FLĂCĂRI DIN CER

Ralph Peters

Imperiul sovietic se prăbuşeşte, idealurile utopice ale unei societăţi bazate pe teroare se sfărâmă la fel ca statuile lui Lenin din pieţele publice. Libertatea aduce însă cu ea pericole necunoscute.

RALPH PETERS

FLĂCĂRI DIN CER

RAO International Publishing Company

RAO International Publishing Company S.A.
P.O. Box 37-198 Bucureşti, ROMÂNIA

RALPH PETERS
Flames of Heaven

Traducere din limba engleză
EMANUEL ELIADE MEREALBE

Ediţia I

Coperta
DONE STAN

Tiparul executat de
ELSNERDRUCK
Berlin, Germania

Octombrie 1995

ISBN 973-576-023-1

CUPRINS

Lui Volodia Iarin şi lui Leonid Semeiko ale căror picturi m-au inspirat.

„Tăria unui om nu este mai mult decât tăria muşchilor şi a oaselor... dar tăria iubirii are puterea lui Dumnezeu!”

— Proverb sufi

PARTEA ÎNTÂI

Moscova, Moscova, Moscova...

Capitolul 1

ERA FERICIT GENERALUL, FERICIT pentru că era fericită soţia sa, iar soţia era fericită din pricina lui Saşa Leskov, care o pictase cu o tinereţe, o graţie şi o frumuseţe pe care nici nu le simţea, nici nu le avea. Saşa era meşter în a citi dorinţele omeneşti, dintr-un zâmbet nervos sau din felul în care o mână netezea bluza. Iar el era obişnuit să picteze soţii de generali. Aceasta era partea semioficială a muncii sale, răsplătită pe tăcute cu câte un casetofon japonez, care se putea vinde, sau cu nişte cartuşe de ţigări din Vest. Uneori, portretul chiar devenea cel mai important aspect al slujbei, în funcţie de general, soţie şi de garnizoană. Portretul acesta fusese destul de important ca generalul — acţionând la ordinele soţiei — să amâne fără sfială întoarcerea pictorului acasă la Moscova.

Generalul era comandantul garnizoanei Potsdam, iar soţia sa auzise de la soţia altui general că Saşa făcuse un portret absolut minunat soţiei comandantului garnizoanei Leipzig, o femeie lipsită de decenţă, prea atrăgătoare şi generoasă, de-a lungul anilor, cu o groază de bărbaţi, considerată o târfă neobrăzată şi incultă de către celelalte, care se căsătorise mai presus de aşteptările lor.

Pentru soţia comandantului garnizoanei Potsdam era de neconceput ca o asemenea femeie să dobândească vreo distincţie anume. Apoi, femeile din anturaj îi erau toate dragi, vechi prietene, iar ruşii, în cercurile lor, nu-şi puteau menţine o prietenie fără să existe o egalitate ca promovare şi suferinţă. Aici era o problemă dificilă. Soţia comandantului garnizoanei Potsdam nu putea, pur şi

simplu, să vâre cuţitul în portretul soţiei comandantului garnizoanei Leipzig — deşi i-ar fi împărtăşit de îndată jalea dacă vreun înger răzbunător, cumva, ar fi desfigurat, sfâşiat sau ars portretul prietenei. Aşa că singura soluţie posibilă era să i se facă portretul de către fermecătorul şi încă junele bărbat în blugi şi jachetă de piele.

Acesta era sfârşitul idiot al unui iureş de corvezi sâcâitoare. Lui Saşa nu-i păsa prea mult. Se obişnuise cu asemenea mici amânări şi niciodată nu-i spunea partenerei de moment când anume urma să vină acasă. Nu uita să-i dai de mâncare pisoiului. Ne vedem prin noiembrie. Nu-i prea păsa, dar era obosit. Turul de-acuma îl purtase prin toată Republica Democrată Germană, în aproape toate garnizoanele importante, împroşcând furtunos vopsele pe pânze supradimensionate sau pereţi tencuiţi. Picta figuri măreţe, arătoase, proaspăt bărbierite, triumfătoare şi pline de abnegaţie. Saşa nu fusese niciodată în război şi îşi făcuse serviciul militar obligatoriu în spatele maşinii de scris, dar ştia instinctiv că eroii pe care-i picta, pentru a salva vanitatea rănită a militarilor, aveau puţin de a face cu felul în care arătau oamenii când luptau şi mureau. Iar titanii din picturile sale nici nu semănau, câtuşi de puţin, cu tipii plini de coşuri şi cu uniforme prost ajustate din care se compunea acum Armata Sovietică. Dar el picta pentru a face plăcere, dăruit cu îndemânarea de a lucra repede, când nu-l interesa treaba. Ajunsese aproape să picteze chiar ceea ce îşi doreau, fără să stea să se gândească. In cel mai rău caz, toată treaba asta îl obosea numai.

Fusese un timp, înainte vreme, când râdea în sine de munca sa. Cu cât picta mai prost, cu atât le plăcea mai

mult clienţilor. Picta odiosul, ridicolul, imposibilul, iar generalii şi coloneii încărunţiţi le luau drept glorie. Dar aceeaşi glumă putea fi amuzantă doar de câteva ori şi, în cele din urmă, luneca într-o rutină plată, eficientă, uimindu-şi protectorii cu acea capacitate de a lucra intens. Având prejudecăţi despre felul în care trebuie să se poarte un artist, îl găseau aşa de diferit, încât luau drept râvnă exemplară dorinţa lui de a-şi sfârşi treaba şi de a se descotorosi de toţi. Şi asta fusese amuzant, un timp. Dar, după zece ani, munca era insipidă şi, uneori, jalnică.

Lucra, de curând, la o pictură murală în statul major al Armatei a Treia de Şoc din Magdeburg, pictând o scenă de luptă, îmbibată de sentimente ieftine, şi când s-a întors de la locul de muncă a găsit un colonel burtos plângând ca un copil care-şi pierduse tatăl.

Cea mai mare problemă, pe moment, era să îndure panica patronilor săi. Acum domnea constant o nervozitate nemărturisită, la Moscova, întrucât cei care nu purtau uni-formă îşi roteau necontenit privilegiile şi poziţiile cu cei care purtau. Erau timpuri noi, surprinzătoare, palpitante pentru prietenii lui Saşa în ale artei, dar un coşmar pentru bătrânii armăsari, care tocmai mântuiseră în Afganistan un război împotriva unei adunături de neisprăviţi tuciurii şi tremurau pentru zorzoanele şi pensia lor. Simpla lor vedere, zi de zi, îţi înăcrea sufletul. Iar el se simţea prăbuşit şi trupeşte. Îi lipseau programul riguros de înot şi sex. Era timpul să se întoarcă la Moscova, să revină la viaţa adevărată.

Să pictezi scene murale în foaierul clubului ofiţerilor din Potsdam se credea a fi o onoare. Din cauza asocierilor cu istoria, însă era doar o gaură de şobolani, cu becuri arse şi murdărie pe la colţuri, arătând seara

mult mai acătării decât la lumina zilei. Slavă Domnului, acum era seară. Ultima seară a ultimei zile. Treaba se terminase. Câteva luni nu vor mai exista garnizoane mohorâte, generălese zdravene cu fete cu coapse nervoase şi pline de aluniţe. Va fi timp să pictezi serios, să faci amor, să înoţi în piscina mare, să dormi până târziu şi să mângâi pisoiul pe burtică. Timp pentru prieteni şi timp să rămâi singur. Moscova.

Generalul zâmbi prosteşte şi-şi ridică paharul spre Saşa. În seara aceasta, cel puţin, omul era fericit. Făcuse invitaţii la o petrecere, pasămite pentru a sărbători naşterea acestor picturi murale — o, cât de autentice! o, cât de eroice! — de afară din hol, deşi Saşa ştia că bătrânul porc de câine doar se folosea de un prilej tactic ca să aranjeze un bairam. Mizerabilii! în zilele astea găseau aşa de puţine pretexte pentru a trânti petreceri şi îi era greu unui corp de ofiţeri în care nivelul exuberanţei suportate la beţie era una din măsurile de căpetenie ale competenţei.

Era fericit generalul. Şi ofiţerii săi erau fericiţi. Mâncaseră bine, băuseră vitejeşte tot timpul, într-o negură caldă şi acră de fum de ţigară. Sâcâit, Saşa percepea din depărtare gama emoţiilor, care se întindea de la simpla bucurie animalică de a se afla la adăpost, la căldură şi hrănit zdravăn, într-o noapte de toamnă, până la nevoia disperată a unora de a zdruncina o clipă realitatea prin alcool, de a spăla duhoarea ratării dintr-o viaţă de mici succese deşarte. Îi privea pe cheflii cu privirea cunoscătoare a artistului, pe care nu o arunca niciodată asupra picturilor sale cu militari, catalogând feţele, posturile, trăsăturile singulare: felul în care un hipopotam mare îşi ridica paharul de votcă cu delicateţe angelică, felurile variate şi foarte individualizate în care se

răvăşeau uniformele, fruntea bombată a unui locotenent colonel, care-i dădea înfăţişarea unui sfânt cu ochii înfundaţi dintr-o icoană veche din Novgorod. Un tânăr ofiţer craidon îşi purta degetele peste o bubuliţă de pe frunte ori de câte ori îşi închipuia că nu se uită nimeni la el. Degetele roase de muncă ale unui ofiţer genist se încolăceau vineţii în jurul unui gât de sticlă, iar doi ofiţeri tineri, gemeni idioţi, cu mustăţi identice cu cele ale trupelor de gardă din armata ţarilor, îşi cumpăneau ţigara efeminat şi impractic, lipsindu-le doar monoclul pentru a-şi întregi absurditatea anacronică. La capătul mesei, ochii unui locotenent se mişcau de parcă sufereau scurte şocuri electrice, în timp ce el se zbătea să-şi reia ţinuta de societate. Totul era dintr-o dată original şi totodată cunoscut din experienţa sutelor de garnizoane. Dar de n-ar fi fost oaspete de onoare, Saşa şi-ar fi petrecut bucuros seara într-altă parte.

Străduindu-se să-i umple vecinului paharul, un maior, care fusese prezentat drept ofiţerul politic al garnizoanei, îşi pierdu controlul asupra sticlei de votcă. Băutura gâlgâi din sticla zdrobită şi urlete de oprobiu izbucniră ca o vâlvătaie peste masa lungă. O mână, totuşi mai trează, înşfacă sticla, salvând restul băuturii, în timp ce un alt ofiţer îl conduse greoi pe maior înapoi la scaunul lui.

Dată fiind starea de spirit a timpurilor, Saşa îşi închipuia că ofiţerul politic avea toate motivele să se turtească cu al-cool. Un om care-i şoptea odinioară regelui la ureche, maiorul căpătase la începutul serii doar răspunsuri înciudate la toasturile sale înflorite. Rămase doar un tolerat, dar în zilele astea nimeni nu mai catadicsea să se prefacă — nici măcar acei ofiţeri care pretindeau că sunt buni comunişti — că-l iubeşte. Toţi aveau nevoie de un ţap ispăşitor.

Unul mai înţelept sau mai treaz decât ofiţerul politic ar fi stat locului şi si-ar fi ţinut firea. Dar maiorul nu stătea poto-lit. Îşi zbătu membrele neascultătoare, vrând să se ridice iar, şi le aruncă în faţă tuturora:

—Credeţi că sunt beat? Căcăcioşilor! Vă arăt eu vouă!

Mâna îi înşfacă cea mai apropiată sticlă de votcă. Se înălţă anevoie, târând poalele vestonului peste resturile cinei. Vecinul dădu la o parte din faţă mâneca maiorului, iar maiorul se împletici în cealaltă parte, răsturnând câteva sticle de apă minerală.

—Pune-l *jos!* comandă generalul de la capătul mesei, cu glasul oscilând între autoritate şi bun umor grosolan.

—Daţi-i cana de pedeapsă, ceru ofiţerul cu bubuliţa de pe frunte.

Ceilalţi ofiţeri îl urmară, psalmodind „Cana de pedeapsă, cana de pedeapsă”. Băteau cu pumnii în masă, loveau vesela cu tacâmurile.

Generalul zâmbi. Zâmbetul îl frapa pe Saşa ca zâmbetul unui om care, sexual, este naiv, fizic, necopt şi sentimental. Desigur, soţia întrezărise de la prima lor întâlnire posibilităţile oferite de zâmbetul acesta. Propriul ei zâmbet, de nezugrăvit, era fără milă şi fără sex.

Generalul făcu semn, chemând la ordin pe una dintre nevestele ofiţerilor subalterni, care, cum se obişnuia, lucrau pe la cluburi pentru câteva ruble în plus şi posibilitatea de a fura din mâncare. O blondă înainta supusă. Avea înfăţişarea atrăgătoare, întrucât se silise să supravieţuiască nopţilor târzii şi mâncării proaste.

—Vă servesc, tovarăşe general.

O fată din Moscova, cu inconfundabilul accent cântat, acum exagerat pentru puternicul omuleţ cu stele pe umeri. Saşa putea spune, după fiecare mişcare, că îl

cântărise perfect pe general.

—Mai adu votcă, strigă generalul cu o neaşteptată vigoare, de parcă ar fi comandat unui alt val de soldaţi să înfrunte moartea. Şi adu... cana noastră specială.

Ofiţerii grupaţi în jurul mesei lungi hohotiră.

Saşa ştia ce avea să urmeze. Văzuse înainte acest joc stupid, unul dintre multele ritualuri infantile care-i mai alinau pe oamenii a căror viaţă era menită omorului şi morţii.

Dar ofiţerul politic nu avea nici măcar idee de ce se abătea asupra capului său. Îşi pierduse ultimele puteri şi şedea pe scaun cu ochi morţi, ţintuiţi pe sosul întins pe farfurie. Trăsăturile i se destrămau, pielea-i era pe jumătate veştejită de alcool şi avea păr galben de adolescent. Gura i se căscă, iar umerii îşi pierduseră forma. Putea servi de model pentru a picta un om şocat de o pierdere îngrozitoare şi neaşteptată.

—*Mai daţi muzică,* latră un colonel.

Acesta era şeful statului major al generalului, cu funcţia de a şti într-o fracţiune de secundă ce voia generalul înainte ca generalul însuşi să ştie ce voia. Colonelul avea o voce abjectă, care nu putea fi îndulcită nici măcar de alcool sau de o dragoste nebună.

—Unde dracu' sunt rahaţii ăia?

Locotenentul cu ochii nervoşi o tuli spre camera alăturată, unde muzicanţii din formaţie se îndopau cu resturile de la masa ofiţerilor. Femeia care servea reapăru cu o tavă uriaşă de tablă plină cu sticle de votcă, farfurioare cu castraveţi şi măsline, pâine şi o cană de lut plină cu bere, de genul celor pe care le plăcea turiştilor să le aducă acasă ca amintire din Germania de Est.

Ofiţerii adunaţi izbucniră în ţipete ca nişte ştrengari fericiţi. Aplaudară. În seara asta va fi votcă berechet. In

seara asta, cât de proastă era situaţia, erau de toate din belşug. Iar generalul era fericit.

Era o seară minunată, cu haine descheiate şi prietenii regăsite.

Când şi când, unul dintre ofiţerii aşezaţi lângă Saşa îi făcea un compliment politicos la adresa a ceea ce făcuse, o frântură de mulţumiri. Dar, în mare măsură, era uitat. În faţa lui stătea un pahar pe jumătate gol, cu spuma de mult răsuflată. Se scuza mereu cu un ulcer la stomac, minţind, întrucât îi era mai uşor decât să încerce să le explice compatrioţilor de ce nu bea. Şedea rezemat, meditând la ce voia să facă la întoarcerea la Moscova, puţin dezamăgit că nu putea să pună mai mult entuziasm în perspectiva de a-şi revedea prietena. Era ciudat cum te putea deranja un mic amănunt, stăruindu-ţi în minte, devenind exagerat în amintire. Avea buze aşa de pline, de parcă săruta-i un burete. Vera. Doamne, aproape-i uitase numele. Însă ea nu era una dintre acelea serioase. În măsura în care vreuna îl afecta într-adevăr. Fără impact real asupra vieţii sale. Totuşi, avea grijă de pisică. Aducea lapte proaspăt de la o fermă de stat la nord de Moscova, unde tatăl ei era ceva la coada vacii. Şi nu numai că se îngrijea de pisică. Aducea roşii, ouă proaspete şi cârnaţi de casă, cum nu se găseau *niciodată* prin magazine. Vera era departe de a fi cea mai captivantă sau inteligentă femeie pe care s-o fi cunoscut, dar nu-i vorbă, avea calităţile ei. Nu se căina mult. Muncea mult. Şi era recunoscătoare pentru ceasurile pe care i le acorda. Şi-o închipuia venind acasă după lucru cu coşul plin de bunătăţi pe care le strânsese pentru el, ca o ţărăncuţă dintr-un basm. Astea, când ar schimba-o, i-ar lipsi.

De ce se socotea mereu că la capătul tuturor

legăturilor trebuie să fie căsătoria?

Doamne! Îi plăceau femeile. Nu doar să se uite la ele, ca celor mai mulţi. Ci savoarea, într-o zi de arşiţă, când îţi plimbi buzele pe spatele lor. Mirosurile. Undele muşchilor sub carnea asudată, vorbele pe care le alegeau pentru a te cuceri, armoniile cântate de carnea lor împreună cu a ta. Cum îţi susurau în braţe într-o după-amiază de iarnă. Chiar şi vanitatea lor, şi mânia lor. Când le picta, încerca să pună acolo toate astea şi chiar mai mult. Atunci când picta cu adevărat. Şi când nu erau potrivnice stelele, până şi cea mai trufaşă dintre ele plângea descoperind că bărbatul le poate vedea astfel. Nu doar ţâţe de vânzare sau o bucă scoasă în afară, cum voiau cei mai mulţi pictori s-o facă. Ci un gât numai lumină şi fineţe, braţe goale şi îndurerate, ochi plini de poveşti şi depărtări, acea bucurie trecătoare, teribilă care le apuca. Unele dintre ele, când le recreai trupul, luau culorile iernii, altele erau de pământ: brun şi verde amestecate pentru a da la iveală umbra unei coapse. Erau aşa de multe culori neaşteptate, tăinuite în ele. Vuillard le prinsese cum trebuie, dar nimeni nu băga de seamă. Lumină, uleiuri, carne. Să prinzi pe pânză perfecţiunea fiecăreia. De-a pururi. Să-i dai cu tifla lui Dumnezeu. Saşa se gândea la mirosul atelierului din apartament iarna, când făcea amor şi picta, şi iar făcea amor. Uleiurile vopselelor şi uleiurile trupului. Extravaganţa vieţii.

Ochiul îi tresări, văzând ceva. Un căpitan corpolent, cu galoane de la transporturi aeriene pe veston, îl ghionti pe ofiţerul politic în spate, zâmbind de sus maiorului cu privirea înceţoşată.

—Serioja dragule, e timpul.

Ofiţerul politic tresări uşor, de parcă ar fi auzit un

câine lătrând în depărtare. Confraţii strânşi în jurul mesei râseră.

Generalul se ridică. Zâmbet gălbejit, jumătate senior, jumătate prost. Parcă nu părea mai înalt decât când şedea pe scaun. Omuleţ cu gât de halterofil. Se clătină puţin, îmbibat de alcool. Peste două scaune, Saşa putea simţi răsuflarea omului, putea observa ţepii bărbii crescuţi după o zi lungă. Totuşi, generalul reuşea să prezinte o imagine de incontestabilă autoritate.

Cum învăţau asta?

—Maior Miladov, îi zise răutăcios generalul, drepţi! Ajutat de comeseni, ofiţerul politic se ridică în picioare.

Dar nu se putu menţine; nici nu-i dădură drumul ceilalţi ofiţeri, că trebui să-l prindă din nou.

Saşa nu putu discerne în ochii omului nici cel mai mic semn de trezie.

Muzicanţii se buluciră, intrând în cameră, cu uniformele de lână transpirate, trăgând după ei un acordeon, o vioară şi o chitară. Şeful statului major îi întâmpină cu o fluturare bruscă a mâinii, prevenindu-i să nu înceapă încă să cânte.

—Maior Miladov, continuă generalul, în prezenţa mea, ai comis cea mai gravă crimă contra tovarăşilor tăi, contra poporului şi contra statului. Personal, trebuie să depun mărturie... că eşti vinovat de risipirea în dezmăţ a resurselor vitale.

Înfundaţi în pielea ridată, ochii generalului erau ochii unui țânc poznaş.

—Ai ceva de spus în apărarea ta?

Maiorul nici măcar nu pricepea că îi vorbea generalul. Nici nu-şi putea ţine bărbia.

—*Vinovat,* răspunseră în locu-i ceilalţi. Generalul clătină din cap cu înţelegere exagerată.

—Tovarăşe maior, nu am alternativă. Am mâinile legate. Trebuie să te condamn la încercarea cu foc şi apă.

Mârâieli de aprobare. Solemnitate simulată. Zâmbete meschine.

Figura maiorului nu se schimbă. Avea expresia unui suflet drogat dintr-o clinică de psihiatrie. Total inconştient.

Saşa putea s-o simtă. Negreşit. Ajunseseră la punctul în care omul este la fel de dispus să iubească sau să provoace altuia durere fizică. Oamenii aceştia simţeau nevoia să atingă, chiar atingerea însemna durere. Aerul era supraîncălzit şi stricat de fum, încât Saşa îşi dorea să se strecoare afară în limpezimea rece a nopţii. Să lase lumea închisă a semenilor pentru o ultimă raită pe străzile nemţeşti bine curăţate. Voia să umble să se limpezească, să înceapă să redevină celălalt om, cel care nu împărtăşea toate astea. Se temu de una dintre depresiile sale, de rarele stări întunecate care-l duceau până la smintire. Trebuia să umble, să ardă făcând mişcare.

Dar nu putea pleca. N-ar fi fost înţeles. Toate lucrurile trebuia împărtăşite — mai ales această destrăbălare călduţă, care într-atât îi înrobise pe oamenii Rusiei, încât îi făcea să-şi uite de ei şi să se înghesuie laolaltă. Nici o mirare că femeile lor erau veşnic atât de nefericite şi atât de doritoare să se consoleze aiurea. Desigur, cinstit vorbind, îşi spunea Saşa, femeile s-ar fi lipsit de suferinţa lor obişnuită. Nenorocirea le subjuga pe compatrioate precum îi subjugau pe bărbaţi vorbele deşarte.

—Colonel Brukov, spuse generalul şefului statului major, pregăteşte ritualul.

Colonelul umplu tacticos cana mare de bere cu votcă.

Apoi trimise grijuliu băutura spre capătul mesei. Fiecare ofiţer o primea, o punea înainte, saluta milităreşte şi o trimitea iar mai departe, fără să bea din ea. În faţa figurii de marionetă a ofiţerului politic, un căpitan de infanterie motorizată aprinse o lumânare şi o împinse înainte pe faţa de masă până când aproape atinse poala uniformei victimei.

—În conformitate cu moştenirea glorioasă a Armatei Roşii a Muncitorilor şi Ţăranilor, anunţă şeful statului major cu glas de gheaţă, orice ofiţer aflat într-o stare de neputinţă atât de ruşinoasă, încât nu poate fi însărcinat să îndeplinească acest sfânt ritual cu puterile proprii, are dreptul să facă apel la generozitatea şi îngăduinţa camarazilor de arme — care-l vor ajuta cu toată puterea necesară.

Acum zâmbetele erau şi mai meschine, ochii se îngustară lăsând să se vadă urmele sângelui tătăresc.

—În orice caz, continuă şeful statului major, persoana trebuie să se izbăvească, dovedind tărie de caracter şi curaj în mişcări. Zâmbi printre dinţi. Altă cale nu este.

Saşa văzuse de câteva ori înainte jocul acesta. Nenorocitul se îneca şi vărsa, ţinut în cleşte tot timpul de braţe puternice. O dată, obiectul distracţiei trebuise dus de urgenţă la spitalul militar, pe moarte din pricina şocului şi intoxicaţiei. Cum găseau plăcere în aşa ceva? Saşa stătea nemişcat şi re-tras, amintindu-şi de tatăl său, care putea, zbiera şi o bătucea cu pumnii strânşi pe mamă-sa. Bărbatul în toată splendoarea sa.

Acum, patru ofiţeri îl asistau pe maior. Doi îl ţineau drept, în timp ce al treilea ţinea gata pregătită cana cu votcă. Ultimul, căpitanul de infanterie motorizată, ţinea mâna stângă a ofiţerului politic strânsă în labele sale

mari, chiar deasupra flăcării lumânării.

În fine, un licăr de inteligenţă apăru în ochii maiorului, îşi întoarse puţin capul, anevoie, încercând să citească feţele înroşite şi înverşunate ale bărbaţilor alături de care îşi servea patria.

— Tovarăşi... bolmoji el.

Generalul ridică mâna. Staţi. Era ultima parte a ceremoniei, o rămăşiţă a străvechilor legăminte şi a bisericilor înmiresmate de tămâie, aşa de nelalocul lor în această lume de rachete şi tancuri, fără Dumnezeu. Omul părea tulburat, înspăimântat. Şi bolnav.

— Dacă este vreun suflet de om pe aici, spuse generalul, cu păcate de ispăşit... vreun suflet învăluit în întuneric, care suferă să ajungă la lumină... Acela poate lua locul tovarăşului maior Miladov în acest ritual.

Tăcere. Nimeni nu făcea vreo mişcare ca să-şi asume rolul desemnat ofiţerului politic. Acum îşi doreau suferinţa lui, înfăţişarea în public a umilirii şi îndurerării lui.

Primitiv, gândi Saşa. Încă trăim în mlaştini şi vânăm cu suliţa. Se uită în jurul mesei, putând să vadă aproape toate feţele. Meschinăria privelişti îl făcea să vrea să-i întoarcă spatele şi, pentru o clipă, se închipui ridicându-se şi oferindu-se să ia locul maiorului. Putea face faţă alcoolului, deşi l-ar fi îngreţoşat. Dar nu credea că s-ar fi putut stăpâni îndestul ca să suporte, cu disciplina cerută, durerea fizică a arsurii. Oricum, îşi spuse, nu e bătălia mea. Lasă-i să se omoare între ei, dacă asta vor.

Nici măcar unul dintre ticăloşii ăştia nu are omenia să pună capăt isprăvii, gândi el. Nici măcar unul.

Ofiţerul politic ajunsese la o conştientă fără grai. Alcoolul chiar exagera primejdia în care se afla. Saşa crezu că maiorul era gata să izbucnească în plâns. Faţa-i

era de un verde murdar. se mişcau oarecum fălcile, buzele, dar nu-şi putea mişca muşchii îndestul pentru a putea rosti cuvinte.

Aerul se schimbă. La început, Saşa pierdu şirul celor întâmplate. Apoi îl văzu pe celălalt bărbat, care stătea la capătul mai îndepărtat al mesei. Fusese aşezat de aceeaşi parte cu Saşa, fiind cu neputinţă să-l vadă până când nu se ridică.

Un căpitan veteran. Cu galoane bogate, albastre, ale trupelor de desant, şi cu păr negru şi lucios, rămas de pe vremea uitată a unui trib de călăreţi. Cu trăsături distinct ruseşti, totuşi. Chipeş, cu nas cărnos, care avea să se lărgească pe măsura trecerii anilor. Muşchiulos, cu anii avea să se îngreuneze. Dar, în seara asta, arăta vioi şi periculos.

Pieptul căpitanului era puternic împlătoşat cu panglici colorate şi insigne emailate. Era un lucru surprinzător, şi foarte impresionant, la un ofiţer atât de tânăr. Doar generalul avea atârnate de uniformă mai multe nimicuri.

Afganistan, gândi Saşa.

Căpitanul vorbi, cu o voce surprinzător de liniştită:

—Tovarăşe general... cer onoarea de a îndeplini misiunea în locul maiorului Miladov.

Spre mirarea lui Saşa, înverşunarea sau ranchiuna nu crescură. Acest copil al gloriei aeropurtate le stricase distracţia, totuşi Saşa nu simţea din partea celorlalţi ofiţeri nici cea mai slabă iritare.

Figura generalului consemna un amestec vag de îngăduinţă şi de altceva ce Saşa nu putea cataloga. Privirile bătrânului se opriră asupra tânărului ofiţer care rupsese rândurile şi-i trădase pe toţi, dar privirea sa era aproape părintească.

—Mihail Nikolaievici, spuse el, cu vocea învârtoşată

de băutură, ai permisiunea mea.

Masa explodă de entuziasm, veselie.

—Arată-ne cum se face, Samsonov, strigă unul rotofei cu mustaţă de la trupele de gardă.

—*Mişa, Mişa, Mişa,* începu un glas, urmat de altele. Saşa nu înţelegea nimic din toate astea. Nu intra în tipic. Părea că toţi aşteptaseră asta toată seara.

—Arată-ne cum bea un rus, Mişa.

Totul se petrecu cu repeziciune. Căpitanul domină camera prin simpla prezenţă. Saşa începu acum să priceapă: era eroul recunoscut, căpetenia firească. O altă reacţie primitivă. Figura căpitanului era cu o nuanţă prea cum trebuie ca să fie irosită pe picturile propagandistice. Dar nu mai voia nimeni eroi în pictura serioasă. Ce folos poţi avea de la un om ca acesta? se întrebă Saşa intrigat de problema tehnică. Căpitanul stătea de partea maiorului. Era un bărbat de înălţime mijlocie, dar unul dintre aceia care totdeauna păreau mai înalţi până când nu puteai face o comparaţie fizică directă. Cu un gest măsurat, îl sili pe ofiţerul politic să se aşeze la loc pe scaun. Singurul care arăta nefericit, neîmpăcat, era ofiţerul de infanterie motorizată care ţinuse încleştată mâna maiorului, aşteptând să se dea curs dureroasei pedepse.

Căpitanul cu părul negru luă cana de votcă. Camarazii săi începură să bată din palme, ovaţionându-l. Cu o privire iute, aruncată într-o parte, îşi coborî palma stângă peste flacăra lumânării, ţinând carnea ferm chiar la înălţimea la care durerea era cea mai intensă. Fără alte fasoane, începu să bea.

Şeful statului major dădu micului taraf semnalul să cânte şi acesta prinse să zdrăngănească şi să scârțâie, scoțând un cântec de fericire din timpuri şi mai triste.

Căpitanul bea necontenit, fără să coboare cana sau să își miște mâna care ardea.

N-o să-i scape o picătură, gândi Sașa. Și ce-o să dovedească tipul cu asta?

Brusc, pe frunte îi apărură diamante. Capul i se dădu pe spate și mărul lui Adam se împinse înainte. Un cocoș care cânta. Sau unul care se îneca. Mâna de pe flacără tremură ușor. Dar nu se retrase.

Unul după altul, ofițerii se ridicară în picioare, aplecându-se în față, înghesuindu-se, încurajându-l prin strigăte. Căpitanul bea în locul fiecăruia. Ar fi fost oriunde căpetenia. Sau vraciul. În stare să-și ia pe umeri povara colectivă sau să suporte durerea purificatoare.

Aerul mirosea a alcool și a o mie de ani de țigări.

Degetele căpitanului începură să se strâmbe involuntar deasupra flăcării. Îl vedeai luptând cu sine însuși, cu universul. Cana era aproape cu totul răsturnată, era aproape terminată. Căpitanul își sili mâna să se întindă iar deasupra lumânării.

Brusc, scoase un zgomot, ca un început de sughiț. Un om care încerca să bea de să se prăbușească bolta cerului. Chelnerițele se apropiaseră toate, captivate de prilejul de a vedea cum suferă un bărbat.

Căpitanul trânti pe masă cana goală atât de tare, că îi tremurară picioarele. Lăsă să-i picure din colțul gurii o singură mărgea de băutură, își șterse fața cu dosul mâinii, gâfâind întruna ca să prindă destul oxigen pentru a rămâne conștient. Fu bătut pe spate și pe umeri, făcându-l să se lovească de scaunul în care ședea moleșit ofițerul politic, uitat de toți. Apoi durerea din mână își făcu drum prin amorțeala alcoolului și căpitanul gemu ca un animal rănit. Falca îi căzu, arătând dinții albi și sănătoși, și-și duse încet mâna chinuită la piept.

Una dintre femeile care serveau fugi după gheaţă. Saşa gândi că putea simţi mirosul de carne arsă. Dar era sau slab sau închipuit, imposibil de sesizat cu adevărat. Erau prea multe mirosuri în cameră: femei obosite de muncă, benzină, uniforme nespălate, covoare roase, mucegăite, cu râncezeala băuturii şi tutunului care le cuprindea pe toate într-un nor.

Căpitanul de desant era eroul, eroul etern.

Dar nu toţi erau mulţumiţi. Ofiţerul corpolent de infanterie motorizată, care arătase atâta râvnă în a ţine mâna victimei deasupra flăcării, se ridică. Era vizibil mai înalt decât ofiţerul de desant şi chiar mai bine învelit în muşchi.

—Rahat, zise el. Se ridică drept, cu vocea încleiată de băutură. Daţi-mi cana!

Şi, fără să aştepte, se întinse peste masă şi o apucă, înșfăcând totodată o sticlă de votcă.

Saşa surprinse în ochii ofiţerului de desant o privire ciudată, în loc de inteligenţa moartă, care să-i fi fost pricinuită de alcool şi durere, omul arăta supraomeneşte de treaz, ca şi cum n-ar fi avut niciodată nevoie să doarmă.

Muzicanţii scârțâiră din instrumente, începând alt cântec cunoscut, de doi bani. Aveau zâmbete slugarnice, dar Saşa ştia din puţinul cât servise în armată cât de mult îi desfăta prilejul să îi vadă pe ofiţeri cum se chinuie între ei.

Robustul căpitan de infanterie motorizată îşi dădu trupul într-o parte ca să-şi coboare mâna deasupra flăcării şi începu să-şi toarne băutură în gură, sforțându-se să capteze publicul, însă momentul trecuse şi-i dădură atenţie doar o mână de ofiţeri beţi. Nici măcar nu golise cana pe jumătate, că începu să se înece. Îndoindu-se

înainte, stinse lumânarea cu mâna, răsturnând-o pe când tuşea şi vărsa votca peste camarazii săi.

Faţa i se înroşi, umflată, încercând să inspire tot oxigenul din încăpere. Ochi de cal încordaţi de moarte.

—Înc-o dată, strigă el, împleticit. Înc-o dată!

Era sfârşit. Puterea-i pieri iute din glas. Scurt timp continuă să se legene cu o mare închipuită sub picioare, apoi se aşeză ţeapăn, prăbuşindu-se în sine sub şocul alcoolului.

Căpitanul de desant dispăruse. Nu. Doar se întorsese la locul său. Retrăgându-se într-o linişte intimă.

Generalul se răsuci şi se ridică, constatând că de data asta trupul nu-i răspundea la comenzi. Se cumpăni, apoi îşi ridică paharul. Îl coborî din nou, încercând să-şi amintească vorbele plănuite. Cunoscători, muzicanţii reduseră volumul până când acordurile minore fură doar un fond pentru toastul ce urma.

Nimic din toate astea nu se schimba vreodată.

—Frumoasă seară, începu generalul. O seară aşa de frumoasă. Tovarăşi... confraţii mei... Închinaţi un pahar cu comandantul vostru. Înconjură încet masa cu privirea, cerându-le asentimentul cu ochii pieriţi. Vreau să beau... pentru unul de-acuma de-ai noştri. Pentru unul care ne va părăsi... mult prea curând. Privirea de mai înainte, tipică stării de beţie, dispăruse de pe faţa generalului şi el arăta foarte bătrân. Aceste vremuri... Clătină din cap. Aceste vremuri sunt grele pentru noi toţi. Şi cine ştie când or să se termine? Gura i se făcu aspră. Când o armată trebuie să se despartă de un ofiţer care are calităţile... nivelul de pregătire militară... ale căpitanului nostru veteran Samsonov — doar pentru că un tâmpit de birocrat a semnat un tratat... şi pentru că o mâţă plouată, într-un birou confortabil, a scos o listă de nume,

indiferent de... indiferent de... Degetele umflate ale generalului strânseră paharul până când Saşa crezu că-l va crăpa în bucăţi. Vă spun eu... când o armată trebuie să piardă un veteran, un erou... un asemenea om... din pricina unei asemenea tâmpenii.

Generalul se opri. Chiar şi turtit de alcool, ofiţerul sovietic ştia încă limitele unui discurs liber. Suspină privind faţa de masă, ca şi cum ar fi numărat urmele de arsuri de pe materialul ponosit şi îl lăsară puterile. Transformarea era remarcabilă. Dintr-un Dumnezeu în epoleţi, deveni un omuleţ prea gras, căzut, îmbătrânit. Întinzându-şi paharul spre neant.

—Tovarăşi, spuse cu glas moale, să bem... pentru căpitanul veteran Mihail Nikolaievici Samsonov.

De data aceasta era altceva. Nu se mai auziră strigăte slinoase, în schimb, toţi ofiţerii care mai erau în stare se ridicară în picioare solemn, îndreptându-şi faţa şi paharul cu băutură înspre omul care venise în ajutorul ofiţerului politic băut.

Saşa nu confundă neliniştea apăsătoare din aer cu iubi-rea. Aceasta însemna teamă. Acum o înţelegea. Eroul era dat afară. Împreună cu zeci de mii de alţi ofiţeri. Deoarece vechile ostilităţi nu mai erau ostilităţi şi trebuia făcute de-blocări. Saşa mai văzuse altundeva acelaşi lucru, chiar dacă nu prezentat atât de dramatic. Părea că năpădise o epidemie, lovind fără deosebire. Fiecare dintre ceilalţi ofiţeri se gândea în sine, da, bine, dacă i se poate întâmpla lui Samsonov cu toate medaliile lui de pe piept... Iar carierele odinioară sigure acum păreau fragile. Casa asigurată pentru soţie şi copii, accesul obişnuit la hrană ceva mai multă şi mai bună, fiecare ultim privilegiu preţios se putea pierde peste noapte. Toți auziseră istoriile cu familiile ofiţerilor

deblocaţi care locuiau în vagoane de marfă abandonate, în corturi, în stradă.

—Pentru Samsonov, răspunse un glas singuratic.

—Pentru Mişa, adăugă încet un altul.

Căpitanul cu toate fireturile şi medaliile se uită în depărtare, evident incomodat de această atenţie. În ochi tot nu i se vedea efectul alcoolului. Pentru Saşa, expresia omului s-ar fi potrivit mai bine unui preot tânăr, neprihănit, decât unui ofiţer decăzut din drepturi, aflat la un chef. Gura, ochii i se muiaseră din compasiune pentru cei din jur, pentru propria lor soartă necunoscută, fără a mai pune la socoteală propria pierdere.

Acum Saşa recunoscu genul: *ghinionist.*

Ofiţerii îşi goliră tacticos paharele. Şi imediat alcoolul ajută. Câţiva reuşiră să schiţeze un zâmbet.

—Mişa, tine-ne un discurs.

Craidonul cu bubuliţa de pe frunte se aplecă înainte.

—Naiba să-i ia pe toţi, Samsonov. Spune-ne ce simţi.

—*Discursul!*

—Opriţi muzica, netrebnicilor.

—*Discursul!*

Omul cu medaliile surâse — încă tânărul preot naiv — se ridică în picioare. Mişcările nu-i erau la fel de impecabile ca şi privirea. Dar se stăpânea. Ochii-i ardeau.

—Spune-ţi păsul, Mişa. Nu te abţine.

Dar omul acesta se abţinea întotdeauna, ştia Saşa. Va vorbi cinstit. Totuşi, va păstra pentru sine atât de mult, reținându-şi nenorocirea adevărată, cu toată demnitatea şi singurătatea. Nu genul rău, desigur. Dar visător şi prost. Puteai distinge genul acesta pe străzile Moscovei după aerul ratării. Erau zeci de mii, veşnic stupefiaţi de ticăloşia lumii. Cei mai mulţi dintre cei mai

vârstnici erau alcoolici.

Căpitanul de desant dădu din cap, ca şi cum tocmai ajunsese la învoială cu un altul ascuns după toate fireturile şi insignele.

—Nu sunt de mult cu voi, începu, cu vocea limpede, în ciuda cantităţii de votcă pe care tocmai o îngurgitase. De când? De câteva luni? îşi fixă privirea limpede asupra generalului. Sunt recunoscător tovarăşului general maior Gorcenko, fără ajutorul căruia aş fi... pierdut şi mai curând dreptul de a purta această uniformă. Aşa de mulţi alţii... Dădu înapoi de la turnura prea sentimentală a discursului şi surâse. Avea dinţii egali şi puternici, încă neafectaţi de privaţiunile vieţii de călugăr sau ale mâncării cazone. Ochii îi întâlniră iute privirea lui Saşa, apoi continuă: Totdeauna mi-am dorit să fiu ofiţer. De când mă știu. Iar în ziua în care mi-am îmbrăcat uniforma, am crezut că am s-o port pentru totdeauna.

Zâmbetul i se deteriora, ascuns după buzele groase. Saşa, care se mândrea cu capacitatea de a vedea totul dintr-o privire, fu surprins să observe de-abia acum cât de cărnoase îi erau buzele. Gura, în întregul ei, era aproape de femeie. Îl înşelase puterea din ochi, iar acum îşi spunea crispat că buzele cărnoase ale căpitanului arătau aproape la fel de rău ca cele ale Verei.

Căpitanul ridică din umeri şi continuă:

—Ei bine, mi-am văzut visul cu ochii. Am devenit ofiţer. Şi, să fim cinstiţi. Sunt norocos. În comparaţie cu atâţia alţii. Nu am familie căreia să-i port de grijă. Şi, mulţumită tovarăşului general Gorcenko, cel puţin am un post care mă aşteaptă. Deşi nu este chiar pentru un soldat.

Alt afurisit de rus sfânt, îşi spuse Saşa. Genul de cap sec care se voia martir indiferent unde lucra.

Desigur, regula cea mai importantă, când ai de-a face cu sfinţii, e să păstrezi distanţa dintre tine şi ei, ca să nu ajungi în calea săgeţilor păgânului şi sub securea călăului. Lui Saşa îi venea întotdeauna să râdă când se gândea că sufletul rusesc are o înclinare mult mai mare spre martiriu decât spre o zi de muncă cinstită.

— Oricum, conchise sfântul-căpitan, în seara asta sunt încă soldat.

Îşi înălţă paharul.

— Tovarăşi... pentru Armata Sovietică.

Nu era o emoţie de doi bani. Saşa înţelese. Era doar iubirea prostească, nechibzuită, pentru ceva care l-ar fi ucis, de-ar fi avut destul timp. Păcat de fata care se îndrăgosteşte de un idealist.

Cu mişcări nestăpânite, ofiţerii erau caricaturi ale ţinutei cuviincioase. Clătinându-se ca proştii în scaune. Închipuindu-se drepţi şi tari.

Brusc, generalul zvârli paharul gol de peretele cel mai apropiat. În zilele acestea, era un gest rar. Chiar şi paharele ajunseseră la preţ şi nu trebuia să fie aruncate. Dar aceasta era o seară cu totul deosebită.

Fu ca şi cum singurul adult de faţă ar fi dat voie unei mulţimi de copii să-şi facă de cap. Ofiţerii strigau, zbierau, ţintind cu armele, împuşcând paharele în aer, izbind podeaua, peretele, scaunele din cale. Câteva clipe fură din nou cu toţii cutezători, puternici şi încrezători. Gata să lupte de mama focului. Era un nivel al emoţiei foarte apropiat de lacrimi.

Aşa trebuia să-i fi pictat, gândi Saşa. Nu în postura de eroism simulat, ci aşa: înfricoşaţi, forțându-se să fie curajoşi, tânjind după camaraderie, generoşi până la sacrificiu, obosiţi, beţi. Îi găsi infinit mai atrăgători în omenescul lor stângaci, dezgolit, decât atunci când se

semeţeau, zbierând ordine oricărei fiinţe aflate-n cale. Dar nu ar fi plăcut nimănui o asemenea pânză. Militarii ar fi luat-o drept batjocură, luând totul în nume de rău. Iar omul de pe stradă ar fi dat doar din umeri.

Saşa fu primul din cameră care înţelese că distracţia se încheiase. Îi auzi sfârşitul din depărtare, dându-și capul pe spate, ca şi cum asta l-ar fi ajutat să prindă mai mult din zgomot, în jurul său, conversaţiile încă nu amuţiseră, oscilând între veselie şi tristeţe. Grupul de trei muzicanţi cânta un cazacioc şleampăt şi un grup de ofiţeri explodă în râs la debitarea unei glume deocheate. Mai era un zgomot, însă nici unul nu-l auzise. Dar Saşa îl auzea acum, inconfundabil, venind din întuneric, tăios, un alt fel de zgomot, tot mai puternic, încât îl simţeai intrându-ţi în oase. Unul dintre ofiţerii care îşi fumau ţigara afectat îi vorbi, cerându-i părerea, iar Saşa îi răspunse automat, absent, încordându-se să audă prin aerul greu, pereţi, depărtare.

Nu era nici o confuzie. *Ei* veneau. Cum veniseră în fiecare seară de luni la Leipzig şi apoi la Dresda. Saşa era, din prudenţă, apolitic. Dar, prima dată când îi auzise, îi văzuse, îi *simţise*, fusese aproape luat pe sus de puterea lor.

Ceilalţi nu-i puteau auzi? Erau aşa de beţi? Generalul şedea tolănit visând, împăcat cu sine. Trei ofiţeri cu figura indolentă încercară să ţină isonul muzicanţilor, dănţuind, poticnindu-se, dănţuind iar, în aerul irespirabil. Îi îmboldiseră pe muzicanţi să le cânte o melodie aspră de-a lui Visotski, despre o depravată, de prea multe ori depravată. Locotenentul care arătase aşa de nervos la începutul serii curăţa farfuriile de ultimele firimituri comestibile.

Cât de mult suntem ruşi! gândi Saşa. Ni se apropie

sfârşitul, iar noi bem şi cântăm.

Dar greşea. Şi altcineva auzea zgomotul avalanşei. Căpitanul de desant cu ochii de preot se mutase la fereastra din faţă, cu profilul clar şi încă nespus de calm.

— Dumnezeule, spuse ofiţerul care încercase să-i vorbească lui Saşa, gata să scape ţigara din mână, lepădăturile astea vin pe strada noastră.

Alţi ofiţeri ciuliră urechile. Zgomotul nu mai putea fi ignorat.

Şeful statului major clătină din cap, cu privirea la pândă, apoi se stăpâni şi zise categoric:

— Imposibil. Ştiu destule ca să păstreze distanţa.

Masa de glasuri se îngroşă şi răsună pe tot traseul bulevardului. Ofiţerii se ridicară, alăturându-se căpitanului de desant lângă fereastră, ridicând draperiile grele. Generalul tresări, prinse iar viaţă şi traversă greoi camera, în timp ce subordonaţii îi făceau, cu stângăcie, loc.

Dar priveliştea de la fereastră nu se potrivea cu zgomotul. Strada largă rămânea pustie, cu copaci negri şi goi pe refugiul din mijloc şi maşini est-germane mărunte parcate sub felinare. Chiar în faţa clubului ofiţerilor, în mijlocul unui locşor cu iarbă, o statuie a lui Lenin saluta ferestrele vechiului bloc de locuinţe de vizavi. Dar nu era nici o mişcare, în afară de câteva frunze întârziate care lunecau pe trotuar. Noaptea părea pur şi simplu friguroasă, promițând o vreme şi mai rece. Această imobilitate nu avea noimă. Realitatea era tulburată. Mii de glasuri fără identitate psalmodiau cu forţa unor bombe. Zgomotul enorm făcu să tremure geamurile.

— Ce spun?

— Nu-nţeleg.

Dar Saşa ştia ce spuneau. Nu trebuia să ştii prea multă germană ca să înţelegi.

—Ce-i asta? Ce-i?

—Tăceţi.

—Lepădăturile de nemţi. I-am lăsat să meargă deja prea departe.

Şeful statului major se întoarse brusc spre general. Amândoi aveau ochii extenuaţi.

—Chem garda? Generalul clătină din cap.

—Nu. Nu încă. Nu vreau incidente.

—Nu te poţi înţelege cu ei, spuse mânios un maior încărunţit, neadresându-se cuiva anume. Neamţul nu înţelege decât de mână forte.

—Acuma ce spun?

Era tot mai greu să înţelegi vorbele celui de lângă tine. Mulţimea psalmodia, ceva uriaş, animalic. Înspăimântător. Deși nici unul dintre ofiţeri n-ar fi recunoscut că îi e teamă.

—Acelaşi rahat, zise unul. *„Wir sind das Volk... Freiheit... Freiheit...”*

—Da' ce-nseamnă asta?

—„Noi suntem poporul... libertate... libertate”

—Aş vrea să le arăt eu ce sunt. Rahaţi nerecunoscători.

Dar micul grup devenise fragil şi neînsemnat. Care putea fi devorat de fiara ce se apropia fără cea mai mică şovăială. Şi toţi ştiau asta.

—Închideţi uşile, latră şeful statului major la chelneriţe.

Afară apăruseră primii demonstranţi, cu drapele şi pancarte improvizate care se ridicau şi unduiau deasupra capetelor. Câteva secunde mai târziu, bulevardul era inundat de un val de oameni. Păreau așa de sălbatici,

așa de mânioși şi de puternici. Erau, totuşi, doar tineri în blugi şi casnice cu basmale, cu copii în braţe, muncitori, idealişti, amatori de rock şi vânzătoare. *Noi suntem poporul.* Suna aşa de categoric în germana monosilabică.

Feţe palide se îndreptară spre clubul ofiţerilor şi câţiva demonstranţi ridicară pumnii. Dar nu se opriră. Mulţimea curgea, dezordonată, îmbrăcată mohorât şi însufleţită, strălucitoare spiritual. Câţiva de la margine se rătăciră puţin prin grădina din faţa clubului, dar nu arătară nici o intenţie prin asta. Erau mult mai paşnici decât când strigaseră la unison.

Saşa se simţi uşurat. Se bucură că nu are loc nici o confruntare, căci se gândea cu îngrijorare de ce parte ar fi putut să se afle. Nu voia să fie de nici o parte, politica era pentru idealişti şi proşti — totuşi, aşa ceva era mai ameţitor decât orice băutură tare. Demonstraţiile îi aminteau de acel tip de femei pe care *ştiai* de la prima vedere că trebuie să lei eviţi cu orice preţ.

Masa de oameni, pe măsură ce trecea, începu să se subţieze şi un grup de demonstranţi punk schimbă lozinca în:

—*Kolya raus. Kolya raus...*

Foloseau porecla est-germană pentru soldaţii sovietici. Dar şi acest grup păstră atent distanţa de mica enclavă militară.

Ultimele pancarte rătăcite se strânseră în mijloc şi, la lu-mina slabă, nu puteai citi ce cereau. Un băieţandru veni în fugă de undeva, se duse undeva, luci şi dispăru un cap blond. Un alt şir de tineri se prinseră de braţe şi se legănară trecând strada, cântând *„Internaţionala”* cu fast exagerat şi râzând. Un tânăr cu părul lung, cu un cercel lucios, ridică un deget spre clubul ofiţerilor şi, tocmai când dispăru, un obiect întunecat zbură prin aer

şi explodă înfundat, izbit de soclul statuii lui Lenin.

—Nemernicii, mârâi un ofiţer.

Dar ceilalţi rămaseră tăcuţi. Fusese un spectacol impresionant, surprinzător pe strada aceasta, în oraşul acesta. Marele demos se afla în oraşele industriale, nu în orăşelele tihnite ca Potsdamul. Ceva era greşit, greşit, greşit.

—Le trebuie o lecţie bună, zise încet un maior. Mereu şi mereu, neamţului trebuie să-i dai o lecţie bună.

Instinctiv, ofiţerii se strânseră mai aproape de general. Tatăl. Aşteptându-i cuvintele, părerea. În fundal, psalmodierea se topi ca o nălucă.

Generalul se uită ţintă în întuneric. Smiorcăi din nas, prinse să vorbească, apoi găsi nepotrivite cuvintele. Clătină din cap şi iar clătină din cap.

—Sunt uimit. Nu pot crede că n-a venit ordinul. De ce oare aşteaptă atâta Moscova?

—Am aşteptat deja prea mult, spuse un ofiţer, sesizând încotro voia să bată generalul.

—Poate, zise generalul, poate. Ştiu doar că, cu cât aşteptăm mai mult, cu atât o să fie mai... greu.

Vorbea mai mult cu sine decât cu ceilalţi.

—Cât sânge vărsat vor să vadă?

—Cât timp e sânge german...

Generalul dădu din cap. Dar nu era de acord. Saşa simţi revărsându-se gândurile buimăcite ale bătrânului.

—Nu cred... că ei înţeleg... cât de primejdioasă poate fi şovăiala. Noua noastră conducere...

—Noua noastră conducere, răspunse un glas, plin de dispreţ.

Vorbea ca de şerpi sau de ţigani.

—Această nouă conducere, continuă generalul, pur şi simplu nu poate înţelege. N-au idee ce înseamnă să bagi

tancurile pe stradă? Eu am fost acolo, la Praga, în şaişopt, şi ştiu...

În spate sună un telefon. Saşa se uită la faţa obosită a generalului, gândindu-se că ar fi fost un subiect pentru şevalet mult mai bun la ora asta decât scorpia de nevastă-sa.

Brusc, generalul zâmbi, revenindu-şi.

—Ei bine, drăguţ din partea fraţilor noştri germani că ne-au pregătit puţină distracţie, nu credeţi?

Ofiţerii râseră. Disciplinat. Tatonând.

Una dintre chelneriţe merse grăbită spre general, apoi se opri în ultima clipă şi se îndreptă spre şeful statului major. Îi şopti ceva la ureche. Colonelul se răsuci iute şi o urmă, silindu-se să păşească drept.

—Oricum, zise generalul, suntem aici de aproape cinci-zeci de ani şi cred că o să mai fim aici cincizeci. Toate-or să treacă.

—Moscova-i de vină, spuse un ofiţer. Plin de bravură. Şi de băutură.

—Numai să avem răbdare, spuse generalul. Toate-or să se aranjeze până la urmă.

Dar nu credea asta. Saşa era sigur. Generalul era ca un bărbat care se zbate din tot sufletul să creadă în fidelitatea târfei de nevastă-sa.

Uşa de la bucătărie se deschise şi şeful statului major apăru iar. Faţa îi era palidă, neomenească. Lui Saşa i se păru că ar fi fost imposibil de pictat o faţă atât de albă. Nu, se corectă el, El Greco ar fi făcut-o. Oameni plini de puritate şi extaz. Altceva, totuşi. Şeful statului major avea o expresie de groază, nu de transcendental. Colonelul păşi spre ei. Faţă moartă, moartă.

—Ce e, Boris Mihailovici? întrebă generalul, şocat până la luciditate.

Şeful statului major clătină din cap, cu gura căscată. Nu putea vorbi. Se opri aproape imediat, ca şi cum nu l-ar mai fi ţinut picioarele şi rămase la distanţă de ofiţerii adunaţi, despărţit de ei de o veste cutremurătoare.

— *Ce este?* repetă generalul.

Colonelul ridică privirile. Era un om dur. Totul din jurul său era dur. Saşa nu avea nici o compasiune pentru tipul acesta şi acum fu surprins să-i vadă uluirea din ochi. Uluire şi lacrimi.

— Au deschis Zidul Berlinului, spuse colonelul.

Capitolul 2

PETRECEREA SE TERMINASE. ÎNSOŢIT de şeful statului major şi un aghiotant, generalul se duse grăbit la biroul comandantului. Doi locotenenţi prostănaci fură însărcinaţi să-l care acasă pe ofiţerul politic, în timp ce ceilalţi ofiţeri dispărură în grupuri mici, furişându-şi în buzunarele mantalelor sticle de votcă pe jumătate goale şi călcând în picioare cioburi de sticlă. Câţiva întârziaţi îi blestemau mai departe pe nemţi şi regimul actual de la Kremlin, în timp ce alţii nechezau pe lângă nevasta unui ofiţer absent.

Uitat, Saşa şedea în umbră şi îi urmărea cum pleacă, imaginând picturi care nu aveau să ajungă vreodată pe o pânză.

Singur, el se uită în lungul mesei. Faţa de masă împestriţată, firimituri, sticle goale, farfurii murdare, cu foarte puţine resturi de mâncare. Chiar şi ofiţerii erau flămânzi în zilele acestea. Aerul greu şi stătut, îmbâcsit

de fum din cameră îl făcu să tânjească după sosirea dimineţii cu aerul ei proaspăt. Totuşi, constată că nu putea să se mişte, s-o ia din loc. Avea senzaţia că rămăsese nerezolvat ceva de mare importanţă. Acum, când ofiţerii plecaseră, mai putea să râdă doar de sine. Şi nu era așa de amuzant ca altă dată. Nu știa unde vor ajunge toate astea. Nu ştia unde va ajunge el însuşi.

Parisul, îşi spuse. Hollywoodul. Dând frâu liber fanteziei cu nume care nu aveau pentru el vreo realitate practică sau vreun interes autentic.

Mă duc la Moscova.

Mâna mişca un creion pe un petic de hârtie. Absent, schiţa singura chelneriţă rămasă, care îşi vedea de curăţenie. Odată, fusese chiar drăguţă, era sigur de asta, avusese păr frumos şi ochi încrezători că o să aibă o soartă mai bună decât i-o oferiseră părinţii sau surorile, sau prietenii. Când, istovită, ridică o farfurie, Saşa văzu umbra nădejdii pe care i-o inspirase odinioară bărbatul, nădejdea copilăroasă că el, oarecum, o să schimbe şi o să îndrepte totul. Toate credeau în minuni. Acum, ea avea spre patruzeci de ani şi, negreşit, din plictiseală, se culca cu cine apuca. Nu mai avea în ce să spere, decât să nu fie brutalizată.

Începuse să-i facă un crochiu aşa cum era: o schiţă de caracter. Dar degetele hotărâră altfel. În loc să deseneze părul pe jumătate desfăcut şi ochii foarte obosiţi, aproape bolnavi, o făcu aşa cum ar fi putut fi, dând portretului linia frumoasă a profilului şi sprâncenelor care promiteau o sexualitate nesăţioasă.

Femeia nu spunea nimic. Încărca tavă după tavă, cărând resturile întregii seri la curăţat. Leskov înţelese. Îl ignora, astfel ca el să iasă din local, fără să-i mai ceară ceva, iar ea să poată încuia uşa şi să plece acasă la

bărbat.

Şi or fi aşteptând-o şi vreo doi copii. Femeia născuse, Leskov era sigur de asta. Linia umerilor sugera resemnarea, dar şi zbuciumul de a-şi putea creşte copiii în atâtea garnizoane. O femeie obişnuită, o viaţă obişnuită.

Curățând, se îndreptă spre el, la capătul mesei. El simţea că iritarea ei creştea. Închipuindu-și că e vreun alt beţiv, trebuia să pareze. O inimioară roşie de plastic se legăna de un colier de tinichea. Pe măsură ce se apropia, el văzu că pielea îi era transpirată.

Ea trânti pe tavă o farfurie cu castraveţi veştejiţi şi, în faţa lui, se îndreptă şi-şi puse un pumn în şold. Faţa-i era îmbujorată. Abia atunci văzu. Deschise ochii şi văzu mica minune la care lucrase el pe peticul de hârtie.

— *Eu* sunt asta? întrebă ea. Temându-se să nu-i audă răspunsul. Dorind să-l audă.

Saşa încuviinţă din cap.

— Stai o clipă nemişcată.

Ea se supuse, dar numai puţin. Apoi ocoli masa şi veni alături, aplecându-se peste masă cu curiozitatea unui copil.

— Nu-s aşa de drăguţă. Zău că nu-s.

— Aşa te văd eu, spuse Saşa.

Îşi potrivise glasul exact ca să sune că-i face un mic dar, însă fără să-i sugereze vreo dorinţă intimă.

— Chiar așa?

Saşa dădu iar din cap confirmând, uşor, uitându-se în ochii ei. Dispărură tot simţul practic şi nerăbdarea. Gânduri îndepărtate. În câteva secunde, ea îşi retrăi viaţa, zburând peste graniţe, trecând peste ani.

Ea spuse:

— Altădată, chiar am fost atât de drăguţă. Acum nu

sunt. Da' am fost.

Cu vocea simplă, liniştită, a unei fete bune, care aşteaptă un băiat chipeş într-o staţie de tramvai din Moscova. La o distanţă de ani de zile de viaţa asta de lipsuri necontenite, de farfurii murdărite de alţii şi de ciorapi scoşi în grabă.

El îi întinse desenul.

— Pentru tine.

Ea tresări, de parcă bărbatul ar fi ridicat mâna s-o lovească. Apoi luă în mână hârtia, forțându-se să vadă.

— M-ai făcut frumoasă.

— Am desenat numai ce-am văzut.

Vocea îi coborî uşor, procedând cu grijă. Ea clătină din cap. Dezaprobator. Şi zâmbi. Era un zâmbet minunat, în pofida dinţilor neîngrijiţi. Era pentru prima dată în toată seara că o văzu zâmbind așa, iar el se uita totdeauna atent la femeile din jur.

— Am auzit că i-ai făcut portretul soţiei generalului.

Saşa încuviinţă.

— Aia a fost muncă. Asta a fost plăcere.

— Vrei s-o semnezi? Cum fac artiştii?

El luă peticul de hârtie şi mâzgăli ceva jos în colţul din dreapta. O clipă, se gândi s-o întrebe cum o cheamă ca să-i scrie o dedicaţie, dar apoi respinse ideea. Ştia el bine. Orice lucru care suna prea personal îi va aduce numai necazuri când îi va arăta desenul soţului sau iubitului. Sau când un tip băut îl va găsi într-un sertar.

— E atât de frumos, spuse ea. Chiar dacă nu-s chiar eu.

Puse cu grijă crochiul pe o masă de alături şi-şi continuă treaba, aşa de aproape, încât Leskov îi putea simţi mirosul. Ştia că ea aştepta să se ridice şi să o atingă şi, o clipă, se gândi la aşa ceva. Sigur, avusese

altele şi mai prejos. Dar, acum, el era altul, încerca să fie altul, încerca să silească lucrurile să aibă sens, şi ştia negreşit că-i dăduse tot ce avea de dat. El primise destul. Să primească alţii ce li se cuvine. Îi era tot mai greu să aprindă vechiul foc cu femei oarecare. La treizeci şi cinci de ani, nu era sătul de amor fizic. Dar începea să fie sătul de nepotrivirile şi dezamăgirile care le implica. De curând, pentru prima dată în viaţă, avusese ceva dificultăţi să fie la înălţime după ce se trântise în pat cu o femeie cunoscută cu puţin înainte. Încercarea îi zgândărise mândria, până când se liniştise îndeajuns ca să-şi dea seama că femeia nici măcar nu-i plăcuse, nici parfumul ei, nici felul de a fi, nici vocea, nici senzaţia pe care i-o dădea când o pipăia, nici cum reacţiona. Se simţise pur şi simplu dator să o trântească în pat, deoarece era drăguţă şi dispusă. Apoi îi trecu prin minte că făcea în viaţă foarte multe lucruri pe care nu prea voia să le facă, dar le făcea din obişnuinţă sau vanitate, sau pentru a-i împlini dorinţele vreunui necunoscut.

Aşa că nu se atinse de femeie, ci se mulţumi să-i privească linia spatelui şi a şezutului de sub pânza întinsă a rochiei, dorindu-i tot binele. Mai sorbi o dată din berea amară, ca să-şi umezească gura, apoi puse paharul pe tavă.

Ea se uită iar la el. Negreşit, ochii îi erau dezamăgiţi. Totuşi, nu prea rău, nu prea rău. Doar că îi tulburase concepţia despre lume, pentru că nu-i vârâse mâna între picioare.

—Să-ţi aduc ceva? întrebă ea.

Glasul ei nu avea nimic din învelişul artificial pe care-l purtase tot timpul serii când servise. Era molcom, puţin nervos şi minunat de adevărat.

—Nu, mulţumesc.

—O sticlă? Totdeauna ţinem câteva.

Se pregăti să spună că nu, că nu bea. Apoi o înţelese. Voia să-i dea ceva, orice. Nu din sentimentul datoriei, ci pentru că i se trezise iar dorinţa de a dărui.

—N-ar strica, spuse el. Da' numai una.

Ea surâse iar şi acesta era un dar mult mai preţios decât orice sticlă. Apoi dădu fuga la bucătărie, păşind stângaci pe tocurile înalte, nepotrivite cu rochia grea. După doar o clipă, se întoarse, încă zâmbind, cu o sticlă de votcă bună.

—E din rezerva personală a generalului, zise. Da' n-o să ştie.

I-o prezentă de parcă ar fi fost o mare recompensă pentru serviciile lui. El surise, gândindu-se că nu cu mult înainte ar fi urmat-o în bucătăria întunecată.

—O să-mi tină de cald, minţi el.

Când sticla trecu din mână-n mână, degetele ei îi atinseră iute degetele.

—Sunt sigură că ai o droaie de fete, spuse brusc. Acum fără să zâmbească.

—Sunt căsătorit, minţi Saşa.

Mereu se mira că trebuie să fii cu mult mai nesincer când le vrei altora binele decât când nu-ţi pasă cât negru sub unghie de ei.

Chelneriţa tresări. Dar se hotărâse să meargă mai departe, cu riscul de a strica totul.

—Ştiu că nu sunt aşa de drăguţă. Nu mai sunt, dar sunt mai drăguţă decât nevasta generalului. Şi mai tânără.

Saşa râse. Ca şi atâtea din cuvintele sale, râsul îi era cumpănit. Trăsătură perfectă de penel.

—Tot ce-am făcut a fost să-i pictez portretul.

—Ei nu spun aşa.

Primul nor. Situaţia era pe cale să se strice. Şi nu voise deloc aşa ceva. O atinse. O apucă de braţ, prinzând-o clar fără dorinţă trupească.

—Cum te cheamă?

—Nataşa.

—Nataşa, sunt însurat doar de patru luni. Minciuni şi iar minciuni. Ne iubim.

Natașa se îmbufnă.

—Dar soţia ştie? Că umbli să pictezi alte femei? Şi le dai desene?

Încuviinţă din cap.

—Eu nu te-aş lăsa să faci aşa ceva, spuse ea. Dacă ai fi bărbatul meu.

—Asta-i munca mea.

Potrivi sticla de votcă în buzunarul jachetei. Ieşea în afară, gata să cadă.

Femeia se reculese. Renunţase. El putea simţi asta. Gata, totul o să fie bine.

—Oricum, zise ea, mulţumesc pentru desen.

Plecă ochii, iarăşi o fetişcană fermecătoare din Moscova.

—De multă vreme nu mi-a mai făcut cineva un lucru atât de drăguţ.

—Mă bucur că-ţi place.

Cu graţie şi grijă, se îndreptă spre ea şi o sărută pe frunte. Se îndepărtă înainte ca ea să poată să-i răspundă.

—E timpul să plec, spuse. E târziu.

O luă spre uşă, păşind sprinten, ca şi cum ar fi fost o dimineaţă minunată, plină de prospeţime. Mai făcu un semn cu mâna. Femeia stătea însingurată, trăgând o ţigară dintr-un pachet mototolit, în timp ce-l urmărea cu privirea.

Sub picturile murale pe care Saşa le făcuse în foaier, se afla o canapea veche de piele. Căpitanul de desant, eroul serii, şedea pe ea, cu un zâmbet amuzat, mângâind absent căptuşeala mantalei cu mâna arsă.

—Admir stăpânirea dumitale, îi spuse lui Saşa.

Brusc confruntat cu lipsa stridentă de valoare a operei sale, Saşa era prea iritat ca să poată prinde dintr-o dată înţelesul celor spuse de căpitan.

—Cu Nataşa, continuă Samsonov. Sincer, am fost surprins.

Saşa zâmbi plăcut, atras inexplicabil de om, totuşi pre-caut, nefiind sigur ce urmărea căpitanul. O presimţire reapăru. Băgă de seamă că Samsonov era unul dintre aceia care din apropiere nu arătau aşa de chipeşi ca de la distanţă. Dar avea încă forţă, impunându-se chiar şi în moleşeala ce-l cuprinsese la această oră târzie. Forţa celui care crede. Periculos.

—Nu-mi închipuiam ca un artist să refuze... o masă pe gratis. Dar presupun că ea nu e într-adevăr genul dumitale.

Saşa ridică din umeri.

—Eşti soldat. Ştii că trebuie să-ţi aranjezi bătăliile.

Căpitanul îşi frecă bărbia de guler. Saşa nu putu identifica nici o urmă vizibilă din alcoolul pe care îl ingurgitase omul. Se simţea numai un miros înăcrit de apă de colonie. Samsonov îşi frecă mâna arsă de lâna uniformei, brusc nerăbdător.

—Ascultă. Te-am aşteptat. Vreau să-ţi pun o întrebare.

—De ce nu i-am tras jos chiloţii Nataşei? Samsonov dădu din mâna arsă, îndepărtând subiectul.

—Nu. Asta-i treaba dumitale. Atâta doar că dumneata şi cu mine suntem probabil singurii doi bărbaţi

din oraşul ăsta care nu am avut-o.

Ochii lui aveau un fel de a străpunge, de a pune propriile întrebări, chiar când vocea lua un curs diferit. Saşa nu putu să-şi explice de ce, dar se bucură că omul acesta îl aşteptase. Acum îşi închipuia că presimţise începutul unei legături când li se întâlniseră privirile, la începutul serii. Una dintre acele înţelegeri neaşteptate dintre fiinţe omeneşti radical diferite, care totuşi împărtăşeau scântei dintr-un acelaşi suflet mai mare.

Periculos, gândi Saşa. Da. Dar, cel puţin, nu atât de de-testabil, de şters ca totul sau toţi ceilalţi. Cel puţin merita să-i vorbeşti într-o noapte apăsătoare în Germania.

—Deci, care e întrebarea? zise Saşa.

—Pur şi simplu, nu înţeleg, spuse Samsonov serios. Ridică mâna brusc spre picturile de pe perete. De ce pictează un om cu talentul dumitale aşa un rahat?

Cei doi bărbaţi se plimbau. Aerul nopţii era rece şi aspru din pricina fumului de lignit. În ciuda orei târzii, pe străzi se găseau grupuri de oameni. Sărbătoreau deschiderea faimosului Zid. Saşa ar fi vrut să afle mai multe amănunte, dar știa doar câteva cuvinte nemţeşti. Şi nu credea că mulţi germani ar fi dispuşi să vorbească ruseşte în seara asta deosebită. Era ciudat şi să meargă la plimbare cu Samsonov. Părea că germanii nu-l vedeau pe ofiţer, dispuşi să vadă în spatele uniformei un străin. Nu era o ostilitate făţișă, chiar când erau băuţi. Samsonov era pur şi simplu o nălucă, iar Saşa deveni invizibil prin asociere.

Trecură prin piaţa de alimente. Urme ale unei întruniri zăceau pretutindeni: pancarte aruncate, afişe împrăştiate, ornamente de sticlă sparte. Altundeva,

totuşi, străzile erau impecabil de curate. Tipic nemţesc. Poate că trebuia de mult zugrăvite clădirile, dar cutiile de gunoi stăteau drepţi de-a lungul bordurilor — demonstranţii nu răsturnaseră nici măcar una. Cum ne-or dispreţui pe noi, gândi Saşa amintindu-şi de Moscova, oraşul murdar, pe jumătate dărăpănat, pe care-l iubea.

Îşi trase fermoarul jachetei ceva mai sus, apoi scoase sticla de votcă de la şold. Degetele îi erau reci.

— Ia, zise el, oferindu-i sticla omului în uniformă. Vrei? Eu nu beau.

Samsonov ridică automat mâna ca să refuze generozitatea, dar, o clipă mai târziu, se produse o schimbare în el şi acceptă oferta.

— Ulcerul dumitale?

— Nu, spuse Saşa, sătul să mintă. N-am ulcer. Spun asta ca să nu-i las pe amicii dumitale să-mi toarne poşircă pe gât.

— Nu-ţi place să bei?

— Nu.

Samsonov zâmbi. Amuzat.

— Eşti un rus rău, îi spuse lui Saşa. Saşa ridică din umeri.

— Pe jumătate leton. Dinspre mamă.

— Şi letonilor nu le place să bea? Letonii pe care-i ştiu... Ofiţerul se stăpâni. Oricum, e mai bine. Băutura nu e sănătoasă.

— Dar dumneata bei.

— Da. Sunt un bun rus. Sarcasm. Şi încă ceva.

— Totdeauna bei ca în seara asta?

— As fi mort.

— Bine, atunci. Dă-mi voie să te întreb eu ceva. De ce ai sărit în ajutorul păcătosului ăluia? Din dragoste pentru ofiţerii politici?

Samsonov zâmbi. Numai dinţi şi muşchi, şi senzaţie inconfundabilă de ceva aparte, ceva ce vedeai la femeile altruiste.

—Poate că nu suport să nu salvez oamenii.

Sub banda chipiului, părul negru al ofiţerului luci în lu-mina felinarelor.

—Spune-mi, rosti Saşa. Face parte simţul ruşinii din ceea ce se cheamă un bun rus?

Samsonov râse.

—Deloc. Suntem un popor fără ruşine.

—Atunci, la urma urmelor, nu eşti un foarte bun rus.

—Nu, sunt un foarte, foarte bun rus. Un exemplu strălucit.

—Care poate bea toată noaptea. Şi să nu arate cel mai mic semn.

—Sunt efecte, spuse după o clipă Samsonov. Chiar că ar trebui să mă las. Ca dumneata.

Mai cântări câţiva paşi perspectiva. Rizibil de serios.

—E un obicei prost. Luăm aşa de multe obiceiuri proaste. Am început să beau când aveam garnizoana departe în Est. N-aveai altceva de făcut. Citisem de două ori toate cărţile..

—Dar... dacă te laşi de băutură... n-o să mai fii un bun rus.

Căpitanul râse din nou.

—Totdeauna o să fiu un bun rus.

Intrară pe o stradă cu vitrine, accesul automobilelor era interzis. Asta-i aminti lui Saşa de Arbat, doar că era mai curată şi mai nouă. Cu felinare de fier forjat răsucite deasupra capului şi vitrine pline. Chiar şi pentru Saşa era dificil să înţeleagă de ce erau aşa de nemulţumiţi oamenii aceştia. Gospodinele din Moscova ar fi leşinat la vederea unui asemenea belşug.

Samsonov nu se apropie prea mult de mărfurile etalate. Ca şi cum se temea să nu se molipsească.

—Uimitor, nu-i aşa? întrebă el de după umărul lui Saşa. Ai crede că ei au câştigat războiul. Glasul îi era trist şi îmbătrânit. Un om care îşi văzuse greşind unul dintre copii. Nu au valori spirituale. Apoi vorbele începură să curgă, de parcă ar fi aşteptat de mult să aibă cui să-i vorbească. Numai curăţenie nu înseamnă civilizaţie. Nemţii ăştia... îi găsesc educaţi, dar necultivaţi. Obsedaţi de cele materiale. Poate din cauză că au atâta. Ei cred... că averea reprezintă totul.

—Dumneata ai ceva avere?

—Doar cărţile mele, zise căpitanul. Da' ele nu contează. Nu eu sunt problema. Sunt nemţii ăştia. Au aşa de *mult*. Şi vor să aibă mai mult. Cei mai buni dintre ei n-au sufletul nici cât o ţărăncuţă din Rusia.

După o viaţă de întâlniri asemănătoare, Saşa începu să recunoască vorbele. Ori de câte ori un rus se găsea copleşit de lumea mare dincolo de graniţele sale, el invoca superioritatea sufletului rusesc şi capacitatea sa de suferinţă, făcând din nesăbuinţă o glorie naţională.

—Ascultă, spuse Saşa, am fost la Leipzig. I-am *văzut* şi i-am *auzit*. Zeci de mii, umplând bulevardul din faţa gării. Şi era ceva mai mult decât visul de a avea un frigider nou.

Samsonov se alarmă.

—Ai fost la Leipzig? Am auzit că într-adevăr e rău.

—Rău? Nu.

Saşa se hotărî să aibă încredere în companionul său, dispreţuindu-se pe sine tot timpul pentru prostia sa, pentru *slavismul* său, că face aşa ceva.

—Nu era rău. Era... copleşitor.

Cei doi se opriră să privească în vitrina unui salon de

cosmetică ce etala fotografii strălucitoare, supradimensionate, de modele de coafuri occidentale ultimul strigăt al modei. Imortalizată de o lentilă, o femeiuşcă îşi lingea buzele spre admiratori.

—Am presimţit asta, zise Samsonov, păşind mai departe. Glasul îi era slab şi trist, ca şi cum toate astea erau foarte personale. Puteai să simţi, chiar fără să te străduieşti.

Dar noi ne-am închis în cazărmile noastre. Am tras draperiile, am zăvorit uşile, ne-am înfundat urechile. Atinse mâneca lui Saşa cu o mişcare puţin necontrolată a mâinii. Ai văzut cum a fost în seara asta. Ai văzut figura generalului când a auzit de Zid. Bietul de el. Şi el este unul dintre cei mai buni. El credea într-adevăr că tot ce aveam de făcut era să bem până nu mai putem, ca să oprim timpul. Lovi cu piciorul o cârpă îngheţată de pe trotuar. Năluca unei pisici se ivi de după un colt.

—Deci... ce spui? Că trebuie să aducem tancurile? Căpitanul îşi vârî mâinile în buzunarele mantalei. Făcută din lână fină. Era croită să-i vină minunat, cu umeri laţi cu epoleţi şi o talie îngustă. Perfectă, gândi Saşa, iar el arată grozav.

—Nu. Sigur că nu, spuse Samsonov. Absolut deloc. Ştiu că nu e o soluţie. Nu sunt un prost. Se uită la trotuar chiar înainte de a păşi. Adevărul e că nu ştiu ce altceva am fi putut face. Am senzaţia că... Am făcut totul groaznic de greşit, oarecum. Se îndreptă brusc, înviorându-se. Hai. Hai să mergem pe drumul ăsta. Să-ţi arăt ceva interesant.

Cotiră pe o stradă care nu avea vitrine şi, prin urmare, nu era îngrijită. Aceasta îi amintea lui Saşa de orăşelele din vestul Ucrainei, cu cei mai buni ani ai lor, aproape cu un secol în urmă. Lumea arăta aşa de mult

dintr-o singură bucată.

Cei doi bărbaţi intrară pe stradă şi ocoliră o grămadă de brichete de lignit care fuseseră răsturnate lângă clădire. Era destul de rece şi pantofii lăsau urme pe trotuarul îngheţat.

— Spune-mi, Mihail Nikolaievici...

— Mişa, te rog.

— Spune-mi, Mişa. În ce crezi *într-adevăr?* De vreme ce nu crezi în aducerea tancurilor.

Căpitanul răspunse foarte repede, aproape ca şi cum vorbele i-ar fi fost dictate.

— În Rusia. În viitorul Rusiei.

— Nu în Uniunea Sovietică? Samsonov privi înainte, în depărtare.

— Cred în viitorul Rusiei.

Saşa strânse din umeri, încercând să mai ia puţină căldură din jachetă.

— În zilele astea, spuse el, când cineva îmi spune că speră în viitorul Rusiei, vrea să spună că are încredere în trecut.

— Cred în viitor, spuse căpitanul cu încăpățânare. Într-un viitor mai bun.

— Şi... ce formă ia viitorul? întorcându-se cu faţa spre Saşa, Samsonov zâmbi.

— Nu ştiu, încă mă frământ.

— Ei bine, zise Saşa răspunzându-i cu un zâmbet, un om cu credinţă.

Dar se gândea serios: Am avut dreptate. L-am prins de la început. Numai puritatea şi inocenţa ar putea fi aşa de periculoase. Samsonov era genul de visător cu care cinicii fac revoluţii, iar apoi îi aruncă.

— Nu râde prea mult de mine, zise căpitanul, cu un amestec de umor şi mare seriozitate. Credinţa este

foarte importantă. Ştiu, cred că sunt momente... când omul trebuie pur şi simplu să aibă credinţă.

—În ce? în Dumnezeu?

De data aceasta căpitanului-preot îi trebui mai mult timp până să răspundă. Paşii sunau pe trotuarul îngheţat.

—Cândva, începu Samsonov, ideea m-ar fi făcut să râd. Dar acum... Nu cred să conteze aşa de mult în ce crede omul. Cât timp are credinţă. În glas nu-i rămăsese nici urmă de umor. Uneori... consider că credinţa este totul. Crezi în ceva?

Saşa întoarse capul, ca şi cum ar fi primit o lovitură invizibilă.

—Presupun că eşti membru al asociaţiei Pamiat? Că îţi închipui că totul ar fi de-a dreptul măreţ, doar dacă l-am dezgropa pe ţar şi i-am da afară pe ultimii evrei?

Saşa se gândea la Raşela Traum, care avea inima plină de viziuni mai naive decât cele ale acestui căpitan de desant, un suflet inepuizabil de generos, captiv într-un corp deznădăjduit de neputincios. Se gândi la Lev Birman, cu marea şi sfânta lui iubire de artă şi puţinul lui talent, care mereu picta şi se scuza.

—N-am nimic cu evreii, zise liniştit Samsonov. Am scăpat de absurditatea asta.

—Nu ai răspuns la întrebarea mea. Eşti membru al Pamiat?

—Nu. Îi ştiu pe oamenii din ea. Dar nu pot să le accept platforma. E prea prostească. Oricum, practic, este interzis ofiţerilor să adere la ea.

—Dar mulţi o fac. Samsonov strânse din umeri.

—Poate că sunt timid. Dar totdeauna m-am condus după reguli.

Saşa nu putea lăsa să-i scape.

—Dar nenorociţii ăia se bucură de simpatia ta. Fii sin-

cer.

Samsonov rămase calm, ca şi cum subiectul nu ar fi fost atât de important.

—Nu sunt toţi nebuni. Şi nu sunt toţi oameni răi. Oricum, cine suntem noi să putem spune că toate răspunsurile lor sunt greşite? Doar se poticnesc în întuneric ca şi noi ceilalţi. Cel puţin ei cred în ceva.

—Eşti încă membru de partid? Samsonov râse.

—Da.

—Te asiguri?

—O, nu sunt chiar *aşa* de cinic. Toți trebuia să fie. Şi unele lucruri — cel puţin teoriile — sunt încă bune. Problema nu e cu teoria, e modul în care au aplicat-o oamenii.

—Deci... simpatizezi cu Pamiat şi cu Partidul. Sunt impresionat de anvergura ta.

Căpitanul respinse ideea cu sarcasm.

—Ştiu că Partidul e mort. Dar, sincer vorbind, m-am ţinut de el din pricină că socoteam că asta mă ajută să rămân în armată. Combăteam o birocraţie cu alta. Poate că a fost cinic din partea mea. Însă... nu e nimic contrar voinţei mele.

Cotiră şi intrară într-o stradă în care toate casele fuseseră proaspăt restaurate. Şiruri de case cu faţade de cărămidă îşi înălţau înspre cer acoperişuri zimţate. Vidul începutului dimineţii te făcea să te simţi ca şi cum lumea de afară ar fi devenit găunoasă.

—Acesta e cartierul Olanda, spuse Samsonov, relaxându-se în rolul de ghid turistic. La invitaţia regilor prusaci, aici au venit meseriaşi olandezi şi au clădit casele astea. Ca să-şi amintească de acasă.

Şi ce amintiri vom lăsa noi în urmă? se întrebă Saşa. Dar nu spuse nimic. Avea senzaţia că amândoi

schimbaseră bucuroşi conversaţia, cel puţin o clipă, spre o temă uşoară.

La naiba, suntem aşa de ruşi, gândi Saşa. O să stăm de vorbă toată noaptea şi mâine nu vom fi buni de nimic.

—Nemţii nu au aranjat decât strada asta, continuă Samsonov. Restul e o paragină.

Hotărât lucru, era timpul să se întoarcă la Moscova, gândi Saşa. Să doarmă. Cu Vera. Sau cu alta ceva mai vioaie. Să mângâie pisica. Să facă mai mult amor. Până şi scotea naibii din cap politica asta stupidă. Să dea naibii lumea. Apoi să picteze.

Saşa scoase o răsuflare lungă şi îngheţată.

—Frig?

Samsonov scosese un pachet de ţigări. Piroane de mahorcă. Produse sovietice cu un mic călăreţ cazac pe ambalaj.

—Puţin. N-o să mor.

—O ţigară?

—Nu fumez.

—Chiar şi când ţigările sunt pe gratis? Chiar eşti un rău rus.

—Pe jumătate leton, repetă Saşa.

Căpitanul îşi vârî o ţigară între buze şi se îndoi ca s-o aprindă.

—Te admir, zău aşa. Îşi ţinea lipită ţigara de buze. Nu fumezi, nu bei. Ai ochii limpezi şi eşti în formă. Un om fără vicii.

Saşa râse.

—Am şi eu viciile mele.

Porniră din nou, trecând prin oboseala grea spre stadiul epuizării fizice, când omul poate continua un timp foarte îndelungat, cu mişcările diminuate şi mintea bogată, şi ascuţită.

Căpitanul mergea înainte pe un bulevard pustiu, străjuit de felinare înalte şi galbene.

—Toate panglicile astea, spuse Saşa, Afganistanul?

—Ne dădeau pumni întregi.

—Nu, nu-i așa. Nu tuturora.

—Panglicile nu înseamnă nimic.

Pentru prima dată, Saşa sesiză nesinceritatea din glasul omului. Cunoştea genul. Panglicile însemnau mult pentru acest om, deși nu se străduise să le dobândească. O dată câștigate, le ţinea cu grijă, până în ziua morţii, ca şi bătrânii veterani de război, care şchiopătau pe străzile Moscovei cu însemnele decoraţiilor de vitejie prinse de hainele lor decolorate.

—Cât timp ai stat acolo? După câţiva paşi, Samsonov zise:

—Trei ani.

—Ai vrut să te întorci?

—Am rămas. Până la capăt. În afară de o mică întrerupere într-un spital din Samarkand.

Țâșni o pisică, trecând peste un loc viran, întinzându-se cât era de lungă când sări peste un morman de moloz. Saşa nu putea să vadă o pisică fără să se gândească la pisoiul de-acasă, Vrubel, criticul de artă îmblănit. Torcând sub şevalet. Vera îl îngrijea bine, aşa era ea. Ea avea dorinţa copleşitoare de a servi. Nu ca ultima paraşută, care trântea petreceri în apartament şi încuia motanul în balcon, cu mormane de murdărie şi fără hrană.

Saşa râse. Îi trecu prin minte că Vera ar fi o partidă splendidă pentru căpitanul acesta serios, chinuit de decenţă. Ea îşi punea credinţa în biserică, iar Samsonov îşi punea credinţa în Rusia. Împreună, puteau salva lumea. De ce erau femeile virtuoase atât de plicticoase?

—Nu m-a afectat cu adevărat, zise brusc Samsonov. Vorbele-i dăngăneau în aerul îngheţat. Nu sunt ca alţii. Afganistanul nu a lăsat cicatrice adânci. Aşa că nu-ţi închipui că sunt unul dintre acei veterani care fac paradă ca să fie compătimiţi. Mi-am făcut datoria şi asta-i totul.

Vocea unui manechin vorbitor, gândi Saşa. Sinceritatea, francheţea erau cu totul absente.

—Şi tu, continuă Samsonov, tu încă îmi eşti dator cu un răspuns. Ai aşa de mult talent. E evident. De ce pictezi asemenea mizerii?

—Picturile mele glorifică patria.

—Nu te eschiva.

—E o îndatorire.

—Însă nu crezi în aşa ceva. O detești. Te-am urmărit când pictai. Ştii cum arăţi când pictezi? Ca cineva care spală ferestre.

—Eu nu sunt ca tine. Eu nu cred în ceva.

Acum el minţea. El credea în pictura sa adevărată, care era singurul lucru ce mai avea puterea să-l tragă dimineaţa din pat. Însă nu poţi să explici nimănui aşa ceva.

Ajunseră la o intersecţie largă. Departe, făcând un colţ, hotelul înalt pentru cei cu valută forte domina peisajul urban.

—Te jenează că te pun să pictezi, continuă Samsonov. Te dispreţuieşti. Dar continui să o faci. Asta-i prostituţie.

—Arestează-mă.

Căpitanul era nespus de sincer. Ce fel de ţară îşi închipuia că serveşte? în ce fel de lume credea că trăieşte? Uniunea Sovietică era un sac mare de rahat, ambalat într-un mit străveziu şi tu îl acceptai şi îţi duceai viaţa mai departe. Brusc i se păru că stigmatul acestui

om de un idealism orb, încăpățânat, incoruptibil, era tocmai ceea ce îi vârâse pe toţi într-o asemenea mizerie, în primul rând. Vechii bolşevici care mergeau la execuţie tot crezând că Stalin era Moş Gerilă.

—Pictez ce vor ei, spuse Saşa, iritat. Şi călătoresc. Am fost aici de vreo şase ori. Am fost în Ungaria, în Polonia. Am fost şi la Damasc. Am apartamentul meu în Tekstilşciki, unde pot picta ce vreau în timpul meu liber. Toţi prietenii mei care strâmbă din nas la ce fac îşi petrec cea mai mare parte a timpului încercând să descopere cum să nu moară de foame, iar în restul timpului se compătimesc pe ei înşişi şi între ei, şi tot ce pictează e totuşi un rahat. Teorii măreţe, artă mizerabilă. Şi ei vin la mine când au nevoie de o pânză de calitate şi, dacă sunt norocoşi, poate vând ceva vreunui occidental care vrea să cumpere „artă sovietică”, aşa cum altcineva cumpără o balalaică de jucărie. Asta ţi-ar plăcea mai mult?

Saşa clătină din cap mirându-se de puritatea spiritului celuilalt. Bănuia că Samsonov nu se folosise niciodată în viaţă de un singur câştig nemuncit — şi că lăsase să-i scape cele mai multe din şansele care i se cuveneau.

—Trezește-te, Mişa. Trăim într-o lume în care numai un prost refuză să o picteze pe nevasta generalului.

Ajunseră la un pod peste un râu întunecat. Apa răspândea frig, care îţi izbea faţa şi-şi făcea drum în tălpi prin beton şi piele.

—Ştii, spuse Samsonov liniştit, aerul e foarte prost aici, vara. E rău şi acuma, cu lignitul, miroase a sulf. Dar vara, din pricina căldurii, e otravă. Trebuie să nu-i iei tare pe soldaţi. Privi în jos spre apa unsuroasă.

—Ce râu e ăsta? întrebă Saşa.

—Havel. Un braț al lui. Pot să le văd?

Saşa ridică privirea de la apa neagră, învolburată, fără să înţeleagă.

— Tablourile tale, zise Samsonov. Cele adevărate. Aş vrea să le văd.

Saşa ridică din umeri.

— Dacă o să vii vreodată la Moscova...

— Dă-mi adresa. Te rog. O să vin la Moscova după Anul Nou. După ce mă lasă la vatră, o să lucrez la Ministerul de Interne. Cu trupele de interne. E un curs de tranziţie pe care trebuie să îl urmez la Moscova. Căpitanul privi în depărtare. O să învăţ să fiu un aşa-zis poliţist.

Cu degete ţepene, Saşa scoase o cărticică de vizită din portofel. Avea o mulţime tipărite de Uniunea Artiştilor Plastici pentru a-i impresiona pe generali. Evident, aşa se făcea în Apus, iar Uniunea Artiştilor Plastici voia să-l ajute. Funcţionarii erau într-adevăr săritori. Cât timp era în folosul lor să fie de ajutor. Erau aşa de fericiţi că Saşa îi făcea pe generali fericiţi, care, la rândul lor, îi făceau fericiţi pe funcţionarii Ministerului Culturii, încât erau bucuroşi să facă orice pentru el. Numai să nu organizeze expoziţii oficiale cu lucrările serioase.

După ce văzuse succesul unor neghiobi la proprietarii unor galerii şi la casele de licitaţie din Apus, Saşa îşi reînnoise rugăminţile ca operele sale să fie prezentate cel puţin într-o expoziţie colectivă reprezentativă pentru mai mulţi artişti. Chiar înainte de plecarea în ultima călătorie, un birocrat exasperat îi spusese, făţiş şi în secret, că nu va avea niciodată expoziţie personală. Şi că nu va face parte niciodată dintr-o expoziţie de grup. Cei de la conducerea Uniunii Artiştilor Plastici nu voiau să-şi abată atenţia de la pictura cu subiecte militare. Pur şi simplu, munca sa era prea importantă pentru a favoriza

relaţiile dintre ministere. Era un sacrificiu pentru binele colectivităţii.

—Toţi trebuie să facem sacrificii pentru binele colectivităţii, îi spuse Saşa căpitanului, folosind tonul pe care orice copil sovietic ajungea să-l cunoască la fel ca pe vocea tatălui sau a mamei. Apoi se îmblânzi. Sincer. Dacă treci pe la mine, eşti binevenit. Dacă ai cumva timp.

Sunt ca o afurisită de femeie, gândi Saşa. N-ai decât să manifeşti interes serios şi cad în fund. Te rog, vino să-mi vezi picturile. Chiar dacă eşti un biet individ cu mintea învălmăşită, care abia ce şi-a pierdut slujba şi vrea să salveze Maica Rusie. Admiră-mă. Laudă-mă. Şi voi fi al tău pentru veşnicie.

Totuși, nu credea într-adevăr că-şi va face apariţia căpitanul. Toată tărăşenia era aşa de rusească: noaptea târziu, o conversaţie după o petrecere, intimitate bruscă, vagă, născută din singurătatea băuturii. Boala rusească a vorbitului. Promisiuni ce urmau să se şteargă din memorie, o dată cu cea mai slabă urmă de vinovăţie. Un neam întreg care vorbeşte şi vorbeşte, dar nu face nimic.

Vorbitul era opiumul poporului rus. Băutura era doar chibritul care aprinde pipa.

Lui Saşa i se făcu deodată somn. se evaporase ultima picătură de energie şi îl uimea, şi irita puţin cât de treji, aproape electrici, rămâneau ochii lui Samsonov. Ciudat tip, gândi Saşa.

Sub o arcadă de copaci desfrunziţi, becurile de la parter ardeau încă în biroul comandantului. Saşa îşi închipui cum ofiţerii zdruncinaţi trimiteau tuturor mesaje, cerând informaţii, îndrumări şi sperând din tot sufletul ca buletinele anterioare de la Berlin să fi fost o greşeală sau o farsă. O sentinelă zgribulită îl salută de formă pe

Samsonov.

—N-am să fiu de fapt poliţist, zise Samsonov. Nu sunt numit la miliţie. Ministerul de Interne are formaţiuni regulate, organizate după aceleaşi reguli ca cele ale armatei.

—Știu. Am lucrat la ei.

Samsonov întoarse iute capul. Ochii de sub cozorocul chipiului erau mai vii decât orice altceva din oraşul acesta la ora aceasta.

—Ai lucrat pentru ei? Cum sunt?

Saşa era prea obosit acum ca să o mai înfrumuseţeze pe soţia generalului. Făcu o grimasă.

—Pleava societăţii, spuse el. Dacă nu sunt prea generos să spun aşa ceva. Mici bătăuşi stupizi. Ocnaşi în uniformă.

—Nu se poate să fie aşa de rău.

Bietul de el, gândi Saşa. Noul său prieten avea seriozitatea unui copil cuminte. Ei bine, adio cizmelor strălucitoare şi gloriei.

Dacă o să găsească o cauză de nimic, care să-l ajute să îşi dea viaţa, gândi Saşa, o să găsească o femeie de nimic...

—O să trăieşti şi o să vezi singur. Samsonov medita cale de câţiva paşi, apoi spuse:

—Am auzit că, totuşi, se încearcă să se facă ordine la ei. Aduc foşti ofiţeri din armată, şi altele de felul ăsta.

—O să ţi se precizeze ce ai de făcut. Din câte am văzut, ofiţerii sunt fericiţi când oamenii nu-şi vând armele pe piaţa neagră.

—Nu poate fi aşa de rău, spuse Samsonov cu hotărâre. Se apropiară din nou de clubul ofiţerilor. Era timpul să-şi spună la revedere.

Saşa sesiză mişcarea unei năluci. În spatele statuii lui

Lenin, cu soclul de un negru tulbure. Îl simţi încordat în spate pe Samsonov. Pregătit.

Era un bărbat. Băut. Neamţ. Rânjea prosteşte. Stătea în picioare, clătinându-se şi urinându-se pe florile veştede de la picioarele lui Lenin, înălțându-se din când în când pentru a ţinti ghetele marelui revoluţionar.

Saşa, oarecum, se aştepta ca Samsonov să sară şi să-l ia de guler pe tip. Dar căpitanul rămase parcă nemişcat pe trotuar.

Şocat, îşi închipui Saşa.

Într-un târziu, beţivul îi văzu. Rânjetul nu-i slăbi câtuşi de puţin. Doar se întoarse câtva spre nepoftiţi, stropind fericit iarba îngheţată. Apoi începu să vorbească într-o germană îmbibată de alcool, fluturându-şi steguleţul alb înspre cei doi ruşi.

— Ce spune? întrebă Samsonov. Înţelegi?

— Germana mea nu e prea bună, răspunse Saşa, dar cred că spune ceva despre rahatul ăsta de viaţă.

Capitolul 3

SAMSONOV MERGEA SINGUR. ÎN CASELE deteriorate ale Potsdamului nu ardea nici măcar un bec. Protestele, sărbătoririle, spălatul vaselor şi amorul violent... toate astea se sfârșiseră. Şi-i închipui pe germani cuibăriţi în aşternut. Apoi auzi, amintindu-şi perfect, zgomotele soldaţilor săi care dormeau pe paturile cazone — sforăitul şi fâșâitul păturilor tari ca scoarţa, strigătul brusc al unui băiat care visa ceva.

Dormitoarele miroseau mereu a sudoare şi amoniac, în timp ce aici aerul mirosea a sulf. însă omul care doarme este un om bun, indiferent ce limbă vorbeşte când se trezeşte. Samsonov simţea totdeauna o afecţiune vagă pentru umanitate în aceste ore timpurii ale dimineţii, gândindu-se cât de nevinovaţi pot fi oamenii când sunt cu ambiţiile blocate, nefăcând rău nimănui, sunt calzi, fără griji, în voia sorţii.

Dar sigur că totul era o iluzie. Sigur că existau alţii în oraşul acesta, care erau dureros de treji, care se temeau să închidă ochii. Cu siguranţă, nu era singur.

Încercă să-şi ţină mâna astfel, încât să-l doară mai puţin şi atinse sticla pe care i-o dăduse pictorul. Mai târziu, îşi spuse. Nu o poate deschide încă. Trebuie să aibă răbdare. Apoi o să bea zdravăn.

Era una dintre acele fiinţe care simt mult mai mult decât pot exprima. Astfel, i se părea un păcat îngrozitor faptul că pictorul îşi bătea joc de talentul lui. Samsonov fusese blestemat cu capacitatea de a simţi profund, în timp ce era lipsit de darul de a-şi modela sufletul în culori sau sunete, sau cuvinte rânduite pe hârtie. Putea doar să rătăcească pe străzi străine, cu un simţ nedefinit al grijilor lumii, al oamenilor chinuiţi de un trecut trist sau un viitor nesigur, al femeilor prinsei într-o dragoste disperată sau al copiilor înspăimântaţi, înspăimântaţi, înspăimântaţi.

Fusese un copil slab, abandonat din fragedă pruncie în eternitatea aspră a Siberiei. Era bolnăvicios şi acest lucru fusese agravat de mama sa care îl ţinea strâns, strâns, strâns, nevoind să-l piardă cum îl pierduse pe bărbatul ei, un militari în trecere. Prima mare problemă a vieţii pentru Samsonov fusese să se rupă de dragostea aceea, de avalanşa necontenitii de afecţiune egoistă şi

să-şi fortifice trupul slab ca să-l asculte. Se tortura cu exerciţii fizice, dorind să se întărească atât, încât să se poată măsura cu ceilalţi băieţi, încât să poată merge pe stradă fără să se teamă de bătăuşii care puteau tăbărî asupra lui. Se antrena îmbrăcat subţire în iarna aspră dorind să devină puternic, cu un fel de forţă uriaşă, indescriptibilă. Iar când trupul nu mai putea îndura, se ascundea de lume şi de compătimirea, care îl înfuria, a mamei şi citea. Cărţile îi erau prieteni atât de minunaţi. Ele îi arătau limpede că nu erai singur, că alţii simţiseră şi simţeau ca şi el. Şi apoi, într-o zi la şcoală, în ora de sport făcură trântă. Constată, spre uimirea sa, că devenise mai puternic decât oricare dintre colegi, că nici unul nu putea să-l trântească şi să-l ţină la podea Preocupat de detaliile unui corp, pe care îl socotea slab şi cu deficienţe, nu băgase de seamă schimbarea totală. Era o revelaţie miraculoasă, întreruptă doar când unul dintre ceilalţi elevi profita că profesorul întorsese spatele ca să-l lovească în boaşe pe Samsonov, iar apoi să-l izbească de rogojină şi să se arunce peste el, spunându-i:

—Îi fi tu tare, tâmpitule. Dar şmecheriile nu le ştii.

Mama muri. Iar tatăl absent atâta vreme apăru iar, în uniformă de colonel, şi făcu singura faptă bună din viaţă făcându-i rost de un loc într-una din şcolile de pregătire militară. Samsonov, spre deosebire de ceilalţi cădeţi, care plângeau după casă şi blestemau asprimea disciplinei, găsi satisfăcător mediul, iar studiile aproape o joacă. Când profesorii vorbeau despre idealurile serviciului militar, îi creştea inima. Da. El va fi ocrotitorul celor slabi, al năpăstuiţilor.

Împotriva unor duşmani întunecaţi şi primejdioşi. Nu exista o îndeletnicire mai măreaţă. Visa să-şi sacrifice viaţa, în nenumărate variante eroice. Va fi *ofiţer* şi îşi va

face întotdeauna datoria, va avea grijă de oamenii săi şi va lua decizii drepte.

Veteranul oftă în frigul crud al Germaniei.

Era timpul să-şi găsească un nou vis. Mâna îi zvâcni şi se gândi iar la pictor, a cărui muncă era mult mai bună decât ar fi trebuit să fie, ale cărui cuvinte erau cu mult mai cinice decât ochii. De ce se temeau toţi atâta?

Trecu pe lângă faţadele scorojite ale vechilor clădiri de pe vremea regilor şi împăraţilor, gândindu-se arţăgos că nemţii îşi pierduseră toate idealurile vieţii militare. Drumul încă îl îndepărta de cazarmă şi de patul său. Într-adevăr, omul putea să reziste dormind foarte puţin. Până când ajungea atât de obosit, că somnul care îl copleşea era o uitare grea de metal, imună la visuri. Picioarele îngreunate urmară o pantă. Simţea că vechiul palat îl aştepta, scund şi lung, deasupra mai multor terase, patrulat de o singură nălucă. Dar nu apucă pe strada întortocheată ce l-ar fi dus la poarta prin care trecuseră grenadierii şi trăsurile. În loc de asta, coborî de-a lungul marelui parc, paşii răsunându-i cadenţat în atmosfera îngheţată. Înapoi, acolo unde mărăcinişul fusese lăsat să se sălbăticească şi nu ajungeau turiştii, atârna o poartă ruginită şi dărăpănată. Doar uneori, câte o pereche de îndrăgostiţi trecea pe acolo şi asta numai când era mai cald. Samsonov trecuse pe lângă ei în întuneric înainte de venirea iernii, mergând în tăcere, nevoind să deranjeze, impresionat totuşi de exclamaţiile lor febrile.

Frunzele şi uscăturile pârâiau tare sub picioare, semne parcă ale unei alte lumi. În copaci erau stafii, atârnând pe ramurile dezgolite. Stafiile lui, alte stafii. În Siberia erau multe şi felurite spirite, unele din lacuri şi râuri, altele din pădurile nesfârşite, iar altele care luau foc de la stele şi se rostogoleau arzând din cer.

Departe de orice lumină, Samsonov ocoli instinctiv ororile rococo ale ceainăriei, cu fee diavoleşti bălțate cu aur. Intră pe aleea principală şi o urmă prin întunericul adânc al copacilor până când aceasta se deschise într-o grădină sub terase. Palatul perfect, inutil, domina, la sute de trepte depărtare.

Sans Souci. Fără griji. Un vis imposibil.

Dacă era un paznic, Samsonov nu-l întâlnise niciodată. În schimb, nu se apropiase niciodată prea mult de palat. Totdeauna simţea nevoia să stea la o oarecare distantă. Era bine să şezi acolo unde începeau scările, singur sub cer. Era cel mai limpede cer aici, unde aerul era chinuit de fum de cărbune şi chimicale. Îndrăgise cerul Afganistanului. Urâse aproape tot restul. Dar iubise cerul strălucitor, nesfârşit.

Dincolo de o palisadă de arbori, licărea orăşelul. Frederic nu fusese un prieten al ruşilor, se luptase din greu cu ei şi scrisese răutăcios despre ei. Dar bătrânul rege fusese soldat, iar asta îl lega de oameni, în pofida tuturor lucrurilor. Ori cum, năluca bătrânului prusac era singura tovărăşie la această oră a dimineţii.

Samsonov scoase sticla de votcă, smulse dopul şi toasta în tăcere. Apoi bău aşa de mult, că îl durură muşchii gâtului.

Se aşeză la capătul scării largi. Trebuie să fi fost impresionant, decise el. Când bătrânul fritz îşi aducea acasă armatele victorioase, îşi îngropa morţii şi ascundea schilozii. Trompete şi tobe, şi izbiturile cizmelor de pietrele caldarâmului. Spade şi comenzi iuţi. Doamne, să fii soldat putea fi un lucru aşa de minunat. N-avea sens şi nu puteai să-i explici cuiva care nu simţea la fel. Dar era ceva care îl copleşeai cu frumuseţea. Chiar când te îngrozea şi te urai pentru sminteala ta şi te jurai că, dacă

o să trăieşti, vei părăsi armata pentru totdeauna, chiar şi atunci o parte din tine o iubea şi curând îţi uitai legămintele, amintindu-ţi doar de fiorul de a fi mai viu decât oricare alt om. Iubeai aşa ceva chiar şi când îţi zdrobea inima.

Se gândi la ziua de la începutul anului, când ultimele unităţi combatante plecaseră din Afganistan, când generalul Gromov trecuse podul de la Termez sub un soare rece, atât de chipeş şi de demn, încât nu băgai de seamă cât de scund era în realitate, un erou pozând în faţa camerelor, asigurându-i că totul e în ordine, în timp ce în spatele reporterilor, în oraşul de graniţă făcut zob, se vânzoleau rudele disperate să-şi regăsească vreun fiu, tinerii soldaţi erau demobilizaţi pe loc, fără hrană şi derutaţi, şi era plin de cerşetori şi hoţi. Hotelul dărăpănat era supraaglomerat, iar vânzătorii ambulanţi cereau sume astronomice pentru nişte bucăţele de şaşlâc. Întinse pe o rază de douăzeci de kilometri spre nord, bivuacurile unităţilor întoarse se transformaseră în carnavaluri când negustorii şi prostituatele se iviseră din nisip, vânzând orice, de la videocasete la haşiş. Raţiile nu erau suficiente, apa era rea, iar pământul era acoperit de gunoaie acolo unde unităţile care se aşteptaseră se rămână doar câteva ore n-avuseseră grijă, ca să se pomenească, înciudate, că rămân fără ordine o săptămână, aşteptând să vină trenurile cu platformele pentru tancuri şi vehiculele automitraliere, aşteptând hârtiile de demobilizare, inspecţiile, sfârşitul lumii.

Chiar la Termez, nimic nu era sigur. Dacă putea fi furat, mâncat sau violat ceva, trebuia bine păzit cu muniţie de război. Galonaţii toastau între ei cu votcă rece ca gheaţa, copiii cu cravate roşii împodobeau cu garoafe vehiculele care se înapoiau, iar femeile care făcuseră

drumuri lungi, imposibile, de la Tuia sau Smolensk, plângeau din pricina absenţei inexplicabile a soţilor. Nu-i păsa nimănui. Puteai să găseşti ordinele zburând tot aşa de bine pe străzile prăfuite, ca şi pe biroul comandantului de moment. Cei de la presa străină au fost înghesuiţi fără menajamente când a avut loc traversarea lui Gromov, când s-a îmbrăţişat cu fiul său la mijlocul podului, apoi au fost goniţi repede, înainte ca duhoarea dizenteriei din tabără să le fi putut atinge nările delicate.

Toată tărăşenia era un haos de nedescris, în care unităţi întregi erau pur şi simplu dizolvate pe loc. Acesta era sfârşitul marii Armate a Patruzecea, care ar fi putut asigura Armatei Sovietice o coloană vertebrală de ofiţeri şi subofiţeri cu experienţă de luptă. Dar acesta era un război pe care toţi voiau să-l uite, iar birocraţii au luat controlul şi au demobilizat cât mai mulţi veterani, deoarece în felul acesta era mai uşor, mai rapid şi mai ieftin să facă reducerile care se impuneau. Samsonov îşi aminti de un băiat, cu tunica încărcată cu medalii, pe care le putuse câştiga doar în vreo cinci-şase misiuni de luptă dure, stând în faţa gării şi plângând ca un copilaş, din cauză că foaia de drum pe care o primise nu era bună de nimic. Îşi aminti de un comandant de batalion, care încasa comisioane de la prostituatele şi proxeneţii din unitatea sa. Samsonov reuşise să-şi hrănească compania luând cu forţa raţiile destinate altei unităţi. Şi avuseseră noroc. Ca trupe de desant, fuseseră cruţaţi de demobilizarea imediată. Fuseseră consideraţi prea preţioşi pentru a fi aruncaţi. Până acum.

El devenise o cifră statistică, un număr anonim într-o listă completată de nişte oameni, învăţaţi generaţii în şir să venereze, mai presus de orice, cifrele.

Samsonov trase o duşcă zdravănă de votcă. Cu

fundul pe betonul german rece, cu sufletul înapoi în praful Asiei Centrale.

Boris Gromov, care fusese cel mai bun din droaia de generali, dormise liniştit în noaptea dinaintea faimoasei traversări în partea sovietică a Amu-Dariei. Fusese dus înapoi pentru ceremonia publică din partea afgană de un elicopter. Coborâse din elicopter pe podul acela şi îşi deschisese braţele spre fiul său, simbolizând pentru întreaga naţiune, pentru întreaga lume, întoarcerea acasă, în timp ce, la depărtare de o sută de metri, soldaţii aşteptau la rând la o târfă purulentă în spatele unei ambulanţe de campanie.

Afganistanul. Ce ar fi înţeles Frederic dintr-un asemenea război? Frederic, care îi invita pe ofiţerii prizonieri la propria sa masă, schimbând complimente. Ce ar fi înţeles el din cadavrele castrate şi văile otrăvite? Bătrânul fritz fusese un tip nemilos. Dar dacă ar fi văzut vreodată un camarad — încă viu şi conştient — a cărui piele să fi fost jupuită de pe corp? Oare văzuse el păsări de oţel pline de oameni, care se rostogoleau din cer, vărsând în cădere corpuri vii? Poate văzuse lucruri mai rele în măcelurile de la Kunersdorf sau Hochkirch. Sigur, fiecare război a avut propriile orori. Însă Samsonov nu putea să nu simtă că Afganistanul avea ceva deosebit, ceva care depăşea îngrozitor limitele experienţei europene.

Samsonov nu voia să urască pe nimeni. Dar ura îl cuprinsese ca o boală istovitoare. Mocnea în sufletul său, în ciuda raţiunii. Şi asta din cauza Afganistanului. Unul dintre locotenenţii săi îşi pierduse ambii ochi datorită conjunctivitei gonococice pe care o luase la Tarin Kowt. Boala lui Samsonov doar îi înceţoşa vederea. El ştia, obiectiv, că totul era greşit. Dar privind pe oricare dintre

oamenii măslinii din Asia Centrală — afgani, persani, chiar şi pe compatrioţii săi sovietici — sufletul său, într-o clipă, devenea rece şi foarte închis. Felul în care începuse să se simtă în aşteptarea unei lupte după ce văzuse atâta moarte. În fazele finale ale războiului, compania sa luase foarte puţini prizonieri. În faţa „duşmanilor” cu zdrenţele şi puştile lor, Samsonov văzuse doar trupurile hăcuite ale alor săi, auzise strigătele unui tânăr soldat căruia o mină îi zburase picioarele. Să ucidă oameni deveni foarte repede cel mai uşor lucru imaginabil. Dar, în ultimele zile, nu fusese în stare nici măcar să umble prin bazare. Era mult prea irascibil. Gata să ia pe cineva de gât, dacă era uşor atins cu cotul. Şi când îi vedea pe soldaţii sovietici pe uliţele acelea împuţite, schimbând pe furiş materiale militare cu droguri sau radiouri de buzunar, îi venea să-i omoare şi pe ei. Erau ai săi contra celorlalţi şi nu exista cale de mijloc. Iar acum, atât de departe, boala se agrava încet, se complica, oricât încerca să lupte cu ea. Această boală nu voia să reacţioneze la leacul raţiunii. Urâse războiul. Dar acum regreta că se terminase.

Războiul se sfârşise. Şi toţi morţii erau în zadar. Totul fusese în zadar. Nici măcar n-o să mai fie ofiţer cum trebuie. Termină votca şi puse cu grijă sticla înapoi în buzunar. În sfârşit, simţea alcoolul cum lucrează asupra lui. Îi trebuia mult timp. Dacă avea noroc, adormea greu, fără vise, până când îl trezeau sunetele oraşului deşteptat la viaţă. Apoi avea timp să se întoarcă repede la locul de încartiruire al ofiţerilor şi să se radă. Atunci va avea îndatoriri de care să se ocupe, ultimele îndatoriri din ultimele zile. Noaptea îi învălui umerii cu braţele sale îngheţate. Era încă întuneric, dar Samsonov petrecuse multe nopţi sub cerul liber şi putea simţi începutul

înălţării încete din genuni, noua zi înălțându-se spre prima lumină cenuşie cu încetineala unui bătrân. Un animal micuţ lunecă peste iarba acoperită cu chiciură şi Samsonov îşi strânse la piept mantaua, regretând că îşi arsese mâna. O să trebuiască să consulte un doctor.

Votca nu era niciodată de ajuns.

Îşi aminti cum veniseră cu elicopterul, o compania decimată de soldaţi de desant smulşi din maşinile blindate şi ridicaţi peste nişte munţi de o frumuseţe care îţi rănea sufletul. Planul le cerea să aterizeze şi să stabilească o bază de patrulare pe un platou aflat între culmi înzăpezite şi confluenţa a două văi unde se întâlneau, cum se presupunea, căile de infiltrare ale rebelilor. Un vechi fort de piatră domina înălţimea. Fortul era ceva făcut din bucăţi, demolat şi reconstruit de zeci de armate — greceşti, persane, afganei mongole, sikh şi puterea efemeră a unor triburi anonimei care nu lăsaseră în urmă mai mult decât o foaie de aur bătut prin care le-ar fi putut asigura savanţii nemurirea. Samsonov, care îi citise istoria, şi-i închipui pe ofiţerii britanici în poziţie de drepţi trecându-şi în revistă soldaţii de linie în cafeniu, care dârdâiau ori de câte ori datoria îi ducea la unul dintre miile de asemenea *kowt-uri* ce punctau peisajul Afganistanului, într-un fel, toate erau la fel: locuri nenorocite, bătute de vânturi, bântuite de năluci, permițând observaţia şi un câmp de foc excelent. Practice. Şi morbid de romantice.

Rebelii opriră focul şi lăsară desantul să aterizeze. Nimeni, nici chiar Samsonov, care căpătase până atunci destulă experienţă, nu observă nimic până când toţi oamenii se aflară la pământ. Din adânciturile din apropiere şi de pe pantele opuse izbucni foc. Rebelii se comportaseră surprinzător de disciplinat, nepierzându-şi

proiectilele antiaeriene de fabricaţie americană trăgând în elicoptere, până când aparatele se pregătiră să plece, zbătându-se cu disperare să ia înălţime. Rachetele loviră rapid două păsări, doborându-le în văile abrupte, înștiințându-i pe cei aterizaţi că erau prinşi în capcană.

Compania lui Samsonov rezistă cinci zile sub tirul constant de bombe şi al lunetiştilor, cu perimetrul străpuns din nou şi din nou de asalturile îngrozitoare de noapte. Răniţii sângerau până la moarte din lipsă de îngrijire şi ţipau de durere sau delirau din pricina infecţiilor. Forţele aeriene dădură sprijin cât putură cu bombardierele de vânătoare. Dar aparatele trebuia să zboare foarte sus, din cauza rachetelor şi îşi atinseră rar ţintele. „Duşmanii" răspundeau cu mortiere şi rachete, identificabile ca fiind de origine sovietică după înclinare, furate din stocurile armatei sau cumpărate de la soldaţii din eşaloanele din spate, pe piaţa neagră din Kabul. Nopţile erau friguroase, zilele fierbinţi şi uscate ca şmirghelul şi, în ciuda disciplinei şi raţionalizării brutale, în cele din urmă se termină totul — alimentele, bandajele, apa, cartuşele. Pentru prima dată, Samsonov văzu oameni înnebunind de sete, în timp ce alţii, abrutizaţi, îşi beau propria urină, tot mai puţină, din gamele. Samsonov însuşi avea răni pe fesa şi coapsa dreaptă, şi ultima dată, când încercă să pună din nou un bandaj, constată că piciorul îi colcăia de viermi. Dar părea că se uita de la distanţă la un caz clinic ciudat, ca la corpul cuiva care atârna din cracul zdrenţuit al pantalonilor, şi înlocui pur şi simplu bandajul, zicându-şi că, probabil, viermii îi salvau piciorul, mâncând putreziciunea. Apoi râse cu un gâfâit uscat, dându-şi seama că, de fapt, nu conta dacă viermii îi salvau piciorul sau nu.

Făcu un ultim apel, târându-se de la poziţie la poziţie, şi constată că i se micşorase compania, ajungând un pluton subdimensionat, fără un singur om teafăr. Puţin mai târziu, începură halucinaţiile. Veniră uriaşi spre fortul zdrobit, urcând costişa. Tot cerul era imprimat cu texte indescifrabile. Se auzeau cântări care încetau îndată ce încercai să le asculţi. Nu rămăsese nimic decât nebunia şi o moarte mizerabilă. Forţele aeriene mai pierduseră trei elicoptere, încercând să despresoare poziţia, şi nimic nu mai rămăsese de făcut. În momentele de luciditate, Samsonov îi simţea pe rebeli că se pregătesc pentru un asalt final. Şi ştia ce făceau cu toţi soldaţii paraşutaţi pe care îi capturau.

Se târî în tranşee, unde blindaseră cu cadavre, din lipsă de saci de nisip, ultimul radio care funcţiona. Îi trebui toată voinţa pentru a putea intra în şanţul ciopârţit. Nu avea reţinere faţă de ce intenţiona să facă. Dar sufletul nu i se obişnuise niciodată întru totul cu oroarea şi ultima dată când intrase târâş în cuibarul de cadavre deranjase un şarpe care alunecase din gura unui sergent mort.

Deschise aparatul de radio, sperând ca bateria să mai aibă ceva viaţă şi, ochi în ochi cu un băiat din Ucraina care se descompunea, rugă autorităţile îndepărtate să trimită înapoi bombardierele de vânătoare pentru a bombarda propria poziţie. În timp ce vorbea, îi văzu în minte pe ofiţerii din spatele frontului, cu uniforme scorţoase şi ochi treji, bând ceai şi discutând despre oportunitatea unei asemenea acţiuni.

Îi răspunse o voce, dar era foarte slabă. Samsonov ni putea nici măcar să fie sigur că propriile cuvinte aveau sens. Acum totul era aşa de învălmăşit. Atât de neclar. Nu putea ajunge la realitatea glăsciorului de metal.

Automat, închisa radioul, cruțând bateria, ca şi cum i-ar fi trebuit să o folosească încă de o sută de ori, în alte zece misiuni şi, la fel de automat, se târî înapoi în tranşee şi se chirci pe vine pentru a se salva de bombele pe care le stârnise, ca să îi omoare pe el şi pe restul oamenilor săi.

Precizia memoriei era un lucru uimitor şi nici un act da voinţă nu o putea şterge. Samsonov îşi aminti limpede că auzise cerul sfâşiat de reactoarele care veneau şi avea capul destul de limpede ca să se poată gândi că piloţii erau foarte curajoşi, deoarece veneau la mică înălţime, în ciuda proiectilelor. Lumina slăbea, iar reactoarele plonjau în văile deja adâncite în umbră, riscând nejustificat, de dragul oamenilor condamnaţi de la sol. Samsonov îşi îngropa capul sub braţe, plângând şi gândindu-se cât îi părea de rău să părăsească o lume în care erau oameni atât de curajoşi, atât de buni. Cât de lipsit de raţiune era să zaci într-un şanţ atât de îndepărtat de orice putea conta. La urma urmelor, totul era lipsit de sens.

Exploziile urcară panta, venind după el, şi el începu să se clatine. Picioarele îi zvâcniră. Sau poate era pământul care se clătina sub el. Munţii se clătinau, despărţindu-se. Ei erau pe cale să se prăbuşească în vale pentru totdeauna. De ce anume voia omul să fie soldat? Cineva ţipă. *El* ţipa. Sau era doar o voce în urechi? El pluti deasupra pământului.

Bombele căzură peste poziţie. Simţi lovituri grele în spate şi nu putu respira. Voia aşa de mult să trăiască. Se îngropa un milimetru mai mult în tranşee, gândindu-se: *Dracu' să vă ia, dracu' să vă ia pe toţi.*

Ceva i se sparse în ţeastă. Îşi simţi nasul cald, arzând. Ploua şi el linse umezeala de pe buze. Ploaie caldă. Cineva m puse o pătură grea pe picioare, şi el nu

le putea mişca. Era imposibil de mult zgomot sau de multă tăcere, nu putea spune. Acuma mor, gândi el. Asta înseamnă a muri. Dar continuă să ţină casca strâns pe cap. Ceva îl ridică de pe pământ şi îl trânti iar jos. Apoi toţi cei pe care îi ştia se îngrămădiră peste el, de parcă totul nu ar fi fost decât un joc brutal. Se sufoca. Respiraţia era partea cea mai grea. Aerul se îndepărtase şi nu se afla decât praf fierbinte. Pământul tremura sub ei ca o femeie în orgasm. *Omorâți-mă,* le spuse el bombelor, *omorâți-mă, ticăloaselor.* Nu voia să fie îngropat de viu. Începu să se sucească, să se smucească, şi să se răsucească, nesigur dacă se mişca totuşi sau doar visa. Se închipui ridicându-se ca să salute bombele. Dar asta era numai un vis. Un vis în care te priveai pe tine însuţi. Era încă întins pe pământ, înghiţind miasme, şi i se păru că, în final, nici un fel de a muri nu era cu ceva mai bun.

„Îmi pare rău, strigă el. Îmi pare rău. Îmi pare rău.” Nu era nimic definit în asta. Doar un copil bătut la picioarele mamei. O lovitură cu puţin ratată îl lăsă inconştient.

Se sufoca şi se îneca, dar numai asta îl trezi. Era din nou zi. Fierbinte. Gura îi era imposibil de uscată, şi-şi simţea buzele strânse de dinţi, ca şi cum obrajii i-ar fi intrat în gingii. Apoi văzu cerul.

Niciodată înainte nu văzuse cu adevărat albastru. Cerul era atât de gol şi de albastru, încât crezu pentru o clipă că aceasta era eternitatea, nimic altceva decât un albastru profund, imobil. Era aşa de frumos, încât era gata să îl primească, să îl îmbrăţişeze, să se ridice şi să ia aerul gol în braţe. Apoi văzu craniul.

Fără falcă, se aciuase lângă obrazul său, ca un iubit ghemuit, îşi smuci faţa într-o parte, dar stratul de

pământ îl ţinu o clipă îndelungată înainte să poată să îşi facă loc, scormonind şi răşchirând pământul. Se ridică în capul oaselor şi se văzu zăcând sub o grămadă de oase maronii şi uscate. Era în mijlocul unei gropi adânci, înconjurat de femure galbene şi lungi, coaste colţuroase, frânturi de degete şi aşchii răzleţe de oase roase de vreme până la consistenţa unui biscuit, cu ţeste pretutindeni. Petice de piele veche şi bucăţi de stofă decolorată se ţineau de unele rămăşiţe. Astea-l făcură să se gândească la o icoană pe care o văzuse la Pskov. Ziua Judecăţii de Apoi. Cu morţii care se ridicau din morminte.

Îşi făcu vânt şi ieşi din groapă, ameţit de intensitatea sforţării, încercând să ajungă la cerul albastru şi curat, fără să se gândească o clipă la posibila prezenţă a inamicului.

Ultimele ziduri ale fortului fuseseră aruncate în aer până la temelii. Istoria ştergea urmele. Printre sfărâmăturile de piatră cenuşie şi ocru, zăceau trupurile oamenilor săi, unele cu greu puteai spune că fuseseră ale unor oameni, altele uimitor de intacte în moarte. Pretutindeni, mulţimea de oase vechi era presărată cu cele mai recente victime ale fortului.

Merse şchiopătând printre dărâmături, fără armă, sângele zbătându-i-se în cap, nefiresc de surd la celelalte dureri din corp. Sperând dureros să găsească pe cineva viu. Însă toţi şi toate erau moarte. Păsările nu începuseră să se rotească încă după stârvuri, poate ţinute departe de duhoarea atâtor explozibile. Totul murise în lumea asta. Afară de el.

Apoi veniră elicopterele. Zburau în formaţie perfectă. Netemându-se. Platoul şi văile înconjurătoare fuseseră literalmente bombardate până la moarte. Primul aparat, cu botul cârn, plană şi se întoarse, căutând un loc unde

să nu se agate. În fine, se aşeză acolo unde fusese bastionul fortului. Samsonov se aşeză pe o piatră, privindu-le cum se așează de la distanţa care acum părea să îl însoţească mereu, şi observă micile siluete întunecate căzând din aparate, fără vreun interes deosebit.

—Dumnezeule, strigă un glas oarecum cunoscut. E Mişa. *Trăieşte.*

Apoi aterizară alte elicoptere şi în jur se aflau ofiţeri şi soldaţi în timp ce alţii cercetau zona devastată în speranţa să găsească alţi supravieţuitori. Un locotenent vomă zgomotos pe când doi ofiţeri veterani se dondăneau printre oasele vechi, culegând ca amintire nasturi de alamă. Era evident că mormintele dezgropate de bombardament fuseseră britanice, o relicvă a vreunei campanii din secolul trecut, dar ofiţerii nu putură cădea de acord asupra împrejurărilor probabile ale morţii până când medicul militar, ridicându-şi privirea de la Samsonov, pe care-l examina, rezolvă problema. Morţii, se pronunţă el, erau victimele unei epidemii locale, probabil de holeră, deoarece cei căzuţi în luptă sau ar fi fost îngropaţi în morminte separate sau nu ar fi fost îngropaţi deloc. El curăţă sângele pe de fruntea lui Samsonov cu un tampon cu alcool şi murmură:

—Pariez că bieţii de ei nici nu ştiau ce fac aicea.

Capitolul 4

TREI DANSATORI ÎŞI ŢINEAU BRAŢELE înălţate înconjurând o femeie cu dinţii de aur, în timp ce un taraf de muzicanţi

cu părul şi ochii negri zdrăngănea prin arabescurile de fum de ţigară care umplea restaurantul, iar micile amplificatoare, date la maximum, făceau ca difuzoarele să distorsioneze sunetul. Cu braţele întinse, ţinându-se strâns de nişte proptele nevăzute, ca să nu leşine, femeia se întorcea, încet şi ritmic, încet, încet, cu ochii grei, pe jumătate închişi, în timp ce privea gesturile mândre şi rugătoare ale bărbaţilor. Transpiraţia îi lipise părul negru de tâmple. Degetele dădură drumul proptelelor imaginare şi începură să şerpuiască. Mişcările mai ample, mai violente, ale partenerilor, păreau juvenile faţă de intensitatea ei. Buzele i se închiseră, simţind ceva mişcându-se într-însa. Poate că avea treizeci de ani şi ceea ce trupul pierduse în prospeţime câştigase în profunzimea feminităţii. Cu fiecare răsucire uşoară a torsului, ea ameninţa să-i fure minţile oricărui bărbat care se apropia prea mult de tăria lui. Obrajii i se supseră cu un gâfâit tăcut şi începu să-şi legene capul dintr-o parte într-alta. Notele şi ritmurile asiatice se încordau să dobândească volum, greutate. Dar femeia trecuse de ele. Bărbaţii îşi pocneau călcâiele de podea, îşi loveau coapsele, îşi puneau bărbia pe umăr, cotoi vagabonzi care încercau să seducă o leoaică.

Deputatul poporului Ali Talala se gândea la Aşi în timp ce urmărea spectacolul montat de compatrioţii săi uzbeci, care tânjeau după ţara lor, în restaurantul din Moscova. Iubita sa nu avea nimic comun cu înfăţişarea acestei dansatoare.

Aşi era delicată, ca lujerul unei flori, ca petalele, şi abia putea umbla, fără a mai fi vorba de dans. Totuşi, Talala recunoştea acelaşi temperament, dorinţă, exaltare, disperare, greu de ghicit, ale unei femei care îi şochează până la neputinţă pe bărbaţii luaţi pe

nepregătite — o femeie pasională greu de stăpânit. Când o asemenea femeie se întâlneşte cu bărbatul potrivit, cei doi pot trăi un extaz sublim frizând nebunia. Dar, de obicei, asemenea femei rar găsesc omul potrivit. Şi asta fiindcă puţini bărbaţi au curajul şi forţa care să-i ridice la nivelul lor şi, de obicei, ele se complac într-o existenţă mediocră, plină de brutalitate, vecină cu moartea. El o salvase pe Aşi de toate astea. Aşi, iubita sa, şchiopătând pe lângă fântână, repetând versuri în aşteptarea lui. Îşi dorea să se întoarcă la Taşkent, să stea ghemuit acolo unde aveau să înflorească trandafirii şi să o asculte cântând, amânându-şi prima îmbrăţişare adevărată care îi va aduce pe amândoi în pragul nebuniei. Aşi, marea sa dragoste, comoara maturităţii sale, binecuvântarea lui Dumnezeu. Îi făcea o minunată plăcere, amară şi dulce, să se gândească cât de rău ar fi sfârşit ea, dacă el n-ar fi salvat-o.

Apoi se gândi, neputincios, la Şirin, fiica sa cea mai mare, rodul pântecului unei femei destul de bune a cărei singură menire fusese să-i dea copii. Şirin trebuia să se fi născut bărbat. Asta fusese o glumă de-a lui Dumnezeu. Căci Talala putea s-o recunoască şi pe ea în dansatoarea transpirată, pe jumătate leşinată şi, ori de câte ori lăsa să meargă prea departe asemenea comparaţii, ajungea aproape la disperare. Şirin a sa, prinţesa prinţeselor, printre porcii de ruşi. Dintre toţi copiii săi, nu putea să nu o iubească cel mai mult pe Şirin, copila cu temperamentul unui bărbat. Poate fiindcă ea era cea mai mare. Poate fiindcă singurul său fiu era aşa de mic şi de slab. Poate doar fiindcă Şirin semăna atât de mult cu un demon.

Acum nu voia să se gândească la Şirin. Nici la Aşi. Avea treburi.

Dintr-o dată, dansatoarea explodă în mişcări largi, unduitoare, deschizându-şi larg ochii şi desfăcându-şi buzele, dezvăluindu-şi iar şirul de dinţi de aur. Fatală, nu frumoasă. Ea îşi legăna capul pe spate, descoperind un gât zvelt şi lung.

Da, gândi Talala zâmbind. Bărbaţii nu însemnau nimic. O asemenea leoaică nici măcar nu le-ar simţi atingerile firave. Era mult mai bine singură în pat. Până la venirea adevăratu-lui amant. Vechile poeme erau pline de aşa ceva. Deşi trebuia să știi cum să le citeşti. Poezia Samarkandului avea un sertar secret care putea fi deschis doar de degetele unui cunoscător. Disperarea ascunsă în flori. Tinerii nu mai citeau versuri. Nu le puteau recita. În timp ce el le ghicea tonalităţile cu inima, cu mult înainte să-şi fi aplecat ochii pe o carte, înainte să priceapă că o asemenea muzică poate fi întemniţată în chilii de hârtie. Încă mai prefera să audă glasul adânc şi moale al lui Aşi dând formă cuvintelor decât să le citească în tăcere. Versurile sunt menite să fie cântate, după cum femeile sunt menite să fie îmbrăţişate.

Muzica se opri brusc. Femeia se lăsă în jos, arătând deo-dată epuizată şi fără vlagă. Ea îl urmă pe unul dintre dansatori, un bărbat cu bărbia slab conturată, înapoi la masă, soţ şi soţie. Talala le citi într-o clipă povestea.

—Orice femeie care poate dansa aşa... remarcă invitatul lui Talala, cu vocea îmbibată de alcool. Deci, *de aceea* le țineți încuiate.

Ruşii ăştia, gândi Talala, care nu înţeleg nimic.

—Dragă colonele Losov, spuse Talala, ştii că una dintre multele fapte de glorie pe care puterea sovietică le-a adus în Asia Centrală a fost eliberarea femeii de condiţia medievală, de tirania statului neoteocratic.

Nimeni nu mai este astăzi „încuiat”. Avem doar un comportament social diferit.

Poliţistul râse, apoi îşi bău paharul de vin, de parcă şi-ar fi turnat pe gâtlej votcă.

—Cum zici, Ali băiete, cum zici. Ascultă. Poate-mi aranjezi o dată figura cu o păpuşică uzbecă. Losov rânji cu stupiditatea mulţumirii de sine pe care Talala o găsea proprie doar slavilor. Dar fără dinţi de aur, bine?

Talala putea doar prinde din zbor conversaţia de la masa alăturată. Unul dintre compatrioţii săi, tânăr şi foarte chipeş, îi explica unui homosexual ucrainean vârstnic ce s-ar putea întâmpla dacă nu ar veni imediat alte daruri. Nu puteai să-ţi dai seama, după trăsăturile feţei sale, dacă poliţistul auzea. Desigur, se gândise Talala, pe Losov nu-l interesează vânatul mic. Poliţiştii sovietici de toate gradele erau învăţaţi să audă doar ceea ce voiau să audă.

În celălalt capăt al sălii, un beţiv se ridică de pe scaun, gesticulând la un chelner şi urlând, în timp ce turiştii din preajmă se făceau mici în scaune. Chelnerii postaţi lângă masa lui Talala tăbărâră iute asupra omului, fixându-l, apoi pocnindu-l zdravăn în burtă înainte de a-l da pe mâinile unei perechi de miliţieni care intrau din vestibul.

Şeful de sală se grăbi spre masa lui Talala, îndreptându-şi haina în timp ce se apropia, plecându-se înainte de a fi destul de aproape, apoi, făcând încă o plecăciune, îşi ceru scuze pentru deranj şi întrebă în uzbecă dacă preaonoratul deputat al poporului nu ar prefera, totuşi, un separeu.

—Mulţumesc, Mohammed, răspunse Talala în rusă. Colonelul Losov şi cu mine suntem ca acasă în mijlocul poporului.

Şeful de sală se retrase, înclinându-se iar, apoi, cu mai puţine fasoane, îi zori pe chelneri să revină lângă masa lui Talala, neglijând solicitările furioase ale altor cinci-şase clienţi.

În seara asta n-or să fie separeuri. Nimic conspirativ. Talala voia să fie văzut în public cu acest ofiţer al Ministerului de Interne ale cărui prea fine haine civile nu înşelau pe ni-meni. Totul fusese rânduit dinainte, blagoslovit de indicaţii.

Taraful începu din nou să cânte, zorind melodia unui cântec pop occidental, ca şi cum ar fi dat iureş să-şi îndeplinească în ultimul minut norma planificată. Fără să vrea, Talala recunoscu piesa. Un sirop electronic, turnat peste bătăi grele de tobă. Era şlagărul momentului, nu puteai merge pe undeva prin Moscova fără să-l auzi. Muzicanţii îl copiaseră penibil, fără să-l înţeleagă cu adevărat. Lui Talala nu-i plăcea când taraful de aici cânta melodii occidentale sau chiar ruseşti, dar nu era treaba lui să se amestece în aşa ceva. Ştia foarte bine cât este de important să le accepţi oamenilor micile lor vicii.

Câţiva tineri străini, eleganţi, se ridicară să danseze, cu frenezia lor labilă, în contrast total cu erotismul hipnotic al neamului său. Blonzi, nordici, îi puteai recunoaşte ca odraslele răsfăţate şi invulnerabile ale diplomaţilor. Străinii îşi înzorzonaseră ţinuta de seară cu zeci de medalii şi panglici sovietice, caricaturizându-i pe înalţii demnitari şi veterani care marcaseră viaţa publică a Moscovei decenii de-a rândul. Câţiva ani mai înainte, un asemenea comportament ar fi stârnit un scandal. Acum, nimănui nu-i păsa.

Un tânăr blond şi partenera sa tot blondă — atât de asemănători de puteau fi fraţi — transformară ringul de dans într-o parodie de dormitor, ciocnindu-şi şoldurile,

frecându-și nasurile. Departe de a fi erotic, Talala găsi spectacolul vulgar şi pornografic: precum sexualitatea câinilor. Dar tinerii străini nu simţeau nici o ruşine. Râdeau, apoi se sărutau în văzul tuturor.

Talala îşi mută privirile, cercetând iute sala aglomerată, cu uzbeci, tadjici şi cazahi rupţi de-acasă, strânși unii într-alţii sub stucaturi, aşa cum se strânseseră părinţii sau bunicii lor, să accepte ospitalitatea cortului unui vecin, cu mesele din restaurant încărcate de tot ceea ce se putea oferi cu generozitate. Apoi, erau speculanţii pieţei negre, cu toate accentele, cu toate nuanţele pielii, care se puteau găsi în Uniunea Sovietică. Şi mereu se găseau sărbătoriţi — în seara asta, comeseni care sărbătoreau onomastica unui rus se înecaseră adânc în votcă. Turiştii, cu ochii cât ceapa, se uitau la toate astea cu figuri atât de idiot de naive, încât era dificil să-ţi închipui cum de câştigaseră destui bani ca să-şi plătească hainele splendide. Pe la mese umbla o vânzătoare de trandafiri, o bunică voit jalnică, urmată de doi băieţandri, care aveau de vânzare cutii de lac, ceasuri şi caviar, scoase din buzunare, toate sub ochii atenţi ai chelnerilor care-şi calculau profitul. Şi, în fine, era acest colonel care nu înţelegea nimic.

Noul semn al prosperităţii unui birocrat sovietic era un costum care să-i vină bine. Costumul lui Losov îi şedea foarte bine, drapând un piept mare, căptuşit cu grăsime. Deasupra gulerului cămăşii cu tiv galben, pielea răsfrântă a poliţistului trăda ani de prea multă băutură. Buzele şi smocurile de păr din nări erau decolorate de tutun şi avea ochii: mai mult meschini decât inteligenţi. Lui Talala, colonelul îi părea identic cu zeci de mii de alţi funcţionari de stat, toţi avizi prizonieri ai momentului.

Când venea vorba de mâncare, Losov era, cert lucru,

lacom. Mânca cu amândouă mâinile, oprindu-se doar ca să mai bea din vin. De regulă, mesele celor din jur, din Uzbekistan, gemeau de farfurii cu aperitive sofisticate, carne de pui rece cu ghimbir, peşte afumat, carne rece de diferite feluri, usturoi murat, platouri cu măsline, praz şi castraveţi, roşii şi mărar. Apăreau mici munţi de icre roşii-portocalii de somon, în timp ce celor care aveau valută forte sau influenţă li se oferea caviar adevărat, cenuşiu şi negru. Chifle calde stăteau întinse pe farfurii şi vasele se sprijineau unul într-altul, în timp ce în apropiere stăteau, drepte ca sentinelele, stil ele de vin, votcă, şampanie şi apă minerală. Talala îl auzise o dată pe un turist care observa că o asemenea ostentaţie era o obscenitate într-un oraş înfometat. Turistul vorbise într-o rusă construită cu grijă, în auzul tuturor. Dar nimeni nu-l băgase în seamă. Pentru obişnuiţii localului, asta erai rânduiala firească a lucrurilor. Cei care-şi puteau permite mâncau aici, şi mâncau bine. Proştii mâncau altundeva sau de loc. Iar acest colonel de poliţie, paznic de nădejde al poporului, fusese întru totul fericit să se înalţe din rândurile; proştilor.

—Sper, dragul meu prieten, spuse Talala, că totul e pe gustul dumitale.

Se aplecă peste masă ca să fie auzit, deasupra zdrăngănitului tarafului.

—Superb, spuse rusul, cu gura plină. Absolut superb.

—Te rog, continuă Talala, mai ia puţin vin. Acesta este cu totul deosebit. Dintr-o vie care-i aparţinea lui Raşidov însuşi. L-am comandat în onoarea dumitale.

—Bine, mormăi Losov, înghiţind şi întinzând mâna după paharul de vin.

Talala sorbi apă minerală.

—Colonel Losov, te rog, continuă Talala, te rog

acceptă-mi ospitalitatea şi pe viitor. Aici o să fie totdeauna o masă pentru dumneata. Şi, bineînţeles, n-o să plăteşti nimic. M-aş simţi jignit.

Rusul îşi puse în lingură cât de multe icre putu dintr-o dată, zdrobind, din neglijenţă, bobitele delicate. Îşi vârî caviarul direct în gură, mestecă de două ori, apoi înghiţi, lăsând pe buze o dâră de mărgele strălucitoare.

—Foarte amabil din partea ta, Ali băiete. Foarte amabil. Rusul zâmbi ca un bătrân poliţist. Dar mi-e teamă că nu pot fi mituit chiar aşa uşor.

Talala puse jos felia de castravete pe care o alesese şi-şi ridică mâinile spre ceruri, implorând înţelegere.

—Rogu-te, dragul meu prieten, ai doar puţin mai multă încredere în mine. Nu subestimez nici o clipă seriozitatea relaţiei noastre.

Rusul mai rase un pahar de vin galben. Apoi oftă şi se întrerupse din mestecat, aplecându-se spre Talala, cu coatele pe marginea mesei, cu mâneca într-o pată gălbuie de sos de ghimbir.

—Vezi, Ali, spuse colonelul cu greutate, fixându-l pe Talala, cu ochii injectaţi, avem în mână toate cărţile. Timpurile s-au schimbat. Şi voi, băieţi, trebuie, pur şi simplu, să le faceţi faţă. Nimeni nu se mai teme de mafia uzbecă. Asta a fost. S-a terminat cu Raşidov şi acoliţii săi. De multă vreme. Nu putu să reziste să se mai servească cu o lingură plină de caviar. Se şterse la gură cu mâna şi spuse: Păi... Ai scăpat cât pe ce de procese. Ai noroc că nu te afli în justiţie chiar acum. Zâmbi. Şi, desigur, nu s-au judecat toate dosarele restante. În cazuri excepţionale, trebuie să luăm măsuri excepţionale. Zâmbi larg, arătându-şi dinţii veştezi, pătaţi cu icre. Păi, sunt prieteni de-ai tăi pe care nu i-am mai văzut pe aici de peste un an.

Talala ridică o sprânceană şi o mână, întinzând palma.

—Totul e cum hotărăşte Allah.

Nu era un om religios, dar, instinctiv, aprecia utilitatea unor asemenea expresii de-a gata. Când aveai de-a face cu slavii, le puteai purta ca pe o mască. Şi, desigur, în ţara asta, omul nu trebuia să creadă într-un lucru ca să-l poată spune în gura mare.

—Ascultă numa', Talala, zise poliţistul, e cum ţi-am explicat. E destul pentru toţi. Lucrăm împreună. Dar tu joci după regulile noastre de acum încolo. Ai tăi nu trebuie să ştie. Făcu semn spre chelneri şi un grup de clienţi din Asia Centrală. Pentru toţi nătângii ăştia, tu o să fii, totuşi, cel mare. Isteţul care a rezistat cel mai mult. Ne doare-n cot ce, gândesc ai tăi de-acasă. Asta-i treaba ta. Se linse pe buze, apoi îşi luă o expresie dură, care părea puţin absurdă, din pricina cantităţii de alcool pe care o consumase. Dar tu o să joci după regulile noastre. Şi o să ai de plătit „taxele” tale. Dacă aflăm că ne înşeli o dată, s-ar putea să ai o întrevedere cu câţiva dintre vechii prieteni pe care nu i-ai mai văzut în ultima vreme. Colonelul transpira de atâta mâncare şi băutură pe care şi-o vârâse cu de-a sila în gură. Şi nu uita că ai familie. Zâmbi grotesc. Ca fata aceea a ta care merge la universitate. Frumoasă. Cum o cheamă? Şirin? Spun cum trebuie? Sunt sigur că toţi vrem să ocrotim aşa o fată.

Talala tăie delicat în patru o felie de roşie, apoi puse tacâmul jos, fără să mănânce. Vorbea calm, cu glasul doar atât de tare, încât să fie auzit de invitatul său.

—Dragul meu colonel Losov, prietenul meu, eu sunt *businessman*. Folosi cuvântul englezesc atât de la modă. Şi am citit că este foarte important cu businessman-ul să fie flexibil, în ziua de azi... vântul bate de la nord. Din

nou ridică mâna spre cer. Mai degrabă mă înclin cuviincios în faţa acestui vânt decât să fiu zdrobit de el. Se apropie atât de mult, încât putea simţi mirosul răsuflării greoaie a poliţistului. Dar nu cred să fiu aşa de slab, încât să n-am mândrie. M-aşteptam să fiu tratat cum trebuie.

Rusul râse zgomotos, apoi bău cu desfătare, ca şi cum i s-ar fi spus un banc bun.

—Fireşte, desigur. Ţi-am spus, Ali, e din belşug pentru toţi. Trebuie numai să cooperăm. Îşi umplu iar paharul de votcă, vărsând din băutură. Să bem pentru asta. Pentru belşug pentru noi toţi.

Zâmbind, Talala îşi ridică paharul de votcă pe care îl umpluse cu apă minerală. Rusul, după votcă, luă o felie grasă de somon afumat, o strânse între degete.

—Vremurile astea, spuse Talala resemnat, sunt tulburi. E greu să vezi viitorul.

Rusul mesteca şi rânjea.

—Viitorul aparţine oamenilor ca noi. Şi îţi mai spun ceva. Cred că viitorul meu ar putea să îmi rezerve una dintre fetiţele acelea uzbece ale voastre. Care, trebuie să spun, niciodată nu m-au interesat prea mult. Ştii, le vedeam murdare şi aşa mai departe. Dar trebuie să recunosc, unele dintre ele sunt destul de bune. Ca fata aia a ta. Şi, o viaţă are omul.

—Da, rosti liniştit Talala. O viață are omul.

—Ştii, continuă rusul, mâncând şi vorbind, în vremuri ca astea apar adevăratele ocazii. Sigur că totul e o mizerie. Râse. Drace, pot să-ţi spun asta: *Tu* nu ai nici cea mai mică bănuială de cât de încurcate sunt lucrurile. Ar trebui numai să citeşti din rapoartele care-mi vin pe birou. Toată ţara se duce de râpă. Scormoni cu degetele după un căţel de usturoi murat. Dar asta înseamnă că

businessman-ii, ca tine şi ca mine, putem să ne facem propriile reguli. Înghiţea mâncarea, râzând tot timpul ăsta de propria sa glumă. Ei, nu-ţi pare frumos să zică un poliţist aşa ceva?

—Ştii, spuse Talala deliberat, nu te cred.

—Cum?

—Nu te cred.

Degetele rusului se opriră în drum spre gură.

—*Ce* naiba vrei să spui, că nu mă *crezi? Ce?*

Talala aruncă un zâmbet prietenos, că, la urma urmei, numai glumea.

—Nu cred toată povestea aia cu băutura. Niciodată n-am putut duce aşa de multă. Cu un singur transport. Aşa ceva nu s-a mai făcut niciodată.

Rusul îşi adânci bărbia în umflătura gâtului. Mulţumit de sine şi satisfăcut.

—Avem resurse pe care nici nu ţi le-ai închipui. Filiere internaţionale.

—Puterea statului, spuse moale Talala.

—Mda, puterea statului. Ascultă. Spune-mi o băutură. Dă-i drumul. N-are importanţă care. Votcă finlandeză, coniac franţuzesc, whiskey scoţian. Spune numa' care. Pun să-ţi trimită o ladă diseară. Râse sforăitor. La naiba, îţi trimit zece lăzi.

—Chiar ai aşa de mult?

Rusul clătină din cap, văzând ignoranţa lui Talala.

—Într-un singur depozit de la Moscova am peste patru mii de lăzi. Importate şi de-ale noastre.

Talala plecă ochii, ca şi cum tot nu-l credea pe noul său partener.

—Chiar c-aş vrea să văd aşa ceva. Măcar o dată-n viaţă.

—*S-a făcut,* strigă Losov. Era fericit. Şiret. Te duc

acolo chiar eu.

Talala mai sorbi puţin din apa minerală. Poliţistul îşi frecă bărbia, gândindu-se prin aburii alcoolului.

—Ce naiba? Mergem diseară. Chiar după cină. Apoi zâmbi cu un aer de cunoscător. La urma urmelor, nu vreau să-ţi las timp să pui o coadă pe urma noastră. Tot n-am încredere în tine, Ali băiete.

—În ce măsură, întrebă Talala, poate un om avea încredere în altul? Numai când interesele coincid.

—Al dracului de adevărat. Şi sper numai că ţi-a trecut prin căpşor că interesele tale coincid cu ale mele.

—Cu vrerea lui Allah.

La un mic semn al lui Talala, o ceată de chelneri se năpusti asupra mesei, ridică farfuriile şi vasele goale, ca să facă loc în faţa fiecărui comesean. O clipă mai târziu, apărură platouri mari de frigărui de miel, urmate de vase cu sos roşu şi alte sticle de vin. Rusul începu pe dată să mănânce, sfâşiind bucăţile crocante de carne, apoi îşi udă, printre îmbucături, gâtlejul cu vin.

Talala împinse un pic paharul cu apă şi spuse:

—Te rog, dragă prietene. Trebuie să mă ierţi. Am o treabă personală.

Losov rânji cu naivitate.

—E apa asta pe care o bei, aşa o să te pişi toată viaţa. Talala se ridică şi se îndepărtă liniştit prin fum, în timp ce chelnerii îi dădeau la o parte din cale pe ceilalţi clienţi.

În vestibul, un grup mic de ruşi se certau cu omul de la recepţie pe o pretinsă rezervare, în timp ce portarul zăbovea cu doi miliţieni în uniforme prost ajustate. Pe o banchetă şedeau fumând două blonde tinere, fardate exagerat, cu expresii total indiferente. Ce voia să facă Talala n-avea, de fapt, nimic de-a face cu toaleta. Dar, o

coadă mai lungă decât de obicei de compatrioţi uzbeci şi alţii din Asia Centrală, din faţa uşii, îi bloca drumul. Iritat se împinse în faţă. Oamenii îl recunoscură şi se retraseră în grabă la perete ca să-i facă loc.

— Ce se întâmplă? întrebă el deschizând uşa.

Prinse în nări duhoarea încăperii şi auzi gemete. De o parte, o rusoaică zdravănă şedea cocoţată pe chiuvetă, iar un uzbec uscăţiv pompa între picioarele ei, în timp ce alţi vreo cinci sau şase îşi aşteptau rândul, fumând. Carnea despuiată a femeii se legăna la fiecare împunsătură, doar ochii îi erau amorţiţi şi îndepărtaţi.

Talala plecă. Ruşii, îşi spuse, degeneraseră de nu se mai puteau mântui. Erau de vânzare şi bărbaţii şi femeile. Doar că în feluri puţin diferite.

Intră pe uşa pe care scria *Accesul persoanelor străine interzis,* întinzând ca de obicei mâna spre comutator, tot mai avea în nări miasma de canal din toaleta bărbaţilor. Pe măsură ce trecuseră anii, Moscova îi devenise tot mai detestabilă şi el căuta tot mai mult scuze ca să se întoarcă acasă pe perioade de timp prelungite. Ridică telefonul, ca să se convingă că ordinele îi fuseseră executate până la ultimul amănunt.

În drum spre sala principală, Talala se opri la recepţie, îndată ce îl văzu, stând cu un cap mai sus decât ea, uzbeca uită cu totul de ruşii care cereau o masă. Talala se aplecă mult şi îi vorbi femeii încet şi foarte aspru. Se întoarse şi plecă, fără să aştepte vreun răspuns, dar ştia absolut sigur că cei doi miliţieni care tândăleau o să-i alunge imediat pe cei din toaleta bărbaţilor. N-avea pic de sentiment pentru târfa rusoaică. Dar detesta să-i vadă pe compatrioţii săi coborându-se până la un asemenea nivel.

Când se aşeză, Talala băgă de seamă că poliţistul

terminase deja toată farfuria cu carne de miel. Buzele şi bărbia omului erau unsuroase de sos.

—Poate, spuse Talala, vrei să iei şi din friptura mea.

Rusul sfârşi de tras perdelele compartimentului din spate al automobilului. Normal, asta se făcea ca cetăţenii de pe stradă să nu poată vedea înăuntru. Acum era pentru ca Talala să nu poată vedea drumul pe care merg.

—Nu te supăra, spuse Losov. Locul e „secret de stat”. Mirosul de alcool care se răspândea din stomacul omului umplu maşina.

—Dar ne-am făcut tovarăşi... spuse Talala.

—O să vină şi vremea asta. Rusul se trânti jos greoi, apoi îşi aranja iar pălăria neagră cu mâna înmănuşată. La urma urmelor, suntem tovarăşi doar de curând. Şi ai şi tu secretele tale, sunt sigur.

Talala oftă, scoțând un norişor în aerul îngheţat.

—Bănuiesc, dragă prietene, că până acum ştii tot ce se poate despre mine.

—Da, ştiu multe. Dar totdeauna sunt câteva lucruri pe care un poliţist vrea să le audă în persoană.

—Apa cea mai dulce e direct din fântână.

—Ce?

—O zicătoare uzbecă.

—A!

Câtva timp merseră în tăcere. Losov răsufla aşa de greu, încât aproape părea că sforăie. Maşina era un monstru care hurducăia pe străzile stricate ale Moscovei. Din când în când, lucirea îngheţată a unui felinar găsea o crăpătură printre perdele. Dar Talala nu făcu nici un efort să ghicească drumul.

Poliţistul se încovoie greu, luptându-se cu umflătura mantalei să ajungă la servietă. În fine, scoase o sticlă de

votcă si-i trase dopul.

—Bei?

Talala refuză din cap.

—Mulţumesc. N-am stomac de rus.

Losov bău din sticlă, apoi îl privi pe omul mai mărunt cu ochi care abia se mai ţineau deschişi. Talala spera ca rusul să nu mai bea prea mult. Era important să rămână, cel puţin în parte, în deplinătatea simţurilor.

Maşina dădu într-o gaură mai adâncă, apoi ricoşa peste nişte sine de tramvai. Poliţistul vărsă multă votcă, pe el şi prin maşină. Îl înjură vârtos pe şofer. Dar Talala nu se sinchisi. In comparaţie cu mirosul rânced al răsuflării rusului, asprimea proaspătă a votcii era un parfum.

—Trebuia să luăm o pâine cu noi, spuse Losov. Băutura nu-i bună fără ceva de mâncare.

—Ştii, dragă prietene, spuse Talala, nu mă pot abţine să nu te invidiez. Un om, în înalta dumitale poziţie... un colonel de miliţie, bine plasat în Ministerul de Interne... Ai relaţii — şi protecţie — la care eu aş putea numai visa.

—Mda. Păi, aşa cum e cu tine când te întorci în Uzbekistan. Eşti mare grangure. Asta-i grădina noastră şi noi suntem mari granguri aicea.

—Să faci ce-ai făcut... trebuie să ai protecţie de la cele mai înalte niveluri.

Poliţistul aprobă mulţumit de sine.

—Destul de înalte, băiete. Destul de înalte.

—Poate, zise Talala gânditor, n-ar trebui să am încredere în tine. Iată-mă aici, mergând singur cu tine în noapte. De unde să ştiu unde mă duci de fapt?

Losov râse din toată inima.

—O, n-am pus încă un cartuş pe ţeava pentru tine, Talala. Eşti mult prea preţios. Cel puţin, deocamdată. Era

într-o dispoziţie minunată. Îşi ţinea sticla de votcă, pe jumătate golită, pe genunchi, ca pe un sceptru.

Afară, un troleibuz şuieră şi bufni pe lângă ei, aproape invizibil. Compartimentul pasagerilor din automobil se încălzea şi puţea. Şosete vechi, alcool, sudoare.

Chiar că sunt animale, gândi Talala.

După o jumătate de oră, maşina frână şi se opri. Şoferul, un miliţian în uniformă, se grăbi să-i deschidă portiera colonelului.

Afară, noaptea rece îţi tăia respiraţia după izul de mlaştină din maşină. Era foarte întuneric. Farurile maşinii erau singura sursă de lumină într-o îngrămădire de depozite, fiare vechi şi materiale de construcţie. O zdreanţă suflată de vânt se lipi de piciorul lui Talala şi el şi-l trase brusc închipuindu-şi o clipă că era un şobolan. Nu-i prea plăceau şobolanii.

Şoferul stinse luminile şi lumea se reduse la forme foarte întunecate, pe fondul unui cer ceva mai palid. Rusul aprinse o lanternă.

—Hai, îi spuse lui Talala. Urmează-mă. Legănându-se, Losov înainta printre băltoace îngheţate de apă murdară şi uleiuri. Trecură peste un pod de scânduri, greutatea rusului corpolent zdrobind scândurile şi vârându-le în noroi. Era atât de frig, încât pământul şi tot ce se afla pe el trebuia să fi fost îngheţat tun. Dar acesta era un loc infect, şi tălpile picioarelor lui Talala călcau peste grăsimi şi mâzgă.

Rusul o luă pe o alee îngustă între două depozite, apoi se opri lângă conturul vag al unei uşi. Indecis, îndreptă lanterna spre clanţă şi gaura cheii.

Poliţistului îi luă mult timp să deschidă uşa. Obişnuit cu băutura, el putea purta o conversaţie şi putea merge

aproape fără să se vadă. Dar, în timp ce umbla cu cheile, era clar că depăşise mult limita.

Măcar de i-ar mai rămâne treji ochii şi mintea, gândi Talala.

În sfârşit, uşa se deschise scrâşnind. După ce-l lăsă pe Talala să treacă, rusul aprinse becurile de deasupra, apoi, la fel de tacticos, încuie uşa după ei.

Depozitul, cu ciment pe jos, era mai rece decât noaptea de afară. Era plin de navete, aşezate mai mult sau mai puţin cu grijă. Dar Talala nu văzu băutură străină. Numai votcă de producţie sovietică. Destulă pentru a rezolva, cel puţin o săptămână, deficitul cronic al Moscovei.

—M-ai impresionat, zise Talala. Poliţistul râse zgomotos.

—Asta nu-i nimic. Aşteaptă numa'.

Mergea iar primul, legănându-se dintr-o parte în alta, ca o păpuşă uriaşă cu capul greu. Trecură printre stive de sticlă de votcă, ce putea să se degradeze dacă nu era depozitată într-un loc mai cald. Mereu şi mereu, pe Talala îl nedumereau ruşii, care puteau fi atât de risipitori, aruncând pe fereastră averi. Poate că numai o ţară săracă, gata să se prăbuşească, putea să se comporte atât de nesăbuit. Să-şi irosească resursele, să-şi irosească oamenii. Ruşii erau nişte diavoli care, înainte de toate, se nenoroceau pe ei înşişi.

Poliţistul se opri la nişte uşi de oţel. Ridică pumnul înmănuşat şi pocăni greoi în metal.

Cei doi aşteptară în frig. Totul era tăcut, ca un cimitir. Rusul corpolent gâfâia, ca şi cum ar fi urcat un munte. Înjură şi izbi iar în uşă.

—Dracu să-i ia, înjură rusul. Dacă cred că le merge cu mine, o să inspecteze bălegarul de reni la Cercul

Polar.

Se uită la Talala, cu faţa înroşită şi prostită de atâta băutură şi de frig.

—Nu mai poţi avea încredere în nimeni.

Îşi scoase o mănuşă şi începu să umble iar cu cheile, într-o dispoziţie proastă. Fiecare mic eşec îl făcea să scoată pe gură altă porcărie.

În fine, cheia intră. Poliţistul bombăni şi întoarse cheia în broască de mai multe ori. Dar ușa tot nu se deschise. Făcu o pauză, mulţumit de sine, şi zâmbi de sus spre Talala, cu dispreţul unui funcţionar colonial faţă de un aborigen.

—Acum chiar că ai să vezi ceva.

Rusul deschise larg una din uşile mari. Uşa nu fusese unsă de multă vreme.

Raza de lumină din depozitul de afară căzu peste câteva lăzi cu litere străine. Restul rămase în întuneric. Losov trecu pe lângă Talala şi bâjbâi după comutator.

Cineva îl ajută.

—Ce dra...

Becurile erau destul de puternice ca cineva să poată citi literele tipărite pe miile de lăzi cu băuturi străine. Dar spectacolul mărfii era doar un decor la adevărata piesă de teatru.

Corpul distorsionat al unei blonde de vârstă mijlocie atârna spânzurat de o grindă din tavan. Era o femeie solidă şi fiecare parte a corpului ei părea să simtă nenorocirea greutăţii, chiar şi după moarte, sforțându-se să ajungă pe podea. Ochii îi priveau în gol, gura şi limba îi erau negre, ca şi cum ar fi mâncat cărbune. Pielea devenise pal albastră, de o culoare pe care o întâlneşti uneori la laptele proaspăt muls. Afară de locul unde cicatricea unei operaţii de apendicită prost făcută arăta

albă ca varul. Sub ea, pe podea, erau împroşcate excremente.

Ea nu era singură. Doi copii, o fată ceva mai mare de doisprezece ani şi un băiat ceva mai mic, atârnau goi de o parte şi de alta a ei, cu aceiaşi ochi şi guri negre-verzui. Picioarele palide ale fetiţei erau mânjite cu sânge şi fecale;

Doi miliţieni în uniformă atârnau ceva mai încolo, păzind familia.

— Nu, făcu Losov, cu un glas foarte încet. Nu. Rămase în picioare, cu gura căscată, cu mâinile pe de lături.

— *Nu.*

O măciucă îi lovi partea din spate a genunchilor şi îl trânti pe podea. El începu să strige, să plângă ca un copil mic.

— O, nu, făcu el. Nu. Abia şoptea.

Oamenii lui Talala lucrară repede, percheziţionându-l şi căutând arme. Într-un buzunar avea un pistol automat, într-altul muniţia. Nu opuse nici o rezistenţă.

— Ania, şopti rusul. Îmi pare rău, îmi pare rău.

Talala aruncă o privire uzbecului care ţinea pistolul capturat.

— Face prea mult zgomot. Mă zgârie la urechi.

Supus, uzbecul îl înşfacă pe poliţist de păr, dându-i capul pe spate. Cu o mişcare â celuilalt braţ, înfipse minerul pistolului sub falca rusului. Un cuţit luci când al doilea om intră în scenă şi îl apucă de falcă pe Losov. Poliţistul scoase un zgomot îngrozit, grohăit, apoi se înecă. Iute ca un magician, al doilea uzbec îşi vârî degetele în ceea ce mai rămăsese din gura lui Losov. Trecu o clipă şi îi tăie limba. Cu un genunchi în omoplaţi, îl trânti pe poliţist la pământ. Acesta ihăi ca un măgar, scuipând şuvoaie de sânge.

Talala merse spre el şi se uită în jos. Întoarse faţa poliţistului cu vârful cizmei până când ochii li se întâlniră. Acum, Losov era cu totul altul. Ochii aveau privirea pe care o vedeai în ochii vitelor când îşi aşteptau rândul să fie tăiate la abator. Behăi, şocat şi îndurerat.

—Voi ruşii, spuse Talala. Totdeauna atât de lacomi. Totdeauna grăbiţi. Îngustându-şi ochii, se plecă atât de aproape, încât sângele scuipat mai că îl atinse. Protectorii tăi din poziţii înalte. Ei te-au vândut. Talala râse paşnic. De fapt, te-au vândut surprinzător de ieftin. N-o să-ţi spun cât de puţin preţuiai. Nu sunt chiar aşa de crud.

Losov începu iar să plângă. Era evident că voia să vorbească, să ceară să i se cruţe viaţa. Dar organul vorbirii fusese retezat.

Talala şedea jos, liniştit, privindu-l pe omul distrus din faţa sa. Ochii îi erau incredibil de buni. Putea vedea în ochii lui Losov că el realizase măsura deplină a răzbunării.

—Ştii de ce ţi se întâmplă asta? continuă Talala. Ai vrea să ştii ce ai greşit? Îţi spun eu. Nu ameninţa niciodată familia unui uzbec. Niciodată. Zâmbi. Nu cred că ai să uiți lecţia asta, nu? Dragă prietene, ţi-aş fi cruţat familia şi chiar tu te-ai fi ales doar cu un glonte în ceafă. Din milă adevărată. A trebuit să mă port cu tine aşa. Să-i fac familiei tale ceea ce tu, de fapt, deja i-ai făcut familiei mele în cuvinte. În treaba asta, nu mi-ai dat putinţa să aleg.

Poliţistul behăi şi sângeră.

—Aşadar, trebuie să te omor, spuse Talala cu simplitate. Şi pe toţi cei care te iubesc.

Făcu semn cu capul în direcţia unui colţ întunecat. Apărură alţi trei oameni, unul din Asia Centrală şi doi

slavi cu înfăţişare brutală, aleşi dintre ucigaşii plătiţi, care apăruseră în urma războiului din Afganistan. Pe jumătate cărau, pe jumătate târau o tânără femeie, care fusese atrăgătoare cu doar câteva ore înainte. Avea căluş în gură, dar ochii spuneau tot ceea ce voia Talala să comunice.

—Scoală-te, îi spuse Talala poliţistului care sângera. De îndată, alte mâini îl puseră din nou pe Losov în genunchi proptindu-l astfel, încât să poată vedea. El începu să mârâie, să se zbată, zbuciumându-se cu o nouă energie. Uzbecul trebui să-l izbească de mai multe ori cu pistolul şi să-l ţină foarte strâns, ca să-l poată stăpâni.

Cei trei însoţitori ai femeii o lăsară să cadă aproape de poliţist. Apoi unul din mercenarii slavi o apucă de gât şi o ridică pe jumătate, sprijinind-o de un zid de navete.

Era conştientă, dar, la început, ochii ei nu văzură cu adevărat. Arăta de parcă ar fi petrecut ultimele câteva ore trăind ceva ce nu ar fi putut visa în coşmarurile cele mai negre. Faţa îi era învineţită şi umflată. Totuşi, îi rămăsese o urmă inconfundabilă de frumuseţe.

—Scoateţi căluşul, porunci Talala.

Uzbecul cel mai apropiat tăie cârpa cu un cuţit. Gura femeii rămase deschisă. Nu mai avea dinţii din fată.

Ea nu spuse nimic. Încet, ochii i se fixară pe faţa lui Losov. Dar fata ei nu vădea nici o schimbare. Arăta ca şi cum deja s-ar fi resemnat. Dacă era ceva în expresia ei, aceasta era o urmă de milă pentru omul zdrobit din faţa ei.

Losov dădu să se ridice din nou, încercând să se elibereze, să ajungă la femeie. Sunetele animalice ajunseseră ca cele ale unei maşini înfundate. Plângea şi obrajii însângeraţi îi străluceau de lacrimi.

—Terminaţi, zise Talala.

Uzbecul care tăiase căluşul scoase iar cuţitul. Luând femeia de păr, îi trase înapoi gâtul, îl dezveli şi-l tăie ca şi cum ar fi fost caş moale.

Femeia nici măcar nu reacţiona. Ochii îi rămaseră asupra lui Losov până când părură adormiţi, şi călăul ei o lăsă să cadă lângă o stivă de lăzi de coniac.

—Un bărbat adevărat, îi şopti Talala poliţistului în ureche, ar avea mai multă grijă de femeia sa.

El însuşi îi tăie rusului gâtul, cu iscusinţă, fără măcar să-şi murdărească mâinile.

În timp ce omul cu ochii larg deschişi sângera de moarte, Talala se ghemui iar lângă el, privindu-l pentru ultima dată, oferindu-i victimei un zâmbet cu buzele strânse, de om bun din fire.

—Apropo, îi spuse el muribundului, porţi în seara asta un costum foarte drăguţ.

Deputatul poporului Ali Talala avea o reşedinţă la Moscova, un apartament mare într-o clădire construită în timpul lui Stalin pentru membrii elitei sovietice. Spre deosebire de construcţiile mai recente, care începuseră să se părăginească înainte de a fi terminate, acest bloc turn, cu aspect mohorât, ascundea holuri lambrisate, pe care personalul de serviciu le ţinea într-o curăţenie desăvârşită, bare de alamă şi ascensoare care funcţionau. Nu simţeai nici urmă a mirosului instalaţiilor de canalizare defecte, altfel atât de caracteristic locuinţelor Moscovei, iar intrarea în clădire era supravegheată atât de atent, încât un locatar al ei nu trebuia să se teamă de nimic când îşi îndrepta ultimii paşi înăbuşiţi spre lumea sa intimă.

Locatarii unei astfel de clădiri se fereau cu grijă unul

de altul. În blocurile lor supraaglomerate, pline de aburi, cei din popor cunoşteau mirosurile fiecărui vecin, beau împreună şi se ajutau unii pe alţii, dacă nu se certau pe un colţ din dependinţele comune. Dar locatarii clădirii lui Talala tot mai aveau lucruri de ascuns. Deşi doi vecini puteau să-şi clădească prietenia pe schimbul de influenţă, era cel puţin la fel de probabil ca ei să locuiască ani de zile vizavi fără să-şi spună numele. Aceasta era lumea birocratului aproape atotputernic, unde mişunau zvonuri şoptite de-a lungul holurilor, ca şi cum stafia lui Stalin însuşi încă se mai uita cu ochii mijiţi şi urechile ciulite.

Să intri într-unui din aceste apartamente ca oaspete privilegiat însemna să laşi în urmă restriştea iernii moscovite. Pe pereţi străluceau icoane, atât de preţuite de necredincioşi, lângă picturi furate de o generaţie anterioară de la o proprietate din Ucraina, de la un conac din Prusia Orientală sau dintr-o casă parohială din Silezia. Aparatele video şi cele cu compact discuri le etalau musafirilor, selecţionaţi cu grijă, importanţa şi relaţiile gazdei. Votca nu se termina niciodată şi totdeauna era mâncare din belşug, şi doar foarte de curând unii dintre locatari începuseră să suspecteze că ţarul actual al tuturor ruşilor ar putea să le submineze privilegiile, odinioară imuabile, dând o notă de fatalism petrecerilor la care participau oameni care trăiseră atât de bine, atât de mult timp.

Uşa apartamentului lui Talala era identică cu celelalte de pe coridor, solidă şi lustruită, cu o clanţă de o calitate cum nu se mai producea nicăieri în Uniunea Sovietică, îndată ce Talala păşi înăuntru, el lăsă în urmă mai mult decât străzile Moscovei. În cameră era relativ puţină mobilă. În schimb, parchetul şi pereţii erau acoperiţi cu

carpete şi covoare străvechi de o calitate care nu se mai putea găsi în muzeele din Asia Centrală. Covoare de Buhara, de la cărămiziu la negru şi purpuriu, erau aşternute pe parchet, aşezate în straturi unul peste altul, cu tonurile fumurii, melancolice, trezite la viaţă de o grămadă de carpete tradiţionale în culori aprinse, toate înnodate sau ţesute de femei care se strădui-seră să creeze un mic paradis de lână în deşert sau printre stâncile munţilor sterpi. În locul icoanelor necredincioşilor, Talala atârnase o colecţie de covoraşe de rugăciune, roase de secole de genunchi şi frunţi. Săbii şi securi, de felul celor folosite cândva pentru a lua sânge soldaţilor ruşi în haine albe sau caravanelor neprevăzătoare, prindeau lumina şi o reflectau spre plafon. Filigrane persane şi învelitori lucrate în Hi-va acopereau mese lungi şi joase. Camerele chiar aveau mirosul grădinilor irigate din sud.

Când Talala intră în casă, la miezul nopţii, cortul său de căpetenie transplantat îl primi cu culoare şi familiaritate, anulând mizeria şi grozăvia prin care îl dusese soarta în ziua aceasta. Dar cele mai prietenoase dintre toate erau feţele celor din familia sa, strânşi în jurul unei mese mari şi joase, pe care fusese aşezată cina cu multe ceasuri înainte. Două femei, soţia şi sora, şedeau îngrămădite pe covoraşe, îmbrăcate în rochii uzbece strălucitoare, cu pătratele galben, roşu, verde intens şi purpuriu înşirate pe stofă. Ele îşi legaseră părul sus, sub o mătase înflăcărată, dar faţa le rămânea neacoperită, amintind independenţa mândră a nomazilor. Trei copii, două fete înfloritoare şi un băiat subţirel, aşteptau somnoroşi. Toţi împreună formau un mic grup care îl întâmpinau, arătându-şi dragostea şi respectul şi aşteptându-l pe capul familiei să rupă prima

pâine a cinei. Un semn al vederilor luminate ale lui Talala era că, în particular, membrii de parte bărbătească şi de parte feminină a familiei şedeau alături unii de alţii.

Cele două femei mai în vârstă, la apropierea lui Talala, se ridicară, în timp ce copiii îşi plecară capul. Era un timp pentru zâmbete şi generozitate. Dar Talala era neobişnuit de istovit şi dezgustat de tot ceea ce fusese forţat să facă. Se temea că vârsta — împlinise de curând cincizeci de ani — şi încordarea neîncetată de a avea de a face cu mizeria slavă din jurul lui începuseră să-l uzeze. Îşi dorea, ca niciodată înainte, să se întoarcă la casa sa adevărată. Să se ducă de-parte de oraşe, departe de dealurile de un verde moale acoperite cu păşuni, pe lângă gigantismul dezmăţat al câmpurilor de bumbac, să treacă ultimul şanţ de irigaţii şi să lase în urmă solul prăfos, muribund al noului deşert creat de mâna omului şi să intre în lumea atemporală a marelui, adevăratului deşert, unde curgea de secole sângele familiei sale. Se născuse într-o iurtă, cu un an înainte ca un stat îndepărtat să-l fi chemat la război pe tatăl său, şi călărise căluţi cu mult înainte să fi mers cu un vehicul cu motor. Soarta decisese ca el să crească, să ajungă puternic şi bogat, ca oameni mai mărunţi să-i aducă cu maşina pe el şi pe ai lui pe străzile unei mari, deşi dărăpănate, capitale. Dar numai în drumurile la Taşkent şi Samarkand se simţea, măcar pe jumătate, viu. Taşkentul, cu adunările guvernamentale şi poezia fiinţei lui Aşi, iar Samarkandul, baza puterii sale, a neamului său. Aceste oraşe îi însufleţeau inima. Dar, chiar şi atunci, doar Aşi sau marele deşert puteau să-i aducă adevărata bucurie.

—Nu mi-e foame, spuse Talala. Mâncaţi fără mine, sunt obosit.

Trecu pe lângă bucatele răcite, îndreptându-se spre

sanctuarul dormitorului său. Femeia sa se ridică în picioare urmându-l, ca să vadă dacă stăpânul vieţii ei nu avea nevoie de ceva.

Dintr-odată, Talala se opri. Aruncă o privire spre copii.

—Unde e Şirin?

—Stă în iatacul ei în seara asta, răspunse soţia. Ruşii îi dau foarte mult de învăţat.

Talala dădu din cap şi se întoarse să se odihnească. Pe faţă i se citeau dezamăgire, îngăduinţă şi dragoste.

Capitolul 5

SAŞA NU O VĂZUSE NICIODATĂ pe Raşela atât de agitată. În convorbiri particulare, putea fi pătimaşă, dar nu ataca niciodată... orice prost primea beneficiul îndoielii. Era de obicei retrasă, conştientă că e cocoşată şi mică şi încerca mereu să se facă mai mică, aproape invizibilă, fericită să aranjeze lucrurile în culise şi apoi, discret, să urmărească desfăşurarea evenimentelor. Dar, în seara aceasta, era aproape furioasă, biciuindu-l pe străin cu propoziţii englezeşti care curgeau atât de iute, încât lui Saşa îi venea greu să le urmărească.

Cearta era din cauza lui şi a lucrărilor lui. O mulţime de artişti şi de gură-cască îi înconjurau pe cei care se certau pe un palier din blocul pe ai cărui locatari Raşela şi cu prietenii ei îi convinseseră să permită organizarea unei expoziţii neoficiale. Proiectoarele împrumutate, montate pentru a lumina picturile şi grafica, albeau prea mult feţele şi aruncau umbre exagerate. Dintr-un casetofon dat la maximum huruia muzică rock, iar de la etajele de deasupra şi de dedesubt, râsetele şi lătrăturile

haitelor de iubitori de artă, punkişti, speculanţi şi moscoviţi plictisiţi punctau întâmplător vorbele Raşelei. Casa scării mirosea a varză şi a mucegai, şi englezul, care suporta asaltul verbal al Raşelei, deschidea gura doar ca Raşela să introducă o conjuncţie acolo unde se aştepta la un punct Era un bărbat tânăr, cu tipicuri de om bătrân care-şi masa mereu gâtul.

—*Şi,* mai mult, spuse Raşela, mişcându-şi arătătorul ca pe un cuţit, dumneata nu înţelegi *nimic.* Iubitele dumitale primadone din strada Furmannîi — *ele* nu sunt artiste. Sunt nişte *hiene.* Care mestecă bucăți-bucățele smulse din cadavrul culturii ruseşti. Nici măcar una dintre ele nu are ochi. Ele nu produc *artă.* Nu fac decât să-şi arunce una alteia mici comentarii zeflemitoare, astfel încât să se simtă superioare oricui altcuiva care are talent real. Şi *acum* — acum ele scot ceea ce vrei *dumneata,* ca să-ţi facă plăcere *dumitale,* ca să câştige *bani.* Cel puţin, ele nu erau *corupte* înainte ca dumneata şi ai dumitale să apăreţi cu licitaţiile şi patronii voştri, şi cu buzunarele voastre pline de dolari. Nu. Ele poate-or fi fost proaste şi leneşe, şi netalentate — dar, cel puţin, nu erau *corupte.*

Se opri să-şi tragă sufletul atât de repede, încât englezul abia putu să-şi desfacă buzele înainte ca ea să-şi continue asaltul. Reîncepu să-şi maseze gâtul, făcând mici cercuri cu degetele. Asta-i aminti lui Saşa de masturbare, ca şi cum, de-ar fi fost ca englezul să continue să se frece tot mai tare, capul său ar fi putut exploda, aruncând un şuvoi de creieri.

—*Voi* le-aţi corupt, continuă Raşela. A, poate că n-aţi vrut-o. Dar aveţi idee ce efect are atenţia internaţională asupra unui rus cu niţel talent şi cu un ego mare? *Aveţi* vreo idee? Şi toată tevatura asta despre „şcolile” de

pictură. De ce un pictor trebuie să aparţină unei „şcoli” ca să fie luat în serios? Credeţi că pictorii sunt *peşti?*

Fu o clipă de tăcere. Buzele englezului se mişcau îngăimând ceva fără cuvinte, de parcă nu-i venea să creadă că ar avea de fapt şansa să răspundă. Apoi îşi strecură mâna la inimă, mângâindu-şi haina, şi spuse:

—Dar... dar, draga mea domnişoară Traum, trebuie să înţelegi.... Este, pur şi simplu, imposibil să pictezi astfel. Făcu un gest spre cel mai apropiat dintre tablourile lui Saşa, un zid de oraş cu un afiş decolorat, totul scăldat într-o lumină care îi dădea zidului adâncimea mării. Pur şi simplu, nu se face aşa ceva... Adică... Adică... este aproape descriptiv, dar fără veridicitatea calculată a fotorealismului, care este, în orice caz, o mişcare complet discreditată. Se întoarse dintr-o dată către Saşa, cerând ajutor din priviri de la artistul ale cărui lucrări le dispreţuise cu inima uşoară şi în public înainte de contraatacul Raşelei. Te rog, domnule Leskov, spune-mi *exact* ce încercai să exprimi în aceste lucrări?

—Ce zice, o întrebă Saşa pe Raşela în rusă, nefiind sigur de engleza sa.

Raşela făcu o grimasă, strâmbându-şi feţişoara a dispreţ. Avea ochi minunaţi. Îi pictase, odată, numai ochii şi rădăcina nasului, ochi de o mare frumuseţe întru-un corp mărunt care abia avea viață.

—Vrea să-ţi motivezi pictura în termeni teoretici. O, nu trebuie să-i spui absolut nimic. E un netrebnic.

Era pentru prima dată că Saşa o auzea pe Raşela spunând despre o altă fiinţă omenească cum că e netrebnică. Saşa se întoarse către englez şi îi vorbi rar în limba lui.

—Domnule... eu vreau numai să pictez lumina. Cum

este lumina. Cred că această lumină este foarte frumoasă şi atunci o pictez. Asta-i tot.

Englezul radie triumfător, nespus de recunoscător lui Saşa.

—Vezi? o întrebă pe Raşela. Vezi? El vrea să picteze *lumina.* Pentru numele lui Dumnezeu! îşi închipuie că e reîncarnarea lui Monet? Clătină din cap neîncrezător. Nu poţi să pictezi *lumina,* dragul meu domn, îi spuse lui Saşa cu o voce pe care şi-ar fi mlădiat-o astfel în faţa unui copil nevinovat, dar exasperant. Suntem la sfârşitul secolului al douăzecilea, nu al nouăsprezecelea. Artistul nu trebuie să-şi permită să fie distras de capriciile efemere ale lumii exterioare. Ca arta să fie satisfăcătoare, ea poate să existe doar ca o manifestare a unui sistem teoretic, bine desprins de lumesc. Desigur, în cazul sovietic, s-ar putea îngădui o anumită savoare politică, îi vorbea acum exclusiv lui Saşa, ieşind pe furiş de sub tirada Raşelei. Dar asta este, desigur, o excepţie istorică. Înţelegeţi ce vă spun, domnule Leskov?

Saşa ridică din umeri, sâcâit şi iritat. Din experienţă, ştia că oamenii care teoretizau prea mult despre orice nu produceau nimic valoros. Totuşi, acest englez era un critic cunoscut, influent, iar Saşa se aflase toată după-amiaza într-o dispoziţie inexplicabil de proasta, chiar înainte de deschiderea expoziţiei.

—Socotesc doar că lumina este frumoasă pe zidul acesta, spuse el. Nu este aşa de important...

—Dar *este* important, insistă englezul. *Este* important. Dumneata nu eşti total lipsit de talent, domnule Leskov. Dar trebuie să depăşeşti acest prag emoţional pe care îl detectez în lucrările dumitale. Dezamăgit de opacitatea mentală a lui Saşa, se întoarse din greşeală spre Raşela. Spune-i, pentru numele lui

Dumnezeu, că aşa ceva, pur şi simplu, nu se face. Explică-i omului. Artistul nu mai poate picta ceva pentru că acest ceva este „frumos”. Aşa ceva e total inacceptabil. Căci... negarea frumuseţii lumeşti este însuşi fundamentul artei contemporane.

—Frumuseţea este *inacceptabilă* pentru dumneata? întrebă Raşela cu înflăcărare. Frumuseţea este *inacceptabilă?* Atunci de ce ne sculăm dimineaţa din pat, dacă nu cu speranţa de a descoperi o bucăţică de frumuseţe? Când arta neagă...

Saşa se furişă pe tăcute înapoi în mulţime şi coborî scările spre coridorul de jos. Voia să fie singur câteva minute, să-şi pună gândurile în ordine. Fusese o zi proastă, nu extraordinar de proastă, dar stupid de proastă. Îşi pierduse cumpătul şi ţipase la Vera, într-o chestiune minoră, şi ea plânsese ca un copil, nefiind obişnuită cu această latură a caracterului lui.

Doar un înot bun, epuizant, îl făcuse să nu-i mai vină să se caţere pe pereţi. Dar starea sa de spirit era la fel de mohorâtă ca şi vremea şi-şi ţinea firea la fel de puţin pe cât de scurte erau zilele de iarnă. De data aceasta, chiar şi Moscova părea că-l dezamăgeşte, după ce îşi dorise atât de mult timp să fie acasă. se părea că în viaţa sa s-a schimbat ceva sau voia să se schimbe, dar nu putea încă identifica ce anume. De fapt, nu Vera era de vină. Femeile nu aveau atâta însemnătate, dar o pagină tăinuită aştepta să fie întoarsă şi simţea asta surd şi tulbure, făcându-l să se simtă agitat şi neobişnuit de nervos. Cheltuise cea mai mare parte din energie încercând să-şi păstreze cumpătul, dar cei din jur începuseră să simtă că ceva nu era în regulă. Chiar şi pisoiul i se ferea din cale.

Pe coridor erau atârnate lucrări în culori, proaste, şi

toate aveau încorporat numărul 53. Englezului îi plăcuse seria foarte mult şi încercase să vorbească cu pictorul Ghenia Tomkin, dar Ghenia era prea băut ca să poată răspunde la întrebările englezului, jelind moartea, petrecută cu câteva zile mai înainte, a fratelui său, miliţian, într-un incendiu dintr-un depozit. Nimeni nu-i explicase familiei ce făcea fratele, a cărui misiune era să servească drept şofer unor ofiţeri superiori, într-un depozit, iar Ghenia era convins că totul fusese o conspiraţie a KGB-ului, pentru a-l pedepsi pe el pentru arta sa.

Saşa încercase sincer să se smulgă din dispoziţia neagră şi căutase să descopere în tablourile lui Ghenia valoarea pe care o văzuse englezul în ele. Dar pânzele neîngrijite îi aminteau doar de imitaţiile burleşti ale unui şcolar, făcute la repezeală după Malevici.

Poate eu sunt prost, gândi Saşa. Poate îmi fac iluzii în legătură cu tot ce e în jur.

Un braţ mare i se aşeză pe umeri, mirosind a sudoare şi tutun. Era prietenul său, Lev Birman, un tip zdravăn, zdravăn, cu un pântece enorm şi răsuflarea întretăiată, un suflet de mâna-ntâi şi un pictor de mâna a doua, nenorocos în dragoste. Aproape risipitor în generozitatea sa, femeile de mâna a patra care îi apăreau ocazional în viaţă se dădeau la el ca şi câinii la un urs în lanţuri.

Lev gâfâia şi zâmbea.

—Saşa, trebuie să te întorci sus şi să-i dai atenţie rahatului ăluia. Fă-i oleacă de curte. E foarte important. Scrie cărţi despre arta sovietică şi, dacă spune că eşti bun, ai dat lovitura.

—Nu mă interesează.

Laba mare a lui Lev strânse bicepşii lui Saşa.

—Hai, hai. N-ai vrea să fii vestit în Vest?

—Să pictez cifre sau, poate, să mânjesc pereţii cu rahat de câine?

Era imposibil de explicat. Chiar şi altui pictor. Pânzele pe care le trimitea în lume erau copiii săi şi pentru el ele contau. Unele mai mult decât altele. Dar ceea ce conta cel mai mult era creaţia, zilele bune când te înecai câteva ceasuri în culoare şi lumină, când te răsturnai în acea hiperrealitate atât de bună, atât de acaparatoare, încât n-o puteai compara decât cu amorul fizic. Pictatul era o sărbătoare solitară, sin-gura libertate. El voia ca oamenilor să le placă lucrările, desigur. Şi dorea să facă expoziţii reuşite. Pentru a se elibera de cealaltă viaţă a sa. Dar, mai mult decât orice altceva, do-rea doar să picteze.

—Aşa, deci, spuse Saşa, schimbând subiectul. Chiar pleci? Lev dădu din cap că da, împingându-şi barba în piept.

—O să-ţi duc dorul, prietene.

—Eu o să-ţi duc dorul. Cine o să-mi spună ce mare artist sunt?

Lev chicoti.

—O s-o ai totdeauna pe Raşela. Sau pe vreo altă femeie. Dar pe cine o să am *eu* în America să-mi spună ce artist *prost* sunt?

O tânără trecu iute pe lângă ei, urmată de un prieten, cu părul lung, un cântăreţ de rock oarecum cunoscut. Femeia purta, pe o claie de păr şaten, un chipiu al forţelor aeriene sovietice. În locul insignei de ofiţer, pe chipiu era un buton de fan al Madonnei. Geaca de piele îi atârna deschisă şi, deasupra minijupei standard, pe maiou scria cu litere de mână în engleză ROCK FUCK GOOD TIME.

—Bună, Tania, zise Saşa.

— Bună pe dracu', nenorocitule.

Femeia urcă pe trepte, arătând unul din ciorapi cu o ruptură mare în spate. Ciorapii rupţi erau la modă şi în anul ăsta.

— Cine-a fost *asta?* şopti Birman.

— Una dintre micile meandre ale vieţii.

— Nu te-am văzut niciodată cu ea.

— N-a ţinut mult. Deci, chiar pleci?

— Da. E un miracol.

— Mă bucur pentru tine. O să ai mare succes.

— Ştii? De fapt, n-am crezut că o să poată aranja lucrurile. Dar străinii pot face orice în ţara asta.

Nu departe, Saşa îl recunoscu pe un profesor de artă, între două vârste, cu doi bişniţari după el, ţinându-le prelegeri despre rezonanţa contemporană a picturii ruseşti tradiţionale. Bişniţarii, oameni extrem de necultivaţi, începuseră de curând să frecventeze expoziţiile neoficiale organizate de Raşela şi prietenii ei, însoţiţi totdeauna de un expert angajat pentru a le aviza achiziţiile. O infimă parte a populaţiei se îmbogăţea atât de repede, încât trebuia să găsească unde să plaseze banii, şi grupul Raşelei, Dumnezeu ştie cum, îi convinsese pe unii să investească în artă. Toţi erau astfel fericiţi, deoarece, deşi cei care câştigau bani pe căi lăturalnice nu ştiau nimic despre artă şi nu se putea spune nici măcar că le plăcea ceea ce cumpărau, plăteau cu valută forte. Şi era bine să cunoşti asemenea indivizi când aveai nevoie de ceva.

— Poate că e bine că pleci, spuse Saşa.

— Delincventul de ieri este capitalistul de azi, răspunse Lev. Şi capitalistul în faşă de azi este marele colecţionar de mâine.

Într-o vreme, expoziţiile Raşelei, pentru care ea nu

lua niciodată comision, cuprindeau acei pictori cărora nu li se avizau prezentările sau ale căror lucrări nu puteau fi expuse bine, la vedere, în galeria de stat unde ea lucra în timpul zilei. Însă, de curând, o dată cu banii de pe piaţa neagră şi cu străinii, pictori deja consacraţi băteau la uşa apartamentului părinţilor ei, unde locuia şi Raşela, într-o cameră strimtă, întreţinându-se din salariul ei modest.

—Nu cred, spuse Saşa. Nu cred că ţării ăsteia să i se întâmple ceva bun. Nu suntem în stare să ne menţinem prea multă vreme pe linie.

—Atunci, trebuie să vii cu mine în America. Dacă au putut să-mi aranjeze mie, ar putea să-ţi aranjeze şi ţie.

—Tu ești evreu. America ia numai evrei.

—Te pot învăţa cum să fii evreu. Sau cum să fii un evreu rus. Oricum, n-ai decât să spui autorităţilor de la biroul de imigraţie că bunicul tău a fost de partea lui Lenin în timpul revoluţiei şi că Stalin l-a trimis pe tatăl tău în Siberia. Apoi le spui că KGB-ul ţi-a confiscat în mod regulat picturile. Serios. Sunt sigur că americanii ţi-ar putea aranja figura. Duc lipsă de pictori sovietici. Azi, noi suntem atracţia. Şi tu, ca artist, faci de zece ori cât mine. Totul e aşa de uşor pentru ei. Sunt foarte bogaţi. Pur şi simplu, au cumpărat tot ce puteau să scoată din atelier. Apoi am primit o invitaţie să merg în America. Mi s-a fixat o întâlnire particulară la ambasada americană. Nici măcar n-a trebuit să stau la coadă.

—O să-mi fie dor de tine, spuse iar Saşa. Era o zi neagră. Va trebui să-mi scrii. Să-mi spui cât de celebru devii.

—De ce să rămâi aici, Saşa? Ce găseşti tu în Moscova? Vrei să pictezi acele capodopere de-ale tale cu subiecte militare până o să mori? Nu eşti unul dintre ăia, cu toată mizeria aceea mistică despre Maica Rusie. Ai fi

mai bun în Vest decât aş putea fi eu vreodată. Lasă-mă să le vorbesc americanilor.

Saşa dădu din cap că nu.

—Sunt destul de fericit aicea. Şi nici măcar nu vorbesc bine englezeşte.

—Vorbeşti mai bine decât mine. Şi gândeşte-te la fete. Fete americane. Fetele din California aia. Știi că în San Francisco toți bărbaţii sunt homosexuali şi poți să-ti iei orice fată vrei?

—Deci, de aia pleci.

—Cred că americancele trebuie să fie cele mai frumoase femei din lume, spuse Lev visător.

—Foarte bine. Când o să-mi scrii, poţi să-mi spui totul despre minunatele americance. Numai să ai grijă la San Francisco. Toţi au sida.

—Peste tot sunt femei fatale, spuse Lev. Apoi văzu ceva peste umărul lui Saşa şi râse tare. Nu trebuie decât să-ţi întorci capul.

Saşa îşi întoarse capul. Şi viața i se schimbă. Pe moment nu înţelese. Nu simţi dragoste la prima vedere. Îi displăcu ceva la femeie, agravându-i proasta dispoziţie. Dar care dintre noi poate să gândească limpede când mâna lui Dumnezeu coboară şi ne izbeşte în moalele capului? Poate că ceea ce îl irita pe Saşa la ea era înţelegerea faptului că, la un nivel încă subconştient, soarta se îndrepta spre el. În timp ce latura mai sofisticată a subconştientului său insista că soarta nu mai are un rol în lumea contemporană, după cum frumuseţea nu mai are loc în pictura contemporană. Aşa că se întoarse şi viaţa i se schimbă şi tot ceea ce simţi în clipa aceea fu o tresărire slabă în suflet, asemănătoare cu efectul indigestiei.

Arăta de parcă ar fi putut să sară pe un cal sălbatic şi

să se îndepărteze în galop, ca şi cum n-ar fi zâmbit niciodată unei fiinţe atât de banale ca bărbatul. Micuţă şi foarte fină, prea curajoasă şi puternică. Saşa crezu că ochii erau ai unui bărbat şi doar mult mai târziu îşi dădu seama că erau ochii cei mai feminini pe care-i văzuse vreodată. Căpătase o paloare de la iarna nordică, dar pielea era destul de închisă ca un individ să o confunde cu o ţigancă. Un val greu de păr îi cădea peste haina de blană, iar părul şi umerii îi scânteiau de umezeala în care se transformase zăpada înainte de a intra în clădirea umedă. Saşa nu-i putea vedea corpul de sub blana mare, dar îl putea simţi, putea să-i schiţeze cu mare precizie contururile. Ştia că în Moscova veneau două feluri de fete din Asia Centrală: cele care veneau la piaţă să vândă şi fiicele celor puternici, care veneau să studieze la universitate. Apoi cele care mergeau la universitate se mai împărţeau în: cele care se ţineau rezervate şi timide, ca şi cum taţii şi fraţii mai mari le urmăreau în fiecare clipă, şi cele care începeau să-şi facă de cap, având brusc libertatea unui oraş mare, departe de casă. Saşa nu avea nici o îndoială în care categorie se afla fata aceasta.

Privirile ei le întâlniră pe cele ale lui Saşa, îl evitară şi trecură mai departe. Ca şi ea, de altfel, lăsând o dâră de mirodenii, sare şi migdale, care stărui în aer, ca şi cum s-ar fi frecat pe faţă cu ele.

Abia când o urmări cum urcă treptele la Raşela, care încă discuta cu patos, observă Saşa că împreună cu ea era un bărbat. Sau băiat, mai precis. Urmând-o ca un câine. Blond şi chipeş, dar, în comparaţie cu ea, nu avea, totuşi, prestanţă. Hainele de modă occidentală erau la el, de departe, cel mai izbitor lucru, şi Saşa îşi închipui că e odrasla vreunui mare grangur din Ministerul de Externe

sau Ministerul Comerţului — un norişor de fum urmând focul de iarnă al fetei.

Saşa se întoarse iar spre Lev şi se trezi ochi în ochi cu Vera.

—Te-am văzut cum te uitai la ea, spuse Vera, râzând uşor şi zâmbind nu întru totul iertător.

Mai era puţin îmbufnată din cauza vorbelor pe care i le spusese, pentru că mişcase câteva pânze în timp ce încercase să îi deretice prin locuinţă.

—Deci, iat-o, declară Lev, cu un zâmbet larg. Îngerul tău păzitor. Veruşka, draga mea, aş rămâne în Rusia, dacă m-ai vrea. M-aş converti la creştinism.

—Arăţi congestionată, îi spuse Saşa, lărgindu-şi zâmbetul cu un penel invizibil.

—Şi tu ai fi congestionat dacă ai fi gătit toată noaptea. Bucătăria Aniei este foarte mică. E ca un cuptor mare. Ţine.

Vera ridică o farfurie plină cu plăcinte.

—Ia câteva până mai sunt.

—Cu varză? întrebă Lev, întinzând mâna deja.

—Cu brânză.

Lev ridică din sprâncene.

—De unde ai avut de ajuns?

—Vera are pile. Bătrânul ei e mare ştab la o fermă de stat pe lângă Oraşul Spaţial.

Birman, gâfâind, se lăsă în genunchi şi apucă un pumn de piroşti.

—Îţi jur, aş renunţa la tot, dacă te-ai căsători cu mine. Sau ai putea să vii cu mine în America.

—Şi cine să aibă grijă de Saşa? întrebă Vera.

Era o fată care avea talentul de a face gafe. Bărbaţii spuneau că este frumoasă, deoarece nu se uitaseră niciodată cu adevărat la ea. Avea părul rusesc, blond,

care-i cădea pe umeri ca nişte aripi de înger, şi un corp frumos, mai plinuţă ici-colo, dând impresia de fragilitate, dar Saşa ştia că nu e aşa. Era drăguţă, nu era frumoasă. Acum era o desfătare să o vezi şi să o atingi, dar, peste zece ani, avea să înceapă să se îngraşe până când modificările trupului vor ucide orice dorinţă lucidă.

Era o fată drăguţă, aproape ridicol de aşezată în această mulţime de punkişti cu părul ca un panaş şi delincvenţi împopoţonaţi. Purta un pulover portocaliu peste o bluză roz, amândouă putând să fi fost de pe vremea mamei sale. Şi singurul fard era o urmă de ruj cărămiziu. Părea inocentă, caldă şi cumsecade până la stupiditate.

Saşa se servi cu una din brânzoaice, admirându-le culoarea, care părea atât de banală, dacă nu te uitai cu atenţie. Băşicile de pe crustă, senzaţia tactilă, greutatea. I-ar fi plăcut să picteze pe vaca de nevastă a unui general în timp ce se îndopa cu plăcinte, cu ochi porceşti uriaşi. Dar, mai presus de toate, ele voiau să le pictezi mai slabe.

—Nu găseşti piroşti ca astea în America, îi spuse Vera lui Lev. Stătea în picioare cu spatele drept şi mândru. În America se mănâncă numai hamburgheri.

Lev ridică din umeri.

—Îmi plac hamburgherii. Vera îşi puse mâna liberă în şold.

—Şi când ai mâncat toţi hamburgherii ăştia ca să-ţi placă aşa de mult?

—Nu trebuie să-i mănânc ca să ştiu că-mi plac. În America totul este minunat.

—America este fără Dumnezeu. Lev clătină din cap şi se uită la Saşa.

—Pe cine ai citit? Pe Soljeniţân?

—Vera a fost crescută în familia sovietică perfectă, spuse Saşa. Tatăl ei e membru de partid şi mama e bisericoasă. Ea e binecuvântată şi pe pământ, şi în cer.

—Ăsta-i necazul cu voi, zise serios Vera. Voi doi nu credeţi în nimic. Nu prea sunteţi de aici. Dacă ai crede în Dumnezeu, n-ai picta aşa, Lev Adamovici. Tablourile astea scârboase cu două femei...

—Vera vrea să pictez ceva cumpătat, spuse Saşa. Icoane, de pildă.

Apoi mai luă o bucată de plăcintă cu brânză. Nu-şi dăduse seama cât îi era de foame. Muşchii aveau nevoie de hrană după asprimea binecuvântată a înotului de după-amiază. Înotul salvează deplinătatea facultăţilor, gândi el. Dar te face şi să-ţi fie al naibii de foame. O clipă, el lunecă iar în piscina mare, pe jumătate goală după o jumătate de oră de nefuncţionare, adâncindu-se în tăcere, departe de toţi şi de toate, cufundându-se într-o lume de muşchi încordaţi, apă şi aer brusc, miraculos.

—Nu-i *adevărat* spuse Vera. Uneori pictezi minunat. Se întoarse spre Lev. Îmi face portretul. Mă face absolut frumoasă.

Saşa se mai servi cu o plăcintă. Alte mâini se furişară şi ele, magnetizate de mirosul apetisant al plăcintelor aurii.

—Ai noroc, spuse Lev. Saşa e un mare pictor. Cândva, când rahaţii ăştia or să înţepenească, portretul tău o să atârne într-un muzeu. Zâmbi ştrengăreşte. *Sper* să fie un nud.

Un zgomot asurzitor declanşa sus pe palier un haos de voci. Zgomotele următoare erau, negreşit, cele ale unei certe sau bătăi.

—*Tablourile tale,* strigă Vera.

Saşa îşi închipui că micuţa Raşela îşi pierduse

răbdarea şi îl atacase pe englez. Apoi îşi închipui că unul dintre colocatari hotărâse că se săturase de atâta artă şi ieşise din apartament plin de votcă.

Plecă foarte iute. Sprinten. Sări treptele două-trei o dată, strecurându-se printre grupurile de amatori de muzică heavy-metal şi amatori de artă. Atingând-o uşor, trecu pe lângă femeia în minijupă, care-i spuse să se ducă dracului, şi ochii li se întâlniră o fracţiune de secundă. În timp ce urca, îi simţi ochii urmărindu-l. O altă poveste care putea să nu se termine.

Pe când se apropia de palier, una dintre lucrările sale i se rostogoli în întâmpinare. Era o schiţă în pastel, foarte mare. Rama improvizată se agăţă de un palton şi unul dintre rockeri puse piciorul şi străpunse hârtia întinsă, în încercarea de a o salva.

Saşa nu o opri şi trecu fără menajamente prin grupul care se formase pe palier şi îi văzu pe Raşela şi pe englez, încercând să apere celelalte lucrări cu corpurile lor, în timp ce Ghenia Tomkin, pântecos şi băut, atârna alene de băiatul drăguţ care o urmase pe fata asiatică sus pe scări. Băiatul drăguţ îşi scoase pumnii, fără efect şi ridicol, şi Saşa văzu într-o clipă că amândoi combatanţii se temeau prea mult să rănească sau să fie răniţi, ca să-şi facă rău cu adevărat. Erau buni numai de distrus opere de artă.

Saşa îl dădu pe pictorul băut la o parte, cu amândouă mâinile, cu atâta putere, încât Ghenia se poticni şi se lipi de perete. Fără să se oprească, Saşa făcu o piruetă şi îl prinse pe băiatul drăguţ de un braţ, îl învârti şi-l aruncă pe peretele opus atât de tare, încât îi ieşi un strigăt involuntar din gură. Îl prinse pe băiat de gât şi de braţ, apăsându-i obrazul de pereţi.

— Da' cine dracu' te crezi, mucosule?

Băiatul gâfâi, ca să-şi umple iar plămânii. Cu colţul ochiului, Saşa văzu doi bărbaţi, cu paltoane identice, care se uitau la spectacol. Se ştia de mult că făceau parte din securitate şi că aveau totdeauna misiunea să asiste la expoziţii de artă. Cu ochii lipsiţi de expresie şi tăcuţi, deveniseră o mobilă pe care nu o observa nimeni. Cu ani de zile înainte, ar fi chemat poliţia să închidă după vreo oră expoziţia. Dar timpurile se schimbaseră.

În seara asta, zâmbeau uşor amuzaţi.

Să-i ia dracu', gândi Saşa. Îl mai strânse pe băiat de gât şi îl împinse iar în perete.

— Plăteşte babacul toate stricăciunile?

— Dă-mi drumul.

Saşa îl lovi în dos cu genunchiul.

— Crezi că eşti aşa de grozav? Poate vrei să te arunc pe scări şi să te târăsc afară?

Băiatul se zbătu să-şi mişte capul, măsurându-l cât putea pe Saşa, cu nişte ochi moşteniţi de la trei generaţii de birocraţi prosperi. În fine, zise:

— Porcul ăsta mi-a insultat fata.

În spatele lui Saşa, Ghenia râdea ca un smintit fericit.

— N-am vrut decât să o întreb pe târfa lui smolită dacă vrea să se reguleze.

— Taci din gură, Ghenia.

— Ce-i rău în asta? Glasul lui Ghenia era îngroşat de băutură. Toate vor.

— Ghenia, taci o dată din gură, strigă Saşa, pierzându-şi cu totul controlul.

Urechile îi spuseră ce se întâmpla. Îl auzea pe pictorul cu răsuflarea şuierată, care se zbătea, încercând să se ridice de jos. Băut şi gata să se ia de toată lumea.

Saşa se întoarse, îi dădu drăguţului un cot în rinichi, care-l făcu să cadă în genunchi, apoi, dintr-o parte, îl lovi

pe Ghenia în burtă, aproape pierzându-şi echilibrul când talpa şi tocul ghetei se cufundară în grăsime. Ghenia gâfâi şi căzu pe spate, ghemuit lângă perete.

Saşa stătea între cei doi războinici căzuţi, căutând pe cineva sau ceva ca să lovească.

—Tâmpiți ce sunteţi, spuse răsuflând greu. V-aţi speria şi de daravelele voastre. Dacă s-ar întări cumva.

Văzu un alt tablou care căzuse, cu pânza de proastă calitate sfâşiată. Se răsuci şi îl lovi în fund, cât de tare putu, pe băiatul căzut, lăţindu-l ca pe-o plăcintă. Se. Apropie şi îl lovi din nou, de data asta în şold.

—*Saşa, e de ajuns.*

Era Raşela, singura care avea curajul să înainteze. Englezul stătea în spatele ei, alb ca varul.

Saşa clătină din cap, deodată jenat, abia acum înţelegând ce făcuse. În loc să se uite la Raşela, îşi fixă privirea asupra englezului.

—Cred, spuse în rusă, că acolo de unde vii artiştii nu sunt în stare să bată oamenii. Ei bine, aici nu e nenorocita de Anglie şi poţi să-ţi iei opiniile tale englezeşti nenorocite şi să ţi le vâri înapoi în fund.

Englezul era uluit.

—Doamne, Dumnezeule, domnişoară Traum, nu e supărat pe mine, nu-i aşa? Ce are de gând?

—Să te dea dracului.

Drăguţul se ridicase din nou pe jumătate. Făcând pe isteţul, se uită la cei doi poliţişti în haine civile şi spuse:

—Uitaţi-vă la asta. Mi-a rupt geaca. E din Italia. Poliţiştii ridicară din umeri. Lumea se schimbase. Ghenia începu şi el să se văicărească. De răutatea lumii şi de fratele de curând decedat.

Saşa le întoarse spatele şi o luă spre scară. Spectatorii se grăbiră să-i facă loc.

Voia să vadă dacă pastelul mai putea fi salvat. Tehnic vorbind, era o lucrare minoră, dar simţise foarte multă afecţiune pentru ea şi nu plănuise să o vândă. Era o încercare de a reda trandafirii fără sentimentalism, în cenuşiu, alb şi negru, pe hârtie albastră pal, lucrând cu obiecte grupate care serveau ca fundal, ca legătură, pentru a ajunge la esenţa frumuseţii trandafirilor. Făcuse lucrarea din întâmplare, pentru că o femeie îi lăsase trandafirii la uşă şi el îi pusese pe masa din bucătărie, fără să se gândească, descoperind abia ulterior cât erau de frumoşi în aranjamentul lor întâmplător. O schiţă cu trandafiri, pentru că se întâmplase să fie nişte trandafiri.

O altă persoană îi făcu semn spre rama cu hârtia ruptă.

—E lucrarea dumitale? întrebă calm fata din Asia Centrală.

Saşa încuviinţă, cântărind-o din priviri acum, când îi mai trecuse furia.

—Cât? întrebă ea.

Era atât de frumoasă, încât îl înfurie. Cu un fel diferit de furie.

—E distrusă, spuse el. Nu e de vânzare.

—Îmi place, vreau s-o cumpăr. Cât face?

—Nu e de vânzare.

Acum simţea că e mai furios decât atunci când îl lovea pe băiatul de pe podea.

Vera se apropie de tânăra asiatică. În comparaţie, ea arăta zdravănă şi greoaie, cu ochi de vacă.

Asiatica scoase o poşetuţă neagră de piele care luci la lumina lămpilor de studio. Numără bancnote dintr-un teanc gros, sprijinind tabloul stricat de picior. Tabloul arăta aşa chiar mai bine. Trandafiri negri cruzi care cădeau din cer, un buchet de la Dumnezeu.

—Poftim. Întinse un pumn de ruble.

Saşa, foarte repede, făcu doi paşi. Înşfacă rama, o întinse şi-şi vârî piciorul în mijlocul trandafirilor, lărgind cu sălbăticie ruptura de la început. Apoi azvârli cu rama şubredă în haina de blană a fetei.

—Ţi-o dau pe gratis zise el.

Spre surpriza sa, fata asiatică ridică rama, îndoindu-se uşor, cu o graţie care-l făcu să-l doară sufletul. Strânse hârtia ruptă la piept ca pe un copil.

—Îţi rămân datoare, spuse ea.

Capitolul 6

—Crezi că era drăguţă? întrebă Vera.

—Poftim?

Saşa mai că adormise.

—Fata aia. Aia care voia să-ţi cumpere tabloul.

Nu făcuse dragoste cu Vera. Plecând de la expoziţie, furia i se cuibărise în suflet şi abia de scoase o vorbă. În pat, o luase automat pe femeie în braţe, golit de gânduri, dar nu dusese intimitatea mai departe, se simţea gol pe dinăuntru. Şi singur. O singurătate pe care Vera nu i-o putea deloc alina. Stăteau treji, tăcuţi şi amărâţi. El simţea alarma nespusă a femeii, îi sesiza trezia după uşoara vibraţie a spiritului şi a cărnii care se potolea când, în sfârşit, venea somnul, şi îi păru rău pentru ea. Dar era paralizat, incapabil să o mângâie cu vorba sau cu mâinile. Pur şi simplu, zăcea acolo, suspendat în nefericire. Apoi, când gândurile începură, în fine, să ajungă în inconştient, Vera prinse să vorbească.

—Nu-mi amintesc, răspunse minţind.

—Aia brunetă. Uzbeca. Sau ce-o fi fost.

—Nu-mi amintesc, insistă el.

Dar îşi amintea. Cu o limpezime care-l trezi iar.

—Voia să-ţi cumpere tabloul rupt. Ai aruncat cu el în ea.

—Ce-i cu ea?

—Cred că era frumoasă, şopti Vera. Cred că ţi-a plăcut.

—Aproape că am aruncat-o pe scară.

Între ei fu un moment de tăcere, un grăunte de nepotrivire.

—Mă iubeşti?

—Cum?

—Mă iubeşti?

Vocea îi șovăia. Suferinţa bine cunoscută.

—Vera... te rog. Totdeauna am fost sincer cu tine. Nu iubesc şi n-am iubit niciodată pe nimeni. O strânse puţin mai aproape. Sâni rotunzi care aveau să se lase. Un abdomen care avea să se îngraşe. Soarta. Dar îmi *placi.* Sunt bucuros că ești în viața mea.

Şi fusese adevărat. Deşi, acum, părea mult mai puţin adevărat.

Îşi dădu seama că plângea. Nu făcea zgomot, nu tremura. Dar încordarea corpului i se schimbă puţin şi îşi înfundă mai adânc faţa în pernă.

—Aş dori, spuse ea încet, să pot fi frumoasă pentru tine. Ca fata aceea.

—Vera, tu *eşti* frumoasă. Era uimitor cât de uşor îi puteau ieşi din gură vorbele, cu tonul unei sincerităţi absolute. Ești o femeie foarte frumoasă.

O apucă de mijloc. Fermă, inconfundabil de tânără în elasticitatea ei, carnea cerea totuşi copii şi vârstă.

Vera se cuibări mai strâns în el. Era un gest de copil, lipsit de sexualitate.

— Mi-e aşa de teamă, spuse ea. Te iubesc atât de mult.

— Trebuie să dormi.

O mângâie cu blândeţe. Ştia că cel mai bine ar fi fost să pună imediat capăt relaţiei. Dar, oarecum, pânza nu era terminată de tot. Poate, gândi el, era doar acel egoism care oamenii cumsecade pretindeau că nu există.

Dar îi plăcea cum îl iubea. Şi cum cădea lumina dimineţii ca o cremă pe faţa ei.

Simţi un mic salt pe saltea. Pisoiul. Venit să adoarmă acum, când blândeţea glasurilor luase locul tensiunii electrice.

— E Vrubel, şopti Vera.

— Știu.

— *Pe el* îl iubeşti.

— Oamenii nu iubesc pisicile.

— *Tu* le iubeşti. Îl iubeşti pe pisoiul tău, dar nu pe mine.

Spuse asta cu o voce fără resentimente. Doar mirându-se cum e lumea.

— Nu-l iubesc pe pisoi, naiba să-l ia. Parcă pentru a o convinge, îl împinse cu piciorul pe Vrubel, făcându-l pe animal să cedeze o parte din locul lui obişnuit. Nu iubesc pe nimeni şi nimic. Ultima fiinţă omenească pe care am iubit-o a fost bunica, şi ea e moartă.

Pisoiul se ghemui înapoi la locul lui obişnuit şi se strânse cald lângă piciorul lui Saşa.

— Aş fi vrut să o cunosc, spuse Vera.

— Pe cine?

— Pe bunica ta.

— Nu ţi-ar fi plăcut. Şi nici tu nu i-ai fi plăcut ei.

— Dar de ce? Dacă a fost o bunică aşa de bună, m-ar fi plăcut tocmai pentru că te iubesc atât de mult.

— Era letonă. Îi ura pe ruşi.

— Păi, spuse Vera încet, nu trebuia să-i spui că sunt rusoaică.

Saşa zâmbi în întuneric. Cu greu îşi putea închipui o altă femeie decât Vera, de care să-ţi dai seama mai repede că e rusoaică. Şi bunica lui avea ochi aşa de ageri. Ochi care prindeau cea mai uşoară trăsătură a unui pictor, ochi pentru păsărelele din luncile verzi, de după întinderile de nisip şi mare, ochi plini de grozăviile unui veac.

— Nu ţi-ar fi plăcut, spuse categoric Saşa. Era snoabă. Aducea mult a mare doamnă. Dacă-i vorbeai ruseşte, îţi răspundea în letonă. Dacă-i vorbeai în germană, îţi răspundea în franceză. Putea da dovadă de multă cruzime.

Dar m-a iubit, gândi el. Aceasta era una dintre puţinele certitudini din viaţa lui. Ea m-a iubit şi ea mi-a pus penelul în mână şi culorile în ochi, şi credinţa că pot să consemnez cât de frumos era totul înainte ca alţii să poată distruge totul până la ultima bucăţică.

— Dar de ce îi ura pe ruşi? întrebă Vera cu toată nevinovăţia. De ce să mă urască pe mine, chiar fără să mă cunoască?

— Pentru că, începu el, vorbindu-şi, ruşii i-au omorât tatăl la sfârşitul unui război şi i-au luat bărbatul la începutul celuilalt război. Pentru că un rus s-a căsătorit cu fiica ei... sau pentru că fiica ei s-a căsătorit cu un rus. Pentru că doi ofiţeri ai marii, eroicei Armate Roşii eliberatoare au violat-o în mijlocul zilei la intrarea în apartamentul ei, pentru că era prea bine îmbrăcată ca să

facă parte din popor.

Vera se frământă câteva secunde, dar Saşa înţelese exact ce însemnau pentru ea asemenea poveşti. Lecţii de istorie. Nu prea adevărate.

—Dar... ea nu te-a urât pe tine şi tu eşti pe jumătate rus.

—Pe mine nu m-a urât.

Pisoiul se întinse şi gemu, apoi se aşeză, cât îi era spatele de lung, lipit de piciorul lui Saşa. Vera începu să plângă mai tare.

—Dar nu poţi să spui că mă iubeşti? Chiar dacă nu crezi așa ceva.

—Vera, am trecut de toate astea.

—Îmi pare rău, îmi pare aşa de rău.

—Hai, hai. O strânse mai tare în braţe. Eterna femeie rusă care se aruncă pe urmele unui bărbat care nu poate fi sâcâit sau care îşi repetă rolul de bunică. Chiar cele care nu sunt bisericoase se desfată făcând penitenţe.

—Îmi pare aşa de rău că n-ai fost primul. Aş fi vrut să fi fost. Aşa, m-ai fi iubit pentru totdeauna.

—Dumnezeule, Vera. Ţi-am spus, asta nu schimbă câtuşi de puţin lucrurile pentru mine. Oamenii au sex. Normal.

—Dar eu vreau ca tu să fii acela, singurul. Te iubesc atât de mult. Nu ştiam că exişti. Altfel...

Îi făcuse mărturisiri unui singur iubit, într-o întâmplare din copilărie care se terminase prost. N-avea nici o importanţă, dar, convinsă că Dumnezeu o văzuse, nu voia să lase lucrurile aşa. Renunţase, cel puţin pentru moment, să încerce să introducă religia în viaţa lui Saşa. Dar, în orele libere, era obsedată de aspectele cele mai perverse şi superficiale ale vieţii.

—Vera, tu eşti o fată bună. Hai, linişteşte-te.

—Sunt atât de rea. E rău chiar şi că te iubesc atât de mult când mă atingi.

El încerca să-şi aleagă femeile cât mai rezonabile cu putinţă. Dar făcea greşeli. Cele mai bune mize erau, în general, vânzătoarele. Convinse că sunt cu mult prea drăguţe şi deştepte pentru situaţia lor inferioară. Un timp, puteai să le prevezi mişcările, să ai încredere în ele şi le plăcea să facă amor şi să le mâzgăleşti pe hârtie portretul. Erau şi bine situate, ca să poată să-l aprovizioneze cu bunuri ce nu găseau niciodată drumul de la depozite spre rafturile magazinelor. O femeie statornică, bine aleasă, însemna să nu trebuiască să stai niciodată la coadă. Însemna mai mult timp dedicat picturii.

Îl uimea totdeauna cât era de uşor să faci fericite fetele şi femeile sovietice. Aproape invariabil, experienţele lor sexuale fuseseră atât de îngrozitoare, încât sufereau un şoc copleşitor când un bărbat le acorda puţin timp şi se pricepea să le facă plăcere, chiar şi sub aspectele cele mai elementare. Cel mai adesea, ele nu ştiau cu adevărat cum reacţionează propriul lor corp. Cele mai nenorocite cazuri erau fetele prea tinere, care ajunseseră deja să se creadă doar ceva în care bărbaţii îşi vărsau secreţiile.

Desigur, important era să nu laşi niciodată să dureze relaţia prea mult şi să-i pui capăt cu iscusinţă. Pericolele erau totdeauna aceleaşi — gânduri de măritiş, minciuni privind siguranţa actului sexual într-o noapte oarecare. La un moment dat, nu mai numărase avorturile.

Nu era o lume pe care s-o fi înţeles bunica sa. Până la sfârşitul sfârşitului, ea se baricadase în spatele culturii, manierelor, retoricii şi al ideilor învechite de onoare socială şi personală. Supravieţuise atâta timp pentru că

fusese trecută cu vederea, nefiind niciodată destul de importantă pentru a determina eforturi deosebite din partea îngerilor răzbunători ai statului, care îi răpise, unul după altul, pe bărbaţii din viaţa ei. Şi poate, lăsând-o să îmbătrânească în izolarea ei de fier fragil, fusese pedeapsa cea mai rafinată. Nu puteai şti.

Rănită, Vera se cufundă în somn, istovită de plâns şi autocompătimindu-se delicios de nenorocirea ei. Saşa cunoştea genul atât de bine, deşi Vera era un specimen cu totul deosebit: fetele şi femeile care nu puteau pierde cu adevărat. Care erau destul de mulţumite când bărbatul le iubea efectiv şi care erau spectaculos, magnific de nenorocite când nu le iubea. Fără patimă adevărată şi fără durere insuportabilă.

Sub mâna şi braţul lui, încordarea din muşchii femeii slăbi şi răsuflarea îi deveni egală. Mirosul ei cald şi plăcut părea mai puternic, întunericul mai întunecat. Acum, Saşa era de-a dreptul treaz. Dar se afla în acea stare deosebită de trezie întârziată care se eliberează brusc din închisoarea timpului.

Se gândi la bunica sa. O respecta pe bătrâna femeie, care se purta cu decenţă şi graţie, cu ţinuta elegantă, neafectată nici măcar de violatorii ruşi, cu sfaturile ei despre amorul fizic. În prezenţa lui ea nu pronunţase niciodată cuvântul. Femeile din generaţia ei, oricât de satisfăcute ar fi fost în viaţa intimă, nu aduceau niciodată vorba despre asemenea chestiuni. Dar, prin răbdarea, demnitatea şi mândria ei, reuşise să-i transmită ideea că femeile sunt mai mult decât nişte căţele cu dexterităţi pentru bucătărie.

Petrecuse vacanţe lungi de vară într-un apartament splendid cu pereţi coşcoviţi din Riga, vrăjit de apropierea mării şi de miresmele unei istorii stranii. Îi vizitaseră pe

supravieţuitorii altor familii letone de condiţie bună, în locuinţe de o cameră, ticsite cu fotografii şi cărţi vechi, sau în sate pline de verdeaţă, şi el, un băiat neastâmpărat, absorbise fără să ştie o conştiinţă diferită de amalgamul de amăgiri egoiste şi intimităţi îmbibate de alcool care alimentau viaţa ruşilor. Când bătrâna îi spusese poveşti despre Riga dintre cele două războaie, Riga liberă, cu o cultură înfloritoare şi prestigiu naţional, cuvintele ei, alese cu grijă, şi pauzele meditative îl umpluseră de simţământul că lumea este un loc mult mai bogat şi mai frumos, mai îmbelşugat în posibilităţi decât şi-ar fi putut închipui vreodată. Îi vorbea despre prieteni şi rude, despre bărbaţi şi femei, care trăiseră efectiv împreună, fără să-şi distrugă reciproc viaţa, despre o realitate care nu avea nevoie să fie pavoazată cu minciuni oficiale pentru a o face suportabilă.

Bătrâna cu miros de flori uscate reuşise să-şi păstreze apartamentul cu ferestrele imposibile, curbate în stil Art Nouveau, cu biblioteca şi porţelanurile ei, cocoţat sus deasupra străzii Gailissa. În anii tumultuoşi şi prosperi de independenţă ai Letoniei dintre războaiele mondiale, Gailissa fusese cea mai frumoasă zonă rezidenţială din Europa, o mică bijuterie perfectă, în care fiecare locuinţă plină de fantezie se străduia să le depăşească pe celelalte. Construită în tumultul artistic din ajunul Primului Război Mondial şi înfrumuseţată în vreme de pace, strada se desăvârşise în anii automobilelor lăcuite, ai perlelor şi ai smochingurilor. Locatarii de pe strada Gailissa erau oamenii pentru care Vidbergs făcuse splendida sa plastică erotică înainte de venirea puterii sovietice, care îl transformase într-un Goya baltic, consemnând masacrul naţiunii în negru pe alb. Strălucitorul Teatru Naţional juca în primul şi în

primul rând pentru îndrăgostiţi, matroane şi visători din strada Gailissa, iar decorul interior, care depăşea ce era mai bun în Scandinavia sau Berlin, îşi găsea răsplata în saloanele lor. Pe parcursul a două decenii magnific de libere, de nimic tulburate, un popor minuscul erupsese cu energie, talent şi bucurie.

Apoi lumea îşi schimbă rânduielile. Uvertura îngrozitoare începu când Reich-ul îi chemă în ţară pe toţi germanii baltici şi ei părăsiră universităţile şi proprietăţile în decădere şi micile prăvălii, lanurile de grâu şi pădurile, şi luncile unde se simţiseră acasă aproape un mileniu, târând geamantane ticsite la bordul unor vapoare cu însemne negre stridente în centrul pavilioanelor. Proştii sărbătoreau plecarea, declarând că, în fine, Letonia scăpase de ei. Dar cei cu mai mult scaun la cap tăceau. Apoi intrară mărşăluind sovieticii, cu liste ale celor care trebuia să fie folosiţi, ale celor care trebuia să fie deportaţi şi ale celor care trebuia să fie împuşcaţi când erau prinşi.

Şi oamenii de aur din strada Gailissa, care nu-şi cumpăraseră bilete la timp, care contaseră că armata lor miniaturală va lupta, care nu crezuseră că o lume modernă, civilizată ar putea permite asemeni încălcări ale graniţelor... Acei oameni de aur muriră în gropi de nisip dincolo de linia sectorului industrial, cu un singur glonte în ceafa fiecăruia. Femeile zvelte, cu părul strălucitor, îngrijit, se treziră trântite la pământ pe vreo alee de bande de militari ai Armatei Roşii sau înnebuneau pe scândurile unui camion plin de soldaţi, sau le vedeau pe fetele lor, educate spre cărţi bune şi maniere elegante, scoțând ţipete în timp ce dispăreau într-o masă de oameni îmbrăcaţi în uniformă. Miracolul străzii Gailissa trebuia să fie distrus în numele poporului,

şi comisari cu Browninguri vechi spărgeau uşile şi băteau femeile înainte şi după ce le violau, forțându-i pe soţi să privească, până când mântuitorii lumii simţiră că le e de ajuns şi puseră mâna pe pistoale. Noul om sovietic îşi vărsă în Letonia boala din suflet şi corp. Soldaţi beţi împuşcau orice bărbat care purta ochelari, pentru că toţi cei care purtau ochelari erau intelectuali şi duşmani ai poporului. Securitatea luă în stăpânire blocul de locuinţe din colţul îndepărtat al străzii Gailissa pentru a-l face stat major, alegând astfel singura clădire urâtă de acolo, o oroare în ocru, stil faux rococo. Fură schimbate numele străzilor şi clădirilor, iar vagoanele şi camioanele pentru vite continuară să meargă spre est cu încărcătura lor de oameni.

Apoi veniră naziştii. Şi apoi se întoarseră sovieticii.

Câţiva ani mai târziu, un băiat mic, cu numele scris pe o bucată de hârtie prinsă în piept, coborî dintr-un tren în gara Riga şi fu întâmpinat de o femeie rigidă, fără zâmbet, îmbrăcată în negru, care îl măsură scurt din cap până în picioare şi apoi spuse în semn de bun venit:

—Costumul ăsta nu e bun. La ce oare s-o fi gândit mama ta?

Mama lui, care, fără noimă, imposibil, se îndrăgostise de un tânăr ofiţer rus în anii de după război, care se căsătorise cu el în ciuda a tot ceea ce făcuseră cei de un sânge cu el celor de sângele ei, îl urmase pe omul ei încoace şi încolo pe continent, dintr-o garnizoană prăfuită într-un oraş dărăpănat. Mama lui, care învăţase să uite tot ceea ce asimilase de la mama ei, devenise mai rusoaică decât ruşii, o femeie greoaie, gârbovită, prematur îmbătrânită, cu broboadă şi pantofi scâlciaţi. Cele două femei nu schimbaseră, de la căsătoria fiicei, nici măcar un cuvânt scris sau vorbit. Apoi, dintr-o dată,

mama lui Saşa trimisese la Riga o telegramă, anunțând că un oarecare Alexandr Ivanovici Leskov va sosi la Riga la cutare şi cutare dată, cu cutare şi cutare tren. Privind înapoi, Saşa înţelese că mama sa dorise să-i dea ceva mai bun decât avusese ea în viaţă, ceva ce fratele său mai mare deja nu mai cunoscuse. Era fapta unei femei a cărei mândrie fusese extirpată. Totuşi, în ziua aceea de vară strălucitoare, Saşa simţise doar teamă, singurătatea despărţirii şi foame.

Bunica sa, încă fără să zâmbească, îl duse imediat la un bătrân croitor care lucra într-o cămăruţă, unde locuia cu soţia. Omul făcu o plecăciune şi i se adresă bunicii lui Saşa cu „Madame”. Doar după o veşnicie de măsurători, în lâncezeala dulceagă a vizuinii croitorului, bunica îi oferi un prânz sclivisit într-un apartament, unde aerul era de culoarea chihlimbarului şi unde a mânca însemna critici neîncetate, tot mai mânioase la adresa manierelor lui. Acea primă întâlnire fu un chin surd, cu tăceri îndelungi şi mici terori, până când, într-o zi, aproape de sfârşit, bătrâna femeie îl plesni tare peste faţă, pentru că mesteca cu gura deschisă. O clipă mai târziu, ea izbucni în lacrimi, căzu în genunchi şi-l strânse în braţe atât de tare, că el de-abia putu să-şi tragă sufletul, şi plânse ca să-şi scoată din suflet durerea de decenii, zicându-i:

—Alexandre, Alexandre, Alexandre...

Îşi dorise cu înfocare să se termine „vacanţa” aceea. Apoi, când se termină, plânse şi el, luându-și rămas bun de la persoana îmbrăcată în negru, cu spatele drept şi părul alb, rămasă pe peron. În vara următoare, se întoarse la Riga, trecând peste protestele tatălui său. Când se gândea la toate astea, îi era greu să nu devină sentimental, amintindu-şi de certurile stridente din familie şi de faptul că mama accepta loviturile tatălui

fără să cedeze. Acum o vedea ca pe o femeie care se îneacă, zbătându-se să-şi ţină copilul deasupra apei. Fratele mai mare nu fusese niciodată trimis la Riga şi nici nu fusese vreodată poftit acolo. Pavel era fiul tatălui său. Dar acum n-avea rost să se gândească la Pavel.

Saşa stătea lungit între Vera şi pisoi, cufundat în trecut, în anii adolescentei, călătoriile în Letonia îşi schimbaseră tonalitatea. Odinioară, ieşirile la casele de la ţară sau pe întinderi îndepărtate ale plajelor fuseseră lumini strălucitoare ale vacanţei, dar acum gândurile i se întorceau tot mai mult spre fetele cu faţa lată, care râdeau împreună pe străzile vechiului oraş, unde bisericile medievale aruncau umbre lungi de dezaprobare peste conversaţiile aiurite şi primele dorinţe tăinuite. Îi plăcuse mult să asculte muzica glasurilor lor, să găsească un motiv ca să le vorbească, cu gramatica sa corectă şi accentul său îngrozitor. Ele râdeau şi l-ar fi lăsat în pace dacă n-ar fi fost înzestrat cu o înfăţişare plăcută. Pe prima fată, o sărutase într-un pasaj îngust din oraşul vechi, amândoi încercând să ignore mirosurile prea umane din împrejurimi. Scotocind prin biblioteca bunicii, găsi un teanc de gravuri cu teme uimitor de sexuale ale lui Sigismunds Vidbergs. Ochii îi erau destul de pricepuţi ca să poată recunoaşte mâna de maestru, dar acolo mai era ceva. În acele tablouri tainice, sexul prezenta o gamă nebănuită, orbitoare. Erau multe lucruri pe care nu le înţelegea. Dar le *simţea.* Ca atunci când auzi prima simfonie după cântecele populare auzite de o viaţă. Femeile acelea arătau o dispoziţie vioaie, ca dintr-o altă lume, departe de hârjonelile stângace dintre un şcolar şi o şcolăriţă. Dezvăluiau cărnuri albe şi suple de sub mătase cernită şi îl îmboldeau ca nimic altceva de până atunci. Imaginile aveau o puritate a liniilor şi o

lascivitate care îl făcură să se simtă în acelaşi timp îmbogăţit şi singur. Şi avu un simţământ îngrozitor, de parcă ar fi pierdut ceva. Imaginându-şi, din povestirile bunicii, că toate aceste femei perfecte fuseseră ucise sau ajunseseră prăpădite şi îmbătrânite. Se uita la trupurile zvelte, mlădioase, cu gura întredeschisă în extaz şi spaimă şi se temu că niciodată, cât îi va fi dat să trăiască, nu va găsi una asemănătoare. Ulterior, fireşte, descoperi că asemenea femei existau în generaţia sa şi, în cele din urmă, puteau să năucească un bărbat cu poftele. Dar, în ziua aceea de vară, cu aerul încremenit, crezuse doar că era condamnat să-şi petreacă viaţa întreagă visând la frumuseţea pierdută irevocabil.

Era şi altă artă, desigur. Ca toate fetele bine crescute din generaţia ei, bunica putea să deseneze puţin şi să se joace cu acuarelele. Şi, îndată ce văzu marea uşurinţă cu care nepotul era în stare să imortalizeze pământul şi cerul pe hârtie cu creionul, scoase o trusă de pictură de lemn, de o calitate de negăsit de zeci de ani... şi vopsele proaspete, şi un profesor bătrân, o dată cu darul.

Saşa mai avea trusa ponosită. Dar nu reuşise vreodată să pună mâna pe gravurile lui Vidbergs. Informat într-un târziu că bunica fusese găsită moartă din cauze naturale, se străduise din răsputeri să ajungă la Riga. Dar, înainte de a fi ajuns, apartamentul fusese despuiat de orice valoare şi în el se mutaseră noi locatari. Stând în pragul ce-i era atât de cunoscut, blocat de o femeie greoaie, cu o mască de negi pe nas, reuşise doar să arunce o ultimă privire spre ferestrele cu forme excentrice, cu mlădierile lor de femeie, banalizate de nişte draperii ieftine. Un copil de leagăn urla şi putea, pe fondul unui iz de fiertură de varză şi mobilă coşcovită, iar femeia pretinse că ea şi soţul ei locuiseră acolo de când

lumea şi că ea nu ştia nimic de nici o vacă bătrână care ar fi putut să fi locuit acolo înaintea lor.

Trei-patru ani mai târziu, un vecin avu un acces de vinovăţie şi îi trimise lui Saşa o figurină de Meissen furată din apartamentul bătrânei. Figurina fusese prost ambalată şi nu supravieţuise pe drum. Aşa că tot ce avea acum de la bunica sa era trusa de lemn, amintirea parfumurilor de flori, care mascau transpiraţia de femeie bătrână, şi un portret mic, ne-satisfăcător, pe care îl pictase din memorie, şi credinţa nestrămutată că în lume totdeauna va exista frumuseţe.

Prefăcându-se că doarme, Vera stătea trează, liniştită şi înfricoşată. Nu ştia cum să ajungă la inima acestui bărbat. Convinsă că îl iubeşte, nu-şi putea închipui viaţa fără el. Nu-şi putea închipui să rămână pentru totdeauna departe de el, fără să intre în panică. De picturile lui nu-i păsa, le găsea lipsite de însemnătate şi inutil de mohorâte, în afară de portretul ei. Dar nu conta pictura. Ea nu era nici prea impresionată de partea materială pe care i-o putea aduce însoţirea cu el. Şi amorul lor, deşi plăcut, nu se afla în centrul dorinţelor ei. Dar îi plăcea să se uite la el, să-l simtă lipit de ea şi în ea, nu atât pentru forţa fizică, cât pentru că atunci îi aparţinea, era al ei şi numai al ei. Voia să o ia de nevastă. Şi îşi dorea asta mai mult decât îşi dorise altădată orice altceva. Deși nu putea să spună de ce.

Îl minţise, desigur. Îl minţise de la început şi se trezi că îl minte mereu şi mereu. Dar el nu bănuia niciodată nimic, pe cât ştia ea. Şi minciunile se înlănţuiau bine. Pentru că, în inimă, ştia că este femeie cinstită. Lui Dumnezeu nu-i pasă de micile minciuni. Dacă vrei să te măriţi.

Minţise când îi spusese că înaintea lui avusese numai un iubit. Dar o făcuse pentru el, pentru că bărbaţii vor să audă aşa ceva şi nepăsarea lui în chestiunea asta nu o înşela nici o clipă. Minţise şi în privinţa numărului amanţilor, dar nu putea să creadă că fusese aşa de slabă şi de rea. se părea că, dacă-l putea păcăli pe bărbatul acesta, aproape că putea să-l păcălească şi pe Dumnezeu. Sau, cel puţin, să-l facă pe Dumnezeu să uite. Era o fată bună. Tot ce se petrecuse înainte fusese o greşeală. Intenţiona să fie soţia acestui bărbat şi mama copiilor lui.

Încercase să rămână gravidă. Minţise şi despre asta. Dar Dumnezeu o va ierta. O dată ce va fi însărcinată cu copilul lui, Saşa n-o să poată să o dea afară pe uşă. Îl cunoştea. Ii recunoştea bunătatea. A, la început s-ar putea să se înfurie. Dar, în inima lui, era un om bun. Un om bun, bun, care trebuia salvat.

Uneori, o înspăimânta. Cum se asocia nesăbuit cu pleava, cu vagabonzii şi cu evreii. Era bucuroasă că murdarul acela de Birman pleca în America. Acum, trebuia să i-l fure pe Saşa evreicei aceleia micuţe. Vera știa ce voia Raşela. O, știa asta sigur. O bolnavă. Creatura era bolnavă dacă-şi putea închipui că un bărbat sănătos ca Saşa ar fi...

Şi apoi, se putea scăpa de pisică. Pisica era o fiinţă mur-dară, răsfăţată, iar Saşa îi dădea mult prea multă atenţie, mângâind-o, prefăcându-se că poartă discuţii cu ea, permiţându-i să se urce în pat. Era respingătoare.

Dar ea, de dragul lui, avusese grijă chiar şi de pisică. Când el era plecat. Ca să-i dovedească dragostea, era gata să sacrifice oricât.

Evreii ăia erau diavoli, nu oameni. Tot ce voiau era să-l ţină în gheare pe Saşa.

Era absurd. Cum putea să fie îndrăgostită de Saşa Raşela aia micuţă şi revoltătoare? Şi o făcea atât de făţiş. Era ceva dezgustător. Fără comentarii. Cu ochişorii ăia de evreică, bulbucaţi, cu cearcănele alea groteşti şi paloarea de evreică. Aproape vomându-şi dragostea în văzul tuturor. Numai Dumnezeu ştia ce-i trecea prin cap unei asemenea mici bestii.

Ea prezenta, bineînţeles, siguranţă. Nici prin vis nu i-ar trece lui Saşa să accepte un contact fizic cu o asemenea monstruozitate. Cu toate vorbele lui despre frumuseţe. Problema era numai că Saşa era foarte credul. Pretindea că e cinic, dar credea tot ce-i spunea lumea. Ar fi foarte uşor ca o fiinţă insinuantă să profite de el în vreun fel oribil, inimaginabil. Saşa era slab, pentru că nu credea în Dumnezeu, care să-l călăuzească, să-l ocrotească. Dintre toți bărbaţii cu care avusese de-a face, Saşa era cel mai naiv şi avea cel mai mult nevoie de Dumnezeu. El era, în sfârşit, un asemenea bărbat slab.

Ori de câte ori făceau dragoste, ea încerca să-l ţină în ea cât mai mult, iar când ieşea şi ea simţea că e pe cale să ejaculeze, îşi încleşta coapsele şi se rotea, strângându-şi muşchii intimi ca să-i ţină pentru totdeauna dragostea înlăuntru, ca să-i facă pântecele roditor. De fapt, nu era atât de entuziasmată de ideea de a avea un copil doar de dragul de a avea unul. Dar acesta era preţul schimbării numelui în Leskova.

Vera Petrovna Leskova.

Îşi închipuia o biserică afumată, plină de voci muzicale profunde şi de prezenţa lui Dumnezeu, cu două coroane suspendate deasupra capetelor. Cuvintele, irevocabilele cuvinte.

Dar acum, Dumnezeu o pedepsea. Pentru avorturi.

De aceea Saşa încă nu rodea în pântecele ei. Păcătuise. Şi Dumnezeu văzuse. Cât timp îi va trebui s-o ierte?

Hotărâse că, atunci când va mai lua trenul să se ducă să-şi viziteze familia, va merge în pădure ca s-o vadă pe bătrână Luda. Da, bătrână s-ar putea să ştie o cale. Poate o putea de-termina pe una dintre vechile ei prietene să o însoţească. Îi era frică să fie cu totul singură cu bătrână Luda. Putea să-i promită prietenei că o să i se ghicească norocul şi putea să o întrebe pe Luda dacă n-avea cumva vreo fiertură ca să o ajute să rămână gravidă. Sau vreun talisman.

Orice. De dragul lui Saşa.

Şirin Talala se trase uşor de sub braţul moale al amantului şi se şterse cu cearşaful. Ştia absolut sigur că nu va mai împărţi patul cu el.

Păcat. De-ar fi fost trupeşte mai în puteri sau, cel puţin, de-ar fi avut mai multă imaginaţie, ar fi putut face o treabă bună. El era, în felul său, la acelaşi nivel în societate ca şi ea. Cu valută forte, influenţă, mese la restaurant, bilete, haine bune, chiar şi călătorii în străinătate. Totul s-ar fi făcut aşa de uşor. Dar scânceala lui stupidă, neconvingătoare, era de nesuportat.

Sforăia. Un netrebnic satisfăcut. Ei îi plăcea aşa de mult să se gândească la bărbaţi. Să-i aştepte cu nerăbdare. Păcat că realitatea era totdeauna atât de nesatisfăcătoare. Îşi vârî degetele între picioare şi începu să se mângâie uşor.

Familia Talala era dintr-un trib de graniţă, care cutreierase şi cârmuise între Uzbekistán şi dealurile tadjice, schimbând alianţele tot aşa de repede ca şi caii. Existaseră în propriul univers, practicând circumcizia femeilor cu mult după trecerea secolului al

nouăsprezecelea, până când conducerea luminată a sovietelor, în sfârşit, îi convinsese că mutilarea copiilor de parte femeiască era o cruzime fără rost şi inutilă — şi pedepsită strict de lege. Şirin se născuse într-un neam care dispreţuia femeile. În care bărbaţii, mândri de fiecare manifestare a sexului lor, mai dormeau în odăi separate, departe de miresmele atrăgătoare ale feminităţii, în care femeile erau datoare să muncească până se prăpădeau, pentru privilegiul de a naşte copii până când măruntaiele lor cedau. Asta, în timp ce bărbaţii şedeau şi beau ceai, şi jucau domino la umbra unui copac. Sovieticii erau nişte ticăloşi blestemaţi, dar aduseseră alfabetul, electricitatea, apa, dezinfecţia... şi şansele.

Tatăl lui Şirin se născuse în cort. Acum, avea un apartament luxos la Moscova, un alt apartament la Taşkent, care era reşedinţa sa oficială, un al treilea apartament, pe care Şirin nu-l văzuse niciodată, la periferia Taşkentului, unde îşi ţinea amanta, şi o proprietate cu o rezervaţie particulară de vânătoare, grădini şi livezi irigate lângă Samarkand, unde, odinioară, strămoşii lor înălţau iurtele.

Şirin avea libertate.

Avea libertatea să se rupă din lanţurile pe care bărbaţii trufaşi din neamul ei le mai puneau femeilor, care erau destul de proaste ca să fie mândre să le poarte. Ciudat. Rusoaicele şopteau că uzbecii treceau drept amanţi potenţi. Dar Şirin nu avusese nimic de felul ăsta.

Gemu, înăbuşindu-şi geamătul, ca să nu-l trezească pe prostul de lângă ea. Îşi ridică şoldurile spre tavan, în întâmpinarea unui amant care nu se vedea, plină de dorinţă. La vârsta de douăzeci şi doi de ani, după patru

ani petrecuţi la Moscova, trecuse printr-un şir de amanţi, unii mai buni decât alţii, nici unul în stare să-i domolească poftele. Îşi cufunda capul în pernă, visând la pictorul care aruncase cu tabloul în ea. Cel puţin, acela nu se temea de umbra lui. Şi-l imagină, sprijinindu-se cu o mână, mângâindu-se cu cealaltă.

Zâmbind, se gândi că poate bătrânii aveau dreptate. Că acel cuţit care tăia plăcerea fetiţei era milostiv. Erau mo-mente în care trupul o înspăimânta.

Mama ei se arătase îngrozită când, într-o zi, venise pe neaşteptate şi descoperise că Şirin nu se mai rădea între picioare. Ea îşi acoperi urechile când Şirin încercă să-i explice că aceasta era o practică abandonată, o rămăşiţă a vremurilor când nu se afla destulă apă de spălat. Mama fugise din cameră, clătinând din cap ruşinată.

N-o să mă întorc niciodată, gândi Şirin.

Trupul i se înfiora şi gemu ca un bărbat. Dar băiatul de lângă ea o uitase.

Niciodată n-am să mă întorc, jură ea. Dar nici ea nu ştia încotro se îndrepta. Studia limbi străine la universitate, pentru că limbile însemnau libertate şi posibilităţi, şi avea talent. Dar nu știa ce o să facă, unde o s-o ducă viața.

Singurul lucru pe care-l ştia era că urma să iasă din dormitorul acestui copil. În întuneric, îşi strânse colierul de aur cu pandantivul în formă de scorpion, apoi se şterse din nou cu cearşaful. Hainele îi erau aruncate primprejur în dezordine, dar, răbdătoare şi tăcută, le găsi pe toate, mulţumită că băiatul care dormea nu-i simţea lipsa şi că nu mai trebuia să-i îndure vorbele de dragoste şi admiraţie.

Era un prost.

Iar ea fusese o proastă că împărţise patul cu el. Pictorul avea să fie mult mai bun. Era sigură de asta.

Raşela nu putea dormi. Ca întotdeauna, când întunericul nu-i găsea un ascunziş, se gândea la Saşa Leskov. Îl iubea. Îl iubea din toată inima. Fără rezerve sau critici. Şi îşi promisese două lucruri. Întâi, nu o să-i destăinuie niciodată dragostea, apoi, nu o să facă nimic să-l deranjeze.

O durea capul. Era destul de rău să fie una dintre erorile lui Dumnezeu când mergea pe stradă, dar nu părea cinstit să simtă durere, pe lângă durerea din suflet care nu o părăsea niciodată. Oricum se întorcea, o durea spatele, încât o apuca plânsul. Minţindu-şi părinţii, încetase să mai urmeze tratamentul. Doar cu vorbe şi fără medicamente, doctorii nu puteau s-o ajute cu adevărat.

Sărmanul Saşa. În seara asta fusese aşa de rănit. El însuşi nu-şi dădea seama cât de rănit era. Englezul ăla stupid. Un prost, prost, prost. Şi apoi, Ghenia...

Plânse puţin, nesigură cât din asta era din pricina vechii nenorociri de la spinare şi cât era din pricina dragostei ei deznădăjduite. Era un bărbat atât de frumos. Nu-şi imaginase o clipă măcar că se putea petrece între ei ceva care să aducă a dragoste. Şi îşi spunea că era mulţumită doar să-l vadă, să-i vorbească atunci când avea o clipă liberă pentru ea.

Dar aşa ceva nu părea cinstit. Singura ei vanitate era că îl înţelegea mai bine decât oricare alta. Poate altele înţelegeau ce voia el din punct de vedere fizic. Dar, când ea se uita la picturile lui, era de parcă el ar fi fost cealaltă jumătate a sufletului ei. El vedea lumea cu ochii ei. Când mulţimea de pictori tineri, şi nu chiar atât de

tineri, se străduia, întrecându-se în sălbăticie, în urâţenie, în renunţare şi actualitate, Saşa picta o stradă dosnică, cenuşie şi maronie, şi dădea suflet clădirilor. El picta un peisaj pe care oricare alt pictor l-ar fi ignorat, expus cu o singură trăsătură de penel de culoare surprinzătoare şi asta te zguduia. Fără să se preocupe vreodată de lucruri drăguţe, fără să facă vreodată o mişcare greşită, picta o lume care era nespus de frumoasă şi de adevărată. Chiar şi cele mai abstracte lucrări ale sale aveau o armonie interioară pe care nici o teorie nu o putea explica. Picta departe de timpuri, nepăsându-i nici de politicieni, nici de artiştii la modă. Picta ceea ce vedea. Şi ce vedea el era ceea ce vedea ea: în cele mai proaste zile, lumea tulburător de frumoasă.

Măcar de s-ar fi născut frumoasă. Nu ca şirul lui nesfârșit de vânzătoare şi secretare, ci cu adevărat frumoasă. Ca fata aceea din Asia Centrală, căreia Ghenia îi spusese lucruri atât de îngrozitoare. De o frumuseţe aleasă, exotică, aşa încât ea putea, cu îndreptăţire, să-i ia locul lângă Saşa. Ea putea să-l iubească şi să doarmă lângă el. Ea putea să-i dăruiască toate zilele, în loc să aştepte plină de nervi şansa de a petrece câteva minute în public cu el, discutând despre relaţia dintre neutralitatea tehnică şi alienarea din operele de tranziţie ale lui Larionov.

Erau momente în care dorea să-şi poată trece mâna prin părul lui, să-i spună că totul e cum trebuie. Înţelegea jalea cumplită care însoţea adevărata apreciere a frumuseţii. Şi dorea să-i poată fi de ajutor. Spera că femeile care aveau privilegiul de a-l atinge îi aduceau puţină alinare. Spera ca ele să fie bune cu el. Ori de câte ori auzea poveştile despre ticăloşiile pe care le făcea cu

vreo fată sau alta, îl scuza. Îşi dădea seama că el fusese doar speriat. Pierdut şi speriat într-o lume copleşitor de frumoasă şi de sălbatică.

Încetase să se mai gândească la posibilitatea de a face amor cu el. Era prea dificil şi, oricum, corpul ei nu funcţiona destul de bine. Ceea ce încercase să facă singură doar o duruse, provocându-i în spate fiori chinuitori. Acum, se gândea numai la starea lui, întrebându-se mereu cum ar putea să-i fie de ajutor, să-l iubească în singurul fel în care putea să-l iubească, fără să-l ruşineze cumva la gândul că cineva atât de deznădăjduit de urât ar putea să se gândească să iubească un om atât de înzestrat cu farmec.

Oricum, nu conta. Şi nu contau nici şirurile de femei ale căror mirosuri iuţi îl îndepărtau tot mai mult de ea. Se mulţumea să vorbească batjocoritor despre Glazunov şi să aştepte ziua când putea să-l ajute cât de puţin.

Îl iubea. Stând în pat, în camera întunecoasă, ticsită cu picturile prietenilor, cu gravuri şi cărţi de artă cumpărate cu preţul a sute de mese pierdute, nu ar fi şovăit să-şi dea viaţa pentru el, neaşteptând absolut nimic în schimb. Lumea era un loc atât de frumos. Dacă nu putea fi frumoasă, poate că putea face cândva ceva frumos. Să-şi dea concursul. Să îl ajute.

În sfârşit, durerea o epuiza până în punctul în care simţi că doarme. Se gândi până în ultima clipă la credinţa ei într-o formă superioară, mai bună, de dragoste omenească.

Capitolul 7

COLONELUL SE UITĂ LA FEŢELE cursanţilor. Odată, un superior scrisese despre el că avea darul de a vedea clar lucrurile. Iar acum încerca să vadă ceva dincolo de feţele plictisite, neinteresate, ale ofiţerilor adunaţi în faţa lui, să simtă pulsul auditoriului şi al acestor oameni, pe care curând soarta îi va face să lupte pentru domnia legii într-o ţară în care legea era, de prea multă vreme, nesocotită, în care legea însemna, deseori, numai ceea ce spuneau că înseamnă cei de aceeaşi teapă. Colonelul credea în lege. Chiar în legile mai puţin bune. Deoarece, cu ochii săi albaştri şi limpezi, văzuse fenomenala putere a racilelor omeneşti, pe care le ţineau la distanţă doar zidurile încercate ale bastionului legii.

În zilele în care vedea deosebit de limpede, nu era un om entuziast. Vedea cum prind putere forţele răului, exercitându-se în mici dezastre regionale, unul după altul. Bănuia că, într-o viaţă anterioară, putea să fi fost preot. Ţinând înălţată o cruce împotriva demonilor nopţii sau a călăreţilor sălbatici din stepele Asiei. Acum, mâna sa ţinea doar o telecomandă pentru proiectorul de diapozitive, de fabricaţie occidentală, pe care-l adusese la curs.

Se uită la fetele cursanţilor şi văzu teamă nedesluşită, apatie, resentimente, resemnare, epuizare. Simţindu-se încă stânjeniți, în noile lor uniforme de trupe de interne, aceşti ofiţeri erau şi dintr-un alt contingent de trupe anterior regulate, şterse de pe statele Ministerului Apărării şi transferate la Ministerul Afacerilor Interne care

se afla în derivă. Pregătiţi pentru război, împotriva agresorilor străini de dimensiuni mitice, ei erau acum pregătiţi în pripă, din nou, să servească pentru — şi împotriva — propriilor lor compatrioţi. Feţele erau predominant slave, în timp ce părul negru strălucitor şi ochii meridionali din cele mai tulburate republici aproape lipseau.

Colonelul de KGB se uită la fetele cursanţilor, le văzu viitorul şi nu îi invidie. Aveau să lucreze pentru o instituţie la fel de bolnavă ca şi ţara însăşi. Forţele de ordine se aflau ele însele într-o dezordine cronică. Trupele Ministerului Afacerilor Interne se bucuraseră totdeauna cel mai puţin de prioritate în primirea de recruţi de calitate, de echipament de calitate şi conducători de calitate. Acum aceşti tanchiști şi rachetişti muştruluiţi trebuia să sporească peste noapte eficienţa sistemului — într-o ţară în care se găsea tot mai multă ură, într-o ţară în care găseai tot mai multe arme ilicite, în care găseai tot mai puţin timp şi în care deopotrivă cei mari şi cei umili încă mai căutau să se îmbete cu vorbe. Viitorul acestor ofiţeri era mai puţin decât promiţător. Şi feţele lor îi spuneau colonelului că mulţi dintre ei îşi dăduseră deja seama de asta, chiar dacă numai intuitiv. În ansamblu, se afla acolo o singură faţă în care putea avea cu adevărat încredere şi aceasta era a unui căpitan veteran, cu însemnele de Erou al Uniunii Sovietice pe piept. Căpitanul şedea nemişcat, cu ochii aţintiţi la lector, aşteptând — şi mocnind de o anumită ruşine tăinuită. Asta era bine. Ţara avea nevoie de mai mulţi oameni cărora să le fie într-adevăr ruşine.

Colonelul de KGB, de asemenea, avea o mulţime de lucruri de care să-i fie ruşine. Dar el nu lăsa niciodată ca trecutul să ajungă să-l stăpânească — asta era o maladie

rusească fatală. El îşi ţinea ochii, ochii săi albaştri şi limpezi, aţintiţi asupra viitorului.

Într-o bună zi, credea el, împotriva puterii sale de înţelegere, poate se vor împlini toate promisiunile, şi oamenii vor trăi aşa cum se cuvine.

Pentru moment, îşi promise că avea să le ofere acestor ofiţeri, a căror viaţă luase o altă întorsătură, două ore dintre cele mai interesante pe care li le putea da. Fiind colonel KGB decorat, se putea dispensa de formulările tipice, în spatele cărora alţii, mai puţin de încredere, îşi ascundeau convingerile adevărate. Dar el venise să spună adevărul crud. Normal, KGB-ul şi MVD-ul erau rivali înverşunaţi, dar Ministerul Afacerilor Interne ajunsese atât de disperat, încât întindea amândouă mâinile după ajutor. Una după alta, structurile securităţii interne se prăbuşiseră sub impactul primei presiuni reale: în Caucaz, în locurile fierbinţi brusc apărute la est de Urali, în Baltica, în Moldova, în bazinul Donului. Acum şcoala superioară de comandă a MVD-ului inaugurase un program de pregătire ce includea invitarea unui lector venit de la KGB, care avea libertatea să spună lucruri pe care ofiţerii trupelor de interne încă şovăiau să le şoptească chiar.

Colonelul le permise cursanţilor să se aşeze, dându-le timp să se acomodeze cu el, să-i neliniştească puţin, amânând momentul când va începe. Ţinuta lor sârguincioasă, indiferentă sau indecisă le contura parcă perspectivele.

Colonelul făcu un semn asistentului din spatele amfiteatrului şi acesta stinse luminile. Cel care voia să doarmă putea s-o facă.

Colonelul apăsă butonul minuscul de pe telecomandă şi primul diapozitiv umplu ecranul: cinci cadavre

înnegrite, încleştate şi devorate de foc.

Colonelul nu spuse nimic. Următorul diapozitiv: un copil cu ambele antebraţe hăcuite de la coate. Totul direct, fără menajamente.

Nici un comentariu. Următorul diapozitiv: o stradă cu case în flăcări, cu oameni tuciurii rătăcind prin preajmă, echipaţi cu arme ascuţite, meşterite din unelte, cu măciuci, cu o puşcă de vânătoare. Colonelul recunoştea expresia de pe faţa acelor oameni cel puţin pentru scurt timp saturaţi şi îmbibaţi de ororile pe care le provocaseră ei Înşişi de curând altora: remuşcarea şi chiar duioşia violatorului după faptă, ucigaşul care priveşte goliciunea cadavrului unui copil.

Colonelul aşteptă în tăcere, cu buzele strânse, ca o carte închisă.

Următorul diapozitiv prezentă un salon de spital, ticsit de femei şi copii însângeraţi, în culorile aprinse ale veşmintelor din sud.

Apoi se văzu un tablou al unui transportor blindat care ardea. Marcajul MVD era încă vizibil prin flăcări şi fum. Auditoriul începu să murmure.

Colonelul urmări să obţină o anume reacţie cu o serie de diapozitive care prezentau feţe zdrobite, case devastate, femei cărora le îngheţase ţipătul pe buze, bărbaţi morţi înveliţi în pături, bărbaţi morţi goi în stradă, oameni cu feţe sălbatice care agitau arme Kalașnikov... Diapozitivul final prezenta doi soldaţi din MVD care târau un ofiţer mort, trăgându-l din faţa unei gloate răsculate.

În sfârşit, becurile se aprinseră. Nu fu surprins nici unul dormind.

Colonelul se uită din nou la feţele lor, înregistrând schimbarea. Apoi începu să vorbească, simplu, fără formalism:

—Sumgait, Baku, Nagorno-Karabah, Nahicevan, Tbilisi, Abhazia. Câteva dintre celelalte diapozitive erau din mici locuri izolate care nu meritau să fie menţionate în buletinul de ştiri. Camarazi — sau vă spun simplu „fraţi ofiţeri” — aceasta nu este o lecţie de istorie. Acesta este prezentul. Acesta este viitorul vostru, ţara voastră...

În restul celor două ore afectate, colonelul vorbi cât putu de clar şi de sincer despre situaţia din fiecare republică a Uniunii Sovietice, republică autonomă şi regiune, de concentrările etnice nerecunoscute sau divizate prin graniţe administrative, din marile oraşe. Tabloul zugrăvit de el era deznădăjduit de întunecat. Explică răspicat modul în care Stalin retrasase graniţele interne în aşa fel, încât să le poată garanta doar o autoritate centrală puternică, întocmai cum politica externă a lui Stalin încercase să facă Polonia dependentă de URSS prin reţinerea de teritorii care aparţinuseră odinioară Germaniei. Prezentă cifre referitoare la victimele şi distrugerile provocate proprietăţilor, mai mari decât auziseră înainte oricare dintre cursanţi, depăşind în mărime chiar şi zvonurile. Vorbi despre situaţia economică jalnică, despre ruina ecologică, despre renaşterea etnică şi religioasă, despre mişcările radicale şi charisma şarlatanilor... şi despre inerţia sistematică, orbirea cu bună ştiinţă, incompetenţa birocratică şi corupţie. Nici unul dintre jurnalele dizidente din noul val sau ziarele de scandal nu i-ar fi putut depăşi critica la adresa situaţiei curente.

—Şi astfel, fraţilor, spuse el, veţi primi diferite misiuni, cu ordine scrise într-un limbaj opac. Veţi fi îndrumaţi să protejaţi avutul statului, să garantaţi siguranţa mijloacelor de transport, să reduceţi tensiunile prin prezenţa voastră — deşi prezenţa voastră, cel mai

adesea, va agrava situaţia — şi, în sfârşit, veţi constata că sarcina voastră se va reduce la o misiune foarte simplă: să-i opriţi pe aceştia să se măcelărească între ei. Din recunoştinţă, nu puţini dintre aceştia vor face tot posibilul să vă măcelărească pe voi. Veţi primi ordinul să interveniţi într-un fund de ţară, unde huliganii din partea locului vor vrea să dărâme statuia lui Lenin din piaţa oraşului şi, înainte de a o şti, cerul va ploua cu foc. De regulă, vă veţi afla la mijloc, atrăgând focul de ambele părţi. Voi şi oamenii voştri veţi fi paratrăsnetele, atrăgând asupra voastră puterea distructivă a naturii. Colonelul se uită prin sală. Şi, peste un an, cel puţin câţiva dintre voi vor fi morţi.

Feţe pline de teamă, de neîncredere şi scepticism, de prea multă încredere în sine, de mânie.

—Dacă unii dintre voi au întrebări, să-mi pună, spuse colonelul. Mai avem câteva minute.

De obicei, nu erau întrebări. Condiţionaţi de sistemul de pregătire militară sovietică, ofiţerii ascultau cu gura închisă şi acceptau ceea ce li se oferea. Totuşi, timpurile se schimbau. Şi colonelul ştia personal mult prea bine ce înseamnă să trăieşti cu întrebări fără răspuns, care te ard la inimă. Eroul Uniunii Sovietice ridică mâna.

Samsonov îl ascultase avid pe ofiţerul de KGB, simţind, pentru prima dată în timpul cursului, că cineva îi oferea ceva de valoare. Acest colonel era un spirit înrudit, un alt om hotărât să creadă în ţara sa cu tot dinadinsul. Şi el îi părea ciudat de cunoscut, evocând asociaţii pozitive care-i umblau tăinuite prin minte. Samsonov era sigur că nu-l întâlnise niciodată înainte pe colonel. Semăna totuşi cu cineva pe care nu știa de unde să-l ia.

Când KGB-istul îl surprinse, cerând să i se pună întrebări, Samsonov se trezi că ridică mâna, chiar înainte să poată să-şi formuleze întrebarea. Voia să stabilească un contact cu omul acesta, dar nu de dragul unor legături profesionale, ci, pur şi simplu, pentru că simţea posibilitatea, oricât de slabă, a unei fraternizări cu el.

Când colonelul îi dădu permisiunea, Samsonov se ridică în picioare. În ultimul moment, îşi atenua întrebarea, eliminând îndoielile care îl chinuiau.

— Tovarăşe colonel, aş vrea să vă cer părerea despre ameninţarea la adresa stabilităţii Uniunii din partea republicilor central-asiatice.

Colonelul de KGB se uită la el fără să-şi schimbe expresia, apoi încuviinţă din cap. Pentru moment, îşi luă ochii de la cursanţii ofiţeri şi se refugie în sine. Apoi îşi trecu mâna peste părul rărit.

— M-am referit deja la problemele etnice locale, începu el. Dar întrebarea dumitale merge puţin mai departe. Îşi îndreptă spatele, ca şi cum ar fi luat o hotărâre asupra a ce urma să spună. Părerea pe care v-o pot oferi nu este decât personală şi subiectivă. Mi-e teamă că nu se bazează pe dialectică. Pe termen scurt, problemele vor rămâne localizate. Acute, poate sângeroase, dar ocazionale şi temporare. Pe termen lung însă, văd locul republicilor central-asiatice ca, poate, cea mai mare ameninţare la adresa integrităţii statului. Doar dacă, desigur, nu ar fi ca Ucraina să se rupă de noi sau Republica Rusă însăşi nu ar fi să se destrame. Dar cred că toţi putem fi de acord că aşa ceva este de neconceput. Zâmbi uşor.

Este tentant să evaluăm Asia Centrală ca pe o entitate colectivă, continuă el. Pentru unii fără pregătire, ea apare, toată, ca dintr-o bucată. Dar sunt multe

particularităţi interne, chiar contradicţii. În Uzbekistan, de exemplu, nivelul nemulţumirii şi dizidentei variază remarcabil de la raion la raion, de, la oraș la oraș. Hiva şi Buhara sunt calme şi relativ religioase. Liderii religioşi locali — cel puţin cei care sunt oficial recunoscuţi — îi dau cezarului ce-i al cezarului, cum se spune. Samarkandul... este puţin mai îndoielnic. Situaţia din Taşkent este deja o problemă. Oraşul este divizat în cartiere distincte etnic. Sunt zone unde o faţă prea albă ar face mai bine să nu meargă. Respiră adânc. Dar ceea ce văd pentru viitorul imediat este doar continuarea genului de tulburări locale, focuri iuţi care îşi epuizează combustibilul şi se răspândesc. Ici-colo, confruntări brutale, violente. Dar, mai mult sau mai puţin, le vom ţine în Mu. Câtva timp de-acum încolo, nu mă aştept la ceva de genul situaţiei din Caucaz. Pur şi simplu, nu se recunosc suficient de solidar doleanţele galvanizatoare. Cultura este întrucâtva pasivă. Fundamentalismul islamic, în formele sale mai ameninţătoare, nu a prins încă rădăcini adânci. De fapt, văd problemele economice, şi chiar ecologice, a fi mai curând ameninţătoare. Dar, desigur, o cauză poate să ducă la alta. Se uită la Samsonov. Mă repet doar. Nu pot, de fapt, să-ţi ofer altceva în afară de ceea ce am spus deja: Asia Centrală este o problemă pe termen apropiat, dar va constitui o problemă gravă pe termen lung. Privirile li se întâlniră prin aerul închis din încăpere. Fireşte, dacă şi-ar pune mintea, un ofiţer ar putea să fie ucis acolo.

Auditoriul începu să murmure. În parte, din pricina umorului negru al ultimei remarci, în parte, întrucât timpul programat pentru prelegere se terminase.

—Ei, văd că timpul s-a terminat, spuse colonelul. Vă mulţumesc pentru atenţie.

Ofiţerii se ridicară în picioare. În spatele lui Samsonov, un cursant îi spuse altuia:

—Nu-i decât un morman de rahat. Dacă le dai ticăloşilor un picior bun în dos, îi faci să-şi revină.

În loc să-i urmeze pe colegii de clasă afară, în coridor, Samsonov înainta spre podium. Colonelul de KGB îşi ridică privirea de pe materialele pe care le aduna.

—Tovarăşe colonel, începu Samsonov, străduindu-se încă să găsească vorbele potrivite. Tovarăşe colonel, am o problemă.

Nu avea pe nimeni cu care să vorbească serios şi luase decizia să încerce cu omul acesta, orice-ar fi.

Samsonov sesiză privirea colonelului care se uita la decoraţiile de pe pieptul său şi apoi, repede, îşi luă privirea de la ele.

—Afganistan? întrebă colonelul sigur de sine. Samsonov încuviinţă.

—Tovarăşe colonel... problema mea priveşte, de fapt, Afganistanul. Vreau să fiu ofiţer bun, să fac tot ce pot. Dacă nu pot servi în armată, servesc aici, dar... mi-e teamă...

Colonelul îşi înălţă sprâncenele.

Samsonov înlătură, dând din mână, neînţelegerea.

—Nu mă refer la situaţiile de pe diapozitive. Nici vorbă de aşa ceva. Numai că... În Afganistan am văzut foarte multe. Poate prea multe. Nu mă pot uita la un tadjic, uzbec, sau azer fără să simt...

—Ura, imediat. Colonelul termină, în locul lui, propoziţia şi gândul. Simţi ura şi nu te poți abţine, şi te temi să nu faci ceva absurd, ceva greşit.

Claritatea înţelegerii îl surprinse pe Samsonov. Îşi dorea să poată sta cu el de vorbă, să-şi deschidă inima. Avea atâtea de spus.

—Da. Mi-e teamă să nu fac ceva îngrozitor. Colonelul se uită la ceas.

—Trebuie să plec. Am o şedinţă foarte importantă, dar ascultă-mă. Îl luă pe Samsonov de braţ, strângându-l ferm şi i se uită în ochi. Colonelul avea ochi albaştri, care nu lăsau pe nimeni să pătrundă înlăuntrul lor, dar care pătrundeau foarte adânc. Însuşi faptul că eşti îngrijorat de aceasta înseamnă că ai să procedezi foarte corect. Mă pricep la oameni. E de datoria mea. Iar dumneata vei proceda cum trebuie.

Samsonov încuviinţă din cap, fără o vorbă, întrebându-se cum ar putea să stabilească un contact real cu omul acesta.

—Ai încredere în mine, spuse colonelul strângând braţul lui Samsonov, ca să-i întrerupă reveria. Îţi vei face datoria. Şi ţi-o vei face bine.

Apoi, foarte iute, îşi vârî ultimele hârtii în servietă şi se îndreptă spre ieşire cu paşi iuţi, foarte milităroşi. Se opri în uşă, doar atât cât să se întoarcă, şi spuse:

—Şi mult noroc, căpitane.

Dezamăgit, Samsonov stătea în amfiteatrul gol, scos câteva clipe din scurgerea timpului. Nu putea spune de cine îi amintea colonelul. Şi se întrebă ce-i rezerva viitorul.

În fine, îşi reveni. Era timpul să se ducă la ora următoare. Trei ore de teorie leninistă despre natura reacţionară a protonaţionalismului.

—Colonel Leskov, strigă secretara, cu reproş şi alarmă în glas — generalul Kerbitski vă aşteaptă în birou. Aşteaptă de o jumătate de oră.

Colonelul de KGB îşi aruncă pălăria pe un scaun din anticameră şi, în timp ce păşea, îşi scoase paltonul de

lână.

—Metroul e un balamuc, spuse el.

—Ar trebui să comandaţi o maşină de serviciu, ca toţi ceilalţi...

Deschise cu o smucitură ușa biroului său şi intră.

Generalul locotenent de KGB, G.V. Kerbitski şedea cu burta răsfrântă pe canapeaua veche de piele de lângă fereastră, fumând un trabuc. Umpluse deja camera de fum.

La vederea lui Leskov, generalul zâmbi.

—Chiar că ar trebui să te văd mai des, Pavel Ivanovici. Mereu îmi laşi timp să mă gândesc.

—Tovarăşe general, scuzele mele. Eu... Generalul îi întrerupse vorbele agitând trabucul.

—Ştiu, ştiu. Nina Mihailovna mi-a spus că iar i-ai omorât cu pregătirea pe fraţii noştri din MVD. Te apără ca o leoaică.

—Da, tovarăşe general.

—Aş lua-o ca secretară, dar s-ar împotrivi cu ghearele şi cu dinţii.

—Sunt norocos că o am.

Generalul încuviinţă, scoţând pe gură un nor magnific de fum albastru.

—Oricum, e prea bătrâna pentru mine. Unul din privilegiile unui general este să aibă o secretară tânără şi atrăgătoare. Îşi încreţi colţul gurii. Păcat că nu sunt bune de nimic la dactilografie. Cum a mers cu băieţii din MVD?

Leskov clătină din cap.

—Am senzaţia că-i învăţ pe nişte orbi să conducă maşina.

Kerbitski învârti capătul trabucului între degete.

—Nişte amărâţi. Pufăi iar. Aşa, deci. Stai jos şi hai să discutăm, Pavel Ivanovici.

Trabucul i se plimbă în gură ca o barcă ridicată şi coborâtă de valuri.

Leskov se aşeză lângă general, simţind în şezut împunsăturile arcurilor inegale ale canapelei.

—Spune-mi, zise generalul, ce se întâmplă cu prietenul nostru Ali Talala?

Leskov făcu o grimasă.

—Hotărât lucru, el e. El l-a omorât pe Losov, pe soţia lui, pe copii, chiar şi pe ibovnică. Plus doi miliţieni pe care Losov îi avea ca să-i păzească comorile. Şi pe şoferul lui Losov.

—Losov era o secătură, spuse generalul. Se pare că Talala ne-a scutit de un proces şi de foarte multă tevatură în văzul publicului.

Leskov încuviinţă oarecum din cap. Dar, în ultimă instanţă, era vorba de supremaţia legii. Mereu era vorba de supremaţia legii. Cei zece ani diferenţă de vârstă dintre cei doi bărbaţi de pe canapea măsurau schimbarea de o generaţie din atitudine. Kerbitski începuse serviciul în crepusculul puterii lui Stalin. Îl interesau rezultatele, nu procesul.

—Procurorul era gata să emită un ordin de arestare a lui Losov. N-am mai văzut un caz atât de perfect. Putea servi de exemplu altora.

Generalul ridică din umeri.

—Poliţiştii sunt corupţi. Totdeauna au fost. Miliţia nu e bună decât să dirijeze circulaţia. Lăsă să-i cadă chiştocul trabucului pe pardoseala cu gresie şi îl zdrobi cu piciorul. Poţi dovedi că a fost Talala?

—Da.

—Fără nici o îndoială?

—Da.

Generalul se afundă iar în canapeaua de piele verde

şi veche, gândindu-se:

—I-au văzut o mulţime de oameni în restaurant, continuă Leskov. Tot timpul, Talala s-a dat mare. Crede că este de neatins. Dar noi avem un informator în interiorul organizaţiei lui. Putem...

—Talala este acum deputat al poporului. Are imunitate cât timp este în legislatură.

—Asta poate fi suspendată. Dacă delictul este destul de grav.

—Ar fi un chin.

—A omorât un colonel de miliţie şi întreaga lui familie. N-are importanţă dacă Losov era corupt sau nu.

—Ar fi un chin. Şi am putea pierde.

—Avem martori, probe.

—Am putea pierde. Sau s-ar putea să nu trecem dincolo de primii paşi. Poate că Talala nu este de neatins. Dar e aproape acelaşi lucru. Un deputat al poporului. Cu prieteni sus. Cu un sprijin extraordinar acasă, în Uzbekistan. Am putea pierde şi efortul nostru ar putea fi întâmpinat cu revolte. Trebuie să fiu sincer cu dumneata, Pavel Ivanovici. Losov nu era chiar aşa de important pentru superiorii noştri comuni.

—Vreau să-l am la mână pe ticălosul ăsta, spuse brusc Leskov, neputându-şi reţine cuvintele.

—Ştiu, spuse calm Kerbitski. Şi eu aş vrea. Dar o să-l prindem cu ceva mai mare, ceva care să conteze pentru cei care iau deciziile finale.

—E un infractor. A omorât cu sânge rece opt oameni.
Generalul îşi duse degetele la buze, pufăind dintr-o urmă de trabuc.

—Să fim sinceri, prietene. În ţara asta, astăzi, opt oameni nu contează prea mult. O, sunt de acord că e o crimă oribilă. Şi eu, tot aşa de mult ca dumneata, vreau

să-l aduc pe ticălosul ăsta măsliniu în faţa legii. Dar trebuie să fii de acord că o să ia câtva timp. E chiar omul nepotrivit la un moment nepotrivit. Kerbitski zâmbi. Pe vremuri, fireşte, totul ar fi fost mult mai uşor. Talala ar fi putut dispărea de pe faţa pământului şi toţi s-ar fi prefăcut că el, pur şi simplu, nici n-a existat vreodată. Nu toate schimbările pe care le-am văzut, dumneata şi cu mine, au fost în bine, Pavel Ivanovici.

—Eu mă conformez legii. O respect.

—Dar mai întâi trebuie să o facem. Generalul oftă. Drace, toate sunt la jumătate de drum. Uneori, pot fi optimist. Dar niciodată nu mă ţine prea mult. Cel mai adesea prevăd o altă perioadă, plină de necazuri, cum se îndreaptă spre noi implacabil, cum vezi că vine în stepă o furtună şi umple încet orizontul. Privi o clipă într-o depărtare imaginară. Ascultă-mă. Fă-i dosarul lui Talala. Fă-l aşa de mare şi de concret, încât cei din limuzine cu perdele la geamuri să nu poată închide ochii. Fă-o temeinic, pe îndelete. Implică-i pe atât de mulţi aflaţi mai sus de el, încât aceştia să fie uşuraţi dacă-l pot sacrifica pentru a ne domoli pe noi. Şi, între timp, nu vorbi pe aici, prea mult sau prea tare, despre forţa legii. Sunt ape din adâncuri pe care chiar şi tinerii colonei inteligenţi, bine situaţi, pot să nu le observe până când se trezesc că înoată din răsputeri să-şi ţină capul deasupra apei.

Leskov nu auzi avertismentul. Toate gândurile îi erau concentrate asupra lui Ali Talala, furios că omul care comisese o asemenea faptă, pe fondul unui număr nesfârşit de alte ilegalităţi, poate să meargă liber pe stradă, ca un cetăţean onorabil şi privilegiat.

—Şi dacă-i facem un „dosar mare”? Dacă putem afla exact în faţa cui răspunde? întrebă Leskov. Ne vor susţine superiorii noştri comuni să-i demascam şi pe ei?

Sau o să fie noua justiţie la fel de selectivă ca şi cea veche?

Leskov se uită la general. Un nas care se borcăna, smocuri de păr de om bătrân în urechi. Lucrase din când în când ani de zile pentru Kerbitski şi avea încredere în el. Deşi felul lor de a gândi era în divergenţă uneori, Leskov era convins că şi generalul ajunsese să creadă în justiţie, într-o societate a cărei ordine nu se bizuia întru totul pe capricii şi teamă. Îl văzuse pe bătrân luând decizii curajoase. Chiar înainte să înceapă să sufle alte vânturi. Dar Kerbitski îmbătrânea. Îşi încetinea ritmul.

—Mai întâi, spuse bătrânul, să-l luăm pe Talala. Să fim metodici şi inteligenţi şi să ne clădim o poziţie atât de solidă, încât să fie inexpugnabilă. Să punem mâna pe Talala şi apoi, după ce ne ocupăm de el, putem începe să urcăm. Punem noi mâna pe ei, Pavel Ivanovici. Dar e mai bine să aşteptăm până când lupul se desprinde de haită. Ca să-l putem ataca separat. În loc să ne luăm deodată de întreaga haită.

—O să fac dosarul. O să fac dosarul de-o să pută până la cer, dacă încearcă să-l mușamalizeze.

Kerbitski încuviinţă din cap şi băgă mâna în buzunar după o altă ţigară de foi.

—Aşa trebuie să facem.

Căută chibriturile. Leskov se ridică şi luă de pe birou o brichetă. Când lucra singur, fuma ţigări. Dar rareori fuma în faţa cuiva.

—Mulţumesc, spuse Kerbitski, aplecându-se în faţă peste burtă, ca să primească foc de la brichetă.

Leskov puse la loc bricheta şi se aşeză. Generalul scoase o altă trâmbă în fumăraia din jur.

—Ştii, zise Kerbitski, noi l-am făcut pe Talala. El este tot atât produsul acestui sistem, cât şi dumneata sau eu.

Chiar mai mult. Noul om sovietic. Aflat între două lumi şi mulgându-le din răsputeri pe amândouă. Poţi chiar fi sigur că cei ca el sunt patrioţi, în felul lor egoist. El n-ar vrea nicio-dată ca Uzbekistanul să-şi ceară independenţa. Asta ar însemna sfârşitul vacii mulgătoare. Noi l-am învăţat posibilităţile de corupţie pe care i le poate oferi numai o entitate mai mare.

Generalul îşi savura trabucul, o havană, una din ultimele bunătăţi din visul revoluţiei mondiale.

—E un individ sângeros, spuse Leskov.

—În cea mai bună tradiţie central-asiatică.

—Aş vrea să-l bag în puşcărie chiar azi. E mânjit de sânge. Ţigările de foi erau pentru Kerbitski o mare desfătare.

Era una dintre ultimele lui plăceri. Leskov ştia că viaţa particulară a bătrânului mergea prost de ani de zile. Că amândouă fiicele aveau căsnicii nenorocite.

—Acolo, acasă, în Uzbekistan, desigur, n-ar fi socotit un ucigaş sau un hoţ, spuse generalul. Doar un bun furnizor. Şi după câte ştiu, e foarte popular. Procură lucruri pe care statul însuşi nu le poate furniza. N-am crezut niciodată că aceste „mafii” apar pentru că toţi oamenii sunt, în fond, răi. Priviţi obiectiv, ei doar acoperă golurile lăsate de sistem, întreaga crimă organizată exploatează ineficienta şi deficienţa guvernării. Şi, în fine, Talala e doar o prelungire modernă a vechii tradiţii central-asiatice a emirilor şi sultanilor, sursă de belşug, exemplul datoriei împlinite, dătătorul de legi. Când profită pe seama noastră, când ne înșeală, oamenii lui nu pot decât să-l admire.

—Un ucigaş, e un ucigaş.

Generalul clătină din cap a mirare prefăcută.

—Foarte bine. Fă cum crezi, prietene. Zâmbi. Mereu

mă faci să mă gândesc cum erau bolşevicii de la început. Oameni cu foc în ochi şi foame în burtă care credeau cu adevărat...

—Oameni pe care noi i-am omorât.

Generalul ridică din umeri.

—Stalin i-a omorât. Nu noi. Oricum, sunt din aceia care-or să spună că totdeauna trebuie să te debarasezi de fanatici după ce au servit scopului.

Surâse iar. Şi Leskov surise.

—Să sperăm că o să aştepte până când o să servesc scopului meu.

După ce generalul plecă, Leskov deschise fereastra ca să lase să iasă fumul sub cerul de iarnă. O clipă căscă ochii fără ţintă la străzile cenuşii şi întunecate ale Moscovei. Fugăriţi de farurile slabe şi de frig, pietonii se grăbeau să treacă prin mâzgă, cu faţa acoperită, ferindu-se de vânt. Chiar şi pe vremea cea mai bună, în aerul Moscovei era întotdeauna o notă de mâhnire. Iarna, ea devenea o simfonie. Moscova fusese totdeauna un oraş trist. Un oraş de supravieţuire. Iar el îl iubea foarte mult.

Se aşeză la locul lui în spatele biroului, savurând aerul proaspăt. Secretara îi pusese cu grijă dosarul lui Talala în mijlocul teancurilor ordonate de cărţi, corespondenţă şi note informative. Era aprigă, supusă şi modestă, cu ciorapi croşetaţi şi păr încărunţit strâns într-un coc. Şi ea era Moscova, cum erau şi fetele destul de tinere ca să poată zâmbi, de gât cu prietenii lor, pe scările rulante nesfârşite din staţiile de metrou.

Deschise dosarul de carton. Era gros, cu hârtie fixată de interioarele ambelor coperţi, şi se deschidea greu. Avea fotografii noi. Talala însuşi, mic şi curat, cu o expresie care nu spunea absolut nimic. Membrii familiei,

în mătăsuri uzbece. Toţi copiii, băieţelul arătând bolnav. Copiii erau în Asia Centrală suprema bogăţie. Iar Talala era sărac în băieţi. Apoi era fata.

Leskov fusese surprins prima dată când văzuse o poză a lui Şirin Talala. Povestea ei nu era neobişnuită. Fata din Asia Centrală, de bani gata, vine la Moscova şi îşi face de cap. Dar frumuseţea ei o detaşa. Chiar şi într-o poză în alb şi negru, luată clandestin, farmecul ei era spectaculos de clar, solicitând atenţia unui bărbat.

Brusc, Leskov închise dosarul, hotărând să lucreze la el mai târziu. Avea alte dosare, alte probleme şi le neglijase. Dosarul lui Talala o să fie ultimul din seara aceasta. Dar, minute în şir, nu se putu sustrage amintirii frumuseţii fetei. După mai mult de douăzeci de ani de lucru la direcţia de cercetări interne a KGB-ului, nu-şi putea aminti decât de câteva cazuri în care să fie implicată o femeie atât de frumoasă, măcar tangenţial. Dar fiecare dintre acele puţine cazuri şi puţine femei aveau un lucru în comun. Ele terminau, invariabil, prost.

Prea multă frumuseţe pentru lumea asta, gândi Leskov calm, trist. Era o chestiune de fizică, de chimie. Se uită la o altă fotografie, una din puţinele pe care le ţinea înrămate pe birou. Era veche, puţin decolorată şi cu doi băieţi, evident fraţi, cel mai mare în pantaloni lungi, cel mai mic în pantaloni scurţi şi largi, plasaţi pe un fundal format dintr-un măr şi un gard rupt.

Clătină din cap şi se apucă de lucru.

Capitolul 8

AVIONUL ATERIZA LA SAMARKAND, în lumina slabă de început al unei zile de iarnă. Ali Talala şi familia sa şi gărzile de corp fură escortaţi primii, urmaţi de ceata de pasageri, cu pachetele şi sacoşele burduşite. Trei mari automobile negre aşteptau pe pistă cu motoarele duduind. Se strânsese un grup mic de personal al aeroportului, în ciuda frigului, pentru a-şi arăta respectul. O fetiţă uzbecă măruntă, cu faţa aproape nevăzută în păturile şi faldurile îmbrăcămintii tradiţionale de iarnă, ţinea un buchet de garoafe roşii de seră în faţă, ca un soldat care prezintă onorul. La un cuvânt din partea unui bărbat cu o cicatrice de cuţit, care se întindea de la tâmplă până la colţul gurii, ea alergă în întâmpinare.

— Bun venit acasă!

Talala respiră adânc. Dincolo de mirosul de combustibil şi gaze de eşapament, îşi închipui că poate deja să simtă mirosul deşertului. Simţi o dorinţă copilărească să lase în urmă aeroportul, să alerge de-a lungul bulevardelor modernizate ale Samarkandului, să gonească pe lângă câmpurile otrăvite de insecticide până la dealurile unde strămoşii săi stăpâniseră lumea călare. Dar îşi controla pasul. Expresia feţei nu dezvăluia nimic. Ritualul era important. Îşi deschise braţele spre flori şi spre fata care alerga.

După o avalanşă de salutări, Talala intră în partea din spate a primei maşini şi aceasta porni în trombă, lăsând în urmă restul familiei. Celelalte două automobile aveau să-i ducă direct la casa mare dintre dealuri. Dar Talala avea un ritual stabilit pentru când sosea acasă şi era de o importanţă vitală ca el să-l urmeze, ca şi cum ar fi fost pentru un emir sau han de mult decedat.

El împărţea locul din spate al maşinii cu un bărbat extraordinar de chipeş, de vreo treizeci şi cinci de ani.

Excepţional de înalt şi de muşchiulos pentru un uzbec, Mustafa Gogandaev avea trăsăturile unui prinţ dintr-o poveste orientală. El îmbina aura puterii fizice cu o eleganţă a gesturilor pe care nu o putea egala nici un rus. Când fusese mai tânăr, Mustafa Gogandaev îşi câştigase o mare faimă de distrugător al bunului nume al femeilor şi trecutul său era doldora de eşecurile violenţelor taţilor, soţilor, fraţilor, amanţilor. În ciuda capacităţii de a se apăra, ar fi fost mai de mult omorât, dacă nu ar fi fost un membru al marelui clan Talala. Sângele său ilustru îl salvase. Mereu şi mereu.

Totuşi, notă Talala, în lume era o justiţie teribilă. Gogandaev se căsătorise — după aparenţe din dragoste. Îşi alesese de soţie o fată relativ săracă, dintr-o familie oarecare. Dar ea avea o frumuseţe surprinzătoare. Era băieţoasă şi vioaie, ca din altă lume. Gogandaev se revoltase împotriva familiei sale, împotriva tradiţiei, împotriva bunului simţ şi o luase în căsătorie. Crescut pentru un mare viitor, în mijlocul familiilor care cârmuiau, de fapt, Uzbekistanul, el nu-şi consolidase poziţia făcând o căsătorie care să prelungească înrudirea clanului său cu o altă familie cu putere. Dând naibii cerul şi pământul, el se căsătorise cu îngerul său, copleşind-o cu daruri. Doar ca să o găsească în pat, ziua în amiaza mare, cu un mecanic auto lăbărţat asupra ei. Gogandaev îi omorâse pe amândoi cu mâinile goale. Şi nu se mai atinsese vreodată de altă femeie, pe cât ştia lumea. În schimb, deveni un reprezentant formidabil şi nemilos al intereselor familiei sale, răsturnând în cele din urmă autoritatea vârstei şi devenind ajutorul lui Talala în toate treburile practice, omul care lua deciziile în absenţa stăpânului.

—N-am văzut-o pe Şirin, remarcă Gogandaev în

treacăt, în timp ce automobilul mâna spre norul negru-cenuşiu de poluare care marca marginea reală a Samarkandului.

—E la studii, spuse Talala, privind prima casă dărăpănată de pe costişă prin geamul automobilului. N-a putut să vină acasă.

—Dar e bine?

—O, da. Îi întrece pe ruşi. Şi studiile i se par uşoare.

—Toți ceilalţi sunt bine?

—Da, slavă Domnului.

Talala constată că folosea vechea expresie tot mai mult.

În trecut, clanul Talala avusese şi el partea sa de probleme cu religia. Inclusiv acuzaţii de erezie, chiar de vrăjitorie, în secolul al optsprezecelea, emirul de Buhara impusese pedeapsa cu moartea asupra oricărui membru al clanului Talala prins pe teritoriul său şi chiar în Samarkand, căruia cei din clanul Talala îi plăteau tribut, cu mai multă sau mai puţină credinţă, şi nu privise întotdeauna cu simpatie spiritul de independenţă al oamenilor neîmblânziţi dintre dealuri. Sub puterea sovietelor, decenii la rând, orice expresie religioasă, orice vorbe care aminteau de Dumnezeu, fie cât de nevinovate, aduceau necazuri sau mai rău. Dar iar se mişcau nisipurile şi îi văzu pe ai săi că aveau tot mai mult nevoie de sprijin în vorbe pe care li-l ofereau vechile formule. Mai presus de orice, omul trebuie să aibă simţul timpurilor.

La distanţă, sub cerul cenuşiu, învăluitor, Talala văzu cupola uriaşă a moscheii Bibi-Hanîm şi mormanul de ruine dimprejur. Totul era învelit în schele şi o macara inertă împungea cerul. Neglijată de secole, marea moschee era, în sfârșit, în răstimpuri, restaurată. Talala

contribuise la alocarea de fonduri pentru proiect. Şi asta se potrivea cu spiritul timpurilor.

Automobilul de lux ocoli câteva autobuze galbene care lăsau dâre uriaşe de gaze de eşapament. Vehiculele erau atât de aglomerate, încât geamurile aburiseră. După ele, pasagerii arătau doar ca nişte pete colorate imprimate pe sticlă. Automobilele particulare şi taxiurile se cutremurau pe roţile uriaşe, în timp ce camioanele albastre, pe jumătate stricate, transportau alimente şi combustibil pentru oraş. Chiar şi cu geamurile etanş închise, interiorul automobilului mirosea urât a benzină ieftină.

—Spune-mi, frate, spuse Talala, ce-i cu problema asta de la graniţă?

În avion, dormise doar scurt timp şi prost. Dar anumite chestiuni nu puteau aştepta până după ce se odihnea.

Gogandaev aşteptase doar un semn că Talala era gata să se apuce de treburi.

—Am pierdut un transport întreg. Doi dintre oamenii noştri au fost arestaţi.

Talala înălţă o sprinceană.

—Au... vorbit?

—Nu. Au murit îndată ce au fost închişi. Talala se uită aspru la bărbatul mai tânăr.

—A trebuit să o facem, zise iute Gogandaev. Nu era sigur că puteam avea încredere.

În maşină, cei doi bărbaţi tăceau. Un băiat încotoșmănat îşi lovi măgarul cu bâta, mânând animalul împovărat de o parte a şoselei.

—Trupele de graniţă au un comandant nou. Încă n-a cerut bani. El personal a condus patrula care a prins în ambuscadă transportul nostru.

Circulaţia se înteţi în jurul lor, haotică şi cunoscută.

—Poate, zise Talala, încearcă să forţeze preţul.

—I-a pus deja sub stare de arest pe vreo cinci-şase dintre proprii săi oameni. Fiecare dintre ei a lucrat cu noi. Figura lui Gogandaev deveni rece. N-am primit nici măcar vreun avertisment despre numirea lui. Se pare că KGB-ul s-a gândit, în sfârşit, serios să închidă graniţa.

Talala se uită la o femeie înfofolită care-şi ducea copiii, şi ei încotoşmănaţi, de-a lungul primului trotuar. Case cu un singur etaj, din blocuri de zgură şi beton prost turnat, stăteau cocoţate pe panta unei viroage. Dintr-un butoi de petrol se înălţa fum negru.

—Merge în cicluri, spuse Talala. Am văzut asta de trei, poate de patru, ori în viaţa mea. Face numai rău tuturor. Şi, la sfârşit, schimbările continuă. Ruşii vor să traseze o graniţă contra cursului istoriei. Dar istoria — şi negoţul — sunt mai puternice decât ruşii. Zâmbi. Aproape compătimitor. Ruşii vor să modeleze lumea după placul lor. În timp ce un om înţelept acceptă lumea cum e şi profită de pe urma ei.

—Sunt convins, zise Gogandaev, că acest individ nou o să constituie o problemă specială.

Talala oftă. Chestiunea aceasta strica atmosfera sosirii sale.

—Vom cerceta această problemă, fiule, îi promise el bărbatului mai tânăr. Dar este clar că nu putem permite ca ruşii să-şi depăşească limitele. Şi eu nu voi încerca să-i domolesc.

—Acestui nou comandant îi place să meargă în patrulă cu oamenii săi. Să se obosească făcând treabă de locotenent.

—Poate, zise Talala, le arată locotenenţilor cum se face treaba.

—Poate o să aibă soarta unui locotenent. Dealurile din desert sunt încă locuri sălbatice.

Talala încuviinţă.

—O să ne gândim la asta. Apoi oftă. Păcat că şi-au terminat războiul. Atunci era mult mai uşor.

În ultimii, cei mai imenşi, ani de război din Afganistan, Talala şi ai săi, împreună cu neamurile lor, puseseră la cale o operaţiune meticuloasă şi frumoasă de la baza aeriană Ba-gram. Soldaţii sovietici mureau de boli contagioase într-o fundătură a Afganistanului, unde tifosul, ciuma şi holera făceau tot atât de mult parte din schimbarea anotimpurilor ca şi soarele, vântul şi zăpada, iar corpurile lor erau transportate acasă în sicrie ermetizate. Punctul de intrare fusese Samarkandul, unde se înfiinţase un centru sofisticat de decontaminare. La început, oamenii lui Talala, pur şi simplu, încărcaseră saci de heroină şi calupuri de haşiş împreună cu cadavrele. Dar, mai târziu, ei perfecţionaseră sistemul într-atât, încât cadavrele rămâneau în Afganistan, iar narcoticele, de greutatea corpurilor, ajungeau în Uniunea Sovietică, destinate să potolească pofta tinerilor veterani care deveniseră narcomani în timp ce-şi serviseră patria şi care acum patrulau pe străzile Moscovei sau Kievului în zdrenţe, urmărind nedomoliţi să ajungă la raţia pe o zi din preţiosul praf alb sau, pur şi simplu, în căutarea câtorva bucăţi de haşiş care să-i ajute să'uite dispreţul cu care îi privea societatea.

—O să trecem peste greutatea asta, spuse Talala cu un ton categoric.

Gogandaev aşteptă la un stop roşu, apoi spuse:

—Am auzit că a fost o problemă la Moscova.

—O chestie minoră. Un alt rus obsedat de propria sa grandoare. Chiar şi proprii săi oameni s-au bucurat că au

scăpat de el, zâmbi Talala. Ca toţi ruşii, era necinstit cu cei din propriul său neam. A furat din mâna celui care îi apăra viaţa. Cel mai prostesc lucru pe care îl poate face un om.

—Chiar aşa.

—Acum mă aştept la ceva greutăţi cu ucrainenii. Aduc atât de multă băutură din Polonia, încât s-ar putea să încerce să o vândă ieftin. Sper să se poată evita un conflict. Aş vrea să ajung la un acord onorabil cu ei. Dar sunt tot slavi. Ucraineni, ruşi, nu-i nici o deosebire. Nu sunt capabili să vadă dincolo de cel mai mic avantaj pe care l-ar putea obţine.

—Ne putem înţelege cu ucrainenii, spuse Gogandaev. Dacă se ajunge la aşa ceva.

—Da. Ucrainenii încă şovăie să pună degetul pe trăgaci. Se mai tem de lege.

—Şi o să piardă totdeauna în faţa celor care nu se tem.

—N-avem de ce ne teme.

—Teama e pentru câini. Curajul e pentru bărbaţi.

De data asta, Talala se opri puţin înainte de a răspunde:

—Şi mintea e pentru bărbaţi. O să ne gândim la asta.

Maşina ocoli muzeul naţional, o clădire ca o ladă mare şi turtită, şi se opri în faţa Reghistanului, parcând ilegal. Aceasta era prima fază a ritualului.

Talala coborî din maşină singur, sorbind aerul rece şi acru.

Ochii săi îngustaţi se concentrară asupra grandorii monumentelor din faţa sa, necercetate de turişti în acest anotimp neprielnic. Îl auzise o dată pe un ghid spunând unui grup de turişti ruşi cu feţe bovine că stilul arhitectonic al complexului de moschei, madrasale şi

minarete, fusese excesiv influenţat de design-ul persan. Că nu putea fi considerat pur. Pentru Talala, asta era o prostie. Nu cunoştea o mai mare puritate decât aceasta, în afară de deşertul însuşi. Aceste măreţii masive, făţuite delicat cu plăci, erau inima cetăţii lui Timur cel Şchiop. Chiar după cincizeci de ani de viață, Talala încă simţea minunea de fiecare dată când stătea în faţa monumentelor. În cea mai nefavorabilă lumină, în cele mai proaste zile, Reghistanul era sublim. În zilele bune, când soarele strălucea pe plăcile de ceramică, era un tablou celest. Marile boite arătau neasemuita iscusinţă a omului, mărturisind generozitatea lui Dumnezeu revărsată asupra poporului său ales. Era un semn al credinţei care trecea din-colo de lipsa de credinţă a acestor vremuri aspre. Şi când te aşezai şi priveai cu adevărat în tihnă, te cufundai în mări de albastru şi verde, în sori aurii orbitori, apoi te înălţai spre lună pe spatele unui leu vărgat ca un tigru. Dar, pentru Talala, valoarea se afla dincolo de splendoarea imaginii, în afirmarea măreţiei poporului său, o măreţie care va rezista dincolo de privirile condescendente ale străinilor cu sufletul bolnav de necumpătare şi minciuni. Şezând în faţa marilor faţade, nu putea să-i înţeleagă pe tinerii care îşi cereau independenţa de Uniunea Sovietică. Lui i se părea aşa de limpede că ruşii deveniseră robi, fără măcar să-şi dea seama. Şi Ali Talala nu voia să-şi elibereze robii.

Şezu singur un timp pe o bancă rece de lemn pusă pentru turişti. Pe vreme bună, îi plăcea să se uite la străinii care se poticneau cu gura căscată, minunaţi în lipsa lor de înţelegere, îşi citeau unii altora din ghiduri, înconjuraţi de o lume în care tot ce era de import se găsea în spatele uşilor închise, şi se mândreau cu

cunoştinţele lor.

Gogandaev păstră, din respect, distanţa obişnuită. Doar văzându-l, Talala era totdeauna impresionat. De-ar fi avut un fiu ca-el. Gogandaev era visul unui tată. Totuşi, Talala era convins că, dacă Şirin s-ar fi născut bărbat, ea ar fi fost şi mai puternică, şi mai capabilă. Şirin, care era fiul său, afară de un accident al cărnii. Şirin, o femeie cu suflet de bărbat. Dintre toţi copiii săi, doar ochii lui Şirin aveau adâncimea, profunzimea pasiunilor ochilor unui bărbat. O iubea atât de mult, încât ar fi încălcat pentru ea orice lege. Pe o altă fiică ar fi pus-o în lanţuri într-o groapă, dacă ar fi manifestat doar jumătate din independenţa lui Şirin. Dar el ştia că tăria ei nu putea fi zdrobită în felul acesta. Ea îi amintea de reginele războinice din poveşti, dintr-o vreme când istoria exista doar în memoria poeziei şi cântului. În sinea lui ştia că ea era departe de a fi o fiică ideală. Dar hotărâse să nu examineze chestiunea prea îndeaproape. Ştia că nu putea supravieţui anumitor descoperiri pe care le-ar fi făcut. Aşa că o lăsă pe Şirin să-şi urmeze calea, conştient fiind de pornirile care îi rodeau sufletul. Părea că, dintre toţi copiii săi, doar ea îi moştenise sângele. Nu ştia ce-i va fi dat să ajungă. Dar chiar şi acum, în ţara sa, bănuia că fiicei sale i-ar fi mai bine dacă ar rămâne pentru totdeauna printre duşmanii săi. Lumea uzbecilor nu avea loc pentru o asemenea femeie. Se îndoia că vreun bărbat ar reuşi vreodată să o lege de el pentru o viaţă de om.

Privi spre locul în care aştepta Gogandaev. Nici măcar un bărbat ca acesta. Şirin era mai puternică decât oricare dintre ei. Iar un tată nu putea spera decât în mai bine, ignorând muşcătura zvonurilor.

—Să mergem, spuse Talala.

Când bărbatul mai bătrân se apropie, Gogandaev nu

făcu nici o mişcare.

—Trebuie să stăm de vorbă, îi spuse el stăpânului. Aici, nu lângă şofer.

Talala alungă ultimele fărâme de visare.

—Ce s-a întâmplat?

—Şamil, spuse Gogandaev.

—Băiatul lui Karali?

Gogandaev încuviinţă.

—Băiatul a fost văzut că vinde heroină. Oamenilor noştri.

—*Unde?*

—În Taşkent. Ştii cum merg acuma treburile în Taşkent. Mult mai prost decât aici.

—Ruşii. Şi celelalte pocitanii. Acum Taşkentul e oraşul lor.

—În afară de bazar.

—Da.

—Totuşi, mă gândeam că trebuie să ştii.

—Şi eşti sigur? întrebă Talala trist. Negreşit?

—Negreşit. A murit un băiat.

—Unul dintre ai noştri?

—Da.

Talala se izola în tăcere. Deveni judecătorul. Apoi se uită în ochii aspri ai bărbatului mai tânăr.

—Totdeauna am crezut că Şamil e un băiat bun, care promite.

Gogandaev mişcă din cap, învoindu-se solemn.

—Ce vrei să fac?

—Ucide-l, zise Talala fără să mai şovăiască.

—O să-l omoare, declară femeia. Plângea. Pe jumătate ascunsă de hainele de iarnă, în care aşteptase trei zile ca să fie primită în audienţă, şedea plecată, plină

de umilinţă, în faţa biroului omului care, credea ea, avea putere asupra vieţii şi a morţii fiului ei. Soldaţii ăia îl bat. Îi fură banii. Nu e solid şi nici puternic. O să-l omoare.

Talala se uită la femeie. Venise fără bărbat, care ar fi fost prea mândru ca să recunoască neputinţa fiului de a se apăra, iar uzbecul tradiţionalist din Talala se revolta împotriva unei asemenea demonstraţii de independenţă din partea unei femei. Pe de altă parte, era mamă. Disperată. Şi mulţumită principiilor puterii sovietice, femeile aveau dreptul de a vota — care, de curând, prezenta importanţă. Talala ştia că reţeaua de legături dintre femeile aparent tăcute din ţara sa era cel puţin la fel de eficientă ca şi comunicaţiile prin satelit. Bărbatul care, în asemenea circumstanţe, îşi arăta înţelegerea faţă de o mamă disperată putea doar să-şi extindă puterea personală.

Însă cazul prezenta probleme complicate.

—Măicuţă, zise Talala, e o problemă foarte gravă. E limpede că băiatului dumitale i se face o mare nedreptate. Nu eşti prima mamă care vine la mine cu asemenea plângere. Serviciul militar a fost totdeauna aspru, iar Armata Sovietică are legea ei. Ar fi necinstit să pretind că aş putea să bat din palme şi să-ţi aduc băiatul acasă.

—Dar... tovarăşe Talala... Începu femeia din nou. se adresase iniţial cu cuvântul uzbec pentru stăpâne, dar el o corectase iute. Tovarăşe Talala, mi-e atât de teamă. E un băiat atât de sensibil. N-a putut niciodată măcar să vadă cum se taie un animal.

Băiatul respectiv nu-i părea prea simpatic lui Talala. Dar, la urma urmelor, era un compatriot care servea în armata slavilor. Şi, cel puţin, acesta mai trăia. Multe dintre mamele celor care-şi făceau stagiul, care veneau

la el, îl rugau să facă investigaţii privind moartea fiilor lor — şi doreau dreptate, răzbunare. Timpurile de-acum nu erau bune pentru un central-asiatic înrolat în armata cu pielea albă a Moscovei. Uzbecii, tadjicii, kirghizii, turkmenii şi kazahii primeau doar cea mai rudimentară pregătire militară şi li se dădeau corvezile cele mai înjositoare. Colac peste pupăză, erau maltrataţi. Unii se sinucideau. Alţii mureau misterios „la datorie”. Şi chiar un om cu atâtea legături ca Talala găsea că e aproape imposibil să primească răspunsuri la obiect de la Ministerul Apărării.

—Măicuţă, spuse Talala. Îţi promit că voi face tot ce pot ca să-ţi ajut băiatul. O să cercetez personal cazul. Sper numai ca fiul dumitale să recunoască binecuvântarea lui Dumnezeu în dragostea unei mame, o mamă pentru care nici un sacrificiu nu e prea mare. Păcat, gândi el, că băiatul nu fusese luat de trupele Ministerului Afacerilor Interne. Asta ar fi fost uşor de aranjat. Trebuie să facem tot ce putem pentru un băiat atât de bun. Şi pentru bunele mame ale Uzbekistanului.

Talala oftă şi se aşeză în fotoliul somptuos, fiind vag conştient de faptul că, de la Vilnius până la Vladivostok, alţi birocraţi şedeau în fotolii identice din birouri identice, ascultând plângeri identice. În provincie, puterea politică a omului nu era determinată de atitudinea sa faţă de marile probleme, ci de abilitatea de a fi personal de ajutor oamenilor săi.

—E mare lucru, şi îngrozitor, să fii mamă, continuă Talala. Apoi, cu grijă, cită un poet uzbec tradiţional: Să fii mamă înseamnă să vezi cu un ochi splendoarea lui Dumnezeu şi cu celălalt, întunecimea iadului.

Femeia înţelese că timpul afectat pentru ea se sfârşise şi se ridică umilă, făcând plecăciuni nervoase şi

bâjbâind după bagaje — un sac vechi şi o pungă de plastic cu figura unui cântăreţ de pop occidental.

—Te rog, vezi să-i dai, înainte de a pleca, tovarăşului Gogandaev toate amănuntele privitoare la fiul dumitale. Poți avea încredere în el. Mi-e ca un fiu.

Şi ea plecă. În locul ei veni un director de gospodărie colectivă care nu putea face rost de piese de schimb pentru tractoare. Apoi veni un tânăr, înrudit de departe cu familia Talala, care voia să fie ajutat să obţină un apartament în Taşkent. O altă mamă voia să fie ajutată să găsească un medicament prescris de un doctor care citise despre efectele lui, dar nu îl avea, pentru fiica ei suferindă. Un tată care tremura, cu faţa neagră de supărare, se plânse de un băiat din vecini care-i furase cinstea fetei lui, iar acum familia vecinului spunea că n-are nici o vină. Această problemă era foarte delicată, întrucât uşor îşi putea face duşmani de moarte într-o familie, într-alta sau în amândouă. În comparaţie cu arbitrarea unor asemenea nedreptăţi, chiar şi să ai de-a face cu KGB-ul era o chestiune mai simplă. Apoi apăru o delegaţie dintr-un sat îndepărtat, cu oameni umili, ca ţăranii medievali în prezenţa marelui cârmuitor. Purtătorul lor de cuvânt îl imploră pe Talala să înlesnească acordarea unei autorizaţii pentru construirea unei moschei în sat şi ajutorul în procurarea materialelor de construcţie. Cu cinci ani mai înainte, Talala ar fi respins rugămintea, întrucât acordarea autorizaţiei ar fi însemnat încălcarea îngrozitoare a liniei partidului. Acum, îşi luă notiţe şi le făcu promisiuni sătenilor.

Parada solicitanţilor dură până după-amiaza târziu. Talala era obosit de călătorie şi-şi dorea să ajungă la casa dintre dealuri, unde soţia îl aştepta cu ceai fierbinte de mentă, pâine aurie şi un miel de curând tăiat.

Servitorii săi îi ridicaseră probabil iurta în spate, pe dealuri, departe de întreaga civilizaţie rusească. Covorul de călăreţ, de un roşu intens, care fusese al tatălui său, era întins pe spatele bălţat al calului său arăbesc. Aerul rece, dulce cobora din munţi. Dar, datoria înainte de toate.

Ultimul vizitator se prezentă cu numele de Mamun Ersari. Numele de familie era foarte comun în vestul Uzbekistanului, unde se afla o populaţie turkmenă numeroasă. Omul purta un costum închis la culoare, cu o cămaşă albă simplă, încheiată la gât, şi o tichie pătrată, cu broderii, care-i stătea spre ceafă în maniera tradiţională. Arăta inteligent, educat, iar mâinile nu-i fuseseră bătătorite de munca manuală. Se purta cu o insolenţă liniştită, pe care doar un om de familie bună îndrăznea să o manifeste, iar privirea sa o întâlnea pe cea a lui Talala ca şi cum ar fi fost egali. Talala ar fi trebuit să cunoască faţa unui asemenea om. Avea memorie foarte bună pentru figuri şi nume, o obişnuinţă înrădăcinată într-un popor care trăise atât de mult timp fără să poată să-şi noteze lucrurile pe hârtie. Dar bărbatul acesta era un necunoscut.

—Fii binecuvântat de Dumnezeu, Ali Talala, spuse omul, făcând un gest uşor cu mâna.

Deci, asta era. Desigur. Talala luă atitudinea potrivită în astfel de ocazii.

—Şi dumneata, prietene. Ce problemă te aduce la uşa mea?

—Nu-i nici o problemă. E doar voinţa lui Dumnezeu.

—Facă-se voia sa.

—Eşti un om mare, Ali Talala.

—Dumnezeu a fost milostiv.

—Oamenii îți urmează toate mişcările.

—Îi slujesc pe oameni.

—Ei te urmăresc şi știu că lucrurile sunt bune la timpul lor.

—Fie ca Dumnezeu să-mi dea înţelepciunea să văd ce e drept.

Frăţia sufită, decise Talala. Greu de spus care ramură. Dar nu prea conta, întrucât nici una din ele nu îi era prietenă. Pentru aceşti oameni, pe care îi interesa doar restabilirea domniei islamului, el nu era cu nimic mai bun decât un rus.

Poate chiar mai rău. Altădată, l-ar fi aruncat în stradă pe omul acesta.

—Ori de câte ori marele Ali Talala ne face onoarea să se întoarcă la Samarkand, continuă vizitatorul, el ne arată respectul faţă de popor şi strămoşi oprindu-se la Reghistan.

—Omul nu trebuie niciodată să uite izvorul din care a gustat prima dată din apa vieţii.

—Ali Talala îşi arată respectul pentru istorie. Dar nu şi pentru Unicul Dumnezeu Adevărat.

—Dumnezeu judecă omul după ceea ce este în inima lui, nu după locul în care îşi adapă calul.

—Dar Ali Talala nu este doar un om. Iar calul lui nu este doar un cal. Oamenii îl urmează. Dacă Ali Talala ar fi să meargă în schimb la locul sfânt Şah-i-Zindah, oamenii ar vedea nu numai că îşi respectă strămoşii, ci şi că este umil în fata lui Dumnezeu.

Talala înţelese. Ştiuse că va veni ziua când oamenii aceştia vor încerca să ajungă la el, când se vor simţi destul de puternici ca să-şi arunce primele ameninţări blânde. Dar, chiar dacă ar fi dorit, el nu putea ceda direct la dorinţele omului. Ar fi însemnat o dovadă de prea mare slăbiciune. Iar vizitatorul știa asta.

Încă nu venise timpul ca un deputat mirean al poporului şi demnitar al partidului să-şi îndoaie genunchii şi să-şi plece fruntea în faţa vechilor morminte de pe colină. Poate va veni ziua şi poate ea nu era prea îndepărtată. Dar încă nu sosise. Oricum, Talala nu se simţise niciodată atras de mausoleele întunecoase, singuratice, cu aerul lor închis şi evlavia care mirosea îngrozitor a slăbiciune şi ignoranţă. Prefera spaţiile deschise şi proporţiile eroice ale Reghistanului, celebrarea puterii, a vieţii însăşi. Vederea acelor turnuri cu încrustaţii, strălucind în soare, îi sporea sentimentul gloriei. Neamul său construise Reghistanul atunci când ruşii trăiau în colibe de lemn, în mlaştini, îngroziţi de vrăjitoare şi de lumea mare de dincolo de păduri. Samarkandul fusese un centru al civilizaţiei când Kremlinul Moscovei era doar o palisadă de lemn. Chiar şi astăzi, Kremlinul nu avea nimic asemănător măreţiei aproape însufleţite a Sir Dorului. În vechiul Samarkand, Ulugh Beg îmblânzise stelele cu matematica într-o epocă în care cea mai înaltă expresie a culturii ruşilor fusese promiscuitatea în noroi.

Nu. Nu va renunţa aşa de uşor la vizitele la Reghistan. Dar nu erau motive să evite orice compromis. Putea să-şi arate generozitatea.

—Am obiceiul să merg la Reghistan, îi spuse Talala străinului, pentru că locul acela semnifică măreţia vie a po-porului nostru. Inima mă duce acolo, iar, în asemenea chestiuni, omul trebuie să-şi urmeze îndemnurile inimii. Dar curios lucru ca dumneata să vii la mine chiar la ora asta. Ştii, de mult plănuiesc să fac cândva o vizită, fără ostentaţie, la mormintele de la Şah-i-Zindah. E doar o chestiune de program. Mi-am rezervat timp în ultima zi a şederii mele aici, în sânul poporului nostru. Mă voi opri

acolo în drum spre aeroport. E de datoria mea să inspectez eforturile de restaurare.

Vizitatorul se lăsă pe spate, controlat, urmărindu-l pe Talala, fără zâmbet.

—Ali Talala, spuse el încet, citeşte inimile oamenilor.

—E doar datoria mea într-o asemenea poziţie, în asemenea timpuri.

—Într-adevăr. În asemenea timpuri.

Talala îşi schimbase tonul pentru a arăta că întrevederea se apropia de sfârşit. Dar străinul nu făcu nici un gest că ar fi plecat. În loc de aşa ceva, se aplecă încet înainte.

—Mai este, spuse el, o problemă mult mai importantă.

—Dacă poate fi de ajutor alor mei...

Talala îşi disimula iritarea cu o voce de miere întunecată.

—E chestiunea introducerii scrierii arabe în şcolile din Uzbekistan.

Talala zâmbi uşor.

—Asta-i o chestiune care-i priveşte pe oamenii mult mai mari decât umilul servitor de faţă al poporului. Şi, ştii, primul secretar al partidului, Karimov, în momentul acesta nu susţine întru totul această iniţiativă.

—Atunci trebuie schimbat. De oameni în care are încredere.

Talala zâmbi din nou. O mască. Pe moment, Karimov avea pe cap probleme mai importante, după cum ştia Talala. Timpurile astea erau, într-adevăr, tulburi. În orice caz, facţiunile se deplasaseră şi Talala nu era sigur în ce măsură aveau în zilele astea încredere în el la Taşkent. Preţuit era, desigur. Dar poate că nu de încredere.

—Chestiunea scrierii arabe este vitală pentru poporul

uzbec, insistă vizitatorul.

—Ca şi problemele economiei, ale mediului, ale autonomiei.

Vizitatorul înlătură cu mâna toate astea.

—Nimic nu este atât de important ca voinţa lui Dumnezeu. Poporul nostru trebuie îndepărtat de aceste alfabete blestemate.

—Începutul s-a făcut deja, spuse Talala. Câteva dintre şcolile noastre au deja cursuri de scriere arabă pentru cei interesaţi.

—Un asemenea curs al acţiunii doar exploatează slăbiciunea voinţei pe care ruşii au inoculat-o poporului nostru. Studierea scrierilor Sfântului Coran trebuie să fie obligatorie. Pentru toţi.

—Totuşi, sunt din aceia care spun că scrierea turcă este mai potrivită pentru tradiţiile poporului uzbec. La urma urmei...

—Nici vorbă. E doar Satana care aruncă praf în ochii copiilor lui Dumnezeu. Scrierea Cărţii Sfinte este singura scriere.

Talala credea că va conduce bine întrevederea. Dar nu ţinuse cont de un asemenea fanatism încăpățânat. Făcuse o greşeală. Şi acum pierduse controlul. Acest Ersari — şi Talala hotărî să afle mult mai multe despre el — nu lăsa loc de compromis şi nu dădea posibilitatea unei înţelegeri reciproc avantajoase. Încălca regulile negocierii şi ale protocolului. Era evident că omul dorea o confruntare şi încerca să-l împingă dincolo de limitele calculate. Situaţia îl înfurie pe Talala, care nu era obişnuit cu un asemenea tratament si constată că duce dorul vechilor timpuri, când nu trebuia să participe la delirul unor asemenea nebuni.

În ansamblu, îi displăcea şi nu avea încredere în

fundamentaliştii islamici cu inima împietrită, care, spre deosebire de mullahii tradiţionali din Asia Centrală, se lăsau rareori exploataţi şi pe care îi interesa mult mai mult să uzurpe puterea decât să facă parte din ea. Pentru Talala, lecţia Persiei până în sud era clară.

În silă, Talala începu să vorbească. Nu putea decât să dovedească stăpânire. Orice semn de slăbiciune însemna începutul sfârşitului.

—Sunt de partea tuturor celor care vor pentru poporul meu un viitor mai bun. Dar n-am să silesc pe nimeni împotriva propriei conştiinţe. Cei care vor să studieze scrierea arabă pot foarte bine să o facă. Dar *niciodată* n-am să fac ceva care să micşoreze libertatea poporului meu. Personal, nu stăpânesc scrierea arabă şi nu intenţionez să o învăţ. Dacă vreun copil de-al meu ar dori să o înveţe, nu i-aş sta în cale. Dar n-am să schimb o serie de asupritori cu alţii, o serie de securiști cu alţii.

Vizitatorul pălise. Dar, la sfârşitul vorbelor lui Talala, culoarea îi țâșnise iar în faţă şi venele i se umflaseră la tâmple.

—Cred că ţi-am luat prea mult timp, Ali Talala. Un om atât de mare are multe probleme de care să se ocupe. Regret că nu vezi Calea.

—Calea, spuse Talala, nu e niciodată pe atât de clară pe cât cred oamenii.

—„Calea lui Dumnezeu” străluceşte deasupra oricărei îndoieli.

—Fie ca ochii să-mi fie deschişi, spuse scurt Talala. Vizitatorul îşi mişcă uşor capul, ca şi cum ar fi indicat prezenţa fizică a căii adevărate.

—Într-adevăr. Fie ca ochii să-ti fie deschişi, Ali Talala.

—Fie voia lui Dumnezeu.

—Fie voia lui Dumnezeu.

Vizitatorul îşi întoarse brusc spatele şi plecă, lăsându-l pe Talala şocat, mânios şi fără grai. Îi trecu prin minte că era într-adevăr copleşit. Era mereu obosit şi era sătul de atâta oboseală. Avea nevoie de timp ca să se odihnească, de timp cu Aşi, de timp pentru versuri. Sună să vină Gogandaev.

O clipă mai târziu, chipeşul aghiotant intră în birou.

—Cel care tocmai a plecat, spuse Talala. Vreau să ştiu totul despre el.

Gogandaev păru surprins.

—Vreo problemă?

—Adu-mi numai informaţiile. Cu orice preţ.

O expresie de uluire se aşternu pe faţa lui Gogandaev.

—Spunea... că doreşte numai să-ţi vorbească. Despre un loc la universitate pentru fiica lui.

Talala se uită neobişnuit de tăios la bărbatul mai tânăr.

Gogandaev era un locotenent loial, care încerca să facă să meargă toate cât mai bine posibil şi, în mod normal, se pricepea la aşa ceva. Dar fusese o greşeală gravă să-l lase să intre pe acest Ersari.

—Strigă jos după maşină, spuse Talala. Sunt obosit. Şi avem un drum lung înaintea noastră.

—A, spuse Gogandaev. Am uitat. Cu permisiunea dumitale... M-am gândit să merg cu dumneata mâine la prima oră. Am aranjat nişte treburi pentru diseară. Nişte lucruri minore pe care nu am vrut să le adaug la lista dumitale.

Talala încuviinţă din cap. Aşa să fie. El decise că Gogandaev era dezamăgit că Şirin nu venise acasă. În ultimul timp, arătase tot mai mult interes pentru ea, prima oară de când acest bărbat cu trăsături de erou

arăta interes, după ani de zile, pentru vreo femeie. Talala nici nu-l încuraja, nici nu-l descuraja. Desigur, Gogandaev ar fi fost un ginere pe placul inimii lui. Dar Talala era departe de a fi sigur că un bărbat care nu putuse să ţină în frâu o femeie semianalfabetă de la marginea mahalalei putea să o stăpânească pe Şirin, indiferent cât de chipeş, bogat şi puternic ar fi bărbatul acela.

—O să ne lipseşti la cină, spuse Talala politicos.

—Pot să anulez întrevederile, dacă vrei.

—Nu. Nu, îţi ştii îndatoririle. Nu vreau să te împiedic. Se uită în jur prin birou. Lenin pe un perete, Gorbaciov şi Karimov pe celălalt. Sunt atât de obosit. E timpul să merg acasă.

Mustafa Gogandaev şedea tăcut şi asculta dezbaterea liniştită. Oameni în veşminte uzbece tradiţionale vorbeau cu cea mai mare încredere, asigurându-i pe ascultători de dragostea generoasă a lui Dumnezeu, chiar şi când vocile lor hârâiau de ură. Oameni în costume occidentale şi cămăşi albe ascultau atent şi doar din când în când puneau câte o întrebare. Excepţie făcea Mamun Ersari, omul care îl înfruntase pe Ali Talala în după-amiaza aceea. Aşezat pe podeaua acoperită cu covoare, lângă Gogandaev, Ersari intervenea în şuvoiul de vorbe de câte ori simţea că ele se îndepărtau prea mult de direcţia intenţionată. Când vorbea, vocea lui Ersari avea o rezonanţă de încredere nemăsurată care putea fi uşor confundată cu înţelepciunea. Dar Gogandaev ştia bine. Vocea lui Ersari cunoştea doar o singură înţelepciune îngustă, înţelepciunea urii. Ersari vorbea cu acea varietate de ură, bine definită şi analizată, care trecea dincolo de furie şi ajungea la convingerea rece că nu merită să salvezi

multe vieţi omeneşti şi că marile sacrificii nu înseamnă nimic în comparaţie cu scopurile mari. Era o voce care, recitind milostivirile lui Dumnezeu, nu arăta nici o milostivire faţă de oameni. Era tonul vocii pe care Gogandaev nu numai că-l înţelegea, dar cu care se şi identifica. Multe, multe vieţi omeneşti nu meritau să fie salvate.

Câţiva dintre oamenii în veşminte tradiţionale purtau acoperământul capului specific conducătorilor religioşi în locul tichiilor uzbece obişnuite. Unul dintre aceştia se legănă din şolduri şi începu, pe jumătate şoptind, pe jumătate cântând, să răspundă la o întrebare cu o recitare din Coran. Majoritatea celor prezenţi sau nu înţelegeau limbajul lui Mahomed, sau încă nu-l înţelegeau într-o măsură suficientă pentru a urmări subtilităţile scripturii, dar nu avea importanţă. Ei absorbeau ritmurile şi muzica, închipuindu-şi că înţeleg, în felul lor. La sfârşitul micului discurs, toate vocile de faţă se uniră în cuvintele:

— *Dumnezeu e mare.*

— Şi nu vă lăsaţi înşelaţi, continuă mullahul, de profeţi falşi, de conducătorii lumeşti care cred că drumul poporului nostru va fi netezit de un compromis. Credinţa nu face compromisuri. Fiţi tari în credinţa voastră şi nu lăsaţi pe ni-meni să vă ducă în rătăcire, chiar de-ar fi fratele vostru, chiar de-ar fi tatăl vostru. Doar confraţii ştiu calea adevărată.

— Dumnezeu e mare, spuse Mustafa Gogandaev. Ersari vru să vorbească, iar mullahul consimţi.

— Fratele nostru, Mustafa Gogandaev, mi-a dezvăluit adevărul acestor cuvinte. Astăzi, în vizuina lui Satana, ochi în ochi cu unul dintre servitorii lui, am văzut imposibilitatea mântuirii unui suflet care este pierdut cu

adevărat. Cel care are de-a face cu necredincioşii se înjoseşte mai mult decât cea mai josnică dintre femei. Şi când va veni ziua, trebuie să-i tratezi pe asemenea oameni la fel de aspru cum tratezi o femeie de sângele tău, care s-a oferit ruşilor. Când va veni timpul, blestemaţii trebuie să-şi primească soarta şi câinii de ruşi trebuie să nu aibă spre cine să se îndrepte decât spre diavolii lor. Cu cât este mai puternic trădătorul Credinţei, de atât mai puţină milă va avea parte. Ersari se uită în jurul camerei cu ochii înflăcăraţi. Lista se face tot mai mare, fraţii mei. Când va veni ziua, când focul lui Dumnezeu se va pogorî, Ali Talala va trebui să moară.

Mullahul care recitase pe larg din Coran se trezi dintr-o uşoară somnolenţă la auzul numelui lui Talala.

—Cei din clanul lui Talala au fost întotdeauna necredincioşi, pozând în oameni ai credinţei. Sunt de prea multă vreme un fir de nisip în ochii profetului.

—Şi trebuie să moară, îi completă gândul un alt mullah. Trebuie stârpiţi de pe faţa pământului tot aşa cum trebuie stârpiţi ruşii de pe pământul nostru.

—Dumnezeu e mare, spuse un învăţăcel mirean al mullahului. Toţi oamenii de felul ăsta trebuie să moară.

—Şi pământul va fi iar curat.

—Ali Talala, spuse Ersari, huleşte şi trădează. Le-ar vinde necredincioşilor oasele profetului însuşi. Într-adevăr, trebuie să moară. Alături de toţi cei de parte bărbătească dintre ai lui.

—Şi târfa de fiică-sa, spuse dintr-odată Gogandaev. Şirin Talala trebuie să plătească ruşinea pe care ne-o aduce tuturor.

—Dumnezeu e mare, repetă bătrânul mullah.

Capitolul 9

ŞIRIN STĂTEA ADĂPOSTITĂ ÎN VESTIBULUL prost luminat şi pustiu al unui bloc de locuinţe, observând intrarea uneia dintre clădirile din faţă. Îşi schimbase deja o dată punctul de observaţie, din pricina unui beţivan care devenise prea agresiv, şi trebui să facă eforturi ca să poată vedea. Era foarte rece, dar nu riscă să intre ca să se încălzească. Trebuia să fie sigură că fata pleacă.

Era foarte rece, cu frigul acela deosebit, posomorit care se aşeza peste Moscova totdeauna după sărbători. Era genul de frig care făcea ca toţi să pară identici când îşi vârau adânc bărbiile în fulare şi se îndoiau în faţa vântului. Femeile care atinseseră o vârstă lipsită de zâmbete mergeau greoi sub munţi mari de vesminte, târau sacose cu tot ce le oferise ziua. Scoțând aburi ca nişte locomotive străvechi, locatarii clădirii în care se postase Şirin se îmbulzeau pe lângă ea, dorind să ajungă la căldura din hol, tropăiau peste cârpele aşezate la intrare în chip de ştergătoare până când linoleumul vechi ajungea să dispară sub o crustă neagră. Căldura aburilor şi răsuflarea umană acopereau uşile grele de sticlă din spatele ei şi chiar de afară. Şirin putea simţi clădirea. Construcţia era vie, ţevile ei din adânc gemeau şi ascensorul uzat scârțâia când se oprea în holul clădirii. Erau şi voci. Voci care strigau, aruncându-şi supărările prin camerele mititele, plesnindu-se unele pe altele cu frustrările zilei. Se stricau căsătorii într-o clădire stricată. Şirin știa cu o certitudine de fier că o asemenea viaţă nu ar fi niciodată pentru ea. Mai degrabă ar muri.

Era foarte frig. Simţea iarna făcându-şi drum cu ghearele prin tălpile cizmelor, furișându-și degetele în

sus pe picioare.

Dar ea stătea absolut imobilă, nemișcându-se nici măcar ca să-şi tragă căciula mai jos pe urechi. Frigul insinuant al Moscovei era destul de nenorocit. Dar nu o pătrundea niciodată ca vânturile ascuţite ca briciul, din deşert, care îi tăiau ochii şi îi loveau plămânii. Îşi impuse să nu ia în seamă acest frig al Moscovei. Când era copil, la sărbătorile deosebite ale familiei, dormise între burta unui cal şi haina căptuşită a tatălui, sub un cer înstelat de iarnă atât de alb, încât căluţul ei ar fi putut să plonjeze şi să galopeze pe cer, ca şi cum ar fi fost un alt câmp de zăpadă.

O femeie scundă, cărând două pungi de plastic, se apropie de clădire din direcţia staţiei de metrou. Chiar şi mulţimea de veşminte de iarnă nu-i puteau ascunde formele ofilite. Mergea iute, pe nişte picioare scurte, ca un soldat dintr-un film vechi. Pungile ocupau aproape tot trotuarul.

Femeia aproape ajunsese la uşi când se răsuci şi se împinse spre Şirin. În lumina slabă, Şirin putu distinge bucle de păr vopsit sub o căciulă de blană numai bună de aruncat. Ochii mici pândeau din pielea lăsată şi moartă chiar în frigul acesta.

Şirin recunoscu imediat genul. Veche comunistă. Tipul celor care îşi dedicau dragostea partidului şi nici măcar nu le mai trecea prin cap că mai există dragoste trupească.

—Ce *cauţi* aici? întrebă femeia.

Şirin se uită de sus la epava umană.

—Aştept.

—Aşteaptă altundeva. Nu-i treaba ta aici.

—Du-te dracului, căţea bătrână.

Femeia dădu înapoi. Ca un şarpe lovit, dar nu rănit.

Îşi reveni imediat şi-şi întinse iar faţa spre Şirin.

—Şterge-o, obraznico. Asta-i o casă cumsecade. N-avem nevoie de teapa ta pe-aicea. Răsuflarea ei le învălui pe amândouă.

Şirin se întoarse, hotărâtă s-o ignore. Dar femeia ardea de amintirea sacrificiilor de o viață, de demnitatea pe care şi-o câştigase.

—Chem miliţia, căţea asiatică.

Şirin ridică din umeri.

—Cheamă şi Comitetul Central, rahat ce ești. Cui îi pasă?

—O să chem miliţia, repetă femeia.

Turba şi pumnii înmănuşaţi strângeau pungile de parc-ar fi stors sânge din toartele de plastic.

Şirin se îndepărtă arogant, ca şi cum ceva i-ar fi mirosit îngrozitor.

—Căţea smolită, împroşcă după ea femeia.

În iritarea ei, Şirin aproape că rată evenimentul pe care-l aştepta. Uşa clădirii aflate în atenţia ei se deschise şi ieşi o femeie. Becul slab de la intrare arătă o lucire de păr blond strecurându-se de sub şalul femeii. Era de ajuns. Şirin ştia că ea era.

Urmări spatele rivalei îndepărtându-se de-a lungul străzii. Apoi se îndreptă spre clădirea din care tocmai ieşise femeia, umblând cât de repede putea pe trotuarul îngheţat şi necurăţat. Făcuse totul ca să se asigure că-l va avea pe pictor doar pentru ea.

Vestibulul clădirii lui Saşa Leskov arăta asemenea oricărui altuia. Vopseaua se decolorase şi pereţii erau împestriţaţi şi schilodiţi de graffiti. Un afiş rupt atrăgea atenţia locatarilor din clădire, şi cârpe lăbărţate se prinseră de cizmele lui Şirin. Locul mirosea a amoniac şi a varză.

Liftul din clădire nu funcţiona deloc şi Şirin urcă treptele bâjbâind în întuneric şi zdrobind cioburi de sticlă sub tălpi. Ceva se mişcă, dar Şirin nu luă seama, sesizând teama celeilalte fiinţe tot atât de prompt cât putea sesiza laşitatea la bărbaţi. Coridorul se termină curând. Apartamentul pictorului, după îndrumările date de prietena ei, era la etajul al doilea.

Coridorul acesta mai avea becuri şi mirosul era mai puţin pătrunzător. Locatarii de pe coridor făceau eforturi să ţină bucăţica de rai curată, iar unele uşi fuseseră vopsite ca să mai înviorеze atmosfera. Alte uşi fuseseră tapetate cu vinilin negru, ca să ţină la distanţă lumea cât mai mult posibil.

Apartamentul pictorului era la capăt, în spatele unei uşi simple, cu o carte de vizită scrisă îngrijit, mai jos de vizor. Şirin era prea mândră şi avea prea multă încredere în ea ca să se mai sinchisească să-şi aranjeze părul sau hainele. Îşi trecu doar degetul pe sub nas, ca să şi-l şteargă, şi apăsă butonul soneriei.

—Foarte drăguţă fată, spuse Samsonov, cu ochii încă zăbovind pe pragul bucătăriei pictorului.

Saşa se aplecă peste sobă. Umeri largi, talie subţire, corp de înotător.

—Într-adevăr, continuă Samsonov, dorind să-l complimenteze cu orice preţ pe pictor, e o adevărată frumuseţe rusească.

—Vera e fată bună. Mai vrei ceai?

—Te rog. Dacă mai ai.

Saşa aduse la masă ibricul, cu pisica sură pe urmele lui.

—Nu te deranjez? întrebă Samsonov serios. Nu te reţin de la pictat?

Pictorul râse.

—Nu sunt chiar aşa de harnic. Sunt chiar surprins că ai apărut. Zahăr?

Samsonov prinse cu degetele două cubuleţe albe.

—M-am tot gândit de când am ajuns la Moscova. Dar n-am vrut să te sâcâi.

—Până te-ai plictisit de moarte şi...

—*Nu,* zise iute Samsonov. N-a fost deloc aşa.

Se aplecă peste masă, gata să-l asigure fizic pe gazdă de sinceritatea lui.

Pictorul şedea sub un tablou reprezentând un interior dezolant: un şir de cabine telefonice cu uşile deschise şi receptoarele lăsate în jos, ducând spre o fereastră deschisă cu un cer albastru-cenuşiu care părea etern.

—Oricum, zise Saşa, sunt bucuros că ai venit. Îmi dă posibilitatea să mă revanşez. După picturile murale de la Potsdam. Împinsese o farfurie cu dulciuri în ambalaje colorate spre Samsonov. Deci, ce-ai mai făcut?

Samsonov îi răspunse politicos, obişnuit.

—Nimic deosebit.

Dar adevărul era că nu se simţea bine. Nu mai fusese la Moscova de câţiva ani şi deteriorarea îl şocase. Totul părea că se destramă. Magazinele nu fuseseră niciodată atât de goale, vânzătoarele niciodată atât de grosolane. Punkiştii îi imitau în derâdere uniforma pe străzi, şi dacă nu aveai ţigări occidentale sau valută forte cu care să atragi atenţia, taxiu-rile lunecau pe lângă tine fără să oprească sau, în cel mai bun caz, îţi spuneau că sunt deja rezervate. Oraşul era rece şi cenuşiu, şi negru, cu gheaţă peste tot pe trotuarele stricate. Dar vremea părea mult mai caldă decât inimile. Privirile bărbaţilor lunecau pe lângă tine, ale femeilor treceau prin tine, de-a dreptul. Se temuse să-l sune pe pictor sau să treacă pe

la el, ca nu cumva acesta să se dovedească tot aşa de indispus sau neprimitor ca şi restul oraşului.

Samsonov, pur şi simplu, nu putea înţelege ce se întâmpla. Zăbovea în pasajele subterane pentru pietoni, asculta oratori ai unor cauze de neconceput, care-şi vindeau viziunile sau foile volante prost copiate. Totul era sub asediu verbal şi, dacă-i ascultai pe bărboşi, toate realizările ţării erau găunoase sau împănate cu minciuni.

Acum, erau şi cerşetori: pe străzi, înaintea uşilor, în staţiile de metrou, în pasajele subterane de la piaţa Puşkin sau sub bulevardul Marx. Femei bătrâne sprijinite în bas-toane întindeau mâini murdare. Ţigani se strângeau în cete şi înşfăcau ce puteau, iar bărbaţi de toate vârstele se ghemuiau în spatele unor pancarte de carton mâzgălite cu istoria ratării lor. În drum spre magazinul militar universal, Samsonov întâlni cel mai şocant cerşetor. Era în pasajul de sub bulevardul de la capătul străzii Arbat, unde tineri zgribuliţi, cu blocuri de desen, încercau să-i convingă pe trecătorii străini să li se facă portretul în pastel. Pentru Samsonov, omul trecu aproape neobservat remarcându-l doar din cauza bonetei militare de campanie. Era genul de bonetă pe care o purtaseră soldaţii în Afganistan.

Samsonov îşi făcu loc prin mulţime, mânios că un cerşetor purta ceva din uniforma militară, dar deja pe jumătate bolnav de ceea ce se temea că ar putea găsi.

Omul şedea lipit de perete, pe murdăria umedă, şi purta o combinaţie de raniţă, pulovere şi zdrenţe. O femeie, aproape în fugă, îi aruncă câteva copeici în gamelă şi dispăru.

Exteriorul omului era ornat cu insigne şi decoraţii din *Afganistan.* Ochii îi erau morţi şi din ei se revărsa puroi galben.

Samsonov nu avusese niciodată stomacul slab. Trecuse prin tot ce putea să-i ofere mai rău războiul. Dar acum îi veni să vomite.

Se aplecă asupra omului.

—Unde ai fost, frate?

Ochii inutili se ridicară spre Samsonov, amintindu-şi de văz. Singurele însemne rămase ale rangului cerşetorului arătau că fusese sergent major.

—Salang.

Da. Trecătoarea Salang. O fabrică de victime pe linia de salvare a logisticii. „Duşmanii” aruncaseră în aer tunelul cu un convoi înăuntru. Sute de oameni muriseră în flăcări sau sufocaţi.

Samsonov încercă să vadă prin şaluri şi zdrenţe.

—Genist?

—Pionier, spuse cerşetorul, zâmbind. Când zâmbea, i se vedea singurul dinte de sus care-i rămăsese. O parte dintr-o mână. Tu?

În pasaj, un tânăr în costum prerevoluţionar începu să strige că Rusia nu va fi salvată până când nu va fi încoronat un tar.

—Eu am fost primprejur, zise Samsonov, Kandahar, Gardez, Panşir, de câteva ori.

Faţa fără văz încuviinţă cunoscător.

—Paraşutist. Şi ofiţer, pe deasupra.

—De ce ofiţer, întrebă Samsonov, surprins.

—Mi-o spune glasul. Cerşetorul zâmbi iarăşi, arătând gingiile negre cu un dinte maroniu. N-ai ce-i face, zise el cu bunăvoinţă. Toţi suntem pentru voi nişte lepădături. Şi apoi, sunt ghetele tale şi felul cum umbli. Ştiam că eşti ofiţer de cum ai apărut.

—Nu mai sunt un ofiţer adevărat, zise Samsonov sec. Acum, sunt la trupele de interne.

Cerşetorul râse. Lui Samsonov i se păru că omul ar putea fi niţel scrântit.

—Ai de gând să mă arestezi?

—Nu, zise Samsonov. N-am să te arestez.

—Atunci, dă-mi ceva bani. Ajută-ţi un vechi camarad. Samsonov dădu din cap spre omul care nu vedea. Îşi scoase portofelul şi alese o bancnotă de zece ruble cu care voise să cumpere nişte cărţi. O puse în mâna cerşetorului.

Îndată ce acesta simţi bancnota pe piele, o înşfacă iute ca un crab, râzând smintit. Îşi trecu bancnota încoace şi încolo pe sub nas.

—Sunt zece ruble.

—Știu. Le miros. Cerşetorul zâmbi. Miros orice. Miros femeile care trec.

Fata cerşetorului deveni o fată de nebun de-a binelea.

—Ascultă. Îmi pare rău pentru ochii tăi. Samsonov voia să fugă de-acolo ca un copil înspăimântat.

Cerşetorul fârnâi.

—Nu-ţi pară. E un rahat. Nu-i nimic ce aş vrea să văd. Râse, aproape urlând. Trecătorii începură să se uite. Ştii cum miroşi?

Samsonov începu să dea înapoi, puţin numai.

—Mirosi a frică, tovarăşe ofiţer. Cerşetorul râse din nou. Pot oricând să miros rahatul.

Samsonov îşi întoarse spatele şi fugi. Era ora de vârf şi pasajul subteran era aglomerat. Râsul cerşetorului nu se mai auzi foarte curând. După câteva minute, Samsonov ajunse la adăpostul căldurii din magazinul militar universal, dar vânzătoarele nu aveau nici unul dintre lucrurile de care avea el nevoie.

În ziua următoare, ofiţerii de la cursul de tranziţie al

lui Samsonov îşi primiră însărcinările. Cursul fusese programat să dureze încă trei săptămâni, dar situaţia din Caucaz se agravase şi era nevoie urgentă de întăriri şi înlocuiri cu ofiţeri. Directorul adjunct al şcolii îi convocă la prima oră. El citi o listă: ofiţerii care urmau să plece în douăzeci şi patru de ore la Tbilisi şi în Abhazia. A doua listă conţinea ofiţerii care urmau să plece la Baku, Sumgait, Kuba şi alte garnizoane din Caucaz în următoarele şaptezeci şi două de ore. Numele lui Samsonov nu fu pomenit. Apoi directorul adjunct citi o a treia şi ultimă listă, împărţindu-i pe cursanţi la posturi răspândite pe toată întinderea vastă a Uniunii Sovietice, din Moldova până în Magadan. Pregătirile de călătorie urmau să se facă în mod obişnuit.

Samsonov ascultă nerăbdător în tăcerea rece. Acum trecuseră glumele, şi ofiţerii şedeau ca nişte infractori la judecată. Vreun efort întâmplător de a zâmbi arăta jalnic şi anemic.

După ce termină directorul adjunct, sfârşind cu câteva vorbe de încurajare, ofiţerii se strânseră afară în hol. Îşi vorbeau foarte încet, ca cei care învaţă o limbă străină. Samsonov se strecură pe lângă micile grupuri şi-l ajunse din urmă pe directorul adjunct la începutul unei scări.

—Tovarăşe colonel?

Omul se întoarse. Avea ochii obosiţi, încercănaţi şi o înfăţişare bolnăvicioasă care nu era evidentă de la distantă.

—Mă numesc Samsonov, Mihail Nikolaievici. Nu mi-aţi citit...

—Da. Samsonov. Erou al Uniunii Sovietice şi aşa mai departe. Am fi creat resentimente trimiţându-i pe toţi departe să rânească la porci şi să te ţinem pe dumneata

aici la Moscova...

—Moscova? Colonelul zâmbi.

—Eşti o alegere perfectă, băiete, absolut perfectă. Pregătim câteva unităţi de elită pentru combaterea revoltelor în capitală, un gen de forţe de ripostă. Ele trebuie să fie de mâna întâi.

—Dar aveţi nevoie de ofiţeri buni în Caucaz.

—Asta poate s-o facă oricine. O grămadă de căcăcioşi. Trag în aer şi se ascund sub pat. Îi întinse mâna lui Samsonov. Felicitări. O să ai compania ta. Şi, foarte curând, batalionul tău.

Şi dispăru. Pentru oricare altul, această numire ar fi constituit un noroc de nesperat. Toţi voiau să rămână la Moscova. Era o onoare, o favoare. În loc să se confrunte cu bandiţi înarmaţi într-un loc de aiurea şi să se ferească de bombe incendiare aruncate de oameni pe care el însuşi nu-i mai putea numi oameni, îşi va petrece timpul având grijă ca oamenii săi să mărşăluiască regulamentar şi să dea onorul. În cel mai rău caz, va fi chemat să blocheze o stradă plină de protestatari de acelaşi sânge cu el şi a căror psihologie o înţelegea. Era o însărcinare pentru care oamenii implorau şi dădeau mită. Lui Samsonov, însă, îi era ruşine de această numire.

În bufetul cursanţilor, tovarăşii lui se plângeau de prăbuşirea domniei legii şi ordinii departe în republicile de graniţă, şi de indisciplina socială de pe străzile Moscovei. Vorbeau de parcă toate astea ar fi intrat în atribuţiile altcuiva. Pe faţa şi glasul lor, Samsonov citea teama, îndoiala de sine, frustrarea. Stătea singur, bându-şi ceaiul şi mâncând biscuiţi, bucuros că nu-şi făcuse prieteni apropiaţi şi că nimeni nu venea să-l întrebe unde fusese numit.

Pe neaşteptate, un ofiţer de la o masă alăturată

începu să plângă. Era trimis într-un raion plin de convulsii de la graniţa cu Iranul. Era maior, deja obez şi căzut întru totul în rutină. Ce-o să se întâmple, voia el să ştie, cu nevasta, cu copiii? Maiorul nici nu încerca să-şi ia un aer curajos în faţa semenilor săi şi, într-o clipă, fu evident că omul avea în faţa tuturor o criză de nervi. Nimeni nu făcu o mişcare să-l ajute, nici măcar Samsonov. Părea că o forţă mai mare îi îngheţase în scaune, silindu-i doar să privească. Sau, poate, se temeau să nu se molipsească. În orice caz, confraţii îl lăsară pe om acolo, sughițând de plâns pe masă. Samsonov îşi termină liniştit ceaiul şi merse în hol ca să dea un telefon.

Hotărâse să-l sune pe Saşa Leskov. Cel puţin, gândi el, pentru atâta avea curaj. Se gândise adeseori la pictor, îşi amintise de conversaţia plăcută dintr-o noapte neplăcută, de străzile reci şi de scânteia care, cumva, se ivise între ei. Fusese ultima oară când putuse cu adevărat să vorbească cu cineva, să aibă senzaţia că îi sunt ascultate şi cântărite în suflet cuvintele, cu toată noutatea cunoştinţei şi cu tot limbajul stângaci. Samsonov simţea că aproape îşi întinseseră mâna, că, în ciuda tuturor nepotrivirilor, aveau în comun ceva rar în felul în care priveau lumea. Sau poate că asta era doar în închipuirea lui, ca rezultat al singurătăţii şi al excesului de băutură. Apoi se gândi cu îngrijorare cum îşi va aminti pictorul discuţia lor. La urma urmei, insultase munca omului.

Chiar pictorul răspunse la telefon şi îl invită să treacă imediat pe la el. Samsonov se duse nerăbdător, în uniformă, pentru că puţinele haine civile pe care le avea erau nişte vechituri de-acuma şi nici măcar nu avea ceva călduros, în afară de mantaua de la uniformă. În timp ce ceilalţi ofiţeri exploataseră momentul şederii în Republica

Democrată Germană, ca să se echipeze cu vestoane elegante, cu casetofoane şi aparate video, Samsonov nu cumpărase sau nu vânduse un singur lucru pe piaţa neagră. Singurele sale achiziţii fuseseră nişte cărţi ruseşti cumpărate de la librăriile prieteniei germano-sovietice. Cărţile fuseseră scumpe când le cumpărase pe mărci est-germane convertite din ruble. Dar cărţile nu se găseau în Uniunea Sovietică. Toate lucrurile bune era destinate exportului şi era mult mai uşor să găseşti un exemplar din Tolstoi sau Garşin la Leipzig decât la Leningrad. Pictorului, Samsonov îi aduse cadou exemplarul său din poeziile Ahmatovei, scump când fusese cumpărat şi de negăsit acum la Moscova. Cărticica albastră era preţioasă pentru el, dar alesese dinadins un cadou care să-l doară să-l dea. Să dea una dintre cărţile sale — cartea asta, de pildă — era ca şi cum ar fi cedat o parte din sine. Şi, în cazul acesta, nici măcar nu conta dacă pe pictor îl interesa poezia. Era important să dea.

Pictorul îl întâmpină zâmbind şi-i strânse puternic mâna, luă volumul de Ahmatova şi-l puse peste un şir de cărţi de artă, fără măcar să-i arunce o privire. Nu conta. Cuvintele lui erau calde şi repezi şi părea că-i face adevărată plăcere venirea lui Samsonov.

Dacă Samsonov ar fi fost un invidios, pictorul i-ar fi dat destule motive ca să-l invidieze. Avea un apartament numai al lui, cu bucătărie, baie, dormitor şi o cameră care servea de studio şi depozit pentru lucrări. Avea telefonul lui. Şi avea lângă el o rusoaică drăguţă, cu părul blond, care putea lumina întunericul, şi cu ochi plini de dragoste.

Iar picturile erau minunate. Lăsând afară frigul şi mizeria, Samsonov se trezi într-o lume plină de

frumuseţe. Lucrările pictorului erau stivuite, cu zecile, la întâmplare, lipite de perete şi doar câteva dintre cele preferate erau atârnate de pereţi. Lui Samsonov, la început, îi fu teamă să atingă pânzele, dar pictorul umbla cu ele de parcă n-ar fi avut prea mare importanţă pentru el. În fine, Samsonov îşi luă curajul să caute prin ele singur.

Fata, Vera, făcu ceai, dar Samsonov lăsă ceaşca să se răcească. Mereu se ivea o altă pictură pe care simţea nevoia s-o ridice şi s-o ţină în lumină. Ştia că nu are vocabularul ca să poată explica de ce îi plăceau lucrările, de ce i se păreau aşa de bune. Dar picturile îi ajunseră la suflet, umplându-l de o tristeţe sublimă.

O stradă simplă din Moscova îl făcu să se oprească câteva minute. Recentă, era un cenuşiu de iarnă, cu zăpadă murdărită şi clădiri care păreau să se zgribulească. Pe un carosabil abia vizibil dintre două blocuri de locuinţe, un mănunchi de automobile în culori grele, văzute fragmentar, dădeau picturii singura culoare reală, salvând-o de posomoreala implacabilă şi aducând-o la o viaţă uimitoare. Fără o singură figură omenească, doar cu puţină culoare şi linii rigide, lucrarea umplu sufletul lui Samsonov de un sentiment de teamă, reală, dar totodată sublimă. Pictura era Moscova, absolut sinceră, totuşi izbăvită. Era Moscova pentru care el însuşi nu avusese ochi să o vadă, totuşi era Moscova pe care o iubea. Nu văzuse niciodată înainte ceva asemănător.

—Îţi place? întrebă pictorul cu o timiditate surprinzătoare în voce.

—N-am cuvinte.

—Saşa a pictat-o luna trecută, spuse fata.

—E splendidă.

—Saşa tocmai a terminat să-mi picteze portretul, îi

spuse fata.

Samsonov se uită la pictor.

—Arată-i-l, îl rugă fata. Te rog, Saşa. Sunt atât de mândră de el.

Cu o reţinere pe care Samsonov nu o înţelese, artistul dispăru în dormitor, urmat de pisoi. Se auzi scotocind, apoi apăru cu o pânză într-o ramă rudimentară, dreptunghiulară. Nu chiar în mărime naturală, înfăţişa portretul fetei aşezate pe un scaun, într-o rochie demodată cu ceva dantelă în jurul gulerului. Cafeniul trandafiriu al rochiei îi punea, pe neaşteptate, în valoare părul blond şi figura luminoasă în tonuri de piersică şi vanilie. Buzele erau de un mov fanat şi ochii îi străluceau de dorinţa de a iubi, ceea ce-l făcu pe Samsonov să se simtă mai singuratic decât l-ar fi putut face prezenţa oricărei femei în carne şi oase. Vera, fata, era drăguţă. Fata din portret era frumoasă. Totuşi, era exact aceeaşi. Pictorul înţelesese secretul frumuseţii ei şi îl pusese pe pânză. Era clasic, perfect. Putea să fi fost pictată ieri sau cu o sută de ani înainte. Samsonov nu-şi putea imagina un dar mai frumos pentru o femeie de la un bărbat. Şi, totuşi. Portretul, cu tonurile sale tomnatice, era întrucâtva mai rece decât scena de iarnă din Moscova.

Când Samsonov se întoarse, pictorul ţinea ridicată o pânză împestriţată cu culori. Chiar de la distanţa potrivită, apăru un peisaj fierbinte ca focul.

—L-am făcut când eram la Samarkand, zise artistul. Am o serie întreagă.

Samsonov se încorda. Parcă ar fi văzut în colţ un şarpe. Nu voia să se uite la tablourile astea. Dar artistul ridică încă unul, precis ca o fotografie. Sub stele, o casă pe jumătate ruinată. Samsonov mirosi moartea, auzi focuri de arme şi văzu spatele soldaţilor care fugeau spre

adăpostul kişlakului.

—E ceva în neregulă? întrebă pictorul.

—Nu, nu, numai că n-am terminat să mă uit la tablourile cu Moscova. Merg încet. Îmi trebuie timp.

Simţea ca şi cum, dacă îşi întorcea spatele, picturile din Asia Centrală s-ar fi insinuant spre el. Toate alcătuiau un tot. Deşertul şi moartea. Urlete în tăcere. Se gândi la maiorul care avusese criza de la bufetul cursanţilor şi îi îngheţă inima. Se întrebă câtă nebunie mocnea în propriul său suflet.

—Saşa, începu Samsonov, căutându-şi cuvinte care să nu sune melodramatic. Trebuie să-ţi spun sincer... Chiar acum am probleme cu orice este asiatic. O copilărie. Dar Afganistanul e puţin mai prezent decât las să se vadă. N-are rost. Zâmbi, încercând să glumească. Am sentimentul că n-aş mai avea chef să văd ceva din Asia Centrală.

Pictorul păru lezat. Dar îşi reveni repede.

—Sunt nişte chestii pe care le-am făcut în Polonia, spuse el. Ai fost vreodată în Polonia? Are un alt suflet, e greu să...

Se uitară la tablourile din Polonia, cu peisaje rurale se-ducătoare, cu studii de culoare care se jucau cu adâncimea câmpului vizual şi plăceau ochiului într-un fel pe care Samsonov nu şi-l putea explica. Apoi Samsonov se uită iarăşi la picturile care rămăseseră lângă el printre celelalte. Zâmbi şi clătină din cap, întrebând din nou şi din nou dacă-l deranja pe Saşa că-i ia aşa de mult din timp. Fata dispăru în bucătărie, reapăru şi-i invită din nou la ceai şi la o gustare. Părea că nu o prea interesează picturile, dar Samsonov se gândi că, la urma urmei, le văzuse de atâtea ori.

În bucătăria cu puţină mobilă erau doar două scaune

la masă. Samsonov se aşeză pe unul, în timp ce Saşa îl ocupă pe celălalt. Fata i se aşeză în poală şi pisica lângă picioare. Priveliştea îl făcu pe Samsonov să zâmbească, gândindu-se că orice fiinţă era atrasă de omul acesta înzestrat.

— Regret că nu-ţi pot oferi nimic de băut, spuse Saşa. Nu ţin alcool în casă.

Samsonov făcu un semn că nu-i trebuie. Se silise să bea mai puţin. Visurile nu erau cu mult mai rele, cu toată cumpătarea. Oricum, n-avea nevoie de mult somn. Citea. Sau se plimba.

— Mi-ai spus că urmezi un curs?

— L-am terminat, spuse Samsonov. Azi. Luni mă prezint la unitate.

Ochii pictorului scânteiară scurt. Dezamăgire? se întrebă Samsonov. Dar asta era o prostie. Saşa nu avea nevoie de el.

— Unde vă trimit? întrebă fata.

— Nicăieri. Rămân aici. La Moscova.

— Minunat, spuse fata cu un zâmbet care părea autentic. Ce bine pentru dumneata!

— Felicitări, zise Saşa. Mi-am închipuit că vă expediază la Erevan sau aşa ceva.

— Aşa mi-a picat.

— Acum chiar că-mi pare rău că n-am nişte votcă. Aş bea pentru tine.

— Toţi am bea ceva, spuse fata.

— Merg unde m-au repartizat, spuse Samsonov liniştit.

— Păi, zise fata cu tărie, cred că ai noroc. Toţi meridionalii ăia sunt aşa de murdari. Şi nu poţi avea încredere în ei. Apoi se uită la ceasul de perete şi sări în picioare. Trebuie să plec. O să întârzii.

Saşa îşi încreţi colţul gurii.

—Vera se duce la biserică. Vecernia şi rugăciunile pentru sufletul meu. Apoi se întoarce la mama şi la tata pentru sfârşitul de săptămână. Fata cuminte din ultimul tren care pleacă.

—Îţi pare bine când plec, îi reproşa fata cu un zâmbet îmbufnat.

—Ei au un sfârşit de săptămână şi eu am un sfârşit de săptămână. Ce-i drept e drept.

Samsonov zâmbi bonom, simţindu-se gol şi neconsolat în suflet. Totdeauna era aşa. Nu marea pasiune îţi dezvăluia singurătatea, ci surprinderea tonului intimităţii banale, surprinderea gesturilor care-au devenit obişnuinţă în dragostea dintre alţi doi.

Saşa şi fata făcură micile aranjamente de dinainte de plecare şi apoi Vera, vârându-şi ultimele lucruri în geantă şi înfăşurându-se de două ori în şal, dispăru din câmpul vizual al lui Samsonov. O clipă mai târziu, uşa de la vestibul se închise şi pictorul intră din nou în bucătărie.

Samsonov bău resturile amare ale ceaiului şi se uită încă o dată spre umbrele în care, cu câteva momente înainte, fusese fata aievea.

—Foarte drăguţă fată, spuse.

Trotuarele dintre ultima staţie de metrou şi mănăstirea Donskoi nu fuseseră curăţate de gheaţă. În tot oraşul, serviciile funcţionau prost, dar aici era altceva. Nu se făcuse nici cel mai mic efort să se cureţe o cărare pentru pietoni spre mănăstire. Era o mică răzbunare a micilor birocraţi. Aveai tot dreptul să asişti la slujbă. Dar nu erau obligaţi să-ţi facă înlesniri. Vera păşi cu grijă în noaptea atât de rece, că aerul părea să te ţină pe loc, gândindu-se la Dumnezeu şi la iubitul ei.

Trecu de câteva femei bătrâne care se opriră, încovoiate, în bastoane, ca să-şi tragă sufletul. Alte bunici duceau sacoşe cu mâncare pentru preoţi şi călugări, mergând încet, dar sigur peste gheaţă, obişnuite cu piedici mult mai mari. Vera nu se oferi să ajute pe nimeni. În seara asta, bătrânele nu aveau nevoie de ajutor. Apropiindu-se de Dumnezeu, le bucura fiecare mică suferinţă.

Vera începu să se roage chiar înainte de a trece prin poarta mare din cărămidă.

—Te rog, Doamne. Te rog, lasă-mi-l. Te rog, fă-l să mă iubească.

În curtea interioară, potecile fuseseră curăţate de credincioşi. Mergea iute, dornică să ajungă la adăpostul bisericii. Urcă treptele exterioare, intră pe uşa masivă, apoi îşi încetini pasul în semn de respect în timp ce urca treptele reci, reci, ale scării interioare, spiritul deja înălțându-i-se la sunetul cântărilor şi la mirosul de tămâie. Înăuntrul naosului, găsi un loc printre credincioşi şi se postă între bătrâne înfăşurate în broboade negre, schilozi, mame cu copii, un colonel îndesat şi trist şi un tânăr costeliv cu îmbrăcămintea fluturând în jurul lui, cu faţa palidă şi pătată. Împreună, credincioşii stăteau în faţa zidului de icoane strălucind de lumânări. Sclipeau alămuri şi aur bătut, iar preotul şi un mic cor bărbătesc cântau pe rând laude lui Christos Mântuitorul.

Vera se rugă lui Dumnezeu s-o ajute, implorându-l cu toată puritatea inimii, ştiind tot timpul că avea să înşele, să mintă şi să-i rănească pe alţii, ca să şi-l ţină pe Saşa. Era gata să facă totul. Absolut totul. N-avea limite în dorinţa de a-l păstra pentru ea pe omul acesta. De-a pururi.

Te rog, Doamne.

Promise o viaţă de devoţiune, de fapte bune, de veneraţie. Glasul profund, puternic şi paşnic al preotului o izbi, corul de catifea o învălui în speranţă. Deasupra mulţimii despărţite, ochii sfinţilor ardeau întunecat, amintind martiriul şi miracolele. Tânărul palid zvâcni şi începu să se legene înainte şi înapoi, până când o bătrână îl opri şi începu să-l mângâie ca pe un căţel.

Femei bătrâne îngrămădeau borcane de compot, mere, pâine şi bani la altar. Vocile bărbăteşti puternice nu încetau să le aline. Unii veniseră să dea, alţii să ia, Dumnezeu avea loc pentru toţi.

Vera cumpără trei lumânări de la un chioşc din tinda bisericii.

Te rog, Doamne.

Mai mult decât orice, portretul îi dăduse speranţe. Când ea şi Saşa se cunoscuseră, el spusese în treacăt că i-ar fi plăcut să-i picteze portretul şi fusese neliniştită că el voia să-i facă un nud cum fac toţi pictorii, şi ei i-ar fi fost prea ruşine, chiar dacă nu putea să i-o spună în faţă, de teamă să nu-l piardă.

Apoi, într-o seară, îi spusese:

—Rochia asta... e perfectă. Vreau să te pictez aşa. Luase bilete la teatru, prin nişte prieteni. Ea nu înţelesese piesa. Dar triumfase la gândul alegerii îmbrăcăminţii, cea mai bună rochie a ei, singura ei rochie bună, cu guler înalt şi o spumă de dantelă.

Şi o pictase. Cu dragoste. Uimind-o cu frumuseţea ei, chiar dacă i se părea că îi făcuse bărbia puţin prea mare. Apoi făcuseră dragoste, cu rochia ridicată în jurul brâului. Şi ea ştia că el o iubeşte, chiar dacă nu-l putea face să recunoască asta în cuvinte.

Aprinse ultima lumânare. Lucrurile luau o întorsătură bună. Dumnezeu era milostiv. Sosirea ofiţerului la

începutul serii fusese un semn bun. Saşa începea să se schimbe. Acum avea ofiţeri printre prieteni. Curând o să termine cu vagabonzii şi evreii care-i mâncau timpul.

Se lăsă pradă visurilor ei preferate, închipuindu-se cu Saşa alături, stând în faţa unui preot în odăjdii de aur, cu cununiile deasupra capetelor. Viziunea era deosebit de precisă şi de clară în seara asta. O să-l aibă, o să-l aibă. Făcuse deja primii paşi neabătuţi spre ea.

Era convinsă că Saşa voia să se căsătorească cu fata din pictură, că-i trebuia numai timp ca să înţeleagă asta. Timp şi încurajări pline de iubire.

Îşi făcu cruce.

O, Doamne, îți mulţumesc de o mie de ori.

Pictorul deschise uşa tocmai când soneria suna a doua oară. Nu era chiar atât de înalt cum şi-l amintea Şirin, nici chiar atât de chipeş. Ea îi schimbă vârsta de la spre treizeci de ani la peste treizeci. Dar arăta ferm şi cu ochi limpezi, cu piele netedă şi nici unul din semnele băuturii care de regulă se imprimau în fizionomia ruşilor.

Era şi iute. El îşi aminti de ea aproape instantaneu, cum putu ea remarca din lucirea ochilor lui verzi.

—Mă numesc Şirin. Mi-ai dat săptămâna trecută un tablou rupt.

—Saşa Leskov, răspunse pictorul, strângându-i mâna întinsă.

După aşteptarea din noaptea de iarnă, mâna lui era foarte caldă şi vânoasă, şi vie, de parcă într-adevăr pipăia lucrurile pe care le atingea.

—Doamne, eşti rece. Intră, te rog.

El zâmbi. Dar fără trufia stupidă la care s-ar fi aşteptat din partea altor bărbaţi. Nu avea nici cea mai mică urmă din atitudinea violentă pe care o manifestase

în seara de la expoziţie. Părea să fie foarte bine dispus.

—Voiam să mai văd picturile dumitale, îi spuse Şirin. Am reuşit să aflu adresa, dar nu şi numărul de telefon.

—Să-ţi iau paltonul.

—Sper că nu te-am deranjat. Simţea cum o loveşte în faţă căldura apartamentului, trecând prin cutele îmbrăcă-minţii până la piele şi înviorând-o.

—Şirin. Asta-i în persană, nu-i aşa?

—Da, zise ea surprinsă.

—Dar ești de naţionalitate... uzbecă?

Avea ochi buni. Ochi de pictor. Şi nu era prost.

—Familia mea e uzbecă. Dar noi suntem altfel. Avem o influenţă tadjică. Oricum, numele persane sunt obişnuite. Uzbecii cred că sună plăcut la ureche.

Pictorul zâmbi.

—Spre deosebire de cele ruseşti?

Şi Şirin zâmbi. El o privi în ochi răspunzându-i cu aceeaşi francheţe.

—Spre deosebire de numele ruseşti, se învoi ea. Pictorul râse.

Şirin tresări, ridicând mâna să lovească. Ceva i se frecă tare de cizmă. Amintindu-şi de scară, se temu instinctiv de un şobolan.

Uitându-se în jos, văzu o pisică privind sus la ea cu o expresie întrebătoare.

—E Vrubel. Nu te temi de pisici, nu-i aşa?

Şirin îl privi din nou pe pictor în ochi, încercând să-şi recapete cumpătul.

—M-a surprins doar. Nu mă tem de prea multe.

—Vrubel e un tip prietenos. Pictorul se ghemui şi mângâie blana animalului. Poate prea prietenos ca să-i fie de folos.

—E-al dumitale?

Pictorul încuviinţă din cap.

—Intră să bem o ceaşcă de ceai.

Şirin era bucuroasă că pisoiul nu era al rusoaicei.

În pragul bucătăriei, avu o altă surpriză. Un ofiţer în uniforma Ministerului de Interne şedea la masă. Presupusese că va fi singură cu pictorul. Ştia destule despre tatăl ei ca să nu se simtă în largul ei cu cineva care avea vreo anume legătură cu MVD-ul.

Ofiţerul se ridică, forțându-și muşchii feţei până când scoase un zâmbet aproximativ.

—Şirin, zise pictorul, e un prieten de-al meu, Mişa Samsonov. Mişa, ea e Şirin; iartă-mă, nu ţi-am reţinut numele de familie.

—Şirin şi-atât. Pictorul ridică din umeri.

—Am trecut numai ca să văd picturile, zise ea, acum mult mai puţin în largul ei. Lucrurile nu mergeau bine.

—Chiar? zise ofiţerul sec. De-asta sunt şi eu aici. Vocea lui avea sunetul forţat al unui robot.

—Ia loc, zise pictorul. Numai o clipă.

Îşi făcu de lucru cu şirul îngust de picturi de lângă uşă. Şirin şedea simţind cum o urmăresc ochii ofiţerului. Ceva la el îi dădea fiori. Era tânăr şi destul de arătos, genul rusesc neatrăgător. Dar ceva era ciudat la acest om. Îi evită privirea.

Din câte putea vedea, apartamentul nu era grozav. Dar, cel puţin, era curat. Se aşteptase la ceva de felul unei cocine din partea unui rus — chiar şi a unuia a cărui prietenă locuia practic cu el. Se uită la pictor. Mişcările lui, în timp ce pregătea ceaiul, erau sigure, ca şi cum mâinile ştiau exact cum să atingă obiectele, modelându-se după forma lor cu o precizie care le lipsea altor bărbaţi. Şirin se întrebă cum o s-o atingă.

—Aşa deci, zise ofiţerul cu voce moartă. Eşti şi

dumneata o admiratoare a lui Saşa?

—Aşa s-ar zice.

Ofiţerul îşi frecă barba crescută peste zi de gulerul uniformei, iar Şirin avu un mic şoc să constate că el era mult mai stingherit decât ea. Asta o nedumeri.

Ofiţerul părea că se străduieşte să spună ceva.

—N-am întâlnit pe cineva să picteze ca Saşa, spuse el.

—E ceva... revoluţionar.

Pictorul râse şi întinse mâna într-un dulap.

—„Revoluţionar” nu prea-i un compliment în zilele astea.

—Are un dar, spuse Şirin, privindu-l pe pictor cum deschidea o cutie de ceai cu vârful degetelor.

Era trist, într-adevăr, se gândi Şirin. Cum trăiau oamenii. Dacă omul acesta era talentat sau nu, desigur că el nu avea prea multe de dezvăluit. Fireşte, era bine că avea apartamentul lui. Din punct de vedere practic. Dar părea că spaţiul este aşa de mic. Desigur, arăta mai bine decât îngrămădeala oribilă care le plăcea ruşilor. Bibelouri, sticle colorate şi praf. Ruşii erau un popor lipsit de gust, de parcă şi-ar fi extirpat simţul frumosului. Acesta... mai mult decât camerele în care locuia dădea senzaţia de trecător, de parcă nu s-ar fi instalat niciodată cu adevărat aici mai mult decât ar fi făcut-o într-o cameră de hotel.

Pisoiul se uită fix la ea. Când era mică, avusese o pisică albă, frumoasă. Doi dintre verişorii ei îi ţintuiseră labele de un gard, ca s-o chinuie, iar tatăl trebuise s-o omoare ca să pună capăt nenorocirii. Se aplecă şi întinse degetele.

Pisoiul se îndepărtă şi merse şerpuit la un vas cu terci, se aplecă asupra lui şi apoi se aşeză, încordându-şi

spinarea.

—Ce anume, întrebă ofiţerul încet, te atrage la lucrările lui Saşa?

Şirin se întoarse spre omul stupid cu întrebările lui stupide.

—Violenţa.

Ofiţerul se lăsă pe spate, mai confuz decât oricând. Pictorul încetă zdrăngănitul din chiuvetă şi se întoarse. Zâmbea. Totdeauna zâmbea sau râdea.

—Glumeşte, spuse el. E o glumă. Cearta de la expoziţie...

Şirin simţea acum toată căldura camerei. Îi fusese foarte frig. Mai frig decât era gata s-o recunoască singură. Dar acum totul era bine. Şi începea să perceapă mirosul pictorului, al camerelor, al vieţii lui. El îi turuia ofiţerului, încercând să-i explice prima lor întâlnire. Dar Şirin ştia că unele lucruri nu puteau fi explicate niciodată şi acesta era unul dintre ele. Gândul îndreptat spre acest om o tulburase, răspândindu-se ca o boală puternică. Cu fiecare zi ce trecea, se gândise la el tot mai des, cu mai mare intensitate. Niciodată înainte nu avusese o asemenea lipsă de stăpânire. Şi îşi dăduse seama că petrecuse mai mult de o oră în frig pentru un bărbat pe care nici măcar nu-l cunoştea.

De fapt, nu era adevărat. Îl cunoştea.

El era acela.

Pictorul puse două ceşti de ceai pe masă şi împinse zaharniţa mai aproape de Şirin. Ea simţea la el mirosul de peste zi, virilitatea. Apoi observă că ceştile de ceai, care nu erau la fel, erau amândouă crăpate.

Ea zâmbi, gândindu-se. Am să-i aduc nişte ceşti de ceai la care-o să ţină cât o să trăiască.

Samsonov nu credea în presimţiri sau viziuni, sau orice altceva între ghicit şi revelaţia religioasă. Totuşi, ceva ce nu putea înţelege se întâmplă când fata asiatică intră în cameră. Era remarcabil de frumoasă, în orice privinţă. Nici în Samarkand, nici în Kabul nu văzuse pe cineva care să se apropie de vioiciunea prezenţei ei. Îngheţată toată, se mişca încă cu o graţie care făcea pisica de ruşine. Dar, imediat în spatele ei, el văzu cadavre. Auzi ţipetele răniţilor. Văzu părţi din corpurile lor presărate a batjocură de-a lungul drumului convoiului. Din cauza parfumului ei, bucătăria începuse să miroasă greu a sulf. Dinamită. Moarte.

Moarte.

Moarte.

Te rog, încetează, se imploră el. Te rog. Să fiu în toate minţile. Bărbaţii în toate minţile nu reacţionează la o femeie frumoasă, de parcă tocmai ar fi intrat un strigoi. Te rog. Să fiu decent şi în toate minţile.

Când rachetele loviră pentru a mia oară, cadavrele zburară în aer. Cadavre vechi, cadavre noi. Oase, sânge, un terci de maţe. O mână moartă îi atinse obrazul. Cadavrele se îngrămădiră deasupra, de nu mai putea respira.

Te rog, să rămân teafăr la minte.

Intrară toţi în camera pe care pictorul o folosea ca studio. Fata stătea în mijlocul camerei în timp ce Saşa îi arăta o pânză după alta. Ea zâmbea în timp ce făcea complimente banale. Samsonov avu senzaţia că ea nu înţelegea o singură trăsătură de penel, intelectual sau emotiv. Stătea şi îl complimenta pe Saşa cu vorbe de împrumut, dar nu simţite. Iar pictorul părea orb la ignoranţa ei.

Era o femeie foarte frumoasă. Frumoasă în felul în

care îşi imaginase odată Samsonov că sunt femeile din Asia Centrală, înainte să meargă acolo. Înainte să simtă moartea pătrunzându-i puternic în nări.

Femeia era moartea.

Ea prinse viaţă doar când expoziţia improvizată ajunse la stiva de picturi pe care pictorul le făcuse în Asia Centrală. Aici, cel puţin, ea recunoştea subiectele.

—Am fost acolo, spuse cu mândrie copilărească. Şi acolo.

Şi acolo.

Samsonov nu suportă să se uite la picturi. Îşi făcu de lucru scotocind după scena de iarnă din Moscova care-l emoţionase atât de mult. Dar acum nu-şi putea sili ochii să vadă. Era bolnav de singurătate. Doar un om bolnav, singuratic, ar putea reacţiona atât de smintit, îşi spuse. Doar un om care a uitat să trăiască.

Va trebui să găsească o fată. Chiar o fată mai puţin deosebită. Perspectiva întoarcerii în dormitorul pentru cursanţii nefamilişti îi păru la fel de respingătoare ca şi întinderile negre ale infinitului.

Trebuie să vorbesc, gândi el. Să stau mai des cu oamenii. Venise în apartamentul acesta ca să vorbească. Să discute despre eşecurile sale, naţiunea sa, timpurile fără noimă. Şi moartea intră.

Nu. Totul era greşit. Intrase o fată frumoasă, o femeie frumoasă.

Umblu într-un cimitir. Şi e foarte întuneric.

Te rog, fă să fiu un om întreg, adevărat.

—Cât? întrebă femeia.

Alesese un ulei cu Reghistanul din Samarkand. Spuse că-l va dărui tatălui ei.

Samsonov se uită la pictor. Pentru prima dată de la cheful din Potsdam vedea pe faţa omului cum face

socoteli.

—Opt sute de ruble, spuse în final pictorul.

Lui Samsonov i se păru imposibil de mult, la solda lui. Dar, în acelaşi timp, înţelese că, probabil, nu era deloc mult.

Fata scoase un teanc de ruble de toate formele. Erau mai mulţi bani decât orice femeie cu scaun la cap — sau bărbat — i-ar fi luat cu sine pe străzile Moscovei.

Ea numără suma şi i-o întinse artistului surprins. Teancul de bancnote arăta la fel de mare ca şi înainte.

Moartea, gândi Samsonov.

Şirin se plictisise să i se tot arate picturi şi crochiuri. Se uită la pictor, cercetându-i sportivitatea mişcărilor, observându-i încordarea muşchilor sub blugi când se îndoia, se apleca şi se răsucea. Chiar şi sub cămaşa largă, îi putea măsura tăria spatelui, o tărie fără grăsime, în puteri, aşteptând să se manifeste. Simţea nevoia să se apropie, să-i vorbească blând până se va putea lipsi de ritualul vorbelor. Dar pânzele stivuite şi cărbunele, şi acuarelele îngrămădite nu se mai sfârşeau. Şi, tot timpul ăsta, celălalt se comporta ca un poliţist tipic, urmărind-o şi prefăcându-se că nu o urmăreşte, ţinându-se stângaci în spatele ei, de parcă aştepta ca ea să-l atingă pe pictor după care să scoată cătuşele.

Se îngrijoră că pictorul o uitase pe ea, subjugat de vanitatea lui. Ridică o pânză identică după alta. Părea că oamenii încetează să existe dacă se opresc cumva să *facă* ceva, că n-au miez în fiinţa lor. Că bat mereu apa străduindu-se înspăimântat să nu se înece.

Fu o mare uşurare pentru Şirin când Leskov scoase deodată o serie de picturi făcute pe pământurile unde crescuse ea. Îi trecu prin minte chiar că, dacă o să

cumpere ceva, ar putea pune capăt absurdităţii.

Se uită la picturi cu un interes nou, încercând să găsească ceva ce merita să ducă acasă. Presupunea că sunt destul de bune, în felul lor. Dar părea o prostie ca un om să-şi închipuie că poate prinde pe o bucăţică de pânză cerul acela sau poate cuprinde frumuseţea peisajului aceluia pe un petic de hârtie în care altul mai înţelept doar şi-ar fi învelit mâncarea.

Şirin cunoştea mirosul aerului aceluia. Şi nu avea mirosul vopselelor de ulei.

—E minunat, zise Şirin, atingând braţul întins al pictorului. Tatei i-ar plăcea ăsta. Acesta e locul lui preferat.

Pictorul se îmbujora, apoi îşi îndreptă ochii spre podeaua de lemn.

—Cât? întrebă ea.

După masă se dusese la piscina acoperită, hotărându-se, ca de obicei, pentru orele libere. Dispăruse în piscină, înconjurat de tăcerea grea, lipsită de vânzoleala trupurilor de la orele de prânz sau de seară. Apa avea un miros iute de clor, şi o concentraţie care-i înroşise ochii, în ciuda ochelarilor de înot. Nu îi păsa. Se răsuci, se întinse, şi înainta prin apă, fandând înainte, întorcându-se şi fandând iar, întinzându-şi fiecare muşchi înainte să se ridice să ia aer, sus în ecoul de peşteră al sălii. Voia să-şi forţeze muşchii, să-i cureţe de lenevie. Îi plăcea mult să înoate şi îi plăcea apa. Şi ăsta era un dar de la bunica lui.

Chiar şi acum, când grăsimea nesănătoasă a unui moscovit apăru pe culoarul lui, înotul îi aminti de Jurmala şi de întinderile singuratice ale coastei baltice, unde înotase de copil sub ochii aprobatori ai bunicii. Letonii,

spunea ea, erau sportivi şi curaţi. De fiecare dată când spunea că letonii sunt asta sau asta, însemna că ruşii erau exact contrariul. Ea insista că letonii erau cinstiţi, harnici şi buni cu soţiile lor. Chiar copil fiind, înţelesese că generalizările bunicii nu erau valabile pentru o mulţime de localnici care erau departe de a fi eroici. Dar aceştia nu erau oamenii de care vorbea bunica. Ea vorbea şi visa la bărbaţii frumoşi din tinereţea ei, la tineri educaţi, cu maniere englezeşti şi cărări matematic de precise în păr, bărbaţi care-şi duceau fetele şi prietenele în excursii în automobile germane masive, în zilele în care Letonia deţinea încă minuscula independenţă şi frumuseţea nu trebuia să fie justificată în raport cu avantajele pentru mase. Înota în apele reci ale Balticei, braţele unui bărbat zvelt mişcându-se paralele cu o plajă ca gudronul, cu un ţărm înverzit. Cu soarele oprit pentru totdeauna în amiaza de vară. Era întotdeauna fericit pe litoral.

Apele Moscovei, violent clorurate, îi zgâriau umerii ca piatra ponce şi se auzi un fluier care forţa un şir de copii subnutriţi să intre în apă pentru o lecţie de înot.

Se întorsese acasă, îngheţat până-n creştet şi o găsise pe Vera deja acolo, aşezată la masa din bucătărie, ghicindu-şi norocul în cărţi în timp ce mâncarea se cocea încet pe plită.

Era o fată bună şi total nepotrivită, încă nu ştia cum să i-o spună.

Ea îşi ridică privirile de pe cărţi.

—Uite, îi spuse ea. Vezi asta? Azi e ziua ta norocoasă. El râse şi o sărută, îşi vârî nasul în oală, mormăind în joacă şi aplecându-se să-l mângâie pe Vrubel care-i aştepta mereu mângâierea cu lăcomie.

Cinci minute mai târziu sună telefonul. Era Bilinski,

hoţul bătrân, cu plămâni hârșâiți de ţigări, de la Uniunea Artiştilor. Uniunea primise un telefon de la departamentul de specialitate al Ministerului Apărării. Îl căutaseră pe Saşa. Iar... Nu, Bilinski nu ştia amănuntele.

—Treci săptămâna viitoare şi vezi cum îl cheamă... Nu. Serios. N-am idee unde vor să mergi de data asta. N-au spus. Vorbeşte cu cutare. Te simpatizează acolo.

—Perfect, zise Saşa. Deci, când îmi faceţi o expoziţie ca lumea?

—Credeam c-am stabilit asta, dragule.

—N-am stabilit nimic.

—Ştii ce încurcate sunt lucrurile acuma. Dar o să vorbim, o să vorbim. Ştii, e o minune cum te descurci cu militarii ăia, o adevărată minune. La naiba, Saşa, am pe cineva pe firul celălalt. Te superi?

Poate că *avea* noroc. Fusese atât de dezamăgit când venise acasă. Deja simţea că avea nevoie de câtva timp departe de Vera. S-o dezveţe de el. Biata fată. Chiar bună fată. Avea nevoie de un bărbat solid. Şi fără surprize. Tot coşmarul.

Apoi sună Samsonov. Îndată ce-l recunoscu, Saşa îi spuse că e bucuros să-l audă. Era ceva în asta. Care merita efortul. Mai mult decât se vedea cu ochii.

Iar acum, când Vera tocmai plecase, apăruse fata asta, Şirin, ca să cumpere o pictură la un preţ care mai că nu l-ar fi cerut unui occidental. Şi era interesantă. Dacă făcea amor măcar pe jumătate pe cât de bine arăta. Dacă zgârie? Cu unghiile alea. Nu-mi plac alea care zgârie. Şi semnele care te dau de gol. Trebuia să aibă grijă. Poate şi muşcă.

Saşa înveli pictura în hârtie de ambalaj şi o legă cu o sfoară. Apoi făcu un mâner din sfoară şi cârpă ca să poată duce uşor pictura. Se pricepea să facă nodurile,

eficient şi precis. Era singurul lucru care-i mai rămăsese de pe vremea când fusese pionier.

Era aşa de evident că ea se plictisise de picturile lui, că trebuia să se străduiască să se abţină să nu râdă în hohote. Îl distrase s-o copleşească cu lucrările, pedepsind-o pentru minciună. Ea nu venise să se uite la picturi mai mult decât s-ar fi dus el acasă la o fată ca să împrumute o carte.

Era o dură. Probabil incapabilă să iubească, în afară de partea de transpiraţie şi gemete.

În ciuda ochilor ei migdalaţi şi a deserturilor îndepărtate care-i bântuiau primprejur, lui Saşa îi trecu prin minte că ei doi erau probabil foarte asemănători.

Raşela Traum ieşi în grabă din staţia de metrou. Îi era totdeauna frică după lăsarea întunericului. Nu se temea să fie violată, ca alte femei. Nu se flata într-atâta. Dar trebuise să suporte atâta durere fizică în viaţă, încât se temea să mai adauge cât de puţină. Se temea de violenţă. Pentru că era evreică. Pentru că spinarea nu i se îndreptase niciodată, în ciuda tratamentelor chinuitoare la care mama ei o forţase să se supună. Pentru că era mică de statură. Şi pentru că lumea părea astfel plămădită, încât să-i rănească chiar pe cei care ajunseseră să-i înţeleagă frumuseţea adevărată.

Era îngrijorată că lumea avea să-l rănească pe Saşa Leskov. El era un om atât de bun, un inocent. Un om mai bun decât îşi dădea el seama. După ce trecu de uşile grele de sticlă şi lemn, Raşela îşi strânse haina tare în jurul ei, îndoindu-se sub vântul brusc, ţinând poşeta lipită de ea. Dorise să vină mai devreme, direct de la serviciu, dar trebuise să meargă mai întâi acasă să-şi ia medicamentul. Şi să mănânce ceva. Nu voia să meargă

flămândă acasă la Saşa. Nu voia să-i ia din mâncare. Nu voia să-i ia din nimic. Voia numai să dea.

Şi, în sfârşit, avea să-i ofere ceva concret. Era foarte mândră, foarte fericită. Tatăl ei o ţinuse consemnată, mai ales, în seara asta, insistând cu un zâmbet de vanitate şi dragoste să-i corecteze un articol pe care tocmai îl terminase pentru un jurnal occidental. Raşela îi vedea totdeauna prima articolele, iar tatăl ei aştepta nerăbdător, ca un copil, să îl laude. Era un ritual al familiei, plin de bunătate şi personalitate, a cărui intimitate Raşela o îndrăgea. Dar seara asta fusese o seară nepotrivită. Ea voise să se ascundă de scrisul îngrijit al tatălui, să iasă în fugă din apartament, ca şi cum nu l-ar fi auzit. Şi acum voia să fugă iar. Să intre o clipită în viaţa lui Saşa şi să-i facă un dar. Dar pe trotuar era gheaţă. Şi se temea să nu-şi rupă picioarele. Avea parte de destulă durere, destulă durere.

Era un noroc că se întâmplase azi, în această zi de vineri anume. Vera n-o să fie acolo. Aşa că puteau sta de vorbă. Saşa o să-i facă o ceaşcă de ceai. Pisoiul o să-i sară în poală. Saşa o să-i spună acelaşi lucru pe care i-l spunea mereu:

—Chiar că te place Vrubel. Nu sare la nimeni în poală decât la mine. Nici chiar la Vera.

Sau la Nataşa. Sau la Kira. Sau la Liza. Sau la Svetlana. Raşela rezistase mai mult decât toate.

Era trist că Vera nu o plăcea. Raşelei îi venea greu să înţeleagă. Desigur. Vera îşi dădea seama că ea nu reprezenta o ameninţare. Cum ar putea să fie geloasă?

Raşela le acceptase pe toate. Pe Vera şi Luda, şi Tania. Fără resentimente. Deoarece, dacă exista un Dumnezeu, gelozia era un lucru pe care El nu l-ar fi tolerat. Raşela simţea adevărul acesta până în măduva

oaselor ei firave.

Ea nu simţea gelozie. Această parte din ea dispăruse. Aşa încât mereu o surprindea cât de puţin dispuse erau celelalte femei să-l împartă pe Saşa cu ea, măcar pentru puţin timp. Pentru o ceaşcă de ceai. Şi pentru o discuţie despre pictură.

Odată, după ce Saşa îi vorbise pe larg despre pictura letonă de la începutul secolului, economisise ceva bani ca să poată să meargă într-o scurtă vacanţă la Riga. Stătuse la prietenii prietenilor şi-şi petrecuse fiecare zi în muzeul de artă, încercând să vadă cu ochii proprii. Să cuprindă toate detaliile care aveau atâta importanţă pentru el. El fusese fericit, chiar mişcat când ea se întorsese şi îl surprinsese cu ce făcuse. Vorbiseră ore în şir despre Lielausis şi Valters, Egle şi Ubans, până când iubita din acel moment începuse să trântească lucrurile în dormitor aşa de tare, încât îl făcuse pe Saşa să râdă.

Aceasta era o zi măreaţă, o seară măreaţă. O vineri în care nimeni nu trebuia să fie nefericit.

Raşela lunecă de-a lungul trotuarului, smulgându-şi corpul distorsionat de copil din ghearele vântului. N-ar fi minunat, gândi ea, dacă nimeni n-ar mai trebui să fie nefericit?

Tot ce-şi dorea, îşi spuse Şirin, era un bărbat pe care să nu-l dispreţuiască. O, existau asemenea seniori măreţi, care îşi înfigeau ghearele şi se împingeau în corp, atât de mulţumiţi de sine când îi lăsai să intre pufnind, înşirând vorbe fără noimă şi apoi, fără să înţeleagă cel mai mic lucru, pierzând puţină secreţie şi gemând de parcă ar fi zguduit temeliile lumii. Îşi pierdeau şira spinării, scânceau, se aşteptau să fie adoraţi şi mângâiaţi, în timp ce în tine focul începea abia atunci să

se iste. Lipsa de demnitate de a te masturba în ritmul sforăiturilor bărbatului, închipuindu-ţi că eşti altcineva, cu altcineva, chinuind cu alte degete peticul strălucitor — toate astea doar ca să poţi adormi. Şi chiar când aveau destulă minte ca să te atingă, degetele lor erau grele şi moarte, ca nişte cârnaţi, şi trebuia totdeauna să-i ajuţi să nu o facă atât de greoi şi-ţi dădeai seama că nu voiau decât să termini, ca să-şi uşureze conştiinţa. Şi ăştia erau dintre cei mai buni.

Cei mai răi erau pe atât de brutali şi de stupizi, pe cât erau de pripiţi.

Dar sexul nu era totul. Undeva, trebuia să existe un bărbat care să nu cadă în genunchi doar de dragul supuşeniei. Uzbeci, ruşi, georgieni... nu trebuia să te culci cu ei ca să ştii că toţi erau la fel: tirani cu pumni şi urlete cu supuşii, câinii şi femeile lor — şi nişte mucoşi care făceau pe ei de frică în prezenţa celei mai slabe urme de autoritate. Le era atât de teamă. Cei pe care-i vedea pe stradă, băieţii de la universitate, chiar şi ucigaşii care se strângeau în jurul tatălui ei — tuturor le era atât de teamă. Şirin nu le înţelegea teama. În cel mai rău caz, mureai. Ce era cumplit în asta?

Nu făcuse niciodată amor cu un străin. Dar se gândea s-o facă, la momentul potrivit şi cu omul potrivit. Nu-şi dorea să emigreze. Avea o viaţă privilegiată şi, în orice caz, bunăstarea materială nu fusese niciodată pe atât de importantă pentru ea, pe cât era ce se întâmpla în ea. Lua mai puţin decât ar fi putut lua şi nu avea nevoie de nimic. Afară de un bărbat care să nu se fi născut să trăiască în patru labe. Se întreba dacă străinii s-ar putea să ştie ceva mai mult despre ce le trebuie femeilor. Despre ce-i trebuia ei.

În anii de la universitate se culcase cu bărbaţi de

toate felurile, înarmată cu pilule contraceptive franţuzeşti de la un doctor, a cărui clientelă particulară includea multe din fiicele celor din elită, trecuse prin bărbaţii Moscovei, după gust, dar totdeauna dezamăgită, înaintând nepătată, aproape neatinsă. Nici unul dintre ei nu o putea satisface. Gâfâind deasupra ei, ei puteau să fi fost în altă cameră. Ea le lua puţina plăcere pe care o aveau de dat şi le dădea drumul, dorindu-şi doar ca unul sau altul să fi fost puţin mai potent, puţin mai rezistent sau mai tandru, puţin mai îndrăzneţ, puţin mai curat. Când încercai să vorbeşti cu ei, erau atât de copleşiţi de propria persoană, încât îţi preţuiau părerile doar în măsura în care ele erau ecoul părerilor lor. Ei aveau nevoie de o novice într-ale sexului, care să-şi deschidă picioarele fără să aştepte ceva, care să se cureţe fără să se plângă, care să le suporte loviturile şi nemerniciile fără să-i bată la cap cu îndatoririle lor.

Masculul.

Se strădui ca tatăl ei să nu afle. Căci îl iubea şi îl respecta mai mult decât pe oricine de pe pământul ăsta. Şi, deşi el o crescuse ca pe fiul care ar fi trebuit să fie, ea ştia că tatăl ei nu ar fi putut accepta din partea ei un asemenea comportament. Un fiu care s-ar fi culcat încoace şi încolo prin Moscova l-ar fi amuzat. Dar nu o fiică. Şi marea deosebire consta într-o parte slabă a trupului pe cât de nesigură, pe atât de vulnerabilă.

Ea era mai puternică decât bărbaţii. Putea simţi asta. Putea suporta lucruri pe care ei nu şi le-ar fi asumat.

Nici o mirare că strămoşii mei au fost acuzaţi de erezie, gândi Şirin. Dacă erau ca mine.

Familia ei nu trecuse niciodată în partea habotnică a religiei. Sus, pe coline, înainte să vină slavii şi să decreteze că dealurile acestea se află în Tadjikistan, iar

valea aceea în Uzbekistán, femeile din tribul ei clădiseră cu aceeaşi iscusinţă ca bărbaţii şi se uitaseră de sus la surorile lor aşezate, supuse, din deserturile şi câmpiile joase, din oraşele izolate şi din haremuri. Femeile din clanul lui Talala purtau cuţite. Ele preferau să se sinucidă decât să fie târâte ca roabe la Buhara. Pe dealuri erau liberi şi nestăpâniţi, iar cei din neamul lor erau mai de nestăpânit decât ceilalţi, nedomoliţi. În timp ce femeile cu văl sau glugă din oraşe se strecurau pe uliţele pline de gunoi, ca să evite până şi mirosul de bărbat, cei din neamul ei trăiseră acolo unde aerul era curat şi soarele strălucea deopotrivă asupra bărbaţilor şi femeilor. Femeile tribului ei fuseseră subordonate bărbaţilor lor. Dar ele nu fuseseră nicicând reduse la starea unor animale.

O legendă de familie povestea despre o altă Şirin, al cărei bărbat violase zile în şir o rusoaică luată captivă în timpul războaielor de cucerire. Decât să îndure o asemenea umilinţă, strămoaşa lui Şirin îi tăiase gâtul soţului în noaptea în care acesta se întorsese.

Era o umilinţă şi în seara asta. Dar concurenta nu era din partea unei contese ruse fără nimic în cap, care, la picnic, să se fi rătăcit prea departe de garnizoana celor în vestoane albe. Rivala neaşteptată a lui Şirin era o evreică schiloadă, prea mică şi înzestrată cu nişte ochi adânci cât sufletul, căreia i-ar fi stat foarte bine ca cerşetoare în faţa unei moschei. Femeia, care se numea Raşela, o frapa pe Şirin cu aerul ei imposibil de bunătate şi abnegaţie. Ea era genul pe care, în alte împrejurări, Şirin ar fi fost gata să o placă şi foarte dispusă să o compătimească. Dar, pe moment, cuiul intrase prea adânc când îl văzu pe pictor însufleţit la apariţia acestei Raşela. Părea că aproape uitase de ceilalţi din cameră.

O iubeşte pe femeia asta, gândi Şirin.

A, nu era un fel ameninţător de dragoste. Nu era vorba în asta de pat sau promisiuni. Se îndoia ca pictorul măcar să-şi fi dat seama de asta. Era felul de dragoste pe care bărbaţii îl iau ca atare, felul în care vedeai că-şi iubeşte pisica. Da, asta era. Parcă o mângâia pe micuţa femeie cu vorbe. Ea nu ameninţa să fure ceea ce voia Şirin de la bărbatul acesta şi nici nu avea s-o facă. Dar Şirin îşi putu închipui că femeile care făceau parte din viaţa sexuală a pictorului găseau intolerabilă, fără să înţeleagă de ce, prezenţa Raşelei.

Dar el o să-mi vorbească, gândi Şirin. Eu sunt mai periculoasă pentru ea decât ar putea fi ea vreodată pentru mine. Se uită la micuţa creatură, o femeie-copil, care aproape plânsese când zâmbise şi nu se mai oprea din zâmbet în prezenţa pictorului. Da, gândi Şirin. Va avea motive să mă urască. O să se uite cum o să-i iau ceea ce reprezintă totul în viaţa ei. Şi nimic n-o să mă oprească. Nimic.

Dar, ştiute fiind toate acestea, ea nu-şi putea vindeca imediat mândria rănită. Să-l privească pe pictor cum se des-tinde, atât de deplin, cu o altă femelă. Raşela stricase efectul achiziţionării uneia dintre picturile artistului. Evreica vânduse una dintre picturile artistului unor occidentali care vizitaseră galeria unde lucra.

—Vor să vadă altele, spuse Raşela. Le-a plăcut mult pictura. Cred că au înţeles-o cu adevărat. A fost singura pe care au luat-o din toată galeria. Data viitoare, când vor veni la Moscova, or să ne caute.

—Straşnic, zise artistul cu o expresie mai mult de mulţumire decât de entuziasm. Totdeauna ai grijă de mine, Raşela.

Şirin simţi o foarte uşoară înţepătură.

Femeia mititică roşi. Avea păr negru tuns neglijent care nici nu se aşeza, o gură prea largă cu dinţii puţin strâmbi şi un început de mustaţă. Doar ochii şi obrajii puternic coloraţi de frig aveau ceva din aparenţa de sănătate.

Artistul o întrebă dacă primise ceva veşti de la un prieten de-al lor care plecase în America şi ea îi răspunse că era mult prea devreme să primească veşti. Apoi Raşela înălţă un umăr diform şi pe faţă îi lunecă o expresie alarmată.

—Era cât pe ce să uit, strigă ea. Saşa, am deja banii pentru tine. Doamna Kestovici a făcut o excepţie. I-am spus că ai nevoie. M-a lăsat să fac toate formalităţile. Îşi vârî o mânuţă într-o geantă mare de vinilin. E pe-aici pe undeva.

—Raşela, pentru numele lui Dumnezeu. Stai liniştită. Şirin observă pisica frecându-se fericită de gleznele schiloadei.

Raşela găsi teancul de bancnote, dar, scoțându-l, geanta îi scăpă şi apoi ea îşi pierdu controlul cu totul. Diverse notiţe se împrăştiară pe jos o dată cu conţinutul genţii.

Încercând să prindă toate lucrurile, femeia aproape căzu.

Dar pictorul o prinse.

Reculegându-se, femeia se puse în genunchi. Şirin aproape că simţea durerea din dificultăţile mecanice ale gesturilor. Raşela întinse o mână spre pisoi, care se dăduse deoparte din faţa tărăboiului.

—O, Vrubel. Te-am speriat? Îmi pare rău.

Şirin se aplecă, aşezându-se pe vine, ca să ajute la strânge-rea lucrurilor împrăştiate ale femeii. Şi păru că schiloada o văzu pentru prima dată. Trăsăturile ei

căpătară o expresie de tristeţe inimaginabilă.

—Ce fată frumoasă, zise Raşela, cu mirare în glas. O s-o pictezi, Saşa?

Patru oameni stăteau jenaţi într-o cameră din Moscova. Trei dintre ei erau nefericiţi. Raşela era nefericită, pentru că surpriza ei fusese stricată, pentru că nu avea să stea singură cu dragostea ei, să-l îmbrăţişeze cu vorbele, şi pentru că, pentru prima oară, întâlnise o femeie cu destulă frumuseţe, ca să-l merite pe Saşa, şi destulă prestanţă, poate, ca să-l păstreze. Samsonov era nefericit, deoarece ştia că era deja timpul să plece şi, în locul comuniunii mult dorite dintre prieteni, îl aşteptau ore în şir de mers pe străzile îngheţate până să ajungă la epuizare. Şirin era nefericită, pentru că lumea nu se înclinase după voinţa ei.

Fiecare dintre aceştia trei se temea de singurătatea patului său. Raşela se temea de durerea fizică ce începuse deja să-i străpungă coloana vertebrală. Samsonov se temea de visele sale. Iar Şirin se temea de singurătate, deşi n-ar fi folosit niciodată cuvântul acesta, cu implicaţiile lui de slăbiciune şi eşec.

Dintre cei patru, doar Saşa era fericit. El nu simţea groază la gândul de a fi singur în întuneric. Era fericit, pentru că occidentalii îi cumpăraseră una dintre picturi, fericit mai mult din vanitate şi sentimentul confirmării decât din pricina banilor. Era fericit, pentru că îi plăcea fiecare dintre cei care veniseră în seara aceasta. Era fericit, pentru că ştia ce o să picteze în dimineaţa următoare şi pentru că i se oferea o călătorie. Şi era fericit, pentru că fata, Şirin, avea un interes străveziu pentru el. Nu fu dezamăgit cu adevărat când, nerăbdătoare şi mândră, spuse:

—Trebuie să plec.

Ştia că ea o să revină. Mai devreme sau mai târziu. El trebuia numai să aştepte. Cel mai prost lucru ar fi fost să se arate prea neliniştit. Şi ea avea să fie o problemă, oricum. Trebuia să-şi cumpănească fiecare pas făcut cu ea, în felul în care intuia tonurile de culoare pe măsură ce progresa pictura. Ea avea să ceară multă iscusinţă şi, mai presus de orice, stăpânire.

—E periculos pe aici noaptea, îi spuse el frumoasei dezamăgite. Trebuie să ai grijă.

Saşa presupunea că trebuie să-şi aibă singură de grijă. Dar Samsonov vorbi, cu o voce în care se amestecau inexplicabil sila şi neliniştea:

—O să plec şi eu. Aş fi bucuros să te însoţesc până la metrou.

Samsonov era incorigibil cu femeile, decise Saşa. Era rigid ca un personaj care picase din secolul trecut şi se comporta de parcă ar fi fost o îndatorire neplăcută, de parcă să o conducă pe Şirin la metrou era ultimul lucru din lume ce şi l-ar fi dorit.

Şirin îi aruncă lui Samsonov o privire de regină, arătând că puţin conta dacă voia sau nu să o însoţească.

Saşa i se adresă Raşelei:

—Ar trebui să mergi cu ei, spuse el, zdrobindu-i inima cu totul. Nu eşti în siguranţă să fugi pe străzi de una singură la ora asta noaptea.

—Da. Desigur. Bună idee, zise Raşela, dorindu-şi dureros să rămână, să-l acopere cu vorbe ca şi cu o mie de sărutări, gândindu-se că avea să fie un chin să încerce să ţină pasul cu paşii zdraveni ai ofiţerului şi cu această fată frumoasă, frumoasă.

Lui Saşa aproape că-i veni să râdă când se uită ultima dată la toţi trei. Păreau neverosimili împreună,

strânşi pe hol în echipamentul lor de iarnă, o combinaţie de oameni la fel de absurdă ca şi ţara însăşi.

Apoi plecară şi se lăsă tăcere în spatele uşii închise. Saşa luă pisica cu amândouă mâinile, ridicând animalul ca pe un copilaş. Vrubel se uită la el cu o expresie care voia să spună:

— Se întâmplă.

Lăsă pisoiul pe podea şi amândoi se întoarseră în studio ca să stingă reflectorul.

Şirin uitase pictura pe care o cumpărase.

O ridică, gata să alerge după ea. Apoi se stăpâni, zâmbind recunoscător.

Se uită la pisoi.

— O să se întoarcă, îi spuse animalului.

Cele trei noi cunoştinţe mergeau de-a lungul zidurilor blocurilor de locuinţe, muşcaţi de vânt. Erau singuri în întuneric. Era prea frig până şi pentru beţivi. Samsonov dădu ritmul, grijuliu să nu solicite puterile infirmei. Se gândi ce îngrozitor trebuie să fie să mergi aşa în viaţă şi începu să se suspecteze că era mult prea dispus să se complacă în compătimire după un pic de insomnie sau câteva vise proaste.

Cu cealaltă era altă poveste, totuşi. Frumoasă. Da. Frumoasă. Dar nu-i era locul aici. Se oferise să o însoţească la metrou, pentru că era datoria sa. Dar nu suporta să se uite la ea. Avea senzaţia că trebuie să-l avertizeze pe Saşa Leskov.

Dar era absurd. Totul era absurd. Vise proaste. Avea un moment de slăbiciune.

Şi el era infirm. Dar altfel.

Uneori visa că se rătăcise în labirintul uneia dintre aşezările de pe dealurile afgane, alergând, târându-se

să-şi salveze viața. Dar uliţele nu-l duceau nicăieri. Nu era nici o ieşire. Doar râsete. Şi ochi în umbră. O fundătură.

Ochi în umbră. Şi la Moscova. În timp ce cei trei patinau pe trotuar spre marele *M* care marca destinaţia lor, Samsonov observă un om singur aşezat într-un automobil parcat pe bulevard. Maşina nu mergea şi era foarte frig şi nimeni nu stătea într-un asemenea automobil, la o asemenea oră, fără să aibă un motiv bine întemeiat. După poziţia piezişă a capului omului, Samsonov îşi dădu seama că erau urmăriţi. Pregătirea recentă îl învăţase felul în care lucrau teroriştii şi cei de-o seamă cu ei, şi felul în care stăteau de veghe criminalii. Maşina era postată perfect pentru a controla intrarea de la metrou şi staţia de autobuz din faţă.

Brusc, respinse ideea, fluturând mâna ca şi cum ar fi vorbit cu sine. Nu era nimic de observat aici. Doar clădiri îmbătrânite pline de oameni obosiţi. Probabil că cel din maşină nu avea unde să se ducă.

Samsonov o prinse pe infirmă când era gata să lunece pe gheaţă. O repuse pe picioare, apoi slăbi strânsoarea mâinilor.

—Mulţumesc, zise ea tulburată. Chiar şi răsuflarea îi era aproape imperceptibilă în aerul de iarnă. Sunt atât de stângace.

Sub degetele lui, braţul ei nu avea mai multă consistenţă decât cel a unui copil subnutrit, cu toată îmbrăcămintea greoaie. El se întrebă dacă avea destul de mâncare. Ştia că era tot mai greu să găseşti mâncare bună dacă nu aveai relaţii. Cu toți şobolanii, el avea destul noroc cu bufetul cursanţilor.

Dar cum se descurcau oamenii? Ştia atât de puţin despre pământul pe care se angajase să-l apere cu inima

atât de uşoară. Acolo, la Potsdam, Saşa avusese dreptate. Trăia într-o crisalidă.

Visa la ţara lui şi uitase de omul care-i urmărea din maşina parcată. Nici n-avea importanţă, întrucât Samsonov nu-l interesa. Interesul unic al observatorului pe jumătate îngheţat se concentra asupra lui Şirin Talala.

Capitolul 10

ALI TALALA FOLOSI MAGIA CA SĂ urmărească în întuneric deplasarea şirului de grăniceri. Magia fusese achiziţionată de la contrabandiştii afgani care erau şi membri ai organizaţiilor de *mujahedini.* Iniţial, asta ajutase să-i ucidă pe ruşi în văile abrupte ale Afganistanului. Acum, dispozitivul de supraveghere în timpul nopţii, de fabricaţie americană, avea să-i ucidă în cealaltă parte a Amu Dariei.

Grănicerii se mişcau destul de bine, conduşi de cercetaşi tadjici din partea locului care erau familiarizaţi cu această zonă a ţării. Talala numără douăzeci şi şapte de oameni. Era o patrulă neobişnuit de mare şi un număr foarte mare de ostaşi care să fie ucişi. Oamenii lui Talala nu mai făcuseră înainte aşa ceva şi el ştia că unora le era frică. KGB-ul, care stătea în spatele grănicerilor, rămânea unul dintre puţinele mecanisme din ţară care funcţiona şi, chiar când, în ansamblu, puterea sovietică în Asia Centrală decădea, KGB-ul refuza să abandoneze. Trimiseseră chiar şi pe acest nou colonel ţanţoş, care, după cum se spunea, avea la activ ani întregi de pregătire a poliţiei secrete afgane. Individul sporise

drastic tensiunea de-a lungul graniţei, închisese itinerariile contrabandei vechi de atâtea generaţii şi îi arestase pe oamenii care-şi plătiseră conştiincios mita ani de-a rândul. Câţiva dintre subordonaţii îndepărtaţi ai lui Talala fuseseră chiar împuşcaţi. Era o situaţie intolerabilă.

Ruşii încălcau acordul. Trebuia să plătească.

Graniţa era de mult timp un loc în care înţelepţii ştiau când să-şi ferească ochii. Dar omul trebuia şi să știe când să şi-i ţină larg deschişi. Ochii lui Talala erau lipiţi de lentilele magice care transformau noaptea, făcând din oameni nişte strigoi iluminaţi cu membre verzi de foc. Era imposibil de distins care din figuri era noul colonel. Dar Talala ştia că era acolo. Operaţiunea fusese plănuită cu grijă, ca să-l ademenească, să-i flateze vanitatea cu promisiunea unui mare succes. El îşi însoţise oamenii în raiduri şi ambuscade mult mai neînsemnate. Avea să fie în noaptea asta cu ei.

Colonelul avea să fie un exemplu foarte limpede pentru cei din birourile de la Moscova. Graniţa este foarte departe. Ea are propriile ei legi.

Douăzeci şi şapte de oameni. Era un lot al morţii. Şi era mereu riscul ca acţiunea să aibă un efect contrar, antrenând legiuni întregi de grăniceri şi trupe de interne. Poate că Moscova nu ceda. Dar instinctul lui Talala îi spunea altfel. Ruşii îşi creaseră probleme mult mai aproape de casă. Pământurile dragi inimii lor se prăbuşeau în anarhie. Talala era convins că moartea acestor oameni — şi mai ales a acestui colonel — îi va face pe cei de la Moscova să vadă că vechile metode sunt cele mai bune căi. Trăieşte şi lasă-i şi pe alţii să trăiască. Ei puteau să patruleze cât voiau graniţa aceasta cu câini şi arme automate, Cât timp respectau regulile.

Era convins că nu mulţi alți colonei, chiar şi cei din KGB, voiau să-l înlocuiască pe colonelul care era pe cale să moară.

Formele strălucitoare din dispozitivul magic se despărţiră dintr-un singur şir în mici grupuri. Apoi grupurile se împărţiră din nou când oamenii porniră câte doi şi câte trei, căutând printre stânci poziţii bune de ambuscadă.

Ruşii erau mereu imprevizibili.

Acţiunea începuse cu o poveste şoptită unui informator cunoscut, care se bucura de încrederea autorităţilor de graniţă, oferind o ţintă irezistibilă: o ceată de contrabandişti cu narcotice şi arme. Se făcea aluzie în şoaptă la itinerariul stabilit, o dată cu data şi ora. Toate detaliile fuseseră corelate pentru a influenţa opţiunile grănicerilor, pentru a-i forţa să intre într-o poziţie previzibilă de ambuscadă.

Iată-i aici, în faţa ochilor, comportându-se cum se aştepta. Cei douăzeci şi şapte de grăniceri îşi ocupară poziţiile cam indisciplinaţi, siguri că sunt singuri în întuneric. Dar un efectiv de aproape o sută de tadjici şi afgani înconjurau patrula într-o tăcere perfectă. Oamenii pe care îi recrutase Talala pentru treaba asta proveneau din triburile şi satele care nu recunoscuseră niciodată graniţa aceasta, a căror existenţă depindea de vechile căi, şi ale căror legături erau mult mai strânse de casă decât erau sentimentele de loialitate ale grănicerilor tadjici sau uzbeci faţă de ofiţerii lor slavi. Mulţi dintre oamenii aceştia luptaseră în războiul de la sud de râu împotriva ruşilor. Alţii se luptau cu oricine intra în văile lor fără motive îndreptăţite. Uneori, se luptau unii cu alţii. Dar, în seara aceasta, erau cu toţii uniţi de un inamic comun... şi de autoritatea, şi banii lui Talala.

Noaptea intră din nou în nemişcare. Grănicerii îşi aşteptau prada. Talala simţea nerăbdarea inamicului, dorinţa de a vedea cum apare ceata de contrabandişti, neplăcerea de a sta în frigul dintre stânci. Zvonul îşi făcuse bine datoria.

Ruşii erau nişte proşti. Îşi închipuiau că sunt genii în înşelăciune. Nu-şi aduseseră nici unul dintre câini, temându-se că îi vor alerta şi-i vor îndepărta pe contrabandişti. Dar numai câinii i-ar fi salvat, detectându-i pe cei ce le întinseseră cursa.

Noaptea era senină şi foarte rece. Talala prefera frigul în momente ca acestea, întrucât îl înţelegea şi îl putea purta ca pe un veştmânt. Când se mişca, frigul se mişca cu el. Nu-l combătea, ci îl accepta ca realitate. Când era aşa de frig, nu trebuia să fie atent la şerpii care mişunau pe dealurile stâncoase în lumina lunii.

Talala se uită pe coasta dealului la corpurile strălucitoare ale inamicilor. Străini care se îndepărtaseră prea mult de casă. Câţiva dintre cei de grad inferior erau proprii săi oameni, bineînţeles. Dar nu se putea face nimic ca să-i ajute. Ei acceptaseră oferta ruşilor şi acum plăteau preţul.

Totul era minunat cât timp ruşii se mulţumeau să plutească pe marea pustie, ignorându-i adâncurile. De ce trebuia să tulbure apele?

În fond, lui Ali Talala nu-i plăcea treaba asta, să omoare atât de mulţi oameni o dată. Dar ruşii îi legaseră mâinile.

—Dau semnalul? şopti lângă el Gogandaev. Talala se gândi o clipă, apoi murmură:

—Nu. Nu încă. Lasă-i să se gândească puţin acasă şi la paturile calde. Lasă-i să regrete treaba asta. Lasă-i să-şi simtă micimea sub mulţimea de stele. Lasă-i câteva

minute să admire pământul.

Erau timpuri tulburi. Dacă omul ar fi putut alege timpurile în care să trăiască, Ali Talala nu ar fi preferat aceşti ani tulburi. Brusc, erau atât de multe dificultăţi. Aici. La Moscova. Ucrainenii erau lacomi. Erau avizi şi nu doreau să împartă cu alţii. Voiau să ia ceea ce nu era al lor. Situaţia era îngrijorătoare, pentru că ucrainenii aveau atât de multe avantaje naturale — graniţa cu polonezii, portul Odessa. Transportau tot mai multe droguri prin Odessa. Băutura pe care o treceau peste graniţă ajungea tot mai ieftină. Talala nu-şi dorea un război cu ucrainenii. S-ar risipi prea multă energie, prea multe vieţi. Dar erau oameni răi, oameni fără onoare, fără înţelegere. Înşfăcau şi înşfăcau. Talala se temea pentru viitor.

Grănicerii cei mai apropiaţi se aflau doar la o sută de metri distantă. Talala auzi hârșâitul brusc de metal al unui glonţ băgat pe ţeava. Deodată, un glas rusesc strigă ordinul să se facă tăcere, cu cuvinte încărcate de ameninţarea unei pedepse grave. Vocea sună puternic în limpezimea deosebită a dealurilor din deşert.

Curând inamicii vor începe să devină nervoşi. Nu o să fie nici urmă de contrabandişti. Colonelul va începe să se îndoiască de informaţii, să se îndoiască de sine.

Informatorul care transmisese mesajul autorităţilor dormea deja într-un şanţ din afara Termezului, cu limba, nasul, urechile tăiate şi ochii scoşi.

Surpriza era totul.

Un om tuşi. Apoi dealurile scunde fură iar tăcute. Era o noapte rece, senină, frumoasă, plină de splendoare cerească.

Talala îşi scoase mâna de sub dispozitivul optic şi atinse mâneca lui Gogandaev.

—Dă semnalul.

Noapte destrămată. Dealurile luară foc şi timpul o luă la goană. Mine detonate de la distanţă ridicară de pe pământ întunericul, apoi îl lăsară iar să cadă. Grenadele fulgerară de parcă lucrau zeci de fotografi, fâşii de lumină se încrucişară şi dispărură înainte ca ochiul să se poată fixa asupra lor, apoi se revărsară de-a curmezişul peisajului într-un unghi uşor diferit. Zgomotul răsună uriaş, desigur, destul de tare ca să poată fi auzit până la Moscova. Vocile omeneşti, mai slabe decât uneltele din mâinile lor, se zbuciumau să fie auzite: voci ruseşti, confuzie, disperare. Alte voci îşi cântau una alteia din posturile de pe creastă, cunoscute, extatice.

Prins în această desfăşurare spectaculoasă, Talala uită de dispozitivul străin din mână. În Samarkand, Intourist-ul oferea un spectacol de sunet şi lumină la Reghistan în primele ore întunecate şi răcoroase ale serii. O voce amplificată, vorbind pentru deşert şi oraş, îi desfăta pe turişti cu poveşti, cu binecuvântarea Moscovei, în timp ce proiectoarele colorate aruncau lumini orbitoare peste miracolele plăcilor de ceramică. Totul era fals. Aceasta era adevărata voce şi viziune a pământului său natal: sunetul răzbunării, imaginea focului purificator.

Splendoarea exploziilor şi a focului de arme automate se diminua. Poate că vreo cinci-şase oameni încă trăgeau, iar o grenadă întâmplătoare lumină forme zorite în timp ce oamenii lui Talala se târau peste corpurile grănicerilor morţi şi muribunzi. Rezistă doar o mână de grăniceri şi Talala savura disperarea oamenilor pe cale să moară, gustă ideea îngrozitoare. Gloanţele se revărsară din arme cu un deosebit ţipăt de teamă. Apoi focul izbucni în rafale scurte şi rare, pe măsură ce se termina muniţia.

Păcat, gândi Talala, că nu le poţi tăia teama cu briciul cum le puteai tăia urechea sau nasul. Astfel încât să le trimiţi teama aceea camarazilor, să-i faci să înţeleagă cum răspund dealurile acestea celor care le tulbură liniştea.

Peste cuibul de rezistenţă explodă o ploaie de grenade de mână, scormonind pământul cu foc alb. Apoi dealurile tăcură.

Dar tăcerea fuse ceva relativ. După câteva momente, urechile lui Talala, ce ţiuiau, se acordară la sunetele oamenilor care se mişcau pe stâncile dislocate şi la zăngănitul întâmplător al vreunei arme izbite de piatră. Apoi veniră vocile încete ale oamenilor care cercetau.

Le ordonase să-l găsească pe colonel. Şi să se convingă că radistul murise.

O împuşcătură singuratică răsună. După câteva clipe, altul trase o dată, de două ori. Îi lichidau pe răniţi.

—Să mergem, îi spuse Talala aghiotantului, dându-i dispozitivul de văzut în noapte. Vreau să-i văd faţa. Şi, dacă mai trăia colonelul, să-i ia sufletul.

Cei doi bărbaţi coborâră panta stâncoasă. Născut pe asemenea dealuri, Talala mergea uşor pe pietriş. Dar Gogandaev era dintr-o generaţie care cunoscuse acest deşert doar de la geamurile automobilului sau din poveştile aiurite ale vreunui bătrân. Bărbatul mai tânăr, mai solid, aluneca cu zgomot. Pe pantă se aprindeau şi se stingeau raze de lanternă, demoni care clipeau din ochi. Talala auzi fâşâitul unui cuţit care sfâșia stofa.

Tocmai când cei doi bărbaţi ajunseră la cărarea de-a lungul căreia îşi puseseră ambuscada grănicerii, o formă întunecată, compactă pe fondul de un albastru vechi al nopţii, lunecă spre Talala. Era starostele satului din apropiere, cu picioarele şi ochii îngemănaţi cu

întunericul.

—L-am găsit, spuse omul într-un dialect tadjic. Mai trăieşte.

—Du-mă acolo.

Talala îl urmă pe om. Umerii îi aruncau umbre uriaşe, din pricina hainelor de iarnă strânse la brâu. Respectuos, îşi încetini pasul pentru Talala, dar, chiar şi aşa, Gogandaev rămase în urmă.

Doi dintre războinicii băştinaşi stăteau de santinelă lângă o baricadă de bolovani. La picioarele lor, gemea intermitent un om.

—Vreau să-l văd, spuse Talala. Vreau să-l văd faţa. Supusă, se aprinse o lanternă, arătând un om cu părul de culoarea nisipului, de peste patruzeci de ani. Purta o haină de camuflaj care era foarte udă. Faţa îi era, de asemenea, udă de sânge şi în parte desfigurată, acolo unde schijele de grenadă şi aşchiile de piatră îl răniseră. Un ochi îi era distrus. Arăta de parcă un ou crud fusese spart în gaura de carne şi os. Dar ochiul celălalt era viu. Alert.

Buzele omului se mişcară. Era imposibil de spus dacă încerca să formeze cuvinte sau, pur şi simplu, se cutremura de teamă şi durere.

Să-i fie teamă, gândi Talala. Să afle teama de nespus.

Fu brusc cuprins de o furie rece care ar fi putut pârjoli cerul. De ce îl siliseră ruşii să facă asta? De ce nu puteau bestiile puturoase să rămână în cocinile lor, lingându-şi rănile? De ce trebuise să împingă lucrurile până într-atâta? Se simţi setos de sânge şi îmbolnăvit de presentimentul că aici nimic nu se terminase, că, la urma urmei, acesta era doar începutul. Ce-i mâna atât de implacabil pe oameni să calce în picioare grădina altuia? Se aplecă peste rănit tocmai când Gogandaev ajunse

lângă el. Colonelul de KGB îşi mişcă braţul, vrând parcă să lovească. Braţul abia se ridică, încât degetele omului se târâră pe materialul de camuflaj al tunicii.

Capul lui Talala umbri o clipă figura omului. El se dădu la o parte, ca să lase lumina să cadă peste blestemata piele albă.

—Nu-ţi face griji, îi spuse în rusă. N-o să te trimitem singur pe lumea cealaltă. Înainte de venirea zorilor, soţia şi copilul vor muri cel puţin la fel de jalnic ca tine.

Nu era adevărat. Nu se va atenta la viaţa familiei acestui om. Dar Talala voia să-i zdrobească sufletul înainte ca el să dispară în noapte.

—Şi toată munca ta, continuă Talala. N-a făcut doi bani. Vezi? Te-au vândut chiar ai tăi.

Nici asta nu era adevărat. Dar Talala era hotărât să nu-i lase nimic duşmanului.

Cu aceeaşi iuţeală graţioasă cu care fusese odinioară în stare să sară pe cal, Talala scoase din buzunar un cuţit, îl desfăcu şi tăie un zâmbet adânc în gâtlejul rusului.

—Acum o să mori foarte curând, îi spuse Talala. Eşti mult mai puţin interesant decât o să fie nevasta ta. Apoi se ridică şi se îndepărtă fără să arunce o privire înapoi.

Gogandaev se poticnea pe lângă el.

—Trebuie să ne grăbim, spuse băiatul mai tânăr. Se poate să fi avut timp să anunţe prin radio. Şi cu elicopterele...

Talala îi strânse braţul lui Gogandaev liniştindu-l, simţind muşchii puternici în întuneric.

Răsună o împuşcătură singuratică. Şi râse un om.

—Să-şi termine treaba, spuse calm Talala. Îi ştiu pe ruşi. Avem timp.

Cei doi bărbaţi coborâră panta în tăcere, înconjuraţi

de şoaptele oamenilor care goleau buzunarele şi scormoneau după inele pe degetele moarte.

Şirin ţipă. Era toată o apă. Pe dinăuntru şi pe dinafară. Carnea pictorului alunecă peste ea, apăsându-i tare sânii cu pieptul. Tot timpul o făcea să vibreze cu nişte degete minunate. Era sfârşitul unei lumi şi începutul alteia.

Era foarte cald în cameră. Căldura îi ardea, iar disperarea lor fizică părea uimitor de gravă. Ar fi putut fi miezul verii. Sub un soare uriaş. Sub soarele ei. Ea îşi închise ochii şi, de data aceasta, focul o cuprinse din toate părţile, mistuind-o în întregime, şi soarele plonja chiar în ochii ei şi explodă. Simţi cum toată puterea şi viaţa se scurg cu ultimul ţipăt care-i răni gâtlejul. Apoi pictorul îi închise gura cu gura lui, bându-i ţipătul, furându-i ultima răsuflare înainte ca ea să moară de plăcere. Enormul soare distrugător se făcuse moale ca untul în ea şi peste ea. El îşi împinse limba în gura ei şi ea nu putu face nimic. El nu-şi încetă mângâierile şi nu-şi întrerupse mişcările. Electrizate, brusc, degetele erau ceva prea mult. O stare de senzualitate nemaitrăită până atunci, copleşitoare o făcu să-şi caute puterea, ca să se retragă din faţa chinului încântător de sub degetele lui. Dar el o urmă. Ea ridică o mână, reflexul unui cadavru, şi-i îndepărtă mâna, trăgându-se de sub gura lui suficient ca să poată murmura:

—Nu. O, nu, te rog.

Apoi degetele încetară, lăsând doar un strigoi magnific să-i bântuie carnea. Dar el nu-şi întrerupse mişcările. Şi asta era bine. Era atât de bine, atât de bine, că nu avea cuvinte s-o spună. Ea voia să nu se termine niciodată. Închise ochii din nou. Şi soarele dispăruse,

lăsând în loc un întuneric în care sufletul putea, în sfârşit, să se odihnească.

Se aştepta ca el să termine. El gemu uşor, ajungând adânc în ea, parcă ar fi vrut să meargă mai adânc decât se putea ajunge. Ea suspină, cu sufletul odihnindu-se încă, cu corpul gata să-l primească. Ştia că acum el o să termine. Ea mai mult îşi închipui decât simţi că se umfla în ea, gata să pulseze. Dar el continua. Îşi puse mâinile pe spatele lui, simţindu-i muşchii vânjoşi cum se încolăcesc ca nişte şerpi într-un sac de catifea. Ea cedă. Putea s-o distrugă, s-o omoare. Nu-i mai păsa.

Corpul ei reacţiona din nou.

El încetini. Suflă lângă urechea ei şi ea simţi oboseala dulce din el, cu toate mădularele vlăguite, în afară de tăria anume dintre picioarele lui. Dintre picioarele ei. Ea îl încleşta între pulpe, deschizându-i-se ca el să ajungă în ea cât dorea.

El îşi mişcă şoldurile de ale ei, legănându-se, legănându-se. Încet. Nu prea încet. Cu o mişcare scurtă, el ajunse jos în ea, până se zdrobi de carnea delicată, părul umed împletindu-se cu părul umed. Acum ea îi simţea sfârşitul. Făcând-o s-o doară puţin. Şi înăuntru, între vârf şi început, se afla un spaţiu vast, inexplicabil de gol, unde ea nu putea deloc să simtă cu adevărat şi nu putea deloc să înţeleagă asta, cum poţi simţi un bărbat şi să nu-l simţi, dar mereu era aşa.

Mereu era aşa. Dar nu era niciodată astfel. Acesta era sfârşitul lumii.

El se trase din ea aproape de tot, ridicându-se de pe ea pe braţele încordate. Apoi căzu pe ea, în ea, înăbuşind-o. Şi corpul ei reveni la viaţă, coapsele mici ridicându-se automat ca să-l întâmpine, dorindu-l, sfidându-l.

—Nu mă vrei? întrebă ea. Nu mă vrei? El o ridică lipită de el, schimbând unghiul.

—Picioarele mai sus, îi spuse.

Ea se supuse. Se arcui în durere, zvâcnind, ca şi cum ar fi fost tăiat un nerv.

—*Nu.*

El izbise ceva adânc în ea şi durea. Apoi el repetă mişcarea şi ea încercă să se strângă, cu un spasm.

—Nu. Te rog. Nu.

Dar el se oprise deja. Dorise să-i provoace o mică durere. Doar puţin. Şi ea înţelese asta. Avea senzaţia că înţelegea tot ce făcea el, chiar dacă nu putea să prevadă nimic dinainte.

El ştia. Ştia totul despre ea. Cum de ştia toate astea? Nimeni nu ştiuse până atunci.

El îşi închise mâna peste micimea unei fese şi o lipi de el. Atingând-o exact în punctul cel mai sensibil. Uimită, se trezi că înfloreşte din nou. De fiecare dată când o atingea, sufletul îi era bombardat cu un mic şoc de fiori de viaţă.

El procedă foarte încet acum, odihnindu-se. Transpiraţia îi cădea de pe frunte pe faţa ei, în părul ei.

—Vrei... să fac ceva pentru tine? întrebă ea.

Gura ei era atât de strânsă. Se putea mirosi pe ea însăşi pe buzele lui, unsă pe obrajii lui, pe bărbia lui. Când revenise, sunând la uşă la primele ore ale dimineţii, el avea doar gustul somnului profund. Acum, el avea gustul ei.

El nu răspunse la întrebarea ei. Nu răspunse deloc. Ea îşi ridică uşor capul şi îl linse pe obraz.

El îi prinse buzele cu ale lui, luptându-se.

El schimbă uşor locul degetelor, astfel încât vârfurile abia îi atingeau anusul. Ea voi să-l roage să înceteze.

Deoarece știa că urma să-i vâre un deget. Şi detesta aşa ceva. Detesta ideea ca vreo parte a unui bărbat să intre acolo, asociind-o cu obiceiurile cele mai condamnabile ale bărbaţilor din neamul şi religia ei, bărbaţi care nu voiau cu adevărat să se afle în faţa unei femei când o posedau, care nu voiau să li se amintească cu sânii şi cu vocea, şi cu toate formele feminine că era, la urma urmelor, o femeie sub ei. Îşi dorea dureros să-i spună să înceteze, să nu strice totul. Dar gura îi era fixată în a ei şi el era puternic, chiar mai puternic decât arăta şi buzele lui nu-i dădeau drumul.

El nu o necăji. Îşi îndepărtă mâna, mâna stângă, lăsând dreapta ca s-o mângâie cu ardoare.

El îi eliberă gura, se întoarse uşor într-o parte, apoi îşi umezi cu salivă vârful degetelor.

O mângâie.

Ea nu era gata. Era convinsă că nu e pregătită. Dar nu găsi cuvintele să-i spună şi, în câteva secunde, o părăsi ultima rezistenţă şi îi zbură ultimul gând conştient. O atinse cu două degete, două picioruşe alergând pe ea din nou şi din nou. Apoi el începu să facă mici cercuri. Ea nu ştia să aibă asemenea dimensiuni acolo, ca să simtă asemenea cercuri enorme. El îşi coborî degetele la partea cea mai umedă, apoi şi le strânse din nou. El roti iar şi iar vasta bucăţică de carne şi ea îşi închipui că se face enormă, la fel de mare ca el. Vocea ei scotea sunete involuntare. Vocea ei era a altcuiva. Centrul universului era sub degetele lui. Sub un singur deget. Universul avea să explodeze din nou, şi nu peste mult timp. Şi lumea avea să se sfârșească din nou. Ciclul era fără sfârșit.

Cu el.

Timpul îşi pierdu valabilitatea impusă. El o mângâia uşor. Mereu, ea trebuise să le spună să o mângâie uşor.

Dar ei nu se pricepeau niciodată, nu o simţeau niciodată. Dar acesta știa. El știa totul.

Se arcui uşor şi scoase un mic ţipăt. Acum, corpul ei era singura realitate, totuşi, ciudat de îndepărtat. Nu-i mai aparţinea. Totul era oarecum dincolo de corpul ei, deşi n-avea idee cum e posibil aşa ceva.

El ridică o clipă degetele, destul ca să şi le umezească în gură din nou. Totul începu din nou, pe un plan superior. Ea se strânse în el, dorindu-şi să fie mai aproape. Nu ştia şi nu-i păsa dacă el era sau nu în ea. Degetele deveniseră totul. Degetele care dansau. Exista numai dansul.

Simţi primul val de căldură. Un alt bărbat ar fi încetat, presupunând că asta-i totul. Şi, în mândria ei, ea l-ar fi lăsat. Dar pictorul nu conteni.

Se încorda din nou. De data asta, valul urcă mai departe de plajă, ameninţând-o, avertizând-o de ce s-ar putea întâmpla, dacă el nu înceta imediat, şi singurul lucru de pe lume care conta era ca el să nu se oprească.

El îşi umezi iarăşi degetele şi o mângâie foarte iute, uşor, alergând pe ea.

Ea gemu, prăbuşindu-se adânc în saltea. Valul se retrase. Dar se pregătea deja să revină, încolăcindu-se, trăgând-o în jos, în jos, în jos cu curentul submarin.

—Doamne, eşti udă, spuse el. Eşti atât de udă înăuntru. Ai venit toată peste mine.

Vorbele lui aveau sens doar pe jumătate. Dar erau frumoase. Totul era aşa de frumos.

Fără a-i da de ştire, ea se încorda sălbatic. Corpul ei pre-lua iniţiativa şi îşi lipi burta de el. Valul creştea şi creştea. Era pe cale să se zdrobească de plajă şi să distrugă totul, era să inunde lumea. Ea îşi dori dureros să coboare. *Acum.*

Sfârşitul lumii, sfârşitul lumii.

Se arcui şi ţipă. De data asta, el îşi îndepărtă iute degetele şi-i strânse picioarele, închizând-o lipită de el.

— *Ţine-mă,* spuse el. Ţine-mă strâns cu picioarele.

Ei nu-i mai rămase putere. Valul acela mare sfărâmase totul, strângându-i în menghină măruntaiele cu şocurile ulterioare. Dar i se supuse. Picioarele i se strânseră peste el, singure.

— Mai sus, porunci el. Ia-mă mai adânc.

De data asta, el era pregătit. De data asta, ea putea simţi. Ea nu îl simţise în ea tot timpul cât lucrau degetele. Dar acum, el o umplea. Şi-l închipui făcut din os, din oţel. El se împingea atât de nestăpânit, că aproape lunecă afară. Şi ea îl voia. Ea voia să ştie că el este cu adevărat înăuntrul ei, chiar dacă acolo înăuntru, astfel, ea nu simţea fizic mult.

Trupul nu mai conta. Trupul era mort.

— *Acum.*

El îşi înălţă capul, lipindu-se de ea încă o ultimă dată, încercând parcă să-şi vâre în ea întreg corpul. Ea simţi carnea pulsând, dar nimic altceva, nimic altceva. Totuşi, era ceva minunat. Ideea.

Sărutând-o, se prăbuşi peste ea. Se cutremură. Gemu şi o sărută iar. Nu se opri din sărutat. Nici ea nu se putuse opri din sărutat în minutele lungi când el stătea în ea, muindu-se, cu umezeala untoasă scurgându-se pe despicătura spatelui, pe coapse.

Şi el se îneca acum. Amândoi se înecau, erau deja înecaţi şi era aşa de dulce să-l ţină în braţe.

Iubiţii se sărutară, nedorind să se termine totul între ei. Se sărutară, încleştaţi, sfârşiţi, despărţindu-se inevitabil. Camera era deja cenuşie de prima paloare a dimineţii. Săruturile lor fură mai uşoare, mai puţin

pătimaşe. Se sărutară şi uitară tot ce-şi spuseseră despre minunăţia lumii.

Se sărutară ultima dată, fiecare gândindu-se la amănuntele implicate de împreunarea lor, apoi stătură unul în braţele celuilalt, cu gândurile îndepărtate.

Pictorul adormi.

Când noul bărbat din viaţa ei respiră egal lângă ea, Şirin îşi sprijini faţa de flacăra palmei. Era foarte obosită, dar nu putea dormi. Se întrebă dacă ar fi o cale de a nu urî omul acesta.

Se mişcă ceva. Era pisoiul. Animalul stătuse deoparte în timp ce făceau dragoste. Acum, el sări pe saltea şi se lipi de piciorul pictorului. Era destulă lumină ca Şirin să-i poată vedea ochii fără expresie aţintiţi asupra ei.

Ea puse o mână pe umărul iubitului. Pisoiul îi urmări gestul, apoi îşi fixă din nou ochii asupra ei. Camera mirosea a sex, terebentină şi vopsele tari.

Artistul dormea adânc. Ea putea simţi asta. După urcuşul şi coborâşul lin al muşchilor. Se uită la el. Părea mai tânăr când dormea, imposibil de inocent.

Brusc, Şirin simţi cât de crudă, deznădăjduită şi însingurată era lumea şi, pentru prima dată de ani de zile, începu să plângă.

Capitolul 11

SERGENTUL ÎI ÎNTINSE URMĂTORUL Kalașnikov. Samsonov îl armă şi-i verifică mecanismul. Murdar. Neuns. Îl ţinu mai sus ca să prindă lumina de la cătare. Cel puţin, această armă nu era ruginită. Multe dintre armele din camera de

armament erau într-o stare atât de proastă, încât lui Samsonov i-ar fi fost frică să tragă cu ele. Uneori erau atât de deteriorate, încât trebuia probabil să fie date la fier vechi.

Samsonov clătină dezgustat din cap şi trecu arma sub-ofiţerului care stătea între el şi uşă. Subofiţerul primi arma fără o vorbă, fără să-şi schimbe expresia. Arăta altfel acum. La sosirea lui Samsonov, subofiţerul îl întâmpinase cu un zâmbet, voind să declare că azi era o zi mare într-o ţară mare. Dar ochii omului fuseseră tot timpul reci ca iarna.

Se numea Kuzba şi părea să aibă mai bine de treizeci de ani. Prea inteligent pentru zâmbete. Mult prea deştept. Subofiţerul era atrăgător, dar ponosit, genul ce place femeilor care beau, şi cu o voce care arăta că se iubeşte pe sine, chiar când era foarte supus.

Kuzba nu mai zâmbea. Şi asta-i convenea de minune lui Samsonov.

Sergentul, responsabil nominal pentru camera de armament, îi întinse lui Samsonov o altă armă. Când luă în mână puşca automată, Samsonov îl surprinse pe tânărul sergent uitându-se la Kuzba şi liniştindu-l. Se întrebă ce naiba se petrecea.

Arma avea un strat de rugină. Dar, de data asta, cel puţin, numărul seriei se potrivea cu cel din registru. Samsonov i-o aruncă lui Kuzba. Subofiţerul o prinse şi o trânti într-un rastel din perete.

—Asta-i ultima, tovarăşe căpitan, spuse subofiţerul. Samsonov se uită la om, lăsând ochii să i se răcească

Înainte de a îngheţa.

—Deci, ne lipsesc trei arme.

—Gărzile au semnat pentru două.

—Le-am socotit.

— Păi, spuse Kuzba, cu vocea mai puţin gravă, hotărând că noul comandant nu trebuia să ia prea în serios toate acestea, trebuie că e o greşeală. Sunt sigur că-s pe undeva pe-aici.

— Unde?

Kuzba se întoarse spre tânărul sergent, cu vocea mai tăioasă.

— Peskov, unde sunt armele?

Băiatul păru confuz. Un proaspăt recrut cu puţină pregătire în plus care-i adusese gradul de sergent. Samsonov deja hotărâse că băiatul nu era vinovat de armele lipsă.

— Nu ştiu, tovarăşe plutonier, spuse nervos sergentul. Samsonov simţea cum se zbate băiatul, încercând să înțeleagă această nouă situaţie.

— Poate, sugeră Kuzba, sunt într-una din celelalte camere de armament de companie.

Sergentul prinse ideea. Încuviinţă din cap cu exagerare.

— Da, tovarăşe plutonier. Poate-s acolo.

Era absurd. Şi Samsonov știa. Dar îi lăsă să-şi continue poveştile, curios să vadă ce făcea apoi Kuzba. Hotărâse deja că subofiţerul trebuia să plece. Nu putea avea deloc încredere în el. Şi el nu se potrivea cu noua companie pe care Samsonov avea s-o clădească pe ruinele celei vechi.

În timpul primei întrevederi, comandantul regimentului îl asigurase pe Samsonov că fusese numit la cel mai bun regiment de trupe de interne. A doua întrevedere, de data asta cu comandantul de batalion, se soldă cu avertismentul că asta nu era o unitate de desant şi că era de datoria lui Samsonov să se adapteze. Samsonov ajunsese, în sfârşit, în compania sa, ca să

găsească un locotenent taciturn şi neîndemânatic — un suflet pierdut, dacă avusese suflet vreodată — şi pe plutonierul Kuzba, reprezentând cadrele sale de conducere. Locotenentul era acum în parcul de maşini, frământându-se cum să repare cele patru transportoare defecte din totalul de zece repartizate companiei. După ce reparau motoarele, puteau să înceapă să repare turelele mitralierelor, afetele stricate ale tunurilor şi dispozitivele optice distruse.

Locotenentul se temea de noul comandant. Dar asta nu era rău. Asta însemna că putea fi recuperat. Pe de altă parte, Kuzba nu se temea. Subofiţerul era doar iritat. Îi fusese deranjată rutina, domeniul său fusese ameninţat.

Era clar că compania fusese regatul lui Kuzba. Unitatea nu avusese, mai mult de un an, un căpitan drept comandant de companie. Toţi ofiţerii care-şi meritau la limită solda fuseseră retraşi pentru a servi în zecile de zone critice şi aproape critice din ţară, lăsând Regimentul 148 din raionul Moscova fără putere şi neglijat. Nimănui nu-i păsa prea mult. În caz de alarmă, trupele de KGB aveau să preia situaţiile critice din capitală. Trupele de interne urmau să fie auxiliare. Bune pentru strâns arestaţii sau pentru reglementarea circulaţiei. Astfel, compania fusese condusă de Kuzba, cu o cârpă de locotenent care să stea în faţa trupelor când batalionul era în formaţie.

Astea aveau să se schimbe. Se schimbau priorităţile, se schimba lumea.

Samsonov îşi închise agenda. Lucraseră tot timpul prânzului. El făcuse asta într-adins. Voia să-l facă pe Kuzba să înţeleagă că se schimbau priorităţile.

—Vreau să văd dormitoarele.

—Soldaţii sunt la instrucţie.

—Bine. Vreau numai să văd dormitoarele. N-am nevoie să stea cineva drepţi când mă uit la un closet.

—Poate vreţi mai întâi să mâncaţi ceva, tovarăşe căpitan? Sunt sigur c-am putea...

—Arată-mi numai unde locuiesc soldaţii.

Kuzba îl conduse pe coridorul de la subsol. Tavanul era jos şi plin de ţevi lovite. Era lumină puţină pe coridor şi nu era deloc aer curat. Mirosul de dezinfectant nu putea acoperi mirosul iute de urină acolo unde soldaţilor le fusese lene să facă curăţenie. Dincolo de grilaje masive din metal, se găseau alte camere cu armament de companie, şi Samsonov se întrebă dacă toate erau în aceeaşi jalnică stare ca a lui.

Cei doi bărbaţi cotiră ca să ajungă la scară. Un afiş plin de vigoare arăta un soldat mândru şi puternic de gardă. Legenda spunea: TOTDEAUNA GATA PENTRU APĂRAREA PATRIEI.

Samsonov nu văzuse, în cele vreo şapte ore petrecute în zona regimentului, un singur soldat care să aducă de departe cu imaginea de pe afiş.

Un afiş mai vechi, zdrenţuit, proclama victoria iminentă a comunismului. Lenin, drept şi vizionar, îşi întindea braţul spre un viitor luminos. Pe margine, cineva scrisese cu creionul că Lenin era un evreu sifilitic.

—Găseşte un afiş mai actual, spuse Samsonov. Şi dă-l jos pe ăsta.

—Am înţeles, tovarăşe căpitan.

De fapt, lui Samsonov trebuia să i se adreseze cu „tovarăşe comandant”. Kuzba făcea deosebirea dinadins. Samsonov nu se formaliza. Acum, contau mai mult alte lucruri.

—Unde suntem încartiruiţi?

— Etajul al treilea. Pe aici, sus.

Samsonov urcă scările cu pas hotărât, aruncând priviri în timp ce mergea în alte coridoare ale companiei. Murdărie. Nimic din astea n-ar fi tolerat în cea mai de pe urmă unitate de infanterie motorizată.

Vestibulul companiei sale era rece şi umed. Toate becurile de deasupra care se bălăngăneau, cu excepţia unuia, se arseseră sau fuseseră sparte, iar lumina de la ferestrele din capetele coridorului era redusă din cauza placajului şi cartoanelor folosite pentru a înlocui ochiurile de geam sparte. Acum mirosul era altul. Toţi soldaţii erau plecaţi. Dar lăsaseră în urmă dâre înţepătoare de mirosuri puternice de aşternut şi haine nespălate. Cel mai puternic era mirosul putred-dulceag de picioare bolnave. Samsonov îşi închipuia împuţiciunea când toţi oamenii se strângeau în locurile convenite ale plutoanelor la sfârşitul zilei de instrucţie. Intră în prima sală mare. Aici era mai multă lumină, de la ferestrele înalte. Dormitoarele erau foarte vechi, datând din vremea armatei ţariste, şi construite solid. Dar ele fuseseră neglijate. Pereţii aveau atâta nevoie de zugrăveală, încât ceea ce era pe ele ar fi putut fi luat drept camuflaj. Aici mirosul de picioare era copleşitor. Totuşi, dormitoarele nu arătau chiar aşa de prost cum se temuse Samsonov. Paturile erau aliniate destul de îngrijit, aşternutul aşezat cum trebuie. Samsonov ştia că ăsta nu era un indiciu al disciplinei sănătoase. Dormitoarele îngrijite puteau însemna doar că sistemul lui „tata-mare” era încă în funcţie. Sub un regim vechi de când lumea, noii recruţi erau ceva mai mult decât sclavii celor mai vechi. Nou-veniţii făceau paturile, făceau curăţenia, chiar le lustruiau cizmele. Era o tradiţie militară răspândită în toate armele. Şi mulţi dintre

camarazii ofiţeri ai lui Samsonov o ignorau, întrucât astfel se păstra un fel de ordine în cazarmă, când ofiţerii lipseau. Dar Samsonov ştia şi că sistemul se solda cu bătăi până la moarte pentru recruţii care nu-şi dădeau solda sărăcăcioasă celor vechi sau care, pur şi simplu, nu puteau să răspundă şirului nesfârşit de pretenţii.

Spălătorul arăta cel mai prost. Mirosul de canal din aer era aproape insuportabil. Nimic nu era curat. Chiuvete sparte, oglinzi sparte. Băltoace de apă neagră pe jos. Într-un colţ zăcea o cârpă de şters uscată care ar fi putut fi un exponat de muzeu.

— Care este procentul de îmbolnăviri? întrebă Samsonov, gândindu-se la Afganistan, la soldaţii care se zvârcoleau în chinuri la sfârşitul secolului al douăzecilea, în timp ce abcesele de ciumă li se umflau la subsuori şi şale.

— Procentul de ce?

— De îmbolnăviri. Kuzba ridică din umeri.

— La fel ca la toţi.

— Ce înseamnă asta?

— Tovarăşe căpitan, spuse Kuzba exasperat, unii soldaţi se îmbolnăvesc, alţii nu. Cum a fost întotdeauna. Nu poţi să-i ordoni omului să nu se îmbolnăvească.

— Unde locuieşti?

— Eu?

Samsonov încuviinţă.

— Tu.

— Locuiesc peste drum.

— Unde peste drum?

— În blocul de locuinţe rezervat familiilor de militari. Desigur, nu sunt toţi mil...

— Ai nevastă?

— Eu? A nu. Nu sunt aşa de prost.

—Atunci cum de-ai primit apartament?

—Era unul disponibil.

—Familiile ofiţerilor locuiesc în corturi. În vagoane abandonate.

—Nu la trupele de interne. Noi avem grijă de ai noştri.

—Dacă-mi amintesc corect, un subofiţer necăsătorit nu are drept la apartament în nici o armă.

—Sunt în regiment de multă vreme. Era disponibil un apartament.

—La Moscova?

—Sunt apartamente rezervate.

—Vreau să te muţi în cazarmă. Până când situaţia din companie se ameliorează.

Brusc, subofiţerul îşi pierdu controlul atent afişat. Se întoarse spre Samsonov şi spuse:

—Ascultă, căpitane. Dacă crezi că poţi veni aicea să furi apartamentul unui om, o să ai multe...

Samsonov se uita calm la om. Subofiţerul se stăpâni. Tocmai la timp.

—Oricum, zise Samsonov, nu vreau apartamentul tău. O să mă mut jos în biroul meu. Cel puţin, până se pun pe roate lucrurile. Deschise un robinet. Apa era maronie.

—Nu se poate trăi aşa.

—Sunt recruţi. Îi fortifică.

Samsonov se uită la murdăria mâlită dintr-un lighean. Era clar că acum subofiţerul era neliniştit. Dispăruse tot calmul său studiat.

—Tovarăşe comandant, zise Kuzba, trebuie să înţelegeţi. Aici nu e o unitate de desant. Şi nu este Afganistanul.

Samsonov se gândi la plimbările lungi prin Moscova.

Se gândi la cerşetori. Şi la familiile flămânde de ţărani care dormeau pe podeaua gării din Kiev. La şobolanii uriaşi, cum nu se mai văzuseră înainte în Moscova. La discursurile aiurite din pasajele subterane şi de pe Arbat. La pustiul din magazine, mai pustii decât le văzuse vreodată. La deznădejdea de nespus a ţării pe care o iubea din toată inima.

— Aici nu e Afganistanul, repetă Kuzba.

— Nu. E mai rău.

— Cum?

— În Afganistan, ştiam cine e inamicul.

Samsonov şedea în birou, la lumina proastă, şi verifica registrele de cheltuieli ale companiei. Dosarele fuseseră ţinute anapoda, probabil dinadins, dar un lucru era imediat evident: compania cheltuise în lunile precedente o cantitate imposibilă de combustibil. Mai ales ţinând seama că jumătate din vehicule erau stricate.

Cineva vindea benzina pe piaţa neagră.

— Locotenent Bednîi, strigă Samsonov prin uşa deschisă.

Era târziu. Dar o clipă mai târziu, apăru faţa serioasă, cu coşuri, a locotenentului. Stătuse la birou, prefăcându-se că încearcă să potrivească datele privind consumul de piese şi reparaţiile. Cele mai multe dintre hârtiile necesare lipseau.

— Tovarăşe comandant?

— Dacă mă uit la cererile astea de combustibil... pare că am mers cu vehiculele noastre prin toată Siberia şi înapoi. De câte ori le-am desfăşurat efectiv la manevre anul trecut?

Locotenentul se gândi o clipă. Era înalt, lat în spate, dar aşa de slab, încât efectul era al unei spânzurători de

care atârna stofa.

—Tovarăşe comandant, nu cred că am mers anul trecut la manevre. Cel puţin, de când am ajuns eu aici.

Samsonov clătină din cap a mirare.

—Pregătirea şoferilor?

—A, da. Facem multă conducere. Majoritatea recruţilor nici măcar nu ştiu să conducă maşina, ca să nu mai vorbim de...

—Parăzi?

—Da. Am trimis un pluton la o paradă.

—Trageri?

—Păi... Am tras cu armament individual. Nu cu arme grele, totuşi. Am fost la trageri cu camioanele batalionului. E mult dincolo de...

—De cât timp nu funcţionează cele patru transportoare? Locotenentul păru că l-ar fi plesnit cineva.

—Nu știu, tovarăşe comandant.

—Dar dumneata trebuie să știi asta.

—Păi, Kuzba a spus că...

—Da. Spune-mi ce-a zis Kuzba.

—Kuzba a spus că o să aibă el grijă de asta. El are grijă de toate.

—Şi dumneata, ce faci?

—Uneori, duc trupele la muzeu. Câte o grupă o dată, ca să-i pot ţine sub control. Şi fac toate instructajele politice ale companiei. E mult de lucru.

—Pentru asta există un ofiţer politic al batalionului.

—Da, dar...

—Dar?

—E mereu ocupat.

—Ce face?

—Nu ştiu. Kuzba a spus că ar fi mai bine să ţin eu orele. Să nu avem necazuri că nu facem pregătirea

politică. Am fost foarte conştiincios. M-am documentat mult. E greu să ţii tot timpul alte ore.

—Şi cât de des ţii orele astea?

—De trei ori pe săptămână.

—Cât timp?

—Câteva ore. Uneori toată după-amiaza. Dacă dau un film.

—Când face *pregătire* unitatea asta?

—Păi, facem gimnastică în fiecare zi.

—Dar pregătirea pentru misiuni? Combaterea revoltelor? Tactica infanteriei uşoare? Controlarea mediului urban? Suprimarea lunetiştilor? Orientarea în teren şi conducerea maşinilor?

—Păi, facem asta. O parte. Uneori. Dar chiar că avem treabă.

—Cu pregătirea politică?

—Mai sunt şi altele.

—De pildă?

—De pildă, construim o casă.

—O casă?

—Pentru comandantul regimentului. Şi am mai construit una pentru altcineva. Nu sunt sigur pentru cine era.

—Asta nu-i o unitate de construcţii, spuse Samsonov mirat.

—Ştiu, tovarăşe comandant. Ne-a luat mult timp. Şi comandantul regimentului tot nu e mulţumit de ce-am făcut.

—Locotenent Bednîi, ştii că lipsesc trei arme din camera de armament?

—Nu. Părea un miel.

—Ştii că cineva a furat din benzina repartizată? în cantităţi mari?

— Nu, tovarăşe comandant.

Partea cea mai proastă era că-l credea pe băiat. Era un exemplu clasic de ce se întâmplă dacă-i dai drumul unui tânăr locotenent fără o supraveghere matură. Desigur, aici nu era aşa de rău. În Afganistan, din aşa ceva mureau soldaţii.

— Tovarăşe locotenent, ești căsătorit?

Băiatul se învioră.

— Da, tovarăşe comandant.

— Copii?

— O fetiţă.

— Ai apartament?

— Da, tovarăşe comandant. Subofiţerul Kuzba ne-a găsit un apartament la capătul străzii. Serios, e băiat bun. Când vremea e proastă, mă duce sau mă aduce cu maşina.

Samsonov ridică fruntea.

— Are maşina lui?

Nu mulţi subofiţeri aveau maşină. Nu aveau nici mulţi căpitani. Samsonov se gândi o clipă la averea lui împachetată în două geamantane de vinilin şi o sacoşă. În afară de câteva lăzi cu cărţi, asta era tot ce agonisise în douăzeci şi nouă de ani de viață.

— E o Lada. Şi-a luat-o când a fost cu garnizoana în Polonia.

— Îmi închipui că nu-i e prea greu să găsească benzină pentru ea, zise Samsonov. Apoi regretă că spusese asta cu sarcasm.

Locotenentul se uită la el ca un câine care a fost bătut rău, fără să înţeleagă măcar de ce. Samsonov oftă.

— Du-te acasă, locotenent. Dacă poţi să mergi pe jos până acasă. Prietenul dumitale Kuzba o să rămână pe aici câtva timp.

—Pot să stau. Dacă aveţi nevoie de ajutor. Samsonov era obosit. Şi iritat. Fusese o zi proastă şi lungă.

—*Ştiu* că poţi să stai. Nu *vreau* să stai. Du-te acasă la soţie. Te-aşteaptă o mulţime de nopţi târzii.

Locotenentul salută, mâna umbrindu-i tenul groaznic. O să poată să devină un ofiţer adevărat? se întrebă Samsonov.

—O, locotenente. Ştii unde pot face rost de nişte scânduri? Să-mi fac nişte rafturi de cărţi pentru birou? Legal, vreau să zic.

—Da, tovarăşe comandant, eu...

—Tovarăşe comandant, intră o nouă voce în conversaţie, vă putem face rafturi de cărţi. Câte doriţi. Vi le facem mâine.

Era Kuzba.

—Mi le fac singur, spuse Samsonov.

Intrând în birou cu o încredere reînnoită, subofiţerul arboră o expresie „orice doreşti, şefule."

—Locotenent Bednîi, poţi pleca, zise Samsonov.

Bednîi aproape se împiedică de subofiţer când plecă din cameră. Când rămaseră singuri, Samsonov şi Kuzba se măsurară iar din priviri.

—Am auzit că ai talent să construieşti de toate, zise Samsonov.

—Trebuie să fii de folos în viață.

—Am auzit că ai construit o casă pentru comandantul regimentului.

Kuzba zâmbi, în largul lui.

—*Casă* e exagerat. Doar o vilişoară. Trebuie să-ţi ajuţi prietenii, tovarăşe comandant.

Ei bine, gândi Samsonov, cel puţin „tovarăşe comandant" părea să fi prins acum.

—Comandantul regimentului e prietenul dumitale?

— Suntem un regiment unit.

— Şi ai mai construit o casă — sau şi aceea a fost o vilişoară?

Kuzba încuviinţă.

— O vilişoară.

— Pentru un alt prieten?

— Pentru un prieten al comandantului regimentului. Reprezentantul raional în consiliul municipal al Moscovei.

— Mai sunt case programate să fie construite în viitorul apropiat? Sau putem începe pregătirea companiei pentru misiunea încredinţată?

— Tovarăşe comandant, ne putem antrena cât doriţi. Dar, înainte de a judeca, trebuie să aruncaţi o privire în jur. Nu e nici o misiune. Nici una. Abia dacă participăm la parăzi. Uneori escortăm deţinuţi. O dată, în toţi anii petrecuţi de mine aici, am trimis câţiva oameni să lichideze o revoltă într-o puşcărie. Dar pentru tot ce contează cu adevărat în Moscova — este chemat KGB-ul. Ştiţi câte divizii de KGB se află în regiunea Moscovei? Kuzba lăsă întrebarea suspendată în aer, scurta tăcere spunându-i lui Samsonov că putea să afle singur, dacă nu ştia deja. Suntem aici doar pentru că Ministerul de Interne este gelos pe KGB. Toţi trebuie să aibă o armată proprie. Şi asta e de pe vremea lui Stalin. Când nimeni nu avea încredere în nimeni. Singurele trupe de interne care văd ceva lupte sunt în cloacele din Armenia. Şi toate chestiile astea... toate chestiile astea cu formarea de unităţi speciale. Cred când văd.

— Pregătirea începe mâine, zise Samsonov.

Kuzba se uită la el cu un amestec de condescendentă şi ură în ochi. Dar buzele subofiţerului aveau iar acel zâmbet artificial.

— Oricum, zise Kuzba, n-am venit aici să vorbesc

despre asta. Am veşti bune. Am găsit cele trei arme lipsă.

Sprâncenele lui Samsonov se înălţară. Spera să fie adevărat. Presupusese că armele fuseseră vândute cu mult înainte pe piaţa neagră, că se aflau de-acum pe undeva prin Caucaz. Sau în mâinile mafiei locale.

—Bine. Asta-i foarte bine. Arată-mi-le.

Zâmbind încă, subofiţerul îl conduse pe Samsonov pe coridor, apoi jos pe scările scurte până la subsol. se păru lui Samsonov ca un donjon unde erau torturaţi oameni. Sau omorâţi. Era un loc nenorocit care-i amintea de contactele fugitive cu poliţia secretă afgană.

Sergentul stătea îndărătul biroului rablagit, zâmbind mândru de cele trei puşti de asalt Kalaşnikov din faţă. Samsonov se apropie.

Puştile erau nou-nouţe, nici măcar de acelaşi model ca puştile de asalt ruginite din rastelurile din pereţi.

Samsonov înţelese. Dar trecu prin tot procesul.

—Să văd documentele.

Sergentului îi pieri zâmbetul. Scotoci prin sertarele biroului, scoase dosare cu colţurile îndoite. Le parcurse, apoi îi înmână lui Samsonov o listă mânjită cu numere de serii.

Samsonov nu se grăbi. Ca să fie absolut sigur. Nu avea să rişte nici măcar cea mai mică greşeală. Dar era clar că în actele companiei nu era nici urmă de numerele de serie ale noilor arme.

—Astea nu-s armele noastre. Numerele sunt greşite.

—S-au încurcat numerele de serie, spuse Kuzba cu voce joasă, rece.

—Şi sunt modele greşite.

—Le-am scos pe alea ca să înlocuim armele care nu funcţionează.

—Chiar şi calibrul muniţiei e diferit.

Kuzba ridică din umeri.

—Asta-i birocraţie pentru dumneavoastră.

Subofiţerul nu voia să-şi arate sentimentele. Dar Samsonov citi limpede omul şi înţelese situaţia: Kuzba îi dăduse ultima şansă.

Prima săptămână din regiment a lui Samsonov merse la fel de prost cum începuse în prima zi. Ea începuse în biroul comandantului de regiment şi se terminase în biroul comandantului de regiment. Samsonov îl prinse pe colonel în amurgul după-amiezii. Becurile din birou fuseseră stinse şi comandantul stătea aplecat pe birou, îmbrăcat în manta, gata să plece acasă. Arăta de-a dreptul nerăbdător şi iritat la vederea lui Samsonov, dar îl invită pe subordonat înăuntru.

—Cum merg treburile în compania dumitale, tovarăşe căpitan?

—Sunt probleme.

Colonelul îşi puse chipiul de paradă pe colţul biroului.

—De asta eşti aici. Să rezolvi problemele.

—Tovarăşe comandant, o să fiu direct. Sunt dovezi clare — foarte clare — de activităţi de piaţă neagră în companie.

Colonelul zâmbi. Dar era un zâmbet pe care Samsonov nu-l putea pătrunde.

—Hai, hai, Samsonov. Sigur că nu eşti aşa de naiv. Câţiva soldaţi întreprinzători totdeauna o să vândă bonetele sau centurile tovarăşilor lor, poate chiar câţiva litri de benzină. Cât timp nu depăşesc măsura.

—Depăşesc măsura. Şi nu cu câţiva litri de benzină. Sunt mii de litri. Şi arme.

—Stai o clipă...

—Tovarăşe comandant, am dovezi sigure care-l încriminează pe plutonierul Kuzba. Cer să fie chemată secţia de investigaţii.

Colonelul păli. Se putea auzi respiraţia în clădirea somnolentă a cartierului general. La o oră de vineri după-amiaza, când o unitate adevărată trebuia să duduie de activitate. Samsonov nu putu să nu-şi amintească lumea lui mai bună, pierdută.

Observă cum pumnii comandantului regimentului se încleştează. Dar omul se stăpâni şi şi-i descleştă iar, sângele îi reveni în obraji, făcându-i tenul de un alb iernatic într-un roşu periculos. Glasul îi era acum mai puţin teatral generos.

—E imposibil. Nu există o asemenea activitate în regimentul acesta. Iar Kuzba este cel mai bun subofiţer pe care-l avem. El le face pe toate.

—Sunt probe, tovarăşe comandant. E implicat în activităţi ilicite. Profund implicat, cred. Iar compania e o ruşine.

—Ascultă-mă, zise colonelul, ridicând vocea. Eşti nou aici. Şi nu-mi pasă pe câte medalii ai pus mâna până să-ţi tragă una-n fund afară din Afganistan cu mucoşii tăi de paraşutişti. Acum eşti la trupele de interne şi, dacă vrei să-ţi păstrezi uniforma, va trebui să înveţi cum facem noi treburile. Nu poţi să vii aici, în cel mai bun regiment al trupelor de interne, şi să începi să dărâmi în stânga şi-n dreapta. Colonelul încerca să se adune. Dar i se citea furia în ochi. Dacă vrei să lucrezi ca să îmbunătăţeşti pregătirea, bine. Dacă vrei să râneşti closetele, iară-i bine. Dar n-am nevoie de unul dat afară din armată să-mi spună cum să administrez regimentul ăsta. Şi încă ceva. Plutonierul Kuzba este un element verificat. Tu nu eşti. Deocamdată, tovarăşe căpitan, eşti bun numai de vorbe.

Kuzba le face pe toate.

Samsonov hotărî să-şi joace ultima carte:

—Cum ar fi să construiască vilişoare pentru ofiţerii superiori?

Surprinzător, colonelul râse doar. Nu era un râs amabil, şi bruscheţea lui îl descumpăni pe Samsonov. Se aşteptase la o cu totul altă reacţie.

—Da. zise colonelul. Cum ar fi construirea de vilişoare pentru ofiţerii superiori. Dacă ai cunoaşte regulamentul MVD-ului, ai afla că un comandant de regiment are dreptul la anumite înlesniri privind cazarea şi că, atunci când regimentul are garnizoană independentă, prevederile sunt lărgite pentru a ţine cont de responsabilităţile sale sociale sporite. Omul râse din nou. Şi ai uitat să menţionezi vila construită pentru reprezentantul raionului nostru, un om care a făcut minuni îngrijindu-se de ofiţerii şi oamenii noştri. Fără el, familiile ar fi acum afară pe stradă. Una şi cu una fac două, tovarăşe căpitan, aş schimba o duzină de foşti ofiţeri de armată pentru încă un Kuzba.

—Şi piaţa neagră? Samsonov ştia acum că nu avea şanse să câştige. Se simţea umilit, manevrat. Dar nu era dispus să cedeze.

—Mă îndoiesc că poţi să dovedeşti măcar un singur lucru. Ei, dacă hârtiile au fost ţinute prost, asta-i altceva. Sunt sigur că poţi pune ordine în asta. Dar să nu dăm vina pe un subofiţer care face tot ce poate în lipsa unor ofiţeri cu experienţă. Păi sigur, Kuzba a avut în seamă totul. La urma urmelor, l-ai cunoscut pe locotenentul Bednîi. Şi nu te-ai aştepta, desigur... Colonelul întinse palmele deschise spre amurgul cenuşiu.

—Tovarăşe comandant, sunt convins că Kuzba este amestecat în activităţi pe piaţa neagră într-o măsură

care face profund de ruşine acest regiment şi Ministerul de Interne. Repet cererea mea de investigaţie oficială.

Colonelul deschise gura să vorbească. Dar îi luă un moment. Clătină din cap.

—Nu asculţi. Nu-i așa, Samsonov? Ei bine, am să-ti spun eu ce-am să fac. Am să-l transfer pe Kuzba la o altă companie. Sunt o mulţime de comandanţi de companie care nu vor scăpa ocazia să ia un om ca ăsta să lucreze pentru ei. Şi poţi să încerci să conduci compania cum ştii. Dar te avertizez. Kuzba are prieteni. Tu n-ai. Soldaţii ţin la el. Are grijă de ei. Colonelul clătină din cap, mai dramatic de data aceasta. Ai pornit prost, Samsonov.

—Tovarăşe...

—Te rog să taci. N-am terminat Eşti membru de partid?

—Da.

—Atunci de ce ordoni să se dea jos un afiş cu Lenin din cazarmă?

Samsonov fu surprins de cât de multe ştia comandantul de regiment. Şi de cât de mult era dispus să arate că ştie.

—Fusese desfigurat, zise Samsonov. Cu inscripţii anti-comuniste şi antisemite.

Colonelul ridică o sprinceană.

—Faci automat legătura între antisemitism şi anticomunism?

—Eu...

—Trebuie să fii foarte atent, Samsonov. Într-adevăr, foarte atent. Te-aş sfătui să ai grijă să fie ţinute impecabil actele companiei. Colonelul se relaxa acum când revenise la poziţia obişnuită de autoritate. Aş fi încântat dacă ai putea să instruiești compania ca s-o ridici la nivel superior. Am fost aşa de ocupaţi aici, încât,

de fapt, am neglijat unele lucruri. Adevărul este că mi-ar plăcea să te văd că dai un exemplu mai bun unora dintre ceilalţi comandanţi de-ai mei de companie. Îl privi pe Samsonov în ochi. Şi ochii colonelului erau ochii unui lup care supravieţuise foarte mult timp. Fii foarte, foarte atent.

Capitolul 12

VERA STĂTEA DE DOUĂ ORE LA COADĂ. Se aştepta să mai stea cel puţin o oră. Fulgi cădeau leneş şi frigul o ajunse la rinichi, făcând-o să-i pară rău că băuse atâta ceai la prânz. Dar nu putea să-şi rişte locul din rând. În fine, uşile magazinului se deschiseră şi coada lungă cât o stradă începu să înainteze milimetric.

Vera lucra ca secretară la Consiliul Municipal din Moscova şi slujba prezenta multe avantaje. Unul dintre cele mai importante era accesul la informaţii. Când erau gata să se dea produse greu de procurat, o ureche deschisă din clădirea Consiliului prindea o şoaptă. Astăzi se dădeau cizme din Ungaria şi se spunea că sunt foarte bune.

Vera şi o duzină de alte secretare se schimbau una pe alta. De fapt, nu era niciodată foarte mult de lucru. Era destul de uşor ca, o dimineaţă sau o după-amiază, câteva dintre ele să dispară cu o listă de cumpărături pe care să încerce să le facă pentru celelalte. Azi era rândul Verei să stea la coadă. Şi ea era bucuroasă. În ciuda frigului. Chiar că avea nevoie de o pereche nouă de

cizme. Perechea din picioare fusese reparată de atâtea ori, că cedaseră toate cusăturile. Căptuşeala de blană artificială se uzase de mult.

Spera să găsească o pereche pe măsura ei. Deşi un număr mai mare ar fi fost perfect. Nu o deranja. Nu-i displăcea decât atunci când trebuia să poarte ghete sau cizme prea strâmte. Atunci începea să regrete că nu are picioare mai mici sau mai elegante, că sângele ei era din ţărani ruşi şi poate nu era destul de rafinată pentru Saşa.

Cizmele. Va încerca să o convingă pe vânzătoare să-i scoată o pereche pe măsura ei. Apoi o să cumpere pentru celelalte câte perechi or să se vândă. O să le ia careva.

Frigul o pătrundea la talie şi şale. Era o zi în care lucrurile mărunte nu mergeau cum trebuie, în care lumea nu era chiar cum se cuvine. Era îngrijorată din pricina lui Saşa. Purtarea lui faţă de ea nu se schimbase. Nu chiar. Nu în vreun fel pentru care să poată găsi cuvinte. Totuşi, era ceva altfel la el. Era un gen de om care ascundea totdeauna ceva, care avea totdeauna în spatele uşii un geamantan pregătit. Totuşi, acum îi dădea un sentiment chiar mai mare de spaţiu în jurul lui decât de obicei. Ca o icoană de care nu te puteai apropia prea mult.

O sărutase. Îi satisfăcuse trupul. Chiar şi acum, ea îşi imagină că putea să-l simtă lipit înăuntrul ei din seara de dinainte, de la întâlnirea care-i lăsase timp să prindă ultimul tren spre părinţi, în nordul oraşului. Îi spusese că nu e nici un pericol, că momentul era potrivit, că era în regulă. Minţise. Dorise să-l simtă cum o face roditoare. Să câştige, în fine, un atu asupra lui.

Să-l iubească. Să fie iubită de el. Să se mărite. Să-l lege de ea de-a pururi.

Nu era chiar proastă. Ştia că sunt alte femei în viaţa

lui, din când în când, că el nu e genul de bărbat care să se aşeze definitiv. Dar îşi promise că va putea să tolereze aşa ceva. Cât timp celelalte nu erau ceva serios. Cât timp nu le iubea. Oricum, o să găsească mijloacele să-l pedepsească atunci când o să fie rău.

Coada se mişcă. Vera îşi ridică sacoşa de plastic bună pentru orice ocazii şi înainta. Sacoşa era deja încărcată cu ouă proaspete şi borcane de roşii, cu brânză şi cârnaţi de casă, toate şterpelite din cămara părinţilor. Totdeauna dispreţuise viaţa la ţară, de fată tânjise după Moscova, o scurtă călătorie cu trenul şi o lume în depărtare. Nu-i plăcuse şcoala, dar se silise să înveţe, ca să poată obţine o slujbă la Moscova. Departe de gospodărie, cu băieţii ei stupizi, cu mâinile aspre. Un funcţionar de la Consiliul Municipal, cu care se culcase, o trecuse unui reprezentant de sector care-i găsise un loc în biroul central. Reprezentantul îşi găsise în cele din urmă o altă amantă, prin milostenia lui Dumnezeu, dar până atunci Vera se instalase deja bine în post — la Moscova. Şi viaţa păruse într-adevăr foarte bună.

Doar foarte recent începuse să aprecieze avantajele vieţii părinţilor ei. Pe măsură ce magazinele se goleau, chiar şi bufetul Consiliului Municipal, începu să ducă lipsă de alimente, mâncarea de la masa părinţilor deveni tot mai importantă. Apoi îl cunoscu pe Saşa. Putea să-l hrănească şi pe el. Lăsat singur, credea ea, el ar fi murit de foame. În oraşul ăsta, cu femeile lui fără judecată.

Nu erau ouă în băcănii, dar erau totdeauna ouă în coteţul de găini construit în spatele casei părinţilor. Totdeauna era brânză sau lapte proaspăt de la vaca lor. Şi totdeauna era ceva în plus din recolta comună, câteva kilograme din una sau alta, cărora autorităţile locale nu le simţeau niciodată lipsa. Dacă lucrurile ar ajunge cu

adevărat atât de rău cum spuneau oamenii, ea şi cu Saşa se puteau oricând muta la părinţii ei. Părinţii nu-l puteau înţelege pe Saşa. Dar îşi zicea că or să-l placă. Pentru că aveau să vadă cât de mult se iubeau ei doi. Şi Saşa, soţul ei, totdeauna va avea ouă proaspete.

Coada se scurtă până când Vera văzu în faţă uşa de la intrarea magazinului de încălţăminte. Coada se formase în dreapta uşilor duble, iar în stânga pe trotuar crescuse un morman dezordonat de cutii de carton goale, unde clienţii norocoşi aruncaseră ambalajul inutil pentru a îndesa cizmele în plase sau în preţioasele sacoşe de plastic cu reclame occidentale.

O femeie ieşi din magazin, ocărând cât o ţinea gura. Inima Verei bătu mai repede. Poate că stocul se epuizase deja.

Nu. Alte cliente continuară să iasă cu cutii de încălţăminte legate cu sfoară, pe care o desfăceau cu grijă şi o păstrau, în timp ce adăugau cutiile goale la muntele de cartoane din faţa vitrinei. De la distanţă, cizmele păreau de piele veritabilă, nu din plastic, iar modelul nu era rău deloc. Gândindu-se la cizme, Vera îşi simţi picioarele tot mai reci, iar presiunea din rinichi continuă să crească.

Femeia cu mâinile goale ţipa în continuare. Obscenităţi de mahala. Poate că era beată. Doi miliţieni stăteau aproape de colţ, dar îşi ţineau cu grijă ochii pe staţia de metrou Smolenskaia, de peste bulevard. Miliţia nu voia să aibă probleme. Primul amant de la Consiliul Municipal râdea de fiecare dată când vedea un miliţian, spunând că guvernul se preface că plăteşte miliţia şi miliţia se preface că-şi face datoria.

Un om cu o căciulă enormă ieşi din rând şi-i spuse ceva femeii. Aceasta se întoarse spre el, ridicând un

deget ca un cuţit. Dar îşi coborî vocea până când Vera abia o putu auzi peste zgomotul roţilor automobilelor care fâşâiau prin mâzga străzii. Prinse doar cuvintele „Stalin” şi „ordine”.

Coada se mişcă din nou. Vera aprecie că mai avea poate încă cincisprezece minute de aşteptat. Fulgii se îngroşară şi ea înlătură zăpada strânsă pe umeri, îşi scutură grăbită căciula şi şi-o puse înapoi pe părul strâns. Începură să se perinde pe alături ofiţeri eleganţi, cu mantalele ajustate şi chipiele cu cozoroc, îndreptându-se spre metrou, după o zi petrecută la academiile militare din apropiere sau la birouri. O făceau pe Vera să se gândească la ofiţerul care-l vizitase pe Saşa. Se întrebă de ce nu se întorsese. Îi plăcuse mult mai mult decât oricare dintre gunoaiele pe care Saşa le accepta ca prieteni, îşi dorea ca toţi să plece în America, asemeni murdarului de Birman. Saşa trebuia uneori să fie împins de la spate. Decise să-l întrebe despre ofiţer.

Se întreba cum decursese ziua lui Saşa. El avusese o întâlnire pentru a discuta o altă deplasare. Ceea ce însemna că avea să plece, poate curând. Se întreba cât avea să fie plecat de data asta. Nu se gândea prea mult la locurile în care pleca el. Personal, nu-şi dorea să călătorească, nu o interesa să vadă ţări străine. Era fericită la gândul unei vieţi casnice la Moscova. Cu Saşa.

Era ciudat. Când el era plecat, nu-i ducea aşa de mult dorul. Cât timp ştia că se întoarce. Când îi venea în minte sexul, se silea să se gândească la altele. Singurul lucru care-o deranja la plecările lui Saşa, pentru a-şi face picturile cu militari, era posibilitatea să întâlnească vreo femeie pe care el s-o găsească mai atrăgătoare.

Vera îşi ridică sacoşa cu alimente şi îşi târşâi picioarele înainte. O să-i facă lui Saşa o cină minunată.

Trebuia numai să se întoarcă la birou să lase perechile de cizme în plus pe care va reuşi să le cumpere pentru celelalte. Apoi putea să prindă metroul şi avea timp berechet să...

Oamenii din capul cozii începură să strige şi să se înghesuie înainte. Vera văzu un pumn ridicat. Îl auzi izbind în uşă. Îşi luă sacoşa şi se împinse înainte cu ceilalţi, trecând pe lângă vitrinele lăsate în părăsire.

—Daţi-vă înapoi, strigă cineva. Înapoi.

Un grup de clienţi țâșni pe uşă. Grupul acesta nu se opri să arunce nimic. Norocoşii se grăbeau să plece cu achiziţiile în timp ce mulţimea se îmbulzea tot mai strâns în jurul intrării.

—Ce e? întrebă Vera, fără să se adreseze cuiva.

Dar ştia deja. Chiar înainte să fie transmis cuvântul de-a lungul cozii. Stocul de cizme se epuizase. Magazinul era închis.

Izbucnirea de mânie a mulţimii se potoli curând. Asta era! Bărbaţii şi femeile care aşteptaseră atât de mult, pur şi simplu, se întoarseră şi plecară. Vera era dezamăgită, avea picioarele mai reci decât oricând în cizmele vechi. Dar nu era nimic de făcut.

O fată cu faţa transpirată şi cu bluză de vânzătoare coborî storurile, împiedicând pietonii să vadă în interiorul magazinului. Ultimul lucru pe care Vera îl văzu fu o pereche de cizme nou-nouțe la vânzătoare.

Saşa îngenunche în zăpada murdară, făcând o schiţă în cărbune a bisericii. Tăiase degetele mănuşii împletite de la mâna dreaptă şi frigul îi încetinea mişcările, tulburându-i gândul. Schiţele nu erau în sine opere de artă. Dar asta era reuşită. Erau studii. Pentru o pictură. Pentru o pictură care avea să fie un cadou de adio pentru

Vera.

Ştia că ea nu avea habar de artă, că nu-i păsa de pictura lui sau a altcuiva. Dar se gândea că i-ar putea plăcea să pună pe perete o pictură cu o biserică rusească veche. Şi intenţionase de ani de zile să se apuce să picteze anume scena asta. Întrucât era prima care surprindea ochiul pe drumul de întoarcere de la Galeria Tretiakov la staţia de metrou, înainte ca Galeria Tretiakov să fi fost închisă pe timp nedefinit.

Îi lipsea galeria, unde atâtea picturi îi erau ca nişte prieteni vechi. Şi îi lipsea vremea splendidă de vară, când biserica aceasta, unghiul acesta, cu fundalul de modernitate ratată şi cer cald, îl captivaseră. Îi lipsea Moscova — cealaltă Moscovă, a zilelor verzi şi albastre de iunie, când lumea era atât de pătrunzător de frumoasă, că nu puteai să nu simţi că toate cele vor fi în curând mai bune. O lume în care glasul nerăbdător al unei mame care îşi chema copilul te convingea că dragostea e nemărginită. Îi lipsea soarele din parc, simţit pe piele, şi umbrele răcoroase din spatele blocurilor de locuinţe, îi lipsea iluzia delicioasă a libertăţii aduse de vară. Iarna, toţi oamenii erau prizonieri, iar el ştia asta.

Un camion încărcat cu gunoi trecu huruind, iar cauciucurile lăsară să cadă o perdea de mâzgă pe trotuar. Femeile săreau din cale ţipând scurt, unele ocărând, una râzând. Câteva împroșcături mici, grele, îl ajunseră pe Saşa, stropindu-i jacheta şi udându-i obrazul. Schiţa la care lucra era compromisă. Dar nu conta. Avea nevoie de schiţă doar ca să-i aducă aminte. De forma precisă a lumii.

Trebuia să-l ajute să-şi amintească doar liniile importante, fixe. Pentru culoare şi lumină avea o memorie perfectă. Deasupra străzii cenuşii, îndărătul

faţadelor părăginite ale magazinelor şi ale cupolelor schilodite ale bisericii, deasupra cutiilor din cutii unde se înghesuiau familiile, cerul de iarnă avea o frumuseţe palidă pe care ştia că nu o va uita. Ninsoarea încetase şi norii se deplasaseră, dezvăluind un cer spălat, de un portocaliu moale, verde ca lămâia, cenuşiu ca fumul şi trandafiriu. Uneori amurgul de iarnă era la fel de repezit ca actul sexual făcut fără dragoste. Dar, în rarele zile bune, ca aceasta, ţi se dăruia acest asfinţit nemişcat, inocent şi îndelungat, de parcă lumea ar fi încetat să se rotească şi viaţa de pe suprafaţa ei se oprea lent. Era o lumină în care maroniurile şi cenuşiurile obişnuite ale iernii îmbrăcau nuanţe felurite, neaşteptate, o lumină sub care cele vii păreau fragile şi oamenii îşi aminteau nu de iubite, ci de copilărie. Lui Saşa îi venea greu să înţeleagă cum puteau toţi să treacă, pur şi simplu, zoriţi pe alături, cu ochii aţintiţi în trotuar, imuni la delicata splendoare care nu avea să mai apară niciodată exact în felul acesta. Strada neîngrijită îi părea imposibil de frumoasă, femeile zorite şi bărbaţii fără treabă tragic de umani. Şi-ar fi dorit să le arate cât de frumos era totul. Strânse mai tare bucăţica de cărbune în degetele tremurânde.

Îi trebuia toată frumuseţea pe care o putea strânge pe moment. Îi trebuia să evite o clipă să gândească. Să se gândească. Să se liniştească. Bilinski fusese o jigodie murdară, ticăloasă, făţarnică. Din nou. Doar că de data asta era mai rău decât oricând înainte. Interviul cu Zarkov de la Ministerul Apărării fusese un şoc, lăsându-l fără grai. Noua detaşare îi produse o stare de rău. Iar Bilinski ştiuse tot timpul, o bestie tipică de la Uniunea Artiştilor.

Voiau să meargă la Riga. Să facă picturi murale noi şi

mai bune pe pereţii clubului ofiţerilor din centru. Să le amintească ofiţerilor de Armata Sovietică şi rolul ei internaţionalist istoric în eliberarea Letoniei.

Reuşise mereu să evite să lucreze în Letonia, întrucât alți pictori erau încântaţi să meargă — magazinele din Riga erau mai pline decât cele din interiorul Uniunii şi era alcool din belşug. Saşa fusese dispus să accepte detaşări care-l duceau în avanposturile cele mai bătute de Dumnezeu, în Extremul Orient sau la marginea Turkmenistanului. Se dusese cu inima uşoară acolo unde altora le era teamă să fie trimişi. Aşa că nu fusese niciodată forţat să glorifice faptele de arme ale Armatei Roşii în oraşul în care bunica sa fusese violată iar bărbaţii din viața ei fuseseră răpiţi sau omorâți.

Nu-l deranjase niciodată să lucreze pentru militari. Picturile şi portretele nu aveau nici o însemnătate pentru el. Era treabă de meseriaş, nu de artist. Corecte din punct de vedere tehnic, nu aveau suflet. Le-ar fi putut da militarilor roşii sau cizme. Se afla în treabă doar.

Dar în viaţă erau totdeauna limite. Jurase mereu că nu va face o asemenea treabă pe pământul bunicii.

Ea îl dorise un pictor serios. Ea îl dorise un om serios.

Imediat după interviul cu Zarkov, se oprise, furios, la Uniunea Artiştilor.

—*Ştiai* că n-am vrut niciodată să lucrez în Letonia, îi spuse lui Bilinski.

Birocratul făcu o mutră uşor amuzată.

—De ce nu? De ce are atâta importanţă?

—E ceva personal.

Bilinski îşi rostogoli ochii în cap, gesticulând exagerat. Artiştii ăştia, artiştii ăştia. Ce mă fac cu ei? Arăta prosper, nu răuvoitor, unul care de mult renunţase la efortul de a-şi irosi puţinul talent pictând pentru

plăcerea celor puternici.

—Saşa, te rog. Trebuie să înţelegi. Te-au cerut nominal. Eşti singurul pe care-l acceptă. Ştii cum e mintea militarilor. Sunt obsedaţi.

—Nu pot s-o fac.

—Dar *trebuie* s-o faci. Hai, hai. N-ai vrea să petreci câtva timp la Riga? Nu mi-ai spus că ai crescut acolo? Şi aş putea să-ţi dau o adresă...

Saşa lăsă capul jos.

—Boris Borisovici, te rog. Te implor. Găseşte-mi altă detaşare. Oriunde. Primesc orice. Dar spune-le că nu mă duc la Riga.

—Dar te *vor.*

—Spune-le că-s bolnav.

Bilinski se uită la el cu reproş părintesc lărgit peste faţa groasă.

—Spune-le că ai un om mai bun pentru treaba asta, sugeră Saşa.

—Dar, dragă băiete, adevărul este că nu am un om mai bun pentru treaba asta. Şi e aşa de important să-i facem fericiţi pe militari. Mai ales în vremuri ca astea. La urma urmelor, cine ştie ce aduce ziua de mâine?

—Şi dacă refuz?

Faţa lui Bilinski nu-şi pierdu deloc expresia de grijă părintească.

—Atunci n-o să mai lucrezi pentru militari. Şi va trebui să reanalizez dreptul tău la un apartament al Uniunii Artiştilor, bineînţeles. Zâmbetul lui era încărcat de bunătate. Permisul pentru atelierele Uniunii ar fi revocat. Din necesitate. Cu grija respectării legalităţii. Şi nu mai trebuie spus că n-o să ai niciodată o expoziţie oficială.

Saşa nu ştia ce să facă. Dar bănuia deja că avea să

încalce această ultimă regulă rămasă a demnităţii. Că avea să meargă, într-adevăr, la Riga. Îşi prostituase ce avea mai bun în viaţă pentru oamenii ăştia. De ce nu şi acest ultim act de autoînjosire?

—Oricum, dragă băiete, nu trebuie să pleci imediat. Ai câteva săptămâni ca să te pregăteşti, să ai starea de spirit potrivită. Bilinski se sculă de la birou şi puse o mână grasă pe umărul lui Saşa. De fapt, ar trebui să te simţi onorat, mândru. Ţi-ai câştigat o reputaţie remarcabilă pentru cineva aşa de tânăr. Păi, dacă ai lua totul puţin mai în serios, ai putea avea totul. Îl bătu pe umeri pe Saşa cu degetele mari, care de mult uitaseră senzaţia penelului ce se zoreşte pe o pânză. Totul.

Saşa dădu din cap apatic, înspăimântat de propria slăbiciune, îşi dorea să plece şi să se ascundă îndărătul blocului de desen. Salută chiar mica penitenţă de a lucra în frig.

Părea că totul începuse să se destrame. Trebuia rezolvată relaţia cu Vera. Şi apoi, era Şirin.

Nu o văzuse din acea unică dimineaţă petrecută împreună. Nu lăsase nici o adresă, nici un număr. Iar el era prea mândru ca s-o caute. Dar, de câte ori se gândea la ea, îl cuprindea o nouă foame. Parcă ar fi cunoscut-o de destul de mult timp ca să fie pe marginea patimii. Îşi amintea corpul şi mişcările ei cu o claritate dureroasă şi spera dureros să-i apară curând în uşă.

Riga o să strice şi asta. Şi-o închipui întorcându-se, negăsindu-l, apoi uitându-l.

Trebuia să o vadă din nou. Încă o dată, cel puţin.

Riga, Vera, Şirin. Şi cine naiba o să aibă grijă de pisoi?

Câteva clipe se gândi să amâne ruptura cu Vera până după călătoria la Riga, ca Vrubel să aibă pe cineva să-l

îngrijească. Dar respinse ideea, fiind prea demnă de dispreţ. Chiar pentru un om care avea să pângărească mormântul bunicii. Plecă din biroul lui Bilinski cu sentimentul că totul în jurul lui se prăbuşea.

Bilinski strigă după el:

—Opreşte-te la băcănie înainte de a pleca. Spune-i Ninei Alexandrovna că te-am trimis eu. Are antricoate de miel de calitatea întâi.

Dar n-avea nevoie de antricoate de miel. Vera o să aducă micile comori obişnuite din cămara părinţilor. Vera, femeia pe care urma s-o scoată din viaţa lui. Era necinstit. Era o femeie bună, o nevinovată. Dar era viaţa cinstită? Trebuia un bărbat, din comoditate, să se prefacă mai departe că simte afecţiune pentru cineva? Când fata visa la măritiş şi bărbatul nu avea intenţia?

Bunica îl voise un bărbat bun, serios. Şi totul era aşa un rahat.

Se grăbise să ajungă înapoi acasă ca să-şi strângă materialele. Vagonul de metrou se golea încet în timp ce trenul se depărta de centrul oraşului, plonjând în lumina zilei, apoi coborând din nou. Nu avusese timp nici măcar să înoate, având senzaţia că astăzi chiar şi cavoul temporar de apă nu era suficient ca să-i anihileze grijile. Când lucrurile ajungeau atât de rău, rămânea doar coala albă de hârtie sau bucata de pânză care aştepta să-l ajute să reducă lumea la dimensiuni lesne de mânuit. Să ajungă să o stăpânească. Să o copieze. Apoi s-o pună deoparte.

Acum, lumina, frumoasa, mângâietoarea lumină, slăbea. Curând va fi prea întuneric ca să poată prinde amănuntele străzii. Curând lumea va dispărea. Şi foarte bine se va furişa acasă, în nelumea întunecată, pretinzând că se realizase ceva lăudabil.

Îşi spuse că nu poate merge la Riga. Dar tot timpul ştia că se va duce. Era un laş.

În drum spre casă, doar o dată se învioră, şi atunci numai câteva clipe. Trecând pe lângă un salon de coafură, se gândi la Şirin. Dar fata se întoarse mai mult spre el şi văzu că era comună, şi că făcuse o confuzie ridicolă.

— *De ce?*

— E pentru binele tău, zise Saşa.

Vera plângea, iar el nu se putea uita la ea. Se uita la pisoi, care se încovrigase la baza micii sobe albe, adorându-i căldura topită încet.

Vera nu-l auzea. Sau prefera să nu-l audă.

— De ce? Dar *de ce?* Pentru Dumnezeu, de ce?

— Vera... eşti o femeie frumoasă. Meriţi pe cineva care să aibă cu adevărat grijă de tine, cineva care...

— Dar eu nu *vreau* pe altcineva. Plângea.

— Vera, a fost frumos împreună. Pur şi simplu, nu vreau să stric totul lungind-o prea mult. Nu înţelegi. Nu mă cu-noşti. Sunt un rahat. Ar fi groaznic să fiu cu tine. Încă n-ai văzut. Dumnezeule, aş fi cel mai rău soţ din lume, iar tu ai nevoie...

— Dar te *iubesc.*

— Nu poţi să mă iubeşti. Nu merit să fiu iubit. Trebuie să găseşti pe altcineva.

— Te *iubesc.* Îşi ridică ochii arşi de lacrimi, implorându-l să se uite la ea. Te iubesc. Nu înţelegi? *Te iubesc.*

Nu fusese pregătit pentru aşa ceva. Îndurase cuvintele de zeci de ori. Avusese o mulţime de femei. Unele dintre ele fuseseră chiar sincere. Dar asta era diferită. N-avea deloc mândrie. Nu o putea privi în ochi.

Pisoiul căscă visând şi împinse aerul cu lăbuţele.

—Te iubesc, spuse Vera. Te rog. Spune-mi numai cu ce am greşit. N-o să mai fac niciodată.

—N-ai greşit cu nimic.

—Mă schimb. Spune-mi numai cum vrei să fiu. Mă schimb.

—Nu vreau să te schimbi.

—Pot să fiu oricum vrei tu. Te rog. Pe faţă i se adânci o expresie de hotărâre patetică şi se îndreptă puţin. N-am să mai merg la biserică. Dacă te supără. Renunţ la Dumnezeu pentru tine.

Sună la uşă. Saşa sări de pe scaun. Nu o să poată să-l lase pe musafir înăuntru. Dar, oricine ar fi fost, îi era recunoscător pentru această mică întrerupere, pentru ocazia de a pleca din bucătărie şi de lângă fată, cel puţin pentru timpul cât parcurgea antreul, deschidea uşa şi îşi cerea scuze.

—Te rog, nu lăsa pe nimeni înăuntru, strigă Vera după el, cu vocea încărcată de durere.

Fără să catadicsească să se uite prin vizor, Saşa descuie şi deschise uşa. Era Şirin.

—Pot intra? întrebă ea.

Începuse să ningă din nou şi umezeala din părul ei semăna cu nişte diamante răzleţe. Saşa nu întâlnise o femeie pe care s-o dorească mai mult.

—Şirin, începu el cu voce scăzută, acum chiar că nu prea e timpul. Îmi pare rău... trebuie să mă scuzi.

Ar fi vrut să poată vorbi liber. Voia s-o roage să revină. Corpul lui îi simţi mirosul prin toate cutele îmbrăcăminţii de iarnă.

Aproape zâmbise. Acum îi pierise zâmbetul.

—Una dintre multele dumitale cuceriri, tovarăşe Leskov? Sau eşti numai prea ocupat pentru mine?

Saşa nu ştia ce să facă. Voia să o potolească. Dar nu voia să apară laş în ochii ei. Nu voia să facă sau să spună ceva care să o alunge pe femeia asta pentru totdeauna.

Îi trebuia doar timp. Doar puţin timp.

—E o chestiune personală, zise el. Ceva ce tocmai rezolv.

Şirin dădu rece din cap. El simţi că, oricât de mult timp ar ţine relaţia cu ea, ura ar fi totdeauna aproape de suprafaţă. Fusese prezentă când avusese loc prima întâlnire. Imediat. Pentru prima dată în viaţă simţi posibilitatea şi riscul de a iubi cu adevărat o femeie.' Enormitatea acestui lucru îl șoca.

—Presupun că aş face mai bine să plec atunci, zise Şirin. Tonul vocii arăta că pentru ea nu avea absolut nici o im-portanţă.

—Nu, spuse o voce scăzută, tare ca fierul, de după Saşa. Poţi intra. Tocmai plecam.

Samsonov tocmai părăsise căldura şi lumina staţiei de metrou când o văzu pe fată. Venind în fugă, cu căciula strâmbă şi zăpada căzându-i în păr. O recunoscu de îndată şi înainta să o salute. Dar ea trecu pe lângă el fără să vadă, cu ochii lucind ca gheaţa, cu lacrimi îngheţate pe obraji. Trecând printr-o mulţime de băieţi care glumeau, dispăru în staţie.

Dintr-un impuls, o urmă. Era înapoi la bariere şi în aerul aburind. Stătea în faţa unei maşini de schimbat bani, scotocind în poşetă.

—Vera Petrovna, strigă el, apropiindu-se. Avea nasul roşu şi ochii umflaţi. Vera Petrovna, sunt eu. Mişa Samsonov. Nu ţi-e bine?

Fata se uită la el cu ochi care începeau să vadă.

—Ne-am cunoscut la Saşa. Ți-amintești?

Ea încuviinţă din cap. Şi începu să plângă iar.

—Pot să te-ajut? Ce s-a întâmplat?

O bătrână îşi manevră mătura în jurul picioarelor lor, răspândind mâzga întărită care acoperise podeaua. Pe alături, se îmbulzeau cetăţeni, treceau şi se duceau aiurea. Blonda care plângea îi părea lui Samsonov idealul femeii ruse. Palidă şi frumoasă. Debordând de emoţie. Când o văzuse ultima dată, ea era în drum spre biserică. Părea drăgălaşă şi rănită, şi pură, iar căldura copleşitoare din staţie îi topea zăpada din păr.

—Ce e? întrebă el.

—Căţeaua aia, spuse Vera, cu ochii aprinşi. Curva aia.

Mergeau împreună cu metroul prin pântecele Moscovei.

N-aveau unde să meargă. Nu exista un loc cumsecade, să se aşeze şi să stea de vorbă, nici un liman unde un bărbat să-i poată oferi alinare şi un pahar de ceai unei femei în derivă. Pentru prima dată, Samsonov constată că-şi doreşte să fie un străin cu buzunarul plin de dolari sau mărci, ca s-o poată invita într-un local curat, plăcut. Ţara căreia îi oferise viaţa ca s-o apere nu avea un asemenea refugiu pentru cei de felul lui sau pentru cei care deţineau valuta ei. Bunătăţile care puteau fi culese din oraş mergeau la străinii sau la cetăţenii sovietici care-i pândeau. Înainte nu-l deranjase prea mult. Bunăstarea materială nu avea importanţă. Avusese nevoie doar de uniformă, mâncare şi cărţi. Dar, în seara asta, lumea arăta altfel. Şi tot ce putea face era să stea neputincios lângă fată, în vagonul care hurducăia, ascultând cum o voce metalică distorsionată anunţa staţiile următoare. Ea plânse, apoi plânse mai puţin. Îl blestemă pe pictor, apoi îl adoră din nou. Vorbi

despre cealaltă, fata uzbecă, cu un limbaj care l-ar fi surprins într-o latrină cazonă. Şi ea îl întrebă — întrebând oraşul de deasupra tunelelor şi cerul de deasupra oraşului — ce-o să facă. Ce-o să facă?

Samsonov se întrebă dacă o să-l iubească vreo femeie vreodată cu atâta patimă. Desigur, nu una atât de frumoasă ca aceasta. Nu se gândise mult la aşa ceva, ca la un lux, disciplinându-se ca să înlăture dezamăgirile. Trăia în primul rând pentru armată, apoi pentru un vis de ţară care, era silit să recunoască, exista doar în imaginaţia sa. Se uită la mâna ei care strângea o mănuşă goală şi îşi dori să-i ia degetele în ale sale şi să-i spună că totul o să se aranjeze. Dar ştia că lumea asta nu era o lume în care totul se aranjează şi se temea că ea ar fi bănuit pentru ce îi atinge mâna şi ar fi avut dreptate.

În staţiile mari din inima oraşului, mulţimi de oameni aşteptau pe peroane, unii ieşiţi de la serviciu, care mergeau târziu acasă, sau tineri care reinventau cultura. La staţia Dzerjinskaia, urcă în tren o gaşcă de adolescenţi. Aveau capetele rase, afară de câţiva ţepi unsuroşi, sălbatici, de păr şi purtau geci de bătăuşi împodobite cu nasturi de fani din tablă. Într-un sac, un băiat ducea o chitară. Vorbeau tărăgănat şi bolmojit, folosind cuvinte noi dintr-o lume nouă, ciudată. Samsonov nu le putea înţelege conversaţia, dar recunoscu la ei mirosul iute şi rânced de haşiş, cunoscut de la soldaţii care schimbaseră în bazarul din Kabul grenade de mână sau arme furate pe câteva pepite de uitare.

În timp ce punkiştii ieşeau din vagon, câteva staţii mai târziu, unul cu un cercel închipuind zvastica, aruncă o privire peste umăr şi scuipă la picioarele lui Samsonov, spunând:

— Daravelă.

Apoi plecară şi trenul acceleră în direcţia staţiilor periferice, iar fata spuse că n-o să mai iubească niciodată.

În cele din urmă, schimbară direcţia şi merseră pe linia de centură înapoi spre Komsomolskaia. Fata decisese să se întoarcă la părinţi, care locuiau într-un sat la nord de oraş şi trebuia să prindă ultimul tren de navetişti. Nu o să se mai ducă niciodată, vreodată, înapoi la Leskov. *Niciodată.* Începu să plângă din nou.

Samsonov îi dădu numărul de telefon de la cartierul general al batalionului. Putea să lase un mesaj. Dacă avea cumva nevoie de el. Ea luă absentă bucata de hârtie pe care el o rupse din agenda de buzunar şi o puse în poşetă, făcând asta atât de neglijent, încât Samsonov ştiu că o să piardă numărul.

Dar era bine, îşi spuse. Nu avea nimic să-i ofere. Şi o să-şi găsească drumul de întoarcere spre pictor. Nu-i trecu deloc prin cap că prietenul său nu şi-ar fi dorit înapoi o asemenea femeie. Ea o să-şi găsească drumul de întoarcere la pictorul ei şi poate că o să se întâlnească din nou când o să vină data viitoare pentru a-i răpi lui Saşa câteva minute. Pornise spre prietenul său când o întâlnise pe fată. Avusese câteva săptămâni grele, proaste, n-avusese timp să citească sau măcar să aranjeze cum trebuie pe rafturile din birou cărţile despachetate în grabă. Aceasta era prima seară în care se simţise îndreptăţit să-şi rupă puţin timp liber pentru sine. Îşi dorise aşa de mult să mai privească picturile prietenului, care să-i amintească de Moscova pe care nu o mai putea găsi pe străzile oraşului său în claustrarea din cazarmă. Avea ne-voie să-şi vadă ţara cu ochii mai buni ai celuilalt. Apoi să bea un pahar de ceai în pacea

din bucătăria pictorului şi să stea de vorbă.

Gara părea din vremea războiului. Familii venite de de-parte, din provincii sărace, îmbulzindu-se ilegal la Moscova, în speranţa unei vieţi mai bune, dormeau pe pături întinse pe podeaua murdară. Şobolanii mişunau prin locurile întunecate şi sala mare putea. Erau cozi la ultimele ghişee deschise, toate automatele fiind distruse. Un ghid de ocazie zorea un mic grup de turişti occidentali printre trupurile omeneşti, ducându-i grăbit spre tren. Străinii se strângeau unii într-alţii, evitând contagiunea. Un copil cu capul umflat grotesc şi câteva şuviţe de păr morcoviu urla de durere, reală sau închipuită.

Vera avea abonament şi ei trecură prin sală cât de repede putură, păşind peste picioare răscrăcărate şi insule de gunoi. Un miliţian se sprijinea de un stâlp, fumând o ţigară, şi nu luă seama la uniforma lui Samsonov. Totul se ducea de râpă. În orice moment, tavanul avea să cadă, urmat de cer. Şi nimănui nu-i păsa.

Pe peron fata îl surprinse. Fără o vorbă, îl îmbrăţişa, strângându-se lângă el, surprinzător de tare. Îşi cuibări faţa în haina lui şi, după alarma din primul moment, el îşi lăsă uşor bărbia pe părul ei blond şi des, savurându-i mirosul umed. Şocul femeii lipite de el îl stârni fizic, dar, dacă ea simţea ceva, nu băgă de seamă. Se strângea în el, gata să plângă din nou, abţinându-se. Apoi îi dădu drumul la fel de brusc cum venise spre el şi simţi pierderea cu o forţă care păru să-i scoată aerul din plămâni.

—Îţi mulţumesc, zise ea, pentru bunătatea dumitale.

Se urcă în tren.

În timp ce privea ultimul vagon dispărând în noapte, Samsonov se simţi neobişnuit de istovit. Nu înţelegea ce se întâmpla în sufletul lui. Pe de altă parte, nu-şi

înţelegea sentimentele de mult timp. Trecu iar printre grupurile de oameni răsfiraţi, sforăind, din sala de aşteptare. Intr-un colţ, doi beţivi se pălmuiau. Samsonov prinse îndeajuns din schimbul de vorbe ca să înţeleagă că unul îi furase celuilalt ţigările. Miliţianul nu se vedea nicăieri şi beţivii se umplură încet, greoi, de sânge. Moscova devenise un oraş în care oamenii se omorau pentru asemenea nimicuri.

Samsonov intră din nou în metrou. În seara asta nu putea suporta inima oraşului. Totul cădea, se prăbuşea sub povara erorilor şi nenorocirilor. Cum de se distrusese totul?

Moţăi într-un vagon gol şi medita la fată. Vera. Atât de drăguţă. Mai avea în nări aroma ei.

Când se întoarse la birou, unde dormea pe un pat de campanie, aprinse lumina şi găsi podeaua acoperită cu cărţi distruse. Tolstoi, Lermontov, Garşin, Cehov, Dostoievski. Cărţile strânse mai mult de un deceniu, fuseseră rupte şi tăiate, paginile sfâşiate şi boţite sau făcute zdrenţe. Apoi cineva urinase peste ele. Samsonov căzu în genunchi, întinse mâna după singurul volum ce părea intact. Dar era doar o scoarţă goală. Cineva fusese foarte metodic.

Măcar asta au făcut cum trebuie, gândi Samsonov.

Avea lacrimi în ochi. Adună câteva pagini răzleţe şi le ţinu la piept cum ţine o fată îmbrăţişată o poză a iubitului. Nu era mânios. Simţea, pur şi simplu, că ultima părticică din puţinul pe care îl avea îi fusese luată. Nu mai înţelegea lumea aceasta. Nu înţelegea, nu putea înţelege răutatea ei desăvârşită. Se simţi ca un prost.

Râse. Îi trecu prin minte că îi era mai uşor să înţeleagă cum oamenii omoară alţi oameni decât să priceapă cum puteau să facă aşa ceva cărţilor lui şi se

întrebă dacă nu ajunsese un fel de bolnav, ca şi lumea din jurul lui. La urma urmelor, ce însemnau peticele astea? Maiakovski fusese un prost. Şi Tolstoi... ce mesaj posibil putea Tolstoi să ofere unei lumi ca aceasta? Totul nu era nimic altceva decât vorbe.

Cu mare delicateţe, cu mare răbdare şi dragoste, Samsonov începu să sorteze victimele.

Capitolul 13

FUMUL TRABUCULUI ÎNVĂLUIA CA UN nor ochii generalului. Lui Leskov îi făcuse totdeauna plăcere să-l viziteze pe Kerbitski în biroul bătrânului, în ciuda aerului rău. Camera era ca un muzeu, plină de suvenirurile îndelungatei cariere a generalului în străinătate înainte de a schimba direcţiile. Era un Buddha de piatră din anii petrecuţi la Hanoi, o faţă de lemn cu ochi goi din Etiopia şi alamă ciocănită din Asia Centrală. Pe pereţi se încrucişau pumnale în teci smălţuite cu securi primitive de luptă. Puţini generali de KGB erau la fel de dispuşi să-şi etaleze cariera ca şi Kerbitski. Secretomania era adânc înrădăcinată. Dar Kerbitski fusese totdeauna diferit şi tocmai caracterul său deschis îl atrăsese spre el, cu ani înainte, pe Pavel Leskov. Leskov totdeauna crezuse în omul mai bătrân, avusese încredere în el. Dar acum devotamentul slăbea.

—Tovarăşe general, încercă din nou Leskov, nu am nici o îndoială că Talala s-a aflat în spatele masacrului.

—Ştiu, ştiu, zise generalul, fără să privească în ochii

lui Leskov. Dar n-avem dovezi. N-avem dovezi solide. De fapt, toate indiciile duc spre contrabandiştii băştinaşi, probabil de partea afgană a graniţei.

—Talala are braţe lungi şi bani. El îi poate cumpăra pe afgani. Tovarăşe general, mai întâi, omul asasinează un colonel de miliţie...

—Un colonel de miliţie foarte corupt, interveni Kerbitski.

—...iar acum ucide un colonel de KGB în serviciu la grăniceri împreună cu întregul lui pluton. Dumnezeu ştie ce-o să mai încerce. Omul si-a ieşit din minţi.

—Să nu dramatizăm situaţia, Pavel Ivanovici.

Kerbitski trase din trabuc, fumul fiind mai important pentru el decât oxigenul.

—Știți ce urmăreşte. Afacerile cu ucrainienii şi cu alcoolul, şi cu drogurile. Nici o înţelegere dintre ei n-o să ţină mult timp. Străzile Moscovei o să arate ca... ca Chicago. Cu gangsteri care se doboară cu arma.

—Totdeauna am vrut să văd acest Chicago, zise Kerbitski. Îmi plac filmele americane vechi. Oricum, poate ar trebui să-i lăsăm să se omoare între ei. La urma urmelor, ne-ar putea cruţa de multă bătaie de cap.

—Şi arătăm slabi. Neputincioşi. Tovarăşe general, mergeţi pe străzile oraşului ăstuia. Leskov gesticula spre ferestrele care nu fuseseră deschise de foarte multă vreme. Totul se demolează. Nu există respect pentru lege şi ordine, pentru autoritate.

Kerbitski zâmbi.

—Vorbeşti ca un vechi stalinist.

Leskov se opri o clipă, luând comentariul în serios.

—Nu. Nu. Nu vreau să zic acel gen de ordine. Vreau să zic legea. Domnia legii. Legile pe care oamenii să le respecte, sub care să trăiască demn şi fără teamă.

Kerbitski clătină din cap.

—Pavel Ivanovici, cu siguranţă nu eşti singurul care vrea lege şi ordine. Dar fii rezonabil. Nu putem aresta un om de gabaritul lui Talala fără dovezi imbatabile. Am discutat despre asta.

—O să curgă sânge.

Kerbitski înălţă din umeri. Apoi lăsă ciontul trabucului pe bordura scrumierei şi deveni mai serios.

—Acestea sunt nişte timpuri... În care cel mai bine e să te mişti încet. Vocea îi era neobişnuit de scăzută, aproape prudentă. În timpuri ca astea... se poate să nu vrem să atragem atenţia asupra noastră.

Leskov fu îngrozit să audă aceste cuvinte de la un om pe care-l considerase totdeauna curajos, o voce pentru reformă.

—Trebuie să ne facem datoria, zise Leskov cu vocea şovăielnică.

—Prima noastră datorie este să supravieţuim. Să trecem prin toate astea. Pavel Ivanovici, în fiecare zi, chiar în fiecare zi, îi aud pe prieteni şi colegi cum schimbă tonul. Tuturor le e iar frică. Acum câțiva ani, chiar şi anul trecut, toți cei care aveau minte erau pentru schimbare. Noi, dintre toţi oamenii, ştiam că nebunia nu putea să continue. *Noi* aveam statisticile precise. *Noi* ştiam cât de repede ne-o ia înainte Vestul. *Noi* voiam să modernizăm, să schimbăm, să aruncăm uscăturile. Dar nici unul dintre noi nu a înţeles enormitatea sarcinii. Nici unul dintre noi nu a avut idee cât de bolnavă era ţara. Nu numai economia, ci toată grămada de rahat. Ciudat. Noi, dintre toţi, nu am realizat gradul în care doar teama ne ţinea laolaltă. Am îndepărtat teama. Şi acum, iată. Am deschis puţin baierele şi întregul mecanism s-a prăbuşit, ne înecăm şi fiecare încearcă să se salveze. Bătrânul

general clătină din cap. Pavel Ivanovici, eu sunt încă pentru reformă. Pentru că nu văd nici o alternativă reală. Dar oameni mult mai puternici decât mine îşi pierd cumpătul. Nimeni nu s-a aşteptat la dificultăţi. Şi toţi caută ţapul ispăşitor. Îşi frecă de buze capătul umed al trabucului. N-am ajuns chiar la fund încă. O să fie mai rău. Mult mai rău. Nu mai am încredere în nimeni, nici în noi, nici în armată...

—Armata n-ar putea conduce niciodată, zise Leskov. Şi ei ştiu asta. N-au program. Nu poţi conduce o economie modernă cu baionete şi tancuri.

—*Dacă* ai o economie modernă de condus, zise Kerbitski. Oricum, gândeşti raţional. Iar oamenii nu sunt raţionali. Departe de aşa ceva. Dacă ne-a învăţat ceva secolul acesta, e tocmai asta. Ne-am născut pe jumătate nebuni. Bătrânul fixă masca africană de pe perete, de parcă i-ar fi vorbit ei şi nu lui Leskov. Vine un moment în care oamenii simt, pur şi simplu, nevoia să acţioneze. Să *facă* ceva. Orice. Indiferent că au sau nu un program. Indiferent că au sau nu vreo speranţă reală. A, cred că o asemenea izbucnire este încă departe. Un an, poate doi. Dar acum un an gândeam că aşa ceva este de neconceput. Bătrânul arăta foarte obosit, cu firişoare galbene şi vineţii sub pielea obrajilor. Lovi uşor umidificatorul de pe birou, ca şi cum ar fi liniştit un animal bun. Mă întreb cât timp prietenii mei din serviciile de securitate din Kuban o să-mi mai trimită aşa ceva.

—Dacă lucrurile sunt aşa de proaste, spuse Leskov, atunci este de datoria noastră să facem tot ce putem ca să ameliorăm situaţia. Cu adevărat, să mergem după Talala, să o facem acum, ar fi primul pas.

—Talala este un fir de praf într-o viitoare.

Kerbitski nu fusese niciodată înainte atât de nedelicat

în privinţa sentimentelor. Leskov era, cel puţin, recunoscător pentru sinceritate. Dar simţi că parcă ceva se rupsese în el. Ştia că Talala era puternic, că avea protectori puternici. Dar îşi închipuise că, având legea de partea lui...

—Deci, îi spuse el omului care-i fusese aproape un prieten, mi-am pierdut timpul cu asta.

Kerbitski se răsuci cu corpul drept în scaun şi luă o expresie dură.

—*Nu.* Nu, nu ţi-ai pierdut timpul, la naiba. Nu înţelegi? Doar că nu putem să o facem singuri. Vreau să-l prinzi pe ticălosul ăsta chiar când e pe cale de a face ceva atât de mare şi de evident, încât nimeni să nu poată nega sau să muşamalizeze. Nu ceva acolo, pe Amu Daria. Aici. Chiar aici, la Moscova. Unde nenorociţii de la vreun ziar de glasnost să priceapă şi să întindă povestea pe toate titlurile, până când Talala devine o asemenea povară, încât nici unul dintre prietenii lui să nu îl poată salva. Fă-i să *vrea* să se debaraseze de el, ca să-şi reducă pierderile.

Leskov încuviinţă. Era dezamăgit că bătrânul nu jucase sincer iniţial. Dar îi părea rău şi de Kerbitski. Îi trecu prin minte că trebuie să fie foarte greu să lucrezi toată viaţa, ca să devii general în serviciile de securitate şi să constaţi că nu ai puterea să arestezi un criminal notoriu. Greu să constaţi în ce fel de ţară trăieşti cu adevărat. Da, trebuie să fie foarte greu să fii general în asemenea împrejurări. Era destul de greu să fii şi colonel.

Leskov se uită la covorul turkmen vechi cu găurile de arsuri.

—Foarte bine. Mulţumesc. Era important să înţeleg.

—Nu dispera. Nu renunţa. Îl prindem noi. O să facă o greşeală.

Leskov încuviinţă, închipuindu-şi de ce fel de greşeală ar fi nevoie. Câte alte cadavre? în ţara asta în care domnea legea.

—Da, conveni Leskov. Îl prindem noi.

Şi asta fuse totul. Salută şi plecă, bucuros de aerul relativ proaspăt din anticamera secretarelor, de afară din coridoarele verzi. Era o zi proastă, dar el era hotărât să nu cedeze. Ţara avea destui oameni care cedaseră deja. Cineva trebuia să lupte să facă începutul. Chiar dacă, în final, nu se vedea nici o diferenţă.

Unul dintre agenţii de teren îl aştepta în birou. Omul era dur şi cinstit şi cunoştea remarcabil de detaliat lumea interlopă a Moscovei. Leskov îl preţuia şi se bucura totdeauna să-l vadă. Lucrau împreună de mult timp la cazul lui Talala.

Când se închise uşa biroului după ei, agentul arăta neobişnuit de stânjenit. Se agita în geaca lui prea mare, de parcă i s-ar fi injectat prea multe amfetamine. Reieşi că nu avea nimic important să relateze despre Talala însuşi. Dar era ceva nou despre fată, frumoasa.

Părea că omului îi vine greu să vorbească.

—Ei bine, care naiba-i problema? întrebă Leskov, devenind nerăbdător. Fusese o zi foarte proastă. Un an prost. Arăţi de parcă ai aştepta plutonul de execuţie.

Omul ridică privirile. Serios. Fără urmă de maniere dure de stradă pe care le afecta când lucra. Îl cunoştea pe Leskov de ani de zile, îl cunoştea în felul în care doar un vechi om al securităţii îşi poate cunoaşte superiorul şi Leskov acceptase totdeauna situaţia. Cu toate acestea, fu surprins când omul, în fine, rosti cuvintele:

—E amestecat fratele dumneavoastră.

Îi plăcea cum mirosea. Pe măsură ce se apropiau

unul de altul, aproape de primul act cu degetele şi limba, îşi plimba nasul peste părul ei, prinzând mirosul, mişcându-se mai departe spre aroma mai caldă care se ridica de pe umerii şi braţele ei. O sărută, mai mult mirosind decât gustând, cu sânii cam mici ciudat de neparfumați şi vrând să fie muscaţi atât de uşor, doar ameninţător, dar forţa deplină a gravitaţiei sexuale îl atrăgea în jos tot timpul. Abdomenul ei era fierbinte şi umed de transpiraţia lor amestecată. Trecându-şi buzele, limba, peste acea netezime îmbătătoare, el începu să-i absoarbă deplina maturitate, dorind să se scalde în ea, întrebându-se o clipă cum ai putea cumva picta un miros care îţi tulbură muşchii şi oasele. Apoi simţi sub bărbie primele fire de păr ude şi îl umplu parfumul ei crud. Îşi frecă faţa de ea, acea întunecată gravitaţie atrăgându-l încă mai jos, savurând cu buzele, cu nasul, mestecând în carnea moale, moale unde se terminau coapsele, aritmie cu gemetele ei. Magnetul din ea îi atrase limba în umezeală şi el se simţi efectiv îmbătat de mirosul ei. Migdale şi unt pe cale să se strice. Fără mofturi, îşi vârî, frecându-şi buzele, bărbia, în ea, dorind să se acopere. Înspăimântat de puterea pe care o avea asupra lui, el nu făcea niciodată aluzie la aceasta în cuvinte. Dar gândi că ea trebuie să ştie, să sesizeze, să simtă, aşa ceva în cedarea lui. Ea scoase sunete guturale adânci şi intense, cu muşchii încordaţi.

O atinse sus cu vârful limbii, scotocind-o, căutând prin complexitatea minunată a acelor cute ale cărnii, de păr nărăvaş şi picături de spumă. Ea se cutremură când el o sărută şi-şi ridică ceva mai sus picioarele, ceva mai larg. El începu să facă cercuri, cufundându-se tot mai adânc în mirosul ei, amintindu-şi să nu o zdrobească, să nu folosească prea multă forţă, chiar când voia să se

mistuie cu răutate în ea.

—*Acolo,* spuse ea.

Ridicarea şi coborârea corpului ei ajunseră la fel de rit-mice ca valurile mării. O mare de carne şi mirosuri, şi umezeală care n-avea să se oprească. Fusese totdeauna uimit de deosebirile dintre femei, cum unele nu miroseau rău şi, totuşi, te îndepărtau inexplicabil, cum unele miroseau rânced, aproape insuportabil, totuşi te făceau să le doreşti, cum mergeau parfumurile lor de la acru murat până la acest melanj opiat de unt maroniu şi alune. El nu înţelegea deloc atunci când bărbaţii, şi chiar femeile, spuneau că toate femeile arătau la fel sub brâu, când nu era deloc adevărat. Dincolo de deosebirile evidente de culoare şi desime a părului, aştepta complexitatea formelor, a liniilor şi adâncimilor, şi înălţimilor, a oaselor proeminente şi a gropiţelor din carne, a alburilor şi bronzurilor, purpuriurilor şi roşurilor, griurilor şi maroniurilor. Unele dintre ele erau perfecte estetic, în timp ce altele păreau înghesuite laolaltă sau îndoite ca un gând tăinuit, prea mici sau prea mari, de la perfecte la smintit de strâmbe, profund secrete sau umflându-se din sine, ca şi cum nu puteau aştepta să ajungă la tine. Ani de zile, le creionase din memorie, încercând să înţeleagă minunea. Trebuia să o faci reamintindu-ţi. Pentru că rară era femeia care să stea cu picioarele deschise, ca tu să pui cărbunele sau creionul pe hârtia rece. Toate voiau să li se facă portretul şi le plăcea erotismul uşor, permițând să li se transcrie sânii pe pânză, tolerând chiar şi o umbră întunecată acolo unde se sărutau coapsele lor lungi. Dar nu întâlnise niciodată o femeie care să nu fie cumva ruşinată de realitatea fizică nudă a acelei părţi a ei, chiar când îi dădea cea mai intensă plăcere a vieţii. Nu întâlnise

niciodată o asemenea femeie. Până acum, Şirin nu lua seama mai mult decât dacă i-ar fi cercetat umărul. Doar să nu o atingă. Atunci ea râdea şi totul începea din nou.

Nici nu-şi dorise vreodată înainte ca o femeie să fie mai puţin curată. Aşa de adesea, mai ales la fetele de la ţară, nu ştiau nici măcar cum să se spele. Nu puteai să te apropii cu buzele sau limba, chiar dacă voiai. Oricum, însuşi gândul sexului oral sau le şoca, sau le îngrozea pe jumătate dintre ele. Apoi erau fetele curate, cu nenoroc, chinuite veşnic de mici infecţii şi ignoranţa ruşilor. O dată, o fată penibil de curată, manierată, îi lăsase în gură o erupţie albă, încăpățânată. Dar curăţenia lui Şirin îl exaspera. De fiecare dată când se ridica să se spele, era iritat, această îndepărtare a lui şi, cu atât mai mult, anihilarea mirosului ei splendid. Voia doar să o ţină ţintuită de pat. Zile în şir. Până când aşternutul, întreaga cameră, lumea, deveneau îmbibate de ea. O mirosea şi instantaneu aproape o dorea. Chiar şi când tocmai terminase. Chiar şi când corpul lui nu mai avea nimic de oferit. O mirosea şi sufletul o şi poseda, îndemnându-l să o atragă spre el din nou şi din nou.

Şirin scoase un ţipăt care era diferit de celelalte şi el se ridică brusc, lunecă peste burtă şi sâni, îşi lăsă gura umedă pe a ei pe când luneca în ea. O lăsă să se guste. Ea îi răspunse sărutându-l nerăbdător, avidă de el, de acel *noi* pe care i-l aducea în gură, în abdomen. Se împinse tot în ea, cât putu de mult, până când osul frână în faţa osului, în părul zdrobit. Ea era atât de mică, aproape minusculă. Cu oase fragile. Dar cu o adâncime care-l primea uşor. Cu muşchi care prindeau viaţă doar în pat.

Îşi frecă obrajii umezi de faţa ei, o mirosi din nou. Tot încerca să-i găsească un sfârşit, să se îngroape în ea.

Detaşarea exersată cu care făcea amor dispăruse întru totul şi se simţi ca un băiat excitat, fără experienţă, dorindu-şi dureros să o ajungă, să ajungă mai aproape, mai adânc, să o găsească, să o mişte.

Ea lupta. Nu contra lui, ci cu el, contra lumii. Camera dogorea de căldura de nestăpânit, aşa că transpirară de parcă ar fi fost unşi cu ulei. Mirosul de migdale al corpului ei se înălţă şi îl făcu să se simtă de parcă era pe cale să înnebunească. El se trânti în ea. Dar ea doar gemu, îşi legănă faţa într-o parte şi-l primi. El avu senzaţia că ea nu o să-i spună să se oprească, chiar dacă îi făcea rău. Chiar dacă o ucidea.

O rostogoli într-o parte, abordând-o dintr-un unghi diferit. Ea i se potrivi de parcă nu avea oase în corp, ci numai o elasticitate suplă făcută pentru sex. Se mulă, cu ochii închişi, cu buzele deschise. El o sărută şi o încleşta, recunoscător că era una dintre femeile căreia îi plăcea să fie sărutată în timpul actului.

Toate erau aşa de diferite, aşa de diferite. Era un miracol.

Iar Şirin era miracolul miracolelor. Îl ţinea o veşnicie cât pe ce să-şi dea drumul, iar el abia se abţinea. Totuşi, reuşi să aştepte, să o împingă şi el spre limită. Se rostogoli peste ea, împingând în ea cu furie absolută, dar ea scoase acel sunet supus şi-şi ridică iar genunchii. Uneori ea se uita la el cu ochii deschişi, gânditori, chiar când corpul ei părea pe marginea nebuniei. El o muşcă de umăr, simţind osul sub învelişul de muşchi şi piele. Voia să o muşte foarte tare, să tragă sânge şi trebui să se abţină.

—Degetele, spuse ea, rugându-l, implorându-l. Vreau vârful degetelor tale.

Aşa era ea. Iubea actul, actul pur şi simplu. Dar, ca să

ajungă la împlinire, îi trebuia să fie mângâiată. Uneori putea avea un şir de orgasme uşoare doar atingându-l cu buzele.

Dar numai sexul vaginal o aducea până într-acolo. Îi spusese cum trebuise să facă cu alţi bărbaţi, fără ruşine, frecându-şi de ea rămăşiţele lor flasce cu propria mână, pentru că nu se pricepeau deloc cum să ajungă la ea. Degetele lor erau grosolane şi neîncălzite, stupide la reacţiile ei. Aşa că tot ce putea face era să-i lase să termine şi apoi, după ce excitaţia trecea, se mângâia cu ei. Dar cele mai bune orgasme le avusese cu propriile degete.

Apoi el o mângâiase. Făcuse aceasta ca pe cel mai important lucru în viaţă. El nu putea înţelege de ce alţi bărbaţi nu o puteau face, nu puteau simţi frumuseţea sub degete. Pentru el, să faci amor cu o femeie însemna să încerci să auzi dincolo de zgomotul perceput, să cauţi melosul originar, cântecul corpului ei, să auzi şi să răspunzi cu armonie. Şirin era pentru el atât de naturală şi uşoară, încât se pomeni întrebându-se dacă ei nu erau ceva dincolo de carne, o anumită împerechere firească dincolo de limitele conştiinţei. Lui i se părea că Şirin fusese făcută pentru el, pentru gusturile lui, dorinţele lui, pentru simţul lui de frumos. Dar el nu-şi permitea niciodată să se gândească prea mult la asemenea lucruri.

Pentru că totul era un rahat, la urma urmei.

Sub degetele lui, ea se încorda. Trebui să se urce pe ea ca să evite să fie expulzat din corpul ei. Ea îşi strânse tare ochii şi începu să urce spre prima mică splendoare. O simţea aşa de bine, că putea chiar s-o necăjească puţin. Îşi umezi iar vârful degetelor în gură, iute, şi le furişă iar pe ea. Ea se încleşta uşor şi căzu înapoi. El

simţi o umezeală caldă, pulsând din ea. Femeile erau diferite şi în privinţa asta. Unele nu-ţi făceau niciodată darul ăsta. Dar la Şirin, când începea să se cufunde în extaz, venea ca o serie de inundaţii, salutându-te, cerând mai mult. Şi ea se înălţă, pierzându-se într-o învăluire de extaz, apoi liniştindu-se şi începând din nou la un nivel mai înalt.

— Dă-mi sânul, zise el.

Supusă, ea îşi prinse sânul stâng în mână, împingându-l în sus, făcându-l plin atât cât o lăsa corpul ei zvelt, şi el se încovrigă să-l sugă şi să-l mestece.

Ea tremură. Două degete ale lui se jucară cu ea până ce se încorda atât de mult, încât el lunecă din abdomenul ei. Era atât de transportată, încât nu băgă de seamă. Se încorda şi se încorda, îndurerându-i mâna între coapsele ei, forțând-o să intre într-un unghi dureros, cu una din mâini vârându-i sânul în gură, cu cealaltă pe ceafa lui, trăgându-l înăuntru. El simţea cum se ridicau valurile mai mari, de felul celor de dinainte ca ea să explodeze.

Ea gemu. Ca un animal. Zvârlind din picioare. Abdomenul ei oţelit se ridică deasupra lui, chinuindu-i mâna care trebuia să stea pe ea. El o împinse până jos şi începu să o mângâie cu vârful degetului gros.

Ea tresări spasmodic. El n-o lăsă să-i scape. Ea tresări iar şi se încorda, şi scoase un sunet fără răsuflare care se ridică din uitare. Zvâcni, parcă atinsă de electricitate, şi scoase un geamăt uriaş, aproape frângându-se în ţipăt. Într-o panică de sensibilitate, îi izbi mâna, scoţându-i-o şi gâfâind mirată.

Aspru, el se împinse din nou în ea. Ea era plină de umezeală şi îi răspunse cu o promptitudine care-l şocă puţin după intensitatea orgasmului ei. Era totdeauna dispusă pentru el, prima femeie care nu-i spusese, la un

anumit punct, că nu mai putea continua. Micuţa Şirin. Care nu ceda niciodată.

—Mă vrei? întrebă ea.

—O, da.

Ochii îi erau închişi şi era atât de departe, încât nu prea era convins că-i răspunsese. Voia să *ajungă* la ea. Îi prinse carnea de sub şolduri, lipind-o de el ca într-un lacăt şi intră în ea cu o ferocitate care trebuia s-o doară.

—*Mă vrei?*

—Da. *Da.*

—Atunci, *ia-mă. Adânc* înăuntru. Cu o mână liberă, el îi întinse picioarele în sus în spatele lui. *Ţine-mă.*

Cu toată tăria din trupul său, cu toţi muşchii de înotător şi greutatea oaselor, plonja în ea, dându-şi drumul. Ea se ţinu de el cu braţele subţiri şi tari, cu picioarele ei fine şi suple. El se frecă tare de ea, chiar şi acum vrând să meargă mai adânc, să ajungă la ea, să *ajungă la ea.*

Mai târziu, stând fără vorbe unul în braţele celuilalt, pictorul înţelese că îi era teamă. Teamă că s-ar putea schimba şi îndrăgosti de această femeie, chiar mai mult, teamă că aceasta ar fi din motive neîndreptăţite. Îi era teamă că ea se va dovedi necinstită, nedemnă de încredere, goală chiar şi de virtuţile minime pe care trebuia să le aducă într-o dragoste, ca s-o facă să dureze. Îi era teamă de lipsa lui de stăpânire, teamă că numai acum, la vârsta de treizeci şi cinci de ani, descoperise ceva cu un înţeles atât de intens, încât n-o să poată niciodată să renunţe la acest ceva. Pentru prima dată în viaţă, se întreba cum o să se descurce când o anumită femeie va pleca de la el şi nu putea să râdă de temerile sale, îndepărtându-le. Ştia deja că o va iubi, gândindu-se că, poate, o va iubi pentru un timp foarte, foarte

îndelungat. Voia să-i vorbească, să încerce s-o deschidă cu vorbe. Dar toate cuvintele posibile îi sunau banale şi răsuflate. Voia să-i spună:

„Acum, când te-am găsit, n-am să te las niciodată să pleci”. Dar, în loc să vorbească, îşi coborî, pur şi simplu, palma pe părul ei şi pe umezeala catifelată a spatelui.

Îi era teribil de teamă şi îşi dorea ca trupul să i se redeştepte ca să-i poată spune ce simţea în singurul fel care i se părea real, singurul fel de care era sigur şi în care credea, îşi dorea să facă dragoste cu ea fără încetare, astfel încât să poată fi mereu împreună, cel puţin în felul acesta. O ţinu în braţe, o micuţă femeie-copil din muşchi şi oase a căror sumă era mult mai mare decât părţile. O ţinu mai strâns, îngrozit să o piardă înainte ca legătura lor să poată să se împlinească. se părea că nici unui bărbat nu-i putuse fi atâta teamă să nu piardă o femeie.

El, fireşte, nu înţelegea cum o zguduise pe fată. Îi înţelegea corpul şi asta îi dădea iluzia că înţelege mult mai mult din ea decât o înţelegea cu adevărat. Mai presus de orice, el nu înţelegea cât de asemănători erau ei doi în singurătatea lor şi capacitatea lor neînduplecată, distrugătoare, de a iubi.

Dezgheţ. Când te grăbeai pe drumurile îngheţate, cizmele prindeau mâzgă şi umezeala lipicioasă intra între tălpi şi carâmbi. La Moscova, atât de departe de mare, aerul avea un iz crud, aproape de sărătură, şi îţi închipuiai că e mai cald decât era şi trebuia să ai multă minte ca să nu-ţi deschizi haina. Nu era începutul primăverii. Nu încă. Era un dezgheţ fals, o falsă speranţă, totuşi trezea promisiunea că, peste câteva săptămâni sau o lună, pământul se va înmuia destul pentru a

absorbi zăpada topită şi nenumăratele mici cutremure vor zugrăvi încet în verde locurile goale. La mijlocul zilei de lucru, trei muncitori stăteau ghemuiţi lângă un foc de resturi într-un şantier de construcţii şi un bărbat cu capul descoperit trecea din mână în mână o sticlă. Pe cer se rostogoleau nori pentru o furtună aiurea, iar la coada din faţa micii băcănii, care deservea şirurile de locuinţe, o tânără femeie îşi închise ochii şi-şi înălţă faţa, de parcă soarele de vară şi-ar fi revărsat deja razele asupra tuturor.

Saşa mergea repede. Părul îi era încă umed după înot. Nu îşi rezervase destul timp ca să şi-l usuce, nerăbdător să se întoarcă în locuinţa goală cu mirosul lui Şirin plutind în aer, astfel să o poată picta din memorie, să fure această lumină cenuşie şi să o vâre în paleta sa, să încerce să o prindă, să o fixeze sub penel. Aerul umed şi iute îi aminti de vânturile de mare care veneau asupra Rigăi, întunecând-o, şi se gândi cum va trebui să meargă şi să facă treaba aceea silită, cum nu-şi dorise niciodată aşa ceva şi cum era acum mult mai greu, pentru că nu dorea să o părăsească pe Şirin. Îşi făcea griji că ea, pur şi simplu, avea să rătăcească în alte paturi în săptămânile cât era absent. Obişnuit cu suprema încredere în sine în ce priveşte femeile, se trezi că-şi face griji ca nu cumva un alt bărbat să se dovedească mai atrăgător pentru ea, mai capabil să ajungă la ea, să o trezească la viaţă. Undeva, aştepta un bărbat, care avea să-i ofere mai mult sau iluzia de mai mult. În timp ce el picta minciuni la Riga.

Înotul de astăzi nu îi adusese pacea obişnuită. Fusese obosit şi antrenarea muşchilor nu fusese altceva decât un chin. Încercase să-l sune pe Bilinski o ultimă dată, să pledeze pe lângă el pentru o detaşare mai scurtă, mai

apropiată. Dar ei îl voiau la Riga. Unde vântul bătea în oraş dinspre marele golf, urmând fluviul până când îşi făcea drum pe străzile întortocheate ale vechiului oraş, urlând de secole, făcând să scârţâie inscripţiile vechi şi grele şi gata să rupă din acoperişuri şi frontoane. Despre Riga avea numai amintiri bune, dragi. Acum simţea de parcă ar fi fost trimis să-şi facă nevoile pe străzile ei.

Îl îndepărtau de Şirin, de calda, bruneta, auria, meridionala Şirin. Era o ţară crescută peste limite, smintită, fără noimă, stricată de o rusitate impusă, cu triumful mediocrităţii, de la oraşele în care caii cavalerilor teutoni își scăpăraseră copitele de pietrele caldarâmului până la deserturile în care călăreţii sălbatici, îmbrăcaţi ţipător, roiseră năpustindu-se asupra caravanelor de cămile încărcate cu mătăsuri. Era prea mare, prea mare pentru vreun om, vreo viaţă, vreun guvern.

O urmă de ploaie i se prelinse pe faţă când intră la adăpostul blocului său. Vestibulul era murdar de urmele iernii şi o bunică cu o cârpă de şters se certa cu un bătrân cu panglici destrămate pe haină. Saşa îi ignoră, ţâşnind în sus pe scară, cizmele zdrobind bucăţele de sticlă năclăită. Învăţase să trăiască trecând pe lângă toate acestea, nelăsându-le să-l atingă. Chiar cu un nume de familie rusesc şi un buletin de identitate rusesc, el totuşi nu se considera întru totul unul dintre ei. Cu pumnii lor mari şi sufletele mici pe care încercau să şi le mărească cu băutură şi plâns. Când Bilinski îl condamnase la treaba de la Riga, aceasta descătuşase celălalt torent de sânge din vinele lui Saşa, sângele unui fiu leton al unei mame letone, a cărei mamă nu acceptase niciodată venirea ruşilor. Nici măcar când o trântiseră pe o alee şi o făcuseră poştă.

Cum, Doamne, o să picteze triumful glorios al Armatei Roşii pe pereţii din Riga? în Germania sau Georgia, totul era o fantezie, basme cu tunuri. Ea nu o să mă ierte nicio-dată, gândi el, de parcă bunica trăia încă. Îi trecu prin minte că, de la moartea bunicii, Şirin era prima fiinţă umană pe care ajunsese aproape s-o iubească — s-o iubească în sensul că nu puteai suporta gândul pierderii celuilalt. Nu-şi iubise mama niciodată cu adevărat în felul acesta, cu o dragoste mare, copleşitoare. Nevoia simţită în copilărie evoluase, ajungând să fie compătimire şi afecţiune, nimic altceva. Ea fusese oarecum prea mică, pitindu-se veşnic în umbra ofiţerului căruia i se dăduse, în timp ce faţa tatălui se îngroşa şi se roşea, şi era tot mai iute la mânie. Saşa se gândea la tatăl său totdeauna cum fusese înainte de moarte. Era imposibil să vezi în haidamacul acela corpolent vreo urmă din locotenentul puternic, elegant care o fermecase pe fata letonă şi o răpise familiei, ţării şi minţilor ei.

Saşa deschise uşa apartamentului, o încuie la loc, îşi scoase fularul şi abia văzu pantalonii de uniformă de sub masa din bucătărie.

Azvârlindu-şi jacheta în studio, Saşa intră în bucătărie.

Fratele său şedea liniştit la celălalt capăt al mesei, fumând o ţigară. Arăta curat şi foarte îngrijit, chipeş încă, dar într-un fel care era puţin prea dichisit şi ordonat ca' să atragă o femeie cu adevărat interesantă. Saşa observă că părul omului în uniformă se rărise mult de când se întâlniseră ultima dată.

Se uita la Saşa cu ochi calmi, inteligenţi, mângâia pisoiul care îi stătea în poală într-o somnolenţă cu ochii închişi.

—Îţi admiram picturile, spuse colonelul de la KGB. Mergi tot mai bine. E un dar.

—Dă-te jos, Vrubel, îi spuse Saşa pisoiului cu asprime şi animalul surprins țâșni spre unul din ascunzişurile din cealaltă cameră.

—Zi proastă? întrebă intrusul.

—Ce vrei?

Fratele îşi scutură ţigara pe o scrumieră crăpată.

—Nu putem sta de vorbă? Nu pot să te vizitez?

—Nu avem ce să ne spunem, spuse Saşa. Aşa ar fi arătat tata, gândi el, dacă s-ar fi îngrijit. Dacă nu ar fi fost un asemenea porc stupid şi beţiv. Oricum, nu vii niciodată să mă vezi fără motiv.

—Asta-i alegerea ta. Nu a mea.

—Şi nu ai dreptul să intri cu forţa în apartamentul meu. Nu sunt un criminal. Am dreptul să fiu lăsat în pace.

—Nu putem sta de vorbă?

—N-am nimic să-ţi spun. Fratele încuviinţă din cap.

—Poate am eu să-ţi spun ceva?

—Atunci spune-o şi ieşi afară.

—Nici măcar o ceaşcă de ceai, Saşa?

Gesticula spre câteva ceşti de ceai orientale pe care le lăsase Şirin.

—E greu să găseşti ceai în zilele astea. Nu capăt totul pe gratis de la KGB.

—N-ai putea să iei loc, ca să stăm de vorbă ca doi oameni maturi? Dacă nu ca fraţii?

—Am de ales? Ajung la puşcărie dacă refuz?

—Nu fi măgar.

Cu faţa şi inima închise, Saşa ocupă celălalt scaun.

—Vorbeşte, deci.

—Saşa, mă îngrijorezi.

—Nu mă interesează.

—Nu asta vreau să spun. Ştiu că pictura merge bine şi toate astea. Am greşit în privinţa asta şi îmi pare rău. Sunt foarte mândru de tine. Lucrările tale sunt într-adevăr foarte bune. Când pictezi ce vrei să pictezi. Saşa îl simţea pe frate încercând să-i prindă privirea. Restul este, bineînţeles, doar un exerciţiu tehnic.

Saşa simţi un val de mânie. Paşa fusese întotdeauna aşa. Totdeauna mai deştept, totdeauna aprecia, făcea morală.

—Nu ştiam să fii critic de artă.

Pavel dădu din umeri şi se lăsă pe spate.

—Nu sunt. Dar... munca mea de o viaţă mă face să recunosc ce e autentic de ce nu e....

Saşa zâmbi compătimitor.

—Şi de asta eşti aici? Să-mi dai lecţii despre autenticitate în artă?

Pavel îşi pipăi capul, un gest de frământare, de căutare a cuvintelor.

—Păi, într-un sens, e şi o chestiune de ce e autentic şi ce nu e. Te vezi cu o fată. Şirin Talala. Cât de mult ştii cu adevărat despre ea, Saşa?

Saşa îngheţă. Îi luă un moment ca să formuleze un răspuns.

—Ştiu, minţi el, tot ce trebuie să ştiu despre ea. Oricum, femeile din viața mea nu sunt treaba ta.

Pavel încuviinţă din cap.

—Normal, e adevărat. Şi niciodată nu m-am amestecat în viaţa ta particulară.

—Aiurea.

—Nu. Nu, aia a fost altceva. Doar... pur şi simplu, mi-a fost teamă că o viaţă de artist, că oarecum...

—Şi acum vrei să-mi spui pe cine să regulez şi pe cine nu.

Pe faţa lui Pavel se produse o schimbare. Era destul de uşoară, astfel încât numai un frate sau cel supus unui îndelungat interogatoriu ar fi observat-o. Avea pe faţă o expresie de hotărâre reînnoită, foarte serioasă.

—Da. De data asta, da.

—N-ar trebui să fii pe afară urmărindu-i pe criminali? Sau spionându-i pe turiştii străini?

—Saşa, te rog. Ascultă-mă. Nu e de glumă. Ştii ceva totuşi despre tatăl lui Şirin Talala?

Saşa luă o mutră obraznică, de vagabond de stradă, pe care nu o mai avusese de ani de zile.

—E ceva grangur în Uzbekistan. Un porc de ştab şi etcetera.

—Ascultă-mă, Saşa. Ali Talala nu e numai un grangur în partid. Omul e un ucigaş. E la fel de corupt, de rău, ca oricare altul din ţara asta. Şi ar fi al naibii de periculos pentru tine dacă el hotărăşte că nu-i place ca îngerul lui să doarmă cu vreun pictor rus care are reputaţia că-şi plimbă scula prin toată Moscova. Pavel strâmbă din nas. Locul ăsta încă miroase ca un bordel.

Cu forţa revelaţiei, toate se aranjară în capul lui Saşa. Acum îl înţelegea pe fratele lui.

—Ticălosule. Vrei să spui, de fapt, că nu vrei ca la KGB să se afle că fratele unei stele strălucitoare are o idilă cu fata unui gangster. Te gândeşti numai la cariera ta nenorocită.

Pavel îşi trecu peste tâmplă o mână grea şi lăsă în jos buza.

—O, pentru numele lui Dumnezeu, Saşa. Asta-i pe dos. Există totdeauna posibilitatea să încerce să ajungă la mine prin tine. Dar eu îmi fac griji pentru tine. Tu trăieşti în mica ta lume de picturi — tu nu ştii ce-i afară. Lucrez la dosarul lui Talala de doi ani şi dacă e ceva ce-i

deosebeşte pe oamenii ăştia e dorinţa de răzbunare. Ei nu uită niciodată şi nu iartă niciodată.

Saşa nu credea o iotă.

—Dacă tipul ăsta e un asemenea ucigaş cu sânge rece şi aşa mai departe, de ce nu e în puşcărie? De ce nu-l arestezi să ne aperi pe toţi?

—Asta-i altă poveste.

—Şirin nu e gangster, spuse Saşa categoric, definitiv.

—Nici n-am spus că e. Cel puţin, nu avem dovezi să fie implicată direct în ceva. Nu, Şirin Talala e o tânără studentă foarte inteligentă de la limbi străine, extraordinar de proastă în alegerea bărbaţilor.

Pe Saşa îl trecu un fior. Fără să vrea.

—Şirin e liberă să facă ce vrea.

Pavel încuviinţă.

—Saşa, are o firmă proastă. Toată familia are o firmă proastă. Sunt răi.

—Şirin nu e rea.

Măcar de asta, Saşa era sigur. Chiar dacă tot ce-i spunea fratele era cumva adevărat, Şirin nu era rea.

Rătăcită, poate. În felul în care ştia că şi el era rătăcit şi totdeauna fusese un rătăcit. Dar nu rău.

Pavel strânse din umeri, ridicându-şi epoleţii. Arăta foarte obosit.

—Poate că nu. Poate că e doar un copil zăpăcit. Dar tatăl ei e un monstru sângeros. Pentru Dumnezeu, gândeşte-te, Saşa. Ticălosul ar putea să-ţi facă rău, să te omoare. Nu i-ar strica nici măcar pofta de mâncare. Vreau să spun, cu toate femeile de acolo....

Saşa se uită la fratele său care putea să nu fi fost deloc fratele lui cu adevărat.

—Îmi aleg singur cu cine să mă culc. Şi mi se pare că am un dosar mai bun decât tine când e vorba de ales.

Pavel se aşeză din nou. Atât de obosit. Şi de lezat, acum. Dar Saşa dorea să-l rănească. Să i-o plătească.

—Băieţii mei, spuse Pavel liniştit, ar vrea să te mai vadă. Nu trebuie să-i superi. Eşti totuşi unchiul lor.

—Eşti sigur că eşti tatăl lor?

Pavel refuză să se enerveze.

—O, cred că da, spuse el moale. Apoi zâmbi. Dar cine ştie cu adevărat ceva în viaţa asta? Important e că sunt băieţi buni.

—Ultima dată când i-am văzut, nici măcar nu arătau ca tine.

—Seamănă cu mama lor. Vocea lui Pavel rămăsese liniştită, aproape duioasă. Fără urmă de amărăciune. Micuţul Saşa desenează, ştii?

—Poate că ar trebui să te căsătoreşti din nou, spuse Saşa, chinuindu-şi fratele cum numai el ştia. Pavel nu avea să se mai căsătorească.

—Nu, spuse serios Pavel. Nu sunt bun de soţ. Poate, nici de tată. Poate că sunt prea mult ca bătrânul nostru. Oricum, am munca mea.

—Fii cinstit. Despre asta-i vorba, nu-i aşa? Munca ta sfântă. Nu vrem să pătăm dosarul colonelului în ascensiune, nu-i aşa?

—Nu.

Pavel se aplecă înainte şi, pentru o clipă, Saşa crezu că fratele lui o să se întindă peste masă şi o să-l înşface.

—Nu-ţi poate intra o dată în mintea aia a ta ameţită de sex că sunt îngrijorat pentru tine? Vremurile sunt proaste, Saşa. Foarte proaste. Şi tu te încurci cu oameni foarte răi. E o combinaţie nenorocită.

—Pot să-mi port singur de grijă, zise Saşa. Dar în suflet îl măcina grija.

Şirin.

—Nu, *nu poţi,* zise Pavel. Asta e. *Nu poţi* să-ţi porţi singur de grijă când ai de a face cu oamenii ăştia.

—Aşa că trebuie să urmez sfaturile KGB-ului...

—Trebuie să urmezi sfaturile fratelui tău. De data asta, măcar.

—N-am frate.

—Nu fi copil.

—N-am frate.

Pavel întinse mâna şi apucă încheietura mâinii lui Saşa. Îl strânse foarte tare.

—Pielea asta, spuse el, scuturând braţul fratelui, sângele, toate. Toate sunt *la fel.* Nu-nţelegi? Noi suntem tot ce-a rămas. Suntem fraţi, indiferent de ce dracu gândeşti tu că eşti sau nu. Suntem *fraţi.* Şi nu vreau să i se întâmple ceva rău fratelui meu.

—Am încetat să fim fraţi din ziua în care ţi-ai pus uniforma asta.

Pavel dădu drumul mâinii. Oftă şi se aşeză înapoi, clătinând din cap.

—De ce trebuie să te dai aşa mare?

Saşa se aplecă să atace.

—Şi tu? Uniforma asta e ultimul lucru pe care l-a văzut bunicul nostru. Înainte ca unul dintre gealaţii tăi să-i fi vârât un glonte-n cap. Şi panglicile tale. Pentru ce dracu sunt? Tu n-ai fost niciodată în război. Saşa se ridică, întinzând mâna spre pieptul lui Pavel, dar fratele lui îi dădu mâna la o parte. Poate că asta-i pentru violarea unei fetiţe îngrozite într-o pivniţă. Sau poate doar comemorează aniversarea vechilor violuri. Şi aia. Pentru ce e? Pentru ars cărţile? Sau numai pentru împuşcarea autorilor? Cred că aia de la capăt e doar pentru pupincurism, pentru pupatu-n cur al ruşilor până te-ai umplut de rahat, de nu te mai cureţi cât îi trăi.

Saşa nu mai avea cuvinte, nu mai avea răsuflare, nu mai avea mânie.

Pavel se ridică. Părea bolnav de mâhnire. Lui Saşa îi trecu prin minte că luase o poziţie cu totul greşită, că Pavel era cinstit cât putea un om să fie de cinstit şi că se străduia cât putea. Era un om nenorocos, în atâtea privinţe.

Dar Saşa nu putea da înapoi. Era imposibil să i se admită acestui om încărunţit cu uniforma bine ajustată că ar putea avea dreptate în anumite privinţe, câtva timp.

Pavel îşi îmbrăcă mantaua, potrivind-o pe umeri ca să se aşeze cum trebuie. Arăta nespus de trist.

Saşa îşi feri privirea.

—Te rog, zise Pavel. Fii atent.

Şi ieşi din apartament.

Saşa se aşeză. Observă că ploua necontenit dincolo de perdelele decolorate. Dezgheţul nu avea să ţină. Ploaia se va face gheaţă. Apoi va veni iar zăpada, făcând mersul nesigur. Fusese doar un dezgheţ fals, iar primăvara era încă departe.

Vrubel intră din cealaltă cameră şi sări în poala lui Saşa. El mângâie pisoiul fără să se gândească, privind fix cerul închis. Nu mai simţea îndemnul de a picta. Fusese o după-amiază blestemată.

Pisica începu să toarcă.

—Şi tu eşti o curvă, îi spuse Saşa animalului.

PARTEA A DOUA

Ţara îndepărtată

Capitolul 14

DACĂ PLECI DIN CAPITALA UZBECĂ Taşkent pe una dintre şoselele principale, de-a lungul cărora autobuzele curate, neaglomerate, rezervate turiştilor străini gem din angrenaje, ieşi brusc dintr-un oraş nou, cu destulă verdeaţă, şi urci pe dealurile sobre, unde oameni călări încă îşi păzesc turmele de oi de pe creste. Dacă, însă, mergi cu maşina singur noaptea şi indicatoarele puse prost îţi tulbură ochii şi inima, s-ar putea să te rătăceşti într-un hăţiş de străzi stricate, unde feţele surprinse din faţa farurilor îţi arată limpede cât eşti de nepoftit, poate cât de rău venit. Dacă e numai seară, s-ar putea să mai vezi unghiurile strâmbe şi peticele livide unde casele nedistruse de ultimul cutremur de pământ au fost refăcute pentru a fi locuite. Unele dintre cartierele acestea sunt pentru slavii etnici, care trăiesc aparte de ceilalţi locuitori ai acestui oraș si, dacă nu ai fost în tară de mult timp, s-ar putea să fii surprins neplăcut să vezi o tânără femeie blondă în blugi îmbăindu-şi copilul într-un şanţ. Dar cele mai multe dintre aceste cartiere, care servesc drept adăpost celor fără influenţă sau ambiţie, sau destul noroc, aparţin uzbecilor şi unei ţesături de familii tadjice şi kirghize coborâte de pe dealurile singuratice. Dacă ultima lumină a serii îţi dezvăluie pielea albă sau dacă te opreşti la un colţ greşit, sau coteşti pe o fundătură, feţele care se uită fix la tine vor manifesta o curiozitate care nu este deloc o demonstraţie a tradiţionalei ospitalităţi uzbece. Este foarte important să stabileşti cât mai curând posibil că

eşti american sau german, sau englez, sau francez sau argentinian — orice, astfel încât să nu fii luat drept rus în întunericul care coboară, când sunt lăsate să se odihnească toate proclamaţiile de fraternitate de la lumina zilei. Dacă este încă destulă lumină, doar hainele sau bunii dinţi albi te pot salva de momente neconfortabile, anunțându-te ca străin şi, prin urmare, minunat, dar, dacă noaptea este prea profundă ca să-ţi arăţi faţa îngrijită sau hainele bune pe uliţele acelea murdare sau pe jumătate pavate, trebuie iute să vorbeşti în limba ta, lăsând dinadins la o parte acele cuvinte şi expresii în rusă memorate atent. În acest fel, nimic nu o să ţi se întâmple şi, în cele din urmă, vei intra din nou în oraşul cu blocuri înalte, albe, protejate de cutremure, cu străzile neaglomerate, şi vei găsi drumul care-ţi trebuia, sosind fără nici o problemă numai cu o mică pierdere de timp şi o senzaţie sporită a aventurii. Toate astea, desigur, se întâmplă doar dacă nu cunoşti drumul.

Pentru cei care ştiu, există un alt drum. El duce dincolo de colibele cu pomi fructiferi şi maşini vechi şi stricate, pe lângă sate vechi înghiţite de centura lărgită a oraşului, până când calea pavată îngustă dă într-un parc înconjurat de un zid. Pe zid nu sunt indicatoare sau lozinci patriotarde şi el este remarcabil de bine întreţinut. Doar rareori se văd cărămizile vechi prin tencuială. Vezi o poartă dublă de fier, dar s-ar putea uşor să-ţi scape, poate distras de un om care sade într-o parte pe un măgar pe când copitele acestuia se îndreaptă spre casă. Zidul este destul de înalt, astfel încât un om nu poate vedea peste el, şi în spatele lui creşte o plantaţie deasă de copaci. În spatele copacilor se află o casă mare cu acareturi bine întreţinute. Construită în ultimii ani paşnici ai unei Rusii care era oficial imperială, înainte să vină

Marele Război şi să se schimbe optica, aceasta era un refugiu la ţară al demnitarilor aristocraţi condamnaţi să facă o inspecţie de serviciu departe de St. Petersburg. Astăzi, totul e foarte diferit, iar un cetăţean din partea locului care ar trece pe acolo, chiar dacă nu ar cunoaşte detaliile, ar înţelege că zidul şi copacii, şi poarta păzită liniştit ocrotesc tihna reprezentanţilor obosiţi ai poporului, oameni obosiţi de munca lor fără sfârşit de construire a unui viitor mai bun. Desigur, un asemenea refugiu nu ar fi accesibil chiar oricărui tribun al poporului, ci celor care au dat cel mai mult, ale căror realizări le-au întrecut pe cele ale birocraţilor de rând care trudesc din greu. Cineva, având privilegiul să cunoască menirea exactă a vechii case, care supravieţuise revoluţiei, războiului civil şi cutremurului, putea să zâmbească cunoscător, chiar să-i spună o glumă prietenului în care avea încredere. Dar nici un trecător nu privea prea atent, dacă apărea brusc o limuzină neagră din poarta întunecată. Sunt, în fine, lucruri mai bine să fie lăsate în pace.

În conacul din parcul din spatele zidului sunt numeroase apartamente, toate deservite de un personal discret. Oameni importanţi, care ar putea prea bine să se întâlnească acasă la ei sau în restaurantele oficiale din Taşkent, îşi petrec de obicei orele în acest conac, într-adins departe de colegii lor, deşi, ocazional, aici au avut loc reuniuni de dimensiuni istorice.

Aceste întruniri sunt asemănătoare prin aceea că unii dintre participanţi ajung invariabil să le regrete. Ele sunt asemănătoare şi prin aceea că nici un străin nu este invitat şi, desigur, nici un slav.

Într-unul din aceste apartamente trăia o tânără femeie care şchiopăta tot mai rău. Ea era însoţită de

două persoane. Prima era o femeie, o bătrână cu figură burlescă, a cărei faţă purta cicatricele unei perioade dintre declanşarea unei boli şi începutul tratamentului medical. Bătrâna căuta să reducă evidenţa cicatricelor cu fard strălucitor pe care nici o uzbecă respectabilă nu şi l-ar fi pus. Cealaltă persoană era un bărbat muşchiulos de vârstă indefinită. El fusese ales pentru a o însoţi pe tânăra femeie deoarece era brutal şi homosexual. El era foarte recunoscător să deţină această slujbă, deoarece îi oferea un grad de protecţie în viciile sale, deşi nu aducea înapoi cu el nici una din manifestările acestor slăbiciuni când se întorcea în oraş din călătoriile săptămânale. Atât bătrâna cu semnele nenorocirii pe faţă, cât şi bărbatul cu semnele încăierărilor pe mâini primeau salarii bune ca să servească drept însoţitori ai tinerei femei şchioape şi ca s-o păzească. Ei trebuia să aibă grijă ca nici un intrus, nici un vizitator sau alt locatar al conacului să nu aibă absolut nici un contact cu ea. Tot ei trebuia să vadă ca ea să nu dispară într-o zi pe străzile Taşkentului sau înapoi pe dealurile de unde o vânduse familia ei pentru un preţ foarte mare îndată ce devenise evident că frumoasa lor fiică de treisprezece ani avea marele noroc să sufere de o boală degenerativă a şoldului. Bătrâna şi umbra de bărbat înţeleseseră că, dacă i se întâmpla tinerei femei ceva, aveau să plătească cu viaţa.

Numele tinerei femei era Aşi şi locuia deja în casă de mai mult de zece ani. Când marele om nu putea să fie cu ea, ea era cea mai fericită primăvara sau toamna, când nu era nici prea cald nici prea rece şi era plăcut să şadă în grădină. Ea şi cu bătrâna şedeau pe o bancă sub un pom, ţinându-se deoparte de celelalte femei care locuiau în casă şi care erau adesea prietene una cu alta, iar bătrâna o ajuta să înveţe versuri care îi plăceau mult

marelui om. Cuvintele sunau totdeauna frumos şi ea încerca din greu să le înveţe pe dinafară, pentru că asta îl făcea atât de fericit pe marele om. Ea şedea în mătăsuri, cu grădina blândă în jurul ei, închipuindu-şi că versurile erau despre ea şi marele om. Bătrâna ştia un număr remarcabil de poezii fără să recurgă la cărţi şi, o dată cu trecerea anilor, ea i le spunea lui Aşi. Aşi simţea o anumită afecţiune fată de bătrâna cu fata devastată, deși bătrâna nu arăta în schimb nici un semn de afecţiune. Avea doar poezii de învăţat, poveşti vechi care trebuia luate cuvânt cu cuvânt sau cântece, deşi Aşi nu fusese dăruită cu voce bună care să completeze norocul bolii. Mai înainte, bătrâna o învăţase şi alte lucruri, dar Aşi le ştia pe toate, fără să mai fie nevoie să fie dădăcită.

Boala înainta încet, dar, în fiecare toamnă, când se întorceau în grădină după vara dogoritoare, îi era ceva mai greu la mers. Nu i se permitea să folosească un baston sau o cârjă, întrucât asta ar fi diminuat efectul.

—Fii recunoscătoare lui Dumnezeu, îi spunea bătrâna. El ţi-a făcut norocul.

Uneori, marele om nu venea nici măcar o dată la ea luni de zile. Apoi, el putea fi cu ea o săptămână în fiecare seară. Era cea mai fericită când el era cu ea. Îi făcea plăcere să-i facă lui pe plac. Ea trăia pentru vorbele lui bune. Dar, mai presus de orice, ea trăia pentru miezurile de noapte când el domolea un timp arşiţa din ea.

Uneori se gândea că o să înnebunească. Corpul ei era ceva atât de ciudat, de ciudat. Ea nu avea, într-adevăr, nici o putere asupra lui şi ştia că era bine să fie încuiată, aşa încât să se păstreze pentru marele om. Ea nu ştia cum ar putea oare să rămână demnă şi curată într-o lume de bărbaţi, corpul ei dorindu-şi-l pe fiecare dintre ei. Era mult, mult mai bine să fie încuiată.

Dar, din timp în timp, era teribil de dificil. Uneori noaptea — sau, pe neaşteptate, în mijlocul după-amiezii — corpul ei începea să se mişte fără vrerea ei, ardea şi ardea, până când îşi simţea mirosul mocnind prin mătăsuri. Era totdeauna bucuroasă când bătrâna începea să se foiască în jurul ei, făcând-o drăguţă pe cât permitea arta, pregătind-o pentru sosirea marelui om.

—Fii recunoscătoare lui Dumnezeu, îi spunea bătrâna. Dacă omul acesta nu te-ar fi luat pentru sine, tatăl tău te-ar fi putut da unui codoş împuţit care te-ar fi vândut pe vreo uliţă din spatele bazarului. Şi atunci darul tău ar fi fost blestemul tău.

Ali Talala era obosit şi starea lui de spirit era detestabilă. Toată iscusinţa lui Aşi nu îl putea înviora. Akanaiev îl chemase la sediul partidului din Taşkent, întrerupând şederea lui Talala cu familia pe dealurile de mai jos de Samarkand, stricându-i programul care l-ar fi readus la Moscova ca să se întâlnească cu ucrainenii, dar, mai rău decât toate, subliniind limitele foarte reale ale puterii lui Talala.

Akanaiev fusese fără ruşine. În loc să-l invite la un pahar de ceai şi să vorbească cu el ca un vechi tovarăş, îl lăsase să stea ca un şcolar în fata biroului.

—Eşti *nebun?* întrebă Akanaiev, vocea lui trădând o furie abia controlată. În ce secol crezi că trăieşti? Nu te poţi purta ca unul dintre bandiţii aceia căcăcioşi de strămoşi de-ai tăi. Akanaiev se dădu pe spate în scaun cu un dezgust teatral, încadrându-se sub portretul lui Lenin cu trăsături asiatice accentuate. Cine te crezi? *Cine* te crezi, Ali Talala? Se trase înapoi la birou şi se aplecă înainte. Ce faci la Moscova, în casa rusului, e una. Dar omul trebuie să fie tare prost să-şi murdărească propria

casă.

—Ruşii trebuie învăţaţi limitele...

—Taci din gură şi ascultă.

Talala tresări, parcă biciuit. Era de neconceput ca Akanaiev să-i vorbească în felul ăsta.

—Ieşirea asta... A fost de neiertat. Ai de achitat, nouă tuturora, un cont de neplătit. Pentru prostia ta. Akanaiev clătină din cap. Ce naiba te-a apucat? Să omori un colonel de KGB? Şi să măcelăreşti, Dumnezeule, câți au fost? Nu-i nimic. Unul ar fi fost de ajuns. Vrei cu adevărat să le dai ruşilor pretextul să ne măture pe toţi şi să conducă cu tancurile?

—Ruşii au destule treburi.

—Nu subestima niciodată capacitatea ruşilor de a fi brutali. Prostule, prostule. Vremea de-acum cere să procedăm delicat. Nimeni nu ştie ce ne rezervă viitorul.

Talala nu-şi putea aminti nici un singur moment din viaţă în care să se fi simţit atât de umilit. Dacă i-ar fi vorbit într-o asemenea manieră un altul, l-ar fi ucis. Dar Akanaiev vorbea în numele pumnului de oameni care conduceau întreaga Asie Centrală, nu doar un oraş sau o vale, sau o regiune, sau un clan. Şi Talala înţelese gravitatea mesajului.

—Asta-i tot ce ai să-mi spui?

Akanaiev îşi încrucişa braţele pe piept, lăsându-se din nou pe spate.

—Da. Cât timp înţelegi. Fă-ţi treaba murdară altundeva. Nu acolo unde fraţii tăi trebuie să suporte responsabilitatea.

—Asta-i tot?

—Da. Piei din ochii mei. Era prea greu, prea ruşinos.

Talala ajunsese la uşă când Akanaiev îl chemă înapoi.

—Ascultă. Vreau să-ţi spun altceva. Neoficial. Ca un

vechi prieten. Nu-l scăpa din ochi pe tânărul Gogandaev.

Talala înlemni.

— Mustafa Gogandaev mi-e ca un fiu. Akanaiev încuviinţă.

— Fii cu ochii pe el, prietene, fii cu ochii pe el.

Iar acesta era lucrul cel mai crud dintre toate. Talala pricepu. Pedeapsa cea mai grea pe care o putea primi un om era să i se strecoare îndoiala între el şi cei de un sânge cu el. Înţelese într-o clipă de ce îl avertizase Akanaiev: să-l facă să se teamă de ai săi. Să-i strice somnul cu griji închipuite. Era o cruzime la care Talala nu se aşteptase din partea lui Akanaiev. Sau chiar din partea superiorilor lui Akanaiev.

Talala nu catadicsi măcar să se oprească la apartamentul din oraş ca să-şi schimbe hainele, fi porunci şoferului să-l ducă direct la iubita lui.

Zâmbind cu o bucurie care era aproape de extazul fizic, Aşi se apropie de el şchiopătând. Bătrâna târfă şi paznicul dispărură discret, lăsându-i pe iubiţi împreună. El putea simţi flăcările lui Aşi chiar când nu se atingeau. Îi putea simţi dorinţa în acelaşi fel în care tatăl şi bunicul său simţiseră înaintea lui, la ibovnicele lor, acea dorinţă puternică. În tradiţia prinţilor persani, căpeteniile clanului Talala ţineau concubine cu şolduri suferinde, femei care ardeau de erotism pe măsură ce oasele lor se emaciau. Numai cele din ultimele faze ale tuberculozei se apropiau de această intensitate sexuală, cu pofta lor pe jumătate smintită la limita morţii. Şi să găseşti o asemenea femeie, care să aibă şi frumuseţea aleasă a lui Aşi, însemna să simţi atingerea mâinii lui Dumnezeu. Proxenetul destul de norocos să găsească una ca Aşi se asigura pe viaţă. Bărbaţii călătoreau de departe ca să petreacă o noapte, o oră cu ea. Dar Aşi era numai a lui

Talala. Draga lui. Comoara lui. Podoaba lui.

Ultimul bărbat care se atinsese de ea, în afară de Talala, fusese doctorul care o examinase şi o curăţase de viermi înainte ca stăpânul ei să o îmbrăţişeze pentru prima dată. Chiar şi pe jumătate copilă, fusese irezistibilă. Acum, când boala continua să se agraveze, devenise un miracol. Adesea, îi trebuia toată stăpânirea de sine ca să nu se urce într-un avion şi să vină la ea. Să guste încă o dată splendoarea ei teribilă.

Totuşi, astăzi, toate atenţiile ei, turnatul ceaiului de mentă şi fructele oferite, abia îl interesară. Se lăsă jos pe covoare, cu cotul sprijinit într-o pernă mare cu broderii şi depănă în minte evenimentele zilei, în timp ce Aşi îi recita cu vocea ei de seară. O ştia: ea simţea că el era încă departe şi asta avea să o facă delicios de temătoare. El știa cât de mult îl dorea. Câtă nevoie avea de el. Toate femeile aveau un suflet de târfă. Iar sufletul lui Aşi se sfărâma o dată cu oasele.

—„Vino să te ating. Întinde-mi mâna, recită ea, niciodată să nu te părăsesc. Întinde-mi mâna! O, vezi întunericul care se întinde peste pământ, în întuneric...”

Lovitura o întrerupse. Talala se rostogolise, agitându-şi mâna deschisă şi o izbise tare într-o parte a gurii. Aşi era mică şi palma o trântise înapoi între perne, sângele ţâşni imediat. Talala se ridică în picioare, stând asupra ei, cu mâna gata să coboare din nou.

—Vacă tâmpită ce eşti. Târfa de fată a unei târfe de mame. Nu poţi să înveţi ceva cum trebuie? E „pe pământ”, japiţă, nu „peste pământ”. Ar trebui să te omor în bătăi şi să te arunc în stradă, căţea fără minte.

Aşi se ghemui înspăimântată, temându-se chiar să şteargă sângele care i se prelingea din gură. Ştia ce însemna când marele om era furios. Ştia ce însemna să

fie bătută pentru răul din ea. Nu îndrăzni nici măcar să îi spună că îi pare rău.

— Pieri din ochii mei, porunci Talala.

Aşi ieşi târându-se din preajma lui. De fiecare dată când punea jos un genunchi, zdruncinătura îi telegrafia durerea prin articulaţii şi de-a lungul şirei spinării. Încercă să se grăbească, pentru a-i fi pe plac prin supunere, dar corpul i se făcu mototol din cauza efortului. În uşă, se trase în picioare şi intră în camera cu saltele, cu mersul unei cămile.

Talala se uită la ea cum merge, simţind prima stârnire a poftei. Nu o urmă imediat. Era important să aibă un timp să plângă, să reflecteze, să se îngrijoreze. Apoi reconcilierea în întuneric avea să fie atât de dulce, ea avea să devină o fiinţă sălbatică, sălbatică precum un torent de munte când se topeşte zăpada pe înălţimi. O s-o legene în braţele sale şi o s-o asigure de devotamentul său. Ea o să plângă de bucurie.

Se întinse pe perna mare şi alese o portocală dintre fructele aflate în apropiere. Totul o să fie cum trebuie. Dacă emirii din Buhara nu le înclinaseră capul celor din clanul Talala, birocraţii ăştia n-aveau să li-l taie niciodată. Gândurile sale trecură de la vechile pagini de glorie ale familiei la treburile iminente de la Moscova. Desigur, nu putea avea încredere în ucraineni, dar le putea arăta, poate, că interesul lor şi interesele lui Talala erau unul şi acelaşi lucru. Cel puţin, pentru moment.

Nimic nu ţinea o veşnicie. Nici măcar dragostea şi frumuseţea. Trebuia să prinzi din zbor prilejul şi să ţi-l pui în sa. Nici o şansă nu venea de două ori.

Se gândi câteva clipe la Şirin, sperând ca ea să-şi găsească fericirea şi împlinirea destinului ca şi el. Biata Şirin. Născută să fie fiu, batjocorită în învelişul unei fiice.

Simţindu-se mult mai bine, Ali Talala se ridică şi o luă pe urma iubitei sale.

Marile oraşe din Uzbekistan au personalitate la fel de distinctă ca şi cele ale marilor oameni. Taşkentul este cu ostentaţie nou, un monument sovietic, o pasăre Phoenix socialistă, renăscută după un cutremur feroce. El este şi sediu oficial al autorităţii religioase central-asiatice şi gazda şcolilor de studiere a Coranului sancţionate oficial. Totuşi, el este cel mai superficial dintre oraşele uzbece şi, în ciuda hotelurilor şi blocurilor de locuinţe impresionante, a palatelor culturii şi sportului şi a promenadelor curate cu cafenele, care par europene dacă nu priveşti mai îndeaproape, el este întrucâtva cel mai efemer, un oraş născut şi renăscut prin decret şi nu pentru că puterea unui loc sfânt sau a unui cot de râu ar fi atras durabil spre el oamenii de-a lungul istoriei. El este un oraş care guvernează şi, ceea ce nu poate guverna, visează să guverneze. Dacă stai şi te uiţi pe marile bulevarde, pare un oraş rusesc. Dar, în spatele faţadelor de ciment, oraşul are o altă inimă. Mai jos de noul pavilion al bazarului şi de meterezele sale din beton, vechile străduţe aburesc de gunoiul aruncat, iar ceainăriile părăginite îi servesc pe agricultorii şi oierii veniţi în oraş, ca să-şi vândă produsele şi să cumpere câteva lucruri de calitate proastă, pe care le duc cu ei pe dealuri. Piaţa de mirodenii, colorată şi parfumată, oferă arome şi pentru oala de gătit, şi pentru suflet, deşi trebuie mai întâi să te bucuri de încredere înainte ca să apară dintr-un buzunar sau dintr-un sac din spatele altui sac vechile leacuri ale medicinii populare. Coboară treptele care separă noul bazar, unde toţi sunt bineveniţi, de cocioabele dărăpănate în care slavii merg

doar în grupuri şi un băiat de la ţară zâmbeşte şi îţi vâră mândru în faţă inima sângerândă a unei oi, umplându-ţi părul şi obrajii cu un roi de muşte. Taşkentul este un oraş care nu suportă să fie examinat îndeaproape. El este un oraş al viitorului, iar el trăieşte de la o zi la alta.

Samarkandul este foarte vechi şi foarte frumos, câtă vreme nu te aştepţi ca frumuseţea să fie uşoară. În el se află deopotrivă vechiul oraş tadjic, centru al Rusiei imperiale din secolul al nouăsprezecelea, şi un Samarkand sovietic, modern. Dar izul vechiului este foarte puternic. După scurtă vreme, toate construcţiile noi devin virtual invizibile şi casele imperiale se ascund sub umbra copacilor. În final, vezi doar înaltul bulb al moscheii Bibi Hanum, aşteptând de o veşnicie să se prăbuşească iar, sau perfectul şi maiestuosul Reghistan, sau mausoleele antice de pe un deal sterp înconjurat de morminte mai recente. Acesta este un oraş al sufletelor. Dar ele sunt suflete nefericite, de felul celor care bântuie nealinate. Samarkandul este un loc de pelerinaj. Dar nu este un oraş sfânt. În ultimă instanţă, monumentele lui vorbesc mai mult despre putere decât despre evlavie, podoabele sale fiind prea bogate pentru orice Dumnezeu care se respectă pe sine. Foarte vechi şi construit pe straturi de moarte, Samarkandul dă cea mai acută senzaţie de viaţă dintre oricare din oraşele acestea.

Pentru moarte, te duci la Buhara. Buhara este un oraş sfânt: a rămas fetid de sfânt, în pofida eforturilor şi bunelor intenţii din secolul nostru, şi, ca şi toate oraşele sfinte, duhneşte a cruzime şi uitare. Neeradicate niciodată, şcolile de studiere a Coranului din oraş sporesc ca număr şi, deşi mullahii în mare măsură au grijă să dea cezarului ce-i al cezarului, aerul de aici sugerează răbdarea, nu supunerea. Buhara a supravieţuit

masacrelor şi distrugerilor aproape totale, mereu şi mereu şi, după standardele locale, ruşii invadatori erau nişte amatori, făcându-şi treaba cu tratate, acolo unde cuceritorii mai puternici ucideau pur şi simplu tot ce sufla. Cunoscuţi pentru cruzimea şi bogăţia lor, emirii din Buhara au construit crude şi bogate citadele, moschei, madrasale şi minarete. Tot timpul erau bolnavi. Sursa de apă a Buharei, bazată pe rezervoare mari, era infestată cu paraziţi. Oamenii se spălau pentru Dumnezeu şi luau în corp un vierme care creştea şi migra, şocându-i de durere până când, în final, apărea prin pielea şoldului sau a umărului. Apoi, viermele trebuia tras în jurul unui băţ, cu grijă, astfel încât să nu moară înainte de a părăsi complet corpul. Altminteri, putrezea mai departe în victimă. Doctorii roşii, plini de fervoare, au eradicat virtual boala în anii douăzeci, atacând-o cu igienă, disciplină şi medicamente rudimentare. Dar mai exista un vierme care se cuibărise în inimile oamenilor. Viermele credinţei moțăise, dar nu murise niciodată. Şi deoarece stresul lumii contemporane a devenit insuportabil pentru vechile ordine islamice, şi nemaiputând concura cu culturile existente, au preferat să se complacă în înapoiere, fundamentalismul islamic începând să se răspândească în tot Orientul Mijlociu şi Africa de Nord. În ciuda cordonului sanitar impus de sovietici, republicile central-asiatice au început treptat, în tăcere, mândru şi cu speranţă, să cedeze trecutului. Mai mult decât orice alt oraş din Uzbekistan, Buhara, îndelung îmbibată în sânge şi ignoranţă, era pregătită pentru Cuvântul lui Dumnezeu.

—Dumnezeu e mare, spuse Mamum Ersari.

—Dumnezeu e mare, răsună automat ecoul. Acustica din vechea scoală a Coranului avea un uşor zbârnâit,

amuţit de lemnăria tavanului fals cu semne încâlcite şi de covoraşele moderne, ieftine, pe care erau aşezaţi cei prezenţi. Lumina luminărilor arunca umbre adânci şi surprindea aurul cerului pictat deasupra capetelor. Erau cinci oameni cu toţii. Ersari, în straie, părea mai persan decât ceilalţi, în timp ce costumul de stradă al lui Mustafa Gogandaev se remarca la cealaltă extremă. Omul de lângă Gogandaev se numea Baxram şi el îşi dedicase viața restaurării vechilor moschei şi madrasale. Purta o haină albastră şi banală de muncitor şi o tichie uzbecă pătrată, cu broderie strălucitoare. Ca frate sufit, Baxram ştia că ochii lui Dumnezeu văd dincolo de hainele fine ale omului şi nu îi păsa de hainele cinstite ale trudei. Ceilalţi doi bărbaţi erau îmbrăcaţi, de asemenea, în straie de iarnă uzbece, haine pe care le purtau cei care îşi ajutau învăţăceii să intre în lumea Cărţii. Unul era foarte bătrân şi urmele vârstei de pe faţă îl făceau să pară chinez. Gura îi atârna veşnic deschisă şi bărbia îi lucea umedă în jurul unui barbişon alb şi rar. Omul de lângă el era mai tânăr, cu o mustaţă maronie şi ochi care ţinteau mereu dincolo de interlocutor.

—Şi vedeţi înţelepciunea? întrebă Ersari. Îşi ridică în faţă dreapta, de parcă ar fi ţinut o ţigară invizibilă.

—Da, răspunse tânărul cu ochi îndepărtaţi. E foarte clară.

—Nu poate fi îndoială, spuse nerăbdător Baxram. În stare să petreacă ore în şir, potrivind cu dragoste o singură placă de acvamarin în cupola unui mausoleu, rar putea să îndure toropeala nehotărârii celorlalţi.

—Nu e nici o îndoială, îl linişti tânărul.

—Este un lucru care trebuie făcut.

—Da. Trebuie făcut.

—Doar că, întrerupse bătrânul cu înfăţişare de

chinez, va trebui să curgă atât de mult sânge. Şi sângele copiilor...

—Nu trebuie să ne gândim la chestiunea aceasta într-o asemenea lumină, spuse ferm Ersari, cu vocea rece ca şi noaptea de dincolo de uşile de lemn. E sânge stricat, sângele unei spiţe blestemate, eretice, canceroase. Copiii trebuie să fie salvaţi de diavolii care înmuguresc în ei.

Bătrânul încuviinţă, iar tânărul cu ochii depărtaţi spuse iute:

—Tatăl meu nu are îndoieli. Dar învăţătura cere să întrebăm. Numai Dumnezeu nu este pus niciodată sub semnul întrebării. Prin întrebări învăţăm.

—Iar acum, spuse Gogandaev, a trecut timpul întrebărilor.

—Dumnezeu este mare. Cu adevărat, el este mare.

—Şi este foarte important, continuă Gogandaev, să nu scape nici unul. Nu se poate să existe martori. Trebuie să apară plauzibil ca treabă a ucrainenilor.

—Este clar.

—Şi trebuie să se întâmple foarte repede, o dată ce vi se transmite cuvântul. Totul o să depindă de asta.

—Se va întâmpla repede.

—Gardienii ne vor lăsa să intrăm. Dar şi ei trebuie omorâți. Ei toți sunt infectaţi cu boala lui, cu lăcomia lui.

—Şi gardienii vor fi omorâţi.

—Cum e voia lui Dumnezeu.

—Cum e voia lui Dumnezeu.

Tăcerea se lăsă peste oameni în timp ce fiecare medita la viitor. Gogandaev şedea liniştit, cu veneraţie aparentă. Dar, în cele din urmă, religia nu era pentru el atât de importantă, îi aprecia funcţiile disciplinare, forţa ei morală de a impune un minimum de cinste bărbaţilor

şi de modestie femeilor. Dar el semăna cu oraşul din care provenea, în care puterea era totdeauna mai importantă pentru el decât sfinţenia. El era un copil al Samarkandului.

Baxram rupse vălul meditaţiei. Vocea lui arăta că îi venise brusc o idee:

—Dar târfa lui? Cea pe care o ţine în Casa Păcatului din Taşkent? N-ar trebui şi ea omorâtă?

Gogandaev zâmbi.

—O, nu. Pe ea, nu. Talala o iubeşte pe târfa lui oloagă mai mult decât pe oricare altă creatură de pe pământ. În afară de curva de fiică-sa. Nu, am în minte ceva special pentru concubina lui.

—Nu uitaţi, spuse Ersari, ea nu e de sângele lui. Şi ea nu i-a dat copii. Ea a fost cumpărată de copilă. A-i face rău...

—Ea a purtat greutatea lui, ea îi poartă vina, spuse Gogandaev. Apoi îşi muie glasul, nedorind să se certe cu Ersari. Dar ea va fi cruţată. De moarte. Preţul pe care-l va plăti ea... va fi diferit. Ca să-i chinuie sufletul lui Talala în iad.

—Şi fata cea mai mare? întrebă febril Baxram.

—Ea o să moară.

Mai târziu, pe când stătea în pat în hotelul turistic care se semeţea solitar deasupra Buharei, Gogandaev analiză cât de perfect fusese plănuit totul. Desigur, Talala îşi alesese singur soarta. În timpurile vechi, când un bărbat putea, pur şi simplu, să-şi ducă familia înapoi pe dealuri, cei din clanul Talala putuseră să şi-i înstrăineze pe toţi. Dar în ziua de azi, lumea devenise prea mică pentru o asemenea independenţă. Fiecare stâlp depindea de celălalt pentru a putea sprijini bolta

cerului. Ei bine, Talala, o dată mort, va fi mai vestit şi va face mai mult pentru ai săi decât făcuse vreodată când era viu.

Gogandaev se gândi la Ersari şi Baxram, şi la ceilalţi şi râse în sine. Puţină religie era un lucru foarte bun. Prea multă îl orbea pe om. O, toţi or să obţină ce voiau. Pentru câteva momente trecătoare. Dar Mustafa Gogandaev nu era aşa de prost, încât să creadă că Asia Centrală era coaptă pentru o guvernare a fundamentaliştilor islamici. Nu, asta fusese cu ani în urmă. Dar fanaticii erau totdeauna nerăbdători si aceşti oameni se convinseseră că Mileniul era deja la uşă. Trebuia să ai grijă cu asemenea oameni. Şi trebuia să fii sigur că puteai să te scapi de ei o dată ce ţi-au servit scopurile.

Dimineaţă o să zboare înapoi la Taşkent. Ca să se întâlnească cu Talala înainte ca prostul bătrân să ia avionul la Moscova. Apoi o să fixeze o întâlnire cu Akanaiev ca să-l pună la curent Conducerea Partidului Comunist din Uzbekistan, deja privind dincolo de vremurile când încă avea sens să-şi spună comunist, trebuia să rămână informată, dacă dorea să forţeze Moscova să se comporte cum dorea ea. Când evenimentele aveau să înceapă să se deruleze, ele aveau să se întâmple repede. Era important să se menţină controlul asupra evenimentelor şi reacţiilor pe care le inspirau.

Fusese o zi lungă şi Gogandaev era obosit. Dar el nu era deloc omul care să lase să-i scape prilejul. Se întoarse pe o rină, trezindu-l pe băiatul care sufla dulce lângă el şi-l sărută îndelung.

Capitolul 15

LESKOV PUSE CARTEA DESCHISĂ PE piept şi-şi odihni ochii. Becul din tavan făcea în spatele pleoapelor un orizont roşu-portocaliu. Potrivită culoare, gândi el.

Unul dintre foarte puţinele avantaje de care se folosea fiind colonel de KGB era accesul la cărţi. Tot felul de cărţi.

Acum citea primul volum din *Arhipelagul Gulag.*

Credea ce era scris în paginile acelea. Deşi era prea tânăr ca să aibă informaţii directe despre timpurile cu adevărat rele, avea destulă experienţă privind poporul său — nu doar KGB-ul, ci poporul rus în ansamblu — pentru a înţelege cum se întâmplase totul.

Statisticile care voiau să smulgă zerourile de pe pagină şi istoriile anecdotice ale unei suferinţe prea mari pentru a putea fi cuprinsă nici nu-l ruşinau, nici nu-l mâniau. Totul îl întrista până la punctul în care el trebui să lase cartea jos pe piept şi să facă o pauză.

Părea că poporul său era veşnic condamnat să facă cea mai neagră mizerie posibilă cu cele mai bune intenţii. Primii bolşevici — mulţi dintre ei, oricum — doriseră cu adevărat să construiască o lume mai bună, să creeze o nouă ordine, cu dreptate şi demnitate, cu decenţă şi libertate. Dar ei se bazaseră pe un proiect creat de un intelectual care ştia filosofie, dar nu-şi cunoştea semenul, perfecţionat de alţii care îi dispreţuiseră pe truditorii pe care îi idealizau. O, cuvintele sunau aşa de frumos, chiar şi azi. Dar realitatea era o catastrofă.

Fusese o eroare fatală să se presupună că toţi oamenii erau inerent virtuoşi şi dezinteresaţi, că ei doar trebuia eliberaţi de sub vechiul regim. Fusese o prostie să se presupună că se vor îndepărta lăcomia şi gelozia, ura şi simplele neînţelegeri. În retrospectivă, i se păru lui Leskov că orice sistem care se baza exclusiv pe bunătatea înnăscută a omului era sortit să consolideze chiar tendinţele opuse din caracterul acestuia. Apoi, era paradoxul legalist: doar legea şi poliţiştii oneşti îi permiteau cetăţeanului să exploreze bunătatea lui potenţială. Libertatea era un medicament foarte puternic şi, luat în cantitate excesivă, putea fi fatal.

El simţea greutatea acestui caracter fatal pe stradă. încântaţi să se lepede de vechile stricteţi represive, concetăţenii săi alergau orbeşte spre libertate. Era în sânge, în sânge. Acolo unde occidentalii aveau programate în ei secole de înţelegere prin compromis, neamul său ştia numai extremele. Sau libertatea care se prăbuşea în anarhie, sau o lume de lagăre şi cifre umane.

Ce-i de făcut? gândi el în batjocură. Ce-i de făcut?

Din punctul lui de vedere, hotărâse să fie cât putea de cinstit, să lucreze mult şi să cultive răbdarea de o factură superioară, nu apatia ţărănească spre care erau înclinaţi concetăţenii săi, ca una dintre tentaţiile apărute după revoluţie.

Deschise ochii. Pe peretele opus patului atârna un peisaj din Ialta. O stradă pustie şerpuia coborând de pe un deal, în şanţul ei curgea o apă argintie. Cerul era de un albastru întunecat care se pregătea de furtună, iar perdelele de la casa cea mai apropiată fluturau afară de la o fereastră deschisă, în direcţia mării invizibile, spre observator. Era o pictură nuanţată, liniştită şi îl costase

mult din economiile sale când o cumpărase de la micuţa femeie cu spatele încovoiat. Ea îi spusese că pictorul, un oarecare Alexandr Ivanovici Leskov, va fi recunoscut într-o zi ca un mare artist, unul dintre cei mai mari din generaţia sa, şi cumpărătorul trebuia să ţină achiziţia ca pe o comoară şi să o apere. Micuţa femeie vorbea cu o asemenea bucurie şi afecţiune fără rezerve, încât îi fu clar lui Leskov că ea îl cunoştea pe fratele lui şi că îi înţelegea şi preţuia opera la un nivel la care nu o putea face nici Leskov însuşi. Singurul lucru pe care îl putea spune el era că îi plăcea, fără să poată explica de ce.

De fapt, fratele său avusese totdeauna o influenţă asupra femeilor. A celor de orice fel. Leskov se întrebă dacă fratele său înţelegea măcar că femeia infirmă era îndrăgostită de el. Uneori era mai bine să nu ai ochi şi urechi experimentate, să nu fii pregătit să te alarmezi la mirosul slăbiciunii omeneşti, în magazinul de artă aglomerat, printre cetăţenii sovietici care priveau atent şi turiştii cu pungă plină, dorise să ajungă la micuţa vânzătoare, să-i pună o mână pe umărul ei nenorocit şi să-i spună să-l uite pe Saşa, că el îi va aduce doar durere. Dar ar fi stricat totul şi, în plus, Saşa avea dreptate. Nu era treaba lui.

Poate că Saşa *avea* dreptate. Să zboare de la o femeie la alta. Fără să-şi investească sufletul. Poate că tocmai asta îl salva de fata lui Talala.

Numai Dumnezeu ştia ce greşeală făcuse el însuşi, cu ideile lui despre iubire.

Şi apoi, erau băieţii la care trebuia să se gândească. Pe ei nu puteai să-i consideri o greşeală.

Era uimitor cum puteai iubi cu toată inima şi mintea, şi sufletul, fără să trezeşti sau să susţii dragostea în obiectul afecţiunilor tale. Uimitor că atât de mult

sentiment putea să nu aibă deloc efect. Lui Leskov i se păru că singura fericire adevărată era să iubeşti şi să fii iubit în schimb. Iar cei care erau destul de norocoşi ca să treacă prin asta — cât de puţin păreau să priceapă raritatea sorţii lor norocoase: să iubească şi să fie iubiţi.

Puteai să spui sincer că-ţi iubeşti munca? Nu. Poate o găseai satisfăcătoare, devenind chiar pasionat de ea. Dar asta nu era iubire.

Munca. Leskov stătea întins în camera cu mobilă puţină din dormitorul KGB pentru ofiţerii nefamilişti şi oficialii în trecere, uitându-se fix la pictura pe care nu o mai vedea. Jos, în hol, un tumult de râsete bărbăteşti marca momentul serii, al oricărei seri, când bărbaţii singuri se adunau să bea ceva şi să spună o glumă, orice, numai să nu rămână închişi în cameră. Oamenii lui, cei de-o seamă cu el. Fie ofiţeri de securitate, fie disidenţi, ştabi de partid sau coafori, ei nu puteau să stea singuri. Şi totuşi, el era adesea singur. Aşa alesese.

Sângele mamei, gândi el. N-ai ce-i face. La fel cum Saşa nu poate să nu fie fiul tatălui său.

Leskov ridică din nou cartea la lumină, dar curând o puse iar jos. Suntem toţi prizonierii atâtor lucruri, gândi el. E de mirare că ne putem hotărî să trecem strada.

Şedinţa de după-amiază fusese tipică. Nimeni nu luase vreo hotărâre. Măcar de ne-ar fi putut vedea habotnicul bărbos care alcătuise cartea asta, gândi Leskov. Puternicul KGB. Incapabil să ia o decizie ca să facă o recomandare ca superiorii să poată lua o hotărâre ca să facă o recomandare, astfel încât cei mai mari şi mai puternici să fie în stare să ia o hotărâre ca să hotărască.'

Era vorba de armele nucleare. În toiul Războiului Rece, serviciile militare şi de securitate concepuseră

împreună un program pentru a dispersa locurile de depozitare a armelor nucleare în întreaga Uniune Sovietică, adesea în locuri îndepărtate, pentru a se asigura ca unele dintre ele să supravieţuiască unei prime lovituri din partea americanilor. Astăzi, unele dintre dispozitivele de depozitare se aflau în republici tot mai greu de condus. Păzite de unităţi KGB, armele nucleare erau, deocamdată, în siguranţă, iar cele mai multe arme nucleare nu erau, de fapt, de nici un folos unui pumn de bătăuşi sau chiar de terorişti, doar dacă nu aveau multe cunoştinţe, plus rachete sau avioane cu reacţie, sau artilerie grea pentru a duce focoasele. Dar republicile îndepărtate, care vorbeau de independenţă şi ameninţau să-şi înfiinţeze propriile forţe armate, făceau ca situaţia să devină tot mai tulbure. În timp ce multe dintre sloganele republicilor erau doar vorbe goale, evenimentele din Caucaz arătaseră că unii oameni, cel puţin, erau dispuşi să-şi susţină vorbele cu sânge. De la Baltica la graniţa cu China, cei care fuseseră docili deveneau dogmatic antisovietici şi rusofobi.

Un om inteligent din conducerea de la Kremlin ridicase chestiunea securităţii armelor nucleare, iar acum Kremlinul voia un răspuns. Unul câte unul, experţii KGB prezentau aprecierile lor, bazate pe informaţii indirecte, asupra nivelului ameninţării din diferitele republici şi regiuni autonome. Părerile tindeau să se grupeze în două tabere principale.

Erau aceia care nu doreau să recunoască deloc problema potenţială, întrucât ei credeau că aceasta s-ar reflecta negativ asupra competenţei şi capacităţilor KGB-ului, dacă era ca armele să fie retrase precipitat. Prestigiul era critic în astfel de vremuri. În ultimă instanţă, chestiunea putea fi „tratată”. Cea mai bună

politică, conform partizanilor acestei şcoli, ar fi să se exercite un control mai strâns în regiunile îndepărtate, să se impună limite acum, înainte ca lucrurile să scape de sub control. Restul experţilor credea că armele trebuie să fie evacuate. Aduceţi-le pe toate la Maica Rusie, şi faceţi-o imediat. Înainte să se întâmple vreun incident care să stânjenească serviciile de securitate sau să creeze un pericol foarte real. Nici unul dintre ofiţerii prezenţi nu prezentă o analiză obiectivă. Credincioşi pregătirii lor, ei luară în consideraţie întâi implicaţiile politice — mai ales implicaţiile propriei lor organizaţii.

Leskov încercă să facă o apreciere cumpătată. În primul rând, în privinţa aceasta, din partea crimei organizate nu era nici o ameninţare. Nivelul tulburărilor din Asia Centrală rămânea mult mai scăzut decât în alte locuri tulburate real şi potenţial. El prevăzu două tipuri de tulburări localizate în următorii doi-trei ani. În regiune vor fi violenţe bazate pe vechile rivalităţi etnice. Apoi se vor manifesta proteste bazate pe resentimente regionale faţă de slavi care erau actualmente văzuţi ca exploatatori şi nimic altceva. Dar toate tulburările vor fi de natură locală. Fără un factor unificator, nu se vor produce agitaţii regionale sau chiar republicane. În fine, în timp ce nu putea fi pe deplin desconsiderată ameninţarea la adresa locurilor de depozitare a armelor nucleare, dacă ar fi ca ea să se întâmple, ea urma să vină din partea unui grup marginal. Autorităţile centrale rămâneau în mare măsură dependente de Moscova, deşi se distanţau ori de câte” ori puteau. Orice ameninţare la adresa locurilor de depozitare avea să fie din cauza naturii lor simbolice, nu din cauză că slabele fracţiuni radicale din Asia Centrală se aşteptau cu adevărat să pună mâna pe armele nucleare şi să le folosească.

—Deci, Pavel Ivanovici, spuse un general cu buze groase, eşti în favoarea lăsării armelor acolo unde se află? În cazul specific al Asiei Centrale?

—Da, spuse Leskov. Desigur, există un potenţial de probleme. Dar cred că ar fi prea greu să se ţină secretă retragerea. Ea ar fi percepută ca un vot de neîncredere în autorităţile locale tocmai când ar trebui să le încurajăm. Şi ar fi percepută ca o recunoaştere a slăbiciunii. Recomandarea mea ar fi să se continue retragerea focoaselor tactice din Caucaz şi să se vadă cum merge. Dacă programul decurge lin, putem decide să continuăm retragerea din Asia Centrală sub haina îndeplinirii obligaţiilor din tratatele de dezarmare. Oricum, dacă nu luăm Kazahstanul în calcul, nu există aşa de multe locuri de depozitare acolo.

—Deci, nu vezi o ameninţare reală? continuă generalul cu buze groase.

—Tovarăşe general, răscoalele ar putea izbucni pe o anumită problemă minoră şi s-ar putea răspândi pe toată harta. Nu pot garanta nimic. Dar nu văd nici un sens să împungi un tigru care doarme.

—S-a notat, spuse generalul. Pavel Ivanovici crede că armele trebuie să stea cuminţi. Cine urmează?

În final, toţi căzuseră de acord să amâne rezoluţia pentru a fi studiată. Tuturor le era teamă. Că totul se destramă. Această problemă era doar una dintre multe.

Se întorsese la birou ca să găsească pe unul dintre subalternii săi aşteptându-l cu un mesaj de la un informator din Taşkent. Leskov ascultă şi ceva în el se prăbuşi. Timpul era prea amarnic, dădea sentimentul fatalităţii.

—Nu sunt multe detalii, spuse subalternul. Dar omul nostru susţine că unul dintre grupurile fundamentaliste

sufite coace probleme, un gen de tulburări. Şi Talala este oarecum implicat.

—Dar, spuse Leskov exasperat, pur şi simplu, nu are sens. Talala a ţinut totdeauna la distanţa cuvenită gloata religioasă. Nu are încredere în ei nici cât negru sub unghie. În plus, tulburările nu sunt genul lui. El lucrează sub acoperământul nopţii. Şi nu are nici un câştig din tulburarea apelor. Modul lui de acţiune reclamă pace şi linişte acasă.

—Dar... dacă mai credeţi că a fost răspunzător de moartea colonelului...

—Da, se răsti Leskov. Știu. *Ştiu.* La naiba, aş vrea odată să gândesc clar. Se împinse cu amândouă mâinile de birou, izbind scaunul pe rotile de caloriferul vechi. Ce naiba o să obţină din asta? De ce dracu' se amestecă fundamentaliștii? îşi caută necazul cu luminarea.

—Păi, spuse subalternul, poate că nu e sigur că e amestecat. Omul nostru nu ştia cu adevărat multe. Tot ce a spus a fost că s-a auzit numele lui Talala când s-a discutat despre fundamentaliști.

Leskov se şterse pe frunte cu mâna, dându-şi pe spate părul rărit.

—Trebuie să mă gândesc. Talala. Fundamentaliștii. Dezordine publică. Clătină din cap. Unde naiba-i legătura?

Subalternul se gândi. Era un om priceput, un om care gândea, dar nu avea coate puternice ca să avanseze în organizaţie. Leskov îl luase sub protecţia lui, atât cât putea.

—Intră în legătură cu omul, spuse Leskov. Spune-i că informaţiile nu sunt destul de complete. Spune-i că ne trebuie detalii, fapte.

—Am deja, tovarăşe colonel.

—Ascultă, Arkadii Petrovici, eşti un tip deştept. Ce înţelegi din toate astea?

Subalternul strânse din umeri.

—Chiar că nu ştiu. Dar aş spune că asta... nu-mi place cum miroase. Am sentimentul că omul nostru nu culege, pur şi simplu, informaţiile. Cred că e îndopat. Cineva îi dă destule informaţii, ca să ne poată juca. Să ne pregătească pentru ceva, să ne ducă în direcţia dorită.

—Şi care direcţie e asta?

—Nu știu.

—Ei bine, noi suntem doi. Dar... Asta-i o presupunere interesantă. Trebuie să mă gândesc la asta. Îşi slăbi cravata şi îşi descheie nasturele de sus. Poate or să ne mai arunce un os, două. Unde-i Talala astăzi?

—Se întoarce la Moscova. Sunt alte zvonuri, incoerente, despre ceva tărăboi acolo la Taşkent. Se pare că băieţii de la partid l-au tras de urechi şi i-au spus cum e făcută lumea.

Leskov încuviinţă.

—Poate apropo de incidentul de la graniţă. Îmi închipui reacţia pe care a provocat-o la Taşkent. Talala scapă de sub control, iar băieţilor nu le place să se facă treburile astfel.

—Îţi vine să crezi, spuse subalternul agale, că Talala o să dea mai multă bătaie de cap decât merită.

Stând întins în pat, în maiou, ascultându-i pe tovarăşii lui râzând jos, la capătul holului, în timp ce parcurgea încet o carte scrisă de un om care-l dispreţuia, deşi nu se cunoşteau, cu gândurile îndreptându-se obosite de la fratele iubit, care nu voia să fie iubit, spre o femeie cu sufletul neînchipuit de aspru, care era mama celor doi fii ai săi, şi mai departe la armele nucleare ce dormitau în ţara aceea îndepărtată, colonelul Pavel

Ivanovici Leskov pricepu deodată că e un prost.

Un prost de-a binelea.

Se ridică în capelor oaselor, nemaidând atenţie cărţii care lunecă pe aşternut şi căzu pe podea. Totul era atât de clar. Clar cât de clară putea fi o asemenea chestiune.

Talala nu stabilise nici un fel de alianţă cu fanaticii religioşi. Din contră. Urma să le fie victimă. Poate în cursul unei tulburări montate. O, trebuia pricepute sute de detalii, dar instinctul lui Leskov era deşteptat pe deplin. Fără cea mai mică dovadă, ştia cu certitudine absolută că pe Talala aveau să-l omoare proprii săi oameni. Leskov nu ştia când sau cum, unde sau de ce. Dar, în sufletul său, el ştia că asta se va întâmpla.

Chestiunea era dacă aşa ceva trebuia împiedicat sau nu.

Samsonov stătea la sediul batalionului şi transpiraţia îi pătrundea în uniforma de instrucţie. Fibrele sintetice se lipeau şi dădeau mâncărime, iar pantalonii erau totdeauna prea scurţi după spălat. Nu putea să nu se simtă dezavantajat faţă de ofiţerul cu probleme operative în ţinută perfectă.

— Nu-i aici în dimineaţa asta, spuse ofiţerul operativ.

— Unde e? Cum pot să dau de el?

Ofiţerul zâmbi, de parcă ar fi împărtăşit un secret ca între bărbaţi.

— Comandantul de batalion... nu se simte totdeauna obligat să raporteze unde umblă.

— Trebuie să-i vorbesc.

— Hai, hai, Mihail Nikolaevici. Nu se poate să fie aşa de important. Poate îţi rezolv eu problema?

Samsonov i se uită în ochi.

— Foarte bine. Oricum, era de domeniul

dumneavoastră.

Ofiţerul zâmbi, ca şi cum ar fi ştiut dintotdeauna ce urma.

—Cum naiba, continuă Samsonov, vreţi să-i instruiesc pe oameni când le scoateţi untul cu fel de fel de fleacuri?

Ofiţerul se uită în jur în camera aglomerată şi îi strânse braţul lui Samsonov.

—Vino în biroul comandantului.

Un moment mai târziu se aflau în spatele uşii închise.

—Nu este nevoie ca soldaţii să audă toate astea, comentă ofiţerul.

—Tovarăşe maior, ştiai cu mult înainte că azi era o importantă zi de instrucţie pentru compania mea. A fost programată de săptămâni de zile.

—Da. Lupte de stradă, suprimarea lunetiştilor şi altele. Foarte utile. Vocea omului spunea că vorbeşte cu un copil isteţ, dar totuşi, un copil.

—Corect. Am primit permisiunea să folosim un teren de instrucţie pentru o zi. Şi am repartizat mijloace de transport, echipament special, raţii de campanie, pirotehnică...

—Dar care-i problema? Nimănui nu i-ar trece prin minte să se amestece în instrucţia dumitale. De fapt, considerăm că este foarte ambiţioasă. Admirabilă.

—Dar aţi scos şaptesprezece soldaţi de-ai mei. Ofiţerul se încorda să-şi amintească.

—Asta-i altă treabă. Fiecare companie trebuie să contribuie la îndeplinirea misiunii.

—Ce misiune? Încerc din răsputeri să-i instruiesc pe oamenii mei să-şi facă treaba. Să-şi îndeplinească misiunea, cum înţeleg eu. Ce misiune e aceea care ia şaptesprezece din oamenii mei?

— Misiunile sunt diverse.

— Puştii ăia n-au făcut nimic anul trecut. Nu puteau să-şi apere nici măcar paturile, darmite să ţină sub control dezordinile publice. Jumătate din ei nu au tras niciodată cu arma. Sunt doar o bandă de mardeiaşi dezorganizaţi.

— Hai, hai. Sigur nu e chiar aşa de rău. S-au prezentat extrem de bine la ultima inspecţie a unităţii.

Ofiţerului îi era foarte cald. Aerul închis îi lipea lui Samsonov uniforma de instrucţie de spate şi coapse.

— Dumneavoastră şi cu mine ştim ce trebuie ca să te prezinţi bine la inspecţie.

— Standardele sunt standarde, spuse maiorul.

— Dar de ce? De ce azi? Şi de ce şaptesprezece? Ştiţi al naibii de bine că au nevoie de instrucţie.

Maiorul se sprijini de marginea biroului comandantului, făcându-se comod pentru o discuţie cât voia Samsonov de lungă. Fiecare minut cheltuit cu discuţia însemna un minut pierdut de la instrucţia planificată.

— De ce? Pentru că oamenii aceia sunt ceruţi nominal.

Din întâmplare, compania dumitale are cei mai buni dulgheri din batalion. Dacă nu chiar din întregul regiment.

— Nu sunt în uniformă ca să fie dulgheri. Cine i-a cerut nominal?

— Plutonierul Kuzba.

— Mizerabilul ăla? Comandantul regimentului l-a luat din compania mea. Şi dumneavoastră îl lăsaţi totuşi să-mi ia soldaţii.

— Comandantul batalionului, spuse ofiţerul, are mare încredere în plutonierul Kuzba. Omul aranjează lucrurile.

—Şi ce se întâmplă, întrebă el, dacă într-o zi trebuie să ne afirmăm în calitate oficială? Ce se întâmplă dacă sunt revolte, o calamitate naturală, revolte în închisori — toate cele pentru care trebuie să ne pregătim? Ofiţerul zâmbi indulgent.

—Îți admir conştiinciozitatea, Samsonov. Chiar ţi-o admir. Dar dă-mi voie să te întreb ceva. Regimentul acesta poartă numărul acesta şi este în această cazarmă de douăzeci şi şapte de ani. Ştii de câte ori am fost chemaţi să răspundem la o problemă serioasă în aceşti douăzeci şi şapte de ani?

—Lucrurile se schimbă. Timpurile...

—Mergem la paradă, spuse ofiţerul, desfăcându-şi mâinile goale. Răspundem la apel. Uneori escortăm deţinuţii, deşi nu sunt mulţi în zilele astea. În sărbători, suplimentăm forţele de pază ale centrelor de detenţie. Construim câte o vilă sau poate o nouă sală de sport. Şi le permitem celor mari şi celor puternici să doarmă liniştiţi noaptea, ştiind că suntem disponibili dacă cineva se dovedeşte a fi destul de prost să le tulbure odihna într-o măsură căreia nu-i poate face faţă KGB-ul. Zâmbi. Deşi toată lumea ştie că ar trebui să cheme armata înainte să ne cheme pe noi. Suntem ultimele trupe auxiliare, prietene. Ultimele după ultimele. Uitaţi, slavă Domnului. Se lovi cu mâinile de coapse, îmbrăcat în pantaloni perfecţi. O, îţi înţeleg nemulţumirea. Zău că o înţeleg. Paraşutist. Adevărat, fost paraşutist, dar oricum. Şi Erou al Uniunii Sovietice. Aruncat în troaca asta. Desigur, vrei să faci impresie. Să faci lucruri mari. Dar, mai devreme sau mai târziu, va trebui să priveşti în faţă faptele, Mihail Nikolaevici: nu e mare lucru de făcut pe aici.

Pe moment, maiorul personifica tot ceea ce

Samsonov dispreţuia la compatrioţii săi, mai ales la milioanele de birocraţi, cu sau fără uniformă.

—Vorbiţi despre trecut, spuse Samsonov cu o voce stăpânită cu grijă. Vremurile sunt altfel, se întâmplă anumite lucruri. Mai devreme sau mai târziu, vom fi chemaţi toți.

Uitaţi-vă la Sumgait, la Nahicevan...

—Nu suntem în Caucaz. Suntem în Moscova. Slavă Domnului.

Da, se gândi Samsonov. Asta e. Ştia că îşi pierduse timpul. Acum, soldaţii sunt în uniforma de serviciu, cu pistoalele la ei. Îl aşteaptă.

—Vă mulţumesc, tovarăşe maior, pentru atenţia dumneavoastră.

Ofiţerul operativ răspunse agale la salutul lui Samsonov.

—Nu fi încăpățânat. N-ai viitor aşa.

Samsonov trecu prin biroul cu mulţimea de funcţionari somnoroşi — băieţi fie destul de isteţi pentru a lucra la hârtiile fără sfârşit pe care nu voiau să le facă ofiţerii, fie cu destule relaţii ca să aibă un loc călduţ şi sigur. Samsonov ar fi dorit să-i pună la instrucţie câteva săptămâni. Să le arate măcar ce înseamnă viaţa de soldat adevărat.

Un băiat slab, cu tenul pătat şi epoleţii de caporal, îi făcu semn lui Samsonov să se oprească.

—Tovarăşe căpitan? Am un mesaj pentru dumneavoastră. Se aplecă peste maldărul de hârtii de pe birou.

Samsonov se opri, pierdut în gânduri. Mai departe, auzea huruitul discordant al camioanelor. Aşteptând să-i trans-porte soldaţii la poligon.

—Poftiţi, spuse caporalul.

Îi întinse un petic de hârtie: un număr de telefon şi câteva cuvinte: Sună-mă la serviciu, te rog, Vera Petrovna.

—Când a sunat? întrebă Samsonov.

—O, acum câteva zile. Cred că am uitat de el. Până când v-am văzut, tovarăşe căpitan.

Samsonov o luă la picior spre companie. Voia să caute un telefon chiar în clipa aceea, să-i audă vocea. O vedea aşa de clar. Plângând în metrou. Probabil voia să vorbească despre Leskov, să-i ceară ajutorul. Îi convenea. Accepta orice scuză, ca s-o poată vedea iar. Îi trebui toată autodisciplina ca să meargă la datorie.

Instrucţia merse mai bine decât se aştepta. Locotenentul Bednîi făcuse treabă bună şi completase necesarul de frânghii şi echipament, într-un cuvânt, părea că locotenentul se străduieşte să-şi răscumpere păcatele din trecut. Chiar şi vremea ţinea cu ei. Dezgheţul luase gheaţa de pe pervazurile şi acoperişurile clădirilor abandonate, pe care le folosea armata ca loc de instrucţie pentru luptele de stradă, şi norii întunecaţi se rostogoleau tăcuţi, fără să-şi reverse apele. La început, soldaţii mergeau comod şi în silă, unora dintre ei fiindu-le clar frică de sarcinile pe care le aveau de îndeplinit. Dar, îndată ce Samsonov îi ademeni pe câţiva dintre îndrăzneţii din companie să coboare cu coarda o latură a clădirii, tot mai mulţi vrură să intre în acţiune. Samsonov le arătă cum să facă noduri sigure, cum să arunce cârligele, cum să intre pe o fereastră şi cum să lichideze inamicul etaj cu etaj, cameră cu cameră, de sus până jos. Îi împărţi pe echipe şi îi puse să se joace unii cu alţii, locotenentul Bednîi şi cu el fiind arbitri. Tot timpul, urmări să vadă care dintre soldaţi aveau cea mai mare agilitate şi cel mai mult curaj, socotind care dintre ei îşi

asumau riscuri nebuneşti şi care nu găseau deloc curajul să se arunce de pe acoperişul unei clădiri cu cinci etaje pe o funie subţire fără să fie îndemnaţi de ceilalţi, într-o scurtă pauză de masă, Samsonov alergă afară de la locul de instrucţie la un telefon public de lângă o staţie de autobuz, visând la Vera, fiind dezamăgit când găsi că receptorul fusese smuls de la corpul aparatului.

Termină instrucţia de zi cu o demonstraţie personală a metodelor mai complexe de folosire a corzii, arătându-le oamenilor cum să o facă un colac fără noduri, astfel încât să o poţi recupera de la spate şi cum să mergi cu faţa spre pământ pe latura unei clădiri sau a unei stânci, trăgând cu arma în timp ce mergi. În fine, se aruncă de pe acoperiş, plutind prin aerul cenuşiu pe o singură coardă şi se opri la un metru de pământ. Câţiva dintre ei aplaudară şi strigară aprobându-l, ceea ce era departe de reacţia obişnuită pe care o obţinuse Samsonov când încerca să-i facă să atingă standardele minime ale eficienţei militare.

Nu putea să-i socotească altfel decât soldaţi. Şi se temea de ziua în care aveau să fie chemaţi să-şi facă datoria de soldaţi. Văzuse ce se întâmplase cu recruţii neglijenţi, expediaţi aiurea în unităţile de pe linia frontului din Afganistan, cum fuseseră omorâţi, ei sau camarazii lor, din lipsa de capacitate, de calificare de bază, şi hotărâse să se străduiască să-i pregătească pe băieţii aceştia pentru orice se putea întâmpla.

În inima şi în sufletul său, simţea că se apropie ceva îngrozitor.

— Data viitoare, le spuse oamenilor, o să faceţi tot ce am făcut eu.

Înapoi în garnizoană, asistă răbdător când oamenii îşi curăţară armele şi le depuseră în camera de armament.

Doar când fu inspectată şi depusă ultima puşcă automată, îşi permise să se despartă de ei şi să meargă — iute — la cea mai apropiată staţie de metrou, unde ştia că e un şir de telefoane.

Era cât pe ce să o scape. O altă secretară o chemă înapoi din hol. Îndată ce ea răspunse, în momentul în care îi auzi vocea, începu:

—Vera Petrovna, îmi cer scuze. Am primit mesajul tău doar azi şi...

Femeia râse. Nu tare, nu cu anumit umor. Arăta că-l iartă pe dată şi, poate, se simţea uşurată.

—Sunt aşa de bucuroasă că m-ai sunat, zise ea. Începusem să mă gândesc că nu vrei să fii deranjat.

—Sincer. Am primit mesajul abia azi.

—Te cred, Mihail Nikolaevici.

—Spune-mi Mişa. Dacă vrei. Te rog.

—Sunt bucuroasă c-ai sunat, Mişa. Mă gândeam că poate... ne-am putea întâlni şi am mai putea sta de vorbă. Trebuie să stau de vorbă cu cineva.

—Bineînţeles. Toată ziua şi-o petrecuse gândindu-se unde s-ar putea întâlni. Ascultă. Poate ne întâlnim mâine după-amiază. Oamenii nu ştiu, dar librăria militară principală de pe Spasskaia are la etaj o cafenea micuţă. E linişte. Şi au totdeauna prăjituri şi biscuiţi, şi...

—Mă gândeam că, dacă nu eşti prea ocupat, am putea să ne întâlnim diseară. Pot să iau trenul spre casă mai târziu.

—Diseară? Da, sigur. Numai că librăria închide... Este un bufet în staţie. E... cel puţin, ai unde să stai şi e cald.

—Minunat. Te văd acolo. Îmi trebuie numai ceva timp să...

—Te aştept acolo, Mişa.

Samsonov fugi înapoi în cazarmă, ca să se spele şi

să-şi pună o uniformă prezentabilă. Socoti că era important să nu se aştepte la prea mult, să nu uite că femeia aceasta era îndrăgostită de un alt bărbat şi, pe deasupra, un prieten. Dar nu putea să nu se gândească la ea într-un fel care ignora întru totul situaţia.

Pentru prima dată de săptămâni întregi, intră în cămăruţa în care muncea şi locuia fără să aibă o strângere de inimă la vederea rafturilor de cărţi pe jumătate goale, cu textele rupte, legate cu sfoară. Se schimbă repede de haine şi-şi strânse articolele de toaletă ca să meargă sus la duşuri. Soldaţii erau la masă şi clădirea era foarte liniştită. Dacă se mişca iute, avea doar câteva minute ca să se pregătească.

Când deschise uşa biroului, fu surprins să constate că cineva stinsese luminile de pe hol. Sau poate că era o altă problemă cu lumina electrică.

Fu şi mai surprins când, păşind afară în întuneric, primi o lovitură în cap care-i şterse totul din faţa ochilor.

Vera aşteptă. Petrecu minute, apoi ore întregi, ferindu-se de beţivi unsuroşi sau de vreun miliţian. Mai erau doar alte două femei în bufet şi ele dispăruseră pe rând, de fiecare dată cu alt bărbat. De fiecare dată când apărea un chipiu deasupra perdelelor de la uşă, intra în alertă. Dar Samsonov nu apăru.

Ea spera ca el să-i poată spune ceva despre Saşa, care nu voia nici măcar să vorbească cu ea la telefon decât ca să îi spună că, deşi îi părea rău, totul se terminase între ei. Spera ca Samsonov să îl viziteze şi să-l iscodească. Voia să știe ce se întâmpla în viaţa lui Saşa, dacă începuse sau nu o legătură serioasă cu fata asiatică.

Totul mersese aşa de prost. Era ceva de râs. După

lunile întregi cât îl minţise pe Saşa, silindu-se să rămână gravidă, în sfârşit, reuşise. Nu era nici o îndoială. Şi acum, totul mersese anapoda. Mai mult decât orice în viaţă, regreta accesul de vanitate şi mândrie care o făcuse să plece de la Saşa, lăsându-l singur cu căţeaua aceea mică şi neagră. Fusese o proastă că plecase pur şi simplu, dându-i aşa de uşor ce-şi dorea. De-ar fi stat, ar fi putut să împiedice să se întâmple ceva iremediabil, l-ar fi putut convinge pe Saşa s-o iubească mai departe. Dar plecase de bunăvoie.

Se întrebă pentru care dintre păcatele ei era pedepsită. Poate doar pentru că minţea. Dar cum să trăieşti şi să nu minţi? Dumnezeu era aşa de sever. Unde era milostenia lui, iertarea lui? Chiar merita ea asta?

I se păru că-l simte pe copil cum creşte în ea, deşi ştia că era prea devreme. Se gândi la timpul acela când trebuise să meargă la clinica *aceea.* Fusese oribil. Nu mai voia să sufere aşa ceva.

Poate că de aceea o pedepsea Dumnezeu. Pentru că-l omorâse pe celălalt copil. Dar avusese de ales? Sau poate că era pedepsită pentru că nu fusese sinceră cu Saşa atunci. Poate că trebuia să-i fi spus, să-i mărturisească totul. Dar cunoştea deja bine bărbaţii ca să ştie că puterea lor de iertare era considerabil mai mică decât cea a lui Dumnezeu.

Chelnerul se uita la ea cu un amestec de poftă şi nerăbdare. Numai Dumnezeu ştia ce gândea.

Dacă Dumnezeu voia să fim aşa de buni, cum de a putut să ne facă aşa cum suntem? Ce sens avea?

Se uită la ceaşca ciobită. De ce trebuia să fie totul aşa de murdar? Lumea era atât de murdară, că nu putea să nu îţi intre murdăria în suflet.

Un bărbat în uniformă de ofiţer intră în bufet. Dar

culoarea stofei era alta, iar omul era prea bătrân, prea greoi.

Spunea că o să vină. Îi ceruse să-i spună Mişa. De ce să fie aşa de rău? Păruse aşa de drăguţ. Păruse... demn de încredere. Un om de nădejde. Făcu o grimasă, gândindu-se că de-acum ar fi trebuit să ştie că aşa ceva nu exista.

Primul lucru de care-şi dădu seama Samsonov fu că trăia încă. Al doilea lucru fu că anumite părţi ale corpului, fără să ştie care anume, îl dureau. Vorbea cineva, deşi foarte de departe, îl pipăia cineva.

—Tovarăşe comandant? Tovarăşe comandant, ce-i cu dumneavoastră?

—N-am nimic, spuse Samsonov, el însuşi surprins de ce spunea. N-avea idee dacă era sau nu cum trebuie, cât de rău fusese lovit. Dar o spuse automat. Sigur că era cum trebuie. Era totdeauna cum trebuie. Totdeauna supravieţuia.

—*Elicopterele,* spuse Samsonov, urgent. Nu pot să aducă elicopterele?

—Cum?

—La naiba, nu pot să aducă elicopterele? Spune-le că nu mai putem rezista.

—Tovarăşe comandant...

—Fă cum îţi *spun,* omule.

Trebuia să se mişte repede. Trebuia să vezi exact. O greşeală şi te omoară pe tine şi pe toţi oamenii tăi.

Nu se trăgea. Asta era bine. Nu mai trăgeau. Poate că li se terminase muniţia.

Poate că plecaseră.

Cuprins brusc de panică, Samsonov deschise ochii.

—*Acoperiţi spatele,* strigă el. *Ticăloşii sunt în spatele*

nostru.

Apoi văzu pe perete un afiş. Lenin. Ce naiba? Era în spital? O, nu iar. Nu mai voia să treacă prin aşa ceva.

—Totul e bine, tovarăşe comandant, îi spuse locotenentul Bednîi.

Da. Samsonov încercă să se scuture de durerea de cap. Visa din nou. Ce se întâmplă?

Îl durea îngrozitor capul. Îl durea corpul. Nu mai voia să fie rănit, nu voia...

Pricepu unde se afla. Ce prostie. Ce mare prostie.

—N-am nimic, spuse el.

—Vă puteţi ridica puţin?

Încercă să se ridice. Dar muşchii nu îl ajutară îndeajuns. Bednîi îl susţinu, strângând umerii mari ai lui Samsonov cu un braț osos.

—Cine-a făcut asta? întrebă locotenentul. Ce s-a întâmplat?

Samsonov încercă să zâmbească. Îl durea fata, iar muşchii nu voiau să funcţioneze nici ei.

—Nu ştiu, bolmoji el.

—Puteţi să vă ridicaţi singur? O să-l chem pe ofiţerul de serviciu.

—*Nu,* zise Samsonov. Eu sunt de vină. O prostie.

—Arătaţi de parcă... Nu ştiu cum arătaţi.

—Am arătat şi mai rău. Fii sigur că am arătat şi mai rău.

Acum îşi amintea. Probabil, nu îl loviseră destul de tare. Altminteri nu şi-ar fi amintit aşa de uşor. Întunericul. O explozie bruscă de lumini. Da. Şi apoi, când era la pământ, îl bătuseră. Îl loviseră cu picioarele. Ridică o mână să se pipăie, să vadă dacă avea toţi dinţii în gură.

Dinţii erau teferi. Era bucuros. Îşi păstrase dinţii după atâtea sărituri cu paraşuta şi un război greu. S-ar fi simţit

ruşinat să-i piardă la Moscova, în propria lui cazarmă.

Îşi mişcă picioarele. Perfect. Şi nu-l dureau. Trecuse prin altele mai rele. Mult mai rele.

Oamenii lui? Kuzba? De ce? încercase doar să-i înveţe să se păzească. Ei nu ştiau ce înseamnă aşa ceva.

— Cred, îi spuse Samsonov locotenentului, că aş vrea să mă spăl de sânge pe faţă.

Acum putea vedea foarte limpede faţa locotenentului. Foarte palidă. Şocată. Aşteaptă numai, gândi Samsonov. Aşteaptă până ai să vezi un om râzând ca un nebun, cu picioarele tăiate mai jos de genunchi. Aşteaptă. Până când vezi ce mizerie poate fi omul când îi vezi afară măruntaiele. Haosul care aşteaptă să explodeze din maţele noastre. Cum sângele acoperă totul.

Cu o tresărire, Samsonov îşi aminti altceva.

— Cât e ceasul? întrebă el. Locotenentul se uită la ceas.

— Zece şi un sfert. Tocmai m-am întors să raportez...

— La dracu!

În cele din urmă Samsonov şi Vera se întâlniră. Într-o sâmbătă după-amiază, o aşteptă sub o mică arcadă de pe Arbat. El venise mai devreme şi ea întârzia. Ca să-şi omoare timpul, turnă o ţigară şi ascultă un vorbitor care scuipa ură, îmbrăcat într-o uniformă de parodie a ofiţerilor ţarişti. O femeie, îmbrăcată la fel, strângea donaţii şi împărţea broşuri multiplicate. Cei mai mulţi trecători se opreau doar câteva clipe pe lângă ultimele mormane murdare de zăpadă, călcând zgura umedă, ascultând câteva minute şi trecând mai departe. Dar ceata de ascultători devotaţi funcţiona ca un cor, armonizat morocănos cu tonalitatea omului.

Samsonov ascultă tot mai ruşinat, dându-şi seama că nu cu mult timp înainte ar fi luat pe jumătate în serios argumentele omului. Se lupta să fie un om bun, să-şi învingă prejudecăţile — chiar cele faţă de cei din Asia Centrală. Refuzase să devină prizonierul coşmarurilor sale. Căuta să se stăpânească, să făurească din sufletul său o unealtă a onestităţii omeneşti şi credea că face progrese. Chiar dacă nu-i putea iubi pe toţi semenii săi, probabil putea ajunge să-i rabde şi să-i respecte. Nu era doar idealism, îşi spunea el, ci deopotrivă o chestiune practică. Situaţia din ţară devenise atât de disperată, încât toţi trebuia să conlucreze în efortul de salvare. Acum era convins că el şi compatrioţii săi nu vor face niciodată progrese până când nu vor începe să-şi asume răspunderea pentru acţiunile şi eşecurile lor.

Era chiar uimitor cum se poate schimba omul, cum putea ajunge să îl privească cu dispreţ pe cel care fusese înainte el însuşi.

Ce prost fusese. În atâtea privinţe.

—Şi cine a furat Revoluţia? întrebă vorbitorul aerul crud al oraşului. *Evreii* au furat Revoluţia. Cine a complotat împotriva ţăranilor şi le-a furat pământul? *Evreii.* Cine i-a înfometat pe ţărani, sufletul Ucrainei şi al Maicii Rusii, ca să ajungă la o moarte mizerabilă?

—Evreii, răspunse un spectator, încuviinţară capete, interveni o voce prostită.

—Cine lucrează acum printre noi în taină ca să distrugă economia? Cine se află în spatele lipsurilor din magazine? Cine se îmbogăţeşte din piaţa neagră? Cui îi foloseşte această mişcare?

Evreii.

Vorbitorul îşi scoase chipiul demodat şi îl flutură deasupra capului. Îi păru nebun lui Samsonov, care nu

putea măsura nivelul interesului serios pe care părea să-l stârnească omul.

—Există o tradiţie conspirativă neîntrerupta, care caută să-i ţină pe ruşi şi toate celelalte popoare slave în sclavie veşnică. Evrei şi francmasoni lucrează zi şi noapte pe străzile Moscovei ca să ţină în robie A Treia Romă. Mulţi dintre ei s-au amestecat prudent cu femei creştine nebănuitoare pentru a face copii care nu pot fi reperaţi la vedere. Ei îşi iau nume ruseşti... Strânse chipiul în pumn şi-l ridică iar spre cer. Dar se apropie ziua lor. O, se apropie ziua lor. O să-i izgonim din şanţuri. Iar A Treia Romă se va înălţa din nou...

Vera îl apucă pe Samsonov de braţ, surprinzându-l. Îi trebui un lung moment de tranziţie la realitatea deplină a drăguţei femei blonde de alături.

—Ascultă mizeriile astea, spuse el, aruncând jos chiştocul ţigării. Poţi să crezi aşa ceva? Asta-i ce ne aduce libertatea?

El o văzu cum se uită la vânătăile de pe faţă care începu-seră să-i dispară.

—Evreii l-au omorât pe ţar, ţipă vorbitorul. El a plătit cu viaţa pentru că a avut înţelepciunea să vadă comploturile şi urzelile evreilor. Fie binecuvântat de o mie de ori. Nikolai Romanov voia doar să păstreze Rusia pentru ruşi, să-i împiedice pe evrei să stoarcă ultima copeică de la poporul! rus...

—E ţicnit, îi spuse Samsonov femeii. Acum se simţea cu adevărat mânios, înfuriat de propria sa stupiditate din anii de dinainte, deşi niciodată nu crezuse aşa ceva până la o ase-menea extremă. Nicolae al Doilea a fost un mare tâmpit care şi-a aruncat armatele şi propria coroană. Ai mai auzit ase-menea rahat?

Vera ridică din umeri, strângându-i puţin braţul.

—A, nu ştiu. Are ceva sens, oarecum. El se uită surprins la ea.

—Poţi să crezi cu adevărat aşa ceva? Sunt doar baliverne antisemite.

Vera păru puţin lezată.

—Eu *nu* sunt antisemită. Doar că nu-mi plac evreii.

Oratorul începu să cânte. Din mulţime începură să cânte voci bărbăteşti, deşi cei mai mulţi se poticneau în cuvinte. „Doamne, ţine-l pe ţar.”

Toate acestea îi părură lui Samsonov o dovadă de indulgenţă jalnică, istovitoare. Pervertirea istoriei ca scuză pentru eşec. Compatrioţii săi totdeauna avuseseră o scuză pregătită pentru eşecuri când ceea ce le trebuia cu adevărat era să îşi suflece mânecile şi să se apuce de lucru. Era pe cale să-i ţină o prelegere serioasă când ea i se prăbuşi în braţe, cu ochii în lacrimi.

—Saşa a plecat în Letonia, spuse ea. Şi eu sunt gravidă.

Capitolul 16

PLOUA INTERMITENT, CU VIJELII dinspre Baltica şi Saşa îşi ridică gulerul jachetei de piele. În loc să profite de prânzul de la clubul ofiţerilor, unde lucra, rătăcea prin vechiul oraş, aducându-şi aminte. Cum îl dusese bunica de mână şi cum putea să-i simtă fiecare os din degete. Pisicile din fontă de pe acoperişuri îl făceau să se gândească la Vrubel şi spera ca vecinul bine plătit să aibă grijă de animal. Apoi coborî străduţele acoperite cu dale înspre impasibila catedrală germană, amintindu-şi nu istoria amară povestită de o văduvă în vârstă, ci, mai

degrabă, propriul său trecut, unde era întotdeauna o vară aurie şi un copil mânca prăjituri dulci acoperite cu căpşuni, în timp ce bunica respingea limba rusă cu o fluturare a mâinii care mirosea a lavandă, explicând că un domn leton trebuia să vorbească propria limbă, apoi germana şi, desigur, franceza, deşi engleza nu era întru totul lipsită de utilitate. Ea respingea literatura rusă ca fiind „postura imaculată a barbarilor”.

Acum letonii îi respingeau pe ruşi cu grafitti împroşcat pe pereţii caselor medievale: OCUPANŢI RUŞI, AFARA!

Cu toate acestea, bunica vorbise rusa cu el, aranjând răbdător notele sunetelor în spatele cărora înţelesul rămânea ascuns, făcând să înflorească încet vorbele letone. El nu aflase decât mult mai târziu cât era de bolnavă. Suferea de efectele sifilisului dobândit de la unul sau mai mulţi din cei care o trântiseră pe coridorul din spatele casei. În primii ani de după război nu existau medicamente. Mai târziu fuseseră mijloace să o ajute, dar nu să o vindece. Boala i se încuibase în oase. Faţa îi rămăsese neatinsă, arogantă, de şoim, în timp ce corpul i se fărâmiţa. Stătea drept cu dureri mari şi-l conducea pe copilul care era ultima ei speranţă, sensul vieţii, spunându-i poveşti îmbibate de dragoste pentru ţara căreia ea voia cu atâta disperare ca el să-i aparţină.

Acum băiatul era bărbat, cu riduri fine în jurul ochilor, şi picta minciuni pe pereţii clubului prăfuit al ofiţerilor de pe strada Merkel. În timpul unei demonstraţii recente, studenţii împroşcaseră faţada clubului cu vopsea roşie, dar înăuntru totul era ordine liniştită şi ostilitate, ofiţerii liniștindu-se unii pe alţii că doar aşteptau momentul. Revoluţia plutea în aer, dar corpul de ofiţeri sovietici se mulţumi să angajeze pe cineva care să picteze dovezi ale

gloriei lor pe pereţii coridorului rar folosit de la etaj. Era o glumă, dacă nu prostie.

La începutul amurgului, Saşa hoinări pe strada bunicii, nerăbdător să vadă fereastra înaltă şi curbată în spatele căreia ea trăise şi murise. Dar, în cele din urmă, fu mult prea greu. Întorcându-se la hotel, merse prin strada sordidă din spatele strălucitoarelor clădiri de locuinţe în stil art nouveau, unde servitorii bombăniseră nemulţumiţi în cocioabele de lemn în timpurile de dinainte, ca acum chiar cocioabele de lemn să fi devenit locuinţe rare şi dorite. Acum era un oraş singuratic, singuratic, unde rătăcea o femeie moartă, dezamăgită, iar bărbatul care o dezamăgise aşa de mult se tortura cu lipsa de credinţă imaginară a altei femei care era departe.

Saşa adusese la Riga o nouă nălucă. Şirin nu fusese niciodată acolo, nu fusese expusă umezelii crude din nord care avea în el atâta adevăr frust. Dar gândurile lui Saşa împodobeau oraşul cu ea. Când era întuneric, vechiul oraş se îngreuna cu monumente şi neguri, iar strălucirea întâmplătoare a vreunui felinar îi amintea de focul neaşteptat care tocmai i se aprinsese în suflet. se părea imposibil, de nesuportat ca Şirin să nu fie lângă el. Ca să-i poată săruta buzele frumoase şi să o desfete cu amintiri. Traversând parcul, unde se înălţaseră odinioară zidurile oraşului, văzu îndrăgostiţii care hoinăreau şi care-l făcură să încetinească pasul, întrucât bucuria lor îi spori greutatea singurătăţii. În oraşul nou, bulevardele largi şi străzile laterale, cu faţadele de catedrale de la sfârșitul secolului îi umplură ochii, dar nu şi inima. Îi plăcuse totdeauna să călătorească, gustând izolarea, libertatea. Niciodată înainte nu îi lipsise o femeie lăsată în urmă, doar pentru nostalgia intermitentă a sexului.

Dar îi lipsea Şirin. Pentru prima dată în viaţă, se chinuia gândindu-se ce o fi făcând în absenţa lui o femeie. Îşi aduse aminte de mucosul care fusese cu ea la prima lor întâlnire şi nu putu suporta ideea că ea ar strânge o asemenea creatură la piept. Totul era aşa de dificil. El înţelegea atâtea despre ea, totuşi nu prea o cunoştea. Şi ea nu-i dăduse nici un număr de telefon, îmbufnată că el pleca.

Lucră conştiincios la proiectul mural, dorind să-l termine. Sarcina sa era să picteze lupta îndelungată şi nobilă a comuniştilor pentru a înfrânge forţele reacţionare, naţionaliste, de la Riga. Trebuia introduse cumva Puştile Letone, doldora de spiritul de sacrificiu. Apoi un panou trebuia să prezinte desfăşurarea frăţească în dispozitiv de luptă a Armatei Roşii pentru apărarea Letoniei contra fascismului. Nu se va arăta nimic, bineînţeles, despre înaintarea germanilor sau despre zecile de mii de letoni care se prezentaseră voluntari să lupte de partea germană pentru a se descotorosi de poliţia secretă a lui Stalin. Naraţiunea vizuală avea să treacă mai departe, pur şi simplu, prin magie istorică, la reintrarea triumfală a Armatei Roşii în oraş în timp ce germanii erau izgoniţi. Urma să termine cu o scenă contemporană care să prezinte relaţiile strânse, calde, dintre armata sovietică şi populaţia locală.

Era un proiect mai mare decât i se spusese. Trebuia depusă o muncă de cel puţin două luni. Ideea îi făcea rău.

Ştia că Şirin nu o să aştepte nici un bărbat două luni. Ea era prea plină de viaţă, prea înfocată. Şi era atât de frumoasă. Nu avea nevoie să aştepte.

Primele două săptămâni fură cu totul penibile. Iar starea de spirit a oraşului le agrava. Riga se schimbase,

în anumite privinţe care ar fi trebuit să-l înfioare, care ar fi făcut-o pe bunica să fie mândră. Rămăseseră foarte puţine steaguri sovietice, în schimb, fluturau vechi culori letone. Teatrele erau pline de piese letone şi cineva drapase cu crep negru soclul statuii mari a lui Lenin de pe bulevard. Muzeele şi sălile de expoziţie ale oraşului erau pline de exponate letone. Clădirile erau cu mândrie restaurate. Reapăruseră lucrări ale pictorilor interzişi şi se făceau chiar şi planuri să se monteze la Muzeul de Arte Frumoase o retrospectivă importantă a lui Vidbergs. Existau expoziţii uimitoare de design leton din anii interbelici: grafică, scaune, ceramică şi modă, expuse sub vechi afişe de teatru şi foi volante. Fuseseră reînviate pentru proiecţii speciale vechi filme letone mute. După orice etalonare, era remarcabil ceea ce produsese această naţiune minusculă în anii puţini de independenţă.

Erau şi alte expoziţii. În muzeul de istorie, două săli mari fuseseră rededicate victimelor cârmuirii sovietice. Era un chin să priveşti exponatele: cutii de sticlă pline cu mănuşile deţinuţilor, ochelari sparţi, scrisori duioase, disperate, liste de victime — şi fotografii, fotografii, fotografii. Un tânăr soţ. O actriţă desăvârșită. Un politician cu chelie şi un ofiţer militar cu bretele. Doctori, scriitori, avocaţi, hotelieri, poliţişti, cizmari, dulgheri. Miniaturi de viaţă în alb şi negru cu legenda.

Împuşcat.

Dispărut.

Mort în lagăre.

Mort din cauze necunoscute.

Împuşcat.

Împuşcat pentru activităţi antiproletare.

Condamnat la cincisprezece ani.

Împuşcat.

Împuşcat.

Împuşcat.

Bărbaţii şi femeile care proiectaseră studiouri de radio splendide sau încercaseră să guverneze, care făcuseră să râdă o naţiune sau încercaseră să-i vindece bolile, care se exersaseră cu puşti de vânătoare la sfârşit de săptămână şi îngrijiseră cirezi de vite pe pământuri verzi, verzi:

Împuşcaţi.

Fotografiile, ochii, zâmbetele care nu se aşteptau la nimic rău, părul frumos aranjat pentru aparatul de fotografiat — toate acestea îl frapau cu o forţă pe care nici un cuvânt scris nu i le-ar fi putut transmite, pe care nici măcar povestirile bunicii nu reuşiseră să i le transmită.

Plecând de la muzeu, încercă să intre în discuţie cu două îngrijitoare din foaier. Letona lui era gramaticală şi, după părerea lui, nu era rea deloc, deşi avea clar un accent. Dar pe femei nu le interesa să stea de vorbă cu el şi când, în fine, renunță la încercarea de a-şi afirma letonitatea şi se îndepărtă, una din cele două femei îl urmări cu o şoaptă ca pe scenă:

—Lepădătură rusească.

În magazine, vânzătoarele nu voiau să-i vândă nimic de valoare. Nu avea legitimaţie de rezident şi, deci, nu era îndreptăţit să cumpere la Riga. Imediat ce auzeau accentul rusesc, vânzătoarele deveneau mai grosolane decât japiţele leneşe de la Moscova care se pricepeau grozav la asta. Se opri pe un pod al oraşului, se sprijini de balustradă, privind cum se desprind de doc navele cu aripi portante şi orizontul străvechi al vechiului oraş. Avea în mâna îngheţată un afiş necitit. Titlul tipărit prost

striga: *Libertate!* Erau zvonuri că Republica Letonă îşi va declara oficial independenţa de Uniunea Sovietică în mai. Dar Leskov era un nume rusesc...

Vechiul hotel în care era cazat nu avea apă şi nici cearşafuri cu adevărat curate, dar se servea bere letonă bună, dacă voiai să aştepţi o veşnicie să fii servit de vreun chelner. Foaierul era spaţios şi cald, dar afumat, becurile erau slabe, de parcă pierduseră an de an tot mai multă energie din zilele de glorie ale hotelului dintre cele două războaie mondiale. Văzu totodată cât de elegant trebuie să fi fost odinioară, numai lemn de nuc, piele şi alamă. Când se simţea prea singur în camera neîngrijită, se aşeza uneori într-unui din fotoliile mari, zgâriate, şi citea. Funcţionarii de la recepţie nu îi dădeau atenţie, pentru că nu era unul dintre excentricii turişti occidentali care se mai rătăceau pe acolo când era supraaglomerat hotelul mai nou al Intouristului, dar era mai bine aşa. Era mulţumit să poată sta, citi şi visa, deşi într-o seară făcu schiţa foaierului, populând-o cu figuri din tinereţea bunicii.

Nu era dorit nicăieri. La o discotecă fu doar tolerat; după ce plăti un preţ de intrare revoltător de mare, i se permise să şadă în mijlocul unor ofiţeri militari irakieni beţi, care îşi întrerupeau în fiecare seară pregătirea de pilotaj pentru a agăţa enormele târfe rusoaice cu cutii de bomboane ieftine. Era genul de local în care miliţianul îşi lua mita chiar la tejghea şi chelneriţele se înviorau doar la vederea valutei forte. Şeful orchestrei, plictisit, vârî în buzunar bacşişul şi dedică o nouă interpretare a „Lambadei”: de la Mustafa, Nataşei cu dragoste. Saşa plecă devreme în cameră şi schiţă portretul lui Şirin din memorie, rupând foaie după foaie, neputând să ajungă la un rezultat mulţumitor.

Era un oraş amarnic de singuratic. Urmări desenele pentru picturile murale, încercând să nu se gândească prea mult, făcând treaba asta mecanic. Dar, din când în când, o figură schiţată începea să aibă o asemănare stranie cu una din fotografiile din muzeul de istorie şi trebui să înceapă din nou ca să fie sigur că toate personajele aveau trăsăturile liniştitoare, neprejudiciate, cerute de pictura sovietică de propagandă.

Înţelese că fusese un prost. Îşi închipuise că Riga avea să-l întâmpine cu braţele deschise, ca pe unul de-ai lor. Se gândise că totdeauna avea o casă, că Riga îl voia. Dar numai bunica sa îl voise. El nu-şi câştigase dreptul, ci presupusese, pur şi simplu, că toate erau ale lui prin naştere. Gândise ca un rus, îşi spuse acru.

La câteva săptămâni de la sosire, aversele de la începutul primăverii se înteţiră şi se făcură furtună. Deşi era o distanţă de doar câteva străzi de la clubul ofiţerilor până la hotel, era ud până la piele în momentul în care intră pe uşile mari. Încercă să scuture ceva din apă înainte de a intra în foaier, dar nu era nimic de făcut. Si-ar fi dorit o baie caldă, dar fusese informat că, din nou săptămâna aceea, nu va fi apă caldă din cauza reparaţiilor curente.

Simţindu-se mizerabil, se duse la recepţie să ia cheia.

Funcţionarul cu ochi plictisiţi scoase cheia de la cameră, însoţind-o cu un mic plic alb. le dădu lui Saşa pe amândouă cu aerul că îi face oaspetelui o foarte mare favoare.

Saşa încercă să îşi usuce mâinile de haine. Dar mai mult şi le udă. În drum spre scară, deschise plicul, ţinându-l de-l parte de corp, ca să nu-i ude conţinutul.

Era un permis de intrare la hotelul pe valută forte de lângă monumentul lui Lenin. Era şi un bilet cu un număr

de cameră.

Era de la Şirin.

Se temu să nu încerce cineva să-l oprească. Dar portarul recunoscu imediat legitimaţia, iar miliţianul cu umerii căzuţi din foaier îi aruncă doar o privire obosită. O fată din spatele unui galantar cu bibelouri se uită la hainele şi încălţămintea lui, apoi continuă să citească. Saşa aşteptă la lift, dar oricât de multe ori apăsă pe buton, liftul nu scoase un sunet. În: fine, un chelner în trecere îi spuse:

—E în reparaţie.

Urcă scările pe lângă reclama ţipătoare care anunţa o revistă pariziană autentică la clubul de noapte al hotelului, pe lângă punctul închis de schimb valutar, şi se îndreptă spre etajul al şaptelea. Pantofii umezi îi alunecau pe trepte. În faţa ferestrelor murdare, începură să se întindă crestele apropiate ale acoperişurilor şi străzile ude luceau sub becuri. Ploaia devenise tristă, dar furtuna ameninţa să izbească în orice moment.

Hotelul căuta să pară cât mai occidental, aşa că responsabilii de etaj nu se lăsau văzuţi. În loc să şadă baricadaţi în spatele birourilor din holuri şi să-i scruteze pe vizitatori cu privirea, se ascundeau în cămăruţele mititele, făcând ceai şi ascultând la radio. Coridorul care ducea la camera lui Şirin era pustiu şi avea un miros înţepător de dezinfectant. În spatele unor uși, se auzea tare un televizor.

În spatele numărului camerei lui Şirin era tăcere. Inima i se strânse gândindu-se că ea nu era acolo. Temându-se acum de toate, de sutele de lucruri care puteau totuşi să meargă prost, bătu în uşă cu pumnul.

Ea deschise imediat. Parcă ar fi aşteptat şi iar ar fi

aşteptat, întâi îi văzu ochii. Apoi părul dat pe spate, halatul lejer la piept. În spatele ei, fereastra arăta şiroaie de ploaie, un cer negru-vineţiu.

—Eşti ud, zise ea simplu. Apoi se strânse în el cu o căldură pe care o simţea prin jacheta udă. Ochii i se închiseră şi gura se întinse după buzele lui.

N-avea ce-i face. O cuprinse cu braţele ude. Ea avea un gust uşor învechit, minunat de cunoscut. Da, aşteptase. Pe el îl aşteptase. El se desprinse puţin de corpul ei, sărutând-o încă, şi îşi scoase haina. Apoi ea începu să tragă de blugii lui, neluând în seamă cămaşa. Halatul i se deschise.

—Sângerez, spuse ea. Contează?

—Nimic nu contează.

Patul era foarte îngust, aşezat pe lungime într-o piesă cu rafturi. Tot la câteva minute, trebui să o tragă ca să nu se lovească cu capul de lemn. El trebuia să aibă grijă de ea, întrucât ei nu-i păsa de nimic, afară de ce făcea cu corpul. Ea se împinse în el, aproape prea puternic, prea disperat, şi el îşi cufundă genunchii în saltea.

—N-aş vrea să se termine niciodată, spuse ea, o dată, plutind aproape de realitate. Apoi se scufundă iar.

Era aşa de mică. Era imposibil să crezi că putea fi aşa de mică şi totuşi aşa de puternică. Ea îşi mulă coapsele în jurul şoldurilor lui, de parcă s-ar fi ţinut de un cal fără şa.

Şi ea era umedă. Cu o umiditate acidă. Mai umedă decât oraşul ruinat de ploaie. Îi simţea sângele cum curge cald pe coapsele lui. Umezeala o făcea să pară mai mare şi mai accesibilă şi el trebui să-i prindă fesele ca să nu lunece.

—Te rog, zise ea. Degetele tale. Mângâie-mă.

El o necăji o dată, uşor, şi ea gemu de parcă o

chinuia de o veşnicie. Nu-i trebui mult. Totul era comprimat. Încordat aproape până la răutate. Ea închise ochii şi arboră un zâmbet pe jumătate smintit. Sunetele ei sporiră, corpul i se arcui sub degetele lui. Tremură şi aproape că-l scăpă din corp. Un strigăt se rostogoli într-un geamăt: un zgomot foarte profund, aproape bărbătesc. Apoi toată puterea din mădulare i se evaporă şi se trânti cu capul pe pernă.

O posedă dur ţinându-i creştetul capului în palmă, ca s-o protejeze de căpătâiul patului. Sub el, ea era acum două femei, una paşnică cu zâmbet îngeresc, cealaltă cu şolduri care nu încetau deloc să se agite.

Faţa îi era aşa de imobilă, aşa de perfectă. I-o atinse cu mâna liberă, cu mâna care îi alungase diavolii şi îi lăsă un fior de sânge pe obraz, de parcă ar fi tăiat-o cu briciul. Prinse mirosul teribil al mâinii, al degetelor, unde roşul aprins se amesteca cu cheaguri întunecate şi îl surprinse bruscheţea propriului răspuns.

— *Adânc* porunci el.

— Da.

După un val întrerupt de săruturi, fu doar o trăncăneală la un televizor în spatele unui perete subţire şi ploaia care izbea tare în fereastră.

— Nu cred, zise ea în cele din urmă, să fi fost vreodată aşa frumos.

Îşi trecu mâna între picioare, apoi zugrăvi cu degetele pe toată faţa lui şi râse.

Avea dreptate. Niciodată nu fusese aşa de frumos. Se pierdură în noapte, întâi trezindu-se unul, apoi celălalt. Dimineaţa, furtuna trecuse şi el se sculă groaznic de flămând, dar nedorind să se scoale înainte de a mai face o dată dragoste. Era prea devreme pentru ea. Sexul îi plăcea, dar nu putea termina; corpul ei se trezea încet, în

etape. Ea îi spuse să termine fără ea, dar el şovăia. Din dragoste, din vanitate. Aşa că ea începu să-l sărute.

Patul era un dezastru, câmp de bătălie. Obrajii lui Şirin erau maronii de sângele uscat, buzele ei aveau glazura lui. Ea îl sărută, frecându-şi împreună gurile, sângele, umezeala.

—Caid trebuie să te duci la lucru?

El nu avea habar cât era ceasul. Devreme? Târziu? Se uită prin cameră, dar nu era nici un ceas. Doar o neorânduială de haine şi cărţi în limbi străine: un text oficial, o ediţie populară din Hemingway, altele cu titluri prea mici ca să poată fi citite de la distanţă.

—N-are importanţă. Am să merg mai târziu. Artiştii sunt excentrici. Se ştie. Se întinse, înţepenit din cauza patului de o persoană şi încleiat cu vechile lichide din corpurile lor.

—Putem lua împreună micul dejun, zise ea.

Gândul la micul dejun îl făcu să-l doară stomacul gol. Nu luase cina cu o seară înainte, pur şi simplu, uitase.

—Putem lua micul dejun, repetă ea, şi după aceea te poţi duce la lucru. Apoi poţi să vii iar la mine.

Îl învălui o tristeţe bruscă.

—Cât timp poţi să stai?

Ea îl privi. Şi zâmbi.

—Câtva. O să vedem.

—Şi universitatea?

Îl privi cu o expresie de nepăsare. Pentru ea totul era aşa de uşor.

—Mai târziu, spuse ea. Te rog. Nu vreau să mă gândesc la asta acum. Chicoti ca o fetiţă. M-ai umplut într-atâta că nu pot să mă gândesc. Nu-i loc pentru gânduri.

—Am distrus cearşafurile, spuse el, nu fără mândrie

copilărească.

—O, responsabila de etaj şi cu mine ne-am împrietenit deja. O să înţeleagă. Şirin zâmbi. Oricum, o să aibă despre ce să bârfească.

Avea atâtea întrebări să-i pună. Dar ea dispăru în camera de baie şi dădu drumul la apă.

Decise să aştepte, să lase lucrurile să se desfăşoare cum voia ea. Era îndrăgostit, de altceva nu prea îi păsa. Era îndrăgostit, ruşinos de fericit şi doar un pic tulburat de amintirea cuvintelor fratelui.

Cine era ea de fapt? Această femeie nespus de atrăgătoare care şedea la masă şi lua micul dejun. Arăta tânără şi curată, şi pură în lumina dimineţii, de parcă şi-ar fi petrecut noaptea într-un somn virginal alături de mama ei, în loc să-şi contorsioneze corpul sub el şi să-l tragă lacom în ea. Dar lumea era plină de iluzii. Era aproape imposibil să ajungi la adevărul lucrurilor.

Adevărul era că se simţea obosit şi bătrân. Ostenit. Se grăbise să vină la hotel fără un gând practic, iar acum şedea neras în mijlocul circulaţiei din sala de mese pentru micul dejun, întrebându-se cât timp va avea energia să-i fie pe plac, cât timp va trece până ce focul tinereţii să o îndepărteze. Ea arăta deosebit de frumoasă şi atrăgătoare. De ce, Doamne, venise tot drumul ăsta pentru el? Şi cum reuşise? Avertismentele fratelui i se agitară iar în suflet, în timp ce îşi lua ceaiul cu linguriţa, făcând zgomot fără să vrea.

Erau trei feluri de dejunuri servite. Mâna de turişti occidentali din afara sezonului şedea la mesele cele mai îmbelşugate şi chelnerii le dădeau atenţie mai mult sau mai puţin. Mesele pentru turiştii est-europeni erau clar cu o treaptă calitativă mai jos. Puţinii cetăţeni sovietici

destul de norocoşi să stea la hotel erau ultimii. Dar deajuns. Micul dejun era mai mult decât erau obişnuiţi să mănânce şi puteau să-şi umple burta cu pâine şi gem.

—O să plec imediat după masă, spuse el. Nu pot să lucrez în timpul prânzului. O să-ţi arăt oraşul.

Ea termină de mestecat, apoi îi zâmbi.

—Poate mă vizitezi mai întâi? În cameră?

Zâmbi şi el. Femeia asta apăruse ca răspuns la visele sale. Erau interesanţi împreună şi primele raze de soare ale primăverii uscau vârfurile copacilor din parcul de după ferestrele mari.

O dată în viaţă, se jură el. Poate fi aşa doar o dată în viaţă. Şi nu în orice viaţă. Îl făcu să se simtă matur faptul că înţelesese raritatea femeii care stătea la masă în fata lui. Cu mâinile ei mici, minunate, care rupeau o bucată de pâine. Indiferent care ar fi povestea ei, era vrednică să fie iubită. Hotărî să se gândească la ea ca la un giuvaier care trecuse de la proprietar la proprietar, nefiind nici unul în stare să-i altereze esenţa şi fără să poarte urme ale proprietarilor de dinainte.

Auzi muzică şi voci care se înălţau. Veneau de pe stradă. Claxoanele începură să străpungă aerul, apoi încetară brusc.

Cântecul suna clar, şi Saşa, şocat, îl recunoscu.

Turiştii occidentali se ridicară primii. Se grăbiră să se ducă la ferestre şi arătau cu degetul, cloncănind într-o germană şi engleză diferită de cea învăţată în şcoală, cu care era familiarizat Saşa.

Şirin arătă din cap spre străini.

—Când mă uit la ei, spuse ea, am senzaţia că ţara asta nu e nimic altceva decât un circ uriaş. Iar noi suntem animalele de circ.

Totuşi, şi ea se ridică. Melodia cântecului era

magnetică. Saşa o urmă şi se înghesuiră printre turişti şi chelneri. Toți se străduiau să vadă.

Dedesubt, în stradă, o mulţime de câteva sute de oameni se desprindeau de clădirea parlamentului, mergeau pe lângă hotel, spre sediul armatei din josul străzii. Purtau stindarde şi pancarte scrise în letonă, rusă şi engleză. AFARĂ CU RUŞII. DEMOCRAŢIA ACUM. LETONIA LIBERĂ. AFARĂ CU ARMATA DE OCUPAŢIE SOVIETICĂ Fluturau şi le cădeau peste cap steagurile celor trei republici baltice, maro şi alb... roşu, galben şi verde... negru, albastru şi alb.

—Ce cântă? întrebă un turist cu un pacheţel strălucitor prins de burtă. Ştie cineva ce cântă?

După o clipă de ezitare, un chelner spuse:

—Cântă imnul nostru național.

—*Vechiul* imn național, lămuri o chelneriță blondă.

—O să fim curând independenţi, spuse chelnerul, imprudent. Poate chiar în luna mai.

Femeia de lângă un turist încercase să facă o fotografie prin geamul afumat. Saşa găsi fascinantă bogăţia de culoare a stofei hainelor ei.

—Nu-i aşa că-i palpitant, Howard? îl întrebă ea pe bărbat.

Şi avea dreptate. *Era* palpitant. Poliţia letonă păşea pe lângă mulţime, dar nu făcea nici o mişcare să intervină. Lumea se schimba aşa de repede. Ceva de negândit devenea posibil. Lui Saşa îi părea doar rău că bunica nu trăise să apuce să vadă asta. În pofida desconsiderării de care avusese parte la Riga în ultimele câteva săptămâni, simţea că inima îi bate mai repede.

Mulţimea şi cântecele pieriră în josul străzii şi circulaţia fu reluată. Spectatorii se aşezară iar, ca să-şi termine micul dejun.

—Dacă aş avea ceva curaj, remarcă Saşa absent, aş fi afară şi-aş merge cu ei.

Îl surprinse cât de tăios reacţiona Şirin.

—Nişte rahaţi, spuse ea rece. Nimic nu o să se schimbe în ţara asta.

Greşea. Viața lui se schimbase. Îndată ce se află în stradă, singur în aerul proaspăt, luminos, se avântă în exuberanţa dragostei. N-avea importanţă ce fel de slogane strigau oamenii, lasă-i să-şi joace rolurile pe care şi le aleseseră. Deja vindecat de această pasiune momentană pentru politică, se simţea indiferent la prăbuşirea imperiilor. Lăsă să-i atârne liber jacheta încă umedă, salutând schimbarea vremii, cotitura splendidă din viaţa sa. O, le dorea letonilor numai binele. Să fie liberi. Puteau să fie liberi din partea lui, dacă voiau. El exista retras din toate astea. Dorinţa pe care o simţea pentru Şirin era atât de puternică, încât era sigur că nici un fel de evenimente exterioare nu puteau interveni. Soarele strălucea pe străzile încă ude, parcul avea iz de viaţă nouă şi nimic nu conta decât minunata femeie al cărei pat tocmai îl părăsise. Fratele lui era un mincinos. Ştia asta de ani de zile.

Se strecură prin mulţimea din centrul oraşului spre hotel, se bărbieri, se aşeză pe pat, ca să-şi odihnească ochii câteva clipe, şi dormi trei ore. Era devreme după-amiaza când se duse la clubul ofiţerilor, unde doi soldaţi în uniforme de,; lucru zdrenţuite ştergeau ultimele grafitti de la intrare. Mai putu citi cuvintele: FASCIŞTII ROŞII.

Înăuntru, ofiţerii de la statul major umpleau foaierul, lungind pauza de prânz. Un colonel urla furios la un grup de subordonaţi. Un civil îl scuipase pe stradă. Era ceva

intolerabil. Era chiar timpul să-i pună la respect pe letoni. Ţara avea nevoie de ordine, disciplină. Nu mai exista respect.

Vorbe şi iar vorbe. Vorbele sforăitoare ale oamenilor pe care mersul timpului îi anula. Acum totul era altfel.

În afară de munca sa. Descuie dulapul în care ţinea materialele, apoi se sprijini cu spatele de peretele din faţa; lucrării, încercând să obţină o privire de ansamblu a primelor schiţe pe care le copiase pe ghips. Era aşa, o glumă. Putea la fel de bine să fi fost 1950 ca şi 1990. Figurile eroice strălucitoare. Automatele ţinute în sus, ca nişte torţe ale libertăţii. Germanul fără faţă mort, cu cizme grele, sub dărâmături. Era vital să nu gândească la asta. Era doar o treabă. Cum ai conduce un autobuz. Nu era treaba ta ce drum ţi-au ordonat superiorii să urmezi. Îţi făceai treaba, îţi luai plata şi închideai gura. De fapt, avea noroc. Avea atâta libertate. Şi privilegii. Toţi ştiau că picturile erau doar o glumă. Nici o supărare.

Lucră până la patru. Hotărât, sârguincios, fără să se oprească şi realiză mult. Creiona detaliile şi se emoţiona la perspectiva minunată de a o revedea pe Şirin.

Îl aştepta. Poate că îl va aştepta totdeauna. Îl surprinse puterea răspunsului său sexual şi-l făcu să se împăuneze niţel. Făcură dragoste cu o dezlănţuire care se transformă în experimente necalculate. Corpul lui îşi dorea un mod de a pătrunde mai adânc decât înainte în ea, mai adânc decât ajunsese oricare alt bărbat, şi ea îşi legăna capul într-o parte, gâfâind, spunând cuvântul perfect potrivit pentru moment. Răvăşiră din nou cearşafurile şi amândoi fură nevoiţi să se spele înainte să meargă să mănânce.

Desigur, tatăl ei era mafiot. Şi ce dacă? Era aşa ceva mai necinstit decât munca unui ştab de la partid? Sau

decât munca lui, să zicem? Ţara era clădită pe minciuni şi nimic altceva decât minciuni, şi tot ce însemna domeniul de activitate al tatălui lui Şirin era ca să poată ocupa o cameră într-un hotel pe valută forte sau să comande la un restaurant. Mâncară la Kavkaz, un club de noapte de la subsol, unde un cetăţean fără relaţii sau bani de şpagă nu putea intra pe uşă. Era plin de fum, puţin murdar şi ticsit de o lume amestecată, alcătuită din familii care sărbătoreau pe cineva, gangsteri, târfe şi funcţionari privilegiaţi. Nu se vedeau turişti, şi Saşa consideră că ambianţa era prea ordinară, prea nesigură pentru ei. Dar era un loc minunat în care putea şedea împreună cu iubita şi bea şampanie de Crimeea.

O formaţie zăngănitoare, cu un cântăreţ solid, explodă în sală, revenind la ritmul accesibil al „Lambadei”, răcnetul sezonului şi răsuflarea caldă din Vest.

Şirin îl întrebă dacă vrea să danseze.

—Nu știu să dansez lambada.

Şirin zâmbi dispreţuitor.

—Nimeni nu ştie. Am văzut cum se dansează propriu-zis. Dar aici ne-ar aresta. Hai, oricum. Dansăm cum vrei tu.

Aşa că dansară, cu paşi falşi, Şirin tachinându-l tot timpul.

Pe ringul de dans, alte perechi încercau variaţii, de la un foxtrot modificat şi până la un dans inform în care erau despărţiţi. Doi bărbaţi din sud dansau împreună, făcând cercuri cu mâinile deasupra capetelor. Toţi bărbaţii făceau ochi mari la Şirin în momentul în care îşi închipuiau că soţiile sau prietenele nu se uitau, şi Saşa se gândi doar o clipă la momentul când o va trânti goală pe cearşafurile pătate din camera de hotel.

La mesele alăturate, valuta forte trecea din mână în mână pe sub şerveţele, şi apărură, înfăşurate în şervete, sticle de coniac georgian de neprocurat înainte. Mâncarea era îmbelşugată şi condimentată. Saşa mâncă cu entuziasm, alimentându-se pentru orele petrecute numai cu Şirin.

După cină, stropită plăcut cu alcool, o conduse prin parc, pe lângă Institutul de Arte şi muzeu, îndreptându-se spre strada care-i plăcea lui cel mai mult, strada bunicii.

Chiar şi noaptea era evidentă vechea splendoare. Nimic nu se asemăna cu aşa ceva în Uniunea Sovietică, cu această combinaţie de frivolitate şi mândrie. El încercă să-i explice asta, să-i împărtăşească cât de puţin din ceea ce îl lega de prima femeie pe care o iubise cu adevărat în felul acesta. Râse, aducându-şi aminte de ceva şi îi spuse cum, când Armata Roşie se instalase din nou în 1940, soţiile ofiţerilor superiori deciseseră să meargă la operă. Păşiseră arogant de-a lungul intervalelor purtând halate de noapte cumpărate pentru acea ocazie la Riga, închipuindu-şi că purtau rochii elegante de seară şi făcând deliciul acelor membri ai societăţii letone care nu fuseseră încă deportaţi sau împuşcaţi.

Şirin râse. Avea un râs greu, scurt, intransigent. Îi arătă detalii ale clădirilor, ducând-o de braţ. Țâșneau pisici şi un beţiv urina la o intrare. La capătul străzii, în faţa sediului KGB, se opri posomorât, scăldat în lumină. Îi spuse cum administraţia oraşului Riga făcea tot ce îi stătea în putere ca să păstreze şi să restaureze patrimoniul. Îi povesti câte ceva despre istoria adevărată şi chiar încercă să descrie puritatea lascivă a stampelor lui Vidbergs. Îi spuse câte puţin despre totul, afară de

bunica sa, doar indicând excentricitatea arhitectonică a marii ferestre curbate de mai sus de copaci.

Făcură iar amor. Şi iar. În pauze, stătură în camera de hotel întunecată, privind peste luminile oraşului, pe lângă vechile turle ale bisericilor şi linia insinuantă a fluviului, pe lângă noile clădiri ulcerate de locuinţe de pe celălalt mal şi marele nod de comunicaţii, aruncând privirea în depărtare, nedorind să vadă prea clar. Mâncară ciocolată dulce şi băură apa minerală sărată şi se sărutară până când corpurile lor ațâțate se mai vânară o dată. El făcu dragoste cu ea fără să-i mai rămână energie, muindu-se pe parcurs, încetinind, aproape dormind, apoi întărindu-se din nou la vreun miros sau vreo atingere uşoară.

Şi ea era epuizată şi doar umezeala pe care o lăsase în ea le permise să continue. În fine, ea nu mai putu avea orgasm.

Dar era totuşi prea frumos ca să se oprească, de parcă dacă se opreau acum se opreau pentru totdeauna. El nu simţise niciodată o asemenea disperare fizică. Apoi el ador-mi, doar ca să se trezească, gata să facă iar dragoste. Nici măcar nu ştia dacă ea era pe deplin trează. Şi nu conta. Totul era un vis.

Ultimul lui orgasm fu ceva mai mult decât nimic.

Visă un câine cu un cap de om. Creatura îi sfâşia abdomenul. El nu avea mâini, nici braţe cu care să se lupte. Câinele era portocaliu şi roşu sângeriu şi îl muşca chinuitor şi nu se afla nimeni care să-l ajute şi nu putea să fugă. Se trezi, închipuindu-şi că strigă, dar Şirin zăcea dormind lângă el, epuizată şi respirând atât de adânc, încât părea că sforăie. Îi strânse părul lung de pe ceafă şi o atinse cu faţa, adunând-o într-un braţ, ţinând-o s-o salveze. Era atât de fragilă, zău. Dormind, cu muşchii

destinşi, dădea senzaţia că un copil puternic putea s-o rupă în două. Adormi din nou, fără vise de care să-şi amintească.

Dimineaţa veni cenuşie şi, când se trezi, Şirin se sculase deja. Stătea învelită în mătase, uitându-se de la fereastră la cupolele a ce ar fi trebuit să fie o biserică, coloana unei sta-tui, viitorul. Când o cuprinse în braţe de la spate, fu surprins să vadă că ea plângea.

—Ce s-a întâmplat? întrebă el. Niciodată nu-şi putuse închipui că femeia aceasta putea plânge.

Alte diamante i se prelinseră pe obraji.

—E atât de frumos, spuse ea. Crezi că ceva atât de frumos poate dura?

Capitolul 17

GARDIENII DE LA POARTA INCINTEI fortificate a familiei Talala îl recunoscură imediat pe Mustafa Gogandaev şi lăsară să treacă două maşini pline cu oameni. Le fu stârnit interesul doar când a doua maşină se opri chiar înăuntrul porţii şi din locul de la spate ieşiră doi bărbaţi. Dar atunci fu deja prea târziu.

Maşina cu Gogandaev din faţă se opri chiar înaintea clădirii principale.

—Nu uitaţi, le spuse Gogandaev celorlalţi ocupanţi îngrămădiţi în vehicul, sunt soţia, două fiice, băiatul. Şase servitori. Şi încă doi gardieni.

Merse foarte repede. Locuitorii casei mari fură atât de surprinşi, încât nici nu se gândiră să riposteze. Doar soţia lui Talala încercă să lupte, înfigându-și unghiile în ochii atacatorului. Dar gloanţele fură mult mai rapide şi mai puternice decât degetele.

Tovarăşii lui Gogandaev îi omorâră mai întâi pe cei doi servitori. Nu se grăbeau cu femeile. Când Gogandaev intră în camerele copiilor, fetele şi băieţaşul, toţi strânşi unul într-altul, scoaseră ţipete de uşurare, colorate încă de teamă.

— *Nene Mustafa!*

Dar Gogandaev doar se întoarse spre feţele bătucite de viaţă ale oamenilor din jurul lui şi zise:

— Nu uitaţi porunca sfântă. Nici o fată să nu moară virgină.

Apoi îl înşfacă de braţ pe băieţel şi îl târî în altă cameră. Când termină, îl lăsă pe băiat cu gâtul rupt pe covor şi reveni ca să-i privească pe bărbaţi cu fetele. Ele erau deja prea înspăimântate ca să mai ţipe. Dar scoteau sunete interesante.

Păcat, desigur, că târfa de Şirin nu era acolo. Dar ea dispăruse. Nimeni nu o putuse găsi la Moscova sau altundeva. Târfele aveau un instinct diavolesc de autoconservare.

— Destul, comandă Gogandaev, pierzându-şi în fine răbdarea.

Apăru un cuţit.

— Nu, spuse Gogandaev. Trebuie să pară treaba slavilor. Mai bateţi-le puţin, apoi împuşcaţi-le.

Cea de şaisprezece ani încetă să mai ţipe. Se uita la Gogandaev cu ochi mult prea maturi şi cunoscători pentru vârsta ei.

— Omorâţi-o pe asta mai întâi, spuse Gogandaev. Şi se duse să inspecteze treaba celorlalţi membri ai grupului.

— Şi pe copiii mei? întrebă Ali Talala neîncrezător.

— Soţia, copiii, servitorii... toţi cei care puteau fi găsiţi, îl înştiinţa vocea grea a lui Gogandaev prin

telefon.

—Şi soţia mea e moartă? întrebă Talala, absolut incapabil să accepte cuvintele deja rostite.

—Cum am spus, îi zise Gogandaev, cu vocea muiată.

—Toţi cei dragi mie? Spui că toţi?

—Trebuie să încerci să suporţi ca un bărbat.

—Trebuie şi să simt ca un bărbat, zise Talala cu vocea devenită brusc de gheaţă. Apoi, lăsând să-i cadă receptorul în poală şi încovoindu-se deasupra lui, începu să se vaiete de parcă cineva îi rupea metodic oasele, unul după altul. Nu se putea abţine. Nu mai era bărbat. Lacrimi începură să-i curgă pe obraji. A văzut cerul...? imploră el camera pustie din jurul lui. A văzut cerul... şi nu a...? Vocea lui Gogandaev, acum minusculă, suna din telefonul căzut. În cele din urmă, Talala duse din nou la ureche plasticul cald.

—Ochii mei, spuse el, sunt ochii unei femei.

—Trebuie... spuse Gogandaev încet, să suporţi ca un bărbat.

Talala clătină din cap. Cum putea fi dusă pe umeri o asemenea povară? Cum puteau să privească de sus stelele fără să participe la apărarea familiei sale?

—Cine? imploră el cu vocea îndepărtată. Cine a făcut aşa ceva?

Gogandaev ezită.

—Nu e clar... dar cum s-a întâmplat... ce-au făcut...

—Mustafa, fiul inimii mele... ce crezi?

Gogandaev făcu o pauză, apoi oftă şi vorbi:

—Cred... că au fost ucrainenii. Te-au trădat. Ne-au trădat pe toţi.

—Dar cum? Cum au putut să facă aşa ceva? Nu e nici o oră de când am vorbit cu Balenko. El... mi-a oferit un transport de whiskey scoţian.

—Toţi slavii sunt nişte câini. Mint. Nu au onoare. Si... dacă ai putea vedea... dacă ai putea vedea cum au făcut lucrurile astea...

—Spune-mi.

—Nu pot.

—*Spune-mi.*

—Nu. Cu tot respectul din inima mea pentru dumneata... nu pot să mă supun.

—Te rog. Spune-mi. Cum au...

—A trecut. Trebuie să mergi mai departe.

—Fetele. Puişorii mei. Şi ele...

I se păru lui Talala că şi Gogandaev începuse să plângă.

—Am avut grijă de toate, spuse vocea îndepărtată. Nu se vor ști... Amănuntele...

Talala încuviinţă recunoscător. Ruşinea, adăugată la chinul său, ar fi fost prea mult.

Se gândea la Şirin. Ea fu aproape primul gând după ce îl izbi realitatea tragediei. Nu primise de mult ştiri de la ea.

Dar aşa ceva nu era un lucru neobişnuit. Era o fată atât de independentă, fata care trebuia să fi fost fiu. Poate că ea era nevătămată. Decise să nu-i spună nimic despre ea lui Gogandaev. Nu voia să-i tulbure mai mult inima tânărului bărbat, sigur că Gogandaev, mâna sa dreaptă, avea sentimente deosebite pentru Şirin. Desigur, Gogandaev şi le ascundea. Din umilinţă, nobleţe. Într-o lume în care era atât de puţină onoare.

—Mustafa, fiul inimii mele... e o chestiune... Nu vreau să dezonorez memoria soţiei mele... dar tu... Îmi știi inima... poverile...

—E în regulă, spuse Gogandaev. Am avut deja grijă. Aşi e în siguranţă. Bătrâna mi-a spus că dormea ca un

înger.

—Un înger, spuse încet Talala, sesizând imaginea, un înger.

—Dar... tatăl sufletului meu... dacă-mi permiţi, ai veşti de la Şirin?

Talala îşi imagină tortura din inima tânărului.

—E plecată, spuse Talala, încercând să fie milostiv. Cred că e în siguranţă. Spuse cuvintele cu convingere, de parcă le putea forţa să fie adevărate. Mustafa, fiul meu... eşti sigur că *toţi...?*

—Îmi pare rău.

—Nu pot... să cred.

—Îmi pare rău. I-am văzut. Toţi.

—Şi tu crezi că ucrainenii...?

—Mi-au spus asta ochii. Şi inima.

—Dar *de ce?* Ar fi fost destulă bogăţie pentru toţi.

—Îi ştii pe slavi. Lăcomia lor. Viclenia lor.

Talala închise ochii, văzând în faţa ochilor grozăvia încă o dată. Fetele. Bietele, nevinovatele lui fete. Cum or fi suferit. Nu putea să-şi oprească gândul să zugrăvească imagini atât de oribile, încât îl încovoiară, forţându-l să se apuce de burtă.

Dar băiatul. Cel puţin, băiatul o fi murit... fără să fie înjosit. Cel puţin, fiul său o fi mers la Dumnezeu nevătămat de lumea asta aspră, aspră.

—Cum se poate? întrebă Talala. Îşi fixă receptorul de ureche.

—Dacă ştii unde e Şirin, spuse Gogandaev, trebuie să-mi spui. Dă-mi voie să o păzesc eu.

—Nu ştiu. Nu ştiu nimic. Sunt un om bătrân. Şi, pentru prima dată în viaţă, simţi că era adevărat. Îmbătrânise. În câteva minute.

—Trebuie s-o găsim pe Şirin.

—Nu-ţi face griji, spuse gol Talala. Nu-ţi face griji. Voia să-l aline pe tânărul bărbat. Dar era aşa de greu. O să am eu grijă de Şirin.

—Dar îţi va trebui timp. Să te întremezi.

Timp? Ce era timpul? Parcă omul l-ar putea ţine în mână. Sau să şi-l lege de mână, pretinzând că aşchiile de metal care se roteau reglau universul. Nu o să fie niciodată destul timp ca să poată suporta această durere.

—Sunt tare, spuse Talala, vrând să o creadă. Te mai am pe tine, fiul inimii mele. Împreună, îi vom pedepsi pe diavolii care au făcut aşa ceva.

—Îi vom pedepsi pe diavoli.

Talala nu mai putu suporta. Aşeză receptorul înapoi în furcă fără să-l prevină. Da. Diavolii trebuie să fie pedepsiţi. Dar mai întâi îi trebuia timp. Să înceapă să creadă.

Se ridică, cu mâinile uimitor de goale. Traversă patul gros de carpete care acopereau podeaua şi deschise uşa camerei exterioare a apartamentului său din Moscova.

Cei doi gardieni se uitau nervos la el. Oricât or fi auzit, fusese prea mult pentru ei. Sau poate că simţeau doar jalea de nedescris din aer.

Nu, îşi aminti Talala. Se văitase ca o femeie. Şi se temu că era pe cale să o facă din nou. Nu ştia cât mai putea să se controleze, cât mai putea sta în picioare.

De ce făcuseră ucrainenii asta? Ar fi fost destul pentru toţi.

Ştia de ce. Înţelese. Era prima lege a cuceritorului: trebuia să facă alte cuceriri. Nu putea să fie pace, nici linişte. Când oamenii plecaseră călări de pe dealuri, nu puteau să se mai întoarcă. Ucrainenii, pur şi simplu, recunoscuseră mai repede adevărul. Şi el plătise scump

pentru orbirea sa şi încrederea sa.

—Lăsaţi-mă, le spuse Talala gardienilor. Nu îi era teamă acum. Nimic nu conta acum.

—Cu respect...

—*Plecaţi.* Vocea lui era vocea unui leu, de parcă fiara vărgată, teribilă de deasupra Reghistanului înviase. Un leu cu dungile unui tigru, un ucigaş şi un rege.

Gardienii se grăbiră să deschidă uşa din faţă. Talala ştia că ei doar or să tândălească prin hol până dimineaţa. Dar, cel puţin, o să poată să fie singur într-o anumită măsură. Când o să-şi plângă jalea.

Se întoarse în camera principală, în care atât de des îl aşteptase familia, în camera pe care încercase să o trans-forme într-un vis cu corturile de pe dealurile din copilărie, bogată în covoare şi căşti antice, în mătase şi lână veche lustruită până la ţesătura catifelei, în argint şi alamă. Încercase să îşi aducă o dată cu el casa în aceste străzi din nord. Dar totul fusese o iluzie. Reuşise doar să aducă răul nordului în casa sa.

Covoraşele de rugăciune din viaţa sa particulară erau odoare rare şi frumoase care atârnau pe pereţi. Pentru prima dată, îşi îndreptă paşii spre o lucrare măiestrită de mătase, care prevenise din Persia în anii dinainte ca graniţele să devină lucruri atât de precise, şi o smulse din încheietori.

Aşternu covoraşul în aşa fel, încât să indice un punct îndepărtat de oamenii nordului, îndepărtat de iluzia vestului şi îngenunche pe el. Nu rosti cuvinte, nu îngână rugăciuni. Mintea îi era pustie. Dar corpul i se legăna şi se înclina ca o păpuşă mecanică scăpată de sub control. Lovi cu fruntea ţesătura, tocindu-şi pielea, dorind ca această comoară înnodată să se schimbe prin vrajă în sticlă, cuie, piatră.

Brusc, toată tăria îl lăsă şi îngheţă cu fruntea jos, strângându-şi între braţe capul în care zvâcnea sângele, cu degetele încleştate în ceafă.

— Dumnezeu e mare, strigă el, parcă ameţit de cunoaşterea cerului. Adevărat, Dumnezeu e mare.

Îi rămăsese atât de puţin. O femeie bolnavă pe care o iubea păgân, deznădăjduit. Şi o fiică osândită cu suflet de bărbat. Ştia de ani de zile, poate dintotdeauna, că Şirin nu o să-şi găsească fericirea, că ea era însemnată de Dumnezeu să sufere şi să sfârşească rău. Dar el se luptase contra acestui lucru. Îşi aminti cum o ţinuse în braţe când era copil. Şi cum ea călărise un căluţ sălbatic mai bine decât ar fi făcut-o orice băiat, cu părul împletit fluturând.

O să încerce acum să o păzească ceva mai mult, să-i salveze fiecare minut preţios din viaţă. Viaţa lui proprie nu însemna nimic.

Încet, îşi ridică braţele şi trunchiul. Apoi se lăsă să cadă din nou.

— *Dumnezeu e mare.*

Dragostea dintre Şirin şi Saşa trebuia să se sfârşească, desigur.

Toată lumea ştie că asemenea pasiuni nu pot dura. Dragostea durează doar între cei dispuşi să facă şi compromisuri, să rezolve, să cedeze. Şirin ardea mult prea tare doar pentru a scânteia în noaptea nebună a intimităţii. Ea trăia într-o ţară aspră şi era uneori distructivă prin circumstanţe, deşi, de fapt, voia să facă bine. Dar dorinţa de a face bine este tot atât duşmanul dragostei, pe cât este timpul însuşi. Reuşita în dragoste poate înflori dintr-o mie de feluri de egoism, dar niciodată din voinţa de a face bine. Cel mai absurd lucru,

Şirin căuta un iubit care să poată lua locul lui Dumnezeu. Nu-şi dădea deloc seama de asta. Dar tocmai acele fiinţe umane care vibrează fizic, anihilează sexual, nutresc în ele dorinţa cea mai teribilă de a atinge revelaţia. Nu este o întâmplare că poezia religioasă a sfinţilor medievali gâfâie sub povara imaginilor atât de sexuale, încât încă le simţim chinul după atât de multe veacuri. Ce altă activitate umană poartă mireasma ameţitoare a lui Dumnezeu ca sexul?

Saşa este o figură minoră faţă de Şirin. El are ochi mai buni, dar nu şi acea mare pustietate a sufletului. Plin de frumuseţea lumii, el trece prin accese de autocompătimire, dar sigur că nu ai putea spune despre el că e obsedat de Dumnezeu. Pentru Şirin, sexul era o călătorie spre o destinaţie mistică. Pentru Saşa, sexul este extazul fizic pur, sporit de prilejul de a dramatiza. În cea mai bună formă, Saşa are doar destulă idee despre negrul infinit de dincolo de ultimul felinar, ca să poată intui deşertăciunea de a iubi o femeie ca Şirin. Nu conştient, desigur. Dar, ca şi cei mai mulţi bărbaţi, Saşa e un laş în ce priveşte femeile. Confruntat cu o situaţie dramatică, Saşa ar putea să înfrunte impulsiv gloanţele. Dar el nu o să fie niciodată destul de brav să iubească fără teamă o femeie cu deserturi mişcătoare prin inimă. Slăbiciunea lui în cazul acesta era regretabilă, pentru că, dacă ar fi fost doar puţin mai brav, ar fi putut-o face pe Şirin cu adevărat fericită. Or, el o făcea îndeajuns de fericită un timp în cămăruţa goală în care se derulau cele mai frumoase ore ale relaţiei lor. Dacă ar fi fost destul de brav ca să iubească fără teamă, fără rezerve, fără să-i pese de nimic şi de nimeni în afară de Şirin, el ar fi putut deveni Dumnezeul ei printre muritori.

Oricum, am să vă spun cum s-a destrămat în cele din

urmă relaţia lor. Este povestea a două fiinţe umane în fond bine intenţionate care s-au purtat cu asemenea vanitate şi stupiditate, încât cu greu suport să o aştern pe hârtie.

—Sângerez, spuse Şirin.

Saşa ridică privirea din moţăiala mulţumită de sine. Şirin şedea pe marginea patului, cercetându-se cu coapsele desfăcute.

El îi măsură spatele zvelt cu o şuviţă de păr, o coapsă şlefuită de dragoste.

—Iar? întrebă el, atingându-i agale şira spinării. Credeam că s-a terminat totul.

Ocupată cu sine, ea nu se întoarse să i se uite în faţă.

—Nu, de data asta e altceva. Mi s-a rupt ceva sau m-am tăiat sau aşa ceva. Mă doare.

El îi mângâie pielea aurie cu vârful degetelor. Făcuseră atâta dragoste. *Atâta.* El nu voia să-i provoace durere, dar nu se putea abţine să nu fie oarecum mulţumit că el o vătămase şi nu invers. Erau împreună la Riga de mai mult de o săptămână şi el era iritat până la sânge, dar putea continua, dacă era nevoie. Îşi împinseseră corpul mai mult decât îi si-lise cu adevărat carnea însăşi. Iar el se dovedise mai puternic. Era o uşurare. El se simţea minunat de istovit, aproape halucinând din cauza lipsei de odihnă adevărată. Şi se simţea mândru de sine.

—Pune-ţi o cremă. Face bine. Ai făcut doar prea mult amor.

Ea îşi strânse coapsele şi se aplecă peste torsul lui, prinzându-şi uşor umerii de suportul de lemn dintre marginea patului şi perete. Sânii îi străluceau palizi în profil, cu mici sfârcuri cafenii. Abdomenul era neted.

—Pur şi simplu, n-am vrut să mă opresc, zise ea. Am fost o proastă, cred. Trebuia să-ţi fi spus ceva mai dinainte.

—Te supără de mult?

—De câtva timp.

Saşa îi puse mâna pe burtă. Caldă. Parcă soarele s-ar fi odihnit pe ea.

—Ai mai făcut... spuse Saşa prudent, vreodată atâta dragoste? în timp aşa de scurt?

Cu egoul deşteptat, aştepta un răspuns.

Ea ridică din sprâncene, străduindu-se să-şi amintească. Nu-şi dădea deloc seama de sensul întrebării, prinsă pe neştiute de vocea lui practică, încrezătoare.

—Da, spuse ea sincer.

—Aşa de mult?

El se ridică puţin, retrăgându-şi mâna de pe carnea ei. Ea ridică din umeri.

—Nu. Nu, cred că nu. Oricum, nu aşa de intens. E aşa de minunat cu tine.

Dacă Saşa ar fi avut o fire matură sau rezonabilă, sau recunoscătoare, s-ar fi oprit la atât, acceptându-şi triumful. Dar el nu era aşa ceva.

Aşteptă un pic, admirându-i carnea şi fierbând de gelozie. Apoi reveni la interogatoriu.

—Sunt numai curios, spuse el nepăsător. Ţi-ai numărat vreodată amanţii?

Şirin se simţi afectată şi se strâmbă, parcă ar fi durut-o cu adevărat.

—Nu stau să număr, spuse ea. Nu înseamnă nimic. Te speli când termini şi cu asta basta. Imaginea îl răni, evocându-i o amintire neplăcută din ziua anterioară. Lăsase deschisă uşa băii, iar el venise de după colţ şi o

văzuse stând pe vine deasupra bideului şi spălându-se. Găsise asta surprinzător şi revoltător, dar ea părea să creadă că asta era cel mai firesc lucru de pe lume.

Deodată, Şirin zâmbi. Nu era un zâmbet prea larg, dar era frumos şi nevinovat. Îşi aşeză capul pe pieptul lui şi îşi trase picioarele pe patul îngust.

—Tu eşti primul, spuse ea, care a însemnat într-adevăr ceva. Ea îşi frecă faţa de părul care creştea deasupra inimii. Te iubesc foarte mult. Nici nu-mi vine să cred.

—N-ai mai fost îndrăgostită înainte?

Ea chibzui la întrebare cu mare seriozitate.

—Am crezut de câteva ori că m-am îndrăgostit, Dar mereu s-a dovedit că nu e nimic.

—De unde ştii, spuse încet Saşa, că de data asta nu se va dovedi că a fost tot nimic? Că nu o să te saturi de mine?

Îi simţea muşchii obrajilor mişcându-se pe pieptul lui. Ea îşi schimbă poziţia şi un sân îi strivi pieptul.

—Nu. De data asta e altfel.

—Dar ai avut o mulţime de amanţi.

Ea mişcă din umeri.

—Am făcut de foarte multe ori dragoste. Tu eşti însă primul meu iubit. Oftă încă naivă în faţa prostiei hotărâte a masculului. Nu ştiam nici măcar ce e sexul, chiar aşa. Vreau să zic sex cu dragoste. Totul a fost... doar gimnastică.

Lui i se strânse inima, închipuindu-şi-i pe nenumăraţii ceilalţi. Încolăcindu-se în timpul actului sexual. Închipuindu-şi că predecesorii lui s-ar fi putut să fie mai buni decât el într-o privinţă sau alta. Îl muşca de suflet.

—Aproximativ câţi au fost? înaintea mea. Câtva timp Şirin tăcu. Apoi întrebă sec:

—Adică sex complet? Vaginal? Sau cineva care....

—Cei care au fost în tine.

Îşi mişcă din nou umerii mici. Chiar că pentru ea nu avea importanţă. Apoi făcu o grimasă.

—Nouă sau zece? întrebă ea, de parcă el ar fi putut şti mai bine decât ea. De o mulţime de ori nici măcar nu au putut să ajungă până acolo. Înţelegi că ai ales greşit. E prost mirosul sau felul în care te ating. Nu ştiu. De foarte multe ori, pur şi simplu, m-am ridicat şi am plecat. Poate că au fost numai şapte sau opt.

—Sau poate mai mulţi? Numerele rostite îl înjunghiau.

—Chiar că ar trebui să mă gândesc la asta. Se ridică într-un cot, cu sânii mici jucându-i. Arăta nedumerită, începând să se alarmeze de nesinceritatea din glasul lui. De ce e aşa de important?

—Nu e, zise e! repede, minţind cum nu minţise niciodată înainte în viaţă. Îşi promisese că, dacă numărul de amanţi era mai mic de douăzeci, nu însemna ceva. Dar acum, chiar şi şapte sau opt păreau o posibilitate astronomică şi crudă. Nu putea suporta niciodată gândul că o împărţiseră atâția bărbaţi. Eram numai curios. Voiam numai să te înțeleg, să înţeleg cum ai devenit femeia pe care o iubesc.

O trase iar spre el, hotărât să o posede până când îi va provoca tot atâta durere câtă îi provocase lui sinceritatea ei.

—Saşa, te rog.

El răsuflă puternic şi o trase sub el cu grosolănie. Apoi o sărută şi îşi vârî genunchii între picioarele ei. Pe dinafară, era uscată, doar puţin încleiată cu propriile lui secreţii. Dar înăuntru era încă udă, atât de udă, că abia îl reţinea în ea. Ea protestă doar scoţând un zgomot uşor,

dar nu opuse rezistenţă fizică, numai că îşi întoarse fata ferindu-se de sărut.

—Mă doare, zise ea moale, ca şi cum ar fi fost doar o remarcă, renunţând la orice speranţă de a-l convinge să se oprească.

—După toate dăţile în care ţi-ai desfăcut picioarele, spuse Saşa cu o parodie de jovialitate, încă o dată nu schimbă cu nimic lucrurile.

Dar schimba lucrurile. Şirin nu putea înţelege ce se întâmpla. Saşa se împinse în ea cu o asprime exagerată, iar ea îşi simţi carnea sfâșiindu-se în mici șuvițe albe de durere. O ardea şi toate acestea o îndepărtau inimaginabil de valurile de extaz de care fuseseră în stare corpurile lor cu nici o oră înainte. Ea încercă să-şi mişte picioarele, ca să nu o doară prea mult. Dar nimic nu fu de folos. În fine, renunţă şi rămase nemişcată.

Saşa gemuse deasupra ei, transportat de poftă. Acum pasiunea lui fizică se opri brusc. Rămase în ea. Dar îşi ridică torsul, se îndepărtă de sânii ei şi i se uită de sus în ochi.

—Nu fac amor cu cadavre, zise el.

Ea fu uluită. Voia ca el să termine şi să doarmă. Trebuia să se gândească. Şi era rănită, iar rana se întindea repede dincolo de cea fizică. Se resemnase să-l lase să facă orice voia, sesizând diavolii din el. Dar nu-i putea oferi nimic mai mult.

—Poate că nu-ţi mai plac? spuse el. Poate că e timpul să treci la altă sculă?

Ea era cât pe ce să-i spună că îl iubeşte, cât pe ce să se roage. Dar, în ultima clipă, când vorbele lui se rostogoliră prin aer şi îi explodară în inimă, ea începu să devină foarte rece.

—Îmi provoci durere, spuse ea. Dă-te jos.

Şi el se dădu jos. Se aşeză rece la capătul patului, urmărind-o de parcă ea ar fi fost duşmanul lui de moarte.

Ea, pur şi simplu, nu înţelegea schimbarea din el. Îl iu-bea, încă. Îl iubea atât de mult, încât oricâtă cruzime sau stupiditate nu putea să distrugă întru totul dragostea aceasta. Îl iubea mult dincolo de putinţa de a-şi explica aceasta ei înseşi sau oricui altcuiva. Crezuse că erau două jumătăţi ale unui singur suflet.

—Poate, zise Saşa, cu buzele strânse, totul vine de la fratele meu.

—Cum?

—Fratele meu. Asta-i, nu-i așa?

Ea fu uluită.

—Ce tot vorbeşti acolo? Nu mi-ai spus niciodată că ai un frate.

—Nu mă minţi.

Era încă ameţită. Părea că în faţa ei şedea o persoană cu totul diferită. Că Saşa fusese posedat de un spirit, de un spirit rău, rău, cum se întâmplă în vechile poveşti. Ea îşi strânse corpul, pitindu-se în colţul cel mai îndepărtat al patului mic, apoi se acoperi cu un cearşaf.

Saşa nu îşi dădea seama, dar văzuse corpul gol al femeii pe care o iubea pentru ultima dată. În zilele ce aveau să vină, el avea să se chinuie amintindu-şi linia unui umăr întrezărită în haosul din timpul sexului sau felul în care abdomenul ei cobora spre încâlceala întunecată. Avea să ajungă să aibă multe regrete.

Era obosit, desigur. Epuizat până la punctul în care sexul se amesteca cu nervozitatea şi cu capacitatea tulburată. Până în punctul în care lumea devenea ireală, după ce începuseră să se ofilească, să amuţească, să pleznească pasiunile spectaculoase ale corpului.

Incapabil să-şi accepte fericirea tot atât de sigur cum nu era dispus să se oprească pentru a dormi suficient, simţea cum îi zvâcnesc mai puternic în inimă avertismentele fratelui. Şi chiar dacă toate acestea se dovedeau a fi fără noimă, un lucru îi părea clar: dacă îi fusese aşa de uşor să o posede pe Şirin, următorului bărbat îi putea fi, evident, la fel de uşor să o facă. Şi următorului. În orice caz, nu putea avea încredere în ea.

Faptul că o iubea cu o intensitate paralizantă multiplica puterea explozivă a amestecului.

— Plec, spuse Saşa.

Aşteptă un moment, dar când femeia mititică strânsă covrig în colţul patului nu răspunse, se ridică, cu mădularele istovite, cu sufletul ars din pricină că femeia nu se târâse spre el, implorându-l să-l înţeleagă, să o ierte şi să o iubească. Îşi întoarse chiloţii, şi-i trase, apoi îşi puse blugii. Se uită de sus la părul ei întunecat, la faţa imobilă întoarsă spre perete. Se simţea de parcă ea ar fi făcut ceva nespus de brutal ca să-l rănească.

Îşi vârî cămaşa în pantaloni şi îşi încheie cureaua cu o gaură mai strânsă decât de obicei. Îi venea să o scuipe, să o insulte mai departe. În acelaşi timp, voia să se dezbrace, să o ia în braţe şi să o mângâie. Dar ar fi fost de neconceput să se comporte cu atâta slăbiciune.

Dimineaţa, ştia din experienţa anterioară, totul o să fie cum trebuie. Mânia o să-i treacă. Într-adevăr, era important să se excludă totul din combinaţie. Se vor împăca. Între timp, ideea de a dormi singur, de a dormi cu adevărat, nu părea atât de proastă. Sigurul lucru pe care şi-l dorea era să nu trebuiască să meargă pe jos tot drumul până la hotel.

Îşi puse ghetele, apoi jacheta, privind cu coada ochiului dezordinea din cameră. Cărţile rămăseseră

neatinse din prima noapte.

Voia ca ea să facă un gest, să-i ofere o şansă. Se uită de sus la ea. Măcar de-ar fi plâns, ar fi fost o scuză suficientă să se apropie iar de ea, să schimbe cursul. Dar faţa ei rămase imobilă, cu ochii deschişi, fără lacrimi. Privea tapetul pătat.

Îşi strânse puţinele lucruri pe care le lăsase în baie, făcând zgomot ca ea să ştie că e serios.

Acum tânjea după o vorbă de-a ei. Mânia îi pierea deja. Şi îi părea rău pentru ce făcuse. Cu fiecare moment ce trecea, îi părea tot mai rău.

Plecă fără să-şi ia rămas-bun.

La început nu dormi bine. Se foi, chinuindu-se cu viziuni alternative ale lui Şirin, până când ochii îl durură surd şi pielea se acoperi cu un strat subţire, unsuros şi stătut de sudoare. Apoi, spre dimineaţă, se cufundă adânc în inconştient şi, în fine, căzu într-un somn de care avea nevoie de zile întregi. Se trezi chiar după-amiază, deranjat de intrarea fără jenă a unei femei de serviciu.

Aproape îl cuprinse panica. Nu putea să creadă cât de prost fusese. Îi era ruşine de el însuşi şi era mâhnit. Acum totul părea atât de limpede. Nu putea înţelege de ce se purtase, întru totul şi de neiertat, ca un ticălos. Şirin era totul. Iar Şirin era nevinovată. Numai că natura inocenţei ei era atât de diferită, încât cerea mai multă înţelegere decât putea el să aibă. Îi era rău fizic când se gândea la ce spusese şi făcuse.

Se spălă şi trecu în fugă prin foaierul transformat în muzeu unde totdeauna era amurg. Afară, pe stradă, razele soarelui îl şocară fizic. Aerul mai avea în el ceva de gheaţă, dar era evident altul acum, plin de viaţă, înviorător. Trecu în grabă pe lângă ceilalţi pietoni,

singurul lui scop în viaţă fiind acum împăcarea cu Şirin. Era duminică şi circulau puţine maşini. Dar când coti pe strada Lenin, văzu în faţa lui o mulţime viu colorată, care înconjura monumentul libertăţii, înălţat între războaie, în stilul nordic greoi, popular pe vremea aceea. Coloana se semeţea peste statuia încă îndepărtată a lui Lenin cu braţul întins spre hotelul lui Şirin.

Se adunaseră peste o mie de oameni, alţii se strângeau din centrul oraşului, prin parc, de pe străzile laterale. Ţineau în mâini pancarte şi stindarde pe care nu le putea citi încă, dar steagurile maro şi alb, şi costumele populare purtate de multe dintre femei aveau un mesaj limpede.

Un om cu chelie se adresa mulţimii cu ajutorul unui megafon ţinut în mână. Dispozitivul pârâia şi ţiuia, sabotând claritatea discursului. Dar cercul interior al mulţimii aplaudă, iar aplauzele se răspândiră spre cei care nu puteau să audă întru totul, care nu puteau decât să intuiască mesajul.

În orice altă zi, Saşa s-ar fi oprit să asculte, să muşte puţin din vis: libertate, independenţă, refacerea istoriei. Dar în spatele mulţimii, hotelul turn al lui Şirin domina orizontul, îşi ridică privirea pe lângă copacii cu primele pete de verdeaţă, sperând cumva să întrezărească fereastra, să o zărească uitându-se pe fereastră, aşteptându-l. Dar toate ferestrele arătau la fel.

Trei fete în costume populare îi aţinură calea, una dintre ele drăguţă, toate trei râzând şi mirosind a liliac. Trecu în goană printre ele şi un bărbat neras cu o sticlă de bere în mână.

În celălalt colţ, un pumn de oameni în uniformă şi berete negre urmăreau demonstraţia cu feţe mahmure.

Dar toate astea erau o altă poveste, un alt tablou.

Traversă alergând ultima stradă, vârându-şi mâna în buzunar după permisul de hotel. Dar nu era de fapt necesar. Portarul nu se afla la postul său, urmărea demonstraţia în compania unui chelner.

Saşa urcă treptele în fugă. La etajul întâi, cercetă iute coada din faţa restaurantului. Era doar un grup de turişti, poate bulgari. Nu era nici urmă de Şirin.

Urcă în fugă, poticnindu-se o dată. Treptele îi provocară dureri la picioare. Nu-şi dorea nimic pe lumea asta decât să o ţină iar pe Şirin în braţe şi să-i spună cu toată umilinţa că greşise şi că îi părea nespus de rău. Nu-şi ceruse niciodată serios scuze unei femei: aceasta era un fel de virginitate la el şi abia aştepta să o cedeze.

Merse pe coridor cu paşi mari şi grei. Dorea să fugă, dar nu voia să facă o scenă şi să atragă atenţia uneia dintre îngrijitoarele de etaj din preajmă. Trecu de camera în care auzea totdeauna tare televizorul, iar zgomotul era acum nespus de binevenit, un semn că totul putea să fie cum fusese înainte ca el să cadă în nesăbuinţă.

Bătu scurt, tare, în uşa lui Şirin. Spera ca să-i deschidă brusc şi să-i cadă în braţe. Dar răspunsul veni încet. Bătu din nou, greu, deliberat.

Uşa se deschise.

Un bărbat. Obez, în maiou, nebărbierit. Prima idee a lui Saşa fu că Şirin îşi luase în ciudă un amant degradant. Dar ochii omului arătau doar nedumeriţi, poate puţin speriaţi. Nu se simţea mirosul lui Şirin.

Bâlbâindu-se, Saşa se uită din nou la numărul de pe uşă.

Nici o greşeală.

—Scuze, zise. Scuzaţi. Coborî din nou în hol, simţindu-se de parcă un om puternic l-ar fi lovit tare în stomac. Apoi fugi, împiedicându-se pe trepte. Fără

noimă, sperase să o zărească pe Şirin la fiecare palier, prin mulţimea din foaier. Dar nu era nici urmă de ea, nici un miros, nimic din focul ei în aerul greu îmbibat de dezinfectant.

Stătu la coadă până când îi veni rândul să vorbească cu fata care lucra la biroul din faţă de la recepţie.

—Scuzaţi-mă. Trebuie să ştiu dacă o femeie pe numele Şirin Talala a plecat. Ea...

—Sunteţi de la poliţie? Ochii funcţionarei erau mici pietre cenuşii...

—Nu. Sunt...

—Nu dăm informaţii despre oaspeţii noştri decât cerute de poliţie.

—Vă rog. Am făcut o greşeală şi vreau să... Funcţionara murmură o obscenitate care era şocantă, auzită de pe buzele unei femei, apoi se uită dincolo de el, zâmbind exagerat şi salutându-l în engleză pe următorul om de la coadă.

Saşa ieşi în stradă şi se opri un moment în lumina puternică, îngheţată, încercând să-şi limpezească mintea respirând adânc. Mulţimea de pe strada Lenin cânta un vechi cântec popular leton şi un vehicul de miliţie gonea în josul străzii, urmat de un altul.

Rătăci înapoi spre vechiul oraş, amorţit şi incapabil să gândească. Apoi se trezi brusc.

Gara.

Câteva minute avu din nou speranţe, spunându-şi că, plecând în timp aşa de scurt, trebuie să fi luat un tren. O s-o găsească la gară, aşteptându-l să o ajungă din urmă.

Traversă oraşul în salturi, orb la toate în afară de o serie de instantanee ale lui Şirin care-i fulgerau prin minte. Dar ea nu-l aştepta la gară. Nu fu de nici un folos telefonul dat la aeroport. Ea plecase, cu o viteză magică,

parcă tot ce trebuise să facă fusese să îşi arunce lucrurile de gâtul unuia din caii aceia mici de desert.

Se aşeză lângă fluviu pe o banchetă, uimit de stupiditatea lui. Îşi adulmecă degetele, dar îşi spălase nesăbuit ultima urmă din ea. Un copil flutură din mână de pe puntea unei barje în timp ce mama lui atârna la uscat câteva haine. Apa maronie învolburată îi îndepărtă încet.

În cele din urmă, cu gura strânsă într-un rânjet scârbit, se ridică din nou, traversă iar piaţa pustie şi netedă, cu o sculptură a unor eroi falşi. Urină sub o boltă, apoi se desprinse net de vechiul oraş, traversă centura verde din nou, mărşăluind de-a lungul unui bulevard paralel pentru a evita îmbulzeala şi veselia demonstranţilor, urmând dâra de fum a unui autobuz, pe lângă miezul exterior al faţadelor în stil fin de siècle, pe lângă magazinele închise, cu vitrine doldora, în comparaţie cu magazinele goale, flămânde, ale Moscovei.

Trecu pe lângă perechi de tineri care împingeau cărucioare de copii în lumina paşnică a duminicii, pe lângă blocuri noi de locuinţe, deja descompuse, pe lângă ateliere tăcute şi peste un pod de cale ferată, prin zona pustie de fabrici, unde părea că nimic nu se modernizase de la avântul din ajunul Marelui Război — nimic decât afişele uriaşe în culori primare veştejite care strigau: Glorie, glorie, glorie lui Lenin, care îl binecuvântaseră pe omul sovietic cu noi orizonturi şi un nou pământ. *Glorie, glorie, glorie!*

Dincolo de canalele de scurgere otrăvite şi cocioabele acoperite de funingine, lumea devenea brusc verde. Primăvara era aici mult mai coaptă, iar primele frunze pline acopereau vârfurile crengilor unde soarele

se aşezase să trândăvească. Se auzea ciripit de păsări şi fâşâitul întâmplător al vreunui automobil.

Îşi aminti drumul, deşi în vizitele precedente, cu ani în urmă, venise cu taxiul sau autobuzul. Derivaţia nemarcată spre drumul de prundiş străjuit cu stâlpi înclinaţi nu se schimbase. Pe un câmp stăteau doi cerbi tineri, parcă din amintiri, parcă şi ei ar fi fost dintotdeauna acolo. Şi el îşi aminti gardul cu vopsea cenuşie care se cojea de pe metal şi felul în care terenul se înălţa încet pentru a dezvălui gruparea deasă de monumente cu fotografii decolorate ale celor morţi prinse în coroanele de marmură. Erau nume şi date, date şi nume. Ochii surprindeau flori proaspete, în timp ce pe un alt mormânt zăceau doar nişte rămăşiţe ofilite. Îşi aminti poteca, de parcă avea o hartă însemnată cu fierul înroşit în carne.

Totuşi, îl mai aştepta o surpriză. Spaţiul din jurul mormântului bunicii era perfect întreţinut, spre deosebire de multe dintre celelalte morminte, năpădite de iarbă, lăsate în paragină. Părea că îl îngrijise în mod regulat cineva. Nu înţelegea asta după atât de mulţi ani. Dar mintea lui era preocupată de ceva mai puternic şi consideră în treacăt că poate vreun admirator al bătrânei femei mai trăia, că ea avusese parte de o dragoste de care el nu ştiuse nimic. Toată lumea avea taine.

Era plăcut să şadă pe balustrada joasă din jurul mormântului învecinat şi să-şi lase transpiraţia să se usuce la soare. Îi făcea plăcere că cineva îşi mai aducea aminte de bătrâna femeie. Locul ei de odihnă era o grădină în miniatură, care aştepta doar ceva mai multă căldură şi apă ca să poată bucura ochii cu culoare.

Plângea deja de mult timp când îşi dădu seama de asta. Carnea, atât de curând însemnând totul, era acum

o chestiune minoră. Îi vorbi bunicii fără cuvinte, emoţia crudă pătrunzându-i în carne, în ton cu aerul, prundişul şi iarba, pământul încă rece. În tăcere, mărturisi că stricase absolut totul.

Bătrâna femeie se străduise atât de mult. Dar nu fusese de nici un folos. Îşi cuprinse faţa în mâini. În fundal, câteva familii îşi exprimau respectul pentru morţii lor. Se ţineau la distanţă de Saşa, de parcă ştiau mai bine decât dacă veneau prea aproape. Decise că o să încerce din nou la hotel, când avea să se întoarcă în oraș, chiar dacă nu avea să fie de nici un folos. Omul avea doar nevoie de ceva de care să-şi agaţe speranţele, ceva în care să creadă.

În ce crezuse el vreodată?

În cele din urmă, vorbi cu glas tare marmurei din faţă:

—Ce-o să fac?

Apoi se ridică şi se îndepărtă. Fără chiar să se gândească la asta, începu să facă lunga călătorie de întoarcere în oraş.

O nouă zonă a cimitirului se deschise de-a lungul drumului de acces şi un om cu bluza bleumarin de muncitor lovea pământul cu târnăcopul. Saşa se opri la câţiva metri distanţă, urmărind munca acestuia până când omul se opri şi îi întoarse privirea.

—Dumneata eşti îngrijitorul?

Omul îl măsură cu privirea. Apoi se şterse pe frunte cu mâneca bluzei.

—Unul dintre ei.

—Poate mă poţi ajuta?

Omul nu răspunse. Avea faţa lată, nici prietenoasă nici ostilă. Nu se răsese de câteva zile.

—E vorba de bunica mea, Peksnis. Charlotte Peksnis.

E îngropată mai încolo. Saşa arătă înspre şirurile de pietre.

Îngrijitorul încuviinţă încet sub greutatea cerului.

—Mormântul ei e îngrijit, continuă Saşa. S-a ocupat cineva de el.

Omul mişcă din nou din cap: da.

—Poţi să-mi spui cine a avut grijă de el? Aş vrea să-i mulţumesc.

Îngrijitorul zâmbi uşor, apoi puţin mai larg. Avea lipsă jumătate din dinţii din faţă.

—Mulţumeşte-mi mie, atunci. Este în grija mea. Saşa făcu o figură care i se păru omului comică şi râse.

—Nu pe gratis. Nimic nu e gratis cât timp te afli aici pe pământ. Sunt plătit pentru asta.

—Cine te plăteşte? se păru deodată foarte important să ştie cine o iubise mai mult pe bătrână decât reuşise el vreodată s-o iubească.

Îngrijitorul se gândi o clipă.

—Păi, ar trebui, de fapt, să mă uit în acte. E pe acolo pe undeva. Rânji, negru şi galben. Nu-mi amintesc de nume atât de bine decât dacă este vorba de un mort. Oricum, banii vin totdeauna la timp. Cu poşta. L-am întâlnit pe om o singură dată.

—Poţi să-mi spui măcar cum arăta? Vreun amănunt? Omul ridică din umeri, apoi se sprijini în coada târnăcopului, cântărindu-l pe vizitator.

—Cam de statura dumitale. Cu un început de chelie. Ceva mai bătrân decât dumneata. Tuşi şi scuipă pe jos. Ştiţi cum e. Toți ofiţerii arată la fel. Tot ce vă pot spune e că era de la KGB.

Luni dimineaţa Saşa sosi punctual la clubul ofiţerilor şi îl găsi pe ofiţerul de stat major aşteptându-l.

—Generalul Kondratov vă transmite salutările sale. S-a uitat la schițele dumneavoastră ieri şi a fost încântat.

—Splendid, spuse Saşa. Răspunsul era automat, oficial, nestăpânit.

—El a dorit numai să vă transmit speranţa, că proiectul va fi terminat la timp pentru festivităţile de întâi Mai. O să fie o masă cu tot dichisul. Şi dacă nu vedeţi o problemă...

—Abia aştept să-l termin.

—Bine. Foarte bine. Generalul o să fie mulţumit. Si, bineînţeles, dacă aveţi nevoie de ceva...

—Nu.

—Bine. Foarte bine. Ofiţerul îşi deschise gura, formând un mic oval, în semn că aproape uitase un lucru minor. A, da. Generalul a adus totuşi o mică critică. În panoul al treilea. Germanii arată, poate, puţin prea eroici. Poate reuşiţi să faceţi ceva? Şi generalul ar mai vrea câteva tancuri în fundal. El şi-a început cariera ca ofiţer de tancuri, ştiţi.

Saşa zâmbi. Din mormânt.

—Uşor de făcut.

Ofiţerul se lumină. Era clar că se temea de o discuţie greu de stăpânit cu un artist năbădăios. Dar acest artist nu avea nimic năbădăios în el.

—Bine. Foarte bine. Generalul o să fie foarte mulţumit. Şi pot să-i spun precis că veţi termina munca până la întâi Mai?

—O să fiu plecat cu mult înainte.

—*Foarte* bine.

După plecarea ofiţerului, Saşa bău o ceaşcă de ceai cu femeile de la bucătărie, apoi urcă scările spre lumea lui de culori şi terebentină. Îşi pierdu vremea cu materialele, luând în mână unul după altul mânerele

lungi, lustruite, ale penelurilor, spunându-le adio. Apoi se dădu în spate cât îi permitea coridorul lung, aruncând o ultimă privire la lucrare.

Generalul avea dreptate. Germanii arătau mult prea eroici. Iar în fundal mai trebuia câteva tancuri. Cu mici stele roşii. Mai multe tancuri. Şi mai multe tancuri. Şi mai multe tancuri.

Clădirea în care era încartiruit clubul ofiţerilor fusese înălţată cu mult înainte de sosirea sovieticilor. Poate că pe vremuri fusese clubul ofiţerilor ţarişti. Nu avea de fapt importanţă. Tot ce avea importanţă era calitatea construcţiei. Uşile erau mari şi grele şi se potriveau perfect în cadrele lor. Uşa camerei mari în care îşi ţinea materialele era perfectă, deschizându-se de la dreapta la stânga. O deschise larg. Apoi îşi potrivi degetele de la mâna dreaptă peste buza cadrului, chiar deasupra broaştei, desfăcându-le. Cu mâna stângă apucă tare uşa, parcă temându-se să nu piardă controlul, parcă avea o viaţă periculoasă proprie. Transpiră şi simţi că-l lasă măruntaiele. Dar se hotărâse.

Respiră adânc, închise ochii şi îşi trânti uşa peste degete cu toată puterea.

Capitolul 18.

ŞIRIN MERGEA ÎN ÎNTUNERIC. LUMINA şi căldura staţiei de metrou se retrăgeau pe măsură ce tocurile ei păcăneau pe beton.

Şomoioage de ceaţă îngroşau intervalele de umbră

dintre felinare, umezindu-i faţa ca atingerea unor mâini reci şi ude. La capătul străzii, masa ţepoasă a universităţii se ridică neagră pe fondul strălucirii difuze de noapte a Moscovei. Dormitoarele se ascundeau în spatele arcadelor de copaci jilavi, iar luminile lor pluteau în ceaţă, ca şi cum clădirile erau vii şi pândeau, pregătindu-se să facă o mişcare. Dar nimic nu se mişca de fapt, în afară de Şirin şi o maşină rătăcită pe bulevard, iar umiditatea din atmosferă amuţea sunetele marelui oraş de peste râu.

Şirin îşi schimbă geamantanul dintr-o mână într-alta, obosită, simţindu-se foarte singură.

În tren adormise şi visase că îi era rău în măruntaie, un rău cuibărit adânc care o devora ca un animal răbdător. Îi muşca pântecele şi inima. Murea. Totuşi, se ocupa de treburile de fiecare zi ale vieţii şi nimeni nu observa. Chiar când dinţii mici şi ascuţiţi ai bolii o muşcau brusc, schimonosind-o de durere, bărbaţii şi femeile care treceau pe lângă ea nu o luau deloc în seamă. Se trezi cu mâna unui bărbat între două vârste pe coapsa ei.

Nu putea înţelege ce se întâmplase cu Saşa. Se simţea îngreţoşată şi trădată. O clipă îşi spuse cinic că ceea ce căpătase era răspunsul cuvenit pentru idioţenia de a-şi fi permis să iubească, apoi, o clipă mai târziu, simţi că nu avea nici un viitor fără acea dragoste. Ştia că se sfârşise. Nu avea să se mai întoarcă niciodată la el, să mai împartă patul cu trupul lui puternic, zvelt. El distrusese posibilitatea de a fi împreună şi lucrul acesta nu mai putea fi schimbat. Dar Saşa îi păruse ca visul vieţii ei întrupat în carne.

La sfârșit, reieşi că ea fusese într-atâta extaziată de carne, încât îşi făcuse din el un vis. Niciodată iar.

Niciodată. Nu exista marea iubire. Totul a fost o iluzie, un miraj creat de căldura corpului. Iubirea era o minciună.

Dădu colţul şi urmă şirul formidabil de clădiri. Erau ca nişte fortăreţe. Dar nu erau fortăreţe toate clădirile? înăuntrul cărora oamenii îşi baricadau viața? închisori în care oamenii intrau cu nerăbdare? Trebuie că era mai bine, gândi ea, când locuiam în corturi, când nu aveai de ales decât să simţi arşiţa şi frigul, şi vânturile deşertului trecând de-a dreptul prin lână şi pâslă, când nu puteai să te ascunzi de ceea ce erai în fond: o fiinţă slabă, necunoscătoare. Femeile bătrâne aveau dreptate. Lumea era bântuită de vrăjitoare şi spirite. Şi toate erau rele.

Un râs sacadat răsună de la o fereastră, ca zgomotul zarurilor ce cad pe o scândură. Noaptea jilavă îi pătrundea în piele. Voia să se ghemuiască în pat, să se uite în întuneric la perete, să nu mai trebuiască să-şi facă griji de felul în care se uita lumea. Fusese foarte furioasă. Furioasă. Dar focul acesta îi pierise în timp ce trenul îi pulsa sub şezut. În cea mai mare parte rămăsese mâhnirea, tristeţea de nemăsurat rămasă după ce cea mai mare speranţă din lume se pierduse în nimic. Nu era slabă. Dar ştia că o să plângă. Mai trebuia încă multe lacrimi pentru a spăla din ea ultima urmă din Saşa.

Chestiunea nu era că bărbaţii erau aşa de mârșavi. Partea cea mai proastă era că erau absurd de mârșavi. Ei nu puteau nici măcar să facă răul şi ofensa cum trebuie. Şi singurul lucru care-l puteai face, când erai destul de proastă ca să-l iubeşti un timp pe unul dintre ei, era să-l elimini din organism cu lacrimile tale în acelaşi fel în care te aşezai pe vine şi eliminai ultima urmă din el dintre picioarele tale.

Becul următor se stricase şi era atât de întuneric, încât abia se vedea în faţă linia trotuarului. Fiecare pas

răsuna în golul mare, de parcă scoarţa pământului ar fi fost o coajă goală de ou. Din copaci atârna ceaţa de bumbac murdar. Trecu iar geamantanul dintr-o mână într-alta, îndoindu-şi degetele tăiate de mâner.

Braţul îi fu prins din spate de o mână. Ea lăsă să-i cadă geamantanul chiar când o altă mână, mai mare, mai puternică, o înşfacă din cealaltă parte.

Se răsuci cât putu, vrând să-i privească în faţă pe atacatori, să se lupte. Şi zări nişte ochi migdalaţi strălucitori.

—Tatăl tău, îi şopti o voce în limba ei maternă, te caută.

Simţi un val de uşurare. Tatăl ei. Da, o fi fost îngrijorat. Niciodată înainte nu dispăruse pe o perioadă de timp aşa de îndelungată. Şi ea ştia că lui îi venea greu să închidă ochii. Dar nu avusese ce face, nu avusese niciodată ce face.

Răsuflă, umplând golul din ea cu aer rece, umed. Tatăl ei voia să o vadă. Era în regulă. Totuşi... unui loc negru şi adânc din suflet aproape că îi părea rău că aceste mâini ciudate nu aveau să o pedepsească.

Unul din noii ei însoţitori îi dădu drumul braţului şi întinse mâna îndatoritor după geamantan. Câteva secunde mai târziu, celălalt bărbat slăbi şi el strânsoarea. Avea să fie bine.

Dar era şi ceva rău. În trecut, asemenea oameni nu ar fi îndrăznit să pună mâna pe ea.

—Pleci la Istanbul, îi spuse tatăl.

Fu şocată. Nu-i spusese o vorbă de bun venit. Nu o îmbrăţişase ca s-o ducă înapoi în vremea splendidei ignorante a copilăriei. Tatăl ei nu fusese atât de tăios cu ea de multă vreme.

—Dar... de ce?

—Nu trebuie să ştii de ce. Vocea lui semnala o nerăbdare nemăsurată. E timpul să faci ce-ţi spune tatăl tău. Fără să întrebi.

Erau singuri în camera principală a apartamentului, unde covoarele de pe podea şi tapiseriile de pe pereţi estompau vocile. Aerul era stătut, de parcă zile întregi perdelele nu fuse-seră trase şi ferestrele nu fuseseră deschise.

—Istanbul?

Era surprinsă, dar nu avea nimic împotriva unei asemenea călătorii. Era un moment bun să plece. Să plece departe. Să-şi şteargă amintirile cu depărtarea. Ea nu fusese niciodată într-o ţară dincolo de graniţele socialiste. Ca pionieră, mersese într-un schimb de delegaţii în Republica Democrată Germană. Mai fusese într-o călătorie turistică şi pentru cumpărături la Praga. Dar Turcia putea fi interesantă.

Dacă Saşa era în drum spre Moscova? Dacă se putea drege totul? Nu va putea să o urmeze în străinătate.

Nu. Se terminase. Totul era distrus. Să facă acum un compromis ar fi nedemn, jalnic. Tot ce simţise — ceea ce îşi închipuise că simte — fusese stricat fără putinţă de îndreptare.

—E o călătorie specială, spuse tatăl ei, cu voce mai blândă. O să-ţi facă foarte bine. Oficial, vei fi membru al delegaţiei de stat care negociază un acord maritim. Vei fi interpretă.

—Dar nu vorbesc turca. Uzbeca este apropiată, dar nu identică.

—N-are importanţă. E o formalitate. Se va face apel la tine... În împrejurări extreme. Vorbeşti engleza. Şi franceza.

— Dar ce-am să fac?

Tatăl ei îşi deschise mâinile. Era un gest scurt, nervos. Şirin se întrebă ce se întâmplă oare?

— Distrează-te, spuse tatăl ei fără cea mai mică urmă de zâmbet. Arăta foarte obosit. Mai bătrân. Sunt foarte multe lucruri de văzut la Istanbul. Va fi educativ pentru tine. Scoase un plic gros din buzunarul interior al hainei. S-a prevăzut totul. O să ai chiar propria ta cameră. Poftim, ia asta.

Erau bani. Dolari. O mulţime de dolari.

— E şi o adresă. Şi un nume. Dar iei legătura numai dacă... dacă ceva pare că nu e cum trebuie. Dacă ai ceva necazuri, în timp ce vorbea, tatăl ei se uita într-o parte. Apoi, brusc, se întoarse şi i se uită adânc în ochi, parcă ar fi căutat ceva. E şi o carte de credit. Pentru un magazin din Bazarul Mare. Unde poţi vinde asta.

Scoase un colan cu filigran de aur sofisticat, într-un vârtej de diamante şi smaralde. Era bijuteria cea mai extravagantă pe care o văzuse vreodată Şirin în afara unui muzeu.

— Poart-o. Vei fi tratată la vamă în calitate de diplomat. Nu vor fi dificultăţi. Tatăl ei îi puse bijuteria peste claviculă şi apoi o închise în spate. Poart-o sub un pulover. Să n-o vadă nimeni.

Degetele îi şovăiră pe gâtul ei. Tremurând. Şirin simţi o explozie de panică.

— *Tată? Ce s-a întâmplat?*

În loc să-i răspundă, bătrânul o strânse la piept El mirosea a transpiraţie clocită şi parfum ieftin. Ea închise ochii şi-şi strânse braţele în jurul lui, dorind mai mult decât orice pe lume să fie din nou şi pentru totdeauna copil.

O ţinea foarte strâns în braţe. Fără să rostească un

cuvânt. Acum ea ştia că se întâmplase ceva îngrozitor.

Îmbrăţişarea ţinu mult timp. Şirin îl strânse până când o durură braţele.

Instinctiv, avu sentimentul că problema cu Saşa se micşorase în importanţă relativă, că în lume existau pericole mult mai mari decât o idilă sfărâmată.

— Când plec? întrebă ea, cu faţa încă apăsată în umărul tatălui.

— Mâine.

— Aşa curând?

— Dimineaţa. Hârtiile sunt toate pregătite.

— *Ce e?* Spune-mi, te rog.

— Nimic. Vreau numai să vezi Istanbulul.

Știa că e o minciună. Şi știa că şi el știa. Dar acum conta numai cuvântul rostit, nu adevărul.

— Te rog, spune-mi ce s-a întâmplat.

Pe neaşteptate, ea simţi cum îi loveşte fruntea o mică picătură de umezeală. Tatăl ei o îmbrăţişa mai strâns.

— Ce-ar putea fi rău? Când un om are o asemenea fiică?

— Sunt o fiică rea. Ea plângea acum.

El îşi ridică braţele în aşa fel, încât îi zdrobi gura de stofa hainei, făcând-o să tacă.

— Dumnezeu are raţiunile lui.

— Am fost aşa de rea.

— Tu erai menită să fii fiul meu. Viaţa ne-a jucat o festă amândurora.

Niciodată nu vorbiseră aşa. Şirin avu sentimentul că nu aveau să-şi mai vorbească vreodată așa. Un bărbat din neamul ei nu vorbea în felul acesta cu o asemenea fiică. Singurele posibilităţi erau să o bată şi s-o închidă sau să-i închidă ochii.

—Îmi pare rău, spuse ea.

—O femeie nu trebuie niciodată să fie blestemată cu o inimă de leu.

O clipă tăcură. Şirin gândi că, numai dacă ar fi fost adevărat, dacă ar fi avut o inimă de leu, ea nu ar fi simţit atât de multă durere.

—Mama o să-şi facă griji, zise ea în sfârşit, gândind cu glas tare. Ea mereu îşi face griji.

Tatăl ei o strânse mai mult.

—O să-i explic totul. Şi surorilor şi fratelui tău.

—Va trebui să aduc daruri frumoase pentru toţi.

—Da.

—Vor fi geloşi.

—Toţi sunt întotdeauna geloşi pe Şirin a mea.

—Va trebui să le telefonez să le spun rămas-bun. Tatăl ei tresări.

—E prea târziu. Dorm cu toţii.

—O să-i sun mâine dimineaţă.

—N-o să fie timp.

Amândoi stăteau aplecaţi unul spre altul, sprijinindu-se, nerostind o vorbă. Şirin simţi că universul se mişca în jurul ei. Era ceva nespus de greu, de înspăimântător.

—S-a întâmplat ceva îngrozitor, spuse ea dintr-o dată. Nu era chiar o întrebare. Lumea era un loc în care în cele din urmă se întâmplau numai lucruri groaznice. Unde nu se putea găsi iubire sau încredere. Unde toţi minţeau. Nu-i aşa? Tatăl ei gemu şi faţa i se umplu, ca prin minune, de lacrimi, ca şi cum picăturile ar ti căzut din cer. El îi dădu drumul, se trase înapoi, apoi se aşeză pe maldărul de covoare. Arăta înspăimântător de bătrân.

—Sunt un prost, un prost, spuse el. Am avut încredere în slavi.

—Pur şi simplu, nu am încredere în uzbeci, îi spuse Leskov generalului Kerbitski. Măsură cu paşii dreptunghiul biroului. Cred că încearcă să ne manipuleze.

Generalul îşi scoase trabucul din gură şi-şi şterse scrumul de pe pieptul uniformei. Se îngraşă. Leskov ştia că bătrânul mânca prea mult când era nervos. Acum, când Kerbitski se aşeza, tunica îl strângea la nasturi.

—Cum? în ce scop?

Leskov îşi încleşta mâinile în spate.

—Tocmai asta e, la naiba. Nu ştiu. Clătină din cap, ca un cal sâcâit, apoi îşi plecă iar bărbia. Nu văd capătul. Dar nu mă pot hotărî nicicum să am încredere în ei ca sursă de informaţii.

Kerbitski înălţă o sprinceană, apoi o lăsă în jos.

—Păi, un bun cekist nu are niciodată încredere în nimeni.

Leskov se întoarse la birou, cât pe ce să-l lovească cu piciorul. Fumul ţigării de foi a generalului era mai gros decât ceaţa care se aşezase deasupra Moscovei.

—Un central-asiatic niciodată nu-ţi dă nimic pe gratis. Totdeauna e un troc de vreun fel. Totdeauna are un scop.

—Descrii lumea în ansamblu, Pavel Ivanovici. Kerbitski îşi centră trabucul între buze şi trase fumul cu un uşor sforăit.

—La început mi s-a părut că cineva voia să-l înlăture pe Talala. Îl voia mort. Eram absolut convins că am răspunsul. Şi acum...

—Şi acum, îl întrerupse Kerbitski, ni se tot dau avertismente ca să-i salvăm viaţa. În numele stopării activităţii criminale.

—Da, spuse Leskov, al cărui genunchi aproape lovi

un scaun gol. Da, exact. Doar că nu cred că s-a schimbat ceva. Piesele sunt aceleaşi ca mai înainte. Numai că nu le pot îmbina.

Kerbitski chicoti. Lăsă să-i cadă restul trabucului pe co-vor şi îl zdrobi cu călcâiul.

—Poate, zise el, te pot scoate puţin la liman.

Leskov se opri şi se uită la bătrânul gras. Ochii lui Kerbitski erau vii, plini de umor.

—Vă rog, tovarăşe general. Primesc orice ajutor mi se poate da.

—Am câteva ştiri. Din canale separate. Cred că te pot interesa. Ştiu că te-a ros faptul că Talala are protectori sus-puşi. La Taşkent. Chiar şi aici la Moscova. Şi ştiu că nu ţi-ar face mai mare plăcere decât să-l vezi după gratii.

—Mai mult decât orice altceva pe lumea asta. Generalul se mişcă, încercând să facă mai mult loc grăsimii

În uniformă.

—Ei bine, ţi se poate îndeplini dorinţa. Se vede că prietenul nostru a făcut să se simtă foarte nenorocite acele persoane puternice. Acum e un vânat uşor.

Leskov îşi descleștă mâinile.

—Straşnic. Asta-i...

—Cu o singură condiţie. Tot mai trebuie să-l prinzi cu ceva asupra faptului, cu ceva bătător la ochi de ilegal. Trebuie să-l facem să se prindă, să-l băgăm în puşcărie şi să-l ţinem acolo. Cu toată forţa legii.

—Cu toată forţa legii, repetă Leskov. Mintea începea să îi lucreze foarte repede.

—Evident, este foarte important ca Talala să nu îşi dea seama că e vândut de proprii lui protectori. Noi îl înşfăcăm şi ei o să facă tot ce le stă în putinţă să arate că

vor să-l protejeze, să-l ajute. Dar n-or să vrea de fapt să-l scoată. O să fie puţin teatru. Trebuie să avem un dosar blindat, totuşi. Ceva ce putem da ziarelor, ca să nu poată fi muşamalizat. Aşa cum am plănuit deja.

—Ei nu vor ca el să vorbească, spuse Leskov. Nu vor ca el să înceapă să spună poveşti şi să înşire nume.

Kerbitski ridică din umeri.

—Un caz o dată. După cum îmi închipui, protectorii lui au o mulţime de alţi gealaţi sub aripile lor şi nu vor să-şi piardă credibilitatea. KGB-ul va trebui să-şi ia pe umeri toată murdăria. Zâmbi. Dar suntem obișnuiți cu asta.

Leskov reîncepu să măsoare camera. Dar acum mergea mai încet.

—Am devenit uimitor de cinici, tovarăşe general.

—E treaba noastră să fim cinici.

—Dar... nu vă deranjează? Că trăim într-un sistem în care poate prospera un om ca Talala? Până când peştii mai mari decid să-l arunce afară din iaz?

—Bănuiesc că oameni ca Talala au prosperat totdeauna, în orice sistem. Şi bănuiesc că totdeauna sfârșesc cam așa. A devenit, pur şi simplu, prea incomod. Pentru toţi.

—Nu pot crede aşa ceva. Nu pot crede că nu există un fel mai bun de viață.

Generalul înălţă o sprânceană.

—Fii atent, prietene. Astea sunt încă vorbe periculoase pentru un ofițer de KGB. Oricât s-ar fi schimbat lucrurile.

Leskov se gândea şi nu luă de fapt seama la seriozitatea din glasul generalului.

—Trebuie să vă spun, tovarăşe general... Aproape că mi-a părut rău pentru Talala. Când am auzit de nenorocirea cu familia lui. O, e un monstru, e drept. Dar

a avut totdeauna grijă de familie. Şi ştiţi cât de importantă este familia pentru un asiatic.

—Mândria, spuse Kerbitski. A comis păcatul mândriei. Fie ca noi să fim cruţaţi de aşa ceva.

Fumul de calitate inferioară îi arse nările lui Leskov.

—Totdeauna am încercat să văd lumea cu ochii adversarului. Acum văd cum se prăbuşeşte lumea lui Talala în jurul lui.

—Şi pe merit.

Leskov îşi trecu o mână prin părul rărit.

—Aşa deci, a devenit, pur şi simplu, prea incomod? Şi doar atât? Nu credeţi că ne manevrează ca pe nişte proşti, tovarăşe general?

Kerbitski ridică din umeri, mişcându-şi stofa strânsă de pe umeri.

—Mi se pare destul de clar. Vor să-l elimine ca să nu le mai creeze alte necazuri.

—Deci, KGB-ul „are voie” să-l înlăture.

—Slavă Domnului, în fine.

—Dar de ce nu-l şi omoară? De ce să-i omoare familia şi să nu-l omoare pe el? Ceva miroase în toată treaba asta.

—Poate că a fost o răzbunare. De un gen rafinat. Sunt oameni cruzi. Şi mi-ai spus-o tu însuţi că nu crezi c-au făcut-o ucrainenii.

—Nici vorbă, spuse Leskov, sunt sigur măcar de lucrul ăsta.

—Dar Talala vrea sânge?

—Talala vrea sânge. Este singura cale.

—Deci... dacă nu a făcut-o concurenţa... Înseamnă că au făcut-o chiar oamenii lui. O răzbunare, cum spuneam. Metoda verticală.

—Ei bine, spuse Leskov, sunt convins că au fost

central-asiaticii, dar asta mai lasă o mulţime de posibilităţi, o mulţime de facţiuni. Şi nu-i uitaţi pe fundamentalişti, Frăţia Sufită? Ei ne-au dat informaţia. Apoi sursa a amuţit. Omul meu din Taşkent nu poate veni nici măcar cu un indiciu, începu să se plimbe din nou. Sunt absolut convins că cineva încearcă să ne manipuleze. Şi n-am să-l las pe vreunul din ticăloşii ăştia să-şi bată joc de noi.

Generalul strâmbă din gură, devenind puţin nerăbdător.

—Cred numai că vor să-l îndepărteze pe Talala. Asta-i tot. Aşa s-a transmis din om în om.

—Atunci de ce să nu-l omoare? Nu şovăie, desigur, din scrupule morale.

Generalul căută în buzunarul exterior tabachera cu trabucuri, în vremurile vechi, când uniforma încă îi venea cum trebuie, îşi purta viciile într-un buzunar interior.

—Totdeauna mi-aţi spus cât pot fi de-ai dracului, Pavel Ivanovici. Acum bănuiesc că urmăresc un fel special de răzbunare. Întâi îi omoară familia. Apoi ne ajută să-l înlăturăm, ca el să poată trăi şi reflecta asupra sorţii. Cruzimea orientală şi celelalte de felul ăsta.

Leskov clătină din cap încăpățânat, oprindu-se brusc din mers.

—Tot mai cred că suntem manipulaţi.

—Nu vrei să-l bagi în puşcărie?

—Sigur că vreau. Visez la asta de ani de zile. Generalul roase din cilindrul lung de tutun, apoi aprinse un chibrit. Pufăi din trabuc ca să ardă bine.

—Atunci nu-ţi pierde minţile. Toate la timpul lor. O să-l închidem pe ticălosul ăsta. Apoi o să vedem.

Leskov îşi trecu iar mâna peste începutul de chelie. Car-nea dezvelită din ceafă era umedă de transpiraţie.

—Aveţi dreptate. Ştiu. Numai că mă roade. Nu vreau să arătăm ca nişte proşti.

—Tu personal ai ceva împotriva ideii că te controlează o forţă mai mare?

—Da.

—Ei bine, asta te face un om foarte vanitos. Şi un ateu înnăscut. În treacăt fie vorba. Generalul împunse aerul cu trabucul. Într-un fel sau altul, toţi suntem controlaţi. Părinţii, guvernul, un şef, o nevastă. Zâmbi. Şi apoi... dacă se dovedeşte totuşi că există un Dumnezeu... Îşi rearanjă stofa în spate. Talala ne este servit pe tavă. Şi eu sunt întru totul de acord să-l primim cât mai recunoscători cu putinţă.

Leskov se opri şi se sprijini de marginea biroului.

—Bănuiesc că aveţi dreptate.

Kerbitski încuviinţă din cap şi mai trase un fum.

—Garantezi că o să-l ataci când încearcă să rezolve treaba cu ucrainenii?

—Foarte probabil, răspunse Leskov. Doar dacă nu ne dă un prilej bun înainte de asta.

—Nu uita: îl vrem viu.

—Sau cineva îl vrea viu. Chiar dacă asta înseamnă să ne deşerte sacul. Ca şi cum asta n-ar fi un risc.

—Asiaticii nu vorbesc niciodată.

Leskov se uită la picioarele generalului. Kerbitski şedea mereu în acelaşi loc şi covorul vechi era punctat cu urme de arsură de culoarea ruginii.

—Oricum, zise Leskov, eu îl vreau viu. Vreau să vadă că există într-adevăr legi şi că sunt valabile pentru el ca şi pentru aproapele lui.

Kerbitski îşi ridică privirea spre el.

—În orice caz, spuse generalul, să fie viu.

Leskov încuviinţă din cap. Densitatea fumului din

cameră făcea respiraţia dificilă. Îşi dorea ca generalul să plece. Nu în ultimul rând, pentru că o parte din gânduri aveau să se refere la Kerbitski însuşi.

Cum fusese transmisă dispensa de a pune mâna pe Talala? De la Akanaiev sau chiar de la Karimov însuşi? Sau de la vreun alt criminal de sub aripa partidului din Uzbekistan? Sau venise binecuvântarea de la cineva cu pielea net mai palidă de aici, de la Moscova? Cum se potriveau toate împreună?

Avea nevoie de timp de gândire. Nu credea că Kerbitski ar fi fost în fond corupt, fireşte. Nimic dincolo de foamea de rutină pentru avansări. Fusese mereu şi mereu martorul devotamentului generalului, acesta era motivul pentru care gravitaseră unul în jurul celuilalt. Dar ce fel de sistem era acesta în care criminalii dădeau celei mai importante pârghii a statului libertatea să aresteze pe cineva? Leskov crezuse cu adevărat că apăruseră noi posibilităţi o dată cu schimbarea timpurilor, că s-ar putea face curăţenie, că ar putea, în cele din urmă, triumfa domnia legii. Dar acum părea că se schimbaseră doar feţele — şi nici măcar toate feţele.

Îl privi pe general prin aerul îmbâcsit dorindu-şi ca bătrânul s-o şteargă. Avea treabă de făcut.

Dar Kerbitski nu dădea semne de plecare iminentă. În loc de aşa ceva, îşi scoase trabucul din gură şi scutură scrumul pe covor.

—Încă un lucru, îi spuse el subordonatului. Te poţi linişti. Legătura dintre... fratele tău şi fata lui Talala pare să se fi sfârşit. Şi nu-i nici un păcat. Saşa şedea în lumina cenuşie a bucătăriei, mângâind pi-soiul cu mâna sănătoasă. Vrubel zăcea lăbărţat pe masă, de parcă se oferea drept cină. De obicei, Saşa nu ar fi permis aşa ceva — tăblia mesei era declarată zonă interzisă pisicilor.

Dar acum nu mai avea importanţă. Părea că vecinul avusese bine grijă de pisoi, dar Vrubel detesta totdeauna absentele lui Saşa şi avea felul său de a i-o arăta. La sosirea lui Saşa, pisoiul se grăbise în întâmpinarea lui, îşi frecase capul de blugii lui şi îşi oferise spinarea ca să fie mângâiată. Dar Vrubel îşi stăpâni curând entuziasmul şi se îndepărtă, ca să mediteze morocănos la intervalul cât fusese abandonat. Saşa şedea la masă de mai bine de o jumătate de oră, parcurgând corespondenţa mai mult din rutină decât din interes, şi bea ceai, până când în fine pisoiul îl iertă şi îşi trânti burta îmblănită pe cărţile poştale şi plicurile împrăştiate.

Singura scrisoare care-l impresiona pe Saşa fu de la Lev Birman care prospera în America. Locuia în San Franciso şi scria că picturile lui se vindeau pe nişte preţuri fenomenale şi că era atâta mâncare bună, că se îngraşă. Erau şi o mulţime de fete nemăritate, întrucât toți bărbaţii din America erau homosexuali. Lev încheia cu o rugăminte virtuală ca Saşa să i se alăture în America, unde un pictor putea avea un viitor în loc să dispară, pur şi simplu, în mocirla Uniunii Sovietice. Saşa reacţiona la sfat cu un surâs scurt, sforăitor. Se simţea considerabil de gol, incapabil să se concentreze la realitatea fizică din jur. Degetele mâinii drepte îl mâncau, îl dureau şi doreau să se mişte în închisoarea lor grea de ghips. Doctoriţa de la clinica din Riga le aşezase pe mici tije de oţel, îndreptându-le cu grijă şi îndemnându-le să simtă din nou. Ea îi arătase radiografiile, mozaicuri de oase zdrobite. Nu avea multă speranţă. Nu putea să-i promită când îşi va putea folosi din nou mâna. Şi îi părea rău că nu putea să-i ofere un anestezic care să-l ajute să treacă mai uşor prin chin. Dar rezervele erau puţine şi trebuia ţinute pentru cazuri cu adevărat grave. Era de

vârstă mijlocie şi îmbătrânea. La început fusese dură, cu o personalitate care se zburlea ca şi părul ei cărunt, scurt şi sârmos. Doar când citi relatarea cazului şi descoperi că era pictor, începu să se moaie, în sfârşit vorbindu-i cum ar vorbi o mamă unui copil rănit. Ea înfăşură şi presă aşchiile oaselor, cusu şi sutură carnea explodată, strigând tăios la o asistentă, apoi reveni la vocea de mamă. Şocul începuse să treacă şi îl durea foarte tare, dar Saşa încerca să fie bărbat. În spatele unui paravan rupt, femurul de nea al unei fetiţe împungea aerul şi ea reuşea să nu scoată o vorbă, deşi şi cazul ei nu era considerat suficient de grav ca să merite măcar un anestezic local.

—Moscova ne taie din stoc, îi spuse doctoriţa lui Saşa în letonă. E o încercare de a ne arăta cât de dependenţi suntem, de fapt. De parcă bolnavii şi răniţii ar avea naţionalitate.

Saşa era bolnav şi răcit. Cu mâna zdrobită şi cu gândurile la Şirin, care-l infectau, otrăvindu-i sângele. Imediat după sosirea la Moscova, luase metroul spre Colinele Lenin, atât de nerăbdător să dea de urma lui Şirin, că nu se dusese nici măcar acasă ca să se spele mai întâi. În sfârşit, îi găsi locuinţa. Dar nu era nici urmă de ea, nimeni nu o văzuse de săptămâni întregi.

Unde era? Undeva în fundăturile Asiei Centrale? Plecată cu un alt amant, ca să se consoleze? Ce făcuse el?

Era seară când în sfârşit se întoarse acasă, cu toată Moscova aflată sub o ceaţă grea. Felinarele aveau o strălucire detaşată, deosebită, de parcă se aflau deoparte, iar vocile veneau din guri ascunse. Chiar şi în camerele sale puternic supraîncălzite părea că vitalitatea universului fusese redusă.

De fiecare dată când deschidea o scrisoare, greoi şi stângaci, sunetul hârtiei care se rupea se auzea singur, aparte de celelalte lucruri. Părea că linţoliul de ceaţă îl urmase înăuntru, i se îngropase în suflet. Confruntat cu teancul de corespondenţă, avu un fior scurt la ideea posibilităţii să fie un mesaj din partea lui Şirin. Dar erau numai scrisori de la Vera, pe care le puse deoparte fără să le deschidă, un bilet de la Raşela, voioasă că putuse vinde încă una din picturile lui, şi o scrisoare de la Lev Birman, precum şi câteva note identice de la Uniunea Artiştilor şi câteva cărţi poştale, inclusiv una expediată de la Budapesta de o fată pe care aproape că o uitase.

Se uită la pisoi, atingând miracolul vieţii lui. Complexitatea măştii din jurul ochilor lui Vrubel, perfecta simetrie a desenului de tigru de pe blană nu înceta niciodată să-l uimească. Viața era aşa de frumoasă şi tot ce făceau oamenii era să strice lucrurile.

—Ţi-e foame? îl întrebă pe animal.

Dar Saşa nu făcu nici o mişcare să se ridice. Continuă să şadă toropit, mereu pe punctul de a-i striga numele lui Şirin. Sună telefonul. Şirin?

Era Bilinski de la Uniunea Artiştilor.

—Ce înseamnă asta? întrebă el, cu vocea ridicată, indispus să piardă o secundă cu preliminariile.

—Ce asta? întrebă Saşa sec.

—Ştii despre ce îţi vorbesc. La naiba. Trebuia să fii la Riga.

—Mi-am rupt mâna.

—Păi, nu-i aşa că ţi-a convenit? Nu mă poţi prosti pe mine, ticălos arogant ce eşti. Mi-ai spus chiar tu în persoană că nu vrei să mergi.

—Adevărat.

—Şi acuma îţi convine să-ţi rupi mâna.

—Nu-mi convine. De fapt, nu-mi convine deloc.

—Nu fi sarcastic cu mine, rahat ce eşti. Rupe legăturile cu mine şi nu mai pupi niciodată vreo comandă militară.

—Nici nu vreau.

—Cum?

—Nici nu vreau. Doctoriţa nu era sigură dacă o să pot să îmi mai folosesc îndeajuns degetele ca să pictez. Dar, chiar dacă o să pot, nu mai vreau comenzi militare. Glorioşii militari sovietici pot să mă pupe-n fund.

—Eşti nebun.

—Da.

—Secătură.

—Asta-i tot?

—Nu, nu-i tot, la naiba. Am primit telefoane în ultimele două zile. Generalul Kondratov e furios. Vrea să ştie cine o să termine muralele.

—Sunt o mulţime de zugravi. Nu-i greu să pictezi rahatul ăla. Ştii prea bine.

—Generalul Kondratov te vrea pe tine.

—Păi, n-are noroc.

—Vrea proiectul ăla terminat până la întâi Mai.

—Trimite-i pe cineva. Desenele sunt deja pe pereţi. O să fie uşor.

—El te vrea pe tine, nenorocit ingrat ce eşti. Ascultă. Mi-a venit o idee. O să-l trimit pe Grubenko să facă treaba propriu-zisă. Dar vreau să mergi cu el. Să-l supraveghezi, să-l ajuţi. Să ai grijă să capete Kondratov ce vrea.

—Nu.

—Nu poţi să-mi spui mie nu. Ascultă, pot şi să-ţi măresc onorariul.

—Nu plec. Nici acum. Nici altă dată.

—N-o să mai lucrezi. Nu o să ai niciodată o expoziţie oficială.

—N-are importanţă.

—Am să te dau afară din Uniunea Artiştilor.

—Îmi dau demisia.

—Nu poţi să te porţi cu mine aşa. Nu poţi să-mi vorbeşti mie aşa.

—Du-te dracului, spuse Saşa. Cu tot cu Uniunea ta de rahat.

—Îţi pierzi dreptul la apartament. E al tău numai prin bunăvoinţa Uniunii Artiştilor.

—Nu contează.

—N-ai unde să mergi. O să stai cu fundu-n stradă.

—Mă descurc eu.

Sună la uşă. Vrubel sări jos de pe masă şi o luă la trap în hol, cu urechile ciulite, cu nasul în vânt.

—Ai trădat o cauză sacră, ţipă Bilinski.

—Da, spuse Saşa. Am trădat-o. Lăsă să cadă receptorul înapoi în furcă.

Pisoiul se opri la jumătatea drumului spre uşă, aşteptându-l pe Saşa. Se uită în sus cu o expresie de inteligenţă mult mai profundă decât văzuse vreodată Saşa pe faţa oricui din sediul Uniunii Artiştilor.

—Pot să se ducă toţi la dracu, îi spuse el pisoiului şi porniră împreună să-l ia în primire pe vizitator.

Era Vera.

Era udă. Probabil că începuse să plouă. Chiar şi în lumina slabă, ochii îi erau foarte albaştri. Aşa de diferiţi de ochii lui Şirin. În comparaţie, de-a dreptul goi şi nevăzători. Incapabili să scapere vreodată. Primul gând al lui Saşa fu să se întrebe dacă avea să fie vreodată în stare să facă dragoste cu altă femeie după Şirin.

—Pot... intra? spuse Vera cu glas şovăitor. Saşa

încuviinţă.

Dar ea nu făcu nici o mişcare să intre. Gura i se deschise, ochii i se fixară pe legătura de pe pieptul lui Saşa, pe drăcia care ieşea de după stofă.

—Ce... ţi s-a întâmplat? Mâna...

Saşa ridică din umeri.

—Un accident. Nu-i nimic.

—Dar mâna ta... pictura ta.

—O să stau puţin cuminte.

Ea trecu pe lângă el în holul apartamentului.

—Or să ţi se facă bine degetele?

—Mai mult sau mai puţin. Nu e mare scofală. O privi cum îşi scotea haina. Nu voia să o ajute, neputând, cumva, să o atingă. Când ea păşi în lumină, văzu că ceva îi stricase tenul. Ea încercase să acopere micile erupţii cu fard, dar ploaia îl ştersese.

—E bine. E normal. Apoi ea răsuflă teatral. Sunt gravidă.

Pisoiul, terminând de adulmecat, se întoarse în bucătărie. Cu o lună înainte, vestea l-ar fi şocat pe Saşa. Acum părea că vorbeau despre străini zăriţi pe stradă.

—Mi-ai spus că ai grijă.

—Se întâmplă şi accidente. Uneori... când Dumnezeu vrea ceva...

—Vera, ţi-am spus totdeauna...

—Da, știu. Nu vrei să te căsătoreşti cu mine. Știu. Mi-ai spus.

—N-o să mă căsătoresc cu tine. O să te ajut, dar...

—N-am nevoie de nici un ajutor. Spuse asta cu vioiciune, ca o şcolăriţă care refuză ajutorul la lecţii.

—Nu fi proastă.

—Nu. Chiar. Dacă nu o să te căsătoreşti cu mine, dacă nu mă mai vrei... mă descurc şi singură.

— De unde ştiai că sunt acasă?

Ea se îndepărtă, îndreptându-se spre bucătărie, zâmbetul pierzându-şi din putere.

— Nu am ştiut. Am venit în fiecare zi. Te-am aşteptat să-ţi spun vestea cea bună.

— Nu glumi cu asta.

— Nu glumesc. Asta este o veste bună. O să am un copil. Fie că am soţ, fie că nu. Fie că el are un tată, fie că nu.

— Vera, pentru numele lui Dumnezeu. Gândește-te un moment. Într-o ţară ca asta. În vremuri ca astea... şi eşti tânără. Ai atâtea posibilităţi. Dar cu un copil...

— O să am copilul. Se aşeză la masa din bucătărie, cu ochii la grămada de plicuri, cu scrisorile ei nedesfăcute. Şi chiar că aş bea o ceaşcă de ceai.

— De cât e? De câte luni?

— Nu-ţi face probleme. Ţi-am spus, o să am copilul. El umplu ibricul cu apă de la robinet.

— Nu poţi să mă şantajezi ca să mă căsătoresc cu tine, ştii. Nu merge. S-ar termina cu divorţ şi atunci ar fi un tărăboi şi mai mare. Nu te iubesc.

— Dar m-ai iubit, spuse ea deodată.

Saşa ştia că voioşia ei, tonul ei nepăsător, nu erau nimic altceva decât prefăcătorie, o încercare disperată de a se agăţa de un pai.

— Nu. Nu te-am iubit niciodată. N-am spus niciodată că te iubesc. Am dus-o bine împreună. Am amintiri frumoase. Şi sper că şi tu. Dar nu ţi-am spus niciodată că te iubesc.

— Nu trebuia să o spui.

— Nu te-am minţit niciodată, Vera.

Curăţă strecurătoarea de ceai. Începuse să se strice. Apoi deschise dulăpiorul şi căută automat ceştile de ceai

pe care i le dăduse Şirin. În ultima clipă, sesiză şi alese două ceşti vechi şi crăpate.

Vera schimbă subiectul.

— Scrisoarea aceea e de la prietenul tău evreu?

— Lev Birman?

— Da. El. A scris din San Francisco. Spune că e minunat.

Vera pufni dezaprobator.

— America e plină de evrei. De aceea îi place. Le place să se înghesuie unii într-alţii.

— Se gândeşte că ar trebui să merg în America.

— Probabil că e singur. Şi amărât.

Saşa se uită în zaharniţă să nu fie viermi. Spre uşurarea lui, rămăseseră câteva bucăţi de zahăr, dar nu era nici un semn de viaţă.

— Oricum, probabil că Lev o duce mai bine decât aici.

— Poate că ar trebui să te duci în America, spuse Vera sfidător, îmbufnându-se.

Saşa râse, gândindu-se că, dacă voia să aibă o nevastă rusoaică, nici una nu era mai bună decât femeia asta. Dar nu voia să aibă o rusoaică de nevastă.

Ibricul făcea un zgomot sfârâitor, de deşteptător.

— Nu, zise Saşa, de fapt, nu mă pot vedea în America. Nu se gândise niciodată serios la asta. Dar America părea

atât de departe, atât de ireală. Nu merita să te gândeşti. În orice caz, se îndoia că americanii ar manifesta mult interes să acorde viză unui pictor cu degetele zdrobite. La americani totul era afaceri şi iar afaceri. Atâta ştia şi el.

— Nu, de fapt, nu e nici o posibilitate.

— Din cauza curvuliţei tale asiatice? întrebă Vera cu vocea batjocoritor de dulce. Saşa se gândi că nu auzise

niciodată înainte atâta înverşunare în vocea unei femei.

—Vera...

Ea izbucni în sughiţuri.

—Copilul tău... copilul tău e în mine... şi tu ai vrea să fii cu... cu...

El era cât pe ce să se moaie, să o ia în braţe. Dar se opri chiar la timp.

Ea îşi coborî faţa pe masă, plângând în mâini, pe teancul de scrisori.

—...şi tu ai vrea mai degrabă să fii cu târfa ta neagră...

Saşa se uită la viitoarea de păr auriu. Clătină din cap.

Pentru că ea avea dreptate. Dacă exista un singur motiv întemeiat ca să nu meargă în America sau aiurea, acesta era Şirin. Posibilitatea firavă de a mai petrece o singură noapte cu ea. De a o mai vedea cel puţin o dată.

Brusc, Vera ridică privirea, cercetând camera cu ochii ei albaştri umezi.

—Spune-mi... spuse ea, cel puţin, spune-mi că nu o iubeşti pe ea.

Saşa i se uită în ochi. Timpul petrecut împreună părea nemăsurat de îndepărtat. De parcă ar fi făcut dragoste cu ea într-o copilărie îndepărtată.

—*Te rog,* îl imploră ea, spune-mi numai că nici pe ea nu o iubeşti.

Îşi spuse că n-ar face rău nimănui dacă ar rosti cuvintele pe care ea ar dori să le audă, s-o liniştească, s-o facă să-i treacă durerea. Ea îl iubise, poate încă îl mai iubea, dincolo de foamea de un soţ şi de un tată pentru copilul care îi strica frumuseţea. Îşi spuse că o să fie într-adevăr bine. Dar nu-şi putu sili gura să se deschidă.

Pe faţa ei se aşternu o expresie de teamă teribilă şi se uită la el, de parcă ar fi reuşit să-l pătrundă prin piele

şi să vadă un monstru la pândă dedesubt. Începu să-şi clatine capul în zvâcnituri scurte şi i se deschise gura cu un tremur al buzelor pline. Ochii îi erau înroşiţi şi strălucitori.

— O, Doamne, spuse ea, o, Doamne. Apoi începu să ţipe şi să zvâcnească pe scaun, pocnind podeaua cu picioarele.

El se întinse să o apuce. Dar fu prea încet. Ea se azvârli pe jos, biciuind aerul cu braţele şi picioarele. Pisoiul îşi zburli blana şi o zbughi afară din cameră.

Saşa încercă să o oprească, să o prindă în braţe cu mâna sănătoasă. Dar ea ţipa de parcă ar fi fost torturată. Zvârlea din picioare nebuneşte, lovind masa şi îndepărtând-o treptat, vărsând pe jos resturile dintr-o sticlă cu lapte şi răsturnând un scaun. Nu-i mai rămăseseră cuvintele, doar un chin primitiv.

Începu să scoată un geamăt prelung. De parcă era pe moarte. De parcă sufletul îi era pe moarte. Ochii i se închiseră şi expresia de pe faţă era ridicolă, comică, în felul în care arătau anumite femei nefericite când ajungeau la orgasm. El încercă s-o apuce printre mâinile şi picioarele convulsionate, dar ea îl lovi orbeşte în faţă, foarte tare, şi el se retrase automat, protejându-şi mâna ruptă.

Ea începu să respire foarte adânc, cu o exagerare absurdă. Deschise ochii şi spuse:

— *Nu pe ea... nu pe ea...*

Apoi se ghemui ca un copil în pântece, un copil care purta un copil şi începu să plângă ca o femeie normală, îndurerată.

Ibricul ţiui. Saşa îl luă iute de pe foc şi stinse plita. Când se întoarse din nou cu faţa la ea, Vera şedea rezemată de perete. Se uita la el cu o privire lipsită de

expresie, cu faţa aspră.

—Cum poţi fi aşa de crud? întrebă ea.

Îi sângerau picioarele de cât lovise masa şi scaunele. Saşa se uită la ea, apoi în altă parte.

—Nu ştiu, spuse el sincer.

După ce Vera plecă, mişcându-se în hol ca o femeie bătrână, Saşa constată că apartamentul era uimitor de gol. Şedea cu picioarele încrucişate pe podeaua camerei pe care o folosea de studio, înconjurat de picturi, privind din când în când un crochiu în ulei, care o reprezenta pe Şirin, pe care îl făcuse înainte de a pleca la Riga. Era prost făcut. Nu apucase să capteze ferocitatea spirituală, profunzimea şi elasticitatea sexuală, inteligenţa. Era doar o pictură, neterminată, a unei femei atrăgătoare, frumoase, cum erau atâtea altele pe lume.

Şirin nu avea niciodată să iasă cum trebuie. Nici una dintre schiţele în creion pe care le încercase nu-i plăceau. Un crochiu în cărbune se apropiase cel mai mult de reuşită, sugerând cruzimea surprinzător alăturată cu fineţea, dar nici efortul acesta nu se realizase. Fusese surprins de limitele talentului său. Totdeauna femeile fuseseră subiectele cele mai uşoare. Dar Şirin era deosebită. Ea nu se lăsa imortalizată aşa de uşor. De un om cu puţin talent şi cu mai puţină înţelegere.

Pisoiul sforăia şi visa lipit de coapsa lui. Ei bine, avea un stoc destul de mare de picturi care să-i poată garanta că n-o să moară de foame. În cel mai prost şi mai prost caz, putea să le ofere turiştilor pe Arbat sau în parcul Ismailovski. Zâmbi. În toate privinţele posibile, era umilit.

Nu ştia unde să meargă. Era vreun loc pe pământul ăsta care să-i permită să ajungă din nou în viaţa lui Şirin? îşi spuse să totul fusese ceva pur fizic, că nu era nimic

altceva decât o femeie al naibii de bună la pat, o medalie olimpică de aur pentru fund. Dar nu-şi putea reprima cu brutalitate aşa de uşor emoţiile. O iubea. Şi, deși știa că e absurd, era convins că are nevoie de ea. Oarecum, ea sesizase ce urmărea el, poate chiar cunoscându-l într-un fel în care el nu se putea cunoaşte pe sine însuşi. Ea îl atinsese cu eternitatea stelelor.

Îşi trecu mâna peste blăniţa de mătase a pisicii. Vrubel îşi destinse mădularele fără să-şi deschidă ochii, apoi se aşeză iar.

—Nu pot fără ea, îi spuse Saşa animalului care moţăia.

Apoi, fu prea mult. Se simţi de parcă ar fi fost prins în cea mai mare şi mai goală clădire de pe pământ, singur în camere nesfârşite, rezonante. Şi nu putea suporta aşa ceva. Se sculă, trezind pisoiul, care scoase un sunet arătând că e deranjat după care se îndreptă morocănos spre farfuria de mâncare.

Saşa îşi îmbrăcă jacheta, lăsând-o liberă peste braţul care ţinea ghipsul greu. Era târziu, aproape de limita politeții. Dar nu putea să-şi suporte singurătatea. Trebuia să stea de vorbă. Despre Şirin. Despre ce se întâmplase. Despre ce se întâmplă în el însuşi, despre ce se putea întâmplă. Nu voia să râdă sau să bea. Voia doar să vadă şi să vorbească cu cineva care putea cel puţin să se prefacă a-l înţelege.

Se gândi la Samsonov, genul de om care putea pricepe asta, care putea înţelege destul de bine pierderea pentru a-l compătimi fără stupidul sentimentalism neajutorat ce umfla o inimă rusească. Dar nu se gândise niciodată să-l întrebe pe Mişa unde era cazarma lui şi erau aşa de multe cazărmi la Moscova.

Mai rămânea Raşela. Poate asta era soluţia cea mai

bună. Într-adevăr, nu era nimeni altul cu care să poată discuta asemenea chestiuni intime. Putuse totdeauna să-i împărtăşească ambiţiile intime, lucruri despre care nu ar fi vorbit niciodată în prezenţa altcuiva, nici măcar în pat cu o amantă. Raşela era în măsură să judece obiectiv asemenea lucruri, ca şi cum ar fi apreciat o lucrare de artă.

Raşela. Nu-i trimisese nici măcar o carte poştală de la Riga.

Merse prin aerul umed şi greu, luând-o pe o scurtătură spre staţia de metrou pe care nu o dezvăluise niciodată nici uneia dintre amante, pentru că ar fi fost prea periculos pentru o femeie noaptea.

Poteca era pustie. Ceaţa îi gonise pe toţi în casă, purtând cu ea vechile temeri implantate în genele rasei. Staţia de metrou era şi ea pustie şi împărţi vagonul doar cu alţi doi oameni, un paraşutist uriaş cu faţa crestată şi prietena lui fragilă. Perechea stătea între locurile goale, paraşutistul se ţinea de cureaua de sus cu mâna stângă şi o ţinea pe prietenă lipită de el cu mâna dreaptă. Arăta masiv, puternic, de parcă o proteja de orice ameninţare ce se putea apropia cumva. Paraşutistul îi şoptea ceva la ureche şi ea se uita pe furiş la Saşa, zâmbind şi arătându-şi un dinte de aur din fată.

Mama şi tatăl Raşelei răspunseră împreună la uşa apartamentului. Saşa zâmbi, sperând cu nu erau deranjaţi prea mult de apariţia lui neanunţată, aşa de târziu. Mama era clădită solid, scundă şi puternică, bărbatul slab şi de înălţime mijlocie. Nici unul din ei nu arăta nici cel mai mic semn de diformitate, de eroare biologică asemănătoare celei care îi distorsionase corpul şi viața Raşelei. Saşa știa că era şi o soră mai tânără care era căsătorită şi perfect sănătoasă.

Familia Traum se uită la Saşa surprinsă pe moment, apoi mama căscă gura, îngrijorată enorm.

—Alexandr Ivanovici, ce s-a întâmplat cu mâna dumitale?

Îl invitară înăuntru, vorbind cu voce joasă. Raşela fusese iar bolnavă. Dormea. Dar Saşa trebuia să bea un pahar de ceai măcar. Era şi o bucată de tort...

Lui Saşa totdeauna îi plăcuse apartamentul familiei Traum. Se simţea bine şi binevenit în spaţiul îngust dintre pereţii capitonaţi cu cărţi. În câteva locuri, unde nu erau cărţi, fuseseră atârnate picturi dintr-o generaţie anterioară, realismul socialist de genul cel mai bun, rar. Suveniruri şi podoabe populare înviorau cărţi poştale vechi din Israel, New York şi Viena. Cămăruţele miroseau totdeauna a mâncare gătită şi medicamente şi erau totdeauna calde. Bunicul Raşelei fusese un important bolşevic, responsabil pentru culturalizarea muncitorilor şi ţăranilor. Fusese epurat în '37, iar fratele lui în '48. Dar familia supravieţuise, strângându-se în spaţii tot mai mici, închizând gura, citindu-şi cărţile şi mulțumindu-se cu idei şubrede.

—Ce s-a întâmplat cu Raşela? întrebă Saşa.

Mama ei puse în faţa lui Saşa o farfurie de desert din porţelan fin. La cuvintele lui, mâna începu să-i tremure, făcând să sune argintul vechi pe sticlă.

—Ştii că nu se simte bine, Alexandr Ivanovici, răspunse tatăl. Nu se simte niciodată cu adevărat bine.

Vorbeau cu glas scăzut. În colţul camerei cu mai multe destinaţii, un pat pliant fusese deja aşezat pentru noapte. Singurul dormitor aparţinea Raşelei, acesta fiind mica ei lume. Plin de cărţi şi schiţe de artă dăruite de pictori pe care îi ajutase, care totdeauna se folosiseră de ea, un ulei de Leskov, un studiu învolburat al unei

găinuşe de munte în zbor pe fondul unui peisaj maroniu cu un singur copac pitic. Cumpărase uleiul de la magazinul ei, fără să-i spună, şi el fusese furios când îl văzuse prima dată atârnând acolo, insistând să-şi ia înapoi banii pe care îi primise pentru el. Dar ea nu voise să ia banii, spunându-i că o făcea să fie mândră că poate să-i cumpere una dintre lucrări. Atârna deasupra patului ei şi era, cum considera el, probabil singura pictură de-a lui în posesia cuiva care o înţelegea mai mult decât ca simplu decor. Ea vorbise pe larg despre tehnica lui, percepţia lui vizuală, influenţele lui. Apoi recunoscuse râzând că îi plăcea cu adevărat, pentru că pasărea era aşa de graţioasă şi de liberă.

Tortul era foarte bun, atrăgându-i atenţia lui Saşa cât fusese de flămând. Nu-şi putea aminti când pusese ultima oară mâncare în gură.

—O să ţi se vindece mâna? întrebă tatăl.

Saşa încuviinţă, cu gura plină. Era surprins. Bolnavă sau nu, se aştepta ca Raşela să apară în uşa dormitorului la sunetul vocii sale. Dar uşa rămânea închisă, inertă, moartă.

Mama Raşelei turnă din ceainic: un şuvoi de apă fierbinte.

—Anna, spuse tatăl moale, ai uitat să pui ceaiul.

—O, îmi pare rău, spuse femeia. Dar, în loc să se întoarcă în bucătăria micuţă, se aşeză şi începu să sughiţe de plâns.

—Ce s-a întâmplat? întrebă Saşa îngrijorat E bine Raşela? Mama continuă să plângă şi lacrimile umplură şi ochii

bărbatului.

—Raşela o să fie bine. Se întinse peste masă şi o strânse pe soţie de încheietura mâinii. Nu plânge acuma,

Anna, nu plânge. Nu vrei să o trezeşti.

—Vă rog, spuse Saşa, dacă e ceva ce pot să fac... Bătrânul clătină din cap, zâmbind sub ochii umezi.

—O să fie bine. Are doar nevoie de odihnă. A fost un lucru atât de groaznic pentru ea.

Femeia se ridică şi părăsi camera, ascunzându-se în ungherele bucătăriei.

—Raşela a păţit un lucru îngrozitor, explică bătrânul cu voce blândă, o voce menită cititului de cărţi vechi cu glas tare. Era profesor de filozofie. A fost bătută.

—Dumnezeule.

Bătrânul îşi menţinu zâmbetul blând.

—Timpurile, vezi. Au bătut-o. Nici măcar n-au jefuit-o. Doar au bătut-o şi... Lacrimi îi curgeau şiroaie pe faţă. Ea nu e tare, ştii. Au bătut-o. I-au spus tot felul de lucruri. Pentru că... pentru că e evreică. Se uită la Saşa cu implorare. Ce înseamnă asta? Ce înseamnă asta? Familia asta nu e religioasă de şaptezeci de ani. De mai mult. De ce este ea evreică? Ce e un *evreu?* începu să-şi ridice glasul uşor, uitându-se la Saşa de parcă se aştepta de fapt la răspunsuri. Apoi ei au luat un cuţit...

—Opreşte-te, Iakov, spuse mama Raşelei din uşa bucătăriei.

Dar bătrânul nu se putea opri.

—Apoi au luat un cuţit şi i-au tăiat o zvastică în spate...

—*Opreşte-te.*

—... şi au urinat pe ea... În timp ce ea zăcea acolo pe jos. În timp ce fiica mea zăcea acolo pe pământ. Pentru că ea e evreică. Spune-mi, ce e un evreu? În ce fel de lume trăim?

—Te rog, opreşte-te, îl rugă mama cu vocea sfârşită.

—*În ce fel de lume trăim?* întrebă tatăl. În care băieţi

tineri fac aşa ceva unei fete infirme? Ce fel de lume e asta?

Ușa dormitorului se deschise. Raşela stătea învelită într-o rochie de flanelă veche care-i ajungea de la umflătura umărului bolnav până la glezne. Zâmbea.

—Saşa, spuse ea fericită, ai venit acasă!

Capitolul 19

ŞIRIN CUMPĂRĂ ÎN BAZARUL MARE O geacă moale de antilopă. Făcea un lucru normal şi se abandonase normalului penibil. Geaca era maronie, cu croială occidentală, luxoasă care altădată ar fi încântat-o. O cumpără pentru că trebuia, deşi nu avea nevoie de ea. O cumpără pentru că universul se prăbuşea în jur şi simţea că doar practicarea hotărâtă a normalităţii, îndeplinirea aceloraşi lucruri lumeşti, pe care le-ar fi făcut în trecut în viaţă, putea ţine puţin laolaltă lucrurile.

Turcul care îi vându geaca era înalt şi chipeş. Vorbiră în engleză, deşi constatară că puteau să se înţeleagă parţial vorbind în turcă şi uzbecă, moştenitoare ale unei antichităţi comune. Vorbiră în engleză pentru că engleza era limba afacerilor şi era o limbă foarte clară, rece, în care fiecare îşi limita volumul dezvăluirii personalităţii. Ea îl lăsă să o seducă, după o seară risipită într-un restaurant pescăresc din zona docurilor. El era foarte priceput la tehnica sexului, practicată pe o turmă de femei străine care doriseră să profite cât mai mult de vacanţele lor. Era foarte priceput şi Şirin privi cu

detaşare, aproape cu dezgust, cum corpul i se înflăcăra sub el.

Întrucât ea era, după părerea lui, din lumea lui, o voi pe la spate. Şirin nu obiectă, acceptând subjugarea clară, găsind chiar că poziţia îi convenea mult mai mult. Nu trebuia să se uite la el, să-i miroasă respiraţia de ulei rânced de gătit şi de bere. Era un anonim, cu faţa şi sufletul fără importanţă. Era ceva care intra şi ieşea din ea, evocând un răspuns la fel de impersonal pe cât era de intens. Era foarte priceput, dar când încercă să o mângâie pentru a elibera nebunia care creştea în ea, ea îi împinse aspru mâna la o parte şi o făcu singură. Ea îi spuse cu o voce surprinzător de diferită faţă de poziţia supusă că nu-l lasă să termine în ea, apoi îi dădu drumul şi se cufundă în lumea ei proprie, explodând sub degetele proprii şi biciuindu-se cu gândurile la Saşa. Îşi îngropa faţa în saltea pentru a-şi înăbuşi ţipătul şi se cufundă şi mai mult în sine în timp ce partenerul ei termina, retrăgându-se supus în ultima clipă ca să se descarce peste fesele şi spatele ei. Când el încercă să o atingă din nou, ea se ridică, se şterse şi se îmbrăcă. El încercă mai întâi să o pipăie şi s-o convingă, dar ea fu atât de hotărâtă, încât el, în fine, o ignoră şi se apucă să-şi facă socotelile în timp ce ea îşi căuta poşeta.

Îl ura pe Saşa. Istanbulul era într-o primăvară matură. Frunzele verzi erau opărite de gazele de eşapament ale maşinilor şi turiştii îşi ţineau strâns aparatele de fotografiat cu o mână, în timp ce cu cealaltă mână încercau nervos să vadă dacă portofelele erau încă la locul lor. Turcii aruncau priviri pofticioase, femeile adulmecau, iar băieţii se ofereau să lustruiască pantofii în pieţele deschise, unde resturile de hârtie se adunau pe iarba subţiată de paşi, şi te aşezai să te odihneşti pe

ruinele secolelor. Minaretele împungeau cerul, iar lângă universitate, studente în haine de modă occidentală treceau pe lângă altele cu baticuri şi haine lungi de culoarea şoarecelui. Şirin nu avea nici un fel de obligaţii, postul ei era o glumă şi responsabilitatea care se apropia cel mai mult de contactele oficiale erau vizitele, noaptea târziu la uşa hotelului, ale unui funcţionar comercial sovietic băut, hotărât să împartă patul cu ea. Era liberă să vadă oraşul, să se minuneze de băcăniile debordante chiar din cartierele cele mai sărace, unde apa încă trebuie cărată de la o cişmea publică de copii ceva mai mari decât canistrele de apă. Era liberă să se minuneze de sărbătoarea strălucitoare a comerţului, să viziteze monumente arhitectonice şi muzee. Era liberă să facă toate astea şi făcea toate astea, chiar dacă nimic din acestea nu-i prea ajungea la suflet. Toate astea erau în final la fel de fără noimă ca şi vânzătorul de articole de marochinărie care se descărcase peste fundul ei şi de care se ştersese fără să lase o urmă. Dar era important să rămână în mişcare, în haremul din Palatul Topkapî, aproape că râsese cu glas tare, gândindu-se ce nepotrivită ar fi fost pentru o asemenea viaţă, dar râsul îi pieri, de parcă mâini puternice ar fi strâns-o de gât. Se gândi din nou la Saşa, gândindu-se iar şi iar cât de mult îl ura.

Îl ura pentru că îl iubea aşa de mult. Chiar şi acum. Chiar şi după ignoranţa lui, prostia lui, măsura de neiertat în care o dezamăgise, o trădase, stricase tot ceea ce cunoscuse mai bun cu un bărbat. Ea crezuse în el şi asta era de ajuns să o facă acum să râdă. Numai că era un râs amar, de felul în care un soi deosebit de prizonier ar râde când ar simţi gura revolverului lipit tare şi rece de ceafă.

Îl ura pentru că el îi arătase cât de superficială şi de nevrednică era ea, iar lecţia nu avea să înceteze. Egoismul ei o uimea. Căci ea petrecea mult mai multe din orele ei treze gândindu-se la ruina dragostei ei decât la pierderea familiei ei. Se zbătea să îi păstreze pe mama ei, surorile, fratele ei mic, în prim-plan în minte, să sufere cum era datoare pentru ei. Dar totdeauna Saşa era cel care revenea. Deși știa că ea nu avea să revină niciodată la el.

Ea cunoscuse rareori ruşinea. Ceea ce făcuse în viaţă făcuse de bună voie, întotdeauna gata să înfrunte consecinţele. Dar acum îi era ruşine. Saşa era un porc şi un mincinos. Era un mincinos de cea mai proastă speţă, de genul celor care nu au nevoie de cuvinte ca să spună cele mai grave minciuni imaginabile.

Nu avea acum casă. Totdeauna se gândise că Moscova va fi casa ei, departe de înapoierea din Asia Centrală, departe de căsătoriile făcute atent şi de maltratarea obsesivă a tuturor lucrurilor femeieşti, departe de schizofrenia vanităţii şi neîncrederii masculine, departe de tiraniile stupide ale soacrelor şi libertatea magnifică instaurată de sovietizare, de a lucra o viaţă pentru a-l susţine pe masculul fălos. Femei abia alfabetizate lucrau pe câmpurile de bumbac, unde insecticidele le rodeau mâinile şi pântecele, în timp ce bărbaţii lor tândăleau la umbra ceainăriilor. Femei din oraşele Asiei Centrale, educate, aprige, dominatoare, îşi închipuiau că sunt libere, deoarece soţii lor le lăsau să meargă la cosmetician şi administrau finanţele şi grijile familiei. Şirin ştiuse dintotdeauna că o asemenea viaţă, într-un asemenea loc, nu era pentru ea. Dar cunoaşterea a ceea ce se întâmplase, pierderea familiei o şocau totuşi prin dezrădăcinarea ei. Căci acum nu se putea închipui

nici la Moscova. Tatăl ei spusese că marea lui greşeală fusese că avusese încredere în slavi. Iar asta fusese şi greşeala ei. Se simţea de parcă Saşa ar fi tăiat mari bucăţi din corpul ei, bucăţi care nu aveau să mai crească înapoi.

Într-o noapte pretendentul ei beat se dovedise deosebit de insistent, bocănind la ușa camerei ei din hotelul ieftin unde contractase camere ambasada sovietică. Şirin îl lăsă să intre. Fu atât de surprins să se găsească stând în faţa patului ei, încât la început nu ştiu ce să facă. Dar ea îl ajută. Îl sărută pe gura stricată, iar drept răspuns el se debarasa de orice politeţe şi o trânti pe pat, ridicându-i fusta până la brâu şi umblând la curea. Ea îl ajută, trăgându-i pantalonii jos. Mirosea, iar chiloţii îi erau decoloraţi. Ea lunecă pe lângă el ca să-l ajute, scoţându-i cu totul pantalonii. Apoi ea urcă din nou în pat şi îngenunche peste el. Era doar pe jumătate tare, luptându-se cu alcoolul din corp, şi ea i-o luă în mână, învelindu-i testiculele cu cealaltă. Omul se aşeză mai comod în pat.

Şirin strânse cât de tare putu, îşi înfipse unghiile şi îi sfâşie carnea. Apoi sări din pat cu siguranţa atletică cu care cu mult timp înainte urcase pe căluţi sub ochii aprobatori ai tatălui. Pretendentul ei fu atât de şocat, că se sufocă la primul ţipăt. Dar acum urla, ţinându-se de pântece, încovrigându-se şi rostogolindu-se înainte şi înapoi pe pat. Şirin îi ridică pantalonii. Avea sânge pe mâini. Omul se potoli şi gemu, începând să o caute cu privirea. Cu toată puterea, ea aruncă pantalonii prin fereastra închisă, spărgând-o, vârându-i prin cioburile de sticlă şi apoi dându-le drumul pe strada de dedesubt. Alergă la uşă.

Nopţile de primăvară erau reci. Plecase fără jacheta

veche sau cea nouă. Dar, de fapt, nu conta. Într-un fel, ei îi plăcea disconfortul. Se simţea mândră de sine, de parcă ar fi învins un duh malefic. Sângele i se închega pe mâini, sub unghii, şi bărbaţii de pe străzile întunecate îi făceau oferte mult mai explicite decât le-ar fi făcut la lumina zilei. Şirin îi ignoră, pur şi simplu. Câtva timp, plânse. Plângând şi umblând prin labirintul de străzi spre bulevardul în care taxiurile se năpusteau asupra hotelului de lux şi băieţii mici stăruiau în spatele portarului în livrea, concurând cu micii aligatori în vânarea cămăşilor de polo şi şosetelor. Oraşul era un uriaş a-mestec de straturi încurcate de istorie. În spatele unei balustrade de fier, pietrele de mormânt încoronate cu turbane de piatră se înghesuiau într-o mică nişă. Pământul murdărit al locului sfânt era împroşcat cu ambalaje de la restaurantul McDonald de peste drum. O boltă bizantină ducea la un magazin polonez de export şi un Mercedes uriaş mugea scotând fum în timp ce aştepta ca un cărucior cu mărar să se dea la o parte din cale. Şirin rătăci, îmbrâncită de mulţimea de noapte a studenţilor de la universitate, turişti şi pungaşi. Văzu totul, culoare şi lumină, şi mişcare, dar intensitatea vieţii la care asista îi aminti că lumea ei era moartă, moartă, moartă.

Se aşeză pe un zid de piatră din faţa porţii principale a universităţii şi-şi îngropa faţa în mâini. Şi-ar fi dorit ca tatăl ei să fie de faţă, ca s-o poată lua în braţe. El fusese singurul, singurul bărbat în care putea avea încredere. Toţi ceilalţi erau făcuţi din murdărie, mici nevoi şi minciuni. Se întrebă cât de rău îl rănise pe prostul care bufnise atât de hotărât la uşa camerei ei din hotel, ştiind tot timpul că nu-i păsa, de fapt. Nu conta nici pentru inevitabila soţie grasă lăsată la Moscova pe care el inevitabil o bătea şi care inevitabil îl înşela.

De ce trebuia să fie totul aşa de meschin? De ce trebuia să înceapă cu asemenea meschinării şi de ce insistau oamenii să se închisteze în ei înșiși? De ce voiau toți să devină tot mai meschini? Fiindcă ea nu acceptase aceeaşi meschinărie, ei îi omorâseră familia şi îi otrăviseră măruntaiele cu dorinţe care nu puteau să fie niciodată domolite şi asta numai ca s-o forţeze să accepte aceeaşi micime după care tânjea restul omenirii.

Oamenii îşi construiau monumente grandioase la o scară şi mai grandioasă, nu ca să-l onoreze pe Dumnezeu, ci ca să-i distragă atenţia. Astfel încât ei să poată dispărea în umbrele creaţiilor lor reci. Devenind mereu mai mici şi mai neînsemnați.

Şirin îşi înălţă faţa spre cerul negru. Se vedeau câteva stele prin aerul dens, poluat. Îşi încleşta pumnii.

Un bătrân cu o bonetă de stofă se apropie de ea încet, de parcă se apropia de un animal care putea s-o ia brusc din loc. Păși afară din umbre în baia de lumină care îi arătă faţa nerasă şi apoi i-o ascunse din nou.

—Domnişoară, spuse el în engleză, apropiindu-se acum iute de ea, întinzând mâna spre ea, domnişoară, dumneata vii cu mine acasă. Eu sunt aşa de drăguţ cu dumneata.

Şirin sări în picioare înfuriată la culme. Împinse pieptul bătrânului cu o forţă pentru care el nu era pregătit şi se poticni, călcând peste o gaură din trotuar. Când căzu, Şirin fugea deja.

Nu înceta niciodată, nu înceta niciodată, nu înceta niciodată.

O dată, îşi aminti ea, nu voise să se oprească.

Fugi în umbrele cele mai adânci, în mirosul de gunoi şi dejecţii umane. Nu prea departe, bulevardul pulsa de lumină. Dar ea nu se putea întoarce. Nu avea să se

întoarcă niciodată.

Era foarte rece şi bijuteria grea pe care i-o dăduse tatăl părea că i se încolăceşte în jurul gâtului. Nimic nu era sigur. Râsese odată de siguranţă. Dar nu înţelesese nimic în zilele acelea. Cât de fragil era totul. Cât de mic deveneai în ciuda propriei voinţe.

—*Saşa,* spuse ea cu glas tare. *Saşa.* Plângea tare. Nu înţelegea cum de nu putuse el să-i răspundă cu dragoste. Când ea iubise atât de mult. Când existase posibilitatea de a iubi atât de mult, încât lumea să nu mai fi contat. Cum de a putut el distruge o asemenea posibilitate? Când era singura ei posibilitate, ultima ei posibilitate? Cum se putea să nu o fi iubit? Doar am vrut să iubesc, spuse ea, lăsându-se în genunchi pe piatra umedă. Doar am vrut să iubesc. Se întinse lipită de pământ şi începu să se târască, de parcă ar fi încercat să fugă de viaţa ei.

Două siluete se desluşiră în faţa ei. Umbre negre pe fondul luminii îndepărtate a străzii.

—Nu contează, murmură Şirin în limba copilăriei ei. Nu contează deloc.

Siluetele se apropiară cu câţiva paşi şovăielnici.

—Ce-a spus? întrebă o voce de femeie tânără.

—Nu ştiu, răspunse o altă voce de femeie. Are accent.

—E turcoaică?

—Poate-i drogată.

—Poate-i prostituată.

Şirin înţelegea aproape totul. Avea o ureche excelentă pentru limbi străine. Numai sufletele bărbaţilor şi femeilor care le vorbeau nu le putea înţelege.

—Lăsaţi-mă în pace, spuse Şirin. Şi cedă lacrimilor cum ar fi făcut un copil.

—Trebuie să o ajutăm, spuse prima femeie. Nu poate

rămâne aici.

—Dar dacă e prostituată?

—N-are importanţă.

Cele două femei se aplecară asupra ei, încercând să o pună pe picioare, reuşind în fine să o facă. Era foarte slăbită. Le lăsă să o ajute. Nu conta. Nimic nu conta acum. Aveau dreptate. Era o prostituată. O târfă fără seamăn. Deoarece nu voise să-şi accepte micimea. Deoarece voise să trăiască.

Simţurile îi erau atât de pierdute, încât abia când toate trei se reîntoarseră în inundaţia de lumini de neon, băgă de seamă că salvatoarele ei purtau baticuri şi haine lungi.

—Poți umbla acum, soră? o întrebă cea mai mare. Ai un loc unde să mergi?

Şirin clătină din cap.

—N-am loc nicăieri.

Şi astfel Şirin îşi găsi în fine calea spre Dumnezeu.

Joaca de-a Dumnezeu era o treabă grea. Timp de două săptămâni, Leskov şi direcţia specială cu efectivul sporit încercaseră să supravegheze fiecare moment din viaţa lui Ali

Talala, să devină omniprezenţi. Misiunea transmisă de general-locotenentul Kerbitski era clară: să-l prindă pe Talala asupra faptului. Asupra celui mai abominabil fapt cu putinţă. Şi să-l prindă în public. Suna bine, dar era, de fapt, foarte greu de făcut. Pretindea nu numai informaţii bune, neîntrerupte, ci şi foarte multă intuiţie.

Intuiţia lui Leskov îi spunea că prilejul se apropia. Dar, cum zilele cu somn puţin ajunseseră să fie săptămâni, puterea de analiză îi slăbea din cauza epuizării. El trăia virtual în birou şi îşi simţea mintea

debordând de detalii nefolositoare, dorind să se debaraseze de ele. Cu fiecare zi, se temea tot mai mult că avea să greşească.

Mai luă o înghiţitură din ceaiul făcut cu mult înainte, luptându-se cu îndemnul de a-şi lăsa capul să-i cadă pe birou şi să închidă ochii. Cu cât oamenii săi dezgropau mai multe amănunte din viaţa lui Talala, cu atât mai greu ajungea să sesizeze esenţa omului. Doar faptele exterioare erau clare. Era foarte clar că protectorii de mult timp ai lui Talala, atât la Moscova, cât şi în Uzbekistan, îi întorseseră total spatele. Doar Talala nu părea să-şi fi dat seama.

Leskov tot nu-şi putea închipui de ce toţi cei care trăgeau de sforile principale nu trimiteau, pur şi simplu, un asasin după Talala, dacă voiau într-adevăr să-l îndepărteze. Era un lucru uşor de făcut în zilele astea, cu ţara năpădită de ucigaşi fără de lucru de toate felurile. Campioni sportivi în declin şi veterani lăsaţi la vatră concurau pentru posturi de gardieni, de torţionari, de pistolari. Pentru câteva ruble în plus decât se oferea pentru o muncă obişnuită. Sau, dacă treaba scârboasă era deosebit de dezagreabilă, pentru valută forte. Ar fi fost cel mai uşor lucru din lume să i se aranjeze lui Talala un accident fatal. Dar ei voiau doar să-l prindă şi să-l aresteze.

Pentru Leskov nu avea sens. Dată fiind posibilitatea, oricât de îndepărtată, ca Talala să înceapă să toarne numele celor care îl vânduseră, arestarea şi judecarea păreau o cu-rată nebunie. De ce să permită aceasta oamenii pe care îi servise Talala? Leskov nu se putea convinge să aibă încredere în situaţie câtuşi de puţin. Nu mai avea încredere pe de plin nici în Kerbitski. Nu în privinţele care contau cu adevărat. El simţea că nişte roti

enorme se învârteau dincolo de cât puteau vedea ochii lui.

Personal, îl voia viu pe Talala. Viu şi, dacă se putea, să vorbească. Spera că, prin ceva miraculos, va scoate de la Talala nume şi date, şi relaţii, informaţii pe care le putea face apoi publice sau, cel puţin, cunoscute în cadrul aparatului de conducere, aşa încât să trebuiască să urmeze alte arestări. Aşa încât legea să poată, în fine, schimba lucrurile.

Îşi odihnea faţa în mâini, masându-şi ochii cu palmele. Se gândea la fratele său. De ce, Doamne, trebuia Saşa să fie un prost atât de mare?

Poate că îi era în sânge. Aceeaşi sursă de iraţional care îl făcea pe un om să-şi asume un sistem care făcuse din corupţie un mod de viaţă îl determinase pe fratele său să îşi abandoneze cariera pentru o femeie dubioasă.

În orice caz, afacerea aceea se sfârșise de-acum. Cu fata lui Talala expediată în Turcia şi Saşa lingându-şi rănile. Leskov se întrebă ce avea să ajungă fata. Cum avea să o ducă atunci când tatăl ei va fi închis? Avea să se simtă cineva obligat să o ocrotească pe fiica omului care fusese sacrificat? Leskov se îndoia. El bănuia că siguranţa fetei era, în cel mai bun caz, ceva temporar, că ea rătăcea legată la ochi spre marginea lumii şi că nici el şi nici vreun alt om nu era în stare să facă mult pentru asta.

O iubise Saşa cu adevărat pe fata asta? Leskov nu putea să fie convins întru totul. Şirin Talala exista la o depărtare prea mare de tot ceea ce el personal preţuia. Nu-şi putea imagina s-o iubească vreun bărbat. Să o vrea, da. Era, incontestabil, o frumuseţe. Dar iubirea, pentru Pavel Leskov, prindea rădăcini în alte pământuri. Bănuia că tot focul ăsta fusese doar o altă sminteală

sexuală de-a lui Saşa, condimentată cu mirodenii exotice. În mod sigur, nu fusese iubire.

Nu-i trecu deloc prin cap că s-ar putea să fie gelos pe Şirin Talala, lezat de ideea că fata putea să facă aşa de repede să curgă dragostea din inima fratelui său, când el însuşi, în căutarea acelei iubiri, suferise un eşec după altul. Nu îi trecu deloc prin cap cât de mult se asemănau, el şi cu Saşa, în nevoia lor de a fi iubiţi, chiar şi când ridiculizau ideea unei afecţiuni durabile. Căsătoria ratată a lui Leskov, distanţa pe care o simţise totdeauna între el şi fiii săi condamnaţi mereu şi mereu să petreacă un sfârşit de săptămână cu el, fii pe care îi iubea, dar la care nu putea ajunge, prăpastia dintre el şi Saşa, spaima sa calmă de a încerca cu o altă femeie, toată povestea sa îi era imprimată aşa de tare, de adânc în inimă, încât nu putea să o vadă pe Şirin Talala mai clar decât putea să vadă ea în ea însăşi. Schilodit de experienţă, el nu putea să creadă că între sex şi iubire se afla ceva mai mult decât o legătură slabă. În lumea sa, sexul era ceva care îi despărţea pe oameni, nu ceva care să-i lege împreună. Nu puteai niciodată avea încredere în sex. Sexul îi chinuia pe bărbaţi şi femei, silindu-i să facă promisiuni pe care nu le puteau niciodată îndeplini, făcându-i pe toţi să fie mincinoşi. Te umplea cu speranţe deşarte. Apoi, într-o zi, veneai acasă devreme, ca cel dintr-un milion de glume, şi auzeai ţipetele cunoscute ale nevestei, glasul care-ţi jurase că te va iubi veşnic, răspunzându-i cărnii altui bărbat.

Leskov moţăia când un colaborator dădu buzna în birou, îi trebui colonelului un moment să se trezească, să-şi amintească unde se afla şi să scape de senzaţia de derută a celui care visase.

— *Face mişcarea,* strigă ofiţerul. Talala şi cu banda lui

se mişcă, Maleşkov spune că au destule arme ca să înceapă al Treilea Război Mondial.

Leskov clătină din cap, trezindu-se de-a binelea. Apoi sări în picioare.

—Puneţi unitatea de alarmă în mişcare, lătră el. Acum.

Ali Talala şedea în spatele limuzinei în tăcerea deosebită a unui om care se aşteaptă să moară. Făcuse tot ce putuse ca s-o pună pe Şirin la adăpost — Gogandaev o să aibă grijă de ea la întoarcere — şi făcuse ce putuse pentru Aşi. Dar erau timpuri când morţii erau mai importanţi decât viii, când onoarea devenea mai importantă decât iubirea, când strigătele de răzbunare de ieri răsunau mai vital decât orice şoapte de viitor fericit. Doar sângele putea spăla sângele.

Totuşi, găsi că Aşi îi umplea inima. Şi-o închipui printre trandafiri lângă fântână, povestind iubirea prin versuri străvechi. O iubea într-un fel în care nu fusese niciodată în stare să o iubească pe femeia cinstită pe care o alesese tatăl său să fie soţia fiului mai mare, într-un fel în care nu puteai să-ţi iubeşti nici măcar carnea ta şi sângele tău, nici măcar pe una aşa de dragă ca Şirin. O să-i fie dor de Aşi şi îi venea greu să se gândească că niciodată nu o să-i mai simtă corpul tulburându-se lipit de el.

Avea să fie rău. Aşteptase, răbdător, ca ucrainenii să se adune, aşteptă până când fu sigur că nu se aşteptau la nimic, în seara asta venise ora. Mâncau şi beau până la îngreţoşare, ca nişte porci ce erau. Sărbătoreau căsătoria dintre o lepădătură slavă pe două picioare cu alta.

Or să fie multe arme, ale sale şi ale ucrainenilor.

Poate că şi altele. Talala ştia că poliţia sau altă agenţie îl tot urmărea. Poate că era chiar KGB-ul, pornit să şi-i răzbune pe ai săi. Nu putea spune sigur. Chiar dacă un om purta uniforma serviciului său, loialitatea lui putea fi faţă de altul, oricum. În nimeni nu se putea avea încredere. In nimeni, niciodată. Poate că ucrainenii cumpăraseră mai multă protecţie decât putuseră să cumpere ai lui. Poate că miliţia aştepta. Sau o forţă specială de la Ministerul de Interne. Sau KGB. Sau ucigaşii plătiţi. Poate că, la urma urmei, ucrainenii prinseseră de veste.

Nu conta. Avea să se întâmple foarte repede. Avea destulă putere de foc în cele trei automobile, ca să-şi facă loc cu arma în restaurantul în care petrecerea era în toi. Poate că putea şi să iasă, dar asta nu conta, de fapt. Conta că mulţi dintre ucraineni aveau să moară împreună cu nevestele şi amantele, şi copiii.

Automobilul de serviciu sălta din groapă în groapă, ferind tramvaiele şi taxiurile răzleţe şi împroşcând cu valuri de apă de ploaie strada înnegrită.

—Grăbeşte-te, ce naiba, îi spuse Leskov şoferului. Omul se ghemui mai aproape de volan, de parcă se aştepta să primească în spate un şfichi de bici.

Leskov simţea în oase că totul avea să fie prost. Ucrainenii se adunaseră cu zecile la Kievul de Aur, un restaurant cooperativă în proprietatea mafiei. O recepţie de căsătorie în clan se desfăşura în sala de mese de la etaj. La parter urmau să fie şi turişti occidentali, precum şi diplomaţi străini şi genul de înalţi oficiali guvernamentali şi artiştii eroi ai Uniunii Sovietice, care aveau acces la valuta forte necesară pentru a lua masa într-un asemenea local. Era posibil ca situaţia să scape

din mână în mod dramatic.

Kerbitski voia să-l prindă pe Talala asupra faptului. Şi se putea chiar să-şi împlinească dorinţa. Dar Leskov se hotărâse să îl sfideze pe general, dacă putea ajunge la restaurant la timp, înaintea lui Talala. Avea de gând să izoleze localul cu un cordon. Dacă Talala voia să intervină cu forţa armelor, putea să o facă având KGB-ul în faţă. Leskov n-avea de gând să stea deoparte inactiv şi să permită o baie de sânge. Indiferent de ce voiau superiorii săi şi superiorii acestora. Erau strânse deja destule capete de acuzare împotriva lui Talala.) Chiar dacă el avea să se ducă la recepţie, ca să împartă flori, puteau să-l închidă pentru mult timp.

Automobilul se izbi de o gaură uriaşă din drum, unde strada Gorki se întâlnea cu Centura. Vehiculul se cutremură de parcă se făcea bucăţi. Totul se destrăma. Drumurile erau proaste, timpurile erau proaste. Bărbaţii şi femeile mergeau iar cu capetele plecate. Venea o explozie şi nimeni nu ştia cine avea să rămână după aceea în picioare şi tuturor le era frică.

Leskov înşfacă microfonul radioului serviciului special şi, aruncând o privire pe geamul din spate, ca să se asigure că îl urmau celelalte maşini, strigă:

—Mierla, aici Şoimul. Raportaţi situaţia. Terminat.

—Aici Mierla. Se îndepărtează de Centură.

La naiba. O să întârzie. Era aproape o certitudine.

Leskov încercă să transmită echipei de doi oameni, pe care o postase în vecinătatea restaurantului, să-i ţină din scurt pe ucraineni.

—Pasăre Cântătoare, aici e Şoimul. Cât de departe sunteţi de dispozitiv? Terminat.

Aşteptă un răspuns şi, când nu veni, chemă din nou. Dar nu răspunse nimeni. Maşina trecea printr-o eclipsă

de radio. Sau se întâmplase deja ceva.

Erau foarte aproape. Dacă Talala îşi aştepta momentul, dacă proceda prudent, putea totuşi să-l oprească. Dar, dacă el se mişca repede, Leskov ştia că oameni săi ajungeau în toiul unei bătălii de genul căreia străzile Moscovei nu văzu-seră de la Revoluţie.

— Către toate posturile, rosti Leskov în microfon, va fi o acţiune foarte precisă. Maşina din frunte merge direct la celălalt capăt al străzii şi o blochează. Vehiculul din urmă rămâne să blocheze capătul apropiat. Restul tragem chiar în faţa locului aceluia blestemat. Nu trage nimeni decât în autoapărare. Or să fie zeci de oameni nevinovaţi în restaurant

Şi-l vreau viu pe ticălosul ăla, gândi Leskov.

Celelalte maşini confirmară mesajul. Unele voci erau nervoase. Timpurile se schimbaseră dramatic din zilele în care o uniformă de KGB fusese o protecţie mai bună contra gloanţelor decât orice blindaj.

— *Goneşte,* îi spuse Leskov şoferului.

Era minunat. După zile şi zile de mâncare la hotel, chiar mai proastă decât străzile Moscovei, Herb şi Beverly Masters aveau în sfârşit parte de o masă rusească autentică. Sau ucraineană, oricum. Acelaşi lucru, din partea lui Herb. Im-portant era că mâncarea se putea mânca şi era din belşug. Chiar după standardele Topeka. Chelnerii se mişcau cam încet, dar dădu vina pe nunta în toi de la etaj. Oaspeţii ţipau şi râdeau, şi loveau cu picioarele aşa de tare, încât candelabrul de cristal tremura şi clincănea deasupra capului lui Bev. În comparaţie cu alţi chelneri sovietici, băieţii ăştia erau de-a dreptul politicoşi, chiar săritori. Dar mereu dispăreau la etaj cu tăvi de mâncare.

În ansamblu, turul Uniunii Sovietice, pentru care

plăti-seră de le ieşise pe nas, se dovedise a fi un dezastru. Se nu-mea turul „Gloriilor Vechii Rusii” şi totul putea să fi fost rusesc şi al naibii de vechi, dar nu prea era ceva glorios în el. Leningradul fusese sordid şi decrepit şi nu găsiseră nici măcar multe suveniruri vrednice de cumpărat. Biletele promise la baletul Kirov nu se materializaseră şi plouase aproape în fiecare zi. Moscova se dovedea şi mai proastă. Dimineaţă, micul dejun constase din pâine veche, fulgi de ovăz, un fel de brânză îngrozitoare şi ceai slab. Nu avuseseră nici măcar unt sau gem. La Leningrad avuseseră, cel puţin, gem, chiar dacă era acelaşi clei maroniu zi de zi. Iar Galeria Tretiakov era închisă pentru reparaţii. Bev fusese descurajată. Când ghida de la Intourist le spusese liniştită că ştia un foarte bun restaurant cooperatist, unde chelnerii vorbeau englezeşte şi oaspeţii puteau plăti în dolari, Herb şi Bev fuseseră entuziasmaţi. Alternativa ar fi fost să stea o oră la coadă în fata McDonald-ului. Şi nu voiau să facă aşa ceva, mai ales fiindcă cineva furase umbrela lui Bev în timpul prânzului, iar ploaia afurisită îi urmărise tot drumul de la Leningrad.

O dată măcar în călătoria asta blestemată, lucrurile ieşi-seră bine. Şampania de Crimeea era prea dulce, dar trebuia să iei uşor unele lucruri. Herb o bău după votca pe care chelnerul o pusese pe masă, fără să aştepte să fie rugat, iar Herb începu să simtă că începea să-i înţeleagă pe oamenii aceştia, să ajungă la esenţa lor. Era un iad de viaţă. O duceau al naibii de greu şi îţi dovedea că Harry Truman avea dreptate despre blestemaţii de comunişti. Duc totul de râpă. Păcat numai că trebuia să plătească preţul copiii. Cerşeau gumă de mestecat pe strada aceea cu toţi pictorii şi cutiile lăcuite. A i dracului treabă. Trebuia să te întrebi ce-ar face oamenii ăştia

dacă le-ai pune cumva în faţă un cotlet bun de Kansas.

Se pare, desigur, că oamenii ăştia ştiu să petreacă, spuse Bev, uitându-se în tavan.

Herb termină de mestecat şi înghiţi.

—Ştii, îngeraş, aşa mai merge. Aşa m-am aşteptat să fie tot turul.

Bev sorbi din şampanie.

—Sper că ai dat destul bacşiş fetei noastre.

—Ghidul? E bucuroasă de orice primeşte. I-am dat câţiva dolari. Ai de gând să mănânci chestia aia murată?

La etaj, o voce de bas strigă două silabe şi un cor aspru prelua sunetul ca un refren. Oaspeţii invizibili începură să tropăie ritmic pe podea, apoi erupseră în ovaţii şi râsete. Cineva începu să cânte.

—Nu-i aşa că e palpitant? întrebă Bev. Oamenii lui Talala nu-l omorâră pe portar imediat. Amenințându-l în tăcere cu armele, îl împinseră deoparte, lăsându-l pe seama oamenilor care rămâneau afară de gardă să-l omoare în bătaie. Talala şi oamenii săi intrară, rapid şi pe tăcute. În afară de Talala însuşi, erau înarmaţi cu arme automate compacte, cu patul pliant, de genul celor purtate de paraşutiştii sovietici sau forţele pentru operaţiuni speciale. Nu toți dintre oamenii lui Talala erau central-asiatici. Unul era baltic, unul pe jumătate tătar şi doi dintre ceilalţi erau etnici ruși. Toți neasiaticii erau veterani ai războiului din Afganistan, care descoperiseră în ei gustul crimei şi o loialitate pentru bani care domina timpurile. Îi făcea deosebită plăcere lui Talala când îi putea pune pe slavi să-i omoare pe slavi.

Talala purta doar un pistol. Puştile automate aveau menirea să omoare cât mai multe fiinţe umane cât mai rapid posibil, fără discriminare. Dar Talala voia să aleagă ţinte individuale.

Oamenii făcură o cursă prin vestibul şi sus pe scări ignorând o femeie de la garderobă şi un turist care se întorcea, cu faţa cruntă, de la toaletă. Primele împuşcături îl loviră pe un chelner care căuta sub jachetă.

Împuşcăturile veniră prea târziu ca să fie un avertisment eficient. Orchestra cânta mai departe din inerţie când primii dintre oamenii lui Talala năvăliră pe uşile de la etaj. Câţiva dintre ucrainenii mai tineri din sala de banchet reacţionară mai repede. Dar reacţiile lor nu fură eficiente, stânjenite de starea de ebrietate şi prezenţa soţiilor şi copiilor lor. Unii oaspeţi nu catadicsiseră să aducă arme la recepţie, presupunând că vor fi bine păziţi. Nici unul nu se aştepta la un atac de o asemenea ferocitate. Mafiile construiau reţele de alianţe interregionale, înfruptându-se regeşte din corpul degenerat al statului. În ciuda unor dubii, alianţa dintre Ali Talala şi Bogdan Cibcenko, care conducea Kievul de parcă oraşul era moşia familiei, părea să confirme relaţiile practice, de stil occidental, dintre imperiile crimei. Cibcenko era, de fapt, în dispoziţia cea mai bună când pistolarii pătrunseră pe uşă. Venise cu avionul la Moscova special pentru această nuntă, care îi unea pe unul dintre locotenenţii săi de frunte cu fiica unui ministru adjunct al comerţului exterior. Şi, ca şi majoritatea chefliilor, Cibcenko era beat.

Fiinţele umane reacţionează diferit când sunt confruntate cu moartea iminentă. Unii îngheaţă, ca animalele prinse în faruri. Alţii se ascund sub masă disperaţi până la comic sau se chircesc în spatele unor scaune şubrede, sperând ca ochii şi gloanţele ucigaşului să treacă peste ei. Alţii luptă, aruncând în atacatori cu primele obiecte care le vin la îndemână: o farfurie de

tort, o sticlă, o furculiţă. Unii stau cu ochii căscaţi, bătând din braţe ca un pinguin şi întrebând: „Ce se întâmplă? Ce se întâmplă?” Unii doar ţipă. Un om întinde mâinile să-i protejeze pe cei dragi, un altul îi uită. Femeile adesea încearcă să se posteze între moarte şi copiii lor, uneori chiar între moarte şi bărbatul lor. Dacă ai văzut multă moarte — nu numai luptă, ci moarte în limitele ei mult mai largi — ştii că femeile sunt în realitate mult mai viteze decât bărbaţii şi că nici o fiinţă nu este mai vitează decât o mamă. Totuşi, unele mame aleargă văitându-se spre ieşiri închipuite sau se aruncă pe fereastră gândindu-se doar la ele însele. E greu să prezici modul în care vor reacţiona oamenii în asemenea împrejurări, întrucât nu suntem fiinţe consecvente. Cel care este nespus de curajos vineri seara ar putea fi un laş înspăimântător luni dimineaţa. Viaţa noastră are valori diferite în diferiţi ani şi diferite momente. Dar poate că fiinţele umane cele mai plate sunt muzicanţii, care aproape invariabil încearcă să-şi protejeze preţioasele instrumente înainte de a se gândi la viaţa lor. Oricum, e multă culoare şi mult zgomot într-o cameră mare ticsită cu fiinţe omeneşti care mor una în faţa alteia. Nu e nici o ordine şi, după aceea, nici un supravieţuitor nu îţi poate spune cu mare exactitate ce s-a întâmplat. Tot ce pot spune este ceea ce îşi imaginează că s-ar fi putut întâmpla, punând laolaltă episod cu episod într-o istorie creată din câteva frânturi vii de realitate, strânse sub teroare.

Doi foşti ofiţeri de operaţiuni speciale conduseră asaltul, urmaţi de Talala şi alţi patru oameni care toţi uciseseră înainte. Alţi patru rămaseră la parter, trecându-l prin ciur şi prin dârmon, căutând ameninţări ascunse şi asigurând securitatea. Doi gardieni rămaseră

în faţă, bătându-l pe portar până la moarte cu paturile de metal ale armelor şi cu cizmele, în timp ce şoferii lăsaseră motoarele în ralanti şi fumau nervos.

Membrii echipei de asalt îşi distribuiră eficient focul. Cei doi protagonişti se împărţiră în dreapta şi în stânga sălii şi începură să împroaşte o ploaie de gloanţe din colţurile sălii. Următorii deschiseră focul asupra mijlocului sălii şi intrării. Talala stătea calm printre ei, căutând ţintele cele mai importante.

La început era greu de văzut. Sala nu era luminoasă şi fu-mul greu de ţigări îi dăduse deja o aparenţă de câmp de bătălie. Dar Talala avea ochi buni, exersaţi. Tatăl lui îl învăţase să citească stepa, să înţeleagă sensul unui norişor îndepărtat de praf sau al unei mici păsări în picaj şi chiar în haosul corpurilor care se împingeau, alergau, cădeau şi explodau în sânge, îl zări curând pe Cibcenko.

Şeful ucrainean era un om gras şi soarta îl aşezase la masa din faţă, cu un şervet uriaş legat în jurul gâtului. Gărzile de corp stăteau imediat în spate, cu armele scoase. Dar ei nu putură trage prin mulţimea încăierată, de teamă să nu-şi lovească propriii lor oameni. Tinerii duri stăteau cu o expresie absurdă, neajutorată, pe faţă, aţintindu-şi pistoalele, apoi iar retrăgându-le, ca nişte copii care fac poc-poc. Gura lui Cibcenko atârna căscată, în tinereţe, fusese un ucigaş cu reflexe de supravieţuitor. Dar trăise prea bine foarte mult timp. Devenise moale şi încet, şi gras. Încetase să poarte chiar armă, pentru că îl stânjenea oriunde încerca să o ascundă pe corp. Acum se baza doar pe alţii pentru a se proteja, ceea ce un om nu trebuie să facă niciodată. Talala împuşcă în cap o femeie care ţipa, ca să elibereze câmpul de tragere, apoi împuşcă garda de corp de după umărul stâng a lui

Cibcenko. Începu să înainteze nepăsător printre gloanţe şi corpuri care cădeau. Cibcenko se alarmă la apariţia lui, dar Talala nu întâlni privirile bătrânului gras multă vreme. El păşi în spatele unei femei corpolente care se clătina, acoperită de sânge, ca un taur măcelărit de amatori. Sub braţul ei ridicat, Talala împuşcă în cap a doua gardă de corp. Apoi se întoarse şi o împuşcă pe o femeie care se apropiase cu un cuţit.

Un lucru înregistra Talala şi acesta fu că nu auzise în viaţa sa un zgomot atât de mare. Cele vreo cinci-şase arme automate, pistoalele disparate descărcate ca răspuns, ţipetele — toate astea răsunau insuportabil în sală, de parcă, ne-putând să scape prin pereţi, volumul creştea în masă fizică, apăsând dur pe craniul omului. Totuşi, în ciuda vacarmului, mai puteai distinge detalii uimitoare: o voce surprinzător de trează care spunea:

— Sunt împuşcat. Uite, Dumnezeule mare, cred că am fost împuşcat.

Sau glasul unei femei strigând până la răguşeală, repetând cuvintele:

— Te iubesc, te iubesc, te iubesc...

Talala merse până la masa la care Cibcenko şedea în faţa unei farfurii pe jumătate terminate. Grăsanul clătină din cap încet a mirare. Talala nu se grăbi, uitându-se adânc în ochii lui şi văzând slăbiciune, judecată proastă, vârstă. Dar nu frică. Cibcenko era prea şocat ca să-i fie într-adevăr frică. Ridică mâna goală deasupra farfuriei, parcă pentru a prinde o minge pe care i-ar fi aruncat-o Talala.

— De ce? întrebă Cibcenko. De ce?

Talala îşi ridică pistolul şi-l împuşcă pe grăsan direct în piept, urmărindu-i corpul tremurând şi aproape căzând pe spate. Gura ucraineanului încă rostea cuvinte. Dar nu

mai scoase nici un sunet. Talala îl împuşcă din nou. Apoi mai trase o dată, trimiţând glonţul în capul inamicului.

Greutatea lui Cibcenko îl ţinu drept câteva momente, chiar când capul plesni nebuneşte, scuipându-i creierii în spate. Focurile continuau împrejurul celor doi rivali, dar acum se auzeau mai puţine strigăte şi ţipete. Apoi, o singură clipă, fu o convergenţă de tăceri, când toţi sau îşi reîncărcară armele, sau căutară o nouă ţintă, sau îşi trăgeau sufletul.

Cadavrul lui Cibcenko căzu greoi într-o parte, dobândind încet inerţie, până bufni de podea.

Talala îşi dădu seama că înainta spre masă poticnindu-se, de parcă îl lovise un cal cu picioarele din spate. Era o lovitură teribilă şi trebui să se prindă de muchia mesei, ca să se ţină drept înainte de a înţelege că fusese împuşcat.

Începu iar zgomotul infernal. Tăcerea stranie nu durase mai mult de o secundă, două. Dar timpul lucra altfel când moartea încerca să te sărute pe buze, să te cuprindă în braţe. Talala văzu un tinerel ucrainean pe podea în spatele unui corp. Băiatul încerca să încarce un revolver demodat, degetele îi tremurau nestăpânite. Talala îl împuşcă în creştetul capului şi se uită la corpul băiatului care se contractă, apoi se destinse iar, ca o jucărie cu arc.

Când se întoarse apoi, Talala văzu că doar trei dintre oamenii săi mai erau în picioare. Doi căutau ţinte rămase cu armele pregătite, în timp ce al treilea fixase o baionetă scurtă la puşca de asalt şi călca printre trupuri, înfigând arma ascuţită în burţi şi spinări cu mişcarea unui om care lopătează cărbune. Expresia de pe faţa lui era extaziată, aproape sfântă şi sudoarea îi curgea dintr-o parte în alta.

—*Să mergem* îi strigă lui Talala unul dintre oamenii săi — tătarul.

Da. Era de ajuns. Era timpul să plece.

Îşi simţi coasta grea ca cimentul şi tot mai amorţită. Ceva ud îi acoperea piciorul stâng.

Apoi Ali Talala văzu un lucru ciudat. O femeie tânără în rochie de nuntă mânjită de sânge se apropie de el, păşind peste corpuri de parcă erau doar nişte cocoloaşe în covor. Părul ei blond era aproape alb, trădând sânge polonez, şi chiar şi acum era o fată drăguţă, cu părul palid în dezordine şi faţa şiroind de sânge. Sub ochii de leoaică avea o gură de copil, iar în mâna dreaptă ţinea un cuţit de masă.

Talala ar fi împuşcat-o, cum ar fi împuşcat un frumos animal de vânătoare, atât că:

Şchiopăta.

Era un mic spaţiu pe podea unde nu căzuseră corpuri. Mireasa îl traversă cu încetineală dureroasă, fixându-l pe Talala. Picioarele zdrobeau cioburi de sticlă pe parchet.

Talala nici nu-şi ridică măcar pistolul. Fata nu avea să îi facă vreun rău. Ea doar îi amintea ce dulce era viaţa. Felul în care se apropia de el Aşi, cu ochi arzători şi şchiopătatul tot mai accentuat, sperând ca dispoziţia lui să fie astfel, încât să o cuprindă în braţe şi să-i mângâie părul. Teribil cum viaţa te mâna înainte, tot mai departe de ceea ce iubeai. O dată ce un om apuca pe o cale ca aceea pe care apucase el, legea se aplica implacabil: mereu trebuia să continui să-ţi lărgeşti puterea şi stăpânirea. Pentru că, în momentul în care încetai să ţi-o lărgeşti, începeai să ţi-o îngustezi. Şi îngustarea se iuţea cu viteză fatală. Până făceai implozie. Această lege era imuabilă.

Nu exista echilibru sacru, nici cumpănă. Toate astea erau un vis prostesc. Era doar orizontul care fugea de tine şi înţelegerea amară că fericirea de pe pământul acesta era un lucru de moment, poate o chestiune de o oră răzleaţă.

Fata în rochia de mireasă mânjită se apropie de el parcă pentru a-l îmbrăţişa. Şchiopătând, şoldul se rotea în timp ce căuşul lui se dezintegra încet. Când o văzuse prima dată pe Aşi, ea putea să alerge puţin. Nu cum alergau alţi copii, ci cum putea încerca să fugă un miel priponit, din bucuria nesfârșită de a trăi. Chiar şi atunci, avusese sentimentul că ea avea să fie mai mult decât un răsfăţ al sexualităţii lui, mai mult decât o simplă concubină. Dar nu se aşteptase deloc s-o iubească atât de mult, s-o iubească în asemenea măsură, încât să fie gata să moară pentru acea dragoste, să se scuture de nevoia implacabilă din naştere de a lua aer.

Fata în rochia de mireasă nu era Aşi, desigur. Ea şchiopăta din pricina unei răni care stropise cu sânge poalele rochiei ei de mireasă, ca pata de pe cearşaful unei mirese virgine. Talala simţi un val de deznădejde împrăştiindu-i-se în corp, agravată de amorţeala care îi mocnea în coastă, unde îi intrase în carne un glonţ de calibru mic. Totul era atât de ciudat. Şi atât de deznădăjduit. Viaţa asta.

Mireasa căzu spre el, înfigându-i cuţitul în burtă cu toată greutatea ei. Era tânără şi slabă, dar strânsese o putere miraculoasă şi vârî cuţitul dincolo de pânza cămăşii şi ţesătura lenjeriei. Îl surprinse cât de exact putea simţi cum intră lama. O simţea foarte mare. Uriaşă. Era cel puţin de mărimea săbiilor îndoite pe care le mânuiseră strămoşii săi de pe spinarea cailor deşertului.

Se poticni înapoi, cu fata strânsă de el. Lăsă să-i cadă pistolul şi începu să se clatine. Apoi năimitul cu baioneta prinsă de puşcă îşi vârî lama în talia fetei. Talala văzu surpriza din ochii ei, îi mirosi răsuflarea, buzele li se apropiară. Fata căzu într-o parte, trăgând pe jumătate cuţitul de masă din burta lui Talala.

Se uită în jos, mirat de felul în care atârna acolo bucata de oţel. O trase instinctiv din el, gemu şi căzu în genunchi.

O uitase chiar şi pe Şirin, sângele său. Exista doar Aşi, şi el spera, se ruga ca să aibă cineva grijă de ea. Gogandaev, poate. Da. Aşa ca nimeni să n-o rănească sau să-i facă rău. Ea era o podoabă, o comoară, cu un spirit atât de limpede... Atât de limpede...

Cuţitarul cu baioneta era foarte puternic. El o ridică pe mireasă la cer, înfiptă în armă. Râdea de parcă juca un joc de copil cu ea. Fata se zvârcolea şi gâfâia, bătea aerul cu mâinile şi picioarele, căutând ceva de care să se ţină. Apoi mercenarul o lăsă să cadă greu la picioare, luă adânc o gură de aer din fumul de ţigări şi explozibil şi începu să o înjunghie în fese, mânând-o pe podea. Fata gemea şi încerca să scape târându-se.

Talala luă pistolul căzut pe podea şi ţinti în spatele năimitului care chinuia fata. Trase. Şi nu încetă să tragă până când arma se goli.

Totul mergea rău. Unde îi erau oamenii? Acum erau toţi duşi. Nu putea vedea pe nimeni. Cineva cânta. Dar era într-o limbă pe care nu o putea înţelege.

Ratase. În toate.

Trupurile care îl înconjurau nu erau moarte în realitate. Toate se prefăceau. Le vedea mişcându-se. O, da. Toate se mişcau. Cu mâinile însângerate, feţele însângerate.

În depărtare se auziră focuri. Cât de departe? Foarte de parte. Nu conta.

Cine cânta?

Aşi cânta? Cânta pentru el? Vechile cântece, argintate de veacuri?

Nu, nu. Totul mergea rău.

Nu era deloc speranţă, iar măreţia lui Dumnezeu se afla în generoasa sa bunăvoinţă de a-i lăsa pe oameni să creadă altminteri. Speranţa era tot ce putea să existe vreodată, dar nu exista speranţă. Acum totul era foarte limpede.

Aşi îngenuncheată în întuneric.

—*Vino, lasă-mă să te ating! Întinde-mi mâna!*

Dar se auziră glasuri. Foarte aproape. La început strigară, oamenii în cizme grele. Apoi se potoliră oarecum. Poate că oamenii săi se întorseseră după el. Poate că reuşeai să cumperi o asemenea loialitate. Poate că... Aşi...

Deasupra lui stăteau oameni. Simţea. Dar nu putea vedea. Avea ceva în ochi, ceva ca albuşurile crude de ou.

Miraculos, ochii i se deschiseră şi văzu. Cineva aprinsese un şir de lumini mai puternice. Un om îngenunche lângă el. Talala recunoscu uniforma KGB-ului.

—*Aduceţi o ambulanţă,* porunci omul îngenuncheat. Avea vocea puternică. *Acum.*

Faţa omului se aplecă mai aproape. Da, era un ofiţer de KGB. Nici măcar nu-şi scosese căciula şi asta făcea să-i pară uriaş capul. Talala simţea gustul răsuflării omului, iar acreala uşoară a acesteia povestea o biografie

—O să trăieşti, îi spuse ofiţerul lui Talala. O să fac să trăieşti sigur, jigodie sângeroasă ce eşti.

Leskov îi urmări pe brancardieri cum îl duc pe Talala prin vestibul. Ambulanţele se aliniaseră chiar în faţa uşii. Era un dezastru de nedescris. Printre oaspeţi fuseseră trei deputaţi ai poporului, un ministru adjunct, toţi subalternii săi importanţi cu familiile şi un general. Se putea ca unul dintre deputaţi să trăiască, dacă avea mai mult decât un noroc obişnuit şi mai mult decât un chirurg de rând. Ceilalţi erau pierduţi.

Kerbitski îl voise pe Talala prins asupra faptului. Şi Kerbitski dobândise ceea ce dorise.

Leskov nu văzuse nimic care să se apropie de masacrul din sala de sus. Totuşi, jos nici măcar un client al restaurantului nu părea să fi fost atins, deşi câţiva dintre ei fuseseră împroşcaţi cu creierii unui chelner ghinionist. Leskov dorea să poată spune, pur şi simplu, bine c-am scăpat. Ar fi preferat să creadă că morţii meritaseră să moară. Dar știa mai mult. Legea nu era o chestiune de oportunitate. Ea se aplica tuturor, în toate circumstanţele. Chiar şi când nu-i păsa nimănui.

Talala şi cu oamenii săi nu cruţaseră nici o femeie, nici un copil.

Leskov stătea în vestibul, urmărind goana echipelor sanitare, nesigur de ce avea să facă. Priveliştea şi mirosurile îl şocaseră mult mai profund decât putea să-şi dea seama. Era convins că se afla într-o stare perfect normală. Dar nu putea nici măcar să se hotărască să iasă în stradă ca să ia legătura prin radio cu centrul.

Un cvartet de medici coborî treptele cu o greutate mare. Hainele le erau pătate de parcă ar fi lucrat într-un abator.

Deci, aşa se termină, gândi Leskov.

Sări în sus. Cineva îi atinsese mâneca.

Era un străin, un om într-un costum de calitate.

—Vorbiţi englezeşte? întrebă omul. Avea dinţi remarcabil de sănătoşi şi o faţă de vârstă mijlocie. Leskov presupuse că dinţii erau probabil falşi.

—Puţin.

—Sunteţi ofiţer?

—Sunt ofiţer de KGB.

Străinul păru surprins. Se dădu puţin înapoi, retrăgându-şi mâna, ca şi cum ar fi regretat serios că a atins cumva haina lui Leskov.

—Ce doriţi? continuă Leskov.

—E.. soţia mea e foarte supărată. Am vrea să plecăm acum.

—Puteţi pleca. Nu e nevoie de dumneavoastră. Omul păru uşurat. Dar nu dădu semn că pleacă.

—E o problemă.

Leskov simţi cum îl cuprinde un val de nerăbdare. Dar îşi menţinu stăpânirea de sine.

—Şi care-i problema?

—Trebuie să facem plata.

—Ce?

—Plata. N-am făcut plata. Chelnerul nostru e mort.

—Plecaţi numai, îi spuse Leskov turistului. Cred că acuma nu contează.

Omul se uită la Leskov cu un amestec de nervozitate şi exasperare care-i tremura în jurul gurii.

—Nu înţelegeţi. Beverly nu ar suporta aşa ceva. Ea n-ar pleca fără să facem plata.

—Atunci spuneţi-i că aţi plătit.

—Dar ar afla, Beverly mă cunoaşte. Poate totdeauna ghici când ticluiesc câte ceva.

Leskov îşi întoarse spatele. Era ridicol. Nu avea timp pentru un turist ţicnit. Dar omul îl prinse de braţ. De data aceasta, îl prinse surprinzător de tare. Leskov era pe

punctul să-l lovească. Dar se stăpâni. Străinul plângea, lacrimile îi curgeau pe obraji.

—Aţi putea să-i spuneţi dumneavoastră? întrebă omul. Aţi putea să-i spuneţi că am făcut plata? Vă rog.

Era ţicnit. Dar Leskov era acum gata să facă orice ca să scape de om. Îşi desprinse braţul.

—Unde e soţia dumneavoastră?

Omul zâmbi, pe dată recunoscător.

—E mai încolo.

Îl duse pe Leskov la o masă din colţ, unde o femeie bine îmbrăcată, peste cincizeci de ani, şedea dreaptă, cu o privire fixă deosebit de intensă. La început, Leskov gândi că era în stare de şoc, asta era ceea ce îl descumpănise pe turist. Dar când veni mai aproape, văzu ceea ce le scăpase tuturor celorlalţi. Sub jacheţica pe care o purta, chiar sub primul fald al feţei de masă, femeia era acoperită cu sânge. Şi privirea-i părea atât de intensă deoarece nu clipea deloc.

—Spuneţi-i, se rugă turistul, spuneţi-i că am făcut plata.

Capitolul 20

SAMSONOV SE CĂSĂTORI CU VERA ÎN ziua masacrului de la restaurant. După căsătoria civilă, oficiată la repezeală, merseră conştiincios la mormântul Soldatului Necunoscut de sub zidul Kremlinului şi Vera îşi puse buchetul de mireasă pe marmura umedă. Picături de ploaie rătăcite îi pătaseră fardul, făcând-o să-şi treacă nervoasă mâna peste obraz. Pielea i se stricase ca urmare a gravidităţii — şi ea voia atât de mult să arate cât mai bine în ziua

asta, mai mult decât în oricare alta. Samsonov înţelese şi o zori să se adăpostească în automobilul împrumutat.

Urmă slujba de la biserică. Programul preotului era încărcat şi Samsonov cu mireasa lui trebui să împartă slujba cu o altă pereche pe care nu o cunoşteau. Samsonov nu era bisericos, dar găsi profund liniştitoare atmosfera din biserică, îi dădea ideea Vechii Rusii, un timp când, oarecum, împotriva tuturor dovezilor istoriei, lucrurile fuseseră, probabil, mai bune. Fumul de tămâie şi mormăitul în slavona bisericească îl alinară, convingându-l că făcea ceva atât bun, cât şi drept.

Părinţii Verei veniseră pentru ceremonie la Moscova, ca şi garnitura de mătuşi, unchi şi veri cu feţe de ţărani. Samsonov era susţinut doar de locotenentul Bednîi cu soţia, o femeie tânără, pe atât de rea şi lacomă, pe cât era de prematur de corpolentă. Samsonov nu îi invitase pe nici unul dintre ceilalţi ofiţeri din unitatea sa, întrucât știa că nu aveau să vină. Era un om nepopular, devenind zi de zi tot mai nepopular.

Compania lui primise uniforme noi. Cu berete negre. Ofiţerii din conducerea batalionului şi a regimentului se eschivaseră cât putuseră de mult. Dar explozia iminentă a tulburărilor de la graniţele ţării învinsese, în sfârşit, sistemul imun al cazărmilor, al parcurilor auto şi al birourilor supraîncălzite ale Ministerului de Interne. Ministerul dăduse ordin ca unul dintre batalioanele din regimentul lui Samsonov să fie desemnat ca forţă specială de ripostă la tulburările civile. Comandantul de regiment, aproape şocat, alesese batalionul în care servea Samsonov. Pentru că numai compania lui Samsonov, din întregul regiment, se instruise serios. Şi deoarece comandantul de regiment nu suferea prea mult să-l vadă pe Samsonov detaşat într-un focar de revolte

îndepărtat.

Ofiţerii din regimentul lui Samsonov nu-l plăcuseră niciodată. Nu era nici o asemănare cu vechea camaraderie, foarte profesională, din forţele de desant sau măcar cu fraternitatea sentimentală din unităţile armatei regulate. Iar acum, colegii săi din MVD începură să-l urască cu adevărat. Mulţumită lui, rutina lor plăcută fusese distrusă. Mulţumită lui ei puteau să fie expediaţi în Armenia sau Azerbaidjan, sau în alt loc căcăcios, unde cel mai bun lucru la care se putea aştepta cineva era o despărţire îndelungată de familie... dacă nu se alegea cu un glonţ în spate.

Militarii din compania lui Samsonov erau împărţiţi. Cei mai nestăpâniţi, mai aventuroşi, umblau ţanţoşi în noile uniforme oliv, potrivindu-şi beretele cu maximum de efect asupra sexului opus. Dar ceilalţi bombăneau şi rezistau pasiv la orice încercare făcea Samsonov de a-i transforma în ceva care să semene cu o organizaţie militară. Nu aflase cine îl atacase în holul întunecat. Acţionase de parcă evenimentul nici nu avusese loc, micşorându-şi cheltuielile cât putea şi reducându-şi pierderile. În multe privinţe, nu se putea baza nici pe Bednîi. Locotenentul era bine intenţionat, Samsonov era convins de asta, dar, dacă vreodată fusese în el un soldat adevărat, experienţa iniţială cu trupele de interne şi corupţia lui Kuzba îl distruseseră. Tot ce putea face Samsonov era să îi dea lui Bednîi sarcini pe măsura slabelor lui capacităţi. Restul trebuia să si-l asume Samsonov.

Şi acum erau multe lucruri de asumat. Era dificil să instruieşti o companie de oameni al căror interes era rar stârnit, lucrând cu superiori care îi purtau pică şi chiar se temeau de el. Era dificil să fii ofiţer cu asemenea

responsabilităţi şi probleme când aveai şi o soţie de care să ai grijă. Era deosebit de greu dacă se întâmpla ca soţia să aibă un copil.

Samsonov se dusese să-l vadă pe Saşa. Nu simţea nici un fel de resentiment faţă de pictor, nici un fel de gelozie. Adesea uita că Vera avea în pântece un copil care nu era al său. O iubea pe femeie, cum poate iubi numai un bărbat care a fost foarte multă vreme singur. Iubea fără rezerve, fără mândrie.

Saşa fu la început rece cu el. Vorbiră despre toate, în afară de Vera. Saşa îşi rupsese mâna şi doar zâmbi superior şi îşi feri privirea când Samsonov îl întrebă dacă doctorii se aşteptau să îl împiedice la pictat după ce scotea ghipsul. Apartamentul lui Saşa ajunsese murdar şi, pentru prima dată, mirosea a pisică. Saşa însuşi părea să fi îmbătrânit. Era neras, deşi era spre seară şi mâna stângă îi era mânjită cu negru şi cenuşiu.

Samsonov îl rugă pe prietenul său să-i arate din nou picturile şi Saşa ridică din umeri, ducându-l în camera care servea de studio, cu pisoiul lipăind pe lângă el, de parcă animalul îl ţinea sub observaţie.

Picturile erau chiar mai frumoase decât îşi amintea Samsonov. Era, într-adevăr, uimitor cum putea un om să vadă aşa de clar şi apoi să aştearnă totul pe pânză sau hârtie de desen. Lui Samsonov îi trecu prin minte că acelui copil pe care Vera avea să-l aducă pe lume trebuia să i se dea toate posibilităţile de a-şi dezvolta talentul moştenit de la tatăl său natural.

Pe o masă lângă fereastră se afla o serie de schiţe în cărbune. Cea de deasupra era neterminată, dar se putea distinge că era fata din Asia Centrală pe care Samsonov o întâlnise cu câteva luni înainte în apartamentul pictorului. În schiţă era o intensitate pe care Samsonov o

putea simţi, dar nu o putea explica. Aproape părea că pictorul suferise o durere fizică o dată cu fiecare trăsătură de creion.

—Mi-amintesc de ea, spuse Samsonov.

—Nu prea seamănă, remarcă Saşa. Stătea în lumina cenuşie de la fereastră, cu jumătate de faţă în umbră. Am încercat să lucrez cu mâna stângă...

—Nu. E foarte bună. Cu stânga sau nu.

Saşa se trase din lumină, retrăgându-se din faţa lucrării.

—Nici una dintre schiţe nu o prinde cum trebuie. Aura de nefericire şi murdărie din jurul prietenului îl făcu deodată pe Samsonov să priceapă.

—A plecat? întrebă el, surprins de propria sa indiscreţie.

Omul din umbră încuviinţă.

—Am încercat să lucrez din memorie. Dar nu vrea să iasă.

Samsonov mută dreptunghiurile grele de hârtie, dezvăluind o întreagă serie de portrete ale fetei asiatice. Disperare în pometţi; buzele şi ochii umezi de cretă albă.

—Dar... schiţele sunt foarte bune, spuse Samsonov.

Un moment, Saşa păru pe punctul de a vorbi, de a-şi deschide inima. Apoi nu găsi tăria. Surprins de tot ce putea intui, Samsonov îşi dădu seama că, în fond, el avea o capacitate mult mai mare pentru fericire decât artistul. Aparenţele de fiecare zi erau reversul adevărului. Indiferent de cum ieşise cu Vera, Samsonov ştia că avea să-şi găsească fericirea în asta. Chiar dacă era doar fericirea datoriei împlinite.

—Cred că o iubeşti foarte mult, spuse Samsonov. Umbra intră în mişcare. Saşa îngenunche în fata unui şir de picturi proptite de perete.

—Poftim, alege-ţi una. Vreau să-ţi dau un dar. Dacă Vera nu-l vrea, poţi foarte bine să-l arunci.

Samsonov fu cât pe ce să înceapă şirul normal de proteste. Dar avu sentimentul că Saşa trecuse de-acum de toate astea şi că cel mai bun lucru de făcut era să accepte darul fără să facă nazuri. Oricum, îşi dorea să aibă o pictură de Saşa Leskov.

Era ceva foarte greu de explicat. Se căsătorea cu o femeie gravidă pe care prietenul său o tratase foarte rău, totuşi nu simţea nici un resentiment. Mai mult decât orice altceva, simţea gratitudine. Pentru Vera. Era bucuros că cineva avea ochii şi mâinile să picteze lumea cum o vedea el însuşi. Cu dragoste, se uită printre picturile oferite, uitându-se la fie-care de două ori înainte de a alege câteva pentru o a treia inspecţie.

—Asta, zise el în sfârșit. E bine asta?

Era o pictură reprezentând o biserică din Moscova. O alese, deoarece se gândea că Verei o să-i placă tema.

Pictorul încuviinţă din cap, chiar zâmbi uşor. Samsonov avu sentimentul că prietenul său se hotărâse să nu-şi deschidă inima şi că dorea să rămână singur. Dar Samsonov nu putea să nu simtă multă căldură pentru omul cu mâna zdrobită şi pisoiul care se freca de manşetele pantalonilor lui.

—Chiar nu te supără? Vera?

Saşa păru surprins.

—De ce să mă supere pe mine?

—Păi... A fost a ta.

Saşa clătină din cap.

—Ești un om mai bun decât o să fiu eu vreodată. Şi o să fii de o mie de ori mai bun pentru Vera. Doamne, uneori nu mă înţeleg pe mine însumi.

—Şi cealaltă fată? Am uitat cum o cheamă.

—Şirin? A plecat. Saşa se uită la podeaua nemăturată. Eu am fost de vină.

—O iubeşti cu adevărat?

Părea destul de clar. Totuşi, rămânea o parte din Samsonov care nu reuşea să priceapă cum putea un om să-i întoarcă spatele unei femei ca Vera şi să-şi piardă timpul cu cineva cu pielea maronie, oricât de frumoasă era. Încercase să frământe multe probleme în suflet, să se pregătească pentru posibile detaşări, dar încă nu putea să-şi controleze întru totul reacţiile la vederea unei fete asiatice. Visurile sale îşi micşoraseră asprimea. Dar realitatea propriu-zisă era încă o problemă.

—O iubesc, spuse liniştit Saşa, cum nu am crezut niciodată că aş putea iubi.

—Ei bine, dacă ea a plecat şi tu eşti de vină, nu poţi să-ţi ceri iertare? Să te împaci?

—N-ar fi posibil.

—Ai încercat?

—Nu pot.

—De ce?

—Nu e aici, pe de o parte. Oricum, e greu de explicat. Am stricat totul. *Prea mult.* Sunt unele lucruri... care nu se pot ierta.

—Vrei să te căsătoreşti cu ea?

Artistul păru surprins la gândul acesta.

—Nu ştiu. Nu sunt sigur că aş fi putut reuşi vreodată. Zâmbi la o viziune fugară. Uneori mă gândesc că am profitat la maximum de ce-am avut; că nu aveam nici un viitor. Dar nu mă pot abţine. Ea nu-i aici. Şi nimic altceva nu contează.

Saşa se aplecă şi ridică pisoiul, întorcându-l peste legătura mâinii şi frecându-l pe burtă. Pisoiul îşi lăsă capul pe spate spre subsuoara pictorului.

—N-am avut niciodată cea mai slabă idee despre înţelesul iubirii, continuă Saşa. Chicoti. Totdeauna mi-am închipuit că iubirea e doar ceea ce simt femeile prima dată când fac dragoste cum trebuie. Brusc, rânji. Fu rânjetul unui cadavru. Dar nu vrei să asculţi toate astea. Tu trebuie să fii fericit. Să te bucuri. Vera e o fată minunată. Ea doar si-a irosit timpul cu cine nu trebuia.

—O să cunoşti alta.

Pictorul zâmbi la pisoiul ghemuit de pieptul său.

—O, o să întâlnesc o mulţime de femei. O mulţime. E cel mai uşor lucru din lume.

—O să te îndrăgosteşti iar.

—Nu.

—Nu poţi să spui aşa ceva. Numai un copil ar spune asta.

Saşa fu de acord.

—Dar eu sunt copilăros. Nu cred că femeile au înţeles asta vreodată. Şi pot să-ţi spun, prietene, că o voi iubi pe Şirin Talala cât voi trăi. Dacă vrei să respingi asta ca o absurditate sau exagerare, prea bine. Dar ştiu în inima mea că ea a fost... că noi am fost două jumătăţi ale unui suflet. Zâmbi din nou. Nu mă aştept ca asta să aibă prea mult sens.

Samsonov ridică pictura pe care o alesese, astfel încât să o poată examina la lumina de la fereastră. Se întrebă dacă Saşa chiar simţea extazul pe care-l comunicau trăsăturile sale de penel.

—E o pictură minunată. Îţi mulţumesc.

—Ştii, Mişa, spuse artistul, uneori mă gândesc că este cu adevărat dreptate în lume.

Samsonov ridică brusc privirea, cu faţa trează.

—Eu nu cred.

Dar, dacă nu era dreptate, erau, cel puţin, fulgi

ocazionali de bucurie care cădeau din cer. După ceremonia religioasă, familia Verei organizase o petrecere la ferma de stat. Toate rudele şi vecinii contribuiseră cu mâncare sau vreo sticlă, două şi un verişor cântase la acordeon. Samsonov refuzase cu tărie orice încercare de a-l face să bea alcool — îi jurase Verei că va renunţa — dar îl bucură totuşi fericirea care dansa în jurul lui. Vera părea de aur, o prinţesă rusă, când primi felicitările bunicilor şi băieţilor satului, supăraţi că se căsătorise cu unul din afară. Ea îşi acoperise erupţiile de pe piele cu mai mult fard si, când Samsonov urmări suita de rude şi foşti pretendenţi care dansau cu mireasa sa, nu putu să înţeleagă cum de putuse Saşa Leskov să-i întoarcă spatele unei asemenea frumuseţi. Era atât de fericit, încât simţi o mâhnire autentică pentru nenorocirile prietenului său. I-ar fi plăcut ca Saşa să fie prezent, să ia parte la bucurie. Dar asta, desigur, ar fi fost imposibil.

Vera nu mai vorbea deloc despre Saşa, dar părea că dragostea pe care o purtase atât de mult timp în inimă se transformase într-un complex de emoţii mult mai reprobabile. Samsonov nu îndrăzni să-i spună că îl vizitase pe Saşa. Pictura pe care o luase în dar zăcea învelită în spatele biroului din cazarmă, aşteptând un moment mult mai propice pentru a intra în viaţa lor.

Oricum, nu avea loc unde să atârne pictura. Nu existau apartamente oficial disponibile, nici măcar o cameră goală, iar Samsonov nu poseda valuta forte pentru şpagă şi nici nu-şi putea înghiţi mândria să apeleze la cei pe care îi dispreţuia. El îşi puse semnătura pe lista de aşteptare eternă, sperând totuşi, şi Vera, între timp, duse acasă la părinţi toate micile comori pe care i se permisese să le cumpere de la magazinul de stat

pentru tinerii căsătoriţi. Luna de miere constase dintr-un sfârşit de săptămână într-un apartament din Moscova, cu promisiunea unei călătorii posibile la Marea Neagră în vară, dacă lucrurile mergeau bine.

Samsonov făcu dragoste cu soţia pentru prima dată în noaptea nunţii, dezbrăcându-se stângaci într-o cameră plină de lucrurile uneia dintre prietenele Verei. La început procedă cu multă blândeţe, nesigur de cât putea ea să suporte fără să dăuneze copilului din ea. Dar Vera însăşi îl mână spre o intensitate fizică tot mai mare. Până când el îşi pierdu controlul, sfârşind actul înainte să fi ajuns cu adevărat în ea.

Stătea în patul acela cu iubita lui adormită, treaz şi plin de griji. Va fi el în stare să-i facă pe plac? Fizic? Afectiv? Material? Poate că ea avea nevoie de mai mult decât putea oferi un asemenea om stângaci, prost plătit? Avea el să fie în măsură să creeze o mică lume în care Vera să aibă confort şi siguranţă? Aveau să-l trimită într-unui din locurile cu probleme ale ţării înainte ca să poată să îi asigure pe ea şi pe copil? Luând-o pe Vera în braţe, încă se temea că ar putea-o cumva pierde, tocmai când viaţa sa îşi găsise o nouă menire, îşi zâmbi. Dacă nu putea salva toată Rusia, poate că reuşea să salveze măcar această bucată minusculă din ea.

—Te iubesc, îi spuse el femeii adormite, vorbind în părul ei şi dorindu-şi să fie un bărbat mai puternic, mai bun.

Şirin şedea lângă un mormânt în oraşul verde Bursa. Cerul voia să plouă şi aerul era răcoros, cu mireasmă de pământ şi piatră. În cursul după-amiezii, cerul se lăsase încet în jos pe coline, întunecând puţin casele cocoţate sus şi vârfurile chiparoşilor cu smocuri cenuşii, până

simţeai că poţi să întinzi mâna şi să-ţi umezeşti degetele. Bulevardele de mai jos vuiau de atâta trafic, dar în curţile care înconjurau vechile mausolee turceşti persista o tăcere, străpunsă numai de păsări, care ţinea la mare depărtare claxoanele din vale. Fântânile erau secate, dar pietrele de pe poteci şi faţadele din plăci turcoaz ale monumentelor străluceau şlefuite şi umede în aerul greu. Şirin îşi închipui că poate simţi mâna lui Dumnezeu atingându-i părul de pe braţe. Era o atingere vie, răcoroasă, de avertisment, care pătrundea prin ţesătura hainei gri lungi care o acoperea de la gât până la glezne. Apoi degetele lui Dumnezeu se odihniră uşor pe baticul alb care îi acoperea părul. Ea îşi închise ochii şi se abandonă nemişcării.

Fatima avea dreptate. Aceasta era adevărata libertate. Tot ce îşi imaginase odinioară că este libertatea era pur libertinaj. Când, un pic mai devreme, doi tineri trecuseră pe alături, abia aruncându-i o privire, ea nu fusese câtuşi de puţin dezamăgită. Veşmintele pe care i le dăduseră Fatima şi prietenele ei păruseră la început ciudate, aproape ridicole, îşi închipuise totdeauna că femeile fundamentaliste care purtau asemenea veşminte se ascundeau, temându-se de viaţă. Dar greşise. Pânza care acoperea părul şi carnea o elibera pe femeie de poftele care ardeau în ochii necunoscuţilor. Magia îmbrăcăminţii simple eliberează sufletul, permițându-i femeii să se definească, în loc să se bazeze pe ochii bărbaţilor ca să o facă. Şirin gândise totdeauna că o asemenea îmbrăcăminte era o unealtă pe care bărbaţii nervoşi, bolnavi de geloşi o foloseau pentru a oprima femeile. Dar nu avusese deloc dreptate. Haina lungă şi acoperământul capului de un alb pur doar eliberau femeia de atenţia nedorită, de a fi redusă la rolul de

simplu obiect sexual din partea publicului. Aceasta era o pavăză de eliberare.

Era delicios de umilitor. Ea înţelese intuitiv că Dumnezeu dorea din partea ei umilinţă. Purtase haine frumoase. Dar nu le purtase din dragoste de podoabe sau chiar mândrie. Purtase îmbrăcămintea occidentală întâmplător, din pricina disponibilităţii, fără să se gândească prea mult la aşa ceva. Nici un lucru nu contase vreodată cu adevărat, nici un obiect inert nu avusese vreodată putere de durată asupra ei. Ea acceptase acele lucruri pe care le găsise plăcute, dar nu le poftise. Ea poftise doar iubire şi o căutase pe drumul greşit. Dar Dumnezeu înţelegea. Şi El ierta.

Şirin nu-şi dădea seama, desigur, dar toată această devoţiune nou găsită era determinată de aceeaşi constelaţie care o împinsese spre furia sexuală. Stelele sale o meniseră la fel de bine pentru abnegaţia severă, pentru un ascetism la fel de intens ca şi furia fizică ce arsese din abdomen până la vârfurile membrelor. Dar cale de mijloc nu exista. Şirin se născuse lipsită de orice aptitudine pentru moderaţie. Lumea era sau un fruct răscopt, cărnos, sângerând, sau era cioplită din marmură albă.

Şedea pe piatra albă a unui zid scund dindărătul unui mormânt al unui sultan dispărut de multă vreme, savurând asprimea, durerea crescândă din fese. Totul era foarte curat, absolut curat. Ploaia avea să vină şi să spele pământul la fel de curat precum cunoaşterea lui Dumnezeu îi spălase ei de curând sufletul.

Se legase în faţa lui Dumnezeu să renunţe la tot ce putea gândi şi era mâhnită numai pentru că nu rămăsese nimic care să i se fi părut vrednic de renunţarea ei. Voia să dea şi să dea, să-şi scape spiritul de toate poverile.

Apoi, poate, într-o zi va fi pură din nou.

Acum era bine să stea nemişcată, fără cea mai mică iritare fizică de ruşine. La început, lumea o urmărise, bătându-şi joc de ea. Avusese vaginită acută, prima asemenea suferinţă din viața ei, şi mâncărimea, mirosul schimbat scurgerile o revoltaseră. Corpul era... în ultimă instanţă... un lucru murdar, atât de nedemn de tributul pe care i-l adusese.

Găsise un doctor bun care vorbea englezeşte, iar în Turcia puteai cumpăra toate medicamentele necesare, fără să dai mită sau să ai pile, şi părea să se simtă iar bine sau pe aproape. Interpretase suferinţa drept o pedeapsă pentru comportamentul ei ruşinos, pentru că îşi închipuise că putea găsi în braţele unui mascul dragostea şi alinarea care se revărsau numai de la Dumnezeu.

Era o pedeapsă... şi un avertisment.

Auzi paşi pe drumeagul de prundiş, mersul măsurat al unei femei. Era Fatima. Ea şi cu două dintre prietenele ei o aduseseră pe Şirin de la Istanbul, ca să vadă vechile comori nepângărite ale unui timp când oamenii nu orbiseră la prezenţa lui Dumnezeu.

Oraşul era frumos în aerul perlat, zidăria palidă şi plăcile portocalii suind dealurile de un verde moale, de parcă fie-care năzuia să trăiască mai aproape de Dumnezeu decât vecinul său.

Fuseseră la o întrunire a studenţilor, unde un vorbitor atacase structura seculară a societăţii turceşti, cât pe ce să cheme la un război sfânt pe străzi. După aceea luară prânzul în casa unui director al unei fabrici de automobile a cărui fiică răspundea la avariţia şi luxul părinţilor acoperindu-şi părul cu un batic simplu. Exista atâta inegalitate şi nedreptate. Tânăra femeie nu putea

înţelege de ce părinţii nu puteau vedea asta. Ea vorbi fervent, abia oprindu-se ca să primească de la servitori felul următor. Apoi toţi se îngrămădiră într-una din maşinile familiei ca să meargă în pelerinaj, lăsând la urmă mormintele şi moscheea de la Muradiye.

Solemnitatea locului sfânt îi plăcu nespus de mult lui Şirin.

—Te deranjez? întrebă blând Fatima, micşorând distanta dintre ele.

Era o fată ştearsă, arătând şi mai ştearsă datorită simplităţii hainelor.

—Nu, soră. Deloc, răspunse Şirin.

Deşi era destul spaţiu de şezut pe zid, ea făcu gestul de a se muta într-o parte, primind-o pe noua sa prietenă.

—Totdeauna găsesc că e atât de pios aici, spuse Fatima. În vechime, poporul nostru avea un deosebit simţ al frumuseţii. Cum de l-am pierdut de tot?

Şirin zâmbi.

—Eşti frumoasă, Fatima.

—Sunt urâtă. Fatima se strâmbă. Ştiu asta. Dar sunt norocoasă că sunt așa. Dumnezeu e mare şi nu m-a blestemat cu frumuseţea ta. Trebuie să-ţi fie atât de greu.

Şirin coborî privirile pe pietrele şlefuite ale drumeagului.

—Toate greutăţile mele... Au fost din vina mea. Nimeni altcineva nu-i de vină.

—Nu trebuie să fii prea aspră cu tine însăţi. Te aflai printre necredincioşi. Erau prea multe ispite.

—Am fost oarbă, spuse Şirin. Şi am fost proastă. Rămaseră tăcute câtva timp. Veni vântul, mişcând aerul şi

Înflorind trupurile. Şirin se gândi la Saşa, plină de

tristeţe şi compătimire, dar fără umbră de poftă conştientă. Saşa era atât de singur. El era unul dintre oamenii singuratici. Şirin era convinsă că doar singurătatea lor comună îi unise. Spaima de moarte care adastă în patul gol al celor fără de Dumnezeu. Saşa era pierdut.

—Te gândeşti la familia ta? întrebă Fatima.

—Da, minţi Şirin.

—Trebuie să fie groaznic. Dar poate că o să poţi să-l ajuţi pe tatăl tău. Să-l aduci înapoi la Dumnezeu.

—Da, spuse absent Şirin. Ceva se rupsese în ea, ceva ce rupsese Saşa, şi nu se vindecase încă. Îi trebuia multă credinţă.

—Încă nu ai ştiri de la el?

Şirin ridică ochii, trezindu-se.

—De la cine?

—De la tatăl tău.

—Nu. Nimic de săptămâni întregi.

—Sunt sigură că este sănătos.

—Da.

—Poate ar trebui să încerci să-i telefonezi.

—Da.

—Ai putea dormi mai bine. Ai nevoie de somn. Noaptea trecută iar ai ţipat.

—Da. Trebuie să dorm.

—Şi nu te-ai răzgândit? Să mergi acasă?

—Trebuie să plec.

—Ai putea să stai aici. Ai putea fi bine primită printre noi. Ai fi în siguranţă.

—Dumnezeu e mare, spuse blând Şirin, cum i-ar fi şoptit unui iubit. Dacă El voieşte, voi fi în siguranţă. Dar trebuie să merg acasă.

—Dar nu o să-ţi lepezi credinţa? Când îţi lepezi

hainele? Şirin zâmbi blând şi-şi puse mâna pe braţul acoperit al prietenei.

—Nu-ţi face griji. M-ai salvat. N-am să mai merg niciodată la Moscova. Dar vreau să fiu între cei din neamul meu. E greu să-ţi explic. Am greşit atât de mult timp în atât de multe. Am dispreţuit tot ce era bun. Acum vreau să merg acasă şi să mă îndrept.

—Bărbaţii au să se uite iar la tine.

Şirin îşi atinse marama de pe cap, îndreptând-o.

—În Uzbekistan, femeile au veşmintele lor. Nu e păcat.

—Dar bărbaţii or să-ţi vadă părul.

—Dar n-am să-i văd eu, zâmbi iar Şirin. Am să-ţi trimit o fotografie cu hainele pe care le poartă neamul meu. Nu o să-ţi fie ruşine de mine.

Ochii Fatimei se umplură de lacrimi.

—Mă îngrijorezi atât de mult. Mă tem pentru tine când o să fii printre necredincioşi. Când te-am găsit...

—Sunt alta acum, spuse Şirin. Nu-ţi face griji. M-aţi salvat. Şi n-am să mă întorc niciodată la... la ce am fost. Îi mângâie Fatimei braţul. Am căutat atâta timp. Şi nu ştiam ce căutam. Dar acuma ştiu.

Şirin se simţea plină de încredere. Cu voia lui Dumnezeu, toate lucrurile au să se îndrepte. Oricum, nu-i era cu adevărat teamă de moarte. Ajunsese să înţeleagă zădărnicia vieţii sale. Dacă oamenii care o omorâseră pe mama ei, pe surorile şi pe fratele ei ar fi venit noaptea după ea, ea ar fi fost pregătită. Ei ar fi venit doar ca s-o elibereze. De îndemnurile şi decăderea trupului. Nu se temea de asta. Singura ei teamă era să nu se întâlnească iar, într-o zi, din întâmplare, cu Saşa Leskov.

—Ai vrut să mă vezi? întrebă Pavel Leskov.

Omul de pe patul de spital se uită la el cu o faţă de pe care era ştearsă orice emoţie. Părea mai mic, împuţinat, de parcă putea să se strecoare printre gratiile de la fereastră când nu se uita nimeni.

—Ești anchetatorul sef?

—Pentru cazul dumitale, spuse Leskov.

Omul încuviinţă uşor, fără să-şi ridice capul de pe pernă. Avea pielea de culoarea alamei vechi, nelustruite. Nesănătoasă. Totuşi, fusese destul de puternic ca să supravieţuiască rănilor care l-ar fi omorât pe un om de rând. Îşi feri privirea de Leskov.

—Atunci vreau să-ti vorbesc.

Era greu de crezut că omul acesta mic, ţintuit la pat, avusese de curând atâta putere în mâinile sale, că el provocase atâta moarte. Arăta mai mult ca şi cum ar fi trebuit să vândă pepeni într-un bazar.

—Vorbeşte, spuse Leskov.

Peste trăsăturile omului trecu o dâră de mânie, în ochi îi scapără un luciu din vechea putere lipsită de conştiinţă. Apoi se stăpâni şi spuse:

—Așează-te, te rog. Mai aproape de mine.

Cu faţa împietrită, Leskov îşi trase un scaun lângă pat, aşezându-l lângă noptiera cu telefon. De regulă, arestaţii care erau pacienţi ai spitalului KGB-ului nu aveau telefon propriu, dar aparatul fusese pus acolo la ordinele lui Leskov. Talala era liber să telefoneze oricui dorea. Leskov ştiuse dinainte că Talala fusese dat deoparte, că nici unul dintre vechii săi protectori nu voia să-i vorbească. Chiar dacă telefonul nu ar fi fost interceptat. El voia ca Talala să afle singur asta. Se permisese să sune la toate numerele neoficiale şi să lase orice fel de mesaje cifrate voia. Nimeni nu răspundea.

Era o situaţie curioasă. Leskov mai încerca să o

priceapă. Oameni aflaţi în posturi mai înalte decât cel al superiorului său, generalul Kerbitski, arătaseră deosebit de clar că voiau să i se cruţe viaţa lui Talala. Fură chemaţi cei mai buni specialişti. Totuşi, în afară de a-l menţine în viaţă, nimeni nu voia să aibă de a face cu Talala. Kerbitski continuă să insiste că foştii protectori voiau să fie judecat în public. Dar nu avea sens. Talala putea spune nume care ar fi deranjat demnitari de partid de la Taşkent până la Moscova. De ce să vrea aceiaşi demnitari să rişte să-l judece în public?

Între timp, erau şi alte probleme. Leskov nu credea că Talala ştia deja de ele şi miza pe ignoranţa vechiului gangster. Deja se desfăşurau mici demonstraţii pe străzile Samarkandului, Kokandului, Tașkentului şi a încă vreo cinci-șase locuri neînsemnate. Ele aveau un caracter antirusesc, reacţionând la vestea că deputatul poporului Ali Talala fusese arestat de KGB. Alegătorii lui Talala, membrii marii sale familii, ai tribului său, îl vedeau încă drept eroul lor, drept protectorul lor, şi insistau că totul fusese înscenat pentru a-l discredita pe unul dintre ai lor în scopul afirmării autorităţii ruseşti în Asia Centrală. Demonstraţiile putuseră fi controlate până atunci. Dar îl enervau pe Leskov.

Ciudat era că acestea nu-i enervau pe demnitarii de partid din Uzbekistan. Aceştia erau oameni a căror legitimitate se baza încă în mare măsură pe autoritatea centrală de la Moscova. Dar păreau să nu facă nimic pentru a-şi menţine securitatea poziţiilor lor. Nici nu chemau trupele de interne să suprime demonstraţiile, nici nu încercau să-i ațâțe pe disidenţi, fiind de acord că Talala fusese nedreptăţit. În public, ei nu făceau absolut nimic, deşi, în particular, rămâneau categorici în a-l chema pe Talala la judecată şi a-l pedepsi.

Leskov nu pricepea asta. Ştia că era un fel de joc necinstit, dar nu îi înţelegea regulile. Avea sentimentul că evenimentele erau manipulate de mâini puternice, care dirijau chiar şi ancheta sa, dar nu putea spune ale cui erau mâinile acelea. Mai întâi, crezuse că voiau ca Talala să fie omorât, fusese convins de asta. Acum, jurau că-l vor viu, în custodia KGB-ului. Dacă era un joc, atunci care era miza? Ce fel de pot aştepta la capătul tuturor acestor lucruri?

Un lucru pe care reuşiseră să-l facă demonstraţiile fu să revitalizeze chestiunea eliminării tuturor armelor nucleare din republicile neslave. În mod normal, voci calme zvoneau despre un război civil în anul următor, în luna următoare, în săptămâna următoare. Domnea o atmosferă de panică, dar, în ciuda tuturor lucrurilor, aceasta nu i se părea totuşi justificată lui Leskov. Departe de a ajuta la controlarea situaţiei, el credea că eliminarea focoaselor nucleare — imposibil de ţinut în deplin secret — pur şi simplu, ar agrava situaţia, lărgind şi mai mult distanţa dintre slavi şi neslavi, în timp ce armele nucleare rămase netulburate în dispozitivele lor puternic păzite nu constituiau o ameninţare imediată. Asta îl făcu să clatine din cap. Chiar dacă s-ar fi întâmplat ca vreun nebun să rostogolească un focos nuclear pe străzile Samarkandului, acesta nu ar fi constituit un pericol fără pregătirea tehnică şi sistemul de lansare. Părea că ţara dobândise gustul isteriei. Singurul rezultat concret era că aveau să se pună în mişcare forţe care să scoată din dispozitive armele nucleare ce dormeau liniştit în stepele şi deserturile Asiei Centrale. Leskov simţea în măduva oaselor că era o mutare proastă şi adusese argumente împotriva ei. Dar pierdu. Interveneau trupele speciale: unităţile de KGB să mute locul

focoaselor şi amărâții din Ministerul de Interne să stea între cetăţeni şi KGB. Era o acţiune nepotrivită la momentul nepotrivit, întreprinsă de oameni în uniforme nepotrivite. Numai o minune putea evita o rebeliune sau chiar mai rău.

Acum, el nu mai putea face nimic. Dar era hotărât să valorifice la maximum prilejul de a-l exploata pe Talala înainte ca vreun ştab să-şi schimbe părerea şi să-l elibereze. Instinctul de anchetator îi spunea lui Leskov că Talala era zdruncinat, încă periculos, poate. Dar zdruncinat. Întâi pierduse familia. Acum, cum se străduise cu discreţie Leskov să-i dea de înţeles, fusese abandonat de vechii săi tovarăşi. Leskov îi lăsase doar timp să priceapă bine asta.

Acum îl chemase, întocmai cum se aşteptase. Ali Talala nu voia să trateze cu subordonaţii. Agăţându-se de ultima rămăşiţă de importanţă. Un om mic şi bolnav, pe un pat de spital, într-o cameră cu gratii. Fără speranţă.

— Ce vrei? întrebă Leskov.

— Ştii ce vreau.

Rusa lui Talala era corectă, avea totuşi accent şi pierdea uneori finalul cuvintelor.

— Spune-mi, oricum.

— Vreau să facem un târg.

— KGB-ul nu face târg.

— E o minciună.

— KGB-ul face uneori anumite rabaturi sau acordă recompense. Dar nu se târguieşte cu criminalii.

— Perfect. Atunci vreau să mă recompensezi.

— Pentru ce?

— Pentru ce am să-ţi spun.

— Întâi spune-mi.

— Nu. Întâi trebuie să te uiţi în ochii mei, gunoi rus. Ai

grijă să-mi răspunzi sincer.

Leskov se uită în ochii maronii duri cu albul îngălbenit şi îmbătrânit.

—M-au vândut, nu-i aşa? întrebă Talala.

—Cine?

—Complici lucrurile. Încerc să-ţi dau ce-ţi doreşte inima. Ştii ce vreau să spun. Oamenii mei. Cei al căror sânge stă între mine şi Dumnezeu.

—Nu, zise Leskov. Nu te-au vândut. Pur şi simplu, te-au abandonat. N-au cerut nimic în schimb.

—Dar *de ce?* întrebă bătrânul.

Era o întrebare surprinzător de serioasă. Leskov fu atunci sigur că îl are la mână. Şi fu la fel de sigur că Talala înţelegea că el ştia şi nu-i mai păsa.

—De ce mi-au întors spatele?

—Prea mult sânge, poate?

Talala clătină hotărât din cap.

—Nu le pasă de sânge. Crezi că le pasă de sânge?

—Nu.

—Atunci de ce?

—Nu ştiu. Credeam că poate o să-mi spui tu.

Talala se uită la zugrăveala coşcovită de pe perete.

—Am puţine regrete. Nu regret nimic din ce ar vrea un poliţist să regret. N-am remuşcări. Îmi pare numai rău că am avut încredere în oamenii care n-au meritat. Că i-am omorât pe cei care nu trebuia.

—Știi că n-au fost ucrainenii? Cei care ti-au omorât familia?

—Acum ştiu. Am fost un prost. Sunt uimit de prostia mea.

—Ai omorât o mulţime de oameni nevinovaţi.

—Nimeni nu-i nevinovat. Ucrainenii au meritat să moară. Numai că i-am omorât pentru un motiv greşit.

—N-am timp de trăncăneală. Dacă ai într-adevăr ceva să îmi spui, bine. Altfel... e târziu.

Talala ştia că el blufa. Leskov putea citi asta pe faţa omului. Dar acum nu se punea problema să se vorbească sincer. Era vorba să se stabilească o poziţie de putere.

—Foarte bine, spuse Talala cu amărăciune, ascultă-mă. Vreau să-mi garantezi că niciodată fiica mea nu va suferi nimic rău. Vreau ca „Sabia şi Scutul Partidului” să vegheze asupra ei. Vor încerca s-o omoare. Să-mi facă mie rău numai din motivul ăsta.

—Asta-i tot?

—Asta-i tot. Promite-mi asta şi am să-ţi spun tot ce vrei să ştii, poliţistule. Am să-ţi spun nişte lucruri la care nici n-ai visat vreodată. Am să-ţi spun nişte lucruri care or să-ţi fure somnul ani de zile de-acum încolo.

Asta era. Tot ceea ce aşteptase Leskov. Nu putea explica exact, dar ştia că Talala acum nu va minţi. Că va spune adevărul. Poate din pricină că era cel mai mare rău care-i rămăsese de făcut, ultima răzbunare. Nu mai respecta legea oamenilor săi. Dar oamenii săi nu mai respectaseră credinţa fată de el.

—Prea bine, spuse Leskov. Vom veghea asupra fiicei tale. Ea va avea cea mai bună protecţie omeneşte posibilă.

—Dar ea nu trebuie s-o știe. Trebuie să fie liberă să trăiască. Vreau să creadă că e liberă.

Leskov încuviinţă. Era o lume aşa de stranie şi de inevitabilă. Acum, ştia că greşise, cel puţin, într-o privinţă. Şirin Talala nu încercase să ajungă la el prin Saşa. Fata doar se culcase încoace şi încolo până când nimerise la întâmplare numărul de loterie. Dacă Talala ar fi ştiut de relaţie, si-ar fi închipuit tocmai opusul, că KGB-ul încercase să ajungă la el prin fiica lui. Era o lume de

paranoie infinită, în care oamenii dădeau un sens rău situaţiilor celor mai întâmplătoare. Cei din neamul său se uitau veşnic bănuitor peste umăr.

—Îţi promit, spuse Leskov, că vom face tot ce ne stă în putinţă. Ca recompensă pentru serviciile tale. Se opri un moment. Asta-i tot?

—Da. Vreau ca fiica mea să trăiască. Cât se poate de bine. O să vezi, zise el încet, ferindu-şi din nou privirile. Are draci...

Leskov fu surprins. Se aşteptase la o altă cerere foarte precisă. Îl tulbură că-l judecase greşit pe Talala.

—De unde vrei să încep? întrebă Talala cu voce moartă.

—Aşteaptă. Dar femeia din Taşkent? Ibovnica ta, Aşi? Talala îşi închise ochii, ca şi cum şi-ar mai fi permis să doarmă încă un ultim moment. Apoi faţa lui luă expresia cea mai mâhnită pe care o văzuse Leskov vreodată.

—N-o poţi ajuta, spuse bătrânul, deschizându-şi ochii, ca să se uite la prostul care şedea lângă el.

Capitolul 21

SAMSONOV STĂTEA CULCAT LÂNGĂ soţie în apartamentul împrumutat pentru noaptea aceea. Vera plângea. Se îngrăşase repede şi, când sughiţa, sânii i se clătinau grei în lumina slabă. Samsonov o mângâia pe păr. Avea cel mai frumos păr pe care îl văzuse vreodată: auriu, strălucitor, un cuib pentru o inimă obosită.

—N-am să fiu plecat multă vreme, îi spuse din nou.

Nu era chiar o minciună. Sincer nu ştia cât timp va dura desfăşurarea în dispozitiv. Era mai uşor să se trimită trupe decât să le aducă acasă. Dar nu văzu nici un rost să-i împărtăşească soţiei speculaţiile sale.

Vera plângea.

—Nu te cred.

Nu era supărare în glasul ei. Cuvintele fuseseră spuse liniştit, golite prin lipsa ei de încredere.

El îşi lipi corpul de al ei şi o strânse cu braţe puternice.

—Se întâmplă asemenea lucruri. Fac parte din slujba mea.

—Dar ai putea fi rănit. Omorât. S-ar putea să nu te mai întorci niciodată.

Samsonov râse.

—Veruşka, Veruşka... dacă Afganistanul nu m-a doborât, sigur n-au s-o facă o mână de huligani uzbeci.

Credea aşa ceva. Totuşi, avea o presimţire rea în privinţa acestei misiuni. Dintre toate locurile unde i-ar fi putut trimite pe el şi pe oamenii săi, Asia Centrală era locul cel mai prost. Era prea aproape de amintiri. Chiar când visele rele începuseră să cedeze. Nu era sigur de el în luarea de decizii înţelepte, dacă avea să fie confruntat cu o gloată de oameni măslinii furioşi. Trebuia să ia lucrurile ca atare. Ei totdeauna erau oamenii care puneau minele, care lansau rachetele să explodeze în toiul nopţii în corturile soldaţilor, care îi torturau pe prizonierii slavi înainte de a-i ucide. În sufletul său, războiul era departe de a se fi terminat. Oamenii aceia împotriva noastră. Intelectual, ştia că gândea totuşi greşit şi se lupta cu prejudecăţile sale. Dar, în ultimă analiză, mintea sa era mai slabă decât emoţiile. Samsonov se temea că avea să se dovedească un om

rău, un om fără onoare. Se temea de sfidarea fetelor măslinii. Se temea de el însuşi. Chiar mai mult decât se temea de despărţirea aceasta de Vera.

Spera să nu se întindă prea mult. Voia să fie de faţă când copilul avea să se nască. Ea era soţia sa şi el începuse încet să simtă că acest copil era cu adevărat şi al său. Alţii ar fi râs. El era destul de puternic pentru aşa ceva. Samsonov spera să poată juca un rol, cât de mic, în a aduce viaţa pe lume. Oricât de tulburată ar putea fi lumea.

Văzuse atâta moarte. Tranşee şi cranii străvechi aruncate în timpul nopţii în aer. Copii soldaţi care se mirau la vederea picioarelor lor la cinci metri depărtare de trunchiul care nu începuse încă să simtă durerea. Copii cu arme, înspăimântaţi, plângând. Omorând şi murind. Odată, acolo în Paktia, organizaseră o petrecere pentru unul dintre ceilalţi comandanţi de companie care îşi executase stagiul şi era pe punctul de a pleca acasă. Aveau o navetă de votcă sovietică, cumpărată de la bazarele afgane. Un proiectil de pe dealurile înconjurătoare lovise în plin cortul din saci de nisip. Samsonov supravieţuise numai pentru că se îndepărtase ca să urineze. Partea cea mai dificilă fusese dimineaţa, încercând să descurce ce părţi de corp aparţineau cărui cap, astfel ca familiile să primească aşa cum trebuie bucăţile de carne de îngropat. Sicriele sigilate deveniseră articolul de export numărul unu al Afganistanului către Uniunea Sovietică.

Nu mai voia moarte. Nu voia să facă greşeli. Nu voia să fie un om rău. Dar avea o senzaţie bolnavă, înrudită cu aceea pe care o aveai când îţi dădeai seama că tu şi oamenii tăi te afli în mijlocul unui câmp minat.

—Când trebuie să pleci? întrebă Vera cu glas de

copil.

—La sfârşitul săptămânii. Joi, dacă suntem gata. Cazarma se afla într-o stare de haos. Nimeni nu se aşteptase la un asemenea ordin. Trebuia să fi ştiut că se apropia ceva. Dar chiar după noile numiri şi împărţirea noilor uniforme, conducerea batalioanelor şi a regimentului căutase să respingă noua realitate, închipuindu-şi că, în vreun fel, dacă nu erau pregătiţi, nu puteau fi chemaţi. Doreau să ţină viitorul la distanţă. Acum, unitatea constatase că nu făcuse destule aplicaţii, nu avea planuri, nici experienţă. Spăşit, şeful operaţiunilor îl chemase pe Samsonov la birou, tocmai când Samsonov avea nevoie de fiecare moment ca să-şi pregătească oamenii pentru deplasare. Pentru ofiţerii deprinşi cu serviciul de garnizoană era un şoc. Avea să fie aproape la fel cum fusese în forţele de desant în timpul operaţiunilor speciale în munţii din Afganistan. Fiecare om avea să ia ceea ce putea purta în spate. Apoi unitatea descoperi că nu avea nici măcar numărul suficient de rucsacuri pe care să le dea soldaţilor.

Furase această noapte cu Vera. Erau atâtea de făcut. Ar fi putut lucra douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru. Dar era îndrăgostit la nebunie de soţia sa, îndrăgostit pentru prima dată în viaţă, şi disciplina de fier care-i structurase bărbăţia se dovedi surprinzător de fragilă. Trebuia să simtă carnea Verei lipită de a lui, să o sărute, să creadă că şi el era iubit în schimb. Era gata să-i dea orice. Numai de l-ar iubi.

Totuşi, după aranjarea apartamentului pentru noapte, îi fusese aproape teamă să vină spre ea. Teamă că va fi supărată, că o să dea vina pe el. Se dusese mai întâi să-l vadă pe Saşa Leskov. Să-şi ia rămas-bun.

Îl prinse pe Saşa tocmai la timp. Artistul îşi încărca

ultimele lucruri şi pisica într-un automobil vechi. Ghipsul de pe braţ era acum mai mic, redus la un minimum, murdar. Din degetele ascunse ieşeau pinteni de oţel.

Saşa era evacuat din apartament. Fusese scos din Uniunea Artiştilor, iar apartamentul era proprietatea Uniunii. Instantaneu, primul gând al lui Samsonov fu să se întrebe cine urma să obţină apartamentul. Apoi roşi, ruşinat de el însuşi.

—Dă-mi voie să te ajut, spuse el. Unde sunt toate picturile?

Saşa făcu o figură uşor dezgustată.

—Ici-colo. Sunt pe la prieteni. O mulţime sunt la Raşela.

—Unde te duci?

Saşa îndesă un geamantan de plastic în locul ticsit din spatele maşinii.

—Pentru câtva timp mi-au oferit o cameră părinţii unui prieten. Până o să găsesc ceva. Băiatul lor a emigrat în America. Şi-i simt lipsa. N-o să fie aşa de rău.

—Trebuie să te razi, spuse deodată Samsonov. Şi să te speli. Ce-i cu tine?

—O să fie bine.

—Cedezi. Abandonezi.

—Ce cedez? Ce abandonez? într-o ţară în care apartamentele contează mai mult decât oamenii, spuse sforăitor Saşa. Doamne, vecinii sunt ca nişte hiene.

Samsonov se simţi şi mai ruşinat. Apoi spuse:

—Ai iubit-o atât de mult?

Saşa se îndreptă din spate, bătându-se pe spinare cu mâna sănătoasă, ca să se scuture de încordarea de a-şi scoate în stradă bunurile de-o viață.

—Nu. N-am iubit-o foarte mult. E vorba de prezent, nu de trecut. O iubesc foarte mult. Acum şi aici. Vorbea

cu glasul întretăiat, luptându-se cu emoţia. De câte ori mă gândesc la ea, îmi vine un rău de moarte. Tot timpul mă gândesc la ea. E bine?

—Şi încă nu te-ai dus la ea?

Saşa făcu o figură istovită, acră. Arăta atât de îmbătrânit. Apoi râse.

—Încă nu ştiu unde se află. Am încercat să o găsesc. Mi-am călcat mândria. Până la ultima picătură. Nimeni nu ştie absolut nimic. Sau nu-mi spune.

—Trebuie să fie ceva... o cale...

—O da, spuse Saşa cu amărăciune. Mai există o posibilitate. Şi m-am coborât până într-acolo, încât să o încerc.

—Rade-te mai întâi. Şi adună-ţi firea.

—N-am disciplina unui ofiţer. Sau onoarea. Vrubel, strigă el. Pisoiul veni sărind spre maşină, ca un câine credincios. Hai, băiete. E timpul să mergem.

—Noroc, spuse Samsonov, întinzându-i mâna.

Brusc, Saşa îşi abandonă cinismul. Primi gestul, apucând degetele lui Samsonov cu mâna stângă.

—Noroc şi ţie. Şi ai grijă, Mişa. Eşti un om bun. Deosebit de bun. Pe viitor ar trebui să încerci să îţi alegi mai atent prietenii.

Saşa se lăsă pe locul cu arcurile rupte din maşină şi începu să pornească maşina cu trudă, maltratând schimbătorul de viteze cu ghipsul de pe mână. Pisoiul se chirci pe podeaua din spate, privind fără cel mai mic interes.

—Te văd când te întorci, spuse pictorul, gata s-o ia din loc.

—Da, pe curând.

Dar Samsonov avu în sine un simţământ rece, alb, că nu avea să-şi mai vadă prietenul.

—Te iubesc, şopti Vera, strângându-şi sânii de pieptul lui Samsonov, încălzindu-l. Nu vreau să pleci.

—Mă iubeşti cu adevărat? întrebă Samsonov liniştit. Nici el nu putuse adormi, gândindu-se la prietenii şi la camarazii pierduţi.

El simţi scânteia de surpriză la întrebarea lui.

—Sigur că te iubesc, spuse ea. Suntem căsătoriţi, nu-i așa?

Leskov aşteptă să-i treacă generalului Kerbitski accesul de tuse înainte să tragă concluzia. Generalul se sufocă la birou, gâfâind şi înecându-se, dar trabucul greu nu-i părăsi degetele mâinii drepte. Faţa i se înroşi până când nasul i se învineţi de-a dreptul, apoi scuipă în coşul de hârtii, rotindu-se în scaun, cu gâtul lui gros ieşind din strânsoarea gulerului încheiat. Plămânii îi păreau răvăşiţi şi slăbiţi. De parcă era pe moarte. Dar, cu timpul, generalul îşi reveni şi-şi vârî înapoi trabucul în gură, înăbuşindu-şi ultimele expectoraţii. Biroul generalului era înăcrit de fumul vechi şi mirosul de cizme ude. Încet, sentimentul de muzeu al amintirilor din cariera lui Kerbitski era copleşit de prezenţa maşinilor: telefoane, desigur, dar şi un televizor şi un video, un calculator, pe care Leskov nu-l văzuse să-l fi atins vreodată bătrânul, un magnetofon, un tăietor de hârtie — chiar şi un casetofon stereo portabil. Aparatele electronice erau noile însemne ale celor de la putere. Calitatea adevărată şi mărcile nu contau cât timp aparatele erau evident japoneze sau occidentale. Nu conta nici măcar dacă posesorul ştia cum să le manevreze, ele constituiau podoabe pentru un birou bine mobilat.

—E incredibil, tovarăşe general, continuă Leskov, gesticulând spre mapa din mijlocul biroului lui Kerbitski.

Legăturile merg chiar mai sus decât am crezut. Mai larg. Mai adânc. Talala s-a folosit de toți şi toţi s-au folosit de Talala. Nu numai vechea mafie uzbecă. Uitaţi-vă la nume. Lista ajunge chiar până la Kremlin. Şi nu sunt numai relicve din echipa lui Brejnev. Ţi se face greaţă.

—Ţara noastră, spuse Kerbitski cu glas de vechi fumător, e bolnavă.

Leskov clătină din cap.

—Nu mi-am dat deloc seama cât de bolnavă.

—Iar dumneata, Pavel Ivanovici, ai vrea să vindeci Maica Rusie de racilele ei.

Leskov ridică privirile, primind un indiciu din tonul generalului.

—Asta vrei, continuă Kerbitski. Pentru asta ai lucrat, asta ţi-ai dorit... Păcăni cu degetele în dosar. Nu-i aşa, Pavel Ivanovici?

—Asta am vrut noi. Să ajungem la rădăcina problemei, să aflăm cât s-a întins cancerul.

—Şi răspunsul... nu e plăcut.

—Nu.

—Cancerul, cum îl numeşti dumneata, pare să se fi întins în tot corpul pacientului.

—KGB-ul e curat. Talala nu a putut să prezinte un singur caz de ofiţer de KGB care să fie mituit.

Generalul respinse calificarea cu o fluturare a mâinii.

—Dar eşti de acord că acest cancer apare pretutindeni.

—Da.

—Şi eşti îngrozit. Leskov gândi o clipă.

—Mai degrabă aş spune surprins. Deşi îngrozit e destul de aproape.

—Cred că eşti îngrozit, Pavel Ivanovici. Şi abia aştepţi să pui mâna pe bisturiu. Generalul se uită la bărbatul mai

tânăr printr-o ceaţă de fum de ţigară. Dar... n-ai stat să te gândeşti că... pacientul s-ar putea să moară la o asemenea operaţie?

—Tovarăşe general...

—Pavel Ivanovici, te respect. N-am avut niciodată un subordonat mai harnic. Nu te-am văzut niciodată să întreprinzi o acţiune cu scopul de a vâna o avansare sau aşa ceva. Îmi aminteşti de cum trebuie să fi fost cekiştii de la început, înflăcăraţi de o viziune. Dar, ca şi toți visătorii aceia morţi, eşti uneori orb la latura practică a vieţii.

—Vreţi să spuneţi... că nu porniţi după ei?

—Bineînţeles că nu. Kerbitski ridică un pachet de pe birou câţiva centimetri şi apoi îi dădu drumul ca să sublinieze ideea. Cum am putea? Cine ar mai rămâne să conducă ţara?

—Ţara nu e condusă. Abia mai merge. Din cauza corupţiei. Şi a minciunilor.

—Adevărat. Absolut adevărat. Spune-mi, de cât timp îl chestionezi pe Talala? Vorbesc de întrevederile acestea faţă în fată.

—Îmi vorbeşte de aproape două săptămâni. Nu am vrut să vă informez până când nu eram sigur că o să am notată cea mai mare parte. Lucrez la raport de azi-noapte târziu.

—Şi ţi-ai pus inima şi sufletul în el. Ai făcut o treabă bună.

Leskov îşi pierdu controlul şi lăsă să-i scape o propoziţie:

—Trebuie să ne luăm de ticăloşii ăştia.

Kerbitski îl privi cu simpatie.

—Şi dacă o faci? Dacă o facem? Ne-ar zdrobi sub călcâiul cizmei. Cine ar semna ordinul de arestare? Cine

l-ar executa? Pavel Ivanovici, uneori trebuie să ne mulţumim cu mici victorii. L-am vrut pe Talala. Şi acum îl avem.

—Tovarăşe general, este totuşi ceva care îmi dă de bănuit în toate astea, ceva nu merge în cazul ăsta.

—Mi-ai spus asta înainte.

Generalul îşi pipăi buzunarele, căutând o altă ţigară de foi, apoi renunţă şi se întinse ca să ajungă la umidificator. Glasul i se încorda de efort.

—Dar uneori greşeşte chiar şi instinctul celui mai bun ofiţer.

—Nu vă deranjează? Nu simţiţi cum duhneşte? Generalul se aşeză înapoi în scaun.

—Sunt om bătrân. Sunt ofiţer în această organizaţie de aproape patruzeci de ani. Şi te pot asigura: totul miroase urât. Fiecare om miroase până la cer. Toţi au ceva pe conştiinţă. Acesta este primul principiu al KGB-ului. Zâmbi indulgent. Cazul Talala nu e cu nimic mai scârbos decât o duzină de altele pe care le-am văzut. Şi pământul a continuat să se învârtă. Zâmbetul îi deveni părintesc. Ascultă, o să-l eliminăm pe Talala. Acum asta-ţi pare o mică victorie, dar altădată ar fi fost altfel, ai fi jubilat. Ţi-ai lăsat apetitul să-ţi scape puţin de sub control. Încearcă să vezi lucrurile în perspectivă.

—Îmi face greaţă, spuse calm Leskov, că ţara mea e guvernată de asemenea oameni.

—Şi crezi că e mai bine altundeva? în Occident, poate? Leskov dădu din umeri.

—Trebuie să fie undeva mai bine. Refuz să cred că întreaga planetă e atât de bolnavă. Te face să vomiţi.

—Pavel Ivanovici, oamenii sunt pretutindeni aceiaşi.

—Nu pot să cred aşa ceva. Nu pot să cred că nu există... nici o posibilitate de guvernare cumsecade, de

domnie a legii. O posibilitate ca legile să merite să fie respectate.

Kerbitski clătină din cap, cu trabucul ţinut în aer.

—Ești un visător, Pavel Ivanovici. Un visător. E ceva nobil. Dar şi periculos. Spune-mi... Acesta e singurul exemplar al raportului dumitale?

—Da.

—Şi însemnările? Unde sunt?

—În birou la mine. În seif.

Generalul îşi fixă trabucul între buze şi se ridică de pe scaun. Luă raportul lui Leskov, se duse la maşina de tăiat hârtie şi o porni. Maşina hurui. Calm, Kerbitski începu să vâre pagină după pagină în fălcile maşinii. Faţa îi rămase lipsită de expresie, ca a unui muncitor de la banda rulantă, cu mulţi ani de experienţă. Când termină, opri maşina şi îi întinse dosarul gol lui Leskov.

—Distruge însemnările, spuse Kerbitski. Ţine informaţiile în minte. Cândva se pot dovedi utile. Dar, oficial, ancheta s-a terminat.

—Şi Talala? Dacă începe să vorbească la proces? Nu putem lăsa lucrurile aşa.

—Trebuie să ne alegem bătăliile. Dacă înseamnă ceva pentru tine, am să recunosc că sunt, la fel ca dumneata, dezgustat de toate astea. Dar asta nu schimbă nimic. Gesturile nobile sunt demodate. Timpurile vor oameni practici. Şi nu ar fi practic să ne abandonăm atât cariera — cât şi, foarte posibil, viața — în treaba asta. E zadarnic. Asta e.

—Şi procesul?

Generalul îşi ridică în aer mâinile.

—O, bănuiesc că o să se gândească de două ori la proces. Totul o să se termine fără mult tapaj, sunt sigur.

—Atunci, de ce toată agitaţia asta? Tovarăşe general,

prea multe lucruri nu se leagă. Suntem jucaţi ca nişte păpuşi.

—Pavel Ivanovici, te recomand pentru o primă. Ai făcut o treabă splendidă. Şi cred că ar trebui să-ţi iei un concediu. Vremea e deja frumoasă în Crimeea.

Leskov simţi un val de disperare.

—*Vă rog.* Nu vedeţi că suntem folosiţi? Sunt mai multe lucruri aici...

—Totdeauna sunt mai multe. E firesc.

—Treaba asta e altfel.

—Cum? Dă-mi ceva concret. Văd că organizaţia se debarasează de un om care şi-a trăit traiul, care a devenit o problemă. Văd câteva demonstraţii neînsemnate care nu duc nicăieri. Şi deja văd că noi reacţionăm exagerat, mutăm armele nucleare, trimitem trupe de toate felurile. Pericolul real constă în a ne lăsa purtaţi de noi înşine. Trebuia numai să lăsăm lucrurile să se liniştească de la sine. Suntem prea aproape de caz ca să vedem asta.

—Tovarăşe general, vă jur că ceva merge teribil de prost.

—Odihneşte-te un pic, fiule. Eşti epuizat. Ai fost foarte stresat în ultimul timp. Generalul tăie capătul altui trabuc.

Leskov clătină din cap.

—Ceva merge teribil de prost, repetă el.

Din anticameră se auziră voci puternice. Era o discuţie între un bărbat şi o femeie. O clipă mai târziu, uşa se trânti şi unul dintre adjuncţii lui Leskov intră poticnindu-se. Secretara generalului îl urmă, protestând pentru întreruperea neprogramată.

Ochii tânărului ofiţer scăpărau şi nu mai avea aer. Îl ignoră pe general şi i se adresă lui Leskov:

—Talala e mort.

Leskov se simţi zgâlțâit din tot corpul. Nu era un sfârşit, era un început. Şi urma ceva îngrozitor.

O clipă lungă, fu linişte în cameră, în care mişcau doar norii de fum de ţigară. Apoi Leskov întrebă:

—S-a sinucis?

Tânărul ofiţer clătină din cap.

—Nu. A fost omorât.

—Colonelul Leskov şedea pe pat, uitându-se la pictura în ulei atârnată dincolo de capătul patului, fără să o vadă, întrebându-se ce avea să urmeze. Se simţea neputincios. Un arestat foarte important fusese omorât într-un spital foarte bine păzit al KGB-ului şi nimeni nu putea da un indiciu despre cine o făcuse. Fu arestat tot personalul care deservea etajul în care se afla Talala. Dar nimeni nu putu da un răspuns. În sfârşit, Leskov cedă subordonaţilor responsabilitatea interogatoriilor, astfel încât să se poată întoarce în dormitorul ofiţerilor şi să încerce să se gândească clar. Să doarmă puţin. De două zile nu dormise deloc, iar în săptămânile anterioare dormise foarte puţin, trăind cu adrenalină în timp ce Talala dezvăluia corupţia rând pe rând, uluindu-l cu veridicitate fiecărui detaliu.

Clădirea era neobişnuit de liniştită. Probleme planau în aer. Leskov puse mâna pe dosarul de carton de pe piept, strângându-l la inimă. Însemnările. Mărturisirile lui Talala. Neprelucrate. Îi promisese lui Kerbitski că avea să distrugă totul. Dar, pentru prima dată în cariera sa, minţise un superior.

Talala păruse la început foarte important. Dar uzbecul fusese doar o unealtă. Toţi erau unelte. Dar Leskov tot nu putea să desluşească rezultatul final la

care voiau să ajungă mâinile din spatele uneltelor. Era ceva mult mai mult decât o chestiune de a se debarasa de un personaj care devenise prea supărător. Era ceva mult mai important. Îi făcea rău, făcându-l să se simtă diletant şi incompetent, faptul că nu pricepea totul.

Se auziră paşi de-a lungul holului, dar Leskov nu le dădu atenţie. Până când cineva bătu cu pumnul în uşă.

Leskov sări în picioare, apucându-l ameţeala. În pripă, vârî dosarul cu însemnări sub aşternutul patului, şi mai înspăimântat de inepţia lui. Apoi îşi netezi cămaşa cu palmele şi deschise ușa.

Era militarul de gardă.

—Tovarăşe colonel, aveţi jos un vizitator.

—Cine e?

—Susţine că e fratele dumneavoastră.

Saşa şi cu fratele său merseră în tăcere primele câteva străzi. Saşa se simţea stânjenit, neobişnuit să îl aibă alături pe celălalt bărbat, totuşi frapat de o veche familiaritate care nu avea să dispară niciodată. Odată, în ieşirile lor de duminică, făcuseră împreună totul — chiar se munciseră să-l ridice pe tatăl băut şi să-l pună în locul din spate al automobilului în timp ce mama lor îşi cerea de la ei scuze ridicole. Saşa îşi aminti cum se uitase cu respect la fratele său, care păruse atât de puternic şi de capabil, iscusit în toate lucrurile ce aveau importanţă pentru băieţi în timpul dintre leagăn şi descoperirea sexului. Acum părul de pe creştetul fratelui său se retrăsese mult spre spate şi tâmplele tunse scurt erau presărate cu fire cărunte. Toate după-amiezile pline de praf şi conspiraţiile dintre băieţi duseseră la aşa ceva. Saşa jurase să nu-l roage nimic pe fratele său. După ce Pavel trădase totul intrând în KGB. Jurase că nu o să-l

ierte niciodată. Totuşi, iată-l aici. Gata să se roage. Fierbând de disperare şi mânie stătută.

—Cum îţi merge mâna? întrebă în sfârşit Pavel. Aşteptară să se schimbe un semafor, deşi strada întunecată era pustie.

—Bine. Foarte bine.

—Aveam de gând să vin acasă la tine să te văd.

—Nu mai locuiesc acolo. Uniunea Artiştilor a hotărât să-mi ia apartamentul.

—Ai unde să stai? între timp?

—Nici o problemă.

—Te pot ajuta cu ceva?

Lui Saşa aproape îi veni să-i trântească în nas că nu avea nevoie de nici un ajutor. Dar nu era adevărat. Avea mare nevoie de ajutorul fratelui.

Traversară bulevardul scăldat în lumină. Pe celălalt trotuar, Saşa se opri şi-l apucă pe frate de haină cu mâna sănătoasă.

—Unde e?

—Cine?

Pavel părea sincer surprins. Apoi pricepu şi ochii i se adânciră.

—Şirin. Şirin Talala. Unde e?

—Saşa, ascultă-mă...

—Te rog. Slăbiciunea, ruşinea — nimic nu mai conta. Paşa, spuse el, folosind pentru prima dată în aproape două decenii diminutivul din copilărie. Te rog, spune-mi unde e.

—Saşa, nu-i treabă bună cu ea.

—Nu-mi pasă.

—E periculos. Nu ştii cât de periculos. Tatăl ei a fost...

—Nu-mi pasă de tatăl ei. Vreau să ştiu unde e Şirin.

Şi știu că știi.

—Saşa, ascultă-mă. Trebuie să-ţi cer scuze. Am greşit într-o anumită privinţă. Nu voia să ajungă prin tine la mine. Dar era firesc să cred că...

—Unde e, Paşa? Pentru numele lui Dumnezeu.

—Au murit oameni. O mulţime de oameni. Şi bănuiesc că nu s-a terminat. Saşa, e prinsă în ceva...

—O scot eu.

—Saşa, ascultă...

—Nu, strigă Saşa. Ascultă-mă tu. Tu n-ai iubit pe nimeni niciodată. Tu nu ştii ce înseamnă asta. O iubesc. O iubesc. O iubesc mai mult decât poţi tu înţelege. Nimic nu contează decât ea. Şi nu-mi pasă ce se întâmplă.

Își simţea muşchii fetei mișcându-se ca un elastic uzat.

Inspirat, se lăsă pe trotuar în genunchi apucându-l pe frate de mânecă.

—Vrei să cerşesc? Vrei să mă târăsc, Pasa? Asta ai vrut toţi anii ăştia?

—Nu. Nu fi ridicol. Ridică-te. Mâini mari se întinseră spre el.

—Spune-mi unde e. Te implor.

—Ridică-te, pentru Dumnezeu.

Dar Saşa rămase în genunchi, zgâlțâindu-se ca un beţiv.

—Saşa. Ridică-te. O să-ţi spun.

Trecu o clipă până Saşa înregistra cuvintele. Apoi se grăbi să se ridice, ca un frate mai mic ascultător. Fratele care stătea lângă râul maroniu, sub copacii verzi Unde după-amiezile nu se sfârşeau niciodată.

—Unde e?

—La Taşkent. Într-un apartament care i-a aparţinut tatălui ei.

— E bine?

— Acuma da.

— Îmi trebuie adresa. Îmi trebuie...

— Acum ştii, spuse Pavel, cu voce dintr-o dată gravă. Avea şi o urmă ciudată de satisfacţie. Acum, în sfârșit, știi.

— Știu ce?

— Cum este să iubeşti. Apoi Pavel îşi schimbă expresia. Nu ştiu adresa pe dinafară. Am să ţi-o caut, totuşi. Dar vreau să mă asculţi, să mă asculţi şi tu o dată. E periculos. Nu e de glumă. Ochii li se întâlniră în noapte şi Saşa se întrebă ce se întâmplase cu ochii strălucitori ai băiatului pe care îi văzuse ultima dată, când îl privise pe fratele său cu adevărat în faţă. Şi Şirin a ta... e alta acum.

— Ce vrei să spui?

— Crede... crede că l-a găsit pe Dumnezeu. Primul lucru pe care l-a făcut când s-a întors la Taşkent a fost să ia legătura cu un grup islamic fundamentalist. O sectă a Frăţiei Sufite. Nu-i o treabă bună. Fata se joacă cu focul.

— O scot eu.

— S-ar putea să nu vrea.

— O să vină. O să vină cu mine, spuse Saşa cu convingere copilărească.

— Saşa...

— Trebuie să mă ajuţi, Paşa. Fă-mi rost de un bilet de avion. Pentru mâine. Tu poţi să faci asta. Am eu bani. Pot plăti oricât.

— N-am nevoie de banii tăi.

— Orice. Îţi pot da orice.

— Vreau să-mi promiţi ceva.

— Orice.

— Vreau să-mi promiţi că... dacă ea nu vrea să plece

cu tine după o săptămână... nu vei mai încerca niciodată să o vezi.

—Promit. Jur.

—Şi vreau să-mi promiţi că o să faci exact ceea ce-ţi cer, că o să mergi exact unde-ţi spun să mergi.

—Dacă n-o să vrea să vină cu mine, vrei să spui?

—Ea poate să meargă cu tine, dacă vrea. Dar cu ea sau fără ea, o să mergi unde te trimit eu, fără întrebări, fără discuţii.

—S-a făcut.

Înainte ca Saşa să poată reacţiona, Pavel îşi aruncă braţele în jurul lui. Îl sărută stângaci pe ambii obraji, apoi îl ţinu în braţe.

—Fii atent, frăţioare, spuse Pavel. Fii atent.

Capitolul 22

MAMUN ERSARI ERA UN OM AL LUI Dumnezeu. Ramura sa din clanul Ersari aducea pe lume de mult timp oameni care auzeau în toiul nopţii şoaptele lui Dumnezeu şi plătiseră adesea scump pentru asta. Persecutaţi de emiri degeneraţi şi comisari satanici, supravieţuiseră doar prin milostenia infinită a lui Dumnezeu, ascunşi printre oamenii Săi, aşteptând dintotdeauna ziua în care Singura Religie adevărată avea să se întoarcă în deşertul şi munţii care le dăduseră viață.

Mamun Ersari era realist, în termenii vocaţiei sale. El ştia că domnia islamului nu avea să se întoarcă peste noapte la poporul său. Prea mult fusese stricat, prea multe noduri trebuia reînnodate în ţesătura credinţei şi

necredincioșii îşi întinseseră prea larg puterea peste pământul năpăstuit, într-o vreme, fuseseră douăzeci de mii de moschei între graniţele lui. Acum erau mai puţin de o sută. Dar, în sfârşit, numărul creştea, nu scădea.

Demonstraţiile de acum şi cele ce aveau să vină nu-l goneau pe rus şi haita lui de câini plătiţi. Dar cele mai lungi drumuri începeau cu primul pas. Acum, văzându-l pe rus cum se îndoieşte de sine, zbătându-se să înoate împotriva curentului tulbure, provocat chiar de el — acum era timpul să se înceapă. Venise ceasul să se forţeze legalizarea organizaţiilor religioase, deja existente clandestin, să fie extinse, să se înfiinţeze mai multe, să se forţeze permiterea înfiinţării mai multor scoli de studiere a Coranului şi a formării mai multor ucenici, să se extindă predarea limbii Cărţii, să se lărgească, pur şi simplu, disponibilitatea Coranului însuşi. Toate acestea se puteau face. Ersari îşi studiase îndeaproape inamicii în fiecare zi a vieţii sale de om. El înţelegea poziţia contradictorie a ruşilor şi comuniştilor faţă de islam. Orice religie, striga bestia slavă, era înapoiată, respingătoare, asupritoare, obscurantistă. Totuşi, Moscova nu putuse deloc schimba modul de viaţă al popoarelor aflate sub călcâiul său, chiar şi când autorităţile transformau locurile sfinte în depozite de cereale şi interziceau credinţa. Să interzici credinţa însemna să interzici soarelui să strălucească. Şi slavul, cu credinţa sa rece, abandonată, nu înţelegea deloc asta. Pentru adevăratul credincios, Dumnezeu era prezent în fiecare acţiune şi inacţiune, în fiecare clipă. În cele din urmă, comuniştii deveniseră mai toleranţi fată de vestigiile islamului decât faţă de propria lor religie pierdută, manevrând ca să se folosească de respectul islamului pentru autoritatea temporală, de o supunere

înţeleasă, întocmai cum permiteau sistemului de clan să supravieţuiască după primele încercări zadarnice de a-l zdrobi. Rusul voia să-şi menţină doar puterea pământească şi voia să ajungă la un compromis, renunţând la toate convingerile sale mărturisite. Moscova va ajunge la compromis şi acum.

Oamenii de acelaşi sânge ca al său, care se aflau în funcţii de partid în Taşkent şi aiurea, vor fi de ajutor. Şi ei erau lacomi de putere, doritori să-şi impună importanţa şi indispensabilitatea asupra Moscovei. Ei fuseseră înspăimântaţi de încercarea omului nou de a schimba vechile modalităţi de a rostui treburile şi acum doreau să impună necesitatea de a le da tot mai multă libertate de acţiune, astfel încât imperiul să nu se destrame. Ersari îi înţelegea bine. Demnitarii de partid uzbeci şi turkmeni erau ca nişte emiri vasali ai unui sultan îndepărtat — şi doreau să smulgă de la tronul sultanului cât mai multe privilegii posibil. Însuşi acest nou sultan, acest ţar roşu cu însemnul proscrisului pe frunte, mergea în umbra diavolului. Acestea erau vremuri nelegiuite, vremuri când oamenii lui Dumnezeu trebuia să acţioneze.

Mamun Ersari era un om drept, întrucât el înţelegea dreptatea. Îl tulbura faptul că, pentru a împlini voinţa lui Dumnezeu, oamenii trebuia uneori să se angajeze în acţiuni care, în sine, nu-i puteau plăcea lui Dumnezeu. Uneori, omul trebuia chiar să se mânjească acceptând mâinile necurate ale altor oameni — oameni de felul lui Mustafa Gogandaev.

Mamun Ersari regreta să i se ia cuiva viaţa. Dar era clar că, în conformitate cu Legea Sfântă, Ali Talala meritase nu mai puţin decât moartea. Sacrificarea familiei lui — sânge necurat — era crudă şi tulburătoare, totuşi necesară pentru un scop bun. Mamun Ersari

credea că Dumnezeu o voise, totuşi simţea compasiune în inimă pentru toţi cei care sufereau. Chiar şi pentru Ali Talala care făcuse pe pământ o treabă diavolească. Ali Talala nu avea să vadă niciodată Porţile Raiului, nici măcar de departe. Mamun Ersari îşi dăduse consimţământul la vărsarea de sânge, pentru că sângele era vinovat şi aceasta era în scopul lui Dumnezeu. Dar îl tulbura să aibă de a face cu Mustafa Gogandaev, să i se ceară să simuleze prietenia, să fie silit să fie de acord cu fiecare vorbă dezagreabilă pe care o rostea.

Acum Mamun Ersari ajunsese la limitele înţelegerii. Şedea liniştit în timp ce unul dintre cei mai buni ucenici ai Coranului turna ceai tuturor celor de faţă şi aştepta reluarea diatribei care ştia că va țâșni din gura lui Gogandaev. Oamenii nelegiuiţi, în stadiile finale, devorate de Satan, ale nelegiuirii lor, deveneau transparenţi. Îl uimea totuşi pe Mamun Ersari că Dumnezeu lăsa atâta nelegiuire să fie întrupată într-o creatură atât de atrăgătoare. Gogandaev arăta ca figura perfectă a unui bărbat. Puternic, înalt, cu trăsături la fel de clare ca şi deşertul. Totuşi, în spatele acelor ochi pândea o sete de sânge pe care Mamun Ersari nu o putea înţelege mai mult decât putea să o exprime. El ştia de perversiunile lui Gogandaev, de înşelăciunile lui, de minciunile lui fără sfârşit, şi ştia că omul acesta avea să-l trădeze şi pe el, şi chiar pe Dumnezeul său, la fel de repede cum îl trădase pe Ali Talala, care-i fusese ca un tată. Gogandaev otrăvea paharul de ceai din care bea, covorul pe care şedea, aerul pe care-l respira. Şi avea să vină timpul când şi el avea să-şi găsească pedeapsa.

Dar nu sunase încă ceasul. Se desfăşurau mari evenimente. Mamun Ersari nu se putea rupe de Gogandaev în stadiul acesta delicat şi era dispus să

ajungă, până la un punct, la un compromis cu omul acesta spurcat. Dar setea de sânge a lui Gogandaev îl îngreţoşa cu adevărat şi erau anumite lucruri pe care Mamun Ersari nu le putea permite în fata ochilor lui Dumnezeu.

Gogandaev întinse mâna peste tava uriaşă de alamă care servea de masă şi luă două cuburi de zahăr cu dreapta. Mamun Ersari decise că azi va bea ceaiul fără zahăr. Şi orice zahăr care rămânea în micul vas urma să fie aruncat.

—Târfa trebuie să moară, spuse deodată Gogandaev. Până când ea nu e moartă, pământul nu va fi scăpat de această murdărie.

Ersari se miră din nou că o întrupare omenească atât de perfectă poate nutri o ură atât de adâncă. Gogandaev era bolnav. Nu la cap, cum ar spune necredincioşii, ci la suflet.

—Dumnezeu e mare, spuse Ersari, căruia îi răspunseră cu un mormăit de aprobare ceilalţi musafiri şi conspiratori. Şirin Talala, fiica lui Ali Talala, mărturiseşte că a aflat calea de întoarcere la Singura Credinţă Adevărată. Ea vrea să trăiască o viaţă purificată. Trebuie ea să plătească pentru asta?

—E o minciună, spuse Gogandaev. Faţa i se înroşi de mânie. Târfa minte. Îi e teamă. E disperată. Ea nu crede. E o minciună care mânjeşte credinţa.

—Ea curăţă voluntar latrinele scolii Coranului. Face orice e nevoie. Nu cere nimic decât iertarea lui Dumnezeu. Dacă simulează credinţa, spuse Ersari, atunci Dumnezeu, în nesfârşita sa înţelepciune, va şti. Eu nu pot spune.

—Dar ai fost de acord că toţi din seminţia ei trebuie să moară.

—Sunt un om şi oamenii greşesc. Nu puteam să prevăd că Dumnezeu îi va arăta calea acestei fete.

—Ea trebuie să moară.

—Nu pot susţine asta.

Păru că Gogandaev vrea să se ridice şi să atace fizic sursa dezacordului. Furia lui era formidabilă. Satanică. Totuşi, se stăpâni.

—Şi dacă... dacă pot să-ţi dovedesc că credinţa ei e o minciună? Că-şi râde de noi? Că-şi râde de Dumnezeu? Că sufletul ei negru rămâne cu necredincioşii?

Mamun Ersari răspunse încet, nesigur la ce se putea aştepta din partea lui Gogandaev.

—Dacă asta ar fi aşa... Atunci ar trebui să ne gândim din nou la lucrurile astea. Dar, frate, cum o să dovedeşti aşa ceva?

—Nu ştiu, spuse pe şleau Gogandaev. Dar minte. O să facă o greşeală.

—Atunci suntem înţeleşi, spuse repede Ersari. Şirin Talala îl plânge netulburată pe tatăl ei. Restul e voinţa lui Dumnezeu.

Adunarea răspunse ca un ecou la vorbele lui Ersari. Fu un moment de tăcere în timp ce Gogandaev stătea posomorât, frumos în mânia lui.

De data asta, Ersari fuse cel care întrerupse vraja ceaiului sorbit şi a fisticului spart.

—Ne putem bucura. Toate merg după planul lui Dumnezeu şi El ţine cu cei credincioşi. Mâine va fi o zi mare, ziua următoare şi mai mare. Ochii necredincioşilor se vor deschide, în sfârşit.

—Cei fără credinţă nu au ochi să vadă ce se află dinaintea lor, spuse un glas.

—Adevărat, spuse Ersari, cei fără credinţă sunt ca oamenii orbi. Dar mâine vor începe să vadă. Fie acum

pace în spiritul lui Ali Talala care îi serveşte pe credincioşi cum nu i-a servit niciodată în viaţă.

—Vor veni cu miile, spuse o voce.

—Cu zecile de mii, adăugă o alta.

—Oamenii vor veni aşa cum vrea Dumnezeu, spuse Mamun Ersari.

—Vor veni, pentru că mai marii lor le-au spus să vină, conchise Gogandaev, cu vocea încă arzând de ură.

Samsonov şedea în biroul său. Era amiază, dar lumina din cămăruţa fără ferestre era întotdeauna aceeaşi. Biroul era la fel de gol acum ca în prima zi, când intrase în el. Resturile bibliotecii fuseseră împachetate şi trimise la părinţii Verei împreună cu puţinul averii sale personale. Pictura pe care i-o dăduse Saşa fusese depozitată la o cunoştinţă. Nu se putea hotărî totuşi să o împartă cu Vera. În această ultimă zi, becul de sus arăta doar hârtii împrăştiate pe birou şi o fotografie în ramă de tablă care o arăta pe Vera în ziua nunţii lor. Poza avea să intre în rucsac. Hârtiile trebuia lăsate la regiment înainte să vină camioanele să-i ducă, pe el şi pe oamenii săi, la aeroport. Fusese dificil să-şi ia rămas-bun de la Vera, pentru că era aşa de diferit de cum se aşteptase. Ea nu plânse. Mai degrabă, era ciudat de indiferentă, resemnată aproape până la punctul de a părea nepăsătoare. Femeile gravide aveau ciudăţeniile lor, desigur. Corpul lor prelua emoţiile. Totuşi, el fu dezamăgit de senzaţia formală a ultimului lor sărut.

Dar acum astea rămăseseră în urmă. El trebuia să se concentreze asupra misiunii şi a oamenilor săi. Misiunea rămânea neclară — mergeţi numai la Taşkent şi veţi primi noi instrucţiuni. Iar oamenii săi erau pe jumătate instruiţi şi aveau jumătate de inimă. Cu toate acestea, Samsonov simţi vechiul neastâmpăr ce îl cuprindea,

ascuţirea simţurilor pe care o cunoaşte doar soldatul, îndemnul de a alerga spre zgomotul armelor. O iubea pe Vera şi îi părea rău că o lăsa. Dar perspectiva unei activităţi pline de sens după luni de zile de monotonie în garnizoană îl umplea de nerăbdare.

Era, la urma urmei, soldat. Puteai să schimbi numele unităţii, uniforma, vorbele. Dar el rămânea soldat. Şi era ne-voie de el pentru o activitate pe care numai un soldat o putea face.

Îşi punea ultima semnătură pe socotelile privind combustibilul companiei când cineva bătu în rama uşii deschise.

Samsonov îşi ridică iute privirea, întrebându-se ce altă problemă mai aveau soldaţii. Dar în prag nu era locotenentul Bednîi sau vreunul dintre oamenii săi. Era plutonierul care aproape distrusese compania: Kuzba.

Samsonov simţi instantaneu un val de mânie sporită, pentru că ştia că acest Kuzba reuşise să se fofileze şi să nu vină cu ceilalţi. El trebuia să rămână cu sarcina celor de acasă, având grijă de cazarmă şi de toate materialele pe care unitatea trebuia să le lase acolo. Ei lăsau lupul paznic la stână.

—Ce vrei?

—Ia-o uşor, căpitane. Kuzba păşi mai la lumină. Avea pe faţă un început de zâmbet. Nu sunt aici să-ţi fac vreun rău.

—Ai făcut destul rău.

—Îţi răpesc doar un minut din timpul dumitale, insistă subofiţerul. Vreau să-ţi spun ceva. Deşi prea bine nu ştiu nici eu de ce.

Exasperat, Samsonov trânti stiloul şi se dădu pe spate în scaun.

—Ei bine, ce te doare?

Kuzba micşoră distanţa până în faţa biroului. Renunţă acum la zâmbet şi faţa arăta neobişnuit de serioasă, un pic chiar temătoare.

—N-aş spune în ruptul capului că te plac, căpitane, spuse el cu voce scăzută. Cred că eşti un prost şi, pe deasupra, un nenorocit. Dar am vrut numai să-ţi spun că... poate dacă ar fi mai mulţi proşti şi nenorociţi ca dumneata... ei bine, poate că multe lucruri ar fi altfel. Clătină din cap, interiorizându-se un moment. Lumea asta de aici este un loc unde peştele mare îl înghite pe cel mic, ştii? Şi toţi peştii, mari sau mici, trebuie să înoate cu curentul. Oricum, sunt bucuros că nu merg cu dumneata. N-aş avea încredere în unitatea asta în luptă decât...

Un zgomot brusc de camioane grele care opreau în faţa cazărmii îi surprinse pe amândoi. Asta era. Plecarea.

Samsonov întinse mâna după fotografia înrămată.

Kuzba întinse mâna şi-l apucă de încheietură. Apoi plutonierul se aplecă şi mai jos, mai aproape, şi Samsonov îi simţi alcoolul din răsuflare.

—Ascultă, spuse Kuzba, şoptind. Uite ce voiam să-ţi spun, de fapt. Ai prea multă încredere, căpitane. Să nu ai încredere în nimeni. Şi uită-te în spate.

Cei doi bărbaţi se priviră, suspendaţi într-un loc dintre gând şi faptă. Samsonov se întreba dacă trebuia să fie recunoscător pentru sfat sau dacă acesta nu era decât o dovadă deosebit de răutăcioasă a ticăloşiei lui Kuzba, o încercare de a-l speria.

Subofiţerul dădu drumul braţului lui Samsonov şi se trase înapoi. Kuzba era nesigur pe picioare şi faţa lui avea o expresie de incertitudine cum Samsonov nu mai văzuse niciodată la el. Nu se putu scutura de sentimentul că lui Kuzba îi era efectiv frică de ceva.

—Tovarăşe căpitan, strigă o voce dinspre uşă. Kuzba sări de parcă ar fi fost muşcat de un păianjen. Dar era numai locotenentul Bednîi, arătând tânăr, pe jumătate înfometat şi tremurând.

—Tovarăşe căpitan, i se adresă iar locotenentul lui Samsonov, cu vocea lui veşnic nervoasă, e timpul să mergem.

—Ocolim. Ocolim mult, îi spuse lui Saşa într-o rusă stricată şoferul de taxi. Fata şi braţele omului străluceau de transpiraţie.

—De ce? Ce s-a întâmplat?

Saşa încercă să vadă prin amurgul înăbuşitor.

—Mare necaz, spuse taximetristul. Nu apropiaţi. Toţi ruşii nu apropiaţi.

Venind de la aeroport, străzile fuseseră aproape pustii. Dar ceva mai mult decât aerul fierbinte, vatos, îi reţinea pe oameni să se arate în seara asta.

Şoferul mai făcu o cotitură bruscă. Era un om greoi, cu pielea maronie, cu parfum îngrozitor.

—Foarte prost, spuse el. Mă ştiţi, domnule. Ruşii foarte buni cu mine. Toţi foarte buni. Dar aici mare necaz. Dumneavoastră foarte atent cu oamenii aceşti.

Saşa citise în timpul zborului ziarele din Moscova. Nu era nimic despre tulburările din Taşkent. Apoi coborâse din avion şi îl frapase o dată cu aerul fierbinte, stătut, atmosfera de nelinişte, de dislocare. Aeroportul foia de trupe, pistele de aterizare erau pline de vehicule militare.

—Ce se întâmplă aici? întrebă Saşa. Nu înţeleg.

—Au loc demonstraţii.

—Mi-ai mai spus asta.

—Ieri numai mici. Azi foarte mari. Mâine mai mari.

Taxiul întoarse pe o stradă pustie, îndepărtându-se

de primele grupuri de localuri situate pe bulevardul principal.

—De ce demonstrează?

Şoferul îi aruncă pasagerului o privire îngrijorată. Ca şi cum ar fi vorbit deja prea mult. Dar uzbecul era genul de om căruia îi place să vorbească şi nu se poate abţine. Conduse câteva sute de metri în tăcere, apoi spuse:

—Oamenii spun KGB omorât mare om popor uzbec. Omor, știți. Oamenii devenit foarte mânioși. Oamenii religioşi mânioși, comuniştii mânioși, toţi. Şoferul clătină din cap, declanşând o reacţie în lanţ în bărbia dublă care era vizibilă chiar şi în lumina slabă. Nu eu, domnule. Nu necaz, vă rog. Conduc maşina. Asta-i.

—Au fost violenţe?

Şoferul aruncă încă o privire prin aerul dens care îi învăluia. Era deja vară în Asia Centrală şi Saşa era ud leoarcă doar pentru că şedea în maşină. Dar acum erau lucruri mai importante pe lume decât o cămaşă curată.

—Nu azi. Poate mâine. Mare necaz. Mâine eu conduc nicăieri cu taxi. Mai bine stă acasă. Acum hotel dumneavoastră.

Făcuseră un mare ocol în jurul bulevardului central, rămânând mereu în partea oraşului care părea nouă şi bo-gată, în faţa lor se vedea o singură clădire înaltă, despărţită de un cordon de străzi largi. Hotelul domina orizontul în inima oraşului.

—Foarte bun hotel, spuse şoferul. Nici un străin supărare. Nici necaz. Dar, dacă vrei fete, ştiu cel mai bun fete. Nu aşa mult bani.

—Nu vreau fete.

Bonom, omul flutură o mână a dojana, aproape ştergându-i nasul lui Saşa. Avea un miros răscopt de vară care pătrunsese adânc în maşina pe care o conducea.

—Foarte bun. Mâine dumneavoastră stă în hotel. Taxiul urcă o rampă. Vasta platformă de beton din faţa

hotelului era pustie, în afară de câteva mese şi scaune prăpădite şi un stand de sucuri şubrezit. Dar îndată ce taxiul se opri, Saşa auzi zgomotul unei mulţimi imense în depărtare, de parcă s-ar fi aflat la zece minute distanţă de un meci de fotbal în faza sa finală. Saşa numără banii, şoferul fiind evident grăbit să plece.

Nu era nimeni la uşă, deşi înăuntru se postaseră doi miliţieni. Se uitară la Saşa, fără să spună o vorbă. Holul mirosea a nenumărate ţigări tari fumate până la capăt. Dar era la fel de pustiu ca şi platforma de parcare.

În spatele recepţiei lungi şedea o singură fată uzbecă, cu o faţă lipsită de expresie. Ochii ei înregistrară leneş venirea lui Saşa, apoi îşi întoarse privirea, neinteresată.

—Aveţi o cameră pentru mine, spuse Saşa.

Pavel aranjase totul, avionul, camera. De parcă ar fi fost cel mai uşor lucru din lume.

—Hotelul e închis pentru reparaţii.

—Imposibil.

—Reparaţii de urgenţă, spuse fata categoric. Îşi feri privirile, de parcă s-ar fi uitat la un televizor invizibil dintr-o parte.

—Aveţi o cameră pentru mine, insistă Saşa. Îşi scoase paşaportul de interior. Leskov, Pavel Ivanovici. De la Moscova. Verificaţi în registru.

În silă, fata deschise catastiful. După câteva momente, ridică privirile. Avea în ochi ceva care se apropia de ură.

—A, da, tovarăşe Leskov, pentru dumneavoastră avem o cameră.

—Ce naiba se întâmplă acolo?

Leskov nu-l văzuse niciodată aşa de agitat pe generalul Kerbitski. Bătrânul şedea în mijlocul centrului de comunicaţii al KGB-ului din subsolul vechii clădiri galbene. Ţinea într-o mână receptorul mort al unui telefon, iar în cealaltă o mulţime de mesaje pe jumătate citite. Biroul de comunicaţii era înţesat de ofiţeri, mulţi cu mirişte deasă pe faţă, trădând faptul că lucrau de multă vreme peste orele de serviciu.

—Ne-au bătut, spuse calm Leskov. Ne-au prostit pe toţi.

—Ticăloşii ăia împuţiţi, spumegă generalul. Porcii ăia de câini asiatici.

—Trebuia să fi văzut că vine, spuse Leskov. Ştiam că ceva nu e în regulă. Acum toate se leagă perfect. Dar n-am putut vedea.

Zvâcnindu-şi braţul, Kerbitski aruncă telefonul la pământ.

—Să-mi dea Taşkentul, urlă el. Vreau să vorbesc cu Şolobotkin.

—Tovarăşe general, spuse un tânăr ofiţer, întinzând un alt mesaj. Ultimele estimări ale numărului de oameni. Şaizeci de mii în Taşkent. Douăzeci de mii în Samarkand. Se aşteaptă la altele...

—*Mă ascultă cineva?* strigă Kerbitski. Am spus că vreau un fir liber cu Taşkentul.

Leskov îşi dădu seama că fusese prost. Şi, colac peste pupăză, îl trimisese acolo pe Saşa. Iar acum era prea târziu. Putea cel mult spera că ofiţerii care o păzeau pe Şirin Talala o să-l prevină şi pe Saşa de vreun pericol. Soarta implacabilă.

—La naiba, spuse Kerbitski. Nimeni nu mă ascultă. Ce cred ei că sunt astea de pe umăr? Decoraţii? Dar

vocea îi era mai calmă acum. Căută în buzunarele tunicii, scotocind după o ţigară de foi. Nu înţeleg, continuă el, vorbindu-i acum numai lui Leskov. Pur şi simplu, nu înţeleg.

—E clar ca bună ziua, răspunse realist Leskov. Nu urma nici un fel de proces. Cu uşile închise sau altfel. Dar au fost absolut sinceri cu noi când ne-au transmis că-l vor pe Talala viu. El trebuia să moară în custodia KGB-ului, vedeţi? Asta făcea totul perfect. Toţi voiau să se debaraseze de Talala. Prea dădea bătăi de cap. Dar în felul ăsta şi-au păstrat mâinile curate. Şi ne-au administrat o lecţie bună.

—*Cine? De ce?* Ce naiba se întâmplă?

—Ale cui au fost vocile care au şoptit în urechile celor care au dat ordinele? Nu ştiu încă. Nu precis. Dar nici nu cred că s-a terminat spectacolul. Mai urmează. Totul e aranjat cu grijă.

—Şi ce impresie ai? Totdeauna ai avut fler.

—Cred, spuse Leskov, că ţinta finală era să pună Moscova — şi KGB-ul — într-o lumină proastă. Sunt convins că central-asiaticii, desigur uzbecii, s-au pus să ne dea o lecţie. Este răspunsul lor la campania anticorupţie, la amestecul nostru în treburile lor. Un avertisment să ne ţinem deoparte în problemele locale. Ei ne arată neputinţa noastră, cât de mult avem nevoie de infrastructura locală a partidului — şefii tradiţionali — ca să menţinem acolo situaţia sub control.

Impresia mea este că vor sista demonstraţiile îndată ce-şi vor atinge scopul.

—Spui că este implicat partidul uzbec? Partidul Comunist Uzbec?

—Desigur. Atâta lucru e evident. Dar sunt implicaţi şi alţii. Grupările religioase fundamentaliste. Naţionaliştii,

într-o anumită măsură, chestiunea e cine de cine se foloseşte. Singurul lucru cu care sunt toţi de acord este că nu ne plac nici pe noi şi nici amestecul nostru.

—Niciodată nu le-a plăcut, spuse Kerbitski.

—Da. Dar, înainte, niciodată n-au îndrăznit s-o spună. Generalul clătină din cap dezgustat.

—Ştii, Pavel Ivanovici, totul o să se sfârşească prost. Indiferent de ce facem. Acum, chiar şi eu pot vedea. Nu poţi reforma sistemul ăsta. Mai întâi Caucazul, republicile baltice. Acum, asta. Nu se repară, se destramă. Se uită în depărtare. Mă îngrijorează că or să revină oamenii cu pumnii mari.

Dar eu n-am să fiu unul dintre ei, gândi Leskov. Nu merg cu ei. Nu mai merg cu ei.

—Tovarăşe general, spuse Leskov, cel mai bun lucru pe care l-am putea face acum ar fi să oprim intrarea tuturor forţelor militare şi paramilitare în regiune. Operaţiunile de evacuare a armelor nucleare pot aştepta. Pe frontul ăsta nu e nici un pericol real. Dar e pericolul de a părea că reacţionăm excesiv. Demonstraţiile se vor opri când îşi vor închipui şefii locali că şi-au atins scopul. Dar, dacă pare că încercăm să-i doborâm, toată afacerea ar putea scăpa de sub control. Uzbecii ne spun doar să-i lăsăm pe ei să-şi rezolve afacerile, că ei pot să o facă mult mai bine decât noi. O dată ce Ministerul de Interne confirmă că nu poate controla situaţia, autorităţile locale vor sări în ajutor, arătându-ne că, în final, oamenii îi iubesc şi au încredere în ei, şi îi ascultă şi aşa mai departe. Ei ne dau o idee de ce ar putea apărea în locul lor dacă îi subminăm. De aceea i-au lăsat pe fundamentaliştii religioşi să se întindă aşa de mult. Ca să ne sperie. Ştiţi, pericolele unui nou Iran în graniţele Uniunii Sovietice şi altele de felul ăsta. Eu zic să-i lăsăm

să-şi joace piesa. Dumnezeu ştie, deocamdată au reuşit perfect. Dar să oprim desfăşurările de trupe. Să trimitem chiar acum ruşi şi ucraineni în uniformă ar fi cel mai rău lucru pe care l-am putea face. Uzbecii ar fi obligaţi să facă un pas mai departe. Şi atunci am putea avea sânge pe străzi, care ar lua mult timp să-l spălăm. Tovarăşe general, dacă e cineva cu care puteţi lua legătura, cineva care să vrea să asculte... să lase armele nucleare să mai doarmă puţin. Să nu mai trimită trupe.

Kerbitski se uită cu ochii obosiţi la subordonat. Un ofiţer de serviciu îi întinse un telefon cu cablu lung, dar generalul îl dădu pe moment la o parte.

—Ai dreptate, Pavel Ivanovici, spuse Kerbitski. Cred că ai întru totul dreptate. Trabucul neaprins atârna de mâna lăsată de-a lungul corpului.

—Atunci, încercaţi să-i opriţi. Generalul clătină din cap şi oftă.

—E prea târziu. Deja e prea târziu.

Şirin încercă să doarmă. Dar mâncărimea, intensificată de căldură, nu-i dădea pace. Crezuse că vaginita se vindecase, dar revenise cu o intensitate nemiloasă la sosirea la Taşkent. Se duse la o doctoriţă ginecolog pe care o vizitase cu ani înainte, dar femeia doar îşi deschise mâinile într-un gest de neputinţă. Şirin avea o infecţie serioasă. Doctoriţa ştia ce medicament să-i prescrie. Dar nu se găsea pe moment. Nici măcar pe valută forte. Poate la Moscova. Drept consolare, doctoriţa îi oferi lui Şirin o loţiune făcută din ierburi pe care o foloseau femeile pe mâini şi braţe după o zi petrecută pe câmpurile de bumbac.

Şirin încercă să adoarmă, dar îi apărea cadavrul însângerat al tatălui, zâmbind, cu braţele deschise.

Noaptea era plină de ţipete pe care nu le putea auzi nimeni altcineva. Noaptea era un deşert diferit de tot ce cunoscuse ea, plin de fiinţe rele, care lunecau sub picioare, şi de târâtoare cu ochi de om. Nu-şi închipuise niciodată deşertul un loc singuratic. Îi iubise claritatea, pacea, felul în care orizontul chema numele unui cal, trăgându-l pe el şi pe călăreţ în depărtarea veşnică. Dar acest deşert era singuratic. Rece. Zăcea zvârcolindu-se şi îmbibată de transpiraţie într-un apartament care încă avea mirosul tatălui, sculându-se doar pentru a se spăla disperat, liniştindu-se o clipă cu apa rece împroşcată pe carnea vie, umflată. Era pedepsită, ştia. Îşi dorea să sufere pentru păcatele sale. Dar nu aşa. Sufletul îi tânjea după un chin drept, nu după această pacoste care-i reducea fiinţa la ceva ruşinos şi josnic.

Era umilită. Şi tatăl veni spre ea, zâmbind, cu sângele curgându-i dintr-o duzină de răni. Călăreau impetuos într-un cer sângeriu şi nu putură vedea stânca dinaintea lor, iar ea nu putu striga, pentru că vântul fierbinte îi umplea gura cu nisip de fiecare dată, când încerca să o deschidă. Aşa că ea călări mai departe, cu faţa aplecată pe coama calului, frecându-se de spinarea lui. Uneori, îi spusese doctoriţa, asemenea maladii, pur şi simplu, dispăreau de la sine. Important era să păstreze strict curăţenia.

Ea era aşa de murdară. Răzuia murdăria de pe piatra veche, înecându-se cu duhoarea. Femeile bătrâne râdeau de ea, parcă ar fi ştiut mult mai mult despre ea decât le lăsa decenţa s-o spună şi Şirin îşi închipuia că vedea povestea ei lugubră reflectată în ochii cotoroanţelor făcute din piele şi vreascuri. Bătrânele râdeau şi Şirin încerca să cureţe mocirla în care îşi vârâse viața.

Autobuzele şi tramvaiele, şi metroul se opriseră toate şi străzile erau pline de oameni morţi care mergeau tăcuţi la treburile lor. Toţi cei de pe pământ erau morţi. Dar ei erau prinşi în năluca vechii lor vieţi, bântuiţi implacabil de tot ceea ce fuseseră, deoarece noile ceruri care li se promiseseră erau o minciună. Dar erau pline. Aşa că toţi erau prizonieri pe trotuar, forţaţi să suporte ritualurile traiului.

Un bărbat frumos ridică o sabie deasupra gâtului unui copil. Saşa ar fi putut-o salva. De toţi diavolii. Ea nu credea nici acum că el era unul dintre ei. El o făcuse să ardă. Dar cu un foc atât de bun, purificator.

Nu. Toate-s minciuni. *Minciuni, minciuni, minciuni.* Saşa râsese de ea şi o zdrobise. El călărea alături de ea, râzând ca un nebun şi biciuind crupa calului ei, iar stânca era aşa de aproape, dar ei nu-i păsa. Ea voia doar să ştie dacă el va veni cu ea. Pe muchia stâncii la capătul lumii: de ce nu putea el s-o lase în pace măcar acum? Când tot ce voia era să jelească şi să îmbrăţişeze suferinţa pe care o merita? De ce trebuia ea să fie aceea? Singură?

Şirin se trezi în întuneric, gata să se încleşteze în nenorocirea ei. Automat, porni spre baie să se spele din nou, cu spiritul distrus de lipsa de somn, când soneria sună a doua oară.

Se înveli într-un halat de bărbat, o haină uzbecă tradiţională care îi aparţinuse tatălui şi încă îi purta parfumul. Îşi scoase părul lung de sub guler şi-l lăsă să cadă între omoplaţi, apoi se grăbi stângaci să meargă la uşă, cu ochii încă ameţiţi de lumina bruscă.

Se prăbuşea în sine. Sufletul i se sfărâmă în fragmente care aveau să se desfacă şi să se împrăştie pe jos până când le: mătura cineva. Marginea defileului era la distanţă de doar câţiva paşi de cal.

Crezuse că e trează. Dar era încă un vis. Şi în visul acesta Saşa stătea în uşă la Taşkent, deschizându-şi gura să vorbească. Arăta mai bătrân. Istovit. Parcă n-ar fi dormit de săptămâni de zile, parcă ar fi încetat să-i pese de manifestările vieţii de fiecare zi. Declinul fizic oglindea procesul care se desfăşura în sufletul ei. Erau, în fond, două jumătăţi ale aceleiaşi flinte.

In visul acesta, Saşa stătea în holul prost iluminat, cu încheietura mâinii şi mâna prinsă în ghips murdar, cu protuberante de metal sub degete, care ieşeau în afară ca grinzile dintr-o clădire neterminată. Purta blugi şi o cămaşă kaki distrusă de transpiraţie, şi parfumul lui fu instantaneu familiar, deşi afectat uşor de mirosul dulceag al cărnii prinse în ghips. Această versiune a visului distrus al iubirii ei avea o hiperrealitate posibilă doar pe tărâmul visului. Aceasta era răzbunarea unui Dumnezeu josnic şi morbid. Buzele din vis se mişcară şi spuseră:

—Şirin.

Vocea din vis intră în ea adânc, furişându-se în spatele tuturor durerilor şi deziluziilor spre locul pe care-l iubea din-totdeauna. Era cel mai cumplit dintre coşmaruri. Pentru că știa că o să se trezească din el. Că îi era sortit să se trezească veşnic. Exact din visul acesta.

În clipa aceea, Şirin ştiu că cerul îi era veşnic inaccesibil. Ea era în iad şi iadul era un loc de o subtilitate nemaipomenită, de un rafinament atât de malefic, încât era firesc ca omenirea să se zbată să se convingă că iadul era doar un loc cu foc şi diavoli cu gheare.

—Şirin, spuse năluca din nou.

Aceasta întinse o mână spre ea. Încet, de parcă şi acestei apariţii îi era teamă.

Ea se trase înapoi, mai adânc în lumea ei. Figura din hol îşi retrase mâna.

—Pleacă, spuse Şirin.

—Şirin, te rog. Îmi pare rău. Îmi pare rău pentru tot. Te iubesc.

Şirin îşi închise ochii. Otrăvită de lumina visului. Bolnavă.

—Pleacă, repetă ea. Nu vreau să te văd. Niciodată.

—Şirin, am greşit. N-am greşit niciodată aşa în viaţă. Nu mă poţi ierta? Nu pot crede că nu mă mai iubeşti.

—Trebuie să pleci. Vecinii...

—Te rog. Cel puţin, lasă-mă să intru. Să vorbim. Am venit drum lung.

—*Nu.* N-ai dreptul să vii aici. Totul s-a sfârşit. Terminat.

—Încă mă mai iubeşti. *Trebuie* să mă iubeşti.

—Pleacă. Eşti rău.

Năluca din uşă îşi puse o mască de groază.

—Şirin... Asta-i o nebunie... Asta-i...

Îşi puse mâna sănătoasă pe cadrul uşii, parcă avea nevoie să se sprijine, parcă ameţea. Şirin îşi puse calm mâna pe degetele răsfirate şi le îndepărtă. Era uimitor cât de real se putea simţi un vis. Îşi amintea carnea aceea aşa de precis. Chiar şi aşa încleiată de transpiraţie.

Mâna spectrului încercă să se întoarcă şi să-i prindă mâna. Dar Şirin fu mai iute, mișcându-se cu viteza extraordinară a reflexelor.

—Pleacă. Nu mai veni aici.

—Şirin... te rog. Ştiu că e un şoc. Îmi pare rău. N-am putut aştepta până dimineaţă. Îndată ce am aflat unde eşti...

—Eşti mort pentru mine. Te-am scos din suflet. Nu

mai veni aici.

—Te rog. Sunt la hotelul Moscova. Dacă vrei...

Ea închise ferm uşa, încuind-o. Apoi căzu în genunchi, încercând să se sprijine cu mâinile şi braţele din care oasele păreau să fi dispărut Stomacul i se umplu de acid rece. Crezu că o să-i vină rău şi încercă să se târască pe covoare, transpiraţia curgându-i de pe frunte în sprâncene, în ochi.

Voia doar ca toate acestea să înceteze. Voia să doarmă iar. Pentru moment, chiar uită de suferinţa fizică ce o ţinuse într-o stare de somnolentă. Acum era un lucru aşa de neînsemnat. Simţi o dorinţă înfocată, infernală, însoţită de teamă, închipuindu-şi că iubitul de vis din uşă o trăgea în braţe, o săruta, o afurisea pe veci.

Voia să doarmă. Să grăbească venirea dimineţii, să lase în urmă coşmarul.

Capitolul 23

VENIREA LA TAȘKENT FU PENTRU Samsonov un coşmar. Zborul companiei sale suferi o amânare la sol, la baza aeriană din afara Moscovei şi era aproape miezul nopţii când ajunseră în Uzbekistan. Avionul ateriza pe aeroportul civil care fusese preluat de o unitate de vehicule militare. Întreaga zonă era scăldată în lumină şi maşinile de poligon cu prelatele scoase țâșneau pe lângă aparatele de zbor care rulau. Turnul dirija avionul lui Samsonov spre o pistă, apoi spre alta. Un mesaj de radio laconic îi ordonă să-şi ducă oamenii spre un punct de adunare, dar îndată ce-i strânse, un ofiţer de aviaţie

veni, după ce coborî din carlingă, şi-i spuse că ordinul fusese contramandat şi că Samsonov trebuia să aştepte pe iarba de lângă pistă. Oamenii erau obosiţi şi irascibili, nu primiseră mâncare de dimineaţă şi, în ciuda orei târzii, căldura bruscă îi zdrobise.

Samsonov îşi duse coloana de plutoane la locul desemnat şi îi lăsă să se aşeze cu echipamentul. Trupele îşi duceau numai strictul necesar şi puştile goale. Tot restul urma să fie asigurat la sosire, de la alimente la radiourile tactice. Celelalte companii şi conducerea batalionului urmau să vină peste douăzeci şi patru de ore.

O ambulanţă urlă pe lângă ei, urmărind şirul de vehicule, chiar când un alt reactor îşi porni motoarele vâjâind. Asta îi aducea aminte lui Samsonov de baza aeriană de la Bagram din Afganistan la începutul unei operaţiuni: acelaşi praf şi căldură care pedepseau corpul să intre adânc în întuneric până când, în câteva minute, lumea devenea rece, îngheţându-ţi transpiraţia şi făcându-te să duci dorul dimineţii şi al revenirii căldurii pe care o urai atâta. În timpul zborului continuase să mâzgălească la nesfârşit hârtiile necesare pentru desfăşurarea în dispozitiv. Alături, locotenentul Bednîi moţăise, chemându-şi de două ori mama în timp ce-şi mişca dintr-o parte în alta capul adormit. Totul era la fel ca în Afganistan. Atât doar că trupul lui Bednîi era încă întreg, în timp ce ceilalţi băieţi, pe care-i auzise Samsonov chemându-şi mamele, aveau toată adolescenta sau bărbăţia aruncate în aer de o împuşcătură sau o mină. Deveniseră iar copii, copii pe moarte, mânjiţi cu roşu în universul acela maroniu şi prăfos al acelui război.

O maşină de comandament cu capotă blindată trase

aproape şi frână zgomotos, urmată de două autobuze. Un ofiţer în uniformă tropicală şi chipiu sări afară şi vru să afle indicativul unităţii.

Samsonov salută, identificându-se pe sine şi pe oamenii săi. Apoi spuse:

— Tovarăşe colonel, oamenii mei nu au băut un strop de apă de la...

— Nu-i timp, nu-i timp, aproape că strigă ofiţerul. Urcă-i în autobuze.

— Unde...

— Mai târziu. Poţi veni cu mine. E o harababură cumplită.

Ofiţerul se afla sub şocul unei urgenţe anarhice pe care Samsonov o întâlnise în repetate rânduri la cei din spatele frontului, când erau prima dată confruntaţi cu luptele din prima linie.

— Tovarăşe colonel, spuse Samsonov cu voce stăpânită, aceste trupe sunt subordonate Ministerului de Interne. Au fost trimise aici pentru un scop anume. Vă rog să-mi spuneţi unde intenţionaţi să ne duceţi şi din a cui dispoziţie.

Colonelul se uită la Samsonov, parcă ar fi avut în faţă un nebun.

— Căpitan... Sokolov?

— Samsonov.

— Căpitan Samsonov, suntem în stare de urgenţă. Sunt zeci de mii de... de localnici pe străzi. Au fost deja acte de vandalism, de violenţă. E nevoie de oamenii dumitale pentru a menţine controlul asupra mulţimilor, pentru...

— Tovarăşe colonel, oamenii mei şi cu mine suntem aici într-o misiune legată de armele speciale. Nu avem echipament pentru controlul mulţimilor şi nici o

autorizare...

—Aveţi armele voastre personale.

Samsonov clătină din cap, zâmbind în ciuda lui însuşi.

—Dar nu avem gloanţe. Sunt singurul care are muniţie. Cinci încărcătoare pentru pistol.

—Nu contează. Ne pierdem timpul.

—Tovarăşe colonel, oamenii mei nu au nici măcar căşti.

—O să li se dea de toate.

—Fără autoritatea...

Pe colonel îl lăsară nervii. Nu încercă să urmeze cursul normal, să strige la ofiţerul de rang inferior să se supună. În loc de aşa ceva, scoase o scrisoare mânjită de transpiraţie cu o mână care se zgâlțâia, de parcă tremura de frig în Arctica.

Samsonov citi documentul la farurile maşinii de comandament. Era un decret asupra stării de urgenţă semnat de comandantul militar al districtului. Bazat pe o directivă de la Moscova, el îl autoriza pe purtător să contramandeze toate celelalte ordine şi să dirijeze toate unităţile militare şi paramilitare sosite în scopul controlării tulburărilor publice din împrejurimile Taşkentului.

Autoritatea era clară. Dar lui Samsonov nu-i plăcea câtuşi de puţin. Fără căşti de protecţie, scuturi, bastoane... tot ce putea face era să monteze un spectacol. Şi lui Samsonov nu-i plăceau spectacolele de acest fel.

—Tovarăşe colonel, sper că vă daţi seama de limitele unei asemenea unităţi. Şi fără echipamentul cuv...

—N-avem timp, repetă colonelul. Ai citit scrisoarea. Nu e timp. Urcă-ţi oamenii în vehicule.

Încărcaţi cu tot echipamentul, oamenii trebuiră să se

înghesuie cu putere ca să poată urca în cele două autobuze de oraş. Samsonov îl puse pe locotenentul Bednîi la comanda vehiculului din spate, desemnă un sergent major comandant al autobuzului din faţă, apoi urcă în spatele maşinii de comandament a colonelului.

—Dă drumul la radio, dă drumul la radio, ceru colonelul. Micul convoi se puse în mişcare, gonind pe lângă şirul de avioane, pe lângă gardienii cu armele automate încărcate.

Primele transmisiuni radio pe care le ascultă aproape îi provocară panică lui Samsonov. Vocile erau speriate, cereau ajutor. Dar curând urechile sale se scuturară de praful din timp de pace şi putură străpunge teama pentru a ajunge la evenimentele pe care vocile încercau să le descrie. Era evident că pe străzi se aflau mari mulţimi. Dar, de asemenea, suna ca şi cum gloata sau nu-şi cunoştea puterea, sau nu avea intenţii efectiv ameninţătoare. Trupele nu erau angajate în violenţe efective. Ele se simţeau, pur şi simplu, copleşite de imensitatea numărului de oameni din faţa lor. Mulţimile se deplasau încotro voiau, iar forţele de securitate dădeau înapoi oricând părea că ar putea fi ameninţate cu adevărat. Iar şi iar, o voce mai calmă, mai în vârstă dirija unităţile să se retragă şi să se regrupeze la o altă intersecţie sau clădire publică.

—De cât timp se întâmplă asta? întrebă Samsonov, aplecându-se înainte ca să vorbească peste epoleţii colonelului.

—Doar de azi. De azi dimineaţă. Au fost înainte câteva demonstraţii mai mici. Dar nimic de genul ăsta. Azi toţi au înnebunit.

N-au înnebunit încă, gândi Samsonov. Amărâtul nu ştie ce înseamnă să fii nebun. Când omul în zdrenţe

ajunge în întuneric în poziţia ta, când intră între ai tăi şi nu poţi nici măcar să tragi, pentru că cel mai bun prieten al tău e prins în capcană în spatele inamicului — atunci începe să devină o nebunie. Când puşca devine măciucă şi bei ultima răsuflare uimită a omului pe care-l ciomăgeşti până-l omori... Asta-i nebunie. Când îi baţi pe oameni, transformându-i într-o masă sângerândă, cu o piesă de armament menită să ţină la distanţă omorul şi moartea, când, de spaimă, cineva dintr-o parte sau alta azvârle o grenadă în mijlocul prietenilor şi duşmanilor deopotrivă, când oamenii pe care i-ai omorât sau ţi-au omorât fraţii şi-au lăsat urmele pe toată uniforma, pe braţele dezgolite, sfâşiate, pe degete. Asta-i nebunie. Când te uiţi îngrozit la sângele care-ţi udă uniforma, când te gândeşti, într-o clipă fulgerătoare de animalică teamă, că poate mori — chiar înainte să-ţi dai seama că sângele aparţine victimelor tale. Asta-i nebunie. Ca atunci când înnebunise câteva clipe, dezbrăcându-se gol în toiul nopţii, în aerul rece de munte, ca să-şi controleze pielea albă cu lanterna, convins că atât de mult sânge putea însemna doar că şi el fusese atins de oţel sau plumb, sau piatră ascuţită. Când nu mai aveai de ales decât să-ţi porţi uniforma plină de sânge zile la rând, un ospăţ pentru muşte...

—Ce-i cu toate astea? întrebă Samsonov calm. De ce demonstrează?

—O, un ticălos smolit a fost omorât. Un gangster. Localnicii cred că a făcut-o KGB-ul — şi cine știe? Poate ei au făcut-o. Oricum, localnicii se comportă de parcă le-am fi omorât tatăl. Colonelul îşi aşează iar chipiul enorm pe ceafă. Pur şi simplu, nu-i poţi înţelege pe oamenii ăştia. După toţi anii ăştia...

Colonelul se uită în podea cu un gest care spunea că

aceasta era ultima sa misiune, că după asta pleca acasă şi dădea dracului toate avantajele pierdute.

—Şi ce vreţi, întrebă Samsonov, să facă oamenii mei?

—Veţi fi încartiruiţi la clubul ofiţerilor din oraş. În partea de est a zonei centrale. În partea rusească. Trebuie să nu lăsăm gloata să înceapă un gen de pogrom.

—Dar, care, exact, sunt parametrii misiunii? Suntem autorizaţi să folosim forţa? Care sunt regulile angajării luptei? Ni se va da muniţie?

Colonelul flutură o mână spre tabloul de bord.

—O să fie clar totul. Nu-ţi face griji. Veţi primi de toate.

—Oamenii mei trebuie să mănânce. Au nevoie de apă proaspătă.

—Vi se vor da de toate.

Samsonov știa că nu e adevărat. Dar știa şi că colonelul era convins. Totul era aşa de cunoscut. Ofiţerul, confruntat cu o situaţie pe care nu o putea nici înţelege, nici controla, era convins că sistemul mai mare avea să aranjeze cumva totul. Sistemul avea să aibă grijă de toate, ca întotdeauna. Apoi te trezeai azvârlit în întuneric dintr-un elicopter într-o zonă greşită de aterizare, cu jumătate din oameni pierduţi în întuneric şi inamicul trezindu-se mârâind şi flămând împrejurul tău.

Străzile Taşkentului se zoreau să treacă pe alături, străjuite de clădiri severe de locuinţe, înălţate în primul deceniu de după cutremur. În acest cartier totul era liniştit. Era greu de crezut că oraşul acesta se afla în stare de necesitate.

—Tovarăşe colonel, vă rog. Ascultaţi-mă. Ne vom face datoria. Dar trebuie să ne ajutaţi. Cel mai bun lucru

ar fi echipamentul de luptă contra rebeliunilor. Dacă asta e o cerere nerealistă, cel puţin daţi-mi ceva muniţie ca să o pot distribui subofiţerilor. În caz că lucrurile scapă într-adevăr din mână. Şi oamenii mei trebuie să primească ceva de mâncat şi de băut.

Colonelul nu mişcă din cap. Cozorocul chipiului indica drept înainte, de parcă ar fi fost la paradă.

—O să fac tot ce pot, spuse pe un ton care-l lăsă pe Samsonov cu totul deznădăjduit.

Convoiul grăbi prin zona verde artificială a oraşului, unde foioasele de zonă temperată mascau felinarele, dovedind că locul acesta nu era, la urma urmelor, atât de diferit de Novgorod sau Suzdal. Un hotel modern, luminat puternic se înălţă brusc pe partea dreaptă, apoi vehiculele virară spre stânga în jurul unui mic parc, făcând o întoarcere lungă şi înceată, şi traseră la bordura din fata unei clădiri de două etaje care supravieţuise cutremurului.

—Acesta este clubul ofiţerilor, spuse colonelul. Trebuie să închideţi strada asta şi bulevardul de cealaltă parte a parcului. Gesticula în depărtare.

—Tovarăşe colonel, nu avem radiouri. Nu pot coordona acţiunile unităţii pe distanţa asta.

—Nu contează. Totul o să fie bine.

Samsonov avu sentimentul că colonelul era nerăbdător să plece din nou. Să se amăgească cu mişcarea, cu iluzia că face ceva cu noimă.

—Hotelul de-acolo din spate, spuse Samsonov. E pentru străini. Nu-i aşa?

Colonelul încuviinţă, apoi se aplecă înainte ca să-l lase pe Samsonov să iasă. Dar Samsonov nu era încă gata.

—Deci misiunea noastră reală este să ţinem

mulţimea la distantă de hotel. La distantă de turiştii şi oamenii de afaceri străini. De aceea ne postaţi aici.

—Nu putem avea un scandal, spuse colonelul nerăbdător, iritat. Nu putem avea un scandal internaţional, nu-i aşa? Sigur că nu vrem să se apropie de hotel. Sigur că nu.

—Şi ce fel de securitate aveţi la celălalt hotel mare?

Întrebă Samsonov amintindu-şi oraşul. Cel pentru oamenii noştri?

—Nu putem fi peste tot. Facem tot ce putem.

Era perfect. Samsonov înţelese logica. Dar nu putea să nu se întrebe de ce, chiar şi acum, chiar şi după toate schimbările, un ofiţer din generaţia colonelului nu putea, pur şi simplu, să vorbească sincer şi clar. Auzise o dată că Afganistanului i se spunea „Războiul Minciunilor Oficiale”. Dar nu era întru totul adevărat. Pentru el, acesta fusese „Războiul Minciunilor Ofiţerilor”. Despre succese şi eşecuri, despre victime, fapte de vitejie şi laşitate, despre piaţa neagră, boli şi misiunea însăşi.

Samsonov se strecură afară din spatele colonelului. Omul mai vârstnic nici măcar nu ieşise din maşină ca să-i fie mai uşor pasagerului său. Voia să plece.

Îndată ce urechile lui Samsonov ajunseră în noaptea de dincolo de cadrul maşinii, zgomotul mulţimii îndepărtate înghiţi zgomotul gâfâit al motorului. Da. Într-adevăr. Zeci de mii.

Alt război, se gândi în sine. Alt război.

Dar nu era deloc sigur de asta. Colonelul trase de uşă ca s-o închidă bine. Dar Samsonov mai ţinu strâns o clipă portiera.

—Muniţia, spuse el, sperând totuşi. Vă rog să ne trimiteţi ceva muniţie.

—Desigur. Samsonov dădu drumul portierei. Câteva

secunde mai târziu, colonelul era plecat, dispărând în întuneric, fără să aştepte ca autobuzele să descarce oamenii şi să-l urmeze.

Samsonov începu să latre ordine. Era hotărât să stăpânească atenţia oamenilor înainte ca zgomotul mulţimii să ajungă la ei. Era important să se menţină controlul, să-i ţină strâns în pumn.

—Jos din autobuze, strigă el. Adunarea pe plutoane. *Daţi-i drumul.* Sergenţii la mine. *Daţi-i drumul.*

Având platfus, locotenentul Bednîi sări şontâc din autobuzul din spate.

—Ce e? Ce se întâmplă? întrebă el.

Arăta tânăr, prea slab şi caraghios cu bereta neagră care nu voia să-i şadă cum trebuie pe cap.

—O să fie foarte simplu, minţi Samsonov. Am primit o misiune uşoară. Să strângem subofiţerii şi am să le dau instrucţiuni în acelaşi timp.

Îndată ce-i strânse pe toţi şefii subordonaţi, Samsonov se uită un moment pe faţa lor. Zgomotul mulţimii era uriaş, chiar de la distanţa de un kilometru sau mai mult. Era, într-adevăr, ceva înspăimântător. Trezea temerile cele mai primitive. Se întreba cum suna în urechile acestor băieţi, care nu cu mult înainte făcuseră pe cocoşii la colţ de stradă, bătăuşi şi mardeiaşi. Poate câteva dintre feţele astea îl aşteptaseră în noaptea aceea în holul întunecat al cazărmii. Cât de tari se simţeau acum?

Feţele arătau reacţii net diferite. Unii erau înspăimântaţi, până la o paloare agravată de luciul felinarelor. Alţii îşi îngustau ochii în timp ce se aplecau înainte ca să audă, aşteptându-se la un nou gen de aventuri captivante. Câţiva erau doar epuizaţi, înfățișând oboseala deosebită ce-i cuprindea pe tinerii care erau

încă în parte copii, voind să-i lase pe ceilalţi să tragă de ei să-i trezească.

Samsonov explică ce părea să se întâmple pe străzile oraşului şi rolul pe care urmau să-l joace. Restul trebui improvizat:

— Ascultaţi-mă. Iată regulile. Nimeni nu trebuie să facă nimic pentru a şi-i face duşmani pe cei din mulţime — dacă ajungem efectiv în contact cu ei. Nimeni nu trebuie să se ia de ei sau să permită să înceapă un dialog între noi şi ei. Nu rostiţi nici măcar o silabă la adresa lor. Fiţi disciplinaţi. Violenţa trebuie folosită numai în autoapărare. Vorbesc serios. Nu-i nici o joacă. Samsonov trecu cu privirea de la o faţă la alta, purtând masca pe care şi-o alcătuise în Afganistan.

— Amintiţi-vă instrucţia. Şi aveţi grijă ca cel puţin jumătate din oameni să se odihnească de fiecare dată când e linişte pe aici. Primul pluton, cu o grupă din al treilea, va face de gardă în parc cu locotenentul Bednîi. Al doilea pluton şi restul din al treilea rămân aici cu mine. Misiunea este de a descuraja mulţimea să treacă în spatele parcului şi să intre în vecinătatea hotelului de acolo. Aceasta nu este, totuşi, o misiune de luptă până la ultimul om. Suntem un factor de descurajare. Asta-i tot. Nu putem împiedica douăzeci sau treizeci de mii de oameni să meargă unde vor.

— Mai ales fără gloanţe, spuse un caporal. Faţă arţăgoasă cu cicatrice şi acnee. Dinţi stricaţi. Fără viitor. Samsonov fu cât pe ce să se răstească la el, dar se stăpâni la timp. În fond, băiatul avea dreptate.

— Mă ocup de problema gloanţelor, spuse Samsonov. Dar asta se potriveşte ca nuca în perete. Nu o să ne împuşcăm proprii noştri oameni.

Spera să simtă într-adevăr în felul acesta. În inimă

încă se temea de efectele târzii ale Afganistanului. Ura faţă de pielea maronie. Teama iraţională. Iar acum, aceasta. Simţea că Vera îl schimbase, îl îmblânzise, îl salvase. Dar nu putea fi sigur. Poate era mai bine fără gloanţe, la urma urmelor.

—Ceva şansă de haleală, tovarăşe comandant? întrebă un alt subofiţer.

—Mă ocup şi de asta. Acum, întoarceţi-vă la oamenii voştri şi pregătiţi-i. Locotenet Bednîi, trebuie să vorbesc ceva mai mult cu dumneata.

Grupul de sergenţi se dispersă cu suficientă vioiciune şi simţ al scopului pentru a-l satisface pe Samsonov, dar acesta renunţase să se mai aştepte la miracole. Se întoarse spre Bednîi care îşi înghiţea un căscat.

—Obosit, Kolea? întreba Samsonov. Sau şi puţin speriat?

Bednîi se uită la el în întunericul întrerupt, neştiind caro ar fi răspunsul potrivit.

—Vei fi singur acolo. Dar eşti pregătit pentru treaba asta. Samsonov minţea. Ţine-i pe oameni sub control şi nu-i lăsa să facă vreo prostie. Nu-l scăpa din ochi pe Kordalaev. Crede că se poate lua cu pumnii goi de lumea întreagă.

Bednîi părea confuz. Obosit. Şi da, speriat. Gura îi atârna deschisă şi bătea cu vârful cizmei în caldarâm, de parcă ar fi vrut să urineze.

—Tovarăşe comandant, ce pot face, de fapt? Vreau să zic, suntem doar o mână de oameni. Dacă vin, într-adevăr, pe aici? Ce putem face?

Samsonov se uită la bărbatul mai tânăr. Bednîi era din aceia care n-ar fi scos-o niciodată la capăt în Afganistan, din aceia care ar fi îngheţat în momentul adevărului, strângând cu degetele îngheţate de

ferestruică în timp ce transportorul se înfunda în defileul muntelui.

—Nu prea mult, spuse Samsonov.

La Moscova, bătea vântul, iar norii filtrau razele lunii în timp ce goneau să plouă altundeva. Străzile erau pustii, parcurile şi mai pustii. Nu mai era sigur să te plimbi noaptea

Colonelul Leskov nu acţiona pe furiş. El nu se uită peste umăr şi nici nu făcu un arabesc de ocolişuri pe străzi. Merse riguros şi direct, cu sacoşa la vedere sub braţ.

În parc, băltoacele de la ploaia de după-amiază oglindeau strălucirea vreunui felinar nespart. Veveriţele țâșneau peste potecă, dar nu se arătau forme omeneşti. Nici măcar o pereche de îndrăgostiţi nebuni. Nici măcar un beţiv solitar. Dens şi întunecat de primăvară, parcul încă se ţinea de o senzaţie de moarte, de parcă era încă iarnă şi toată verdeaţa era o garnitură de butaforie sofisticată, de parcă frunzele care se ridicau în vânt fuseseră lipite de ramuri pentru un congres al Partidului.

Persoana de legătură aştepta într-un loc desemnat, cu umerii puţin lăsaţi, cu mâinile înfundate în buzunarele im-permeabilului. Nu dădu nici un semn că ar fi văzut apropierea lui Leskov.

Inima lui Leskov bătea nebuneşte. Sperase în parte ca omul să nu se arate.

Havuzul era părăginit de ani de zile. Era jumătate umplut cu apă de ploaie. Celălalt om se uita în el, de parcă străpungea cu privirea un glob de cristal.

Leskov păşi alături de el şi aşteptă.

—Colonel Leskov?

—Da.

—Vorbim în rusă? Sau în engleză?

—N-are importanţă. Bărbatul încuviinţă şi oftă.

—Bine. Atunci să încercăm în engleză. Ce vrei?

—Am ceva pentru dumneavoastră.

Expresia omului nu se schimbă. Întinse un deget spre havuz, ca şi cum ar fi vrut să agite apa. Apoi se răzgândi şi îşi băgă mâna înapoi în buzunar.

—Ce? întrebă el.

—Însemnări. Am însemnări de la un interogatoriu pe care l-am făcut. Cu un individ pe nume Talala.

Sprâncenele omului se ridicară. Americanii nu erau niciodată pricepuţi în a-şi ascunde interesul.

—Ali Talala? Deputatul poporului şi gangsterul poporului?

—Da. Răposatul Ali Talala, cum aţi spune voi. Americanul scoase un şuierat.

—Doamne, sigur că ai avut mult de lucru cu tipul. Cine l-a omorât, de fapt?

—Nu ştiu. Zău. Desigur, cineva în slujba celor din Asia Centrală. Dar n-are importanţă.

—Şi vrei să-mi dai documentele interogatoriului? Aşa, pur şi simplu?

—Da. Veţi găsi multe nume. Unele dintre ele trebuie să fie o surpriză pentru voi. E foarte multă corupţie.

Omul îşi scoase mâinile din buzunare, gata să înşface pachetul şi s-o ia la fugă. Dar spuse numai:

—Faci asta doar din bunătatea inimii dumitale, da? Şi fiecare cuvânt va fi literă de evanghelie şi aşa mai departe?

—Nu ştiu dacă fiecare cuvânt este adevărat. Ştiu numai ce mi-a apus Talala.

Americanul se îndepărtă, cercetând cealaltă latură a havuzului. Era o noapte neagră, o noapte în care oamenii

cinstiţi stăteau acasă în spatele uşilor închise.

Brusc, americanul se întoarse ca să-l privească în ochi.

—Foarte bine, colonele. Ce-i asta, deci? O înscenare? Eu iau pachetul şi apoi gealaţii dumitale sar din tufişuri? Credeam că aţi trecut de toate astea.

—Nu e nimic fals în ce-ţi ofer. Şi eşti protejat cu imunitatea de diplomat.

—Asta știe toată lumea.

—De aceea am luat legătura personal cu dumneata. Aşa că n-ai de ce să te temi. Mulţi dintre oamenii voştri din afara ambasadei nu sunt deştepţi. Cei fără imunitate deplină. Nu sunt prudenţi.

—Perfect. Din bunătatea inimii dumitale, îmi dai informaţii senzaţionale despre corupţia de la Kremlin sau din alta parte. Trebuie să cred aşa ceva?

—De la Kremlin. Şi de altundeva. Dar nu e din bunătatea inimii mele.

—Atunci de ce?

Fu rândul lui Leskov să se uite în apa întunecată.

—Nu te pricepi să primeşti un cadou. Nu eşti un om îndatoritor. Dar îţi spun, cât mă pricep mai bine. O fac pentru că mi-am pierdut credinţa. Am crezut că sunt un om care poate face bine, care poate face schimbări în mai bine. Dar constat că sunt un prost. Am fost un prost toată viaţa. Şi nu e uşor să vezi aşa ceva. Leskov apucă pachetul de la subsuoară şi-şi strânse degetele în spate. Să nu le lase să tremure. Tot ce am încercat să fac a fost... cum se spune în engleză *şutka?*

—O glumă.

—Da. O glumă. Şi vezi, nu mai pot să port pe umeri necinstea. Devine prea grea pentru mine. Aşa că vreau să iei asta. Leskov îşi desfăcu degetele şi întinse impulsiv

pachetul. Când l-ai terminat, sper să-l dai ziariştilor şi celor de la postul de radio din München. Ca să se dea, în sfârşit, în vileag faptele. Vreau ca poporul meu să cunoască cine îi minte. Vreau ca ţara mea să știe cine o murdăreşte.

Americanul luă pachetul cu amândouă mâinile, apoi îl vârî repede în impermeabil. Făcea o umflătură mare. Dar avea să fie în regulă. Nu-i urmărea nimeni. Doar criminalii erau pe afară în noaptea asta. Şi ei căutau altceva.

—Ascultă, spuse americanul, dacă nu vrei să mă tragi pe sfoară... dacă e ceva serios — şi o să ne putem da seama — îţi rămânem îndatoraţi. Spune ce vrei, colonele. Bani? Uşor. În dolari. Sau dacă vrei să dezertezi, te scoatem noi.

—Nu vreau să dezertez. Aici e ţara mea.

—Atunci, ne mai poţi ajuta puţin. Americanul adăugă iute: Ca să-ţi ajuţi ţara.

—Nu sunt spion. Şi nici nu vreau să devin.

—O, pentru numele lui Dumnezeu, nici vorbă de spionaj. Vorbim despre un simplu schimb de informaţii. Ştii, în spiritul glasnostului şi aşa mai departe.

Leskov ridică mâna.

—Te rog. Nu sunt aşa prost. Cel puţin, în privinţa asta. N-o să spionez pentru voi. Vă fac, o dată, cadoul ăsta. Dar am un serviciu pe care vreau să vi-l cer. Dacă găsiţi că materialul merită să fie citit.

—Orice. Îți dau tot ce vrei.

—E o chestiune care înseamnă mult pentru mine personal. E o chestiune care mie mi-e imposibilă, dar cred că o să fie ceva simplu pentru voi.

Americanul zâmbi.

—Dacă chestia asta face ceva, poţi spune cât costă.

Leskov privi fix apa neagră. Vântul făcea mici valuri pe suprafaţa ei.

— N-o să coste aşa de mult, spuse el trist.

Nouă oameni şedeau în cerc pe un aşternut de covoare, în faţa lor se aflau tăvi de alamă scânteietoare din atelierele Buharei, încărcate cu struguri, smochine, curmale, dulciuri Învelite în hârtie şi pahare de ceai. Oamenii şedeau sub cerul artificial al unui vast candelabru ceh — o amintire de pe vremea de glorie a lui Raşidov, când imperiul sovietic avea ordinea cuvenită. Oamenii erau îmbrăcaţi, fără excepţie, în costume de modă occidentală. Dar şedeau cu picioarele încrucişate fără pantofi şi purtau mici tichii pătrate cusute cu argint şi aur. Aceştia erau cei nouă oameni puternici din Uzbekistan. Toți erau demnitari ai Partidului Comunist, deşi titulatura nu corespundea totdeauna puterii lor efective. Nu erau oameni tineri, iar oboseala ceasului de dinaintea zorilor se arăta pe faţa lor, se auzea în încetineala improvizată a vorbelor şi suna în hârşâiala vocii, de parcă le intraseră în gâtlej nisipurile Deşertului Negru.

Un servitor umplu din nou paharele de ceai în tăcere şi dispăru. Un om care fusese odată deosebit de frumos ridică privirile de pe un şarpe de hârtie de calculator care i se încolăcea în jurul genunchilor.

— Moscova, spuse el, a acceptat toate recomandările noastre. Apoi surâse.

— Toate? întrebă un altul neîncrezător.

— Absolut toate.

Se văzură alte zâmbete, cu murmure de aprobare.

— E greu de crezut, spuse unul brusc, că au ajuns atât de slabi.

Bărbatul cu imprimatele calculatorului încuviinţă din cap.

—Dar aşa este. Şi teama lor este de înţeles. Nu pot controla Caucazul. Sau Balticele. Se roagă să rămână linişte în Asia Centrală. Ca bumbacul să fie livrat la timp. Ca aici, cel puţin, pasivitatea să prevaleze.

—Da, spuse o voce cu amărăciune. Bumbacul.

—Toate la timpul lor, spuse râzând bărbatul odinioară chipeş. E un joc isteţ. Ruşii văd clar ce-am făcut, dar nu o pot spune cu glas tare. Iluzia unităţii trebuie păstrată cu orice preţ. Ei ştiu că au fost înşelaţi, dar rusul preferă să acopere adevărul când adevărul îi tulbură odihna. Aşa că avem o înţelegere. Să menţinem vie impresia unei răscoale spontane.

Fusese întotdeauna un om mândru, dar acum se uita la colegii săi cu o încredere la fel de nouă pe cât de deplină.

—Suntem într-o poziţie bună. Şi acum, pentru prima dată, au idee câtă nevoie au de noi. Ori de câte ori celelalte republici se agită şi se răscoală, noi vom profita din aceasta.

—Şi chiar o să-i recheme pe toţi funcţionarii lor slavi?

—Toţi cei importanţi. Toţi cei care ar putea avea influenţă.

—Şi vor opri această... Această intervenţie?

—Vom controla din nou anchetele privind activităţile criminale. Şi conturile guvernului nostru propriu. Va fi cum era înainte.

—Şi Moscova va opri campania...

Bărbatul odinioară chipeş cu hârtia calculatorului ridică mâna.

—Toată. Ne-au satisfăcut toate cerinţele. Demonstraţiile le-au arătat că nu sunt în măsură să

controleze situaţia. Oamenii vor răspunde numai în faţa propriilor lor conducători, nu a celor impuşi de Moscova. Mâine, le vom da slavilor mai multe dovezi ale acestui adevăr. Demonstraţiile vor înceta. Am prevenit Moscova că ne vom alătura poporului şi că îi va costa teribil de mult, dacă vor încerca să conteste vreuna din înţelegerile noastre.

—Crezi că poţi avea încredere în ruşi? Ştiind că i-am dus de nas?

—Sigur că nu. Dar pentru moment, ei văd că interesele noastre coincid. Să-şi cureţe propria lor casă înainte să vină aici cu măturile.

—Demonstraţiile se vor sfârşi deci azi?

—La răsăritul soarelui.

Unul dintre bărbaţi, un ştab de partid dintr-o regiune mărginaşă, nu zâmbise încă. Cu o expresie de îngrijorare prost ascunsă, rosti:

—V-am spus cum e în raionul meu. Fundamentaliştii sunt puternici. Demonstraţiile din Karambul au devenit violente. Oamenii au auzit de planul ruşilor de a elimina focoasele nucleare din dispozitivul local de depozitare. Au fost tulburări. Şi nu pot, pur şi simplu, să le pun capăt. Mi-e teamă că oamenii nu vor asculta.

Bărbatul cu imprimatele rămase o clipă pe gânduri.

—Dar agitatorii locali au cerut eliminarea armelor nucleare şi închiderea pentru luni de zile a zonei de depozitare. Acesta a fost scopul lor.

Şeful raional ridică din umeri.

—Da. Dar acum ei văd în toate astea o activitate de diversiune. Înţelegeţi cum lucrează mintea omului de rând...

—Da. Ei bine, poate încercăm să o întoarcem în avantajul nostru. Bărbatul cu imprimatele zâmbi iar,

uimit de prostia ruşilor. Personal, nu-mi pare deloc rău să văd eliminate armele nucleare. Putem prezenta asta poporului ca fiind propria noastră iniţiativă, ca stabilirea în regiune a unei zone libere de arme nucleare. E în pas cu vremea. Dar vor fi mai greu de exploatat tulburările. Nu se mai potriveşte cu planul nostru.

—Poate, spuse unul dintre cei mai bătrâni, ar trebui să lăsăm, pur şi simplu, ca piesa să-şi urmeze cursul în Karambul. Ne vom arăta puterea curăţind străzile din oraşele principale cu o singură vorbă. Dar eliminarea armelor nucleare — aceasta a fost o altă acţiune unilaterală din partea Moscovei. Poate că ar trebui să-i lăsăm să vadă ce se întâmplă când nu suntem consultaţi, când nu se caută aprobarea noastră. Şi poate că situaţia din Karambul nu va ajunge la nimic. Slavii trimit multe trupe, după câte înţeleg: unităţi de KGB, forţe ale Ministerului de Interne. Poate demonstraţia de forţă va funcţiona. Dar, dacă se va vărsa sânge la Karambul, acesta va fi doar pe mâinile ruşilor. De fapt, cred că ar trebui să-i prevenim că, datorită folosirii mâinii forte, noi nu putem controla această situaţie particulară. Karambulul să le fie o ultimă lecţie.

Oamenii din cerc se foiră şi murmurară aprobator.

—Sfaturile bune, spuse bărbatul odinioară chipeş, vin totdeauna de pe buzele celor în vârstă.

Bărbatul mai bătrân zâmbi mulţumit şi spuse:

—Şi acum o să-mi spuneţi că sunt bătrân şi trebuie să mă retrag. Voi tinerii aţi învăţat atât de bine să flataţi şi să ucideți.

Căpetenia căpeteniilor zâmbi drept răspuns.

—Toţi ştim că vârsta nu ţi-a slăbit puterile, hoţ de neveste.

Căpetenia din raionul Karambul fu vizibil uşurat. El nu

avea să suporte responsabilitatea, dacă lucrurile scăpau de sub control.

—Deci, spuse şeful, lăsând imprimatele să cadă pe covor, asta-i. Am câştigat.

—Deocamdată.

—Doar desertul este veşnic. Rusii au învăţat lecţia. Şi o să-i învăţăm din nou când va cere momentul.

Un bărbat mic, cu trăsături fine, oftă.

—Şi Talala este eliminat.

Şeful îşi slăbi zâmbetul, coborându-şi sprâncenele negre.

—Da. A încălcat regulile. O tragedie a mândriei, a prea marii vanităţi, a prea marii ambiţii. Se întoarse spre cel care şedea lângă el. S-a comandat placa funerară?

—Va fi un mormânt frumos, spuse vecinul. Poporul nu-l va uita pe martirul Ali Talala.

Bărbatul odinioară chipeş căzu pe gânduri.

—Fratele nostru era din aluatul din care erau plămădiţi cuceritorii care coborau călare din munţii deşertului pentru a cuceri lumea. Dar el nu a putut vedea că stelele nu se aliniaseră pentru asemenea fapte în timpurile noastre. Cunoaştem şi epocile în care am trăit între imperii străine, când bătălia se dădea pentru fiecare fărâmă posibilă de libertate sub scutul unei puteri mai mari. A trebuit să ne mulţumim cu zilele în care am învăţat să ne bucurăm de largheţea cuceritorilor părinţilor noştri. A trebuit să învăţăm arta aşteptării...

—Şi omul se întreabă, spuse unul dintre membrii cei mai tineri ai cercului, cât timp trebuie să aşteptăm de data aceasta. Sunt ceasuri când am senzaţia că suntem puşi pe muchie de cuţit între Moscova şi nişte nebuni.

—Apropo de nebuni, spuse şeful şefilor, mai sunt câteva fire destrămate din covor. Ali Talala, fie ca

sufletul lui să-şi găsească în moarte pacea pe care n-a cunoscut-o niciodată în viaţă, a fost doar cel mai evident, cel mai apropiat dintre aceste fire.

—Gogandaev?

Şeful sorbi din ceaiul răcit, stropind o picătură pe foile de la computer.

—Un om rău. Un om în care nici unul dintre noi nu ar putea avea vreodată încredere. Şi un om care şi-a împlinit scopul.

—Cât de curând?

—Când e momentul nimerit.

—Şi Ersari? Şeful clătină din cap.

—Prea puternic. Prea util. Şi, în fine, Ersari este un om cu care poţi face un târg. În orice caz, mă tem de cine ar putea să-i ia locul. Se uită la ceas. O altă dimineaţă.

—O să încep să dau de ştire, spuse unul dintre cei de la celălalt capăt al cercului. Demonstraţiile vor dispărea ca un vis când te trezeşti.

Şeful încuviinţă. Apoi se întoarse iute spre şeful raional din Karambul. Era mişcarea unui om care nu-şi permitea să fie obosit. Cu o voce clară, aspră, care telegrafia un avertisment pentru viitor, spuse:

—Dar *nu* în Karambul. Râul să-şi găsească propriul drum spre mare. Dacă cei din Karambul au decis să omoare un rus, doi, ca lecţie, n-am putea să-i învinovăţim.

Încordându-se, şeful raional întrebă:

—Să ajut să-i îndrumăm pe oameni?

—*Nu.* Nu trebuie să faci nimic. Apoi şeful zâmbi. În fond, va fi ceva minor, un ultim ecou. Karambulul este de mică importanţă. Şi va fi instructiv să vedem cum vor face fată situaţiei rușii.

Samsonov simţi lipsa somnului ca pe o greutate fizică, de parcă toate buzunarele uniformei şi cizmele îi fuseseră umplute cu nisip umed, încetinindu-i paşii şi trăgându-l veşnic Înapoi. Era un simţământ cunoscut, amintit din zilele şi nopţile când să îţi închizi ochii însemna moartea. Putea face faţă. Putea sta mult timp treaz, dacă trebuia. Adevăratul zbucium era să-ţi păstrezi clară mintea, să iei hotărâri co-recte chiar şi când corpul te abandona încet. Se silise să stea treaz în munţi mult mai ucigători decât aceste prăpăstii de oţel şi beton care străjuiau bulevardele Taşkentului. Putuse s-o facă. Dar tinerii de sub comanda sa erau altceva.

Fără ca electricitatea responsabilităţii să treacă prin sinapse ca un şoc, trupele sale aveau nevoie de odihnă pentru a funcţiona. Alcătuise un sistem de rotaţie în care fiecare grupă făcea un schimb de două ore de gardă, în timp ce celelalte grupe din fiecare pluton dormeau cât puteau de bine pe porticul clubului ofiţerilor sau în umbra parcului din apro-piere. Din poziţia pe care o alesese de la joncţiunea bulevardelor şi străzilor, Samsonov putea vedea grupurile informe de corpuri de sub pereţii pastelaţi ai clubului ofiţerilor. Nu putu să nu se gândească că arătau ca nişte cadavre.

Îşi porunci să nu se gândească în felul acesta. Refuzând să se gândească acum prea mult la trecut, la războiul în care pierduse din suflet ceva de neînlocuit. Pentru a se linişti, merse spre grupurile de băieţi adormiţi, consolându-se cu gemetele şi sforăitul lor din vis, cu acele mici mişcări ale respiraţiei sănătoase pe care le regăseau, în fine, în întuneric. Îşi promise că-i va ţine în viaţă pe fiecare dintre băieţii aceştia, chiar exagerându-le nevinovăţia în timp ce ei dormeau. Chiar

şi cei mai răi dintre bătăuşi şi mardeiaşi stăteau întinşi într-o dezordine vulnerabilă. Totdeauna îl impresionase faptul că, în ultimă instanţă, fiecare om era atât de slab şi de mic.

Cu gloata era altă treabă. Chiar şi acum, în orele moarte ale dimineţii, fiara colectivă mârâia în depărtare. Zgomotul nu era aşa de mare, izbucnirile nu veneau aşa de regulat, dar era evident că câteva mii de demonstranţi rămâneau active. Samsonov înţelese din asta că cineva, o anumită putere, ţinea mulţimea ferm sub control. În afara cazului în care jaful făcea ravagii, demonstraţiile se dispersau de obicei în orele dintre miezul nopţii şi zori, înfrânte de nevoile biologice. Izbucnirile continue ale zgomotului vocilor toceau nervii, dar raţiunea lui Samsonov îi spuse că probabil era mai bine aşa. Dacă cineva controla gloata, era mai puţin probabil ca situaţia să iasă de sub control. Avu o jumătate de oră foarte proastă după ce o împuşcătură singuratică răsună de pe strada alăturată. Dar nu se mai întâmplă nimic şi el hotărî că era probabil doar vreun soldat tânăr nervos sau stângaci dintr-o unitate învecinată.

Rătăci de la o sentinelă cu ochii bleojdiţi la cealaltă, trecând adesea fără să vorbească, mulțumindu-se să se arate oamenilor şi să-i ţină treji prin mişcare. In aer era acum un frig fals, proaspăt, şi el aducea parfumul dulce al florilor din parc. Se gândi la Vera. Cu copilul care înflorea în pântecele ei. Ce fel de lume îi putea oferi el acestui copil? Ce fel de viață?

Fusese atât de preocupat de soarta naţiunilor, de viitorul patriei sale. Acum i se părea că fusese foarte naiv. În final, tot ce putea face un om era să trăiască pentru o inimă vie care dormea şi se trezea alături de el

şi pentru fiinţele fragile care se desprindeau din pântecele ei. Şi poate că omul nu putea interveni nici în asta prea mult. Dar putea spera.

Două vehicule militare goniră în josul străzii, nedând nici o atenţie şirului subţire de pichete al lui Samsonov, dispărând cu fornăituri de gaze de eşapament şi lumina farurilor care se topea. Samsonov decise că era timpul să mai verifice o dată detaşamentul lui Bednîi. Măcar pentru a se asigura că era încă cineva treaz acolo.

Îi explică sergentului major de serviciu unde mergea, încercând să-i dea băiatului încredere, o dată cu instrucţiunile clare. Dar vedea că sergentul nu voia ca el să plece, că băiatului, care era unul de felul celor ţanţoşi, impetuoşi, îi era acum frică. Samsonov nu-l dispreţui pentru asta pe sergent. Ştia prea bine cum te puteai simţi. Înghesuit într-un avion, apoi îmbrâncit într-un loc străin în mijlocul nopţii. Stând de gardă la un obiectiv vag, cu o puşcă goală şi fără hrană sau apă proaspătă. În timp ce acolo, afară în întunericul adânc, o creatură cu o mie de ochi şi o mie de gheare de metal aştepta să te devoreze. Samsonov îi înţelegea bine simţămintele. Erau esenţa reală a vieţii de soldat. Străbătând parcul, Samsonov se întrebă iar care dintre oamenii săi, dacă ei erau, îl surprinsese în noaptea aceea în hol. Îşi aminti de avertismentul lui Kuzba de a nu avea încredere în nimeni, iar parfumul florilor din Taşkent mirosea frumos, ca o otravă în alte straie.

Îşi şterse din minte chestiunea aceea. Era prea obosit ca să poată gândi raţional şi sănătos la asemenea lucruri. Iar acum toate erau de domeniul trecutului. Acestea — noaptea, mulţimea, istovirea şi teama — îi maturizaseră pe toţi, sesizând realitatea într-un mod nou. Toţi o trăiau. Samsonov ştia şi cum mergeau lucrurile: soldaţii

fanfaroni care îşi râdeau de ofiţeri în tabără îi priveau cu implorare pe aceiaşi ofiţeri când începeau să zăngăne armele, aşteptând ca aceştia să ia hotărârile care să le salveze viaţa. Şi Dumnezeu cu ei dacă nu aveau ofiţeri cu adevărat buni.

Nu ajunsese chiar în poziţia lui Bednîi, când instinctul îi spuse că ceva nu era cum trebuie. Câţiva paşi mai departe, începu să audă sunete nu întru totul desluşite din strada de dincolo de împrejmuirea parcului. O rupse la fugă.

Oamenii lui Bednîi nu dormeau. Stăteau strânşi grămadă sub un felinar, înghesuindu-se unul într-altul, ca să vadă mai bine ce se întâmpla în mijlocul grupului.

Samsonov alergă prin porţile de fier deschise ale parcului, îndreptându-se spre locul acţiunii.

Cu ochi ageri, observă că nici o sentinelă nu rămăsese la datorie. Fiecare om îşi abandonase postul, ca să se alăture gloatei în miniatură.

Auzi vocea locotenentului Bednîi, încordată, ca de fetiţă:

—Nu-i *omorâţi.* Pentru numele lui Dumnezeu, nu-i *omorâți.*

Câţiva soldaţi se uitau în jur, surprinşi la zgomotul cizmelor lui Samsonov care venea în goană. La vederea şefului lor, se desprinseră într-o clipă din ceaţă, măsurându-l cu expresii care variau de la incertitudine la alarmă.

Era rău. Orice se întâmpla, Samsonov ştia cu certitudine că era rău.

—*Îi omorâţi,* striga Bednîi. Samsonov împinse umerii soldaţilor care îi blocau încă drumul. Prezenţa sa se transmise fulgerător în pluton şi mulţimea începu să se deschidă. Îmbrânci din cale ultimele corpuri.

Doi dintre oamenii săi, sergentul Kordalaev şi un alt subofiţer, ţineau doi băieţi uzbeci pe trotuar. Sergenţii îi loveau cu toată puterea, bufnindu-i cu cizmele în spinare, plesnindu-le capetele. Samsonov văzu faţa albă, îngrozită a lui Bednîi.

Furios, Samsonov îl îmbrânci pe Kordalaev aşa de tare, încât subofiţerul se poticni peste victima sa şi se întinse răşchirat pe caldarâm. Aerul grohăi când îi ieşi din plămâni. Celălalt subofiţer încercă să se oprească şi să se dea la o parte, dar Samsonov îl doborî şi pe el.

—Ce dracu-i asta? Ce se întâmplă?

Cei doi băieţi, poate de treisprezece sau paisprezece ani, zăceau inconştienţi. Stropiţi cu sânge. Doar membrele care zvâcneau şi spuma roză care li se prelingea de pe buze promiteau să mai fie în viaţă.

Samsonov se aplecă asupra lor. Cei doi băieţi se încleştaseră îngroziţi unul într-altul în timp ce îi băteau cei care-i prinseseră. Erau mici şi, de data asta, n-avea câtuşi de puţin importanţă că aveau pielea maronie. Erau copii în suferinţă. Şi sângele era pe mâinile lui.

Samsonov ridică privirile, scrutând feţele soldaţilor. În cele din urmă, îşi fixă privirea pe Kordalaev. Cu faţa plină de ură, subofiţerul se frecă la genunchi printr-o gaură nou-nouţă din cracul pantalonilor.

—*Tu.* Ce înseamnă asta?

Kordalaev îşi retrase mâna şi se îndreptă. Avea sânge pe degete, dar nu băgă de seamă. Se şterse la gură cu mâna, apoi pe frunte. Gâfâia.

—Au încercat să ne iscodească. Nenorociţii de terorişti. Samsonov putu să desluşească formele corpurilor sub hainele băieţilor. Aveau mai multe oase rupte. Nasurile şi buzele le fuseseră strivite. Cu tot sângele şi umflăturile, era imposibil de spus dacă le mai

rămăseseră dinţi.

—Pentru numele lui Dumnezeu, sunt doar nişte copii.

—Credeam că sunt terorişti.

—Şi unde le sunt armele? Nu văd nici o bombă.

—Trebuie că le-au aruncat. Înainte de a-i prinde.

Îşi dădea seama că Kordalaev se îmbătase puţin de violenţă, că dobândise gustul sângelui. Samsonov spera întrucâtva ca subofiţerul să facă o mişcare spre el. Ştia că îl putea doborî pe sergent înainte ca alţii să poată interveni.

Dar Kordalaev doar stătea acolo, cu respiraţia grea, cu ochii înnebuniţi.

Samsonov se controla repede.

—Locotenent Bednîi, ce s-a întâmplat?

Bednîi arăta speriat. De parcă Samsonov putea începe să-l ia la bătaie pentru ceea ce li se făcuse băieţilor.

—Ei... Au încercat să fugă pe lângă noi, spuse Bednîi. Tot fugeau. Am strigat la ei să se oprească, dar ei tot fugeau. Şi sergentul Kordalaev...

Bine, gândi Samsonov, că nu au gloanţe. Pe cine dracu' păcălise el? Spoiala lui de instrucţie nu ajutase la nimic. Trupele de interne aleseseră exact recruţii de care aveau nevoie: ucenici de cuţitari şi huligani, băieţi care nu se dădeau înapoi de la violenţă. Planul era să-i convertească la credinţă, să le exploateze muşchii. Dar nu se convertiseră. Ei nu voiau să devină soldaţi. Ei voiau să fie numai nişte huligani, să se dea mari într-un cartier prost famat.

Iar Bednîi era pierdut. Locotenentul arăta, de parcă era gata să izbucnească în lacrimi. De jur împrejur, membrii plutonului aşteptau posomoriţi rezolvarea finală a confruntării. Unitatea se înăcrise ca o pisică din

ghearele căreia cineva salvase pasărea prinsă. Ura dezamăgită încărca aerul. Samsonov înţelese că el era ţinta acelei uri.

Îi privi pe băieţii bătuţi de jos. Erau încă inconştienţi, aveau desigur contuzii, poate o traumă permanentă. Asta era exact ceea ce cealaltă gloată, gloata reală, trebuia să vadă ca să o cuprindă furia. I-ar sfărâma pe golănaşii ăştia în bucăţi. Dumnezeule Atotputernic, trebuia să-ţi iubeşti soldaţii. Dar cum puteai iubi nişte ticăloşi ca ăştia?

De aceea, înţelese el după ani de zile, vechea armată rusească avusese întotdeauna nevoie de o disciplină de fier. De aceea Armata Roşie strânsese şurubul şi mai mult. Cu oameni ca ăştia erau doar două posibilităţi: disciplina care tăia până la os sau sălbăticia. În spatele tuturor cuvintelor frumoase, totul se reducea la atât.

În Afganistan, cei mai mulţi dintre oamenii săi fuseseră altfel. Dar aceia fuseseră trupe de desant, voluntari. Oamenii aceia deveneau uşor o unealtă fină. Până când mureau în urma unei greşeli grosolane a conducerii sau a uneia proprii. Acum, în sfârşit, el înţelese atrocităţile pe care alte unităţi, mai puţin de elită, le comiseseră. Unităţi în care subofiţerii difereau de soldaţi doar pentru că aveau un strop de pregătire şi îşi îngrijeau întrucâtva dinţii.

—Tu, îi spuse Samsonov unui soldat din apropiere. Fugi la postul celălalt şi adu un medic. Vocea îi era aspră ca piatra. Repede.

Băiatul o luă la fugă.

Samsonov îngenunche deasupra băieţilor uzbeci. Nu-i putea nici măcar mişca. Nu se putea spune exact care oase erau rupte. Se întrebă cum naiba ar putea face rost de o ambulantă, într-un oraș străin. Fără radio. Fără

măcar o hartă a străzilor. Nu voia să facă publicitate evenimentului, dar decise că avea să bată la uşi, dacă trebuia. Până când trezea pe cineva care să aibă telefon.

Niciodată nu fusese atât de dezgustat de sine însuşi, încercase să se ţină de un petic de carieră de ofiţer, compromiţându-se în toate părţile. Voise să continue viaţa de soldat, în orice condiţii. Iar rezultatul ambiţiilor sale era acesta.

O maşină de comandament, cu capota scoasă, veni de după colţ, aproape făcând brazdă prin gloata ruptă de soldaţi. Cu un scrâşnet de frâne uzate, vehiculul opri doar la câţiva metri de Samsonov. Din el sări un locotenent colonel în uniforma Ministerului de Interne.

Ofiţerul avea ochii tătăreşti tăiaţi clar şi tenul asiatic, vizibil chiar şi în lumina slabă a străzii. O jumătate de mileniu de genealogii amestecate. Locotenent-colonelul aruncă o privire la cele două corpuri de pe trotuar, apoi îşi îndreptă atenţia către Samsonov, fără nici măcar o scânteie de interes pentru ceea ce se întâmplase.

— Samsonov?

— Da, tovarăşe locotenent-colonel.

— La naiba, omule, trebuia să te îndrepţi spre sud. Te caut de o jumătate de noapte. Ce fel de operaţiune de bordel e asta? Ce naiba faci aici?

— Ni s-a ordonat să stăm aici. Ne-a întâmpinat un colonel la aeroport şi a spus că e o criză. Avea o scrisoare care-l autoriza...

Locotenent-colonelul făcu o figură dezgustată.

— Totu-i cu fundu-n sus. Toţi sunt în panică. Rechiziţionează trupe şi vehicule. Nu e ordine, nici metodă — de ce nu i-ai spus cui o fi fost că erai într-o misiune delicată?

— I-am explicat. Dar avea autorizare...

—Las-o baltă. La naiba. S-a terminat acum. Dar toate astea — îşi flutură mâna spre inima oraşului, spre hârâitul gloatei care zăbovea — nu-s decât un rahat. Avem o treabă adevărată acolo unde mergi. L-au omorât în bătăi pe un ofiţer de KGB ieri după-amiază. Nu ştiu ce dracu le-a venit celor de la Moscova. Să scoată nuclearele într-un moment ca ăsta. Aruncă doar benzină pe foc.

—Tovarăşe locotenent-colonel, oamenii mei nu au hrană, nu au apă şi nici muniţii.

Celălalt ofiţer făcu o grimasă care se voia un zâmbet liniştitor.

—O să primeşti tot ce-ţi trebuie. Mai ales gloanţe. Veţi primi tot ce puteţi duce. Numai să chem prin radio camioanele.

—Şi avem nevoie de o ambulanță. Pentru pustii ăştia.
Locotenent-colonelul făcu o figură iritată.

—Mda. Bine. Sunt sigur că puştii ăştia ar vrea să stea acasă să-şi facă lecţiile. Nu-ţi face griji. O să-i scoatem de aici. Se întoarse spre maşina de comandament, făcându-i semn lui Samsonov să-l urmeze. Lasă-mă întâi să chem camioanele. Trebuie să-i punem pe oameni în mişcare. E drum lung până la Karambul.

Capitolul 24

MUSTAFA GOGANDAEV SE DUSE LA Şirin. Găsi o tânără slăbuţă cu cearcăne adânci sub ochi. Severitatea cu care îşi legase în spate părul accentua aspectul colţuros al feţei iar pielea părea dureros de întinsă, cu o tentă galbenă insolită. Ea încercă să zâmbească la vederea

unui vechi prieten al familiei şi îl pofti să intre în lumea ei — un apartament pe care tatăl ei îl folosise ca popas între vizitele la parlamentul republicii şi trecerile pe la târfa lui emaciată.

Gogandaev se uită la Şirin cum ar observa cineva un mic animal pe care are puterea să-l măcelărească şi să-l devoreze. Ştia atât de multe despre ea. Toate detaliile sordide ale vieţii ei, până la vizita la o doctoriţă din partea locului pentru o problemă femeiască revoltătoare şi sosirea în oraş a iubitului ei rus. Ea îl respinsese pe rus şi asta complicase niţel lucrurile. Dar, în sfârşit, fusese doar o chestiune de a pune mai bine la punct scenariul pe care i-l scrisese. Şirin Talala avea să moară. Iar moartea ei avea să fie aprobată. Într-un sens, ea avea să se omoare singură.

Mustafa Gogandaev intră în apartamentul în care Şirin se ascunsese şi închise el uşa în locul ei, cu grabă exagerată, îşi zugrăvi pe faţă o expresie de adâncă îngrijorare şi spuse:

—Soră, trebuie să vorbim.

Şirin întrebă dacă ar vrea un pahar de ceai, dar el respinse oferta cu o fluturare a mâinii.

—Soră, n-avem timp.

Se uită la Şirin care se lăsă pe un maldăr de perniţe.

—Ce s-a întâmplat? întrebă ea. Le-am spus că nu vreau să joc nici un rol în demonstraţii. Nu pot înţelege atâta lucru?

Chiar şi acum, cu înfăţişarea unei refugiate, cu vanitatea uitată, Gogandaev îşi dădu seama că şedea în faţa unei femei care, obiectiv vorbind, era foarte frumoasă. Îi repugna. Nu era nimic mai rău decât puterea pe care o exercita asupra omenirii o asemenea creatură satanică. Cu scursura ei infernală, neagră, dintre

picioare.

Gogandaev zâmbi cu aerul unui frate îngrijorat.

—Soră... sunt foarte îngrijorat. Era cât pe ce să nu vin azi la tine. M-am întrebat ce ar crede iubitul tău tată dacă ne-ar privi chiar acum. Ar fi de acord cu vizita mea? Ştiind că asta ar putea s-o pună în pericol pe draga lui fiică, rubinul lui, safirul lui. Gogandaev îşi lăsă privirile în jos spre roşul intens al covorului. Pe margine erau ţesuţi scorpioni stilizaţi, negri, prinşi de-a pururi în noduri de o nomadă de mult răposată. El se mută astfel, încât marginea călcâiului stătea pe marginea scorpionului celui mai apropiat. Cred că tatăl tău nu ar fi de acord cu aşa ceva. Dar m-am întrebat şi altceva — ce arde în inima vie a surorii mele? Ce are valoare pentru Şirin în acest deşert al vieţii?

Şirin se uită la el fără nici un semn exterior de emoţie. Dar simţea că sufletul îi luneca de după zidurile fortăreţei, intrând nervos în câmpia unde avea să stea lipsit de apărare.

Gogandaev dădu trăsăturilor sale o expresie îndurerată.

—Şirin... trebuie să recunosc că mă tulbură faptul că... i-ai arătat unui rus atâta interes.

Şirin se alarmă. Ochii i se schimbară. Gogandaev văzu teama. Şi simţi bucuria unui vânător când se apropie de pradă.

—Ei nu sunt de-ai noştri, continuă el. Sincer vorbind, sunt duşmanii noştri. Şi vor fi întotdeauna duşmanii noştri.

Lucrul ăsta îmi tulbură conştiinţa. Nu — te rog — nu trebuie să spui nimic. Nu uita, tatăl tău m-a pus să am grijă de tine când era absent. Dar erau anumite lucruri pe care n-am îndrăznit niciodată să i le spun. E greu. Dar

ştiu că trebuie să accept opţiunile tale. La urma urmelor, ne apropiem de sfârșitul secolului al douăzecilea. Nu trebuie să ne comportăm de parcă am fi în toiul evului mediu. Aşa că, deşi nu pot fi de acord cu opţiunea, trebuie să o accept. Ca frate iubitor. Deşi poate nu fără o urmă de gelozie...

—E în pericol?

Da. Avea teamă în ochi. Şi ea avea de ce să se teamă. Să se teamă de cleştii diavolilor cărora li se dăduse pentru veşnicie.

—Da. Mereu uit cât eşti de deşteaptă, soră. Mi-ai ghicit intenţia. Gogandaev se aplecă spre ea, zdrobind sub călcâi scorpionul ţesut în covor şi împingându-şi a conspiraţie falca peste marea roşie, întunecată, de lână. Demonstraţiile... s-ar părea că se opresc. Dar e numai o acalmie, pentru a strânge putere. Fundamentaliştii au scăpat de sub control. Mâine, în orele serii — sau poate mai curând — se vor produce atacuri organizate asupra cetăţenilor ruşi, minţi el. Unii, poate mulţi, vor fi ucişi. Ca exemplu. Acum, trebuie să mă scuzi că mă vâr în viața ta — știu ce mândră ești, soră — dar hotelul acesta în care stă „prietenul” tău... este un loc foarte vulnerabil. Este prea aproape de cartierul celor de aici. Şi este un simbol. Chiar şi numele este detestabil pentru oamenii aceştia. Mi-e teamă că va fi primul loc unde va începe gloata să-i caute pe ruşi.

—Nu mai sunt legată de omul acela, spuse Şirin cu o voce rece, clară.

Dar Gogandaev ştia mai bine decât ea însăşi. Auzi începutul desperării în spatele încercării de a ţine în mână soarta cu câteva cuvinte. Ştia că va alerga la iubitul ei rus, nerăbdătoare să-i destăinuie aceste secrete fictive şi că va fi observată de oamenii pe care-i pusese

el să o observe — deşi nu de gardienii ei din KGB, cărora li se ordonase de către administraţia locală să plece să ajute la aplanarea tulburărilor din oraş. Ea o să alerge la rusul ei, să-l prevină, şi aceasta va constitui o dovadă că nu era sinceră în convertirea ei, că era, în fond, nimic altceva decât o târfă a slavilor. Şi Şirin Talala i se va alătura tatălui ei în iad.

—Sunt bucuros, spuse Gogandaev, zâmbind pasămite uşurat. Dacă aşa stau lucrurile, sunt uşurat. Inima mea era îndurerată când mă gândeam că ai... Ales unul dintre ei. Voiam doar să fiu sigur că nu te-am nedreptăţit nedându-ţi nişte informaţii. Dacă, de pildă, l-ai iubi cu adevărat pe omul acesta... şi dacă tăcerea mea s-ar dovedi răspunzătoare de moartea lui...

Putea vedea acum adânc în ea. Se prăbuşea într-o furtună de confuzie, în orbirea ciclonică provocată de supunerea la capriciile cărnii. Slăbiciunea ei era slăbiciunea unui suflet îmbolnăvit.

—Mulţumesc, frate, spuse încet Şirin. Mulţumesc pentru grija ta. Glasul ei îi spunea să plece.

Nu-i păsa. Era bucuros. Voia să plece, să scape de mirosul fizic şi de duhoarea ei spirituală. *Voia* să plece. Ca ea să poată rămâne cu demonii ei.

Gogandaev se ridică.

—Soră... Am numai o rugăminte la tine. Dacă... din inima ta miloasă... te-ai hotărî să-i spui rusului ăstuia ce ţi-am spus... Atunci numai te rog să ai mare grijă. Făcu un gest spre ferestrele acoperite. Bântuie răul acum în oraşul ăsta. Îi simţi mirosul pe străzi, prin fundături. Bântuie prin aer. E un întuneric pe care nu-l poate arde soarele şi e un mare pericol în întunericul acesta. Mi-e teamă că pereţii aceştia s-ar putea dovedi prea subţiri, prea fragili ca să nu-l lase să intre.

—Mulţumesc, frate.

Gogandaev se îndreptă ascultător spre uşă, întorcându-se doar o scurtă clipă, ca să şi-o amintească exact cum arăta în orele de dinaintea morţii.

—Ai grijă, soră. Şi nu avea încredere în nimeni.

Şirin nu avea încredere. Dar luase hotărârea. Se îmbrăcă în haine de stradă pentru ceasurile amurgului, nedorind să admită bucuria că găsise o scuză să se descătuşeze de legăminte. Cel puţin, pentru câtva timp.

Ştia că era posibil ca Gogandaev să aibă dreptate. El avea relaţii peste tot. Dacă aveau să fie probleme, el ştia de ele. O, nu-l plăcea. Şi o deranja că se vârâse în viaţa ei particulară. Dar, la urma urmelor, el încerca să facă o faptă bună.

Cât despre ea, nu putea sta cu braţele încrucişate în timp ce viaţa lui Saşa era în pericol. Indiferent de cât o dezamăgise. Cu inima învăpăiată şi uitându-şi pe moment boala umilitoare din corp, merse în grabă pe străzile dosnice, unde ochii bărbaţilor urmăreau din umbră fiecare mişcare a vreunei femei, unde mirosul resturilor putrezite în căldură şi miasmele unui sistem de canalizare inadecvat se amestecau cu mirodeniile de bucătărie şi gazele maşinilor. Uitase de toate, în afară de Saşa. Dar ea nici nu ştia, nici nu-i păsa dacă erau demonstraţii sau pericole, mai mult decât putea lega spiritual aceste lucruri de moartea tatălui ei. Lumea era nebună şi nu-i mai rămăsese vreun interes pe lumea asta decât omul care o dezamăgise în aşteptările inimii.

La ce se aşteptase în fond? Se întrebă ce drept avea să se aştepte la perfecţiune din partea unui om, când ea însăşi era o fiinţă atât de imperfectă. Problema, decise ea, era că totdeauna ea voise totul, bănuind mereu că ce

urma avea să fie mai bun decât fusese. Fusese avidă în păcatele ei. Iar acum plătea.

Nu mai visa la împăcarea deplină cu Saşa. Era încă prea confuză. Trebuia un timp să stea deoparte, să gândească. Să se purifice. Şi, pe partea practică a lucrurilor, să-şi vindece corpul. Nici vorbă nu era să se culce, aşa cum era, cu Saşa.

Pe lângă asta, voia să facă singurul lucru din viaţă care să aibă mireasma bunătăţii. Să-i dea iubitului un dar, poate chiar darul vieţii lui, fără o răsplată directă. Voia să-şi dovedească sieşi că e o flintă demnă.

Şi nu va renunţa nicidecum la religia ei. Găsise în ea o adevărată mângâiere, chiar dacă esenţa ei încă părea să se afle îndărătul a sute de uşi închise. Nu se va lepăda niciodată de convingerile redescoperite. Saşa va accepta acest lucru.

El venise la ea. La urma urmelor. Îi părea rău. Îl făcuse să vină un drum atât de lung. Era o dragoste mare, o dragoste vrednică de poveştile din vechime. Îşi făcuse drum prin munţi după ea, cum îşi făcuse drum Farhad după o altă Şirin. Chiar şi acum, îşi risca viaţa ca s-o iubească. Ea totdeauna râsese de vechile poveşti şi versuri, deşi îşi dorise în taină să fie iubită în felul acesta. Acum Kosrou al ei venise la ea. Într-o cămaşă zdrenţuită, cu sarea corpului încrustată pe buze. Ce-şi mai putea dori? Poate exista o speranţă de frumuseţe veşnică. Numai de-ar mai avea Saşa puţină răbdare cu ea. El va trebui să învingă obstacole, ca prinţii din vechile legende. Dar, la sfârşitul tuturor acestora, poate rămânea ceva speranţă. Pentru prima dată în viaţă, se gândi la posibilitatea de a avea copii.

Portarul de la hotelul lui Saşa nu o lăsă să intre fără permisul de hotel. Îi dădu bani.

O lăsă să intre, crezând-o prostituată.

La început, fata de la recepţie nu-i dădu într-adins atenţie. Dar Şirin nu uitase cum să fie poruncitoare. Spre marea ei uşurare, află că Saşa era încă în hotel, uitând pe moment că scopul vizitei ei era să-l convingă să plece cât mai curând din Taşkent.

El nu răspunse la prima bătaie în uşă. Apoi, la a doua bătaie, se auzi un zgomot înăbuşit. Probabil se culcase, hotărî ea. Zbuciumându-se să doarmă pe o căldură cu care nu era obişnuit.

Uşa se deschise. Saşa stătea în faţa ei, cu pieptul gol, cu pantalonii traşi în grabă până la brâu cu mâna sănătoasă. Părul îi era zburlit. Dar ochii îşi pierdură într-o clipă toropeala şi fu iar omul din vis care îi umpluse uşa în noaptea de dinainte, care-i umpluse viaţa.

—Şirin...

—Trebuie să-ţi vorbesc.

—Intră, te rog...

—Nu. Nu, nu putea intra. Nu avea atâta încredere în sine, încât să poată intra în camera aceea. De teamă ca să nu uite de sine, de boala ei, de promisiunea şi planurile ei. Şi, la urma urmelor, nu voia ca Saşa să mai zăbovească. Îl voia plecat, să rămână teafăr şi sănătos. Pentru mâine.

Erau atâtea de spus. Dar momentul era nepotrivit, era încă prea devreme. In plus, asemenea lucruri nu se puteau spune într-un hol neîngrijit de hotel cu responsabila de etaj în apropiere. Nu, avea să ţină vorbele acestea pentru un timp mai bun, pentru un timp când va avea trupul curat şi sufletul împăcat. Acum ştia, în inima ei, că aveau să vină timpuri mai bune, că ea şi cu Saşa erau sortiţi să fie împreună. Aşa era menit.

—Intră numai o clipă, pentru Dumnezeu. Să fim numai noi.

—Nu, repetă ea, şoptind. Ascultă-mă. Te rog, Saşa. Trebuie să pleci. Du-te la aeroport. Aşteaptă o cursă. Orice cursă. Du-te oriunde. Dar du-te.

Alarma ei îl molipsi într-o clipă. El întinse mâna sănătoasă să o apuce de mânecă. Dar ea era totdeauna mai iute. Se trase înapoi. Toate astea aveau să vină mai târziu. În zilele mai bune.

—Şirin, ce s-a întâmplat? Eşti în pericol? Spune-mi...

—Nu. Nu e nici un pericol pentru mine. Tu eşti. Tu eşti în pericol. Te rog, trebuie să ai încredere în mine. Ei plănuiesc să-i atace pe ruşi. Pe toţi slavii. Şi-au ieşit cu toţii din minţi. Trebuie să pleci de aici. Aproape îi dădeau lacrimile. Acum, când el îi stătea în faţă, îl voia plecat. Ca să meargă înainte şi să pregătească un loc mai bun pentru amândoi. Voise doar să-l vadă. Acum voia să-l vadă plecat şi la adăpost. Nu se temuse niciodată de ceva în viaţă cum se temea acum că-şi pierde iubitul pentru totdeauna.

Saşa arboră o expresie neaşteptată, un zâmbet uşor cinic.

—Chiar aşa de mult vrei să scapi de mine? Clătină din cap. Te-am stânjenit venind aici sau...

—Te rog. Acum îi dispăru ultima urmă de mândrie. La urma urmelor, mândria era un lucru atât de neînsemnat. Te iubesc, Saşa, te iubesc. Cuvintele erau aşchii de fier, care-i tăiau gura. Vreau numai să te afli în siguranţă.

Faţa ei deveni gravă, de parcă ar fi rostit cu totul alte cuvinte.

—Atunci, vino cu mine. Dacă mă iubeşti, vino cu mine. Da. Putea să meargă cu el. Puteau fugi. De toţi şi de

toate. Pentru totdeauna.

—Nu, spuse ea. Nu pot. Încă nu.

Toate erau un asemenea dezastru. Tatăl şi familia morţi. Lumea în haos de jur împrejur. Şi totuşi... Ar fi plecat cu el, de n-ar fi fost vaginita. Când aveau să fie iar, în sfârşit, împreună, voia să fie frumos. Nu un prilej de scuze şi de a se pierde cu firea. Iar bărbaţii erau atât de gingaşi în anumite privinţe. Nu, va aştepta. Până ce va trece timpul cuvenit. Până ce va fi iar sănătoasă. Până când se vor limpezi lucrurile.

—Dacă mă iubeşti, vino cu mine.

Ea plângea şi nici măcar nu-şi dădea seama de asta.

—Nu pot. Te rog. Încă nu. Dar o să vin. Îţi jur. O să merg oriunde vrei.

El se apropie iar de ea. Ea se dădu un pas înapoi. Acum, amândoi stăteau în hol.

—Promite-mi că pleci, îl rugă ea. Că pleci imediat. Şi-o să fac tot ce vrei tu.

—Vreau să vii cu mine.

—Orice, dar nu asta. Nu acum. Te rog.

—Şirin...

—Promite-mi că pleci.

—Şirin, e o nebunie. Dacă mă iubeşti, vino cu mine. Clătină din cap, de parcă încerca să vadă mai bine. Nu pot trăi fără tine. Mi-e... Atât de teamă să nu te pierd.

—N-o să mă pierzi. N-o să mă pierzi niciodată. Dar trebuie să pleci.

—Pentru Dumnezeu...

—Promite-mi.

—Şirin...

—Promite-mi. Şi spune-mi că mă iubeşti.

—Te iubesc. *Te iubesc.*

—Şi spune-mi că pleci.

Saşa părea un om copleşit.

—O să plec, dacă-mi promiţi că o să vii curând.

—Curând, spuse ea.

—Foarte curând.

—Cât de curând pot.

El se apropie iar.

—Şi sărută-mă.

Dar ea se îndepărta deja pe hol. Fata sprintenă care călărise pe căluţul ei din deşert printre dealurile aride. Ea voi să-l sărute. Ea voi să-l sărute cu o intensitate fără asemănare în viața ei. Dar îi era teamă. Teamă că, dacă-l sărută, avea să dispară ultima urmă din hotărârea ei. Şi visul unui loc şi timp mai bun avea să se piardă. Ea avea să distrugă totul cu nerăbdarea şi egoismul ei.

Acum, era prea mare distanţa între ei. El nu putea ajunge la ea. O expresie de panică îi fulgeră faţa.

—Şirin, nu mai locuiesc în apartament. L-am pierdut şi...

—O să te găsesc.

—Ţi-aminteşti de Raşela? Prin ea poţi să mă găseşti oricând. Raşela Traum, la galeria Niegleenaia, ea o să ştie...

—O să te găsesc întotdeauna.

Apoi ea se grăbi să plece. Deoarece acum chiar şi o oprire de un moment putea să distrugă totul. Îşi pierdea încrederea în sine cu fiecare secundă care trecea.

Coborî scările în fugă, de teamă că liftul va veni prea încet şi Saşa o va urmări. De data aceasta, de această singură dată în viață, era hotărâtă să facă lucrurile cum trebuie. Treji buia doar să aştepte puţin. Apoi puteau să înceapă să reclădească raiul aici pe pământ.

Nu vedea pe unde mergea. Picioarele o duceau automat în direcţia care trebuia. Dar, trecând pe aleile

întunecate ale) vechiului bazar, simţi un fior nepotrivit cu ceasul acesta din vară.

Se îndreptă din spate. Acum, străzile goale nu o puteau înspăimânta. Singura ei teamă era să nul piardă pe Saşa. Era îngrijorată să nu plece prea târziu. Sau nu cumva să nu plece deloc. Poate încerca să se ia după ea.

Un timp îşi închipui că cineva *se luase* după ea. Şi când un câine vagabond ieşi dintr-un morman de gunoi, tresări. Dar nici o mână nu se întinse să o înșface.

Oraşul era neobişnuit de liniştit. Parcă marea demonstraţie l-ar fi epuizat. Părea că toţi se culcaseră mai devreme decât de obicei.

„O, iubitul meu, recită ea visând iar, ia-mi mâna într-a ta şi vom face un rai din grădina aceasta...” Da, Raiul. În viziunea rătăcită, ea şi cu Saşa se aflau, ca prin vrajă, rupţi de restul lumii. Acolo unde nimeni nu putea să-i atingă vreodată.

Din nou, avu brusc sentimentul că e urmărită. Dar când se întoarse să privească, era doar trotuarul stricat, pustiu, şi un fir de apă murdară lucind sub stele.

Ţipă un copil, aproape şi ascuţit în marea tăcere a nopţii, îndărătul zidurilor se afla o cocioabă, unde o mamă îşi liniştea carnea din carnea ei.

Chiar, totul era atât de simplu. Totdeauna luase iubirea drept dorinţă. Compromiţând ambele emoţii, făcându-le să meargă împreună. Dorinţa avea dulceaţa ei. Dar iubirea... era dispariţia delicioasă a sinelui. Abandonul. Dăruind din tine până erai gol şi curat, ca limpezimea cerului. Greşeau cei care spuneau că Dumnezeu înseamnă iubirea. Era invers. Iubirea era Dumnezeu. Iar Dumnezeu nu era nici mai mult, nici mai puţin, decât iubirea iubită într-o anumită clipă. Nicicum nu puteai să-l găseşti pe Dumnezeu. Trebuia să ÎL faci.

Nu se mai simţea obosită. Se simţea împrospătată, reînnoită. Dorea să împărtăşească întregii lumi felul în care vedea ea iubirea.

Dar se lăsă să intre în tăcerea deosebită a blocului de locuinţe. De obicei, după uşă şedea moţăind un om de pază, un ofiţer în rezervă al Ministerului de Interne, care-şi suplimenta pensia controlând accesul în acest loc al privilegiaţilor. Dar în seara aceasta intrarea era pustie. Şi întunecată. Părea că toată viața se scursese din clădire, că ea fusese abandonată.

Înviorată de revelaţie, Şirin luă liftul spre apartamentul tatălui ei. Pe etaj, luminile din hol erau aprinse şi îşi închipui că simte iar un semn de viaţă şi căldură. Avea să se spele. Şi apoi avea să se culce. Credea că, în sfârşit, va putea dormi cum trebuie. Acum când îşi găsise pacea.

Îndată ce deschise ușa, o înşfacă o încâlceală de mâini şi o azvârli prin micul hol în sala de recepţie cu pernele şi covoarele, şi alămurile ei. Sala nu era bine iluminată. Bărbaţii care o aşteptaseră nu voiau să aibă prea multă lumină asupra trebii lor. Dar era destulă lumină ca ea să poată vedea că erau cel puţin o duzină.

Când ridică privirile de pe covorul roşu intens, Şirin ştiu că avea să moară. Bărbaţii tăcură un moment, privind-o fix. Dar ea ştia ce urma. Şi acceptă. Se întrebă doar cât timp va dura şi cât de mult o s-o doară.

Capitolul 25

SAMSONOV ÎŞI AMINTI DE CĂLDURA asemănătoare din Afganistan. Vara, pe dealurile aride şi pe câmpiile înalte, toride, căldura punea stăpânire pe peisaj şi storcea un preţ cumplit de la orice om care încerca să-l folosească drept scenă de bătălie pe viaţă şi pe moarte. Suprafaţa pârjolită a pământului ţi se sfărâma sub cizme, prăfuia pielea, dar sub stratul superficial pământul era tare, parcă se pietrifica încet. Pământul era tare, spuneau afganii, iar cerul era departe. Cerul gol, albastru, scânteia auriu la marginea orizontului şi era imposibil de apreciat exact distanţele în golul enorm. Căldura îţi apăsa gâtul şi umerii, de parcă purtai soarele în raniţă. Buzele se uscau şi plesneau, iar limba uscată se plimba pe ele ca o şopârlă care lunecă peste scoarţa moartă de copac. Căldura era al doilea inamic, partea terţă în luptă. Asudai în uniforma prea grea până când sarea îţi îngreuna pantalonii şi ţi se frecau de coapse, până când carnea arăta crudă şi roză, ca a unui copil cu insolaţie. Sudoarea ardea pe tine şi te făcea să te întrebi de ce naiba îşi putea alege cineva de bunăvoie o asemenea viaţă.

Aceasta era a doua zi a unităţii la Karambul, a doua zi sub acest soare fără umbră, şi a treia zi fără odihnă cumsecade. Soldaţii slinoşi, neraşi, ai lui Samsonov îşi ocupau poziţiile în tăcere, prea nenorociţi ca să mai poată vorbi. Cu o zi înainte ocupaseră poziţii chiar la marginea orăşelului pustiu, ordonându-li-se să aştepte noi ordine. Periodic, auzeau focuri răzleţe de arme de pe străzile şi uliţele de dincolo de orizont, dar nu se apropiase nimeni de ei. Aşteptau aliniaţi peste drumul principal care ducea în oraş, dar acesta se golise de oameni şi mişcare, de parcă toţi şi-ar fi luat o dată vacanţă şi părăsiseră locul pustiu.

Părea că lanţul de transmisie a ordinelor îi uitase. Apoi, după-amiază târziu, o maşină de comandament ieşi gonind din inima oraşului, urmată de un şir de camioane. Vehiculele erau pline de miliţieni şi trupe locale ale Ministerului de Interne. Un ofiţer cu ochelarii murdari coborî destul de mult timp, ca să-i spună lui Samsonov:

—Vin. Vin pe aici. Faceţi ce aveţi de făcut. Dar nu-i lăsaţi să ajungă la şoseaua nord-sud.

—Dar *dumneavoastră* unde mergeţi? întrebă Samsonov, urmărind camioanele încărcate care huruiau.

—Ne retragem. Ne regrupăm. Numai nu-i lăsaţi pe nemernici să ajungă la şoseaua nord-sud.

Ofiţerul urcă din nou în vehicul. Într-o clipă, şoferul demară în urmărirea coloanei de camioane.

Şi aceasta fu ultima directivă pe care o primi Samsonov.

Gloata ajunse la timpul care-i convenea. Dar situaţia nu era chiar aşa de proastă cum se temuse Samsonov. Nimeni nu agita arme, iar avangarda se opri la mică distanţă de şirul de puşcaşi ai lui Samsonov, mulţumindu-se să psalmodieze ameninţări şi să fluture greoi câteva pancarte. Îndată ce aprecie mărimea mulţimii, prima grijă a lui Samsonov se mută spre controlul asupra oamenilor săi. Parcurse şirul din nou şi din nou. Îmbărbătându-şi soldaţii, liniștindu-i că nu era încă nici un pericol real şi amintindu-le că nici unul nu trebuia să-şi încarce arma până nu i se ordona.

Când se apropie ora cinei, mulţimea începu să se rărească şi, când căzu întunericul, rămase doar o mână de demonstranţi ca să observe acţiunile contingentului de trupe de interne, în momentul acesta, Samsonov începu prudent să-şi retragă oamenii spre un deluşor la un kilometru în spatele marginii primului dispozitiv, unde

drumul urca şi cobora iar ca să ajungă la şoseaua principală.

Noua poziţie era mai bună. Deşi cuta joasă nu era mai mult decât un mic val de pământ, domina poziţia. Şi câmpurile de observaţie erau nestânjenite din toate părţile. Nimeni nu putea să depăşească linia lui fără să fie reperat. Mai mult, dacă demonstranţii veneau după ei dimineaţa, le trebuia foarte multă hotărâre să pornească ceva serios. Mulţimea nu avea unde să se adăpostească, nicăieri unde să fugă, decât înapoi în oraş — iar acesta era un drum lung şi pustiu.

Toată noaptea stătu treaz sub stele, ascultând în spate bătaia intermitentă a elicelor elicopterelor acolo unde se afla şoseaua nord-sud. Acelea erau elicopterele KGB-ului, veghind convoaiele de vehicule pe când acestea mutau laborios focoasele în camioanele speciale. Se întrebă cât o să mai dureze operaţiunea, cât timp vor mai trebui oamenii săi să rămână pe poziţie, cât timp va mai trebui să se lupte să menţină disciplina, cu pretenţia că băieţii aceştia erau trupe instruite. Singurul avantaj pe care-l putea vedea în situaţia de fată era că nimeni nu dorea să dezerteze. Nu aveai unde merge.

Apoi se ridică soarele, dezvăluind încet un oraş care nu semăna cu nimic din Afganistan. Karambulul era una dintre iniţiativele acelea bruşte ale unor planificatori îndepărtaţi, un oraş iscat din nimic ca să asigure forţele de muncă pentru extragerea şi prelucrarea minereului aflat sub deşert. Inevitabilele cocioabe dărăpănate crescuseră la marginile oraşului, dar în principal ochii vedeau şiruri de clădiri înalte de locuinţe, nu chiar aşa de înalte ca cele de la Kiev sau Moscova, datorită pericolului de cutremur, dar cu acelaşi design general, ca şi blocurile de locuinţe din toată ţara. Când lumina se

accentua, Samsonov putu vedea crăpături uriaşe în blocurile de locuinţe, dar nici o urmă de grijă din partea locuitorilor — doar pe balcoane atârnau covoare şi lenjerie.

Pâcla dimineţii nu dispăru întru totul. Oraşul rămase sub un nor de fum maroniu de chimicale. Departe, în stânga, mormane uriaşe de zgură marcau locul decopertării, în timp ce în dreapta se înălţau aburi perlaţi de la minaretele industriale.

Căldura începuse să se adune şi mirosul oraşului se înteţea. Chiar şi despărţit de oraş, la distanţă de un kilometru, afară în câmp deschis, pe Samsonov începură să-l doară ochii şi nasul. Părea că poluarea trebuia să se evapore în marea întindere a desertului. În loc de aceasta, ea atârna densă deasupra Karambulului, parcă poluanţii aveau o afinitate unii faţă de alţii. Samsonov cunoştea din auzite cât de grea era viaţa în aceste centre industriale departe de lume. Condiţiile erau mai ales proaste pentru copii şi, când erau examinaţi pentru armată, o proporţie extraordinară de tineri se dovedea inaptă pentru serviciul militar datorită problemelor respiratorii. Viaţa în aceste oraşe era desperat de goală şi adesea scurtă. În încercarea de a proiecta un paradis pământean, oamenii creaseră un deşert urban mai rău decât deşertul pe care intenţionaseră să-l cucerească.

În timp ce dimineaţa se instala, mulţimea începu încet să se adune din nou la marginea oraşului. Doar când se strânseră câteva sute de demonstranţi, făcură primele încercări de a înainta spre poziţia lui Samsonov.

El nu era îngrijorat. Le simţea lipsa de hotărâre. Îşi dădu seama că oricând situaţia putea lua o turnură gravă. Dar deocamdată confruntarea putea fi evitată. Demonstranţii aveau doar nevoie de o ţintă pentru

protestul lor, de cineva care să îi vadă şi să îi audă.

Mulţimea se opri îndată ce ajunse la o distanţă de la care era auzită. Pancarte scrise prost începură să se agite din nou. Dar tot ce putea simţi Samsonov era oboseală şi compătimire.

Avea, într-adevăr, mult noroc. Îşi închipui cât de oribil ar fi fost dacă el cu Vera şi cu copilul ar fi trebuit să trăiască într-o groapă ca asta. Nu era nimic mai mult decât o colonie penitenciară pentru cetăţeni care nu comiseseră nici o crimă. O dată ce intrai în lumea aceasta, era aproape imposibil să pleci din ea. Unde mai primeai o locuinţă? Unde mai puteai măcar găsi o slujbă? Samsonov credea că înţelegea mânia oamenilor care-şi agitau pumnii pe costişa lungă şi încercă să-şi imagineze ce însemna să fii de cealaltă parte, privind în susul drumului în gura armei.

În spatele său, un elicopter despică văzduhul. La început, sună de parcă se îndrepta spre poziţia sa, dar zgomotul se stinse curând. Focoasele se deplasau încă.

La Moscova urmărise un interviu la televiziune cu un expert american în problemele Uniunii Sovietice. Americanul fusese mult mai circumspect şi mai puţin dispus să ofenseze decât reporterul sovietic care părea că vrea să-şi insulte ţara cu orice ocazie. Dar americanul spusese un lucru pe care-l reţinuse şi care îl pătrunse acum: tragedia acestei ţări era că oamenii nu aveau de ales. Privind deşertul stigmatizat de om, Samsonov îşi dădu seama că americanul avusese dreptate. Era, într-adevăr, un pământ care nu-ţi dădea de ales, un pământ cu o singură soartă şi fără alternativă. Totul era dinainte stabilit. Şi oamenii care trăiau în acele blocuri de locuinţe ce se fărâmau şi în cocioabele fără canalizare trebuia să se împace cu aşa ceva. Uniunea Sovietică, spusese

americanul, era un pământ fără speranţă, unde speranţa se îmbolnăvea şi devenea o furie latentă. Americanul vorbea rusa mai bine decât mulţi dintre militarii Uniunii Sovietice trimişi de Armata Sovietică în Afganistan. Desigur, în Afganistan existase, cel puţin, speranţa — speranţa de a merge într-o zi acasă, teafăr şi sănătos. Nu te gândeai deloc la necazurile care te puteau aştepta la întoarcere. În căldura aceea ucigătoare, în pericolul inexorabil, locul de acasă fusese impecabil de frumos şi toate soţiile, şi prietenele erau fidele.

Samsonov se ghemui sub căldură. Cizmele îi erau decolorate de pete de sare, iar tunica de campanie îi atârna de spate ca o cârpă îmbibată cu clei. Acum, aprecie numărul demonstranţilor la aproape o mie. Dar continuau să menţină o distanţă respectuoasă de linia trupelor lui. Din când în când, putea prinde o insultă rostită într-o rusă stricată, dar o mare parte din cântece şi ţipete erau într-o limbă pe care nu o înţelegea. Nu cu mult înainte, sunetul l-ar fi făcut să-l treacă sudori reci, l-ar fi făcut să-şi strângă degetele pe armă. Dar acum lucrurile arătau bine. Fetele măslinii care străluceau pline de ură nu erau cu nimic mai rele decât oricare altele.

Se gândi la Vera, nespus de recunoscător că îl învăţase să iubească. Ea îl scosese din coşmaruri şi îl condusese în visurile cărnii şi iubirii.

Desigur, gândi el, Dostoievski şi Tolstoi avuseseră fiecare dreptate în felul lui. Puterea de mântuire a iubirii putea triumfa asupra orice. Urmări oamenii adunaţi jos pe costişă, pasivi, pedepsiţi de căldură, şi ştiu că doar dragostea Verei îl făcuse să fie potrivit pentru această datorie, pentru acest ceas. Grupuri încete de răzleţi se adăugau mulţimii. Începură să psalmodieze noi cântece. Dar Samsonov rămase atât de calm, încât fu şi el

surprins de asta.

Mulţimea scoase un mârâit brusc, apoi se linişti iar, dezorganizat. Grupuri de ascultători erau atrase de vorbitori care se concurau, iar gesturile cele mai ameninţătoare erau avansurile tinerilor singuratici care, după ce se separau câţiva paşi de grupul în care erau în siguranţă, făceau un gest obscen sau un semn, sau strigau ceva de neînţeles şi apoi se retrăgeau, debordând de eroism, în rândurile confraţilor lor.

Samsonov auzi un număr de elicoptere care urmăreau şoseaua unul după altul. Îşi dori ca unul dintre ele să zboare spre poziţia şi terenul lui, măcar ca să arate soldaţilor că nu erau întru totul uitaţi. Dar, gândi el, băieţii de la KGB făceau probabil tot ce puteau ca să cureţe dispozitivul de stocare cât mai repede posibil. Vizitele de susţinere a moralului trupelor de interne nu se aflau în fruntea listei de priorităţi.

Un alt tânăr, identic cu ceilalţi, în cămaşă de culoare deschisă şi pantaloni în culori închise, ţâşni din mulţime şi începu o tiradă pe care o puteau auzi doar compatrioţii săi. Gesticula mânios, ameninţător. Samsonov ştia. Acţiunea unui tânăr care simţea în el mari puteri, dar care era neputincios în posibilităţi.

Atâtea din visele mele, gândi Samsonov, au fost visuri rele.

Soarele părea să se fi oprit deasupra capului, umplând cerul. Soldaţii şedeau jos sau îngenuncheaţi, istoviţi pe solul nisipos, postaţi la intervale de câţiva metri, tăcuţi. Unitatea avusese deja câteva cazuri de insolaţie gravă. Dar, deocamdată, nu era nimic de făcut. Tot ce putea face Samsonov era să-i ţină pe oameni inactivi, amânând cât mai mult primele victime ale căldurii.

Locotenentul Bednîi veni de la postul de comandă improvizat pe care îl instalaseră în spatele crestei deluşorului.

—Tovarăşe comandant?

Samsonov îşi îndreptă toată atenţia spre locotenent. Ud tot şi uscăţiv, umerii osoși ai băiatului nu erau nicicum meniţi să poarte uniformă. Bednîi ţinea încleştată o puşcă de asalt care era, de departe, lucrul cel mai serios la el.

—Credeţi că mai avem de stat aici? întrebă locotenentul.

Samsonov ridică din umeri.

—Greu de spus.

—Am făcut un apel prin radio. Nu răspunde nimeni. Samsonov se uită în depărtare. În drum spre Karambul, li se dăduseră gloanţe, dar el nu voia să le folosească. Li se dăduse un radio. Dar conducerea le ignora apelurile. Cel puţin, raţiile de hrană fuseseră distribuite.

—Pe moment, nu constituim nici un motiv de preocupare pentru nimeni, spuse Samsonov. Au treabă până peste cap cu nuclearele. O să-i auzim când or să fie gata.

—Dar, cum se obişnuieşte, ar trebui să facă mereu controale. Dacă se întâmplă ceva? Dacă gloata...

—Nu e o gloată. Nu încă. Azi e doar o mulţime. Şi noi o să facem ce putem ca s-o menţinem aşa. Samsonov puse o mână pe umărul transpirat al locotenentului.

—Nu te îngrijora. Îmi fac eu griji pentru amândoi. Ei pot să vadă că suntem înarmaţi.

—Dar... sunt fanatici. Samsonov zâmbi. Nu se putu abţine.

—Mă îndoiesc că o să ajungă să fie chiar aşa serios. Doar pufăie aburi pe nări.

—Chiar credeţi că totul o să fie bine?

—Probabil.

—Totuşi, ar trebui să răspundă la radio.

—Da.

—Oamenilor li se termină apa.

—Au destulă. Deocamdată.

—Poate ar trebui să meargă cineva înapoi? Să încerce să stabilească un contact.

—Mai aşteptăm puţin.

—E aşa de cald, spuse Bednîi moale.

Da. Era arşiţă. Atât de mare, că visai la iarnă. Şi iarna, visai la soare. Viaţa nu e altceva decât un vis la timpuri mai bune.

—O să fie şi mai cald, spuse Samsonov. La sfârşitul după-amiezii e totdeauna cel mai rău. Decise să inspecteze din nou linia şi să-l prevină pe fiecare încă o dată să păstreze apa din gamelă.

Răsună o singură împuşcătură. Fu un zgomot enorm, răsunând mult timp peste tufărişul deşertului. Îi urmă o tăcere şocată. Soldaţii erau uluiţi, mulţimea înlemnită. Vorbitorii încetară discuţiile, rândurile îngheţară, nesigure de ce avea să urmeze.

Câţiva oameni se aruncară la pământ, dar cei mai mulţi erau prea uimiţi.

În drum zăcea un om singuratic din mulţime. Cu o clipă înainte se afla în faţa tovarăşilor săi, strigând şi gesticulând spre panta unde aşteptau oamenii lui Samsonov. Roşeaţa care i se întindea pe cămaşă se putea vedea de la distanţa care separa cele două grupuri de oameni.

Samsonov recunoscuse sunetul armei. Era un Kalaşnikov de producţie standard, de calibrul aflat în dotarea oamenilor săi.

Se ridică în picioare cât era de înalt.

—Opriţi focul, strigă el. O luă grăbit în josul liniei de soldaţi aplecaţi sau întinşi pe burtă în direcţia din care credea că venise împuşcătura. Cine-a tras? Cine dracu' a tras?

Nimeni nu răspunse. Soldaţii sau se uitau la el cu faţa spăşită, sau îşi fereau prudent privirile.

În jos, pe costişă, câţiva din mulţime o luară la goană spre marginea oraşului. Dar cei care rămăseseră suferiseră o transformare chimică.

Acum, erau o gloată.

În câteva secunde, în josul pantei apărură arme şi porniră împuşcături de pistol din anonimatul masei. Mai mulţi fugeau. Câţiva dintre oamenii lui Samsonov traseră şi ei de la celălalt capăt al liniei. Era ceva contagios. Începură şi alţii să tragă.

—Opriţi focul, opriţi focul, zbieră Samsonov, alergând, spumegând. Azvârli cu piciorul puşca din braţele unuia dintre soldaţi, smulse o armă din mâinile altuia.

—Opriţi focul.

În aer cântau împuşcăturile de pistol trase de gloată. Dar distanţa era prea mare pentru armele uşoare şi împuşcăturile nu-şi atingeau ţinta. Împuşcăturile erau mai mult un gest de sfidare decât o ameninţare reală.

Dar armele din mâinile oamenilor săi erau mult mai puternice. Alţi doi membri ai mulţimii se zvârcoleau în ţărână.

Cei mai mulţi dintre localnici sau stăteau lipiţi pământului, sau o luaseră la fugă. Dar câţiva rămăseseră în picioare, fremătând de uimire şi mirare.

—Drăcia dracului, nu mai trageţi!

În fine, oamenii săi începură să-l asculte.

Împuşcăturile se răriră, apoi încetară. În tăcerea instalată, se auzi răgetul unui măgar.

Brusc, Samsonov îşi dădu seama că nu era un măgar. Sunetul venea de la rănitul de pe pantă.

—Locotenent Bednîi, lătră Samsonov. Fugi de-a lungul liniei. Vezi dacă toţi sunt teferi.

Dar locotenentul nu-i răspunse. Se aruncase la la pământ, ţinându-şi în braţe puşca de parcă era o păpuşă. Nici măcar nu se uita în direcţia lui Samsonov.

—Sergent Malaşov, sergent Krupka. La mine. Acum. Dar nici unul nu făcu o mişcare. Samsonov îşi încleşta mâinile pe armă.

—Am zis să veniţi aici, dracu' să vă ia. Se uită în josul liniei de puşcaşi. Krupka. Malaşov. Podionnâi.

Nimeni nu-i răspunse la comenzi. Stătea pe creastă singur. La poalele dealului, cei care rămăseseră din gloată priveau mica dramă, apreciind situaţia. Câţiva demonstranţi se puseră în genunchi, în timp ce alţii se târâră să se adăpostească mai bine în spatele vecinilor.

Samsonov simţea asta. Știa ce avea să urmeze. Puneai arme în mâinile oamenilor şi apoi le dădeai cea mai slabă scuză ca să urască. Şi se foloseau de arme. Știa că trebuie să facă ceva foarte repede, înainte să reînceapă împuşcăturile şi o greşeală să se transforme într-un masacru.

Jos pe pantă, câteva suflete curajoase se strânseseră în jurul răniţilor. Omul care zăcea în drum scotea încă zbieretele fără noimă de măgar. Dar acum sunau mai slab.

Samsonov îşi dădu seama că îi era teamă. Mai mult decât îi fusese cu mult timp în urmă. Vera îi făcuse şi asta. Voia atât de mult să se întoarcă la ea, să se odihnească în braţele ei, să-i miroasă părul auriu în

întunecimea patului. Era ceva groaznic să-ţi fie atât de teamă. Se întoarse la grămada de soldaţi care constituiau postul de comandă. Cerul era deosebit de albastru şi de senin, un cer de porţelan.

—Încercaţi să-i prindeţi la radio, ordonă el feţelor lipsite de expresie. Spuneţi-le că avem nevoie imediat de ajutor medical. Apoi se întoarse spre sanitar. Dă-mi trusa.

Samsonov nu aşteptă să-i răspundă. Dădu drumul armei şi apucă de curea sacul de prim ajutor, punându-şi-l pe umăr. Îşi scoase bereta, o folosi ca să-şi şteargă transpiraţia de pe frunte, apoi o îndesă într-unui din buzunarele uniformei.

Spera să aibă timp. Simţea schimbările tensiunii de la secundă la secundă, dorinţa ambelor părţi de a trage, îndemnul de a face destinul să-şi urmeze cursul. Trecu încet prin linia rară de soldaţi, mergând fără să arunce o privire înapoi. O luă pe drumul care cobora spre primul dintre răniţi.

Localnicii îl urmăriră tăcuţi cum vine. Ajunse mai adânc în ţara nimănui şi câțiva membri ai mulţimii se ridicară iar în picioare.

Asta era bine. Trebuia să linişteşti teama. Să dai tuturora ideea că pericolul se afla în trecut, nu în viitor. Că totul fusese o eroare.

Îşi mută sacul de prim ajutor, astfel încât demonstranţii să poată vedea crucea roşie pe un câmp alb. Mai mulţi dintre ei se ridicară tăcuţi în picioare, în timp ce alţii se ridicară în genunchi, între curiozitate şi teamă.

Era un drum lung sub arşiţă. Spera să poată fi în stare efectiv să facă ceva bun cu doctoriile din sacul de prim ajutor, încercă să-şi amintească procedeele de prim

ajutor pre date de formă în şcolile armatei şi apoi aplicate desperat într-un război îndepărtat.

Aruncă o privire scurtă dincolo de gloată, spre oraşul cu haloul de chimicale, apoi îşi ridică ochii mai sus, spre munţii îndepărtaţi şi cer. Dacă mergi în linie perfect dreaptă şi mergi tot înainte, gândi el în sine, ajungi în China.

Uneori, când era nervoasă sau grăbită, Vera îşi dădea la o parte din ochi şuviţe invizibile de păr, de parcă simţea ceva dincolo de tărâmul simţurilor normale. De ce îi aducea ea aminte de florile de liliac?

Simţi o lovitură puternică între umeri. Ca şi cum intrase în el un camion în foarte mare viteză. Zăcea la pământ, fără să-şi amintească să fi căzut şi, foarte târziu, înregistra sunetul împuşcăturii. Venise dinspre unul dintre oamenii săi.

Glonţul secţionase o arteră, dar în momentele de dinainte ca Samsonov să moară sângerând, el auzi valul de arme automate dezlănţuit şi știu că avea să fie un masacru.

Locotenentul Bednîi stătea cutremurat. Nu putea să creadă că făcuse aşa ceva. Dar dovada zăcea în drum: un corp nemişcat în uniformă.

Era uimit de sine însuşi. Dar nu-i părea rău. Ticălosul o meritase. Viaţa fusese aşa de bună. Apoi picase din cer acest rahat îngâmfat. Acum se aflau unde şi-a înţărcat dracul copiii, cu smoliţi setoşi de sânge de jur împrejurul lor. Omul putea să fie omorât aici.

Înainte să apară Samsonov, era cât pe ce să-şi ia maşină. Dar fără Kuzba acolo, se prăbuşiseră toate planurile. Acum transpira a moarte cu o gloată de nenorociţi care voiau să-i bea sângele.

—*Foc,* urlă Bednîi, plesnindu-i glasul. *Pentru Dumnezeu, foc.*

Cei mai mulţi soldaţi se supuseră.

—E moartă, repetă Pavel Leskov. E adevărat. Fratele său şedea lângă el pe o bancă, pe malul râului.

Vremea era splendidă, caldă, dar cu o briză înviorătoare, şi turlele aurite ale Kremlinului aruncau razele soarelui peste apă.

Saşa tăcea de mult timp, cu ochii ţintă înainte. Nu avusese nici o izbucnire de durere, doar tăcere. De parcă aproape se aşteptase la o asemenea cotitură a evenimente-lor.

—E moartă, îi spuse Pavel, şi îmi pare rău. Era adevărat. Îi părea rău. Nereuşind să o protejeze pe fată, îi răpise fratelui o dragoste neaşteptat de autentică şi îşi încălcase promisiunea făcută lui Ali Talala. Şi o promisiune era o promisiune, indiferent faţă de cine era făcută. Aşa că remuşcarea din glas era autentică. Dar apoi începu să mintă: Urmezi tu. Te-au asociat cu toată afacerea. Va trebui să pleci.

Saşa privi apa maronie curgând sub podul vechi de fier forjat.

—Trebuie să mă asculţi, continuă Pavel. Te pot scoate de aici. Dar, dacă rămâi, nu te pot ajuta. Am oameni care-mi sunt îndatoraţi. Te pot ajuta să pleci. Dar nu e timp de pierdut.

Dar mai era, de fapt, puţin timp şi Pavel se aplecă pe spate şi lăsă soarele să-l ajungă până în pometţi. O pereche de turişti dezorientaţi trecu pe lângă ei, bărbatul bălăbănindu-şi aparatul foto şi amuzându-se cu o hartă pliată ca un burduf de acordeon. Faţa femeii arăta mai mult temperament decât inteligenţă.

Deodată, fără a-şi întoarce capul, Saşa rosti:

—Cum a murit? Vreau să ştiu.

—Au împuşcat-o, spuse iute Pavel. Îşi pregătise deja toate minciunile necesare. Au împuşcat-o pe stradă. Într-o clipă.

—Totul din cauza tatălui ei? spuse Saşa, cu vocea ştearsă.

—Lucrurile sunt altfel acolo. Clanuri. Dihonii sângeroase. Nu e ca la noi.

Doi porumbei se aşezară pe iarbă lângă o pubelă arhiplină. Păsările se bălăbăneau ameţite, ciugulind pe jos.

—Am iubit-o, spuse Saşa cu voce slabă. Încă o mai iubesc. Pot şedea aici calm pe banca asta, ascultându-te. Dar ştiu că nu pot să cred întru totul. Intelectual, înţeleg cuvintele. Dar semnificaţia... nu am pătruns-o încă. Îşi întoarse puţin capul, privindu-şi fratele. E aşa de ciudat, Paşa. Pot să o simt în afara mea, aşteptând să intre în mine. Pot să o văd. Cum m-aş uita pe fereastră. Pentru că realitatea e încă afară. Şi eu mă aştept ca ea să apară în orice moment pe cheiul ăsta.

—N-ar fi durat, Saşa. Nu era o dragoste de felul acesta.

—Ştiu.

—Poate că ar trebui să fim recunoscători pentru ceea ce ni se dă.

Saşa se uită din nou spre râu.

—Cu mine nu-i aşa.

—În orice caz, trebuie să pleci. N-ar avea sens să rămâi aici. Sunt sigur că Şirin ar fi vrut să pleci.

Spre surpriza lui Leskov, Saşa zâmbi, aproape râse. Clătină din cap la minunăţia lumii.

—E aşa de ciudat, explică Saşa. Să-i aud numele. De

la tine. Chiar aşa.

—Îmi pare rău.

—N-ai de ce să-ţi pară rău.

—Dar ea ar fi vrut să pleci. Saşa încuviinţă.

—Da.

Mai şezură puţin, timpul topindu-se în razele minunate ale soarelui. Încolo, pe chei, un pescar îşi încerca norocul în râul pe jumătate mort.

—O să ţi se vindece mâna? întrebă Pavel. Adică, o să poţi să pictezi?

—Asta mă interesează cel mai puţin.

—Vezi, vreau să te trimit acolo unde să poţi picta. Unde să poţi picta cu adevărat.

Saşa se uită întrebător la fratele său.

—Pleci în America. Totu-i aranjat. Dar să nu spui nimănui. Pleci. Când eşti în siguranţă, poţi scrie prietenilor.

Saşa râse tare.

—Şi-aşa nu prea am noroc la prieteni.

De ce fusese nevoie de atâta timp? se întrebă Pavel. De ce fusese atât de greu? De ce nu puteau ei să fie fraţi, fraţi adevăraţi? înainte de a fi prea târziu.

—De acord? Pleci?

—E o pleaşcă. Sigur că plec. Oriunde aş pleca, Paşa. Cu cât mai departe, cu atât mai bine. Saşa îşi curăţă cu degetele colţurile ochilor. Pentru că, dacă rămân aici, o să-mi petrec viaţa aşteptând să o văd pe stradă sau în vreun tramvai. Poate o să ajung să cred...

Pavel îşi dădu seama că fratele ajunsese la punctul în care putea fi de acord cu orice. Parcă ar fi suferit un interogatoriu deosebit de dur.

N-avea importanţă. Fratele său avea să fie în siguranţă, în altă ţară, poate mai bună. Unde oamenii

înţelegeau domnia legii. Poate înţelegeau şi pictura.

Trebuie să fii recunoscător pentru ceea ce ţi se dă. Şi Pavel Leskov fu recunoscător pentru această zi frumoasă de pe malurile râului Moscova. Cel puţin, nu se terminase prost.

Nici unul din cei doi fraţi nu voia să plece, dar atinseseră limita vorbelor care puteau fi rostite în locul acela, în momentul acela. Lăsară soarele să-i încălzească şi lăsară briza dinspre apă să-i cureţe. După o vreme, Saşa îl strânse de mână pe Pavel şi, revenindu-şi din surpriza iniţială, Pavel îi răspunse ferm la fel. Se uitau la circulaţia de pe celălalt mal, la turlele aurii, la pescarul nenorocos.

— Un lucru numai, spuse brusc Saşa.

Pavel se uită întrebător la faţa istovită a fratelui.

— Nu plec fără pisoi.

EPILOG

VERA TRĂIA PENTRU COPILUL EI. Binecuvântată cu numele unui tată mort, fals, fetiţa nu semăna cu nimeni altcineva decât cu Vera — blondă, puternică şi cu faţa lată, fără urmă de acea inteligenţă precoce care garantează unei fete o viaţă nefericită. Vera nu era nefericită. Tatăl ei muri de atac de inimă, iar mama, în loc să rămână la ţară, cu mâncarea şi locurile familiare, se mută în oraș ca să împartă cu fiica ei singura cameră pe care aceasta o primise ca recompensă la moartea soţului pe câmpul de bătaie. Bătrâna îngrijea de fată în timpul zilei de muncă, rotunjind cercul matriarhal de sacrificiu, care părea să aducă mult mai multă fericire rusoaicelor decât orice beţie sexuală imaginabilă. Femeile trăiau împreună în bună înţelegere, nutrind regrete care nu se puteau rosti cu glas tare şi reflectând la soarta inevitabilă a unei fete născute într-o lume înţesată cu bărbaţi atât de vanitoşi şi proşti.

Ocazional, Vera ieşea seara cu vreun coleg sau cunoscut, dar nu ieşea nimic din asta. O mână pusă pe braţ, un sărut stângaci urmat de o vorbă aspră, ca să-l disciplineze pe bărbatul transpirând de alcool — asta era limita aventurilor ei. Îi însoţea pe bărbaţii aceştia în serile lente ale Moscovei mai mult în virtutea obişnuinţei decât din vreun interes autentic. Apoi revenea acasă în camera unde mirosea a mâncare şi a murdărie de copil mic şi se

dezbrăca încet şi atent, înmiresmând aerul cu corpul ei nefolosit şi îngânând aceleaşi cântece de leagăn pe care mama mamei ei le revărsase asupra ei. Era acelaşi lucru şi nu era rău cât timp nu simţeai vreun îndemn puternic să gândeşti şi cât timp puteai să-ţi vezi copilul cum creşte şi să-ţi spui că nici un efort nu era în zadar. Alimentele deveneau tot mai puţine la Moscova şi inflaţia înghiţea salariul Verei. Femeile trebuia să se bizuie pe mila rudelor de la ferma de stat în curs de privatizare. Dar nimic din toate astea nu era cu adevărat important.

Vera nu se mai gândea deloc acum la Saşa. Soţul ei pierdut era mult mai comod şi mai potrivit pentru visuri intermitente, devenind perfect prin moarte.

Uneori, bunica se uita la mamă şi la copil şi plângea încet şi din belşug din cauza asprimii vieţii. Când se întâmpla asta, Vera zâmbea cu buzele strânse, mândrindu-se cu tinereţea, vigoarea şi tăria ei, bogată în noutatea maternităţii, şi aşteptând, cu o teamă liniştită, să îmbătrânească.

Aşi şchiopăta printre morţi. Cimitirul musulman zăcea neîngrijit, plin de buruieni, praf şi monumente nevizitate. O zi pe săptămână, omul care o cumpărase pentru bordelul lui îi permitea să meargă, nesupravegheată, la mormânt. Cu ochi infailibili pentru sufletul femeilor, ţiitorul ei o apreciase din timp. Ea nu avea să fugă cu vreun ibovnic în dârdori mai mult decât avea să facă probleme în casă... cât timp i se permitea această unică libertate. Îmbogăţindu-se pe ruina oaselor ei, omul o învăţase chiar şi care autobuz era mai bun, ca s-o scape de chinul mersului pe trotuarul tare sub un soare la fel de tare.

Totuşi, mai era puţin de mers pe jos după călătoria

cu autobuzul. Ea se sprijinea pe două cârje de lemn, o femeie tânără care, într-un an, doi, avea să nu mai poată umbla. Dar ea nu înţelegea asta mai mult decât înţelegea ce urmăreau toţi bărbaţii. Uneori, dacă reveneau destul de des, recunoştea pe jumătate o faţă sau gestul excentric al unei mâini care o prindea când se prăbuşea, ca s-o aşeze mai bine pentru extaz. Dar nimic din toate astea nu conta. Făcea ce i se spunea, oricine ar fi fost cel care îi spunea, şi aştepta ziua săptămânii când să vină şi să şadă alături de iubitul ei.

Tradiţia nu cerea să se viziteze un mormânt aşa de des sau aşa de curând. Dar Aşi nu ştia asta. Pentru ea, drumul spre locul pe jumătate ascuns al mormântului lui Talala era aproape un impuls biologic, ca dorinţa de a duce hrana la gură. Îl iubise dincolo de vorbe şi raţiune, atunci când el fusese în viaţă, şi nu i-ar fi trecut nicicum prin cap să înceteze să-l iubească sau să-l venereze acum când era mort. Moartea însăşi nu era pentru ea un lucru foarte clar.

Şedea jos, în ţărână, înclinându-se până când pierdea controlul şi se prăbuşea, gândindu-se deja cât de dificil avea să fie să se ridice iar în picioare când venea timpul să plece. Aşternea mâncarea pe care o adusese pentru mort: pâine, caise, apă înmiresmată cu cireşe, o roşie şi o bucată de brânză, şi urmărea netulburată cum o descopereau furnicile, în transa amintirilor şi a versurilor, cânta acele cântece nesfârşite ale unui trecut de aur, toate cântecele preferate ale iubitului, uitând durerea lăsată în urmă de infinitul şir de bărbaţi cu purtarea lor nedelicată, nopţile, săptămânile, lunile şi anotimpurile cu necunoscuţi, uitând totul în afară de cântecul de moment şi de frumuseţea reamintită a fântânii de lângă trandafiri şi de mâna singurului om pentru care Dumnezeu o

însufleţise.

Mustafa Gogandaev a fost omorât în biroul său. Aşteptase singur, două ore întregi, un telefon promis. Asasinii l-au împuşcat, l-au înjunghiat şi l-au hăcuit până când corpul i-a fost aproape de nerecunoscut. Agresorii nu au fost niciodată identificaţi.

Din pricina exigenţelor administrative, s-a crezut de cuviinţă ca Gogandaev să fie înmormântat alături de soţia necredincioasă pe care o omorâse ca să-şi apere onoarea.

Colonelul Pavel Ivanovici Leskov s-a împuşcat în prima zi a tentativei de puci din august 1991, la gândul că aceasta va reuşi. Documentele furnizate americanilor, care expuneau pe larg toată afacerea sordidă legată de cazul Talala şi filierele de la Moscova, nu au fost remise presei occidentale cum ceruse. În schimb, americanii au păstrat informaţiile în scopuri proprii şi marea demascare pe care o urmărise Leskov nu s-a materializat nicidecum. Îşi trădase ţara degeaba. Singurul lucru bun care a rezultat din asta a fost salvarea lui Saşa. Băiatul — în momentele cele mai importante, Leskov se mai gândea încă la fratele mai mic ca la „băiatul” — era în California şi avea o nouă viață, mai bună.

Înainte de a se sinucide, Leskov luă de pe peretele de lângă pat pictura fratelui, o înveli în hârtie de ziar şi o duse acasă la evreica schiloadă la care Saşa depozitase cele mai multe dintre picturile pe care nu le putuse duce cu el în America. Leskov nu fusese niciodată prezentat fetei şi ea fu surprinsă să vadă în uşă, într-o asemenea zi, o uniformă de KGB, dar îndată ce el îi explică cine era, ea deveni radioasă, aproape frumoasă într-un fel

inexplicabil, şi îl invită să admire opera fratelui.

Leskov acceptă invitaţia şi o urmă pe fată în dormitor pe care ea îl transformase într-o combinaţie de galerie şi loc sfânt. Pereţii erau literalmente acoperiţi cu operele lui Saşa, în timp ce alte picturi stăteau, atent stivuite, lipite de mobilă. Erau acuarele sprijinite de o comodă, schiţe pe o noptieră. Lumina era slabă, dar nu conta. Puterea culorii şi a formei era copleşitoare. Leskov stătu mai mult decât intenţionase, întrebându-se în tăcere de ce nici una din vieţile lor nu fusese mai reuşită, întrebându-se de ce preţuiau într-atâta oamenii lucrurile ordinare până când era prea târziu. Fata îi aduse o ceaşcă de ceai, dar nu-l sâcâi cu vorbe. Custode priceput, mândru, ea îi permise vizitatorului să se cufunde în minunăţia odoarelor care îi fuseseră încredinţate.

Când nu mai putu suporta, Leskov îi mulţumi şi plecă. Ieşi din oraş cu maşina pe care o rechiziţionase de la parcul de maşini al serviciului, explicând că nu are nevoie de şofer, întrucât ieşea pentru o problemă prea delicată. Era o zi în care orice era posibil şi nimeni nu punea prea multe întrebări.

Ieşind din oraş, trecu pe lângă şiruri lungi de tancuri care aşteptau, cu echipajele cu feţele ca varul cocoţate pe turele. Credea că acesta era sfârșitul viselor sale. Niciodată nu mai avea să fie domnia legii în ţara aceasta.

Conduse până la un tăpşan verde de-a lungul râului Moscova, unde mersese mai întâi cu soţia, apoi şi cu băieţii. Se gândi la băieţi, la felul în care gravitau firesc, poate înţelept, în jurul mamei lor, indiferent ce procedeu folosise el pentru a încerca să ajungă la sufletul lor, şi se gândi la părinţi până când, în final, ca întotdeauna, se gândi la Saşa. Plânse câtva timp, apoi, închipuindu-şi că aude că se apropie un alt vehicul, scoase pistolul şi-i

puse ţeava pe limbă.

Singura problema a lui Saşa în America era cu ceilalţi emigranţi ruşi. Ei îl primiră, aşteptându-se să împărtăşească împreună cu ei nostalgia instantanee pentru o patrie pe care el nu o putea recunoaşte în amintirile lor înfrumuseţate cu extravaganţă. Îl invitară la petreceri unde puneau albume de discuri ale lui Visotski, discutau despre proiecte intelectuale măreţe, interminabile, în care se angajaseră, beau prea mult şi se minunau de superficialitatea şi oribila lipsă de cultură a americanilor.

Saşa începu să evite toate aceste invitaţii, îl vizita numai pe Lev Birman care o ducea foarte bine ca pictor. Prietenul său avea deja la activ un şir de expoziţii la San Francisco, Los Angeles şi Seattle. Dar chiar şi Lev uita uneori cât de nenorocită fusese viaţa lor de zi cu zi. Lev trăia cu o americancă japoneză care îi ţinea viaţa în ordine şi părea să fi uitat cât de singur fusese, cât de ignorat, cât de zdrenţuit şi nesigur, închiria casete video cu filme sovietice la care nici nu s-ar fi gândit să se uite în timp ce era în Uniunea Sovietică şi dobândise un gust pentru scrierile neglijente şi demodate ale lui Suksin.

Saşa nu avea nimic din aşa ceva. Banii furnizaţi de prietenii misterioşi ai fratelui, urmaţi de un mic acont de la galeria din San Francisco, îi permiseră să închirieze un apartament în Pacific Grove şi se angaja energic într-un program de evitare a altor emigranţi, perfecţionându-şi engleza şi devenind american. Petrecea foarte mult timp plimbându-se pe străzi şi hoinărind prin magazine. Abundenţa era magnifică, dar cel mai mult îi plăcea culoarea. Urca dealul spre supermagazinul Safe Way doar ca să se bucure de raioanele de fructe şi legume.

Părea că în America veniseră culorile întregii lumi. Departe de a-i da lacrimi în ochi la mârâitul de rigolă al lui Visotski, îşi cumpără un casetofon portabil şi se duse la cel mai apropiat magazin de muzică, unde o întrebă pe fata de la casă ce muzică să asculte ca să-i înţeleagă pe americani. Plecă din magazin încărcat cu benzi de Grateful Dead, Beach Boys, Madonna şi Emmylou Harris.

Înota în golful rece, se bronza încet sub soarele ceţos şi încerca să uite. Nu-şi permise s-o schiţeze sau s-o picteze din memorie pe Şirin. În schimb, o picta pe prima prietenă americană, o femeie remarcabil de bronzată care lucra într-o galerie din Carmel, făcea jogging, aerobică şi-i dădea băieţelului ei alimente vitaminizate. Portretul se bucură de un succes atât de mare, încât două dintre cele mai bune prietene ale femeii îl sunară cu oferte care erau uimitor de limpezi. Totuşi, chiar şi femeia aceasta înaltă, aurie, cu muşchi bine dezvoltaţi şi ochi limpezi, era mai mult o chestiune de obişnuinţă decât orice altceva. Corpul său mai putea încă năzui la femei, dar sufletul său rătăcea aiurea. Cu toată frumuseţea şi flerul sexual, americanca se dovedi în final la fel de plată ca şi portretul ei. Divorţată, cu un copil, ea rămăsese fenomenal de naivă şi de neînăsprită de viaţă. Zâmbea din nimic. El nu ştia cât din el putea împărţi în ultimă instanţă cu o asemenea femeie.

Dar refuză tenace să cadă în capcana frământărilor asupra sorţii lui Şirin. Ea era moartă şi n-aveai ce face. Nu te puteai lăsa prăbuşit în adorarea trecutului şi a posibilităţilor pierdute, ca un alcoolic plângăreţ. Trebuia să pictezi şi să înoţi, să umbli şi să memorezi liste lungi de cuvinte noi în noua ta limbă. Ascultai noua muzică a noii tale patrii, luptându-te să prinzi cuvintele şi, uneori, bănuind că era mai bine să nu le înţelegi încă pe toate.

Vrubel era fericit. California era paradisul pisicilor, un peisaj care-ţi dădea senzaţia unei jungle îmblânzite, sigure, totuşi pline de iluzia sălbăticiei. Vrubel patrula printre tufisurile din faţa micului apartament, ţinându-se departe de drum şi se îngraşă cu hrana pentru pisici, care arăta şi mirosea mai bine decât multă din mâncarea pe care o mâncase Saşa înainte vreme. Singura dificultate a lui Vrubel în adaptare era o infestare densă de purici, dar un veterinar localnic, care veni cu maşina ca răspuns la un telefon, fu bucuros să remedieze problema pentru o sumă exorbitantă de bani. Aşa că un Vrubel, în mare parte lipsit de purici, se trântea în patul pictorului şi torcea, visând un vis aievea cu păsărele din California.

Fireşte, Saşa era şi el fericit. Ar fi fost imposibil să nu fii fericit într-un loc atât de frumos, înconjurat de atâta abundenţă. Nu uita deloc dezordinea, ipocrizia şi josnicia zilnică pe care le lăsase în urmă. Era recunoscător fratelui pentru toate acestea, dorind să-i poată scrie. Dar Pavel îl prevenise să nu o facă. Nu prea se făcea ca un emigrant în America să corespondeze cu un colonel de KGB. Totuşi, Saşa urmărea la buletinele de ştiri de la televiziune dizolvarea Uniunii Sovietice şi spera că s-ar putea să-şi revadă într-o zi fratele.

Când avu loc puciul din august, Saşa fu la început atât înspăimântat, cât şi ciudat de satisfăcut. Fu doar surprins că acesta eşua atât de repede. Se întrebă de ce parte fusese fratele, apoi decise că nu conta. Pavel era doar un alt birocrat şi birocraţii supravieţuiau totdeauna. Saşa îşi închipui că fratele trecuse probabil, liniştit şi cinic, în noul aparat al securităţii ruse. Pavel, în ciuda părţilor sale incontestabil bune, era genul de om care punea cariera mai presus de orice.

Saşa era fericit. Totuşi, erau seri când prietena trebuia să lucreze până târziu sau să-şi îngrijească copilul, seri când filmele de la televizor despre patria sa erau deprimante şi pictura nu mergea bine. Atunci îşi fierbea apă şi lua singurul vas de ceai care supravieţuise călătoriei de la Moscova şi scotea ediţia poeziilor Ahmatovei pe care un prieten îi scrisese o dedicaţie. Dacă ceaiul şi versurile nu erau de ajutor, îl lăsa pe Vrubel cu cina şi visele sale şi cobora străzile lungi spre ocean. Exista chiar şi un drum pe care puteai merge printre chiparoşi ca să intri în enclava bogaţilor, unde casele mari erau retrase şi puteai găsi un loc liniştit, ca să şezi pe stâncile de deasupra oceanului.

Adora această apă sălbatică, atât de diferită de apele blânde lingă care îl dusese de mână bunica. Îi plăcea cum exploda apa împroşcată pe bolovani şi cum îşi puneau mâncarea pe burta întoarsă vidrele de mare, lopătând şi mâncând. Adora apusul soarelui şi rărirea mulţimii turiştilor, aerul veşnic proaspăt şi sentimentul de spiritualitate care putea fi sau putea să nu fi fost o iluzie. Ultimii oameni îmbrăcaţi splendid părăseau terenul de golf de lângă ocean şi în casele mari, ascunse între copaci, se aprindeau luminile. Atunci erai singur, cu apa împroşcată care îţi atingea faţa şi poate aveai încă puţin mai mult timp decât îţi trebuia.

Apoi se gândea neputincios la Moscova, la început iritat de sine însuşi, spunându-şi că era un oraş murdar, sordid, părăginit, un loc al desperării şi al minciunilor veşnice. Dar nu putea să nu-şi amintească lumina serilor din primele zile cu adevărat calde de iunie, felul în care casele coşcovite re-deveneau tinere, ocrul muindu-se în culoarea lămâii, în timp ce faţadele albastre, verzi şi roze deveneau proaspete în lumina crepusculară. Fetele

tinere se aplecau neruşinate peste balcoane, privind, aşteptând. Bătrânele îşi făceau vânt cu evantaiul pe scaune şubrede. Pe străzi râdeau tineri, destul de isteţi ca să nu se gândească decât la posibilităţile acelei seri. Colţurile şi liniile acoperişurilor deveneau suprareale, în timp ce coloanele şi balustradele clasice părăginite aminteau de vremuri mai bune, zbătându-se să-şi menţină demnitatea ca nişte pensionare. Pe trotuar se încovriga un beţiv, iar o femeie tânără se grăbea spre casă, ţinând strâns o pungă de plastic ticsită, cu ochii goi de gândurile vieţii ei reale de dincolo de străzi, de dincolo de metrou şi de scările sumbre. Erau fete minunate cele care se retrăgeau în casă, rugându-te să le urmezi, acele fete deosebit de serioase care citeau cărţi în autobuzul aglomerat; ridicându-şi brusc privirea cu ochii plini de ziua de mâine.

Acum, chiar şi dispreţuitul Arbat îi umplea amintirile. Nu Arbatul din timpul zilei, infestat de turişti, cu arta lui proastă care îţi pârjolea ochii, ci Arbatul din serile târzii de vară, plin de tineri îndrăgostiţi, poliţişti obosiţi şi muzică. Un violonist cerşetor cânta „Şeherezada” la câteva clădiri mai încolo de o orchestră de jazz care claxona ca o adunare de automobile melodioase. Două fete tinere cântau în cadrul unei uşi din ghitare clasice, iar într-un pasaj un tânăr cu voce profundă, dulce, cânta neacompaniat cântece populare. La ora zece, într-o seară de iunie, lumina se prindea de clădiri, nedorind să părăsească cerul. Îşi amintea lumina, lumina şi iar lumina, şi mirosurile gazelor de eşapament, ale corpurilor fetelor. Apoi se gândea inevitabil la Şirin, care nu avea nimic de a face cu Arbatul şi totul de a face cu enormul gol pe care îl simţea sub fericirea sa şi rămânea mult, mult timp cu amintirile.

Şi Raşela avea amintiri. Îşi amintea un timp când viaţa îi era plină de prieteni. Toţi se duseseră acum, dar ea nu despera. Spera doar să fie mai fericiţi decât atunci când fuseseră împreună. Era atât de greu ca oamenii să fie fericiţi. Nu putea deloc înţelege aşa ceva, convinsă că putea fi fericită cu foarte puţin.

Trăia într-o lume a picturilor lui Saşa, închizându-se în camera ei ore întregi, privind fix, visând şi încercând să înţeleagă cum de putea fi atâta minunăţie pe lume. Saşa îi scrisese de două ori din California. Dar nu se putuse hotărî să-i răspundă, deşi avea destul timp ca să scrie scrisori. Galeria unde lucrase fusese transformată într-o firmă mixtă cu o firmă germană şi primul lucru pe care îl făcuse noua conducere fusese să înlocuiască vechiul personal cu tinere atrăgătoare care se pricepeau mult mai bine la fard decât la artă. Raşela avea timp să scrie, dar găsea mereu altceva de făcut. Rearanja tablourile lui Saşa, căutând să fie corectă, să dea fiecărei pânze partea sa de lumină potrivită. Fireşte, avea tablourile ei preferate. Dar toate erau lucrările lui Saşa. Avea o misiune sacră de a le păzi până în ziua când aveau să fie, în sfârşit, apreciate. Sau până în ziua în care avea să se întoarcă Saşa.

Tatăl ei ridicase problema emigrării în Israel. Plecau acum multe dintre cunoştinţele lor. Cei care munceau cinstit nu aveau nimic de mâncare şi străzile erau pline de răutate şi ranchiună. Dar la menţionarea ideii de a părăsi ţara, Moscova, locuinţa, Raşela se prăbuşi şi trebui să rămână trei zile la pat. Înconjurată de colecţia ei de picturi, îşi redobândi încet puterile şi tatăl nu mai aminti niciodată de Israel.

Erau, desigur, portrete de femei. Dar şi ele, într-un

fel, o făceau să se simtă mai aproape de Saşa sau, cel puţin, de povestea sa şi ele, de asemenea, îşi primiră partea de lumină. În zilele proaste, în zilele de slăbiciune, Raşela plângea uneori, scuzându-şi lacrimile cu argumentul că durerea din spate era prea mare ca s-o poată îndura. Dar nu se abandonă niciodată desperării. Ar fi fost prea prostesc, prea egoist. Îi era de ajuns să se uite la tablourile lui Saşa, poate ţinând o sorbitură de ceai îndulcit în gură, ca să ştie cât de norocoasă era.

Se simţea acum mult mai înţeleaptă. Totdeauna visase la o lume mai bună, când, de fapt, lumea frumoasă la care visase fusese tot timpul împrejurul ei. Trebuia să înveţi să vezi dincolo de ceea ce n-avea însemnătate. Şi atunci, puteai trăi strălucirea, bogăţia, capacitatea extraordinară, aproape infinită, de a avea bucurii. Lumea era atât de plină de frumuseţe, încât era aproape o pedeapsă pentru omenire. Era o lume splendidă, strălucitoare, plină de dragoste, unde lucrurile minunate nu-şi găseau sfârșitul.

Ralph Peters este lingvist, scriitor şi soldat. A călătorit în fostul imperiul sovietic; fiind martor la demonstraţiile din ţările baltice şi la baricadele din Caucaz. El a încercat să înţeleagă relaţia dintre acţiune şi ideologii. A scris romanele RED ARMY, THE WAR în 2020 şi BRAVO ROMEO.

În continuare la
EDITURA RAO
va apărea:

SOLDATUL DESĂVÂRŞIT

O misiune de bunăvoinţă a forțelor armate ale statelor unite într-o fostă republică sovietică se Termină într-un mod tragic: un ofițer este ucis, iar maiorul Christopher Ritter, mutilat în mod deliberat.

Reîntors în Statele Unite, Ritter începe să facă investigații în legătură cu fotografii care, conform zvonurilor, încriminează KGB ca ucigaș al prizonierilor americani. Fotografiile determină o furtună politică pe plan intern, iar în exterior ar putea avea un impact devastator asupra relaţiilor Statelor Unite cu noua Rusie.

Un singur lucru este sigur... Deținătorul fotografiilor posedă o putere incalculabilă.

RAO INTERNAŢIONAL PUBLISHING COMPANY S.A.

COLECŢIA „OPERE XX”

Albert CAMUS • Străinul, Ciuma. Căderea, Exilul şi împărăţia
• Fata şi reversul, Nunta,
• Mitul lui Sisif, Omul revoltat, Vara
• Primul om
Hermann HESSE • Narcis şi Gură-de-Aur
James JOYCE • Portret 'al artistului la tinereţe
• Oameni din Dublin
Franz KAFKA • Procesul
• America
• Castelul
André MALRAUX • Condiţia umană
• Speranţa
• Antimemorii I— Oglinda limburilor
• Antimemorii II—Frânghia şi şoarecii
Thomas MANN • Doctor Faustus
Roger MARTIN du GARD • Familia Thibault (3 vol.)
Virginia WOOLF • Intre acte

COLECŢIA „RAO CLASIC”

Jane AUSTEN • Mândrie şi prejudecată
Emily BRONTË • La răscruce de vânturi
F.M. DOSTOIEVSKI • Crimă şi pedeapsă.
J.W. GOETHE • Suferințele tânărului Werther
I.A. GONCEAROV • Oblomov
STENDHAL • Mănăstirea din Parma

COLECŢIA „RAO CONTEMPORAN”

Dominique FERNANDEZ • Îngerul destinului

SUCCESE INTERNAŢIONALE

Ted ALLBEURY • Arată-mi un erou
• Fără scăpare
• Oglinzi
Joseph AMIEL • Dovada,
Jeffrey ARCHER • O chestiune de onoare
• Primul între egali
Noel BARBER • Plâns şi râs
Nelson DEMILLE • Coasta de aur
• Odiseea lui Talbot
• Fiica generalului
William DIEHL • Ființa răului
• Cameleonul
Dominick DUNNE • Un anotimp în purgatoriu
Paul ERDMAN • Ultimele zile ale Americii
Colin FORBES • Operaţiunea „Shockwave”
• Crucea de foc
• Ambuscadă la Palermo
• Navele fantomă
Ernest K. GANN • Magistratul
Thomas GIFFORD • Operaţiunea Praetorian
John GRISHAM • Cazul Pelican
• ...Şi vreme e ca să ucizi
• Clientul
• Camera morţii
Laura HASTINGS • Secretul şoimului
P.D. JAMES • Planuri şi dorinţe
• Moartea unui expert
• O moarte ciudată
• O meserie nepotrivită pentru o femeie
John KATZENBACH • O cauză dreaptă

Anthony MANCINI • Naşa
Marcia MULLER • Trofee şi lucruri moarte
• Lupul din umbră
Victor OSTROVSKY • Leul din Iudeea
Mario PUZO • Arena sumbră
• Norocosul pelerin
Anne RICE • Interviu cu un vampir
David ROSENBAUM • Înţeleptul
Lawrence SANDERS • Secretul lui McNalfy
• Reversul medaliei
• Păcate capitale
• Norocul lui McNally
John SAUL • Cei neiubiți
• Al doilea copil
• Somnambulii
• Întuneric
Michael TOLKIN • Jucătorul
• Printre morţi
A.E. van VOGT • Destinaţia Univers
• Cartea lui van Vogt
Robert James WALLER • Podurile din Madison County
Joseph WAMBAUGH • Nopţile fugarului
• Execuţia
Michael WEAVER • Impuls
Herman WEISS • Operaţiunea Jessica

COLECŢIA „RAO PENTRU COPII”

J.M. BARRIE • Peter Pan în Grădina Kensington
L. Frank BAUM • Vrăjitorul din Oz
Kenneth GRAHAME • Vântul prin sălcii
Erich KASTNER • Emil şi detectivii
P. L. TRAVERS • Mary Poppins

• Mary Poppins se întoarce
• Mary Poppins deschide ușa
• Mary Poppins în Parc

COLECŢIA „LOVE STORY”

CherylBIGGS • Tradiţii de familie
Jaymi CRISTOL • Trei dorinţe
Julie GARWOOD • Johanna
• Castele
Linda GUSS • Anotimpuri
Beth HENDERSON • Dragoste şi bogăţie
Laura JORDÁN • Trandafiri în zori
Susan KYLE • Escapada
DeAnna TALCOTT • Drumul spre celebritate

NON-FICŢIUNE

Louis BOZON • Femeia vieţii mele — Marlene
Carlos CASTAÑEDA • Cealaltă realitate
• Călătorie la Ixtlan
Sam & Chuck GIANCANA • Trădarea
Robert GUILLAIN • Sorge
Hans HOLZER • Fereastră spre trecut
James Blair LOVELL • Anastasia
Gérard MAJAX • Magicienii
Naomi OZANIEC • Elemente de ceakra
Martin PALMER • Elemente de taoism
Thomas POWERS • Războiul lui Heisenberg
Simon WIESENTHAL • Calea speranţei

ULTIMELE APARIŢII

Hermann HESSE • Lupul de stepă [„OPERE XX”]
IS TURGHENIEV • Un cuib de nobili [„RAO CLASIC”]

Nelson DEMILLE	• Catedrala
Colin FORBES	• Obiectivul 5
Ralph PETERS	• Flăcări din cer
Rosamunde PILCHER	• Căutătorii de scoici
Cathy Cash SPELLMAN	• Binecuvântat fie copilul
Robert James WALLER	• Vals lent la Cedar Bend
Erich KASTNER	• Secretul celor două fetițe [„RAO PENTRU COPII”]
Carlos CASTANEDA	• Povestiri despre Putere [„NON-FICŢIUNE”]

CLUBUL CĂRŢII RAO

Din dorinţa de a fi permanent în legătură cu cititorii, *Editura RAO* a iniţiat un program special de distribuire şi promovare a cărţilor sale.

Şi dumneavoastră puteţi deveni membru al Clubului Cărţii RAO, beneficiind de următoarele avantaje:

l. Veţi primi cu maximum de rapiditate cărţile comandate şi veţi fi informat cu regularitate asupra ultimelor apariţii, planuri editoriale, oferte speciale.

2. Pentru cărţile comandate, editura *suportă costurile de transport prin poştă.* În plus:

— pentru 2 cărţi se acordă o reducere de 10 %;

— de la 3 cărţi în sus se acordă o reducere de 75 % şi titlul de membru al *Clubului Cărţii RAO,* primul Club al Cărţii din România.

Plata se va face prin ramburs.

3. Veți avea acces la ofertele speciale ale lunii pentru care, pe lângă reducerile obişnuite, se acordă *o reducere suplimentară de 5 %.*

4. Tirajele cărţilor RAO fiind limitate, acordăm *prioritate absolută membrilor Clubului Cărţii RAO,* bineînţeles în limita stocului disponibil.

Pentru a obţine oricare din aceste cărţi trimiteţi comanda dumneavoastră pe adresa:

Bucureşti
CP. 37-198

FLĂCĂRI DIN CER

Mișa Sămsonov, un erou chinuit
de amintirile războiului din Afganistan,
e obligat să conducă trupe corupte
ale Ministerului de Interne împotriva
propriilor concetățeni.
Sașa Leskov pictează generali îmbibați
de votcă, în posturi de falsă glorie.
Manevrează femeile la fel de ușor ca
pensula... pînă o întîlnește pe Șirin
Talala, fiica unui mafiot uzbec,
care încearcă să se elibereze de tradițiile
sufocante ale poporului său.
Pavel Leskov, fratele lui Sașa,
colonel KGB, vede
în abisul libertății doar anarhie.

RAO International Publishing Company

ISBN 973-576-023-1